MUNDUS SYMBOLICUS,

IN EMBLEMATUM UNIVERSITATE FORMATUS, EXPLICATUS, ET TAM SACRIS, quàm profanis Eruditionibus ac Sententiis illustratus:

Subministrans

ORATORIBUS, PRÆDICATORIBUS, ACADEMICIS, POETIS, &c. INNUMERA CONCEPTUUM ARGUMENTA,

Idiomate Italico conscriptus

à REVERENDISSIMO DOMINO,

D. PHILIPPO PICINELLO

MEDIOLANENSI, CANONICO REGULARI LAteranen. Abbate, Theologo, Lectore, Prædicatore privilegiato;

Nunc verò

Justo Volumine auctus & in latinum traductus

à R.D. AUGUSTINO ERATH,

IMPERIALIS COLLEGII AD B.V. IN WETTENHAUSEN; Ord. S. Augustini Canonico Regulari, SS. Theologiæ Doctore ac Professore, Protonotario Apostolico ac Sub-Decano,

TOMUS SECUNDUS;

Cum triplici copiosissimo Indice, Lemmatum, Applicationum, Rerum, & S. Scripturæ.

Nunc primum in Germania prodit.



COLONIÆ AGRIPPINÆ,

Sumptibus HERMANNI DEMEN, Anno M.DC.LXXXXIV.

SERENISSIMO ET POTENTISSIMO DOMINO,

D. CAROLO LEOPOLDO,

DUCI LOTHARINGIÆ ET BARRI,

GUBERNATORI TIROLIS, &c.

Domino clementissimo felicitatem.

Serenissime Princeps, Domine, Domine Clementissime.

CUM ad Serenitatis Tuæ pedes Mundum hunc Symbolicum advolvere molirer, non levem mihi incussit formidinem sanguis ille magnanimus, qui Tibi è summis Imperatorum ac Regum Stemmatis hæreditarius, intra venas & præcordia fluit. Verebar quippe, ne eandem paterer repulsam, qualem olim coram Philippo II. Hispaniarum Rege, sustinuit Mundus, quando Symboli sui loco Equum repræsentavit, qui è globi geographici vertice desiliens, hoc erat spectandus Satyrici lemmate (*a*); NON SUFFICIT ORBIS. Novi equidem, novit mecum Orbis universus, quantâ magnanimitate Mundum hunc inferum, caducis duntaxat suffultum basibus, contemnas, & ad cœlestem suspires. Nec Serenitati Tuæ prudens quisquam succensebit, cui perspecta fuerint adulteria & fucata illa Mundi lenocinia, illa nunc sævientis, nunc adulantis fortunæ vicissitudo, & assidua in miseros mortales tyrannis. Verùm, non est, quod Mundo meo Symbolico eundem vereri debeam á Serenitate Vestra contemptũ, cùm præter nomen nihil habeat cum materiali Mundo commune. Ad illum quippe Mundum provoco, in quo animus, non corpus, ad virtutum, sapientiæque leges fingitur. Illum offero Mundum, in quo (*b*) *invisibilia* Dei *à creatura mundi per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur: sempiterna quoque ejus virtus & Divinitas.* Illum produco spectandum Mundum, qui Magno Antonio

 tonio

(a) *Juvenal, Satyr. 10.* (b) *Rom. 1. 20.*

tonio inſtar libri deſerviit, ubi totam legeret, evolveretque Dei omnipotentiam ac ſapientiam. Illum denique Mundum molior, ad quem ſapientûm Phœnix Auguſt. diſertè invitat; (a) *Liber tibi ſit Pagina Divina, ut hæc audias; liber tibi ſit orbis terrarum, ut hæc videas. In iſtis codicibus non ea legunt, niſi qui litteras noverunt: in toto Mundo legat & Idiota.*

Poſt conſtructam Mundi hujus Symbolici molem, id unum mihi adhuc incumbit munus, ut ex ipſius fronte geminos appendam Planetas, Solem & Lunam; quales ad materialis Mundi faſtigium collocavit ſapientiſsimus Architectus Deus; ut illum ex informi ac indigeſtò chao evolverent, ſuoque irradiarent die. Tametſi verò reformidarem, Sereniſ. Princeps, Tuam cùm Regii generis, tum ſapientiæ ac virtutum lucem, ceu Solem, huic Mundo meo præfigere, animum tamen, ſtimulumque addidit Sereniſ. Poloniæ Regina, ſacratiſsima Serenitatis Veſtræ Conjux, quæ primum illius hemiſphærium clementiſsimè dignata eſt ſuis, ceu Lunæ clariſsimæ, ampliſsimis radiis. Optima ergò mihi ſuccreſcit ſpes, Serenitatem Veſtram, Sereniſsimæ Conjugis exemplo, minimè dedignaturam, ut in altero hoc hemiſphærio Solem agat, qui obſcuro operi dignitatem gratiamque conciliet.

Tribus autem maximè cauſis impellor, quod mutuato Serenitatis Veſtræ radio cupiam Mundum hunc meum illuſtrari. Primam quidem habeo communem cum Rom. Imp. alteram cum univerſo Canonico Ordine noſtro, tertiam verò Imperiali Collegio Wettenhuſano peculiarem. Cauſam mihi cum Imp. Rom. communem ſuppeditat Martius ille furor, & ſexcenta diſcrimina belli in quo.

(b) *Nobilitas cum plebe perit, latèque vagatur Enſis.*

Hæc tamen pericula, & innumera belli incõmoda gene-

(a) *S. Aug. in Pſal. 45.* (b) *Lucan. lib. 1.*

rosam Tuam mentem adeò non perculerunt, ut illis pro conservanda Patriæ incolumitate in supremi Belliducis munere propriam postposueris vitam & salutem, integerrimâ semper in Cæsarem fide, & summâ in Rom. Imp. constantiâ. Unde bonis semper dimicasti avibus, quia gentilitiis, & ab ipsa Regiâ Godefridi Bullionii stirpe in Tuos successus, non sine cœlesti augurio, derivatis. Neque mirum est, Serenitatem Tuam inter tot agones Martios nunquam succubuisse, cùm unicam semper secutus sis Cynosuram, Deum: Magni illius Antonii, Lotharingiæ Ducis, laudabilissimo exemplo; qui Symboli sui loco navim in Oceano, Luna Stellisque noctu affulgentibus, depingi fecit; addito illo Vatis Regii epiphonemate, (a) *VIAS TVAS DOMINE DEMONSTRA MIHI.*

Altera Voluminis hujus dedicandi causa ita latè se diffundit, ut Tibi, Tuisque Serenissimis Antecessoribus post Deum ultrò transcribamus, quidquid incrementi & splendoris in amplissimo Lotharingiæ Ducatu cepit Ordo noster Canonicus, qui, si ullibi terrarum, certè in Lotharingia non tantùm Congregationibus (sine quibus nulla subsistere potest religiosa disciplina) sed & Viris præstantissimis ac regulari norma singularissimè floret. Mirum est, quantùm solicitudinis & industriæ in reformando conservandoque antiquissimo hoc Ordine semper collocarint Serenissimi Lotharingiæ Duces. Et licèt pronũ mihi foret enumerare singulos, qui ad hoc usque Serenitatis Tuæ ævum propagando Canonicorum Instituto omnem impenderunt operam, consultò tamen calamum restringo, tum ne Tua abutar patientiâ, tum ne causam, toti Orbi notissimam, pagellæ hujus angustiis obscurem potius, quàm illustrem. Instar omnium esto Serenissimus ac Eminentissimus S. R. E. Cardinalis & Dux Lotharingiæ

(a) Psalm. 24. 4.

CARO-

CAROLUS, qui, uti referunt monumenta Lotharingica, (a) *Incẽsò prorſus ſtudio pro ſuſcipiẽda hujus Ordinis in ſuæ juris dictionis territorio reformatione flagrabat, faciens id omne, quod ab aliquo tantarũ virtutũ Præſule deſiderari poterat, ut ad præfixum ſibi ſcopum pertingeret.* Ipſiuſmet Sereniſſimi & Eminentiſſimi Principis ad convocatos Ordinis Abbates verba erant; (b) *Omnẽ, quam Eccleſia, meique Natales authoritatem mihi contulere, vobis offero, ut in hoc negotio opem feram, & illud, uſque dum ſuam perfectionem aſſecutum fuerit, promovere ſtudeam.* Et ſanè ex hoc tanti Præſulis zelo, veluti æſtuanti Æthnâ, prodierunt Virorum illuſtrium, & religioſæ obſervantiæ ſplendidiſſima lumina, ad inflammandum orbem Canonicum ampliſſimè ſuffectura. Unicum produco Reverendiſſimum Petrum Forerium, vulgò Patrem de Mataincour, Canonicorum Regularium Congregationis Salvatoris Noſtri, Ordinis S. Auguſtini, Reformatorem & Generalem, qui, ſicuti Eminentiſſimo Cardinali Lotharingo in propaganda reformatione indefeſſam navavit operam, ita & ipſe primus in Canonica diſciplina aliis præivit exemplo, religioſos Tyrones inſtituit, nihilque intermiſit, quod ſacro Ordini intra regularem orbitã conſervando prodeſſe poterat; donec tandem Viri hujus vita in tantam excreverit ſanctimoniam, ut Sereniſſimi Lotharingiæ Duces paſſim ab ipſo, veluti oraculo, capeſſerent conſilia, ejuſque ſacris ad Deum precibus, veluti ariete, ad quaſſanda hoſtium machinamenta, ſucceſſu nunquam non auſpicato, uterentur. Quidquid viroris habent Fides & Spes, quidquid ardoris Charitas, quidquid elegantiæ reliqui omnes virtutũ flores, id totum in Petro, veluti amæniſſimo ſerto, renitebat. Prolixum foret recenſere ægros reſtitutos, claudos erectos, mor-

tuos

(a) Dom. Biſſelan vita Forerii. lib. 1. cap. 16. (b) Idem l. c.

tuos ad vitam revocatos,aliaq; innumera & rarissima prodigia,quæ tum vivus patrârat, tum maximè mortuus indies adhuc,confluente undiq; populo,committit. Nullam certè aurifodinam ita divitem alit tellus Lotharingica, quemadmodum sepulchralem Forerii urnam, è qua immensæ gratiarum ac beneficiorum opes in Orbem effunduntur. Unde non sine reciproco in Petrum studio factum, quod Serenissima Domus Lotharingica, cujus Tu quidem meritissimum caput es, Anno 1676. coram supremo Christiani Orbis Judice pro venerabili Petro inter Beatos recensendo supplicârit. Verùm ut ut eximia sint Ordinis nostri Canonici in Provinciis Lotharingicis ornamenta; ut ut mira videatur Venerabilis Forerii vita ac prodigia; ea tamen omnia è Serenissimorum Lotharingiæ Ducum zelo ac solicitudine suam referunt scaturiginem.

De Imperiali Collegio nostro Wettenhusano quid dicam? tantâ illud & maximè R^mum ac Perillustrem D. Prælatum nostrum, complecteris humanitate & gratiâ, ut non tantùm quartâ vice ad nos divertere, sed & omnem favorem ac gratiam ad illius incrementum offerre sis clementissimè dignatus. Scintillat etiamnum in Wettenhusanis cordibus eximia illa pietas & orandi ardor, quo ante Thaumaturgam nostram Virginis Deiparæ statuam prostratus, exemplo Tuo civibus nostris non leve conciliâsti imaginis colendæ incitamentum. Unde, veluti ad polum suum abreptus Magnes, primo statim Collegii nostri ingressu ad Ecclesiam properabas; & licet Basilicæ nostræ, recens extructæ, splendorem visendum obtenderes, Tuis tamen prodebare Serenissimis oculis, quos omnium primò in Virginem Matrem, stellam Tuam polarem, defigebas.

Accipe igitur, Serenissime Princeps, hunc multiplici titulo Tibi debitum Mundum Symbolicum, annosque perenna plurimos ad Imperii Romani præsidium, Ordinis nostri Canonici incrementum, ac Imperialis Collegii nostri tutelam. Et, sicut hæreditario Bullioniorum jure, Serenitati Tuæ debetur Regnum Hierosolymitanum, ita omine minimè vano olim tantò certius cælestis Solymæ coronâ condecorabere. Ad Beatissimam Virginem in Wettenhausen, Anno 1680.

Serenitatis Tuæ

Humillimus in Christo servus
AUGUSTINUS ERATH, Can. Reg.

AD

AD LECTOREM.

PErfecta hujus Mundi symmetria non è creaturis duntaxat elementaribus, animatis & vegetabilibus, sed insuper è rebus artefactis, veluti præclaro quodam totius Universi auctario, componitur. Posteaquam ergò in prima Mundi nostri Symbolici Parte sub oculos posuimus Emblemata è Cœlis, Elementis, Animalibus, Plantis, Gemmis, & Metallis constructa; omninò muneris nostri ratio exigit, ut in secunda hâc Parte statuamus Emblemata, è Corporibus artefactis subministrata. Distribui autem artefacta illa, modo, ni fallor, opportunissimo, sub aliquot titulis in Instrumenta Ecclesiastica, Domestica, Mechanica, Mathematica, Militaria, Rustica &c. quæ singula rursus sub universitate suâ materias complectuntur proprias, & in plura capita discriminatas. Hâc enim qualicunque ordinatâ rerum serie Mundus noster non solùm vindicatur ab informi, indigesto, & nonnisi squaloris refertissimo chao, sed insuper in Eruditorum conspectu sortitur perfectionem, si non plenissimam, certè tamen ab omni graviore nævo, quantùm potui, defæcatam. Postremus Liber est congeries Corporum Mixtorum, quæ nec facilè poterant inter ullius determinati generis artefacti membra recenseri, nec temerè debebant à Mundi hujus Encyclopedia proscribi, cùm & ipsa plurimùm Symbolici splendoris & commodi in rem præsentem conferant. Proin, amice Lector, Librum hunc evolve, meamque voluntatem æqui bonique consule: abominor quippe omnem inertis otii languorem, malimque ignarum, quàm ignavum me dicas. Expatiare igitur per Mundi hujus vastitatem, & diversos litterarum thesauros, sive proprio suffecturos genio, sive aliorum curiositati subministrandos, studiosè collige.



MUN:

MUNDI SYMBOLICI
LIBER DECIMUS QUARTUS.
INSTRUMENTA ECCLESIASTICA.

A L T A R E.

Caput I.

Dona.

I. IOannes Ferrus Abbas Aram figuravit, victimis, mox sacrificandis, gravidam; & hoc hemistichio, ceu lemmate, insignem, DONIS DELICTA PIANTUR. Ovidii documentum est;

Ovid.

Munera crede mihi, placant homines que, Deosque,
Placatur donis Iupiter ipse datis.

Huic opportunè subscribens Silius Italicus, canit;

Sil. Ital l. 4.

Heu prima scelerum causa mortalibus agris
Naturam nescire Deum: Iusta ite precari
Thure pio: cædumque feros avertite ritus.
Mite & cognatum est homini Deus, hactenus, oro
Sit satis ante aras cæsos vidisse juvencos.

Prov. 13. 8. Eleemosyna. S. Ambros. serm 30 de Eleemos. Prov. 21. 14. P. Salaz. in c. 19. Prov. n 63.

Dilucidè Salomon; *Redemptio animæ viri*, seu, ut Theodotion & Symmachus vertunt, *Propitiatio animæ viri divitiæ sua.* Ab hoc proposito non multum dissimilis S. Ambrosius, ait; *Quamvis ergò pollutus, quamvis multis criminibus circumseptus, si eleemosynas feceris, innocens esse cœpisti. Vide ergò quæ sit misericordiæ gratia, quæ una & sola virtus cunctorum est redemptio peccatorum.* Rursus inter Divina sua proverbia etiam hoc recenset Salomon; *Munus absconditum extinguit iras, & donum in sinu indignationem maximam.* S. Joannes Chrysostomus, à P. Ferdinando Salazar citatus, sententiam, cautè quidem intelligendam, sed tamen in rem præsentem multum accommodatam, exhibet; *Iudex noster per pauperes corrumpitur. Fac ergo per pauperis manum Iudicis posticum pulses, etenim ille munera tua per eum accipit, & leges adulterat. Accipit, inquam, atque ex justo benignus efficitur; accipit, inquam, & veritati misericordiam anteponit &c.* Eruditè meus Hugo Victorinus de Protoparente nostro Adamo refert; *Credimus, Deum docuisse Adam cultum Divinum, quo ejus benevolentiam recuperaret, quam per peccatum transgressionis amiserat, ipsumque docuisse filios suos dare Deo decimas & primitias.*

Religio.

2. Ignis, supra aram accensus epigraphen tenet; SOLI DEO. Innuit videlicet, veram Religionem in latriâ, seu peculiari solius æterni ac immortalis Dei cultu, consistere. D. Paulus id disertè explicans, ait; *Regi autem sæculorum immortali, & invisibili, SOLI DEO honor & gloria. Quasi diceret*, inquit interpres P. Cornelius à Lapide, *non Angelis, non idolis, non Diis gentium, sed soli Deo tribuatur honor & gloria Divinitatis.* Optimè dixit S. Basilius; *Sicut nulli alii nos, præterquam SOLI DEO cultum tribuere par est; sic etiam neque ulla in aliâ re spem nostram constituere debemus, quam in Deo, omnium rerum Domino.* Cæterùm etiam in cordis nostri altari assidua charitatis flamma ardeat, quæ à rebus creatis penitus aliena, in solius Dei cultum & servitutem dirigatur. S. Hieronymus; *Felix conscientia illa, in cujus corde præter amorem Christi, nullus alius versatur amor.*

Corn. à Lap. in hunc loc. S. Basilius Orat. 2 de Principatu. Amor erga Deum. S. Hieron Ep. ad Demetriad.

3. Anima verè perfecta, suosque ardores nonnisi à Deo recipere solita, aram imitatur, cujus victimas ignis è cœlo delapsus concremet; addito lemmate, NON ALIUNDE. Academici Ardentes Neapolitani hoc suo Symbolo Abelis sacrificium, cœlestibus flammis absumptum, innuunt. Unde ubi nos legimus, *Respexit Dominus ad Abel*; Theodoretus traducit, *Inflammavit Dominus super Abel.* Porrò cùm Salomon templum suum apparatu auspicatissimo dedicaret, *ignis descendit de cœlo, & devoravit holocausta & victimas.* Eliâ supra Carmeli montem sacrificante, *cecidit ignis Domini, & voravit holocaustum & ligna &c.* Quin Christus, singulas fidelium animas incendio illo cœlesti conflagrare voluit, quando dixit; *Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi ut accendatur?* Unde S. Ecclesia in pervigilio Pentecostes sub Missæ Sacrificio omnibus Christianorum cordibus ignem illum supernum illabi, enixè rogat. *Illo nos igne quæsumus Domine, Spiritus S. inflammet, quem Dominus noster Iesus Christus misit in terram, & voluit vehementer accendi.* Et certè animus, incendio illo exardescens, cum Hieremia sanctè dixerit; *De excelso misit ignem in ossibus meis.* Cum S. Ecclesia consonans Magnus Ecclesiæ Doctor Aug. *Succende*, inquit, *mentem meam igne illo tuo, quem misisti in terram, & voluisti vehementer accendi, ut sacrificium cordis contriti quotidie offeram tibi.*

Justus. Gen. 4. 4. 3. Reg. 18 8. Luc. 12. 49. Thren 1. 13. S. August. l. Medit. c. 36

4. Mariæ V. beneficentiam & patrocinium Emblemate significaturi, Altare depinxerunt; cum lemmate. TUEBITUR OMNES. Verbis è Virgil. mutuatis;

Protectio Mariæ V. Virgil l 2. Æn. v. 589.

— Hæc ara TVEBITVR OMNES.

Sicuti enim miseri omnes, dum ad altare accurrunt, asylum securissimum recipiunt, asserente Plutarcho, *Qui hostem fugiunt, simulachrum aut fanum tenentes, recipiunt animos.* Ex Quintiliano; *Qui salutem suam tueri fugâ nequeunt, circa aras jacent.* Ita Maria Virgo à S. Methodio cognominatur *Altare animatum.* Et ab Hymno Græco; *Ara lucis asyli*, quæ omnes, in suam fidem receptos, ab interitu vindicat. Enimverò, quod devotus quispiam, à P. Aloysio Novarino citatus asserit, *Est Maria universalis interpellatrix, omnium Mater, turris David, OMNES PROTEGENS; est refugium in omni tribulatione. &c.*

Plutarch. l. de superstit. Quintilian. Declam. 265. Method. Orat. de Hypapante. Aloys. Nov. Vmbra Virg. n. 335.

Raynaud lib Nomenclat Marianus fol 70.

Princeps. *Claud. in Honorio.*

Huic affinis Hymnus Græcus apud Theophylum Raynaudum de Magnâ Dei Parente canit; *TVTELA mortis, firmamentum, refugium OMNIVM*, S. Andreas Cretensis, eidem supplex, *Te*, inquit, *universus mundus continet commune propitiatorium.* Cæterùm etiam bonus Princeps subditorum omnium commune asylum esto. Claudianus Honorium sui officii commonefacturus, canit;

Tu civem, patremque geras, tu CONSVLE CVNCTIS,
Non tibi &c.

Psal. 46 10.

Unde ubi vulgata Biblia legunt, *Principes populorum congregati sunt cum Deo Abraham, quoniam Dii fortes terræ vehementer elevati sunt*; S. Hieronymus vertit, *Scuta terræ*; Et alii; *Protectores terræ.* Ut adeò manifestum sit, Principes Mundi ex munere suo debere esse aras ac propugnacula mundi. Cùm Illustrissimus & Excellentissimus D. Carolus Franciscus Renatus della Chiesa, Magni Crucis Eques, Religionis SS. Mauritii & Lazari Consiliarius ac grandis Conservator Comitatus Astiensis Præses, Marchio de Seva & Cinzano, Fratri suo D. Francisco Augustino della Chiesa, Illustrissimo Civitatis Salluzziensis Episcopo, justa funebria exsolveret, meus D. Salvator Carducius inter cætera complura Emblemata, Symbola, & Epigrammata, Aram depinxit, quæ, accenso igne, ac victimis jamjam concremandis gravida, inscriptionem tulit; TERRIS SIDERA PACAT. Nimirum ad illam Genescos Historiam alludens, ubi, posteaquam *ædificavit Noe altare Domino*, Deus, penitus reconciliatus, dixisse fertur, *Nequaquam ultra maledicam terræ.* Mens verò Emblematis erat, optimum illum Antistitem, instar animati altaris, victimas Deo incruentas obtulisse, ac laudum sacrificiis populo eundem conciliâsse; uti ipsemet Carducius sequenti epigrammate explicat.

Gen 8 20.

Oratio.

Nobilis ara flagrat Cœlo sacrata voluptas:
Sidera quæ terris pacat, ad arma ciet.
Tartareas acies, Erebeaque castra triumphat,
Sidereis opibus terrea regna beat.
Non secus Antistes, velut Ara animata Tonantis,
Risus erat Superûm, deliciæque Poli.
Fulmineum quoties Cœlum pacavit ovili,
Cordis & æthereo perculit igne lupos!
Vtque gregi lachrymas in florida gaudia vertit,
Sic miseris peperit cordibus axis opes.

CALIX. HIEROTHECA.

Caput II.

Eucharistia à sitientibus recepta.

5. CAlix, liquore plenus homini sitienti maximè accidit pretiosus, & suavissimus. Unde lemma; ÆSTUANTI SUAVIOR. Ita Calix Eucharisticus illorum gustum peculiari ac dulcissimâ voluptate perfundit, qui mensam Divinam ardentiore desiderio, ac siti magis religiosâ accumbunt. David posteaquam aquas, per Moysen è rupe durissimâ elicitas, commemorâsset (*Eduxit aquam de petra*) tandem iisdem aquis saporem ac dulcedinem mellis attribuit. (*& de petrâ melle saturavit eos.*) Veluti diceret, aquas illas, naturâ suâ insipidas, populo sitienti adeò advenisse pretiosas, ac si melle & saccharo fuissent conditæ. Theodoreti verba sunt; *Quia illis sitientibus mellis dulcedini similis visa est.*

Psal 77 16. Psal. 80. 17.

Theod hunc in loc.

Eucharistia indeficiens.

6. Calicis Eucharistici liquor, quamdiu centro suo nitetur orbis, nunquam deficiet. Unde lemma; REFICIT, NEC DEFICIT. Vel, HAURITUR, NEC EXHAURITUR. S. Thomas Aquinas, de cibo Eucharistico disserens, ait, *Manducatur itaque a fidelibus, sed minimè laceratur: quinimò diviso sacramento sub qualibet divisionis particula integer perseverat.* Et quod de augustissimo Servatoris Corpore, idipsum de pretiosissimo ipsius sanguine pronuntiare Fides jubet. *Ecce verum cibum*, inquit Eusebius Gallicanus, *qui REFICIT, & NON DEFICIT, sed usu suo proficit, de suis crescit expensis. &c.*

S Thom. Aq. Opusc 57.

Euseb Gallic Hom 5 ad Monachos.

Eucharistia inebriat.

7. Sicuti calix, generoso vino plenus, SUMENTEM INEBRIAT, ita calix Eucharisticus animam fidelem in ebrietatem extaticam ac suavissimam abripit. Regius Propheta attonitus de illo vaticinatur, *Et calix meus inebrians, quam præclarus est!* Meus S. Laurentius Justinianus, *Semel*, inquit, *pro te datum est pretium, sed poculum quotidie consecratur, sibique apponitur, ut bibas. Bibas, inquam, ut inebrieris, non vino, in quo est luxuria, sed amore, sed jubilo. Inebriat profectò calix iste sanguinis Domini, ex toto corde diligentem alienat a se, & copulat Christo, quem sumit &c.*

Psal 22. 5.

S Laur Iust. serm de Eucharist.

8. Calicem, medicatâ potione horridum, hoc epigrammate dignoscendum propones; MALA NOSTRA PELLE. Verbis ex hymno illo mutuatis; *Ave maris stella.* Certè calamitates in calice figurari solitæ, quantumvis à palato nostro ob amaritiem fastidiantur, interiorem tamen animæ languorem felicissimè personant. Opportunè S. P. Augustinus; *Intelligat homo medicum esse Deum, & tribulationem medicamentum esse ad salutem.* Et rursus; *Ad hoc exagitat tribulatio, ut exinaniat vas, quod plenum est nequitiâ.*

Calamitas salutifera.

S. August in Ps. 21 & 83.

9. Senecæ dictum est, in cratere aureo sæpissimè venenum propinari. Proin' venustum ac pretiosum calicem hoc lemmate afficies; IN AURO VENENUM. Inde discas velim, Mundum sub adulterino felicitatis & divitiarum poculo extremam machinari perniciem. S. Laurentius Justinianus; *Illos solos*, inquit, *qui ignorant Deum, & futura non prævident, decipit mundus, aureo etenim eos inebriat calice, variis donis, pollicitationibusque deludens, ad sempiternum trahit exitium.*

Mundus decipiens.

S. Laur. Iust. Fasc. Amor. c. 13.

10. Voluptatibus & blanditiis terrenis familiare est, dulcedinem, primis degustatam labiis, paulò post amarore ingratissimo turbare. Quare hanc calici epigraphen subjunxi; NE GLI ORLI IL MELE IL FIEL SERBA NEL FONDO. Id est; IN LABIIS MEL, FEL SERVAT IN IMO. Huic Emblemati prolixè suffragatur Salomon; *Favus distillans labia meretricis, novissima autem illius amara quasi absynthium &c.* Et S. P. Augustinus; *Mare est sæculum hoc, falsitate amarum, procellis turbulentum, ubi homines cupiditatibus perversis & pravis facti sunt velut pisces invicem se devorantes.*

Voluptas mundi.

Prov. 5. 5.

S August in Psal. 64.

11. Crater aureus, vino plenus, epigraphen à P. Masenio recepit; SATIS OMNIBUS UNUS. Ita SS. Eucharistia, etsi millies absumpta, millies tamen manet integerrima, totique humano generi exsatiando sufficit. Unde S. Thomæ Aquinatis carmen; *Sumit unus, sumunt mille, quantum isti, tantum ille, nec sumptus absumitur.* Maria Virgo quoque adeò plenus est gratiarum calix, ut in omnes ac singulos homines sine defectu sit effusissima. Ut adeò benè ab Andrea Hierosolymitano cognominetur *Crater, qui Deum suscipit, sapientia, quæ non potest exinaniri.* Et à Buttone; *Crater, fundens exultationem.* In rem præsentem canit Emblematis sui Interpres P. Masenius;

Eucharistia.

Maria V.

Andr. Hieros Orat de Assumpt Puts. hymn græc. p. 113.

Votum erat hoc quondam Bacchi de classe ministri,
Vt nunquam vacuus tangeret ora scyphus.
Haustus inexhausti modò propinatur amoris,
Virgineus crater si tibi, mysta, placet.

12. Crater

Amicus.

12. Crater Philotesius, sive aureus, vino destinatus, epigraphen reddit. LAUDATUR VACUUS, SED PLENUS AMATUR. Ita ferè amici probi ac pauperes tantùm laudantur, sed divites amantur. Unde, S. Hieronymo teste: *Delicata est amicitia, quæ amicorum felicitatem & divitias sequitur.*

S. Hieron. in Michaam Prophet.



Christus in Eucharistia.

13. HIerotheca, SS. Eucharistiam complexa, epigraphen à me recepit: MAXIMUS IN MAGNO. Seu ut aliis placet, MAXIMUS IN PARVO. Mirum est, ac Divinæ omnipotentiæ specimen, quòd totum ac ingens Christi Corpus unâ contineatur hostiæ particulâ. Ut verò de hoc mysterio etiam oculis ac sensibus tuis aliquam concilies fidem, operæ pretium erit inspicere demonstrationes Theologicas, Physicas, & Mathematicas, quas eruditè explicat, & æri incisas proponit P. Cornelius à Lapide in cap. 26. Matthæi vers. 26. *Quis enim fidelium habere dubium possit*, inquit S. Gregorius Papa, *in ipsâ immolationis horâ ad Sacerdotis vocem cælos aperiri, in illo Iesu Christi mysterio Angelorum choros adesse, summis ima sociari, terrena cælestibus jungi, unum quoque ex visibilibus atque invisibilibus fieri.* In rem nostram longè maximè faciunt verba illa Salamonis post ædificatum templum stuporis plena; *Ergonè putandum est, quod verè Deus habitet super terram? si enim cælum & cæli cælorum te capere non possunt, quantò magis domus hæc* (angusta hæc panis peripheria) *quam ædificavi? Quid enim*, inquit Doctor Angelicus, *hoc Sacramento mirabilius? in ipso namque panis & vinum in Christi corpus & Sanguinem substantialiter convertitur: adeoque Christus, Deus & homo perfectus, sub modici panis & vini specie continetur.*

S. Greg. l. 4. Dialog. 58.

S. Thom. in Opusc. 57.

14. P. Franciscus Rhem, Societatis Jesu primarius SS. Theologiæ Professor in alma universitate Dilinganâ, præclaris suis de SS. Eucharistia Thesibus Hierothecam præfixit, subjuncto D. Thomæ lemmate; LATENT RES EXIMIÆ. Res enimverò in SS. Eucharistia ita latent eximiæ, ut sit miraculum non modò *miraculorum ab ipso factorum maximum* (ita enim vocat Doctor Angelicus) sed omnium planè ipsius mirabilium operum mirabilissimum quoddam compendium: utpotè in quo continetur illud ipsum Christi Redemptoris nostri corpus, quod ex castissimis B. V. visceribus prognatum, & in cruce interemptum, tertio post die revixit: illud ipsum, inquam, quod modò sed & ad dexteram Patris, secundùm animam, carnem, & Divinitatem. Meritò proinde exclamat S. Thomas Aquinas, *O pretiosum & admirandum convivium, salutiferum, & omni suavitate repletum! Quid enim hoc convivio pretiosius esse potest? in quo non carnes vitulorum & hircorum, sed nobis Christus sumendus proponitur verus Deus. Quid hoc Sacramento mirabilius.*

SS. Eucharistia.

S. Tho. serm. fest. Corporis Christi.

S. Thom. in Opusc. 57.

C A M P A N A.

Capus III.

15. ÆRi campano subscripsêre; COMINUS, ET EMINUS. Vel; ET PROPE, ET PROCUL. Hæc inscriptio etiam conspiciliis, Sagittæ, Pharo, aliisque corporibus symbolicis communis est. Haud aliter virtutis fama & propè & procul non sine gloriæ echone resonat. Silius Italicus virtutem in hæc verba loquentem sistit.

Fama virtutis.

Sil. Ital. l. 15.

Mecum honor, & laudes, & læto gloria vultu,
Et decus, & niveis Victoria concolor alis,
Me cinctus lauro perducit ad astra triumphus. &c.

Voces Apostolicæ, ceu totidem campanæ, tam

Prædicatio Apostolica. *Psal. 18. 5. S. Io. Chrys. Hom. 15. in Matth.*

intra nativas ac vicinas Galilææ, Judææ, Samariæ, aliasque regiones, quàm in remotissimis quibusvis mundi angulis percrebuerunt. Enimverò *in omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum*. S. Joannes Chrysostomus Christi ore ait; *Non ad duas quippe urbes, aut decem, aut viginti, neque ad unam vos mitto gentem, sicut mittebam Prophetas, sed ad omnem terram prorsus, ac mare, totumque mundum &c.*

16. Hominem, è crebro calamitatum impulsu ad sonoras heroicæ ac generosæ indolis suæ voces excitatum, campanæ non absimilem dices, quæ hanc præferat inscriptionem; ET PERCUSSA VALET. Torquatus Tassus de Argante scribit, quòd inter geminata vulnera ferocior evaserit.

Virtus vexata. *Torq. Tass. Gerus. Liber. Cant. 6. st. 45*

Qual nell' alpestri selve orsa, che senta
Duro spiendo nel fianco, in rabbia monta:
E contra l' arme se medesima avventa,
E i perigli, e la morte audace affronta:
Tale il Circasso indomito diventa,
Giunthaor piaga, à la piaga ed onta à l' onta:
E la vendetta far tanto desia,
Che sprezza i rischi, e le difese oblia.
E congiungendo à temerario ardire
Estrema forza, e infaticabil lena
Vien che si impetuoso il ferro gire,
Che ne trema la terra, e il ciel balena. &c.

Idem Cant. 8. stanz. 23.

Et alibi, de Sueno, acerbè fauciato, canit;

Ripercote percosso, e non s' allenta:
Mà quanto offeso è più, tanto più nuoce.

Jacob, quando nervum ab Angelo incisum ac marcescentem retulit, miro invalescere cœpit robore, ac fortis cognominatus est. *Si contra Deum fortis fuisti.* Quod observans Ildebertus Turonensis Pontifex, ait; *Percussus in femore Iacob, sano pede firmius nititur.* In hanc rem præclarè S. Gregorius Papa; *Fortitudo* inquit, *nonnisi in adversitate ostenditur, tantò enim quisque se ad fortitudinem profecisse veraius demonstrat, quantò mala robustius tolerat.*

Gen. 32. 28. Ildeb. Ep. 37. S. Greg. l. Moral. c. 13.

17. Campana altum semper silet, nec nisi malleo percussa sonat. Unde lemma; DAT PULSATA SONUM. Eorum hæc idea est, qui tum demum voces in cœlum supplices spargunt, quando Numinis supremi dextera; morbis, inquam, ac calamitatibus, feriuntur. Appositè S. Gregorius Papa; *Æs, cum percutitur, canorum valde sonitus ex ejus percussione formatur. Quidam, à metallo artis in nullo discrepantes, cùm flagella superna percussionis accipiunt, pia confessionis sonitum emittunt.* Certè David, crebrà persecutione, ac domesticorum morte pulsatus, elegias suas flebiles & devotas passim versus cœlum emisit. Manasses, captivitate mulctatus, in pœnitentiæ, ac contritionis gemitus prorupit. Ezechias, extremis terroribus concussus, voces suas ad canticum dicendum levavit. Antiochus, cùm violentos dolores sentiret, cœlum precibus fatigare, ac sceleris sui veniam elatâ voce precari cœpit. &c. Opportuna & in rem præsentem plurimum gratiosa est Patris Bernardi Bauhusii camœna.

Calamitas facit orare.

S. Greg. l. 7. Moral. c. 9. in Iob. c. 6.

Bauhus. l. 4. Epig.

Nux, asinus, campana, piger, sine verbere cessant:
Hæc dura, hic tardus, hæc tacet, ille jacet.
Sed simul ut ferri plagam sensêre, vel ulmi;
Hæc cadit, hic perget, hæc sonat, ille studet.

14. Campana, è diversis metallis fusa, sonum edit clariorem, quàm ex uno solo conflata. Unde quidam è familia Campana, diversis honorum ac dignitatum titulis insignitus, hoc lemmate Campanam distinxit. COMMIXTIONE CLARIOR. Eadem diversarum nationum unio ac concordia Religiosos ordines plurimum illustrat. S. Basilius Magnus, *Hujus*

Religio. *S. Basil. Const. Monast. c. 19.*

vitæ instituto, inquit, *quid est tandem quod jure comparari possit? quid eo beatius dici? quid hâc conjunctione, unitate, & necessitudine aptius excogitari? quid mutua inter se morum, animorumque contemperatione gratiosius fingi? Homines ex diversis nationibus ac regionibus profectos, per exactam morum ac disciplinæ similitudinem adeò in unum veluti coaluisse, ut in pluribus corporibus unus modò animus esse videatur.* Et magis succinctè Paulus V. de Societate Jesu pronuntiat, *GLORIAM ingentem ejus societatis ESSE nationum COLLECTIONEM.* Cæterùm eodem Emblemate etiam matrimonium significatur, in quo duo sponsi, nobilitate ac generis splendore illustres, utramque familiam suam clarissimis incrementis promovent.

Paul. V. in Bullar. Soc. Jesu p. 307. Matrimonium.

19. Æs campanum, dum personat, CONVOCAT OMNES. Ita sonorus Apostolorum clamor omnes omninò mundi provincias ad fidem Christianam accersivit. Enimverò, vaticinante Psalte, *In omnem terram exivit sonus eorum.* Adeoque, teste Magno Augustino, *dum calor Verbi Dei ubique per Apostolos diffunditur, non erit, quod possit dicere peccator in judicio Dei.* In rem præsentem Georgia de Montenay canit,

Psal. 18. 5. S. Augustin. serm. de de... vers. 20. c. 15. Georg. Mont. Embl. 43.

Æra quatit, pulsuque ad cœtum convocat omnes
Præco, nec inculpa est, si quis adesse negat.
Sic æterna Deo vulgante oracula, surdum
Quisquis agit, propriâ dat sibi fraude malum.

20. Æs campanum, humi ad turris cujusdam pedes collocatum, epigraphen sustinet. AUDIAR, SI TOLLAR. Concionator nullum in peccatorum cordibus sonum cum fructu efficiet, nec aures fortiter pias, nisi è terrenis vitiorum sordibus ad virtutum celsitudinem sublevetur. Nam teste S. Gregorio Papa, *Sermo dulcedinem non habet, quem vita reproba infra conscientiam remordet.* Joannes Baptista Mazzolenus eandem præclari cujusdam Oratoris ideam statuit, qui è tenui ac infima fortuna in locum editiorem sublevatus, facundiam suam amplissimè propagavit. Unde campanam hoc poëmate Italico loquentem introducit.

Concionator. *S. Greg. hom. 12. in Ezech.* Orator pauper.

Di metallo sonoro
Che mi giova il tesoro?
Se il disastro mi fa gurata guerra;
E tiemmi oppresso à terra?
S' altri per sua bontà
Mio dolce Mecenate esser verrà,
Dal mio centro esaltato,
Darò si ben formato
Il suon, come d' argento;
Che l' Italico Ciel n' andrà contento.

21. Cythara, organum, tuba, tibia, aliaque instrumenta musica in eo à campanis differunt, quòd hæ suos sonos versus omnem partem latissimè propagent: illa verò eosdem ad unam tantum coarctatos habeant. Unde lemma campanæ subjectum; DAT UNDIQUE Sonum. Genuina hæc hominis verè perfecti imago est, qui, sive loquatur, sive taceat, sive gradiatur, sive stet, semper oculis, lingua, pedibus, nutibus, gestibus, omnique loco & tempore continuos optimi exempli & doctrinæ sanissimæ sonos quaquaversum spargit. S. Hieronymus, è Pontificis Hebræi extrema veste tintinnabula aurea suspensa observans, ait: *Idcirco tintinnabula vesti apposita sunt, ut, cum ingrederetur Pontifex in Sancta Sanctorum, TOTVS VOCALIS INCEDAT.* Ex denique, *Tanta debet esse scientia, & eruditio Pontificis Dei, ut ET GRESSVS ejus, ET MOTVS, ET VNIVERSA VOCALIA SINT. Veritatem mente concipiat, & toto eam habitu resonet, & ornatu: ut quidquid agit, quidquid loquitur, sit doctrina populorum.*

Justus. Sacerdos. *S. Hieron. ep. ad Fabiolam de veste Sacerdotum.*

22. D. Di-

Loqui. Ecclef. 4. 29. Matt. 26. 27. Senec. ep. 115. Ant. Meliff. ferm. 48. Amicitia. Laert. l. 2. c. 8.

22. D. Didacus Saavedra campanam ruptam hoc lemmate affecit; EX PULSU NOSCITUR. Significabat nimirum plerosque animi affectus è verbis nostris, ceu indice clarissimo, conijci posse. *In lingua enim*, ut Siracides testatur, *sapientia dignoscitur, & sensus, & scientia, & doctrina in verbo sensati.* Unde ministri synagogæ, cùm S. Petro colloquerentur, dixerunt; *Loquela tua manifestum te facit.* Ab his nihil alienus Menander, ait: *Viri character sermone cognoscitur.* Seneca; *Oratio vultus animi est: si circumtonsa est, si fucata, & manufacta, ostendit illum non esse sincerum, & habere aliquid fracti.* Et Antonius in Melissa, *Vas facile ictu & sono; homo sermone probatur.* Antisthenes, à Laertio adductus, affirmat, amicum inter adversæ fortunæ impulsus omnium optimè dignosci posse. *Sicut vasa explorantur pulsu, & tinnitu; sic amicorum fides exploranda est tribulatione & rebus adversis.*

Prædicator. Matt. 10. 9. Ibid. v. 10. S. Io. Chryſ. Hom. 33. in Matth. S. Ambroſ. in Luc. 9. 3. Num. 23. 21. Solitudo.

23. Æs campanum, è contignatione sua suspensum, quantum fuerit à trabium vicinarum contactu liberius, tantò sonitum edit clariorem ac suaviorem. Unde D. Carolus Bossus hanc illi epigraphen subdidit. DUM NIHIL HÆREAT. vel ut magis distinctè loquar; MAGE SONORA NON HÆRENS. Spirantem hanc hominis apostolici ideam dixeris, cujus voces auditorum benevolentiam tantò felicius ac suavius sibi conciliant, quantò è pectore liberiore, ac terrenis facultatibus omnibus magis inope, proficiscuntur. Christus, cùm Discipulos ad Evangelium, universo mundo promulgandum his omninò verbis instrueret, *Euntes autem prædicate dicentes, quia appropinquabit regnum cælorum*; subjunxit; *nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris, non peram. &c.* veluti plena rerum terrenarum abdicatio ad vocis apostolicæ harmoniam spargendam, methodus esset omnium opportunissima. S. Joannes Chrysostomus, *Angelos*, inquit, *eos ex hominibus, ut ita dicam, constituit, ab omni solvens vita hujus sollicitudine: ut unâ solâ detineantur curâ, quæ est doctrina*: Et S. Ambrosius; *Qualis esse debeat, qui evangelizat regnum Dei, præceptis evangelicis designatur: hoc est, ut subsidia secularis adminicula non requirat. &c.* In hanc rem plurimum accommodata sunt illa Balaami verba; *Non est idolum in Iacob, nec videtur simulachrum in Israel, Dominus Deus ejus cum eo est, & clangor victoriæ regis cum illo*; ac si diceret, animam, à rebus materialibus, terrenis, & diabolicis remotam, voces edere in aliorum profectum sonoras ac Evangelicæ victoriæ palam promereri.

Prædicator. S. Maximus Hom. 59.

24. D. Aresius libro suo, quem Artem Prædicandi cognominat, Emblematis loco campanulam præfixit, quæ à manu quadam pulsata, apum volitantium examen alliciebat; cum epigrammate, ERRANTES REVOCAT. Mens imaginis, ni fallor, hæc erat: quòd ipse in erudito suo volumine cumplura imperiti Oratoris vitia dedoceat, cumque ad genuinæ Rhetoricæ tramitem revocet: vel quòd verus Prædicator homines sceleratos, per cujusvis vitæ licentiam errabundos, ad virtutis semitam sonoris suis vocibus reducat. His encomiis jam olim S. Maximus omnes S. Eusebii conciones, adhortationes, consilia, ac correctiones celebravit, & hodie etiamnum S. Ecclesia quemcunque verum animæ Pastorem iisdem sancti Maximi verbis exornat. *Quantis hic cæcis, à via veritatis errantibus, amissum reddidit visum? Quantorum auribus surdis, & infidelitatis obturatione damnatis, ad percipiendam vocem cœlestium mandatorum pretiosum infudit auditum? Quantorum animas, viventes in corpore jam defunctas, & delictorum mole obrutas ac sepultas, ad emendationem, tan-*

Offic. Can. Reg. 15. Iulii. Correctio fraterna.

quam ad lucem vocando, Deo resuscitavit? &c. Ita meus Concanonicus S. Marcellinus, posteaquam compertum habuit, quòd Frisii ab ipso ad sanctam fidem converti, denuò in pristinas idololatriæ errores declinarint, mox *iterum missus in Frisiam, salutari prædicatione illos AD VIAM veritatis denuò REVOCAVIT.* Cæterùm etiam correctio fraterna hanc iconem sibi propriam vendicat, quippe cujus beneficio anima exerrans ad pristinæ virtutis signa revertitur.

Zelotypus. Peccator timidus. Levit. 26. 36. Sap. 17. 17. S. Io. Chryſ. Conc. 3 de Lazaro. Impatiens. S. Hilar. in Psal. 118.

25. Aliquot campanulæ, quales ante ædium portas suspendi solent, ligneo circulo affixæ, ac in orbem dispositæ, epigraphen tenent. AD OGNI PICCIOL MOTO. Idest; MOTUM AD OMNEM. Ita suspiciosus, timidus, ac zelotypus amans, levissimâ quâvis occasione turbari, & in querelas effundi solent. Conscientia quoque rea ad cujusvis auræ strepitum palpitat, & contremiscit. Cùm gentiles Israelis populo è fronte obluctarentur, Deus dixit; *Dabo pavorem in cordibus eorum, & terrebit eos sonitus folii volantis, & ita fugient quasi gladium.* Haud aliter Sapiens in libro sibi cognomine ait; *Sive spiritus sibilans, aut inter spissos arborum ramos avium sonitus suavis, aut ludentium animalium cursus invisus deficientes faciebant in illos præ timore.* Et S. Joannes Chrysostomus de assiduâ adulteri cujusdam inquietudine disserens, *Voluptas*, inquit, *quidem temporaria est, dolor perpetuus. Timor undique ac tremor, suspicio & anxietas: angulos metuit, umbras ipsas formidat, suos ipsius famulos, conscios, inscios, illam ipsam, quam corrupit: & virum, quem affecit contumelia.* Cæterum Emblemate isto ignava & impatiens anima demonstratur, quæ levissimo digito tentata, mox in lamenta ac ejulatus gravissimos adversus Deum erumpit. S. Hilarius; *Si quid adversi accidit, prona in Deum querela est, Deum enim inter damna sua Avarus accusat; Deo cum invidia fletuum suorum orbatus irascitur &c.*

Verba hominem indicant. S. Chryſoſt. ad Epiſt. 4. S. Clem. Alex. l. 2. de pædag. c. 5.

26. Campana ex sono cognoscitur, integrane sit, an fracta? Unde lemma; DIGNOSCITUR SONITU. Ita ex voce, sonoque verborum, interiorem hominis conditionem indicio minimè vano conjicere licet. S. Chrysostomus super illis Apostoli verbis, *Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat*; Ita pronuntiat, *Quale cor unusquisque habet, talia verba loquitur, & talia opera facit.* Et S. Clemens Alexandrinus; *Cum verba omnia à cogitatione & moribus emanent, fieri non potest, ut verba aliqua mittantur ridicula, quæ non procedunt à moribus ridiculis. Ex abundantia* siquidem *cordis os loquitur.* Gemma illa Martyrum, S. Ignatius, in medio tormentorum, & inter ipsas manus carnificum constitutus, augustissimum nomen JESU perpetuò ingeminabat; rogatus hujus causam; hæc, inquit, est, quia gesto illud cordi meo altissimè infixum; cujus post mortem aperto corpore, repertum est illud in cordis medio litteris aureis efformatum.

Gratia Dei. S. Auguſt. in Expoſ. Epiſt. ad Roman. propoſ. 18.

27. Campana, magnitudine suâ & pondere insignis, ubi nullæ ipsam manus movent, diuturno conticescet otio, suâque nunquam sponte ullum sonitum emittet. Unde pendenti campanæ subscripsit Serenissimus Philotheus; QUID MOLES, SI NON MOVES? Multò minus mortales, Divinâ destituti gratiâ, viræ suæ movebunt gloriam formamque; quum absens Dei manus derelinquat hominem, ut, veluti ingloriummerræ pondus, ignavo ocmarcescat otio. Verissimè docet Theologorum Princeps S. Augustinus; *Gratia efficit, ut non tantum velimus rectè facere, sed etiam possimus non viribus nostris, sed liberatoris auxilio.* Canentem audi Emblematis Authorem;

Quæ campana suo pendet liberrima templo,
Hæc nullos edit, sit nisi mota, sonos.
Mota movet tremulas raucis clangoribus auras,
Atque agit officium, sed prius acta, suum.
Quid moles operosa juvat, nisi moveris aptè?
Et nisi mota fuat discat obire vices?
Ferrea sum moles, sum pondus inutile terræ:
Sed si me moveant Numina, motus agam.

28. Campana, si pulsetur, fulmina & tempestates arcet, virtute sive naturali, sive interdum miraculosâ. Lemma; FULMINA PELLIT. Virtutem hanc prodigiosam experiuntur agri Diessenses in campanâ suâ majori, quæ sacris Divæ Mechtildis, Canonicæ Regularis, crinibus commixta, vim ita validam in tempestates ac fulmina habet, ut illas omnibus inspectantibus dissipet, credantque incolæ, omni jam periculo fruges suas esse liberas, quando sonantem audiunt S. Mechtildis campanam; ut fusè testatur R. D. Thomas Durr in ipsius vita. Ipsum testatur experientia de majori nostra campanâ Wettenhusanâ, quæ tantâ est adversus tempestates virtute, ut nemo meminerit, ullum à fulmine & grandine illatum frugibus damnum, quando campana nostra, cui Mariæ Theodoræ nomen, pulsata fuit. Porrò Prædicator, instar sonantis campanæ, omnia tentationum fulmina, & vitiorum tempestates pellit: quia, teste Magno Augustino, *Tota prædicatio, dispensatioque per Christum, hæc est, & alia non est, ut resurgant animæ, resurgant & corpora.*

S. Mechtildis.

Thom. Durr. eius Vita.

Prædicator.

S. Aug Tract. 23 in Ioan.

CANDELABRVM.

Caput IV.

29. D. Joannes Baptista Mazzolenus Emblematis loco grande candelabrum depinxit, quod ad altaris crepidinem collocari solitum, nunquam nisi sub Missæ canone accenditur. Epigraphen addit; TANTUM AD SACRATIORA. Sacerdotem hæc idea spectat, qui alia omnia fastidiens negotiis tantùm Divinis ac sacrosanctis deservire. Huic Apollolus autem vellicans, ait; *Nemo militans Deo, implicat se negotiis sæcularibus.* Et P. Cornelius à Lapide; *Finis & scopus Sacerdotis est gloria Dei. Quocirca Sacerdos in omnibus suis actionibus hunc finem & scopum spectare debet. &c.* Unde S. Hieronymus; *Summa sanctitatis est*, inquit, *renuntiare sæculo, dimittere patriam, urbes deserere, & Monachum profiteri, & inter majores populos vivere peregrè, quam erat victurus in patria.*

Sacerdos.

2. Tim. 2. 4

Corn. à Lap. in Malach. c. 1. 2.

S. Hieron. in Epist.

30. Candelabrum, lucernam & facem sustinens, non sibi, sed solis circumstantibus illuminandis deservit. Ut adeò epigraphen, ni fallor, opportunam subjunxerim; ALTERI LUMEN. Ita Hebræorum populus, per varias provincias dispersus, mundo quidem ad propheticam lucem, & Servatoris nostri vitâ & morte diffundendam, inservit; ipsimet interea extra obstinatam suam caliginem nunquam clarescunt. S. P. Augustinus, Judæis acerbè exprobrans; *Dispersit vos*, inquit, *per universas terras, ut ubique prophetias de ejus Nativitate, Passione, Resurrectione, Ascensione, quæcunque dicta sunt, vos proferatis, atque lucernam legis, tanquam lignea candelabra, sensu carentia, gentibus ministretis.* Cæterùm candelabro similes se probant vitiosi illi Prædicatores & Magistri, qui alios optimis consiliis illustrant, propriam verò vitam inter cymmerias flagitiorum umbras assiduò traducunt.

Paulus Hebræus.

S. Aug. Conc. cont. Iudæos.

Prædicator vitiosus.

31. Aureum Legis veteris candelabrum, septem instructum lychnis, ignem suum è cælo accepit. Unde inscriptionem adjecit P. Masenius; IGNEM HAURIT AB ASTRIS. S. Epiphanio teste, Maria Virgo est *Candelabrum, quod ab altissimo throno accepit ter lucidum ignem.* Quidquid enim in Deipara illustre ac splendidum reperitur, id totum è cœlo liberalissimè promanavit. Unde rectè ab Andrea Hierosolymitano cognominatur *Candelabrum aureum, septem lychnis, donis scilicet Spiritus sancti ornatum, clarum & lucidum.* Pulchrè in rem præsentem canit Emblematis Author.

Maria V.

S. Epiphan. Orat. de Laud. Deip.

And. Hierosol. Orat. in falut. Deig.

Ignem hausêre sacrum prisci reverenter ab astris,
Et proscripta a lytis flamma profana fuit.
Quidquid in illustri splendescit Virgine, quidquid
Ardet, ab æternis ignibus illud habet.

CANDELABRVM TRIGONVM.

Caput V.

32. Isabella, Marchionissa Mantuana, ut palam faceret, se inter gravissimas calamitates omnibus aulicis & amicis, uno solo excepto, fuisse destitutam, candelabrum trigonum, ab Ecclesia Romana quotannis in hebdomadæ sacræ officio usurpari solitum, figuravit, eique, unicam tantùm candelam accensam inter omnes alias extinctas præferenti, subscripsit; SUFFICIT UNUM IN TENEBRIS. vel ut D. Archo placet; MONENTI SUFFICIT UNUM. seu ut D. Jovius inscripsit; UNUM PRO MULTIS. Et certè, unicus verus amicus instar plurimorum est, ejusque consilio inter omnes adversæ fortunæ umbras securus incedes. Franciscus Petrarcha; *Amicum unum fidum expertum habes? Habes ergò rem dulcissimam, sanctissimamque, quâ unâ post virtutem solam nihil hominis melius in hac vitâ, seu natura, seu casus aliquis, seu labor, ac studium dedit.* Et prior illo Siracides; *Amicus fidelis protectio fortis, qui autem invenit illum, invenit thesaurum. Amico fideli nulla est comparatio: & non est digna ponderatio auri, & argenti, contra bonitatem fidei illius. Amicus fidelis medicamentum vitæ & immortalitatis. Non enim*, teste Cassiodoro, *validior vel efficacior est vulneribus nostris medicina, quam habere, qui omni incommodo occurrat compatiens, omni commodo occurrat congratulans, ut junctis suis humeris onera sua invicem tolerent, & quod unusquisque propriam levius, quam amici portet injuriam.*

Amicus.

Franc. Petr. l. 1. de remed. utriusq. fort.

Eccles. 6. 14.

Cassiod. l. de Amicit. c. 5.

33. Hebdomadis sacræ ritus est, quod, post extinctam ultimam candelabri trigoni candelam, strepitus & fragor excitetur. Eò alludens D. Joannes Baptista Mazzolenus, Emblematis loco candelabrum illud pinxit, in quo unica accensa candela erat residua, cum lemmate; CIET EXTINCTA TUMULTUM. Illustrissimam quandam familiam hoc Emblema spectabat, quæ ad unicum superstitem Principem devoluta, tandem eo mortuo gravissimas turbas, &, ob hereditatem à diversis expectatam, acerrima bella suscitavit: veluti in Alexandri Magni, Henrici III. Galliarum Regis, & hoc nostro ævo in Transylvaniæ Principis morte contigit. Cæterùm idipsum de bono exemplo intelligere licet, quod, si vel unicum in bono Prælato aut Superiore sit residuum, etiamsi subditi omnes ad vitia deflectant, poterit virtutis & disciplinæ splendorem conservare: at si etiam illud extinguatur, tum demum ciebuntur in Monasteriis turbæ, & omnia vertentur susque deque. Experientia suffragante ait sanctus Gregorius Papa; *Cum majores voluptati deserviunt, minoribus lasciviæ fræna laxantur, & tanto licentius bestiis ad feriendum occupat, quantò hi, qui pro culpis intercedere poterant, voluptati vacant.*

Principis unici mors

Exemplum in Prælato.

S. Greg. l. 3. dialog.

CREPITA-

CREPITACVLVM.

CAPUT VI.

Ignorans loquax. *P. Corn. à Lap.*

34. IN hebdomade sanctâ, quæ æri campano silentium indicit, crepitacula, seu, ut Rubricarum verbo utar, tabellæ usurpantur. His D. Jovius Emblematis loco subscripsit; CREPITANT, DUM SONORA SILENT. Loquaces illas & rudes hominum linguas hæc idea coercet, quæ, doctis tacentibus, altùm vociferantur, & effrontem suam ignorantiam ingenti clamore passim, ac cumprimis coram imperitioribus, venditant. P. Cornelius à Lapide bellam hanc Hebræorum doctrinam, ex Pirke avoth desumptam, refert. *Vir sensatus tacet & obmutescit coram seniore aut sapientiore se; loquentem non interpellat: vix respondet interrogatus, &c. contrario prorsus modo de stulto ratiocinandum est.*

Princeps indoctus. *Plutarch. in Apoth. Laconic.*

35. Iisdem crepitaculis epigraphen subjunges, priori contrariam; CUM CREPITANT, SONORA SILENT. Idipsum non rarò in colloquiis fieri amat, ubi homine, in authoritate constituto, & ob ignorantiam suam plurima extra orbitam garriente, docti circumstantes respondere dedignantur. Cùm Abderitarum Legatus coram Agide, Spartanorum Principe, plurima prolixè peroraret, Agis nihil unquam respondit: interrogatus verò, quidnam responsi suis Ducibus deberet referre; *Hoc referes*, inquiebat Agis, *quamdiu tibi visum fuit loqui, tamdiu me tacitum audivisse.* Hanc agendi methodum probè observatam habuit Christus, qui, tametsi Verbum Divinum & Sapientia infinita esset, adversus horrendos vociferantium Judæorum clamores, ac falsissimas coram Judice accusationes silentium tenuit altissimum. *Et cùm accusaretur à Principibus Sacerdotum & Senioribus, nihil respondit.* Imo, interpellante etiam Pilato, *non audis, quanta adversum te dicunt testimonia?* nihilominus, *non respondit ei ad ullum verbum, ita ut miraretur Præses vehementer.*

Christus patiens: *Matth. 27. 12. &c.*

Mundanus pœnitens.

36. P. Camillus Anticus hanc crepitaculo gnomam subjungendam censet; SEMEL IN ANNO. Ignavam illam hominum fæcem hæc imago spectat, qui vix semel in anno advolvuntur cœlo supplices & pœnitentes. In hoc argumentum canit meus Concanonicus D. Gregorius Brunellus;

> *Parva, sed ingentes strepitus fert, atque per annum*
> *Deservit templis ista tabella semel,*
> *Hoc peragit, patrata semel qui crimina in anno*
> *Plangit, & ad gemitus quem Maranea vocat.*

Hos pœnitentes, meâ quidem sententiâ, Possidoniatis maris Tyrrheni accolis, non absimiles dixeris, qui, tametsi origine suâ Græci, annorum progressu à primævâ suâ institutione ita degenerarunt, ut veterum cæremoniarum ac consuetudinum penitus obliti, nec ipsa Majorum suorum nomina servarint, ac barbarorum ritu, undequaque rudissimi vixerint; nisi quòd unicum totius anni diem certis solemnitatibus festivum peregerint, in quo Græcorum more vestiti incesserunt, Græcorum ritu sacrificarunt, idiomate Græco collocuti sunt, & per publicas plateas bacchati, miseriam & barbariem suam, in quâ degebant hactenus, gravissimo dolore ac fletu deplorârunt. Sed id quamdiu? *Hæc cùm omnes totâ passim urbe fecissent, postridie tamen ejus diei ad priorem facile vitæ cultum, barbaraque instituta turpiter devolvebantur*; uti de his populis refert Nicolaus Leonicenus.

Nic. Leonic. l. 2. c. 11.

37. Dum crepitacula nocturno tempore in Religiosorum Domibus perstrepunt, singuli è somno ad statos Psalmos & hymnos, in templo persolvendos, excitantur. Iis proinde subscripsi; EXCITANT, DUM CREPITANT. Haud aliter minitantis Dei supplicia, dum in peccatorum auribus percrebescunt, sceleratæ vitæ veternum iis excutere, & ad frugem suscitare solent. Certè Ninivitæ, ab imminentis exitii sui nuntio plurimùm perculsi, ad virtutis operationes evigilârunt, & *Pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ.* Verissimè Seneca; *Melius in malis sapimus.* Et S. Joan. Chrysost. *DORMITANTES NOS EXPERGEFACERE SOLET, & religiosiores facere TENTATIONVM NATVRA.*

Minæ Dei excitant. *Matth. 12. 41. Senec. Epist. 95. sub fin. S. Chrysost. Hom. 14. ad Popul.*

38. Crepitaculo inscripsit P. Jacobus Masenius; MOVE, STRIDEBIT. In hominem querulum & impatientem hæc imago convenit, qui sibi permissus quieti & voluntati, nil nisi patientiam ac silentium spirat; at levissimè tactus, altùm vociferatur, atque Æthnâ fumantior, convitia evomit. Nam, ut præclarè docet S. Gregorius Papa; *In hac mens justa ab injustis discernitur, quod justa omnipotentis Dei laudem inter adversa confitetur, quod non cum rebus frangitur, quod non casu gloriæ exterioris cadit. &c.*

Impatiens. *S. Greg. in Moralib.*

CRVX.

Cap. VII.

39. TAmetsi sequentes icones, è Cruce formatæ, Emblematis aut Symboli naturam ægrè sustineant; conabor tamen, ut hanc, pro Christiana pietate exprimendâ, quantum fas est, imitentur. Itaque Carolus Emmanuel, Subaudiæ Dux, Crucis ligno gnomam præfixit istam. IN VIRTUTE TUA. Veluti diceret, omnem suam fiduciam arbore illâ vitali, ac Crucifixi veneratione niti. S. Ambrosius; *Crucis arbor non solum religatum sibi hominem patriæ præsentat, sed etiam socios circa se positos virtutis suæ umbrâ custodit.* Et S. Leo Papa; *Ibi ergò se constituat Christianus, quò eum secum sustulit Christus, & adeò dirigat omnem viam suam, ubi scit humanam salvatam esse naturam.*

Sperare in Christo. *S. Ambros. serm. 35. S. Leo serm. 19. de Pass.*

40. Bartholomæus Rossus Crucem figuravit, cum lemmate; HINC SALUS. Verbis è Dominicæ Passionis Præfatione mutuatis; *Qui salutem humani generis in ligno Crucis constituisti*, In hanc rem appositè S. Joannes Chrysostomus; *CRVX*, inquit, *terrarum orbem convertit atque SANAVIT; hæc errorem abegit, veritatem reduxit, terram in cœlum restituit.* Et S. Ambrosius; *CRVX Domini SALVTEM generi CONTVLIT humano. Passio enim illius nostra redemptio est, mors ejus vita nostra est. &c.* Idem Ambrosius de Juvene, Naymi defuncto, ait; quòd exanime ipsius corpus supra lignum recumbens, lætissimum mundi præsagium tulerit, fore, ut illud ipsum lignum, à Christo contactum, olim universo mundo salutem ac vitam parturiat. *Spem resurgendi habebat*, inquit, *quia ferebatur in ligno; quod etsi nobis antè non proderat, tamen posteaquam Iesus id tetigit, proficere cœpit ad vitam: ut esset indicio, salutem populo per Crucis patibulum refundendam.*

S. Io. Chrys. hom. 55. in Matth. S. Ambros. serm. 12. Idem lib. 5. Comment. in Luc. c. 7.

41. Joannes Ferrus Abbas lemmatis loco de Cruce pronuntiat; DIVINI PIGNUS AMORIS. Gilibertus de sanguine, in Cruce effuso, ait; *Purpura hæc magnum quoddam est PIGNVS AMORIS, quem tibi dilectus exhibuit: verè magnum pignus Amoris mortis passio &c.* Et S. Bruno; *Expansio manuum Christi in Cruce significavit dilectionem, qua semper amplexari voluit Iudæos.*

Crux amoris pignus. *Gilib. serm. 18 in Cant. S. Bruno Ep. ad Rom. c. 10. v. 21.*

42. D. Didacus Saavedra Crucis labarum, Constantino Imperatori è cœlis monstratum, iisdem characte-

characteribus insignivit, quos Constantinus in prodigiosa illâ Cruce exaratos legerat; IN HOC SIGNO. Innuebat videlicet, omnem victoriæ obtinendæ fiduciam à Principibus in Dei cultu ac Religionis Catholicæ exercitio unicè designandam esse. Perspicuè Apostolus; *Sancti per fidem vicerunt regna, fortes facti sunt in bello, castra verterunt exterorum.* Absalon Abbas! *Signum victoriæ*, inquit, *in ligno crucis constituere voluit, in quâ dum hostis antiquus apperiit escam carnis, transfixus est aculeo Divinitatis.* Et Christophorus Finottus;

Sperare in Deo.

Hebr 11. 33. Absal. Abb. serm. 18.

Christ. Finot. distich. 67.

Fide Cruci: tota hoc pendet victoria signo,
Hinc Erebi clades: hinc animæque salus.

43. Idem quandam S. Jacobi Crucem, in conchæ sinu formatam, & è chordula suspensam, hoc epigrammate notavit; PRETIUM VIRTUTIS. Veluti diceret; illud Equitum insigne nemini alteri, nisi ob industriam ac labores suos optimè merito, conferri. Legibus Imperatoriis sancitum est; *Honoris augmentum, non ambitione, sed labore ad unumquemque convenit pervenire.* Lampridius, inter cætera Alexandri Severi Imperatoris encomia, etiam hoc recenset; *Aurum & argentum rarò cuiquam, nisi militi divisit, nefas esse dicens, ut dispensator publicus in delectationes suas & suorum converteret id, quod provinciales dedissent.*

Præmium datur meritis.

L. contra publicam C. de re milit. l. 2.

Lamprid. in vita Severi Imp.

44. Crux, olim infamiæ ac mortis instrumentum, à Dei Filio in gloriæ ac vitæ tesseram, metamorphosi penitus prodigiosa, commutata est. Ut adeò hanc epigraphen minimè incongruam præferat; EX DEDECORE DECUS. Vel ipsiusmet Crucis voce; FUI STROMENTO DI MORTE, HOR SON DI VITA. Id est, MORTIS OLIM, NUNC TESSERA VITÆ. In hoc argumentum S. Joannes Chrysostomus; *Hæc enim Crux antea erat mors execranda, mors opprobrii, & ignominia plena, mors omnium turpissima; sed ecce! nunc ipsa vita evasit honorabilior, & coronis splendidior, & omnes eam in fronte circumferimus, non solùm non erubescentes, sed etiam gloriantes.* Guido Casonius in suo Theatro poetico Sanctæ Cruci supplex canit;

S. Crux.

S. Io. Chrys. in Psal. 109.

Tu di pena strumento, hor sì di gloria
Ministra, è Carro al gran trionfo eterno
Del mio Signor, che riportò vittoria
Morendo in te del debellato inferno.
Già fosti infame, & hor per te sì gloria
Di Dio l'albergo lucido, e superno
C'Cà in tue sanguigne stille ardenti, e sole
Vn abisso di lume, un sol del Sole.

45. Meâ quidem sententiâ, Cruci opportunè inscripseris; NECE VITAM. Enimverò mors, à Servatore nostro supra Crucis truncum tolerata, fidelibus cunctis vitam protulit; Et sicuti Adamus fatalem è ligno fructum surripuit, ita lignum Crucis fruges, felicissimâ vitâ gravidas, nobis affert. Richardus à S. Laurentio, in illa sacri Epithalamii verba commentatus, *Sub umbrâ illius, quem desideraveram, sedi, & fructus ejus dulcis gutturi meo*, ait; *Vmbra Christi propriè est eorum imitatio, quæ fecit in passione, quando scapulis suis cruci affixis, obumbravit Ecclesiæ, ut fervorem paternæ iracundiæ temperaret. In hac umbra vita est anima; extra hanc umbram sola mors. Thren. 4. dicitur Christo: In umbra tua vivemus.* Et S. P. Augustin. *Si Sancta Crux elevata non esset, Christianus populus in æternum periisset.*

S. Crux vitam affert.

Rich. à S. Laur. l. 1. c. 7. de laud. Virg. in Cant. 2. 3.

S. Aug. ser. 90. de Temp.

46. Bibliotheca Patrum Reformatorum de *Varese*, Symboli loco, vitem præfert, quæ cruce, ceu palo nixa, pro Crucifixo venustum botrum suspensum habet; cum dicto; EN LA MUERTE ESTA' LA VIDA. Id est; IN MORTE VITA. Meus iconis est, æternam vitam nonnisi è calamitatum ac Martyrii cruce scaturire. Ipsummet Servatorem, testem locupletissimum, audi; *Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.* Enimverò, interprete Magno Augustino, *Si cupis vitam tenere cum Christo, noli mortem timere pro Christo.*

Mortificatio.

Ioan. 12. 25. S. Aug tract. 51. in Ioan.

47. Calixtus III. Pontifex Maximus, Cruci subscripsit, OMNES REGES SERVIENT EI. Hæc nimirum S. Crucis est gloria, quod omnes Principes & Reges ei se cogantur submittere. S. P. Augustinus, *Christus de Cruce sua vicit Reges, &, subjugatis eis, ipsam Crucem in fronte fixit: & gloriantur de illa, quia ibi est salus eorum.*

S. Crucis gloria.

S. August. in Psal. 95.

48. Prædestinationis arcanum significaturus, tres Cruces pinges; mediam scilicet Christi Servatoris, & extremas duorum Latronum; cum lemmate; VITAMQUE PROPINO, NECEMQUE. Unus enim ex latronibus illis salvatus est, alter verò, æquè Cruci vicinus damnatus. S. P. Augustinus; *Tres Cruces in uno loco erant; in unâ latro liberandus, in alia latro damnandus, in media Christus, alterum liberaturus, alterum damnaturus.* Porrò Crucis nomine Monasterium aut quamcunque calamitatem intelligere licet, utpote in quibus ad salutem consequendam non sufficit, ut in iis moreris, nisi insuper virtuosè vivas, & cum sancto Latrone dignos pœnitentiæ fructus facias. Rursus idem S. Doctor; *Ipsa Crux, si attendas, tribunal fuit: in medio enim Iudice constituto; unus latro, qui credidit, liberatus; alter, qui insultavit, damnatus est.*

Prædestinatio.

S. Augustin. ep. 48.

Religiosus.

S. Aug. tract. 31. in Ioan.

49. Cruci hanc præfiges epigraphen; HÆC SEMITA COELI. Neque enim aliter æternam beatitatem consequeris, nisi per viam crucis & tribulationis. Teste Magno Augustino, *Nemo potest transire mare hujus sæculi, nisi Cruce Christi portatus.* Et rursus; *Qui in Cruce Christi gloriatur, non vult placere in carne, quia persecutiones carnalium non timet, quas prior ut crucifigeretur ille sustinuit, ut vestigia sua sectantibus præberet exemplum.*

S. Crux.

S. Aug tract. 2. in Ioan.

Idem c. 6. ep. ad Galat.

50. Eidem inscribe; IN HOC MEA GLORIA. Penè in hæc ipsa verba Apostolus; *Mihi autem absit gloriari, nisi in Cruce Domini nostri Iesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.* S. P. Augustinus, *Non est magnum in Christi sapientia gloriari; magnum est, in Cruce Christi gloriari. Vnde tibi insultat impius, inde glorietur pius. Vnde tibi insultat superbus, inde glorietur Christianus. Noli erubescere de Cruce Christi; ideò in fronte, tanquam in sede pudoris, signum ipsum accepisti.*

S. Crux.

Galat. 6. 14.

S. Aug serm. 17. in addit. à Carthus.

L A M P A S.

Cap. VIII.

51. DAresius Christum circumcisum lampadis emunctæ symbolo exornavit; addito lemmate, UT OMNIBUS LUCEAT. Enimverò Divinus Infans in circumcisione summam suam charitatem & ardentissimum patiendi desiderium universo mundo manifestavit. Idem Emblema etiam SS. Martyres concernit, qui ferro occisi, aut capite plexi, sub terræ ac cæli conspectu clarissimum gloriæ lumen sparserunt. S. P. Augustinus; *Martyres jam evaserunt, & in exultatione cum Christo sunt recepturi corpora, jam incorrupta, eadem ipsa, quæ primò erant corruptibilia, in quibus passi sunt pœnas, inde illis fient ornamenta Iustitiæ.*

Circumcisio Christi.

SS. Martyres.

S. Aug. Præf. in Psal. 123.

52. Decem Virgines, à S. Matthæo recensitæ, pari quidem labore suas exornarunt lampades; *Tunc surrexe-*

Matth. 25. 7.

surrexerunt omnes Virgines illæ, & ornaverunt lampades suas. Imò, ut majori fastu lampades suas præferrent, gratiosâ insignium florum ac herbarum redolentium texturâ illas concinnârunt, ut docet P. Sebastianus Barradius. *Videntur*, inquit, *ornasse floribus, odoriferisque herbis, vel alio simili ornamento.* Verùm encarpa ac ornamenta illa omnia, deficiente oleo, Virgines fatuas penitus nihil juvârunt. Eò alludens D. Aresius, lampadem accensam Symboli loco statuit, cui manus quædam copiosum olei fomentum subministrabat; addito epigrammate, ORNASSE NON SUFFICIT. Innuebat videlicet, animam, solius fidei floribus exornatam, parùm juvari, nisi & bonis operibus, ceu totidem oleæ fructibus, affluat. *Vacua est sine operibus fides*, inquiebat S. Isidorus, *& frustra de sola fide blanditur, qui bonis operibus non ornatur.* S. Joan. Chrysostomus; *Sicut oleum lumen lampadis fovet; sic opera bona fidei vigorem succendunt.* Et alibi; *Sicut lucerna non quidem ex oleo accenditur, sed per oleum enutritur: sic fides non quidem ex opere nascitur, sed per opera nutritur.*

Barrad. To. 3. l. 10. c. 16.

Fides sine operibus.

S. Isid. l. 2. de Sum. Bon. c. 2.

S. Io. Chrys. hom. 52. imperf.

Idem Hom. 19. Imperf.

53. D. Vincentius Gilibertus lampadem, in media domo accensa, hoc lemmate insignivit; CUNCTIS ÆQUE LUCET. Prælatum, Patrem familias, Judicem, aliosque in omnium beneficentiam & directionem constitutos; cumprimis tamen Jesum Christum, ejusque Sanctam fidem hæc imago spectat, quæ instar lampadis, *illuminat omnem hominem &c.* Et verò Servator nullo alio, nisi concubiæ noctis tempore nasci voluit, ut hoc mysterio palam faceret, se instar lampadis, omnem è mundo caliginem dissipaturum. Tertulliano teste, *Mysticè factum est, ut Christus nocte nasceretur, lux veritatis futurus ignorantiæ tenebris.* Adhæc non in alio loco, nisi sub paupere porticu, ad viam publicam expositâ, nasci voluit, ut divinitatis suæ splendorem in omne hominum nobilium, plebejorum, rudium, sapientum, advenarum, & domesticorum genus, instar lampadis, distribuere possit. *Dei namque filius*, inquit, Theodoretus, Ancyræ Pontifex, *ad se erabit & divites, & pauperes, eloquentes & tardiloquos; cum paupertate veniens, & in præsepio jacens.* Quantùm verò ad Sanctam Christi fidem, ac Evangelicam doctrinam attinet, disertis verbis idipsum confirmat meus Concanonicus, S. Prosper; *Doctrina Apostolica*, inquit, *tam salubris, tamque vitalis, ut pro capacitate utentium, neminem sui dimittat exortem: quia sive parvuli, sive magni, sive infirmi, sive fortes, habent in eâ, unde alantur, unde satientur.*

Judex Fides Catholica.

Joan. 1. 9.

Tertull. l. 1. adversus Marc.

S. Prosp. in Psal. 103.

54. Lucernam ardentem, ac recenti oleo perfusam, hoc lemmate notavi. QUA URITUR, AFFLUIT. Emblematis construendi ansam suppeditavit Seneca his omninò verbis; *In lucernis oleum illo effluit, ubi exuritur.* Ita Juvenis libidinosus ad illas ipsas voluntates properat, à quibus paulò post consumendus est. Verissimè Boethius; *Tristes voluptatum exitus, quisquis reminiscitur libidinum suarum, intelliget. &c.* Cæterùm Emblemate illo quemcunque proprii mali sui authorem significare licet.

Lascivus.

Senec. l. 4. quæst. Natur. c. 2.

Boet. l. 3. de Consolat.

55. Libidinis flammam, in hominis incauti pectore accensam, à blandiente mulieris alloquio plurimùm fomenti accipere, è lecythi emblemate haud obscurè conjicies, qui ardenti lampadi liquores suos affundens, hoc hemistichium lemmatis loco præfert; ALIMENTA MINISTRAT. Opportunè S. Antiochus; *Splendorem lucernæ alit oleum, sic & colloquium mulieris ignem redaccendit.* Eandem tamen iconem in bonam partem hoc modo interpretabere, quòd luminis splendor sanctam fidem, & olei pinguedo eleemosynas, aliaque bonorum operum exercitia significet; sicuti enim lampadis flamma ab affuso oleo, ita fidei lumen à binis operibus nutritur. S. Joannes Chrysostomus, seu quisquis est Author Operis Imperfecti, in hanc sententiam dilucidè concedens, ait; *Sicut oleum lumen lampadis fovet, sic opera bona fidei vigorem accendunt.*

Fœmina lasciva.

S. Antioch. Homil. 41.

Opera bona.

Auth. Operis Imperf. in c. 23. Matth.

56. Quòd lampas luce suâ resplendeat, illorum beneficentiæ ac favori tribuendum est, qui eam accendunt & fovent. Unde lampadi ardenti subscribes; LUMEN AB ALIO. Ita Sanctæ fidei lumen, in cordibus nostris accensum, nonnisi è sacris litteris & hominibus Apostolicis scaturit. E S. Ambrosii sententiâ, *Lucerna fides est; Verbum enim Dei fides nostra est: Verbum Dei lux est. Lucerna autem lucere non potest, nisi ALIUNDE LUMEN acceperit.* Haud aliter Author Operis Imperfecti; *Lampas dicitur fides, quia sicut lampas illuminat domum, sic fides animam. Accenditur autem igne Verbi Divini. Verbum enim Dei ignis est. Accipiunt autem homines hanc lampadem, quando per sacerdotes accipiunt sibi traditam doctrinam veritatis.*

Fides.

S. Ambros. l. 7. in Luc.

Auth. Op. Imp. in c. 25. Matth.

57. D. Salvator Carducius ad funebrem Francisci Augustini *della Chiesa*, Episcopi pompam, Taurini celebratam, lampadis Emblema statuit; addito lemmate, FLAMMANDO NITESCIT. Innuebat videlicet, in optimo illo Antistite, præter virtutis & nobilitatis radios, etiam sacri zeli ardorem ex æquo resplenduisse; atque adeò geminum illud Joannis Baptistæ elogium promeruisse; *Ille erat lucerna ardens & lucens.* Quippè, teste Magno Augustino, *Amor ejus, qui pascit oves Christi, in tam magnum crescere debet spiritualem ardorem, ut vincat etiam mortis naturalem timorem.* Cæterùm Emblemati explicando sequens Epigramma junxit idem Carducius.

Episcopus exemplaris.

Joan. 5. 35.

S. Augustin. tract. 123. in Joan.

Sacra velut lampas flammando nitescit in æde,
Nec sine luce flagrat, nec nitet ignis inops.
Sic Augustinus vita dum duceret auras,
Et jubar augusto in Præsule, & ardor erat.
Lux pietatis erat, lux nobilitatis avita,
Flammeus ardor, amor Numinis, atque gregis.

58. Oleum, lampadi affusum, fœcundum flammæ nutriendæ ac provocandæ fomentum est. Unde lemma; FOVETUR, DUM AFFUNDITUR. Ita libidinis incendium ab ebrietate nutrimentum capit, & in flamma gravissimas excrescit. Disertè S. Ambrosius; *Ebrietas est fomentum libidinis, ebrietas incentivum insaniæ, ebrietas venenum insipientiæ. Hæc sensus hominum mutat & formas, per hanc fiunt ab hominibus equi adhinnientes. Siquidem naturali vapore corporis calidi, & præter naturam vini calore flammatei, cohibere se non queunt, & in bestiales libidines excitantur, ut nullum tempus præscriptum habeant, quod doceat indulgere concubitus:* In cœno quippe demersi voluptatum, ad libidinem semper exæstuant. Nam epularum largitate corpus frangitur & animus, Asserente S. Basilio; *Corpus abundè saginatum, & anima illi immersa, & ad peccandum proclivis facta, compendium quoddam est ad lasciviam & procacitatem, ac simul omnia ea, quæ vetita sunt.* Loth, de tot millibus populi solus justus inventus, dum inebriatur à filiabus suis, ebrietas fit origo incestûs, pessimæ regeneratricis partus deterior: & quamquam voluntas non fuerit in crimine, error tamen, ex mente S. Hieronymi, fuit in culpa. Ex partu enim isto nati Moabitæ atque Ammonitæ, inimici Israel, qui usque ad quartam & decimam generationem, & usque in æternum non ingrediuntur Ecclesiam Dei.

Ebrietas libidinis incentivum.

S. Ambros. l. de Elia & iejun. c. 16.

S. Basil. hom. de Paradiso.

S. Hieron. ep. 22. ad Eustoc.

Etenim,

S. Hieron. ep. ad Amandū.

Etenim, eodem Hieronymo teste, *luxuria mater libidinis, ventremque distentum cibo, & vini potionibus irrigatum, voluptas genitalium sequitur, atque, ut alibi dictum est, pro membrorum ordine, ordo vitiorum est.*

P. Athanas. Kirch Mund Subterran. Tom. 2. l. 8. sect. 3.

59. Miram artem construendæ lucernæ semper ardentis demonstrat P Athanasius Kircherus; ait enim lucernam, lini asbestini elychnio instructam, absque ullius olei affusione perpetuò arsuram, si in loco ponatur, ubi bitumen, aut quilibet alius liquor inflammabilis scaturit: cujusmodi loca in omnibus regionibus reperiuntur. Ne verò alicui id novum videatur, is sciat, veteres Ægyptiorum lucernas, quas in sacris cryptis, adytisque Deorum perpetuò ardentes habuerunt, dicto ingenio ac modo adornatas fuisse, uti expressis verbis docet Sciangia, Author Arabs. *Fuit in Ægypto campus, cujus fossa plena picis & liquidi bituminis: unde Philosophi vim naturæ cognoscentes, constituebant canales quosdam ex hujusmodi locis usque ad cryptas subterraneas, in quibus lucernam ponebant, quæ conjungebantur cum canalibus memoratis; lucerna verò habebat filum ex lino, quod igne comburi non potest, & hoc pacto lucerna semel accensa, perpetuò ardebat, ad perpetuum bituminis affluxum, & ob filum lini incombustibile.* Verùm qui prolixiora ac plura de hoc argumento desiderat, is consulat P. Kircherum, *Tom. 2. Oedipi Ægyptiaci. cap. 3. syntag. 20.* ubi, quæ circa lucernas Veterum desiderari possunt, locupletissimè tractantur. Proinde tali lampadi epigraphen subjecit P. Masenius; LUCIS HABET ALIMENTA PERENNIS. Ita Maria Virgo æternis ac nunquam defecturis gloriæ radiis fulget. Ut adeò rectè à S. Cyrillo Alexandrino cognominetur *Lampas inextinguibilis.* Et à Buteone; *Lampas splendida his, qui in tenebris sunt, conspicua immortali accensa lumine.* Idipsum de homine justo pronuntiaveris, cujus virtus, assiduis spiritualium lectionum, mortificationum &c. fomentis nutrita, nunquam à primo suo nitore deficit. De Maria Virgine canit Emblematis Author.

Sciangia in Histor. de memorabilibus Ægypti.

Maria V.

S. Cyrill. Alex advers. Nestor l. 6. cap 6.

Buteo hym. gr p. 118.

Virtus indeficiens.

Qualis in antiquis nunquam moritura sepulchris
Lampadis æterna nutrit oliva jubar.
Talis, ab invidia quamvis caligine septa,
Non defecturo lumine Virgo micas.

Prædicator vitiosus.

60. Lampas, oleo plena & accensa, Masenio authore, epigraphen sustinet; ALIIS, NON SIBI. Prædicatoris hæc imago est, qui assiduis laboribus plurimùm aliis prodest, se ipsum verò, inter assidua vitia volutatus, æternùm perdit. Opportunè, tametsi diversâ metaphorâ S. Hieronymus; *Vt lixivium, per cinerem humidum fluens, lavat & non lavatur: ita bona doctrina per malum doctorem animas credentium lavat à sorde peccatorum.* Meliore sensu de Beatissimâ Virgine Maria imaginem istam interpretatur P. Masenius hoc Epigrammate;

S. Hieron. in Epist

Maria V.

Non sibi, verùm aliis mitis profundit olivum
Lampas, ab accensis viva flagransque rogis.
Sic tranquilla Parens, & lampade clarior omni,
Exemplo nobis lucet, amore flagrat.

Ecbert. in deprecatione ad B V.

Unde beneficentissima hæc Virgo rectè ab Ecberto cognominatur! *Lampas lucentissima, cujus splendore inventa est drachma perdita.*

61. P. Sebastianus à Matre Dei, Symboli loco, lampadem ex arbore suspendit, quâ visâ ranæ coaxantes conticescere solent: addito lemmate; HAC VISA, SILEBUNT. Vel: HAC LUCENTE SILEBUNT. Mariæ Virginis hæc imago est, quæ, supplici animo invocata, tumultuantes hominum passiones compescit. Mirantur Physici, tantam ab immanibus belluis & animantibus in arcâ Noetica fuisse pacem, ut etiam illa, quæ odio inter se flagrant penitus implacabili, nunquam sint rixatæ. Unde, subjungit S. Bernardus, Arca illa Deiparæ figuram gerit, sub cujus tutela nullæ unquam prædominari possunt passiones. *Igitur,* inquit, *si vis esse pacatus, cole Deiparam.*

Maria V. pacem facit.

S. Bernard. serm. de M. V.

62. Ut lampas diuturnum præbeat in tenebris fulgorem, oleo affuso nutritur; sine quo nec illæ lampades perennare potuerunt, quas, suis reconditas urnis, perpetuas æternasque putavit ingeniosa Antiquitas, ut suprà, n. 59. prolixè ostendimus. Unde Serenissimus Philotheus Symboli loco lampadem exhibet, cui à vicina manu oleum ex lecytho affunditur, cum lemmate; ILLO ALITUR, VIVITQUE. Liceat lampadi Divinam comparare gratiam, quæ quotidie vivo suæ benignitatis oleo nos alit recreatque, ut in omnibus vitæ nostræ rebus inveniamur promptiores, tum ad ejus cultum ex animo prosequendum, ut in actionibus negotiisque nostris peragendis solidâ polleamus virtute. S. P. Augustinus; *Natura humana, etiamsi in illâ integritate, in qua condita est, permaneret, nullo modo se ipsam, Creatore suo non adjuvante, servaret. Cùm igitur sine Dei gratia salutem non posset custodire, quam accepit, quomodo sine Dei gratia potest reparare quam perdidit?* Emblematis mentem hoc epigrammate explicatam accipe.

Gratia Dei.

S. Augustin. Epist. 106.

Affundas oleum, lampas nitidissima splendet,
Sed si justa neges pabula, flamma perit.
Crescit ab infusa ceu Pallade lampas, & ardet,
Sic meus affuso Numine crescit amor.
Si Divina meam de cœlo gratia mentem
Irrigat, illa sui flagrat amore Dei.
Sin minus; heu succo misero spoliatus alumno,
Ignes extingui cerno repente meos.

M I T R A.

Cap. IX.

63. Mitra Pontificia non solùm infimam sui partem, quá Episcopi capiti exornando ac coronando aptatur; sed longè magis partem superiorem, quâ cœlum respicit, apertam habet. Quare D. Gambâra, Episcopus Tortonensis, mitram Pontificiam hoc lemmate insignivit; APERIATUR SI CAPITI, ET COELO. Interprete Aresio, dicere volebat, Episcopi desideria potius gloriæ ac servituti Divinæ, quàm propriis commodis, patere debere; & curis longè amplioribus illa ornamenta, quæ animam in Dei oculis conspicuam efficiunt, quàm quæ corpori in hominum conspectu exornando deserviunt, ab eodem investiganda esse. Concilii Carthaginensis decretum est; *Episcopus nullam rei familiaris curam ad se revocet, sed lectioni, orationi, & verbi Dei prædicationi tantummodò vacet.* S. Ambrosius observat, inter cæteras Episcopi conditiones à S. Paulo etiam *ornatum* numerari; ne verò genuini ornamenti loco adulterinum prehendatur, sequentem illius voculæ expositionem subjungit. *Non aliud sacerdotes, quàm amictum quærimus clariorem: verbi gratiâ, castorinas quærimus, & sericas vestes, & ille se inter Episcopos credit esse altiorem, qui vestem induerit clariorem. Sed Sanctus Apostolus taliter se intelligi non vult, quia non carne Episcopum, sed mente decet esse ornatum, ut ille sacerdos placeat Deo, qui animam habuerit compositam Deo.*

Episcopus.

S. Ambros in Li. de dign. Sacerd. c. 4. 1. Tim. 3. 2.

46. D. Didacus Saavedra Emblematis loco Tiaram, Summo Pontifici proprium, supra mundi glo-

Summus Pontifex in omnes æqualis.

bum depinxit; addito lemmate, LIBERATA REFULGET. Mens iconis erat, Pontificem Maximum, veluti Patrem univerſalem, omnium patrocinio, ſine ullâ partialitate, invigilare debere. Id probè perſpectum habuit ille, qui, Plutarcho referente, Themiſtoclem hoc documento imbuit, *Optimè ipſum præfuturum Reipublicæ, ſi ſe omnibus æqualem præberet.* Unde, quod graviſſimi Authores obſervant, ſuprema poteſtas Eccleſiaſtica illuſtriſſimam cœli meridiem, ex æquo ab omnibus ſpectandam, imitatur. S. Ambroſius; *In quacunque parte fuerint cœli, illuminant omnia, & æquè ſpectantur à cunctis, ut eo tanquam ſuis tantùm regionibus immorari, & ſibi tanꝭ cùm adeſſe, atque lucere ſinguli populi credant, cùm ſimiliter luceant univerſis, ut nemo his propiorem alium, quam ipſe eſt, arbitretur.*

Plutarch. in Præcep. de gerend. Rep.

S. Ambroſ. Hexaem. l. 6.

65. Meus D. Salvator Carducius innumeras Franciſci Auguſtini *della Chieſa*, Pontificis optimi, dotes palam facturus, ad ipſius exequias, in ſacra Saluzzienſi æde celebratas, pretioſam ac feſtivam Epiſcoporum mitram figuravit; addito lemmate, MILLENO LUMINE DIVES. Quo hemiſtichio tacitè ad illa Virgilii, de columba diſſerentis, verba alluſit;

Perfectio.

Mille trahit varios adverſo ſole colores.

S. Hieronymo teſte, *Tanta debet eſſe converſatio & eruditio Pontificis, ut, quidquid agit, quidquid loquitur, doctrina ſit populorum.* Emblemati explicando canit idem Carducius;

S. Hieron. in illud ſi quis Epiſcopatum deſiderat.

Infula multiplici rutilat pretioſa lapillo,
Omnigeno veluti flore vireta nitent.
Virtutum vario pariter fulgore reluxit
Præſul; in hoc virtus ſideris inſtar erit.

PEDVM.

Cap. X.

66. GEminum baculi paſtoralis munus eſt: prout enim à paſcendo cognomen habet, alios dirigit ac moderatur; quatenus verò ſimul & baculi vocem ſubit, pœnas atque ſupplicia infert. Unde epigraphen ſymbolicam addidi; CORRIGIT, ET DIRIGIT. Genuina hæc cuivis boni Prælati gnoma eſto, qui & in flagitioſos animadvertere, & ignaros ad directum tramitem deducere debet. Eliſæus in Eliæ ſui honorem iteratis vicibus exclamavit; *Pater mi, Pater mi, currus Iſrael, & auriga ejus.* Quo loco imprimis Patrem illum vocabat, cui proprium eſt, filios non tenerè ac delicatè, ut matres aſſolent, ſed rigidè ac fortiter in virtutis ſemita continere. Opportunè Seneca; *Patres excitari jubent liberos ad ſtudia obeunda maturè: feriatis quoque diebus non patiuntur eſſe otioſos, & ſudorem illis, & interdum lachrymas excutiunt.* Poſtea eundem Patrem etiam *currum* appellavit, cui conſuetum eſt, alios ſuſtinere; & *Aurigam*, qui oſcitantes equos loris corrigere, ac frenis ad viam regiam compellere ſolet. Præ aliis in rem noſtram accommodatè S. Gregorius Papa; *Quid eſt*, inquit, *quòd Helias currus Iſrael, & auriga dicitur, niſi quia auriga agitat, currus portat? Doctor ergo, qui mores populi & per patientiam ſuſtinet, & ſacri eloquii verbis docet, & currus dicitur & auriga: currus, quia tolerando portat, auriga, quia exhortando agitat: currus, quia mala ſuſtinet; auriga, quia populum bonis admonitionibus exercet.*

Prælatus.

S. Greg. l. 2. in Ezech. homil. 21.

67. Pedum non tantùm dirigendis gregibus; ſed & arcendis ac vulnerandis lupis deſervit. Unde lemma; REGIT, ET CONTERIT. Idipſum Deus, omniſque bonus Princeps aſſolet; ſubditos enim morigeros ſuaviter manuducit, ac incolumes gubernat; ſceleratos verò in juſtam vindictam advocat. Præclarè S. P. Auguſtinus; *alios regit, alios convertit; regit ſpirituales, conterit carnales.* Et pauculis immutatis S. Gregorius; *In virgâ ferrea Dominus REGIT, ET CONTERIT, quia diſpenſationis ſuæ fortitudine, cum nos interius reficit, exterius affligit.* Atque adeò, corpore noſtro diverſis calamitatibus afflicto, anima incedit innocua & ſecura.

Juſtitia.

S. Auguſt in Pſal. 2.
S. Greg l. 7. in Iob. c. 7.

Calamitas dirigit.

68. Pedo, infimâ parte acuto, ac ſupremâ inſtar uncini in orbem curvato, inſcribes; PUNGIT, ET ATTRAHIT. Geminum hoc boni Prælati munus eſt, ut rigoris ſui moderamine ignavos pungat, & timidos aut imbecillos beneficentiâ ſuâ attrahat. Guilhelmus in allegoriis Tilmanni, poſt baculi paſtoralis officia hoc diſticho explicata;

Prælatus.

Guil in Allegor. Tilm. Gen. 32.

ATTRAHE per ſummum: medio rege: PUNGE per imum:
Attrahe, ſuſtenta, ſtimula: vaga, morbida, lenta.

Subjungit; *Curvetur, quæſo, Prælatus in ſummo, humilis poteſtate ſuâ, & acceſſibilis omnibus abſolutè. Sit directus in medio, cauſarum omnium æquus arbiter, Dei & hominum ſequeſter & medius. Punge verò per imum, illos ſcilicet, qui in imis habitant, & ab infimis deſideriis non reſurgunt.*

69. Scipio Bargalius pedum Epiſcopale hâc epigraphe diſtinxit; ERRANTES DETINET. Antiſtes enim authoritatis ſuæ excellentiâ, & caſtigandi poteſtate, ſubditos in officio continet, ſceleratos reducit, omnemque deviandi occaſionem evitat. Et verò quantum ad præſentis Prælati authoritatem attinet, dilucidè in ſententiam noſtram concedit S. Athanaſius his omninò verbis; *Si quiſ;ue paſtor in diœceſi, quæ ſibi obtigit, vel biduum moretur, experire licent, permulta peccata & damna non eſſe futura in populo.* Nec minus perſpicuè S. Gregorius Papa de ſuppliciorum terrore pronuntiat; *Pœna præſens interdum juſti animam à pravis deſideriis mutat.* Quamobrem Lex Moſaica juſſerat, ne homo, mortis reus, in loco ſecreto, aut ab uno tantùm carnifice, ſed in aperto campo ab univerſo populo occideretur. *Educ blaſphemum extra caſtra & lapidet eum populus univerſus.* Cauſam ſubjungens Salvianus, ait; *Exemplo ſcilicet ad cunctorum emendationem proficiente, ut ne quis poſtea admitteret, quod omnis in uno populus vindicaſſet.* Porrò etiam correctio fraterna *errantes detinet*, ac retinaculi loco inſervit, ne, fallente veſtigio, per vitiorum abrupta corruat. Eadem penè ratione meus D. Carducius inter cæteram Franciſci Auguſtini *della Chieſa* Epiſcopi pompam funebrem pedi emblema ſuſpendit; addito epigrammate, REGIMEN, ET TUTAMEN. Innuebat videlicet, optimum illum Antiſtitem gregi ſuo gubernando & protegendo omnem dediſſe operam. Porrò Emblematis mentem ſequentibus Jambis ſenariis explicabat.

Prælatus reſidens.

S. Athan. Epiſt. 1. ad Epiſcop. Orthodoxos.

Levit. 24. 14.
Salvian. l. 8. de Provid.

Correctio.

Epiſcopus Zeloſus.

Pedum regens tuetur ut fulmen gregem,
Ovile ſervat paſcuis, Orcum domat.
Prô qualis Auguſtinus Antiſtes! Gregem
Dum nutrit regendo Cœli paſcuis,
Infeſta Averni monſtra fregit inclytus.

PVLPITVM

Cap. XI.

70. INgenii ſui acumen demonſtravit ille, qui pulpito ſeu Cathedræ hanc Zachariæ gnomam ſubſcripſit; AD DANDAM SCIENTIAM

TIAM SALUTIS. Prædicatorum hæc imago est, ut populum ad capescendam Dei semitam, virtutis amorem, ac vitiorum fugam pro concione extimulent, reliquis facetiis, salibus, ac fabulis, utpote quas Christiana perfectio aversatur, longissimè proscriptis. Meminerint quippe, se cathedram Deo sacram, non verò histrionum pegma conscendere. Atque adeò Prædicatoribus, asserente Arnoldo Abbate, è munere suo incumbit, *fidei Christianæ doctrinam, & maximè novissimum populis denuntiare terribile judicium: totusque eorum incessus & sermo resonare debet Divina mysteria &c.* Enimverò etiam religiosa morum ac vitæ compositio ad virtutes aliis persuadendas plurimùm facit. *Qui enim*, inquit, S. Gregorius Nyssenus, *ratione præditus est, illud ei potissimum quærendum esse arbitror, non quibus rebus maximè præter cæteros admirationem sui excitaverit, sed quibuscum sibi, tum cæteris adjumentum sit allaturus.*

Luc. 1. 7.
Prædicator.
Arnol. Abb. Tract. de ultimu Christi verbo.
S. Greg. Nyss. l. de Virg. c. 2.

71. Lemma pulpito propriissimum est, TANTUM AD SACRA. VEL; VERITATI, NON FABULIS. Cathedra enim non aliò, nisi ad sacrosanctum Evangelium, fidei mysteria, & regiam æternæ vitæ semitam manifestandam converti debet: prorsus quippe est absonum, eam à Prædicatore in ludicram ac scurrilem scenam detorqueri, & miseros auditores, non quidem solido virtutum cibo, sed vanissimis quisquiliis pasci. S. Petrus genuinam prædicandi methodum tradens; de se ipso protestatur; *Non doctas fabulas secuti, notam fecimus vobis Domini nostri virtutem.* Et S. Paulus, *Sermo meus, & prædicatio mea, non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus.* S. Basilius inter cæteras Ethicæ suæ regulas etiam hanc recenset; *Quidquid vel dicimus, vel facimus, in testimonio Divinarum litterarum confirmari debet, ad confirmationem fidei bonorum, & confusionem malorum.* Verbo S. Hieronymus; *Omne quod non ædificat audientes, in periculum vertitur audientium.*

Prædicator.
2. Pet. 1. 16.
1. Cor. 2. 4.
S. Basil in Ethica regul. 26. c. 1.
S. Hieron. in Epist.

THURIBULUM. THUS.
Cap. XII.

72. THuribulum agitatum tria proponit observanda; nempe thuribuli motum, flammam excitatam, & doloris evaporationem. Hæc singula D. Joannes Baptista Mazzolenus uno Emblemate complexus, thuribulo agitato subscripsit; FLAGRAT MOTU, FRAGRATQUE. Hominem, sanctis peregrinationibus deditum, hoc emblema concernit, qui ad loca sacra delatus, majore pietatis ardore succenditur, & sanctimoniæ fragrantiam quaquaversùm diffundit; uti in S. Hieronymo, B. Amedeo Sabaudo, S. Carolo Borromæo, S. Birgittâ, S. Ignatio Loyola, aliisque plurimis videre est. Cumprimis tamen S. Paulus, totum penè orbem assiduis motibus peragrans, ingentem undique charitatis ignem, & virtutis odorem sparsit. S. Chrysostomus; *Ita excurrit Paulus quasi volucris, imo volatu omni perniciùs, quasi igneas alas haberet, quibus mundum, mortes, insidias, ærumnas, delitias, illecebras, & omnia Evangelii impedimenta pervolaret.*

Peregrinans devotus.
S. Paulus.
S. Chrysost. in Epist. ad Tim.

73. Thuri, intra thuribulum fumanti, Emblematis loco inscripsere; FRAGRAT, ADUSTUM. Vel ut Comiti Emmanueli Thesauro placet; DUM FLAGRAT, FRAGRAT. Ita S. Laur. S. Eustach. aliique consimiles, intra tyrannidum rogos suavissimum exhalârunt sanctimoniæ odorem. S. Gregorius Papa; *Beatus Iob tactus est verbere, ut odorem suarum virium tantò latius spargeret, quantò, more aromatum, melius ex incensione flagraret.*

Martyr.
S. Greg. l. 23. Moral. c. 1.

74. Genuina virtus, thuribulo persimilis, quantò magis agitur, tantò uberiorem aromatis sui fragrantiam diffundit. Unde lemma Thuribulo inditum; AGITATUM MAGIS. Eruditè in rem nostram meus Idiota; *Sicut unguenta redolere non solent, nisi agitentur, & aromata fragrantiam suam emittere, nisi incendantur: ita viri justi virtutes tribulationibus maximè innotescere solent.* Et S. Cyrillus Alexandrinus; *Vt optimum quoque thus, cum igni inhæserit, tum odoris sui suavitatem emittit; sic anima sancta, cum laboribus periculisque, velut igne, examinata est, tum clariorem, perfectioremque suam virtutem certissimè reddit.*

Virtus afflicta.
Idiota l. 2. de Vera Pat.
S. Cyrill. Alex. l. 10. in Gen.

75. Thuribuli suffimenta nullis aliis, nisi religionis & obsequii Divini usibus destinantur. Unde P. Eustachius Venator substitui, intra thuribulum fumiganti, subscripsit; SACROS TANTUM IN USUS. Principem quemdam Ecclesiasticum hoc Emblema spectabat, qui annuos suos census omnes in Ecclesiæ fabricas, altaria aliosque pios & religiosus usus erogavit. Certè S. Carolus Borromæus, etiamnum in ætate juvenili, *Abbatia insignitus, patrem admonuit, ne redditus in rem familiarem converterentur.* Posteà verò, cùm adultior ipsemet rei domesticæ gubernandæ præesset, omnia palatii sui superflua ornamenta in res sacras & pauperum subsidia dispensavit. Severè pronuntiat S. Hieronymus; *Clericus, qui de bonis suis sustentari potest, si accipit, quòd pauperum est, sacrilegium promittit, atque per abusionem talium, judicium sibi profectò commanducat & bibit.*

Redditus Ecclesiastici.
Brev. Rom. 4. Novemb.
S. Hieron. in Ep.

76. Pretiosum thymiama, in igne ardere, ac fragrantiam gratissimam exhalare solitum, Christo patienti non absimile dixeris, qui in cruciatuum gravissimorum flammis suavissimum charitatis, humilitatis, obedientiæ, potentiæ, cæterarumque virtutum odorem emisit. Unde lemma; DUM ARDET, REDOLET. Ad verbum Hugo Cardinalis; *Thus ardens in igne, Christus, vel quilibet justus flagrans in tribulatione:* Opportunè hanc iconem de oratione nostrâ interpretari licet, quæ patris æterni ac cœlitum olfactum tantundem recreat, quantum intra charitatis flammas ac Christi merita exarserit. S. Bernardinus Senensis; *Vt incensum, antequam appropinquet igni, quasi mortuum videtur: & igne contactum quasi spirituale fit, & in altum ascendit: sic meritum orationum quasi mortuum est, & nihil valet, nisi in quantum illius dilectionis igne, quo pro nobis Christus meruit, vivificetur.*

Christus patiens.
Hug. Card. in c. 50. Ecclesiast.
Oratio.
S. Bern. Sen. Tom. 4. Dominic. 5. Pasch.

77. Verus patiens, qui atrocissimis doloribus exagitatus, suavissimum virtutis & sanctimoniæ odorem non sine spirituali circumstantium voluptate diffundit, Thuris Emblemate significari potest, cui, intra thuribulum accenso, subscribes; CONSUMITUR, AT OLET. Seu, DILETTA CONSUMMANDOSI. S. Laurentii Justiniani doctrina ac consilium est, *Sicut aromata odorem suum, cum incenduntur, expandunt, ita & in nobis omne, quod virtutibus redolet, in tribulatione per patientiam innotescat.* Eodem Emblemate præstantem quemdam Prædicatorem demonstrabis, qui inter religiosos suos labores confectus, auditorum animis fragrantiam suavissimam immittit.

Patiens.
S. Laur. Just. de patient. c. 2.
Prædicator.

78. Homines mundani nullum unquam sanctimoniæ odorem exhalant, nisi recentibus ærumnis compulsi. Ut adeò illos non incongruè thuri persimiles dixeris, cui, supra prunas ardentes collocato, Academici Ardentes Pisani hanc epigraphen subdidêre; NI ARDEAT. Certè Israelis populus, cùm intra terram promissam pace, opulentiâ, ac feli-

Mundanus.

felicitate diffluere, in omnem vitæ licentiam promebat. Verùm ad Ægypti fornaces coarctatus, devotissimis precibus, & assiduâ patientiæ, virtutumque omnium exercitatione Deum fatigabat. Nempe, teste Magno Augustino, *Propter hoc unum fiunt tribulationes hominibus, ut magnus sibi potensque nemo videatur, præsumens de viribus suis.*

S. Aug. Annotat. in Iob cap. 9.

79. Fuit, qui thuri ardenti ac concremato inscriberet; LUCROSA JACTURA. Huic lemmati plurimùm affinia sunt illa Apostoli verba; *Et mori lucrum.* In hunc locum S. Ambrosius ait, *Quasi sapiens, lucrum mortis amplectitur, lucrum est, evasisse incrementa peccati, lucrum fugisse deteriora, & ad meliora transisse.* S. Cyprianus crudelissimas persecutiones, adversùs Christianos excogitatas, considerans, ait; *Qui cernimus cœpisse jam gravia, & scimus imminere graviora, lucrum maximum computemus, si istbinc velocius recedamus.* Hanc veritatem probè perspectam habuit S. Laurentius, quando, instar thuris, supra flammas combustus, supremum ex ea jactura emolumentum sibi accrescere palam edixit: quin, ad Deum conversus, in has voces prorupit; *Gratias tibi ago Domine, quia januas tuas ingredi merui.*

Phil. 1. 21. Mors bona. *S. Ambr. in huns loc.* *S. Cyprian. de mortalitate Serm. 4.* S. Laurentius.

80. Qui ob famæ æternitatem aucupandam, propriæ vitæ jacturam parvi æstimat, thuri vel alteri suffimento non absimilem se probat, quod à flammis consumptum, epigraphen tenet; DUMMODO SUPERSIT ODOR. Hieronymus Olgiatus ob parricidium, in Galeazzo Mediolanensium Duce commissum, jamjam à carnificibus in frusta concidendus, extrema hæc verba generoso ac forti animo pronuntiasse fertur; *Mors acerba, fama perpetua, stabit vetus memoria facti.* Uti de illo refert Abbas Boterus. Cassiani sententiâ, *Inclyti animi signum est, famæ diligere commodum, & lucra cassarum; nam qui affectat famæ commoda, pecuniæ negligit argumenta.*

Famæ desiderium. *Boter. Dipl. memorabil. p. 3. lib. 1.* *Cas. lib. 1. Epist.*

81. Ludovicus Brethe, Canonicus Regularis Congregationis Gallicanæ, in concinna sua Basilica S. Genovefæ thuribulum statuit, quod copiosos undique odores versus cœlum evaporans, epigraphen præfert; CÆLO SUA MUNERA REDDIT. Hinc disce talenta & gratias, à Deo in te collatas, in ejusdem Dei honorem ac gloriam unicè referre, S. P. Augustinus; *Prior est in nobis benedictio Domini, & consequens est, ut & nos benedicamus Dominum. Illa pluvia, hic fructus est. Ergò redditur tanquam fructus agricolæ Deo, complenti nos & colenti.* Et rursùs; *Omnia accepit peccator: sed non benè vivendo, non reddit quod debet.* Robertum, Galliarum Regem, Emblemate isto significavit Author; ille enim, Deo devotissimus, non tantùm opes suas regias, sed se ipsum quoque Divino cultui liberalissimè impendit. Emblemati hæc poesis subjuncta legitur;

Gratias agere Deo. *S. August. in Psal. 60.* *Idem in Psal. 36. Conc. 2.*

In templorum usus impendit,
Quia piaculare credidit.
Regem, donis vacuum, vacare Deo.
Aureum altare Divæ Genovefæ erexit.
Claustra construxit,
Jura Canonicorum auxit.
Quid plura? ut regia daret, se ipsum dedit;
Nimirum, *ut cælo sua munera redderet,*
Totus Deo impensus est. &c.

FINIS LIBRI DECIMI QVARTI.

MUNDI SYMBOLICI
LIBER DECIMUS QUINTUS.
INSTRUMENTA ECCLESIASTICA.

A H E N V M.

Caput I.

Cooperari gratiæ.

1. AHenum, igni impositum, &, ne cibi amburantur aut crassescant, à vicina manu frequenter agitatum & commotum, epigraphen sustinet; IGNE, ET MOTU. Ita nimirum ad virtutis negotium perficiendum solus gratiæ Divinæ ignis nequaquam sufficit, nisi & cooperationis nostræ solertia manum applicet sociam. Pulchrè hanc gratiæ ac meritorum vicissitudinem explicans Theologorum Phœbus, S. Augustinus, ait; *Vocantis est gratia, percipientis vero gratiam consequenter sunt opera bona; non quæ gratiam pariant, sed quæ gratiâ pariantur. Non enim ut ferveat, calefacit ignis, sed quia fervet, sic nemo propterea operatur, ut accipiat gratiam, sed quia accepit.* Joannes Paschalius;

S. Aug. l. 1. ad simpl. q. 2.

Vt coquat impositas, non sufficit ignis aheno,
Ni juvet & motus, non coquet ille dapes.
Nec Divinus amor solus, nec gratia prosunt,
Adjuvet & factis ni quoque promptus homo.

Divitiæ minuæ.

2. Divitias, nimio ardore conquisitas, non ita diu duraturas, sed paulò post diminutum iri, haud obscurè ex aheni aquâ conjicies, quæ suprà ignem ebullire ac spumare solita, epigraphen tenet; FERVESCENDO MINUITUR. Salomoni hâc de re fidem habebis; *Substantia festinata minuetur.* Vel ut alii è Græco vertunt; *Substantia effervescens minuetur.* Hunc locum interpretatus Hugo Cardinalis, ait; *Substantia festinata (id est temporales divitiæ cupidè & inordinatè acquisita) minuetur, id est, citò deficiet, & proprio defectu consumetur.* Opportunè Plutarchus, à P. Cornelio à Lapide adductus, ait, *Præpropera & tumultuaria ista opum, scientiarum, & virtutum augmenta similia sunt lacti, vel aquæ per ignem effervescenti, & ebullienti, cujus major pars in spumas & vapores abit &c.* Cæterum de Religionum tyronibus subjungit Hugo, quod, dum veteranos ardore quodam juvenili & imprudenti superare nituntur, uno momento omnem perdant operam, & plerumque, *dum festinant, aut corruunt, aut offendunt, aut fatigantur, & deficiunt.*

Prov. 13. 11. Hug. Card. in hunc loc.

Corn. à Lap. in eund. loc.

Novitius imprudenter fervidus.

Hugo l. 1.

Populus seditiosus.

3. Populus seditiosus, dum igneo suo furore agitatur, in turbas gravissimas ebullire ac intumescere solet: haud secus atque fuliginosum ahenum à nimio supposito igne in spumas effervescit. Unde lemma aheno subjunctum; NON CAPENDO IN SE STESSO INONDA, E SPUMA. Id est; QUI SE NON CAPIT, EXUNDAT. Hanc Emblematis construendi rationem à Tasso subministratam habeo;

Tas. l. Gerus. Conquist. l. 9 stan. 79.

Rota fra lor la destrà armata Aletto;
E col foco il velen ne petti mesce.
L'ira cieca, il furor l'empio sospetto,
E la sete del sangue avanza, cresce;
E serpe quella peste, e'l volgo infetto
Lascia; e lunge da lor si spande e desce.

Et paulo post;

E in superbe minaccie esce diffuso — *Ibid. st. 80.*
L'odio, che non può starne omai più chiuso. — *Ibid. st. 82.*

Rursus;

Così nel cave rame umor, che bolle,
Per troppo foco entro gorgoglia, e fuma,
Ne capendo in se stesso al fin s'estolle
Sovra gli orli del vaso, e inonda, e spuma.

Iracundus.

De Homine irato constat, illum, sui impotem, in rixas & verba nonnunquam maximè noxia exæstuare; S. Gregorius; *Ira intra mentem vehementius æstuat, & clamosas tacita voces format. Verba sibi, quibus exasperetur, objicit; & quasi in causa examine posita, durius exasperata respondet.*

S. Greg. l. 5. Moral.

A L A B R V M.

Caput II.

4. ALabrum assiduâ suâ revolutione magnam filorum copiam, utrâque manu ductam, recipit. Unde lemma; ACQUIRIT EUNDO. Verbis è Virgilio mutuatis, ubi de Fama canit;

Mobilitate viget, viresq; ACQVIRIT EVNDO.

Virgil. l. 4. Æneid. v. 175.

Mercator.

Industrium Mercatorem hæc idea spectat, qui varias regiones ac provincias peragrans, ingentem divitiarum copiam coacervat. Vel qui diversos terrarum ac gentium mores expertus, ab earum consuetudine maximum prudentiæ incrementum cepit. Opportunè Cassiodorus; *Illi*, inquit, *prudentiores semper habiti, qui multorum hominum conversationibus probantur eruditi.* Ab hoc proficiendi desiderio excitati, in exteras regiones, tanquam ad bona-

Cassiod. l. 1. Var. Epist. 39.

Peregrinans.

bonarum artium mercaturam se contulerunt Homerus, Orpheus, Eudoxus, Democritus, Pythagoras, Archita, Plato, aliique, quos voti sui compotes, ingenti agmine recenset Alexander ab Alexandro. Eadem omninò ratione persuasus S.Hier. Galliam, Græciam, ac Palæstinam peragravit, *quam peregrinationem, adhibitis Hebræorum peritissimis, ad Sacræ scripturæ intelligentiam sibi multum profuisse testatur.* Cæterum etiam Dei servus hanc iconem sibi propriam vendicat, qui tantundem virtutibus ac perfectione, quantùm annis proficit. De celeberrimo Legislatore Moyse testatur S. Greg. Nyssenus; *Moysi quidem ad anteriora pergendi semper ingens desiderium est: nec ullo hujus cursus labore defatigatur, nec terminum assequendi hujus boni constituit, sed semper inhiat ad majora.* S.Hier. in illa Apostoli verba commentatus; *Quæ quidem retro sunt obliviscens, ad ea verò, quæ sunt priora, extendens me ipsum, ad destinatum persequor &c.* subjungit; *Quasi dicat, hoc solum scio, quin quotidie prosiliam, & præteritorum laborem non computans, ad priora festino.*

Alex. ab Al. Dierum Gen. lib. 6. cap. 5. Brev. Rom. 30. Sept.

S. Greg Nyss. de Vita Moysis.

S. Hier. in Philipp. 3. 13.

Vagabundus.

5. Homo, sine gravi ratione per orbem vagari solitus, temporis, divitiarum, ac vitæ jacturam miserrimam facit. Hunc proindè alabro similem dixeris, addito lemmate; DEPERDIT EUNDO. S. Nili Parænesis est; *Matrem vitiorum ignaviam existima. Bona enim, quæ jam tenes, deprædatur; quæ verò nondum possides, non sinet acquirere.* Guido Casonus in rem præsentem canit;

Otiosus.

S. Nil. Paræn. num. 95.

Guid. Cason. Embl. 5.

L'otio è un involator, che il bel tesoro
Del tempo fura, & una pace infinita,
Ch' eccita guerra interna, un vil riposo,
Ch' affatica la mente, anzi una fuga
Del bene, & una furia, che latente
Agita l' alme, e rugginosi, e impuri
Fa gl' intelletti &c.

6. Abbati Certano observatum est, alabrum, assiduò revolutum, nunquam polo suo excedere. Unde epigraphen subjunxit; IMMOBILITER ERRAT. Perinde, ac si diceret; res terrenas indefesso ac continuo motu percurrendas esse, solo corde in negotiis Divinis constantissimè defixo. Religiosissimum meum Thomam Kempensem audi; *Quid hic circumspicis? cum iste non sit locus tuæ requietionis? In cælestibus debet esse habitatio tua, & sicut in transitu cuncta terrena sunt aspicienda. Transeunt omnia, & tu cum eis pariter. Vide ut non inhæreas, ne rapiaris & pereas. Apud altissimum sit cogitatio tua, & deprecatio tua ad Christum sine intermissione dirigatur.*

Contemplativus.

De Imit. Christi lib. 2. cap. 1.

7. Idem Certanus Societatem Jesu, per universum orbem deferri, eumque gravissimis erroribus exsolvere solitam, Alabri Emblemate significavit, quod assiduâ suâ revolutione intricatam filorum congeriem in ordinem redigit. Epigraphen addidit; IMPLICATA DISTINGUIT. S.Ignatius Loyola inter cæteras suas Regulas etiam hanc præscribit. *Nostræ vocationis est, universas terras peragrare, & vitam agere in quavis mundi plaga, ubi magis Dei obsequium, & animarum auxilium speratur.* Cæterùm eodem Emblemate demonstratur, industriæ ac laboris beneficio difficultates maximè intricatas enodari.

Societas Jesu.

S. Ignat. in suis Regul.

Diligentia.

8. Alabrum tantundem locupletatur filis, quantùm colus, fusi, aut bombyces iisdem spoliantur. Unde P. Conterus epigraphen subjecit; ALTERIUS INOPIA DITESCIT. Enimverò terrena lucra nonnisi cum proximi jactura aut damno conquiri possunt. Præclarè S. P. Augustinus; *Quis optat hæreditatem, nisi morte alterius? Quis optat lucrum, nisi damno alterius? Quam multi aliorum defectione cupiunt sublimari? &c.* Cæterùm Emblematis subscriptionem, è D. Paulo mutuam accepimus, ubi disertè testatur, è Christi paupertate omnes divitias spirituales in humanam gentem promanasse. *Propter vos egenus factus est, cum esset dives, ut ILLIUS INOPIA vos DIVITES essetis.*

Lucra terrena.

S. Aug. in Psal. 94.

2. Cor. 8. 9.

9. Frequenter accidit, quod fila per alabri revolutionem non tantùm non redigantur in ordinem, sed magis inde implicentur. Unde inscriptio; EXPLICANDO IMPLICATUR. Magistros, in aliis erudiendis obscuros & infelices, hoc Emblema concernit; nam quò plura ad mentem suam explicandam conantur, eò rem efficiunt difficiliorem, magisque intricatam. Eâdem icone malitiosum peccatorem describes, qui ad noxas suas in sacro tribunali explicandas invitatus, linguam quidem versat, at conatu adeò irrito, ut ob verborum involucra ac crebras excusationes, potius illaqueetur, quàm exsolvatur. Certè Adamus, se ipsum coram Deo explicaturus, culpam quidem confessus est; at simul gravissimè irretiebatur miser, quandò totum suum lapsum in Evam, & tacitè etiam in ipsum Deum rejicere nitebatur. S. Bern. *Arbitror, inquit, & ipsam primam, gravissimamque prævaricationem, aut non aliundè, aut inde maximè gravissimam judicatam, hoc est, ex rebellione defensionis, quæ secuta est, quando Deo causam requirente peccati, ut peccatores ad pœnitentiam provocaret, ipsi maluerunt declinare cor suum in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis. Et quidem gemina malitia peccatoris. Primum, quod nec sui misertus est, ut culpam propriam fateretur, & sanaretur. Deinde, quod & uxorem, ut se fallaciter excusaret, crudeliter accusavit.* Et S. Greg. Papa; *Usitatum humani generis vitium est, & latendo peccatum committere, & commissum negando abscondere, & convictum defendendo multiplicare. &c.*

Magister obscurus.

Adamus excusans.

S. Bernard. Tract. de Præcept. & dispens.

S. Greg. l. 22. Moral. c. 15.

10. Josephus Brigius, Academicus inter Pesarienses Extricatus, symboli loco filorum congeriem præfert, quæ è gyratâ alabri rotâ in suum orbem convoluta, epigraphen sustinet; PER ORBES AD ORBEM. Veluti diceret, Academicos è literario, &, ut vocant, circulari suo congressu aptos effici, ut in orbis conspectu cum ingenti laude, acclamatione, & plausu compareant. Illos insuper hæc imago spectat, qui ex assidua creaturarum consideratione tandem in unum devolvuntur Deum, ceu omnis perfectionis metam. S. P. Augustinus; *Animus tuus circumeat per universam creaturam; undique tibi clamabit creatura, Deus me fecit.* Denique Emblemate isto S. Catharinam Virginem & Martyrem significabis, quæ è rotæ tormentis liberata, ad cœlestis gloriæ orbem transiit. De hac meus Concanonicus D. Salvator Carducius sequentes Jambos senarios posuit.

Exercitia Academica.

Contemplativus.

S. Aug. in Psal. 26.

S. Catharina V. & M.

Stamen per orbes unus orbis excipit;
Divam rotatam sumit orbis Cælitum.

11. Quidam Eques Hispanus, immobilem amoris sui constantiam, & uxoris suæ volubilitatem ac inconstantiam demonstraturus, filorum congeriem supra rotam glomeratoriam depinxit; addito lemmate, YO EL PIE, Y VOS LA CIMA. Id est, DUM CONSTO, MOVERIS. Et licet hæc imago ab Emblematis natura nonnihil recedat, conformiter tamen ad illam, ac verè pronuntiavit. Seneca; *Stultis nunquam velle une nolle decretum est. Variatur quotidie judicium, & in contrarium vertitur. Itaque plerisque agitur vita per lusum.*

Amans constans.

Uxor inconstans.

Senec. apud Lusium l. 2. Manuduct. dissert. 15.

ANNVLVS.

Cap. III.

Nuptiæ. — *S. Isid. l. 2. de Offic. Eccles. cap. 19.* — *Fides.*

12. IN annulo, ceu gemino typo, mutua amantium concordia ac unio relucet; unde etiam illum nuptiarum tempore adhiberi, usus omnium penè gentium obtinuit. Joannes Ferrus hanc annulo epigraphen subjecit, JUNGIT AMANTEM. Vel, JUNGIT, ET ORNAT. S. Isid. *Illud verò*, inquit, *quod annulus à sponso sponsæ datur, fit hoc nimirũ, vel propter mutuæ fidei signum, vel propter id magis, ut eodem pignore eorum corda jungantur.* Sancta Fides, instar pretiosissimi annuli, non tantum ad animæ ornamentum, sed etiam ad creaturam cum Creatore suo colligandam, plurimùm deservit.

Separatio. — *Hypocryta* — *S. Chrysost. Hom 46. in Ioan.* — *Gen. 4. 5.* — *Rup. Abb. in hunc loc.*

13. Quidam, à persona amata separatus, ut se parte omnium nobilissimâ & pretiosissima spoliatum demonstraret, annulum pinxit, gemmâ suâ viduatum, ac hoc lemmate Hispanico distinctum, FALTALO MEIOR. Id est; PARS OPTIMA DEEST. Certè Hypocrytarum munera, Deo oblata, parte omnium optimâ, nimirum corde, ceu corporis humani gemmâ, deficiunt. Enimverò, teste S. Joanne Chrys. *Bonus Dominus consuevit attendere non ad ea, quæ à nobis fiunt, sed ad internam mentem, à qua, ut hæc faciamus, impellimur.* Ob eundem planè defectum Deus Cainum sacrificantem est abominatus, *Ad Cain, & ad munera illius non respexit.* Hunc locum exponens S. Rupertus Abbas, *Cain*, inquit, *cum Deo offerret sua, se ipsum sibi retinuerat: hanc portionem Deus non accipit; sed, præbe, inquit, Fili cor tuum mihi; at ille cor suum sibi retinuit, & fructus terræ Deo obtulit.*

Æternitas. Perseverantia. — *S. Greg. Nyss. l. de vita Moysis.* — *S. Bernard. Epist. 253.*

14. Annulus, in orbem flexus, principio ac fine caret. Unde lemma; NUSQUAM FINIS. Eadem æternitatis ac perseverantiæ virtuosæ natura est. S. Gregorius Nyssenus; *Qui non simulatè, sed verè virtutem sequitur, Deo, qui perfecta virtus est, participatione conjungitur. Deus autem terminum non habet: quare cùm ejus, quod natura bonum est omnino participes esse desiderent, qui illud noverunt: necesse est participantis quoque desiderium, cum ad indeterminatum, infinitumque se extendat, nullum habet exitum, quo cessare possit.* Compendio S. Bernardus; *Vera virtus FINEM NESCIT.*

S. Pet. Chrys. Serm. 5. — *Instrumenta Martyrum.*

15. Annulus simul & fidei & honoris est tessera; utpote qui & a sponsis deferri, & Nobilibus, Victoribus, Doctoribus, aliisque attribui solet. Unde hanc gnomam ex annulo suspendi; D' HONOR SEGNO, E DI FEDE. Id est; HONORIS, ET FIDEI SIGNUM. Quamobrem S. Petrus Chrysol. *Annulum honoris, titulum libertatis, insigne pignus spiritûs, signaculum fidei. &c.* Ita sanè Martyrii instrumenta, à SS. Apostolorum, Martyrum, ac Virginum manibus sustineri solita, manifesto indicio illibatam eorum fidem, & insigne gloriæ ornamentum produnt.

Instrumenta Martyrum. — *S. Cypr. Epist. 25. ad Mart.*

16. Annulus simul digito & ornando & ligando deservit. Unde lemma; ET LIGAT, ET DECORAT. Catenæ ac compedes, Sanctorum Martyrum corporibus injectæ, non ita ligaminis, atque ornamenti loco ab iis deferuntur. S. Cypr. *Imposuerunt quoq; compedes pedibus vestris, & membra felicia, & Dei templa infamibus vinculis ligaverunt, quasi cum corpore ligetur & spiritus, aut aurum vestrum ferri contagione maculetur: Dicatis Deo hominibus, & fidem suam religiosa virtute testantibus, ORNAMENTA sunt ista, non VINCULA.*

Ioseph. Laur. Opusc. Philo- — *Synops. de Sponsal.* — *Fides.* — *Osea 2. 20. Rituval. Rom.* — *Calamitates.* — *S. Bern. serm. 17 in Psal. Qui habitat.* — *S. Cypr. Epist. 25 ad Mart.*

17. Veteri more receptum est, sponsalium tempore sponsam annulo, ceu nuptiarum arrha ac pignore remunerari. Josephus Laurentius ait; *Annulus sponsæ pignoris loco mittebatur*; additque, eandem sponsam in ipsa nuptiarum solemnitate coronâ fuisse exornatam. Unde annulo inscribes; SPONSALIS ARRHA CORONÆ. Et quidem si, juxta vulgare Symbolum, fides in annulo significetur, opportunè dixeris; Animas, sanctâ fide imbutas, ad æternæ gloriæ coronam à Deo præparari. Unde quando Oseæ ore promittit Deus, *Sponsabo te mihi in fide*; Sancta Ecclesia interrogata, *Fides quid præstas*; mox respondet; *Vitam æternam.* Cæterùm eodem Emblemate demonstratur, catenas, quibus Sancti Martyres vinciebantur, instar pignorum ad æternam coronam paulò post capiendam deservisse. S. Bern. *Prælibemus primitias gloriæ, gloriemur in spe gloriæ magni Dei. Non solum autem, sed ut dicam expressius, gloriemur in tribulatione, in ea siquidem spes gloriæ est.* Et S. Cyprianus; *Ornamenta sunt ista, non vincula: nec Christianorum pedes ad infamiam copulant, sed clarificant ad coronam.*

Corn. à Lap. in Aggæi c. 2. n. 14. — *Calamitas.* — *Ezech. 9. 5.* — *Orig. in hunc loc.*

18. Annulus Majoribus nostris ad res quasvis custodiendas & obsignandas sigilli loco deservit. Cornelii à Lapide testimonium est; *Annulo tum edicta & litteras, tum arcas & alia secreta vel pretiosa, ac nominatim testamenta, designabant & custodiebant veteres.* Unde lemma; SERVANDA SIGNABIT. Emblemate non ingrato dixeris, hominem, diversis à Deo calamitatibus oppressum ac signatum, ad evitanda æterna mala præservari. Ezechielis ore ad vindictæ suæ satellites pronuntiabat Deus; *Percutite, non parcat oculus vester, neque misereamini, omnem autem, super quem videritis Thau, ne occidatis.* Enimverò, interprete Origene, *Illi tantum sospites reservantur, quos Thau littera, id est, Crucis pictura, signaverat.*

Cassiod. l. 1. Var. Epist. 46. — *Sossag. l. 3. Epigr. de Horolog.*

19. Annulus astronomicus, in spatia æqualia distributus, ac numeris suis insignitus, solaris horologii loco deservire solet. Unde lemma; LE CARRIERE DEL SOL DISTINGUE, E SEGNA. Id est; MOTUM SOLIS ADÆQUAT. Hanc epigraphen plurimùm illustrat Cassiod. ubi de horologio solari scribit, *Radius itaque immobilis & parvus, peragens quod tam miranda magnitudo solis discurrit, & fugam solis æquiparat, quo motum semper ignorat.* In rem præsentem apprimè canit Benedictus Sossagus;

> *Huccine mortalis solers audacia crevit?*
> *Metiri superas edidicere plagas.*
> *Perpetuos cœli metitur machina cursus,*
> *Ars ita cœlestes est imitata plagas.*

Evangeliũ. — *Sebast. Barrad. in Evang. Tom. 4. lib. 9. cap. 8*

Præclaram SS. Evangelii ideam ex hoc annulo desumere licet, quod, asserente P. Sebastiano Barradio, *Continet Filii Dei incarnationem, gesta, dicta, mandataque præclarissima. &c.*

S. Aug. l. 21. de Civitate Dei cap. 4. — *Unio sine affectu.*

20. Complures annuli ferrei, ab extrinseca tantùm superficie, ob attrahentem vicini Magnetis virtutem, oblongâ seriè mutuò inter se non quidem concatenati sed tantum conjuncti, epigraphen sustinent; JUNGIMUR, NON NECTIMUR. Annulus enim ferreus, Magneti affricatus, vim contrahit magneticam, aliumque annulum non solum ad se trahit, sed eidem insuper vim suppeditat attrahendi tertium annulum, donec eo modo integra concrescat catena. Testem audi luculentum & oculatum, S. P. Aug. *Cernebam*, inquit, *à Magnete lapide ferreum annulum raptum atq; suspensum, deinde tanquam ferro, quod rapuerat, vim dedisse suam, communemq; fecisse, ut annulus admotus est alteri, eumque suspenderit: atque ut ille prior lapidi, sic alter annulus priori annulo cohærebat. Accessit eodem modo tertius, accessit & quartus. Iamque sibi per mutua connexis circulis, non implicatorum intrinsecus, sed extrinsecus adhærentium quasi catena penderat annulorum.* Hominum frequentiam, sive sub signis militaribus, sive Ecclesiasticis, congregatam, nullo tamẽ sinceri animi ac mutuæ charitatis nexu unitam, hoc

Emble-

1. Cor. 11. 18.

Emblema spectat. Certè Josephi fratres, sanguine quidem juncti, at fraterno affectu erant alienissimi. Corinthii, solas domos contiguas habuere, corda verò remotissima. De his non sine dolore querebatur S. Paulus; *Audio scissuras esse inter vos.*

BOMBYLIVS.

Cap. IV.

Perseverantia.

21. BOmbylio nisi fracto poteris extorquere uvam, in ipso natam. Unde lemma ampullæ inditum; NONNISI FRACTA. Ita Justus virtutem & sanctimoniam, olim conceptam, nonnisi cum vita exuit. *Donec deficiam*, inquiebat Jobus, *non recedam ab innocentia mea. Justificationem meam, quam cœpi, non deseram.* In hunc locum Hugo Cardinalis; *Donec deficiam vitâ, non recedam ab innocentia cordis. Justificationem meam in operibus, quam cœpi tenere, firmo mentis proposito non deseram unquam.*

Iob 27. 6.

Hug. Card. in hunc loc.

Peccator obstinatus.

22. Bombylium, prægrandi botro gravidum, D. Arcsius hoc lemmate notavit; DONEC ATTERATUR. Dicere volebat, vitia, in humano pectore nimium quantum augescentia, nunquam amplius nisi morte effringente dimitti. Jobus; *Ossa ejus*, inquit, *implebuntur vitiis adolescentiæ ejus, & cum eo in pulvere dormient.* Et S. Gregorius Papa; *Cum eo in pulvere ossa vel vitia dormire, est usque ad pulverem eum vitia non deserere, id est usque ad mortem ab iniquitate minimè cessare. Tenent igitur illum prava consuetudines, quas semel cœperunt, atque quotidie duriores existunt. Et cum illo in pulvere dormiunt, quia nonnisi cum ejus vita finiuntur.*

S. Greg Papa l. 15. Moral. cap. 5.

23. Joannes Franciscus Villava bombylium, aquis plenum, figuravit, qui à solaribus radiis pervasus, vicinam escam accendere solet. Epigraphen addidit. QUO EXTINGUITUR, ARDET. Haud aliter Divina sapientia miros effectus, naturæ viribus è diametro adversos, operari novit; quippe cui minimè operosum est, aquâ accendere, igne refrigerare, luto cæcis lumen, infirmitate sanitatem, & morte vitam conferre. Quin, ipsamet Misericordia Divina contumaces peccatorum animos nonnunquam torquere, & clementiæ suæ aquis acerrimè ustulare solet. Ægyptii suo id didicêre damno, quando ipsorum aquæ non jam terris irrigandis fluxêre, sed instar fulminum passim omnia depopulatæ sunt. Regium Prophetam, testem luculentum, accipe. *Posuit pluvias eorum grandinem, ignem comburentem in terra ipsorum.* Sic nimirum, teste Magno Augustino, *Quando Deus permittit aut facit, ut in tribulatione aliqua simus, etiam tunc misericors est.*

Sapientia Divina.

Misericordia severa.

Psal. 104. 32. S. Aug. Psal. 68. Conc. 2.

24. Bombylius, aquis plenus, dum solaribus radiis penetratur, materiem vicinam adurit. Unde à meo Concanonico, D. Philippo Maria Gallina epigraphen cœpit. CON L'ALTRUI VAMPE ACCENDE. Id est; ALTERIUS IGNE SUCCENDIT. Ita Prædicator, Prophetarum & SS. Patrum verbis instructus, auditores omnes in virtutis & amoris Divini desiderium inflammat. Apollo in Apostolorum Actis id encomii retulit. *Vir eloquens, & potens in scripturis.* Et rursus. *Erat edoctus viam Domini: & fervens spiritu loquebatur, & docebat diligenter ea, quæ sunt Jesu.* Nam teste D. Hieronymo, *Sermo Presbyteri, nisi lectione scripturarum condiatur, verba volvit celeritate dicendi.*

Prædicator.

Act. 18. 24. & 25.

S. Hier. a Ep. ad Nepot.

25. Radius solaris bombylii sinum absque ullo ipsius nocumento penetrat. Unde lemma bombylio

inditum; TRANSMITTIT ILLIBATA RECEPTUM. Vel solis radio; LUSTRAT INNOCUUS. Maria Virgo hoc symbolum sibi proprium vendicat, quæ Divinum infantem parturiit, purissimâ suâ virginitate penitus illibatâ. Richardus à S. Laurentio; *Virginitas*, inquit, *sicut vitrum: sicut enim vitrum absq; sui dissipatione solarem radium suscipit, & emittit; sic Mariæ virginitas illibata filium Dei concepit, & peperit*, Et S. Amedeus; *Ut claritas solis vitrum absque læsione penetrat: sic Dei Verbum adiit virgineam habitaculum, & inde prodiit, clauso Virginis utero. &c.* His accinit Petrus Lombardus;

Maria parturiens.

Rich. à S. Laur. lib. 4. de laud. Virg

B. Amedeus Hom. 3. de Maria V.

Sol penetrat vitrum, penetratur, nec violatur;
Sic Virgo peperit, nec violata fuit.

Et meus D. Salvator Carductius;

Innocuus radius crystallina viscera lustrat,
Cælica Virgineum sic subit aura sinum.

26. Bombylius, aquis plenus, & solari radio penetratus, igni quidem generando, non tamen concipiendo deservit. Unde lemma; PARIT, NEC CONCIPIT ÆSTUM. Idem quorundam Prædicatorum est vitium, qui alios ad virtutis ardorem inflammant, ipsimet interea frigidi, & in flagitiorum cœno penitus congelati. His exprobrans Apostolus, ait, *Qui ergò alium doces, te ipsum non doces.* S. Gregorii Ethica est; *Si negligis implere quod doces, aliis messem seminas, & ipse a frumenti participatione jejunas.* Ita Abias, Judææ Rex, teste Emanuele Thesauro, in observanda Lege Mosaica penitus congelascens ac stupidus, eandem populo exactè assequendam non sine ingenti zelo & ardore persuasit.

Prædicator vitiosus.

Rom. 2. 21. S. Greg in Pastor.

Legum vindex, vixit sine Lege,
Verè religionis suasor, non sectator,
Et fari promptior, quam facere,
Non percepit, quæ præcepit.

27. Bombylius, aquis plenus, & solaribus radiis penetratus, adversam materiam accendit. Unde inscriptio, ampullæ subjuncta; URIT ET GELIDA. Mira adeò est Divina providentia, ut conscientias frigidissimas nonnunquam instrumenti loco applicet, ad virtutum & gloriæ flammas in aliis excitandas. Quis enim, quantumvis in Historiis peregrinus, ignoret, à perversis hominum linguis plurimos esse ad frugem conversos, à cordibus conglaciatis accensos, & ab inferorum satellitibus ad cœlum evectos? S. Cyprianus, primum magus, deinde Martyr, posteaquam certas quasdam dæmonum protestationes audiverat, mox execrandas suas artes ejurans, Divinis obsequiis se consecravit. Et quoties, obsecro, contingit, Prædicatorem, virtutibus sterilem, plurimos virtutum fructus in auditoribus suis proferre? S. P. Augustinus; *Prædicatori peccanti non prodest, quando legem Dei loquitur: nunquid & auditoribus non prodest?*

Vitiosi virtutem suadent.

Prædicator vitiosus.

S. August. in Psal. 36.

28. Philopponorum Pistoriensium Academia Synli loco bombylium, aquis plenum, præfert; intra quem solares radii collecti, lucem longè clarissimam diffundunt. Epigraphen subjunxit istam; UNIONE MICANTIOR. Hinc conjicies, quantum gloriæ non tantùm Christianis, sed & cuivis religioso Ordini, Reip. aut familiæ accrescat, si concordiam in legibus, moribus, fidei articulis, cæterisque negotiis jugem ac individuam observet. Explicatissimè Christus; *Claritatem, quam dedisti mihi, dedi eis, ut sint unũ.* In hunc locum Theophilactus; *Qualẽ gloriam seu claritatẽ daturum esse dicit? Eam, quæ per dogmata, & per signa & doctrinas, & aliã quoq; gloriã, concordiam scilicet, ut sint unũ; ista enim gloria major est, quã quæ signorum. &c.*

Concordia.

Ioan. 17. 22.

Theoph. in hunc loc.

29. Carolus Bovius Emblematis loco bombylium aquis plenũ, depinxit: qui à tergo facẽ accensã occultans, è fronte maximum ac intentissimũ lumẽ spargit.

Crescere.

Epigraphen addidit; QUOD ACCIPIT, AUGET. S. Ignatium Loyolam hoc Emblema demonstrabat, qui clarissimum sanguinem, à Majoribus sibi congenium, amplissimis virtutum & sanctimoniæ radiis locupletavit. Eâdem omninò ratione hanc iconem de S. Ludovico Galliarum Rege: de S. Hermenegildo Hispaniarum Rege, de S. Casimiro Poloniæ Rege, de S. Stephano Hungariæ Rege, de B. Amedeo Sabaudiæ Duce, aliisque interpretari licet. Cæterùm huic Emblemati affine est illud, quod nostro Mundo Symbolico, ante annos viginti tres in lucem publicam producto, è fronte præfiximus: nimirum speculum concavum, è quo solaris radius, non sine maximo incremento reverberatus, hanc gnomam obtulit legendam;

Studiosus.

ACCEPTUM GEMINAT. Dicere volebam; doctrinæ lucem, aliunde receptam, ab hominis studiosi industria felicissimum incrementum accipere, ac fœnore geminato reddi: Utroque tamen Emblemate significabis, gratiam & charitatem, à Deo infusam, assiduo incremento per bona nostra opera geminandam esse. S. P. Augustinus; *Qui flamma charitatis accenditur, semper bonis operibus augeatur, & nutriat in se ignem, quem in eo Christus dignatur accendere.*

Augmentum charitatis & gratiæ.
S. Aug. serm. 235. de Temp.

30. Bombylius crystallinus, solarem lucem in sinu suo recipiens, iterumque ex se transmittens, epigraphen sustinet; ILLÆSOS TRANSFUSA PER ARTUS. Mariam Virginem hæc imago spectat, quæ Solem divinum, absque integritatis virgineæ offensâ, in utero recepit ac enixa est. S.P. Augustinus; *Omnia quidem cæterorum miracula superat, quod Christus est natus ex Virgine, matrisque integritatem solus potuit nec conceptus violare, nec natus.*

Maria V.
S. Aug. Tract. 91. in Ioan.

CALCEVS.

Cap. V.

31. JOannes Ferrus quemdam, corpore quidem læsum, at animâ integrum, calcei Emblemate repræsentavit; eique hanc præfixit inscriptionem; TERITUR, NON LÆDITUR. Inter profanos eodem acroamate usus est Anaxarchus; cum enim vivus in mortario contunderetur, *Tunde, tunde*, ajebat; *Anaxarchi follem; Anaxarchum enim non tundis*; uti de ipso refert Tertullianus. Inter Sacros verò Jobus, qui *a planta pedis usque ad verticem ulcere pessimo* afflictus; *In omnibus his non peccavit &c.*

Animus imperterritus.
Tertull. inter Apolog. c. 50
Iob c. 2. v. 7. & c. 1. v. 22.

32. Exercitus, pro civitate aut Republicâ propugnanda consumptus, hoc calcei lemmate figurari potest. TERITUR, & TUETUR. Franciscus Petrarcha, ad militem conversus, *Age*, inquit, *ferro membra constringito, imbrem solemque galeâ excipiens, ferro indutus, clypeo operire, domi dormiens classico excitabere, adeptus tibi magnum aliquid videbare, sed errabas, anceps, & cruentum officium elegisti.*

Miles.
Petrarcha lib. 1. de Remed. dial. 48.

33. Calceum, in gentilitiis Emmenentissimi Cardinalis Zappattæ scutis expressum, hoc Horatii lemmate insignivit Joannes Ferrus; NULLA RETRORSUM, subintellige, *vestigia ponit.* Nimirum assiduum Principis illius in virtute progressum significabat. S. Fulgentius; *Sicut qui ad patriam tendit, donec perveniat, semper habet ubi ambulet; sic etiam nos quamdiu in hoc mortali corpore constituti peregrinamur a Domino, præsens vita nobis est via, in qua semper habemus, ubi possimus proficere.*

Profectus.
S. Fulg. de Orat. c. 3.

34. Calcei oblongi, anteriore parte in aciem mucronati, & repandi, qualibus populi septentrionales ad conglaciatum mare pedibus transmeandum uti solent, à Severo Severi, Academico Gelato Bononiensi, epigraphen recepêre; INSUETUM PER ITER. Eorum hæc imago est propria, qui corporis castigandi semitam penitus insolitam, & laboriosissimâ virtute plenam, incedunt. Ita B. Henricus Suso crucem pectori affixam portabat, quæ clavis acutissimis armata, carnes crebrò ac recenti vulnere lacerabat. Simeon Stylites complurium annorum spatio columnæ verticem domicilii loco habitavit. S. Benedictus senticeta durissima lecti loco nudus elegit. &c. S. Gregorius Nyssenus illa Apostoli verba explicans, *Calceati pedes in præparatione Evangelii pacis*; opportunè in rem nostram ait, *Calceos militis Christiani, quibus eum hic calceari vult Apostolus, esse vitam mortificationis duram & asperam.* Torquatus Tassus de suo Reginaldo in Solymarum obsidione observat, eum, communia aliorum vestigia nunquam incessisse.

Mortificatio insolita.
Ephes. 6. 15.
S. Greg. Nyss. de Vita Moysis.
Tas. Gerus. Cant. 18. st. 72.

Rinaldo in tanto irresoluto bada.
Che quel rischio di lui degno non era.
Estima honor plebeo, quand' egli vada
Per le commune vie col volgo in schiera,
E volge intorno gli occhi; E QVELLA STRADA.
SOL GLI PIACE TENTRAR, CH' ALTRI DISPERA.

CANDELA.

Caput VI.

35. CAndela, à radiis solaribus intra speculum collectis ac repercussis accensa, epigraphen tenet; EX ALIENA LUCE LUCEM QUÆRIT. Eorum hoc Emblema est, qui propriâ virtute destituti, ad Majorum suorum splendorem emendicandum recurrunt, & quasi præcario illorum lumine inclarescere cupiunt. Cassiodorum de se testantem audi; *Nobilitas à me procedens, est mihi cordi plus, quàm quæ ex patrum procedit nobilitate: quia in quo desinit cujusque nobilitas, tunc avorum nobilitate congruè indiget.* De iis sine aculeo Satyricus.

Nobilitas emendicata.
Cass. in Epist.
Iuvenalis Satyr. 8.

------Sed te censeri laude tuorum
Pontice noluerim, sic ut nihil ipse futura
Laudis agas, miserum est, aliorum incumbere famæ.

36. Candelam, è reflexo Solis lumine accensam, alius quispiam hoc epigrammate distinxit; LUCEM EX ALTO. Ita Sancta fides, uti & Divina gratia, omnisque sapientiæ splendor nonnisi è luminis Divini fonte scaturire solet. Dilucidè Vates Regius; *Accedite ad eum, & illuminamini.* Et Plato; *Is, qui verè philosophatur, censet, nusquam aut nunquam se puram sapientiam, quam apud Deum, consecuturum.* Idem Emblema omnibus Sanctis Prophetis, SS. Apostolis, cumprimis verò S. Brigidæ, S. Alberto magno, & S. Thomæ Aquinati convenit, qui socio suo Reginaldo ingenuè confessus est; *Quidquid sciret, non tam studio, aut labore suo peperisse, quam divinitus traditum accepisse.*

Dependentia.
Psalm.
Plato.
Propheta.
S. Tho. Aqu.

37. Candelam, eodem momento & accensam, & radiis solaribus expositam, hoc lemmate insignies; DOPPIO ARDOR MI CONSUMA. Id est; GEMINUS ME CONSPICIT ARDOR. Hominem, duobus negotiis distentum; cumprimis verò geminâ amoris Divini & proximi flammâ succensum, hæc imago concernit. Servatoris nostri præceptio est, *Diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo, & proximum tuum sicut te ipsum*, S. Paulus de se ipso testatur; *Coarctor autem è duobus: desiderium habens dissolvi, & esse cum Christo, multo magis melius: permanere autem in carne necessarium propter vos.* Eadem magni August. in Regulæ auspicio mens est, ac Princeps præceptio; *Ante omnia diligatur Deus, deinde proximus.* Utraque hæc charitatis flamma erga Deum crucifixū & egenā plebē

Amans plurium rerum.
Amor Dei & proximi.
Luc. 10. 27.
Philip. 1. 23.
S. Aug. in Reg. c. 1.

in B.

B. Amedeus. S. Laurentius.

in B. Amedei, Sabaudiæ Ducis, sinu intensissimè resplenduit. Eodem geminо ardore conflagrabat S. Laurentius Martyr, quando & internâ amoris Divini flammâ, & exteriore carnificum incendio cremabatur. Præclarè S. Leo Papa in Natali S. Laurentii ad Tyrannum conversus dixit; *Flammis tuis superari charitas Christi flamma non potuit, segnior fuit ignis, qui foris ussit, quàm qui intus accendit.* Illo ipso igne succensa incendebat S. Apollonia, quæ *alacris in ignem sibi paratum, majore Spiritus sancti flammâ intus accensa, se injecit.*

S. Leo Papa in Natali S. Laur.

Brev. Rom. 9. Febr.

38. Candela, quantumvis pleno ac clarissimo lumine ardens, si radiis solaribus exponatur, lucem omnem quantocius amittit. Unde lemma; LUMINIS EXPERS. vel ut nobilis quidam Expertectus Pistoriensis candelam hoc lemmate loquentem introduxit, NIHIL ANTE TE. Huic lemmati accinens David, *Substantia mea*, inquit, *tanquam NIHILUM ANTE TE.* Atque adeò Cœlites omnes, Dei comparatione, nihil omninò splendoris habere videntur. In hanc sententiam apertè concedens S. Gregorius Papa, *Sancti*, inquit, *quantò magis Divinitatis internæ perspiciunt, tanto magis se nihil esse conspiciunt.* Et Origenes; *Quomodo lumen lucernæ ad Solis radios obscuratur, sic licet fulgeat justorum omnium lumen ante homines, non tamen fulget ante Christum.* Idipsum contingit, si vero litterati hominem rudem sistas vicinum. Denique M. Tullius disertè probat, omnem temporalium divitiarum splendorem, cum unico virtutis radio collatum, æstimatione penitus nullâ haberi. *Ut obscuratur & offunditur luce Solis lumen lucernæ; sic rerum corporearum æstimatio splendore virtutis, & magnitudine obscuretur & obruatur atque intereat, necesse est.*

Præsentia Majorum.

Psal. 38. 6.

S. Greg. l. 18. Moral. c. 11. Orig. Hom. 9. in Ezech.

Bona temporalia.

Cicero.

39. Sultan Solimannus, Turcarum Imperator, Symboli loco quatuor candelabra posuit, in quibus unam candelam accensam, & tres extinctas statuit; addito lemmate. HALLA VERE. Id est, DEUS DABIT, subintellig. *lucem*: Mans imaginis erat; si adulterina Mahometicæ doctrinæ lux in Asia, utpote quarta mundi parte, invaluisset; eam quantocius, ni superi abnuerent, etiam in Africam, Europam, & Americam diffusum iri. Sed rectius id de verâ sanctæ Fidei luce, in omnes mundi plagas uberrimè sparsâ, intellexeris. Apostolis suis præcepit Christus; *Euntes in mundum universum, prædicate Evangelium omni creaturæ.* Dictum factum: *In omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum*, S. P. Augustinus, *Orbis terrarum est rota; nubes illa* (Apostoli) *in rota circumierunt orbem terrarum; circumierunt tonando & coruscando; præceptis tonuerunt, miraculis coruscaverunt.*

Fides in omnem terram diffusa.

Marc. 16. 15. Psal. 18. 5. & Rom. 10. 18. S. August. in Psal. 76.

40. Candela extincta epigraphen jactat; ACCENSA MICABIT. Certè Apostolorum corona per universum mundum clarissimè resplenduit, postquam Spiritus sancti igne accensa fuit. Magno Augustino teste, *Petrus succubuit & negavit: cum vero accepit donum Spiritus sancti, quem negaverat, prædicavit, & quem confiteri timuerat, non timuit profiteri. Annuntiavit usque ad mortem, quem negaverat timens mortem.* Eadem icone demonstrabis, amoris flammas in humano pectore accensas nonnisi ægerrimè occultari posse. Ovidius;

Apostoli.

S. Aug Tract. 91 in Joan.

Amor.

—— Quis enim celaverit ignem?
Lumine qui semper proditur ipse suo.

Et Tassus;

Tass Gerus. Liberat. Cant 19 st. 96.

Mal Amor si nasconde; A te fervente
Desiosa i chiedea del mio Signore;
Veg ghendo i segni tu d' inferma mente,
Erminia (mi dicesti) ardo d' amore.
Io tel negai; ma un mio sospiro ardente
Fù più verace testimon del core,
E'n vece forse de la lingua; il guardo
Manifestava il fuoco; onde tutt' ardo.

41. D. Alexander de Cuppis, Canonicus Regularis, affirmat, sibi quidem in votis fuisse complurium Magnatum merita celebrare; at illorum cumulo ita esse obrutum, ut cœpto desistere, ac fatigato calamo silentium indicere debuerit. Proinde hunc animi sui sententiam Emblemate significaturus, candelam extinctam pinxit, quæ ingenti incendio vicina, & à flammis passim erumpentibus liquefacta, accendi nequit. Epigraphen addidit; INOPEM ME COPIA FACIT. Certè, quarumvis rerum terrenarum copia nihil unquam emolumenti, plurimum verò damni creat. Innocentius Papa, Divitiæ, inquit, *sunt instrumenta pœnarum, quæ fuerant oblectamenta culparum. Labor in acquirendo, timor in possidendo, dolor in amittendo mentem ejus semper fatigat, sollicitat & affligit.* Unde quidam ad lautissimam mensam accumbens, dixit; *Si semper ita comedissem, modo non manducassem.* Ita Athenæus.

Virtus excedens.

Abundantia noxia.

Innoc. l. de vilit. condit. humanæ.

42. Qui ad promovendam aliorum felicitatem assiduò fatigatus, se ipsum destruit, hanc cum face accensâ epigraphen commune habet; ALIIS LUCENS, URO, vel DEFICIT, UT PROSIT. D. Aretius immodicam S. Pauli charitatem demonstraturus, faci ardenti subscripsit; NON QUÆRIT QUÆ SUA SUNT. S. Gregorius Papa; *Verè in hoc Paulus, verè Magister gentium, sua negligens, aliena curans, implevit quod prædicaverat. Nemo quod suum est quærat, sed quod alterius, & non qua sua sunt, singuli cogitantes, sed ea qua aliorum.* Hanc operandi methodum quivis animarum Pastor aut Princeps unicè observatam habeat necesse est. Eruditè Sinesius; *Quisquis in vita ratione sequitur, quod subactis commodum videtur, qui laborem & molestiam perferre vult, ne quid illis molestum sit, qui pro illis periclitatur, ut in pace & securitate agant, quique vigilare, & in maximo concursu sollicitudinem versari sustinet, ut noctu & interdiu subditi malis omnibus vacent, hic in genere quidem ovium pastor; in hominum vero genere rex est.*

Crapula.

Charitas.

S Greg Homil 17 in Ezech.

Prælatus. Principes.

Sinesius lib. de Regno.

43. Accensa spira cerea, symbolo minimè obscuro, perseverantiam exprimit, Unde lemma; HASTA A LA MUERTE. Id est; USQUE AD INTERITUM. Hoc sensu Dido apud Virgilium;

Perseverantia.

Ille meos primus, qui me sibi junxit, amores
Abstulit, ille habeat secum, servetque sepulchro.

Virg. lib. 4. Æneid.

Et S. Augustinus; *Vos autem fratres exhortamur in Domino, ut propositum vestrum in Domino custodiatis, & USQUE AD FINEM vita perseveretis.*

S. Aug Epist. ad Endixid.

44. Candelam accensam hoc lemmate introduxerunt loquentem; EXTINGUAR, UT LUCEAM. Ita miles, famæ aut nominis aucupandi causâ, omnia belli discrimina, ipsamque adeò vitæ jacturam parvipendit. Et vir litteratus, gloriæ cupidus, ut volumina sua ad posteros transmittere possit, sanitatis dispendium haud gravatè subit. Nam, ut benè S. Bernardus, *Virtus mater gloriæ est; sola enim est, cui gloria debetur & securè impenditur.* In hoc argumentum D. Jo. Paschasius;

Miles.

Litteratus.

S. Bern. in serm.

Cernat in studiis, mihi gloria dummodo crescat,
Corporis istud, ait vir studiosus, onus.
Innuit hoc etiam succensa lampadis ignis.
Lumine labenti quæ peritura micat.

45. Hyppolitus Maria Tagliapetra de se ipso scriptura

scriptum reliquit; *Posteaquam aliorum bono, liberalem hæreditatis paternæ jacturam feci; symboli loco candelam, ad extrema deductam, & jamjam lumine suo vacillantem, mihi præfixi; adjecto lemmate, MEO LVMINE PERII.* Eidem candelæ ardenti, mox consumendæ, alius inscripsit; OFFICIO MIHI OFFICIO. Ea nempe quorundam est infelicitas, ut beneficia, aliis exhibita, in benefactorum redundent perniciem. In horum numerum S. Joan. Chrysost. Abrahamum Patriarcham recenset, qui ab ingenti bonorum copiâ, in nepotem Lothum liberalissimè effusâ, nullam aliam gratitudinis aut utilitatis vicem recepit, nisi quod suos ministros à servis & pastoribus Lothi debuerit intueri gravissimis contentionibus ac rixis oneratos. Unde Chrysostomus Patriarcham illum in hæc verba exprobrantem introducit. *Vnde tibi illa abundantia? nonne ex mea cura? quis te apud homines tantum apparere fecit? Nonne ego, qui pro omnibus tibi fui? Patris ego vices egi per omnia: & has mihi pro tot ministeriis mercedes reddis?* Damno suo didicit Rex Artaxerxes, omnem gloriam, Amano illustrando effusè impertitam, tandem in ipsius Regis perniciem ac regni interitum conversam fuisse; ut adeò in justissimas has querelas proruperit; *Multi bonitate Principum & honore, qui in eos collatus est, abusi sunt in superbiam: & non solum subjectos regibus nituntur opprimere, sed datam sibi gloriam non ferentes, in ipsos, qui dederunt, moliuntur insidias.*

Beneficiũ benefactori gloriosum.

Author proprii mali.

S. Io. Chrys in Gen. hom. 33.

Esther, 16. 2.

46. Vitæ nostræ fragilitatem, quâvis levissimâ aurâ suffocandam, ardenti candelæ non absimilem dices; quæ unico halitu extincta, epigraphen tenet; EXTINGUITUR AFFLATU. Explicatissimè Jobus; *Vidi eos, qui operantur iniquitatem, FLANTE DEO PERIISSE.* Daniel, *Deum,* inquit, *qui habet FLATVM TVVM*, id est, vitam tuam, *in manu sua, non glorificâsti.* Et S. Jacobus; *Quæ est enim vita vestra? Vapor est ad modicum parens, & deinceps exterminabitur*; vel ut contextus Syriacus habet? *Vapor qui modicum appares, & deijcitur, & evanescit.* Atque adeò vita nostra unico afflante vento instar floris languet, instar vaporis evanescit, & instar candelæ momento extinguitur. Hugo Cardinalis eodem Emblemate quosdam animi sui fervore adeò pauperes demonstrat, ut aspirante quâvis minimâ terrenâ calamitate, omnem virtutis splendorem mox exuant, & animum, ipsamque adeò vitam, socordissimi milites, quantocius despondeant. *Sunt quidam,* inquit, *qui tam parvam habent charitatem, quod ad modum candela ad flatum tribulationis extinguuntur.* Porrò interior animi nostri devotio, instar scintillantis faculæ, quovis levissimæ noxæ afflatu vacillare ac extingui consuevit. Unde S. Thomas Villanovanus illud Apostoli consilium examinans, *SPIRITVM nolite EXTINGVERE*; ita philosophatur: *Valde delicatus est spiritus veritatis, & qui ad levem offensam statim abit: sollicitè ergò custodiendus est, postquam conceditur; ne videlicet, velut scintilla parva, superinjectis temporalibus curis, veluti humectantibus lignis, extinguatur. Sicut scriptum est; spiritum nolito extinguere, quia sicut illo nihil pretiosius, ita nihil tenerius invenitur.*

Vita fragilis.

Iob. 4. 9.

Dan. 5.

Iac. 4. 14.

Hugo Card. Psal 4. 1.

Devotio.

S. Tho Vill Conc 3. Dominic 17 post Pentecost. Thessal 5. 19

47. Joannes Oroscus faci accensæ ac inclinatæ subscripsit; VIRES INCLINATA RESUMO. Frequenter accidit, hominem, nonnihil depressum, maxima splendoris incrementa facere, & instar veteris Antei, è suâ in terram ruina vires deperditas innovare. In hanc rem opportunissimum Apostoli consilium habe; *Humiliamini igitur sub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore visitationis.* Nempe è Magni Augustini sententia, *Non vult esse de corpore capitis humilis, qui amat superbiam.* Horatius testatur.

Humilitas utilis.

1. Pet. 5 6.

S. Aug. serm. 31 de Verb Dom

— Ius, Imperiumque Phraates
Cæsaris excepit genibus minor.

48. Candela cerea, si solaribus radiis exponatur, insignem candorem induit. Unde Caroli Bovii lemma; A CALORE CANDOR. S. Ignatium Loyolam hoc Emblema spectabat, qui ardore versus Magnam Dei parentem intensissimo exæstuans, castimoniæ voto se obstrinxit. Quippe, teste Bernardo, *Castitas sine charitate, lampas est sine oleo: subtrahe oleum, lampas non ardet: tolle charitatem, castitas non placet.* Emblematis mentem his Jambis senariis interpretatur meus Concanonicus D. Salvator Carducius.

Christus à devotione nascitur.

S. Bernard. in Epist.

Nivalis à calore candor nascitur
Cera, jubar dum Solis hanc fervens coquit.
Divino amore exæstuans Ignatius
Sic castitatis concipit voto nives.

49. Sancta Ecclesia inter gravissima persecutionum flamina maximum gloriæ suæ incrementum cepit: haud secus atque tæda accensa, à duobus ventis adversis afflata, in flammas magis copiosas excrescit. Proinde epigraphen subjunges; CONTRARIA PROSUNT. *Sint ergò tentationes, sint tribulationes,* inquit Divino spiritu S. Augustinus, *consummaris in eis, non consumeris.*

S. Ecclesia afflicta.

S. August.

50. Christum, cruci affixum, candelæ accensæ, & in candelabro defixæ, similem dices; addito lemmate, UT LUCEAT OMNIBUS. Apertè in hoc argumentum S. Matthæus; *Neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrũ, ut luceat omnibus.* Lactantius Firmianus; *Pro Christi morte* inquit, *crux potius, quàm aliud instrumentum, est electa, ut signaret illum tam conspicuum futurum, ut cuncta nationes ex totis orbis partibus ad ejus fidem amplexandam concurrerent.* Certè, bonus Princeps, & verus Judex, splendorem suum in omnes diffundant, necesse est. Isidori Pelusiotæ præceptio est, *Imperium rebus consentaneis exerces, mœstis videlicet lenitatem, minoribus ac majoribus æqualitatem impertiens; ac tam præclarum æquitatis & justitiæ ignem accende. &c.* Seneca, in Imperatoris encomio fæcundissimus, ait; *Omnium domos illius vigilia defendit, omnium otium illius labor, omnium delitias illius industria, omnium vacationem illius occupatio. &c.* S. Petrus Damianus in quodam hymno hanc de S. Paulo Apostolo stropham concinit;

Christus Crucifixus.

Matth. 5 15.

Lact. Firm. Div. Instit. l 4. c. 26.

Isid. Pelus. l 2. epist. 18.

Senec Consol. ad Polyb. cap. 26.

S. Pet. Dam. p. 3 Operum n 74.

S. Paulus.

Micantis more lampadis
Perfundit orbem radiis,
Fugat errorum tenebras,
Vt sola regnet veritas.

51. Homo, sanctitate ac doctrinâ insignis, splendorem tantò uberiorem diffundit, quò sublimiorem virtutis gradum occupat. Huic veritati significandæ candelam accensam statues, cum lemmate; SPLENDIDIOR, QUO ALTIOR. Martyrologium Romanum nobilissimam hanc de S. Gregorio Papa mentionem facit; *Romæ, ordinatio incomparabilis viri S. Gregorii Magni in summum Pontificem, qui onus illud subire coactus, E SVBLIMIORI throno CLARIORIBVS sanctitatis radiis in orbe refulsit.*

Virtus excellens.

S. Greg. Papa Mart. Rom. 3. Septemb

52. Quisquis eminentiore gradu constitutus fuerit, meminerit, se ad splendorem tantò illustriorem diffundendum obligari. Unde Providentiæ Divinæ decretum est, ut sis tantò ALTIOR, QUO SPLENDIDIOR. Prorsus quippe paradoxum est, si solis dignitatibus, non autem virtutibus supra vulgus emineas. S. Gregorius Papa illam Ezechielis sententiam interpretatus, *Fili hominis, speculatorem dedi te domus Israel*; ait; *Cui aliena cura committitur,* specula-

Prælatus.

S Greg in Ezech 3. 17

Sacerdos.

Salvian. l. 2. ad Eccles. Cathol.

ſpeculator vocatur, ut in mentis altitudine ſedeat, atque vocabulum nominis ex virtute actionis trahat. Non eſt enim ſpeculator, qui in imo eſt; ſpeculator quippe in alto debet ſtare per vitam, ut poſſit prodeſſe per providentiam. Præclarè Salvianus; *Sacerdotes tanto antiſtare cæteris oportet devotione, quantò antiſtant omnibus dignitate. Nihil eſt enim turpius, quam excellentem eſſe quemlibet culmine, & deſpicabilem utilitate.*

Princeps beneficus.

Agap. Epiſt. Paranet.

Deus beneficus.

S. Io. Chryſ. Hom. 4. in Ioan.

S. Iſi. l. 4. Epiſt. 10.

53. Candela, ſuam lucem in res quaſvis vicinas liberaliſſimè diffundens, à D. Saavedra inſcriptum tenet; SIN PERDITA DE SU LUZ. Id eſt; SINE LUCIS JACTURA. Innuebat videlicet, Principi è beneficiis, in ſubditos erogatis, nihil detrimenti accreſcere. *Solus enim beneficentiæ theſaurus*, Agapyto aſſerente, *ſtabilis eſt poſſidentibus eum: bonarum enim actionum meritum ad auctores retorquetur.* Ita Deus, creaturas omnes è nihilo in imaginem excellentiſſimam efformans, nec minimam infinitæ perfectionis ſuæ jacturam ſuſtinet. S. Joannes Chryſoſt. *Quemadmodum lux, quantumvis hominum multitudinem illuminaret, nihil ſplendoris remitteret: itidem Deus, & antequam mundum conderet, & poſtquam conderet, idem perfectus atque integer permanet, nihil tanto atque admirabili opificio minor, nihil imbecillior.* Quin; quò plura beneficia ex infinita illa bonitatis abyſſo in alios derivantur, eò locupletior ac magis inexhauſta efficitur. S. Iſidorus opportunè interrogans, cur plurima Sacræ Paginæ loca Deum cognominent ignem? reſpondet, *Deus ignis dicitur, exiſtimo, quod propter abundantias atque divitias, quandoquidem unus ignis mille lampades ACCENDIT, NEC MINUITUR, ſed alias iterum totidem, imo plures accendere valeat.* Porrò Vir litteratus, aliis erudiendis navans operam, nihil è ſui doctrina deperdit. Philonis judicio; *Quemadmodum fax, etiamſi lucernas multas accenderit, ſemper manet ejuſdem magnitudinis, & nequaquam, ne tantillo quidem diminuitur, licet docendi ratione in multos transfundatur.* Cùm Ruricius Sidonii, amici ſui, ſcripta & doctrinas imitaretur, Sidonius id audiens, adeo non eſt conqueſtus, ut ſulari voce dixerit, *Neque enim quod tuo acceſſit uſui, deceſſit hoc noſtræ proprietati, aut ad incrementa ſcientiæ veſtræ per decrementa veniſtis aliena. Quin potius ipſe jure abhinc uberi præconio non carebis, qui magis igneo ingenio naturam decenter ignis imitatus es, de quo ſi quid detrahere velis, remanet totus qui transfertur.* Guido Catonus eandem iconem ſanis conſiliis applicans, canit;

Magiſter.

Philo lib. de Gigantib.

Sidon. l. 4. Ep.

Conſilium.

Caſon Emb. Poit. 4.

Il buon conſiglio e un fortunato dono,
Che dato non ſi perde; e voce unito
Prende vigor. Coſì non manca il foco,
Ancorbe in lui ſian mille lumi acceſi.
Coſ' la luce, che è dal ſol diffuſa.
COMMUNICATA ALTRUI, GIA MAI NON SCEMA.

Amor perſeverans.

Rom. 8. 18.

S. Auguſt. in Pſal. 137.

54. Amori, ad mortem uſque conſtanti, Emblematis loco candelam accenſam tribues, hoc lemmate diſtinctam; CONSUMATA SARO' PRIMA CHE SPENTA. Id eſt; DEFICIAM, ANTEQUAM EXTINGUAR. S. Pauli Apoſtoli anima tanto exæſtuavit charitatis ardore, ut ad omnes mundi calamitates tolerandas paratam ſe offerret; quippe à quibus nonnullam quidem tranſitorii corporis ſui jacturam ſuſtinere poſſet; at charitatem, in præcordiis accenſam, ſemper vivacem & inextinctam conſervaret. *Certus ſum, quia neque mors, neque vita; neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos ſeparare a charitate Dei.* Eodem ore Magnus Auguſtinus; *Sæviat quantum poteſt inimicus, non me ſeparat a Deo.* Eodem Emblemate hominem laſcivum ſignificare licet, cui decretum eſt, potius viribus omnibus, ipſaque adeò vitâ, quàm libidinis incendio deſtitui.

Laſcivus.

S. Ignatius Loyola.

Matth. 5. 15.

Sacerdos.

S. Chryſoſt. lib. 3 de Sacerdotio.

55. S. Ignatius Loyola, è mundi faſtu ſubductus, ut reliquam vitam inter pœnitentiæ rigores prodigioſam tranſigere poſſet, Montiſſerati faſtigium conſcendit; haud ſecus atque Lumen è ſuprema turri accendi ſolet, cum epigrammate; UT LATIUS ILLUSTRET. Appoſitè nimirùm ad illud Evangelii dictum; *Neque accendunt lucernam, & ponunt eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum, ut luceat omnibus.* Ab hac idea nihil alienus S. Joannes Chryſoſtomus, ait; *Sacerdotalis animi pulchritudinem undique ſplendeſcere oportet, ut oblectare pariter & illuſtrare poſſit eorum animos, qui ſuos in illum oculos injiciunt.*

Calamitas utilis.

Io. Silveir. lib. 5. in Evang. cap. 1. quæſt. 1. n. 145.

S. Greg. lib. 6. Epiſt. 27.

56. In Philipponorum Piſtorienſium Academia Symboli loco candela extincta cernitur, quæ ab adverſantis venti afflatu reviviſcens, epigraphen ſuſtinet; EX VI RENASCOR. Vel ut D. Carolo Boſſo placet; REDIVIVIT AB HOSTE. Eorum hoc ſymbolum eſt, qui hoſtium malevolentiâ jactati, clariores evadunt, & perſecutionum arma in gloriæ ſuæ inſtrumenta, metamorphoſi auſpicatiſſima, convertunt. *Etenim frequenter fit*, inquit Joannes Silveira, *quod, dum inimici in opera noſtra invehuntur, inde magis clareſcant & extollantur: & quò magis noſtra facta ſuo vituperio obſcuro appetunt, eò illa illuſtriora & glorioſiora reddunt.* Hoc ipſo argumento S. Gregorius Papa amicorum ſuorum quempiam ſolatus, dicebat; *Ignis flatu premitur, ut creſcat.*

Litteratus.

S. Greg. in Moralib.

Ambitioſus.

Miles.

Mach. l. 1. cap. 9.

57. Homo, ad gloriæ ſplendorem aucupandum, ſuis ſtudiis nimium quantum affixus, & ob legendi aſſiduitatem proprias vires extenuans, Carolo Rancato authore, candelam accenſam imitatur, quæ ab eodem igne & illuſtrari, & conſumi ſolet. Unde lemma; LUCE PERIT SUA. Veriſſimè adeò dixit S. Gregorius Papa; *Amant perverſi homines pro hujus mundi gloria tribulationes, cunctiſque pro ea ſudoribus libenter ſerviunt, & gravium laborum jugo devotiſſimè colla ſubmittunt.* Porrò quemvis ambitioſum hi characteres deſcribunt, qui loco illuſtriore collocandus, facultates ſuas omnes in aulis profundit, & tandem ad incitas redigitur. His non abſimiles ſunt, qui militaris gloriæ deſiderio ſtimulati, per iniquam ſortem & vita & victoria excidunt. In horum numero jure recenſeas famoſum Belliducem Judam Machabæum; cùm enim contra viginti millia peditum, & duo millia equitum exiguam octingentorum militum catervam educeret, nec è communi omnium conſilio aliud vitæ conſervandæ remedium niſi è fuga ſupereſſet, ille tamen ne gloriæ ſuæ vel minimam labeculam aſpergeret, claſſicum canere, ac pugnam ordiri voluit, donec generoſâ morte extinctus ſit; ut Machabæorum Hiſtoria prolixè memorat.

Superbus & laſcivus.

2. Mach. 9. 7. &c.

S. Aug. l. 2. cont. Acad. cap. 2.

58 Ab extinctæ candelæ ellychnio ingratus fœtor, ac denſus fumus evaporat. Unde lemma; CUM FUMO FOETOREM. Homo tam ſuperbus, quam laſcivus, omnium nauſeam adverſum ſe provocat. Antiochus fumum ſuperbiæ adeò craſſum exhalabat, ut Deo æqualem ſe jactaret: at ſimul mephiti adeò horrendâ tætebat, ut circumſtantium naribus eſſet intolerabilis. *Qui ſibi videbatur etiam fluctibus maris imperare, ſupra humanum modum ſuperbia repletus, nunc humiliatus ad terram in geſtatorio portabatur, ut odore etiam illius, & fœtore exercitus gravaretur.* Compendio Magnus Auguſtinus dixit; *Superbia vitio nihil eſt immanius.*

59. Can-

Aspice inexhaustum fœcundo lumine Phœbum,
Et clarum toto grandius orbe jubar.
Aspice & exilis flagrantem lumine tædam,
Exiguâ radios spargere luce suos.
Quàm levis hæc Phœbo fulgente est flamma? quis ausit,
Sol, lucem hanc radiis æquiparare tuis?
Tu Deus, es tota Solunus & unicus orbi:
Nos scintilla levis, cœlitus orta, sumus.

66. Candela in conclavi, multis spiculis decorato, lucens, singulis illis splendorem affundit, & suo ex lumine micantia reddit. Emblemati subscripsit Serenissimus Philotheus; UNIUS AB LUCE. Ita pietas omnibus virtutibus suam communicat excellentiam, ut insigniori emicent splendore, hujus gavisæ ope. Nam sine hac nullam amplius constantia habet nomen, sed brevi in stultam audaciam, aut contumaciam degenerat, amicitia vel in odium internecinum, vel in vesanum convertetur amorem: liberalitas sive ad prodigalitatem, sive ad pudendam avaritiam descendet: Justitia aut nimiâ corrumpetur indulgentiâ, aut multâ severitate exosam se reddet. &c. Rectè S. Petrus Chrysologus; *Penes Deum nec pietas sine justitia est, neque sine pietate justitia: nec sine pietate cœlestis sensus habetur. Æquitas sine bonitate sævitia est, & justitia sine pietate crudelitas est.* Emblematis sui & Author & Interpres canit Philotheus;

Pietas.

S. Pet. Chrys. serm. 145 de Gen. Christi.

Inconcussa meum celebret constantia nomen,
Et laudet leges Æacus ipse meas,
Nulla tamen vero virtus se tollat honore,
Ni nostrûm pietas fulciat una decus.

67. Candelæ splendentis lux nunquam ita potest, obducto panno velari, quin suos transmittat, conserveque radios. Emblemati hanc subjunxit epigraphen Serenissimus Philotheus; ET OBDUCTA LUCET. Ita veritatis splendor transit nubem illam, quam impietas illi obvolvit. Veritas enim, clarissimo comparanda lumini, nunquam extinguitur: perpetua ipsius lux est, quæ nullo obduci potest tegumento, Solem serenitate antecedens. Disertè Magnus Augustinus; *Veritatis & sapientiæ pulchritudo nec multitudine audientium constipata excludit venientes, nec peragitur tempore, nec mitigatur locis, nec nocte interrumpitur, nec umbrâ intercluditur, nec sensibus corporis subjacet.* Rursum canit idem sapientissimus Philotheus;

Veritas.

S. Aug. l. de lib. arb.

Undique prætenso candela tapete refulget,
Et spargit radios ad latus omne suos.
Si te posse putas omnem præcludere lucem,
Desipis, illa suum mittit ubique jubar.
Non poterit penitus tolli lux aurea Veri,
Tecta suum spargit semper in castra decus.
Si tegitur, premiturque diu, tamen illa resurgit,
Et tandem è nigra nocte sepulta redit.

68. Candelæ ardenti subscripsit Catsius; SI NIMIS EMUNGAS, EXTINGUITUR. Nempe si vires nimiâ curâ, studio, labore, vel amore enerves, obruuntur. S. Gregorius Papa; *Cessationem Dominus a mundi laboribus imperat, sanctæ quietis dulcedinem persuadet, & tamen vesana iniquorum mens plus se assequi aspera carnaliter, quam tenere blanda spiritualiter gaudet: plus acerbitate fatigationis, quàm quiete dulcedinis pascitur.*

Labor nimius.

S. Greg. in Moral.

CANDELA SVB VITRO.

69. QUantumvis conjurato impetu adversus candelam irruant venti, eam tamen vitro co-opertam extinguere aut præcipitare nec quidquam possunt. Ut adeò candela, sub vitri propugnaculo posita, hanc è Salomone gnomam opportunissimam gerat; NON EXTINGUETUR. Ita omninò virtutis splendor ab homine justo diffusus, inter omnes calamitatum procellas intactus persistit. Opportunè S. Ambrosius; *Qui cum gravissimo licet dolore luctetur, non se miserabilem præbet, sed ostendit tanquam in laterna lumen, etiam inter asperas procellas & gravissimos flatus suam lucere, NEC EXTINGVI posse animi VIRTVTEM.* Certè Religiosus, intra Cœnobii sui mœnia assiduus, spiritualem virtutum splendorem, tametsi mundo ac tartaro infremente, illibatum traducit; atque adeò *Non extinguetur.*

Prov. 31. 18.

Justus afflictus.

S. Ambr. l. 1. de Iacob. c. 8.

Religiosus solitarius.

70. Candela, vitro munita, nullas splendori suo tempestates aut cœli injurias metuit. Unde lemma; TUTA PATET. Ita virtutis ac meritorum splendor de mortuis sine periculo divulgari potest; quippe quod nullo amplius superbiæ afflatu infestandi, suomet sepulchri marmore, vel, ut Ægyptiis consuetum erat, vitreâ suâ tumbâ protegantur. Præclarè de S. Eusebio dixit S. Maximus; *Lauda post vitam, magnifica post consummationem. Duplici enim ex causa tutius est hominum magis memoriæ laudem dare, quàm vitæ, ut illo potissimum tempore merita sanctitatis extollas, quando nec laudantem adulatio movet, nec laudatum tenet elatio.*

Virtus in mortuo laudanda.

S. Max. in Hom. 59.

71. Candelam accensam, ac vitro coopertam, hoc lemmate afficies; ET LATET, ET LUCET. Verbis è Martiali desumptis, ubi de formica, intra ambaram congeletâ, canit;

ET LATET, ET LVCET phaetontede condita gutta.

S. Joannem Baptistam hoc Emblema concernit, qui inter sylvarum horrores, ac obscuras eremi cavernas victitans, amplissimum sanctimoniæ lumen, totâ obstupescente Palæstinâ, diffudit. De hoc Thomas Stapletonus; *Quemadmodum candela accensa, etiam in carcere conclusa, per rimulas tamen lumen emittit, sic Ioannes, qui erat lucerna ardens & lucens, charitatis suæ ardorem foras emisit.* Porrò quivis bonus Religiosus, aut modesta Virgo, quo majore studio in solitudine sua delitescunt, tantò humanis oculis se præbent clariores.

S. Joan. Bapt.

Thom. Stapl. Dom. 2. Ad. n. 2.

Religiosus. Virgo.

72. Tametsi ventorum agmina adversus candelam accensam tumultuentur, illa tamen vitro suo, ceu vallo munita, incolumis ac tranquilla persistit. Unde illam hoc epigrammate spectandam proposui; SUB TEGMINE TUTA. Virtus, modestiæ velo cautè ac sedulò custodita, omnes hostium insidias quieta ridet. Optimum S. Ambrosii consilium est; *Nemo ergò hic fulgere quærat, nemo sibi arroget, nemo se jactet: Nolebat se Christus hic cognosci, nolebat prædicari in Evangelio nomen suum, cum in terris versaretur: venit, ut lateret sæculum hoc. Ergò nos simili modo abscondamus vitam nostram Christi exemplo, fugiamus jactantiam, prædicari non expectemus.*

Virtus abscondita.

S. Ambros. lib. 3 Offic. cap. 5.

73. Candelæ accensæ, ac vitro coopertæ, inscripsi; TEGMINE CLARIOR. Dicere volebam; sicuti candela vitreo sub tegmine longè est splendidior, ita hominem sanctum, ad terrenam dignitatem sublevatum, proprio suo lumine potius, quàm externâ illâ dignitate relucere. Vel certè, sicuti candela accensa, vitro cooperta, magis resplendet, quàm si operculo illo careat, ita personam Religiosam, in claustro suo delitescentem; æstimatione ac gloriâ longè majore haberi, quàm per mundi oculos liberè divagari solitam. *Opus absconditum, luce nitet splendidius*, inquit luculento testimonio S. Nilus.

Meritum proprium.

Religiosus solitarius.

S. Nil. Orat. 7 de inani gloria.

74. Vi-

Virtus præservata à vana gloria.

74. Vitreum operculum candelam accensam AB AURA, NON A VISU tutatur. Tametsi enim aëris injurias prohibeat, splendores tamen transfusos à circumstantibus videri nihil impedit. Ita omninò sanctimoniæ ac virtutum nostrarum candela omnem emendicatam plausus humani auram procul amovere, & simul amplissimum optimi exempli splendorem in alios diffundere debet. S. Bonaventura illam S. Lucæ præceptionem interpretatus, *Et lucernæ ardentes in manibus vestris*, ait; *Lucerna ardens abscondit lumen à vento, sed non à visu; sic bona opera comparantur lucernæ. Quia sic debet opus esse in publico, quatenus intentio maneat in occulto; sic velit homo aliis dare exemplum virtutis, ut tamen non quærat minimum transitorii favoris.*

S. Bonav. in Luc. 12. 35.

CRIBRVM POLLINARIVM.

Caput VII.

75. ACademia Furfuracea Symboli universalis loco cribrum præfert, cum lemmate; IL PIU BEL FIOR NE COGLIE. Id est; PURIORA LEGIT. Studiosis consuetum esto, documenta è libris nobiliora, & notatu magis digna seligere. S. Gregorius Papa Magni Augustini volumina farinæ florem, sua verò furfurem cognominavit. Unde ab Innocentio, Africæ Præfecto, rogatus, ut operum suorum copiam exhiberet, respondit; *Si delitioso cupitis pabulo saginari, B. Augustini opuscula legite, & ad comparationem similaginis, nostrum furfurem non quæretis.* Eodem Emblemate hominem, meritis illustrem, ac vitâ suâ gloriosissimè defunctum exornabis; verissimum enim Justi Lipsii effatum est; *Deus ille optimus, optima ferè ad se trahit.* Id quod jam in ipso mundi exordio compertum erat, quando Divina fata non quidem Adamum & Evam, labis originariæ reos; nec invidum ac flagitiosum Cainum; sed Abelem, virginitatis, sanctimoniæ, & religionis flore insignem, rapuere.

Studiosus.

In morte.

Iust. Lip. Centur. Miscel. Ep. 20

76. Farinæ flos è cribro agitato decidit, furfure, cæteroque ignobiliore purgamento in locum superiorem reservato. Unde lemma; SINCERA SUBSIDIT. Verbis è Virgilio mutuatis;

Virgil. in Moreto.

> *Subsidit sincera, foraminibusque liquatur*
> *Emendata Ceres.*

Certè anima, quò majore puritatis & sanctimoniæ pretio dotata, tantò demissiore loco vel se ipsam collocat, vel malevolorum odio deprimitur; Chrysostomi dictum est, *Sancti, si quando quopiam cumulatiore potiuntur honore, tunc demissius se dejiciunt.*

Virtus cum humilitate.

S. Chrysost. in Isa. 6.

77. Tanta cribri agitati versus homines est beneficentia, ut farinæ florem ac similaginem in illorum usum per setas suas liberalissimè dispergat, solis fæcibus, furfure, cæterisque crassioribus purgamentis sibi reservatis. Unde D. Carolus Bossius cribro agitato, ac siliginem depluenti, subscripsit; MIHI DETERIUS. Prædicatorem illum hâc cribri icone intellexeris, qui documenta nobilissima ac saluberrima in suos Auditores dispensat; ipsemet interea flagitiorum furfurem cum porcis glutiente. Huic acerbè improperans Apostolus, ait; *Qui ergò alium doces: teipsum non doces?* Eisdem justè indignatus S. Bernardus, *Monstrosa res*, inquit, *lingua magniloqua, & manus otiosa; sermo multus, & fructus nullus; vultus gravis, & actus levis.* Et S. Gregorius Papa; *Nullum autem puto, fratres charissimi, ab aliis majus præjudicium, quàm à Sacerdotibus tolerat Deus: quando eos, quos ad aliorum correctionem posuit, dare de se exempla pravitatis cernit: quando ipsi peccamus, qui peccata compescere debuimus &c.*

Prædicator vitiosus.

Rom. 2. 21. S. Bern. de Consid. ad Eugen. l. 2. S. Gregor. Hom. 17 in Luc.

78. Quo angustius fuerit cribri reticulum, tantò farinam ejectat nobiliorem ac puriorem. Unde cribrum, à geminis manibus agitatum, epigraphen ostentat; PER ANGUSTOS MELIOR MEATUS. Ita hominis justi anima, quò gravioribus calamitatum & morborum angustiis in his terris examinata, tanto cœlis illabitur candidior. Salvianus, sororem suam Catturam ægrè decumbentem solatus. *Gaude*, inquiebat, *alumna Christi, semper quidem simplicis, & quieta, sed nunc MAGIS DEFÆCATÆ tua mentis, & liberæ ostium aperiri, quantò imbecillior corpore, tanto purior sensu vincentibus carnem tuam morbis, mente vicisti.* Cæterum etiam doctrina candorem tantò meliorem sortitur, quantò in publicis exercitationibus magis fuerit exagitata & discussa.

Justus afflictus.

Salvian. ad Sororem.

Doctrina impugnata.

CRVMENA.

Caput VIII.

79. CRumena, pecuniis turgida, authore Abbate Ferro epigraphen sustinet; RETINET AD USUM. Ita homo prudens suas divitias non quidem idoli loco habet, ac veluti immutabiles adorat, sed eas, tempore ac loco opportuno in utilitatem sive temporalem, sive spiritualem erogandas, asservat. Magno Augustino teste, *Illius est aurum & argentum, qui novit uti auro & argento: nam quod justè non tractat, justè non tenet.* Et S. Joannes Chrysostomus; *Omnes usum divitiarum habemus, Dominium verò nullus; etsi quod dominium haberi potest, illi planè habent, qui & usum earum contempserint, & fruitionem deriserint.*

Dives prudens.

S. Aug. l. 50. Homil. hom. 7 post init.; S. Chry. ost. Tom. 5 Orat. de divitiis & paupert.

80. Miles quidam Valentianus, cùm recentem suam sponsam virginitatis flore exutam reperisset. Emblematis loco crumenam pinxit, pecuniis vacuam, & hoc lemmate loquentem; NON TENGO FLORINES. Id est; FLORENIS CAREO. Francisci Petrarchæ parænesis est; *Pulchra, dum limen subit, subire debet animum illud Satyrici: rara est adeò concordia formæ atque pudicitiæ.* Et paulò post crebras injurias, maritis à conjugum fragilitate inferri solitas, expendens. *Usitatus dolor*, inquit, *vetus injuria, nec minus crebra. Vix crebrior conjugii, quam adulterii usus est &c.* Et ut Vestales, aliasque, longo numero à Petrarcha adductas, taceam; intuere obsecro, Semiramidem, Helenam, Pasiphaen, ac cætera adulteræ Veneris mancipia, in Historiis passim obvia. Porrò hypocrisis & vana gloria huic Emblemati plurimùm affines sunt; quippe quæ, instar vacuæ crumenæ, internis virtutum ac meritorum opibus destitutæ, exteriorem tantùm illarum faciem ostentant. Appositè S. Nilus; *Ut pertusa crumena aurum custodire non potest, ita nec inanis gloria virtutis thesaurum.* Argumento non multùm dissimili S. Isidorus Pelusiota de afflicta Ecclesia Orthodoxa loquitur, quod solo nomine tranquilla, internis dissidiis acerrimè laceretur. *Pacis quidem nomen ubique est, res autem ipsa nusquam; verùm Ecclesia fœminæ cuidam, quæ non ex antiqua felicitate excidit, ac signa tantùm habet, similis est: ornamentorum enim suorum THECAS & arculas HABET, OPIBUS autem SPOLIATA est.*

Mulier deflorata.

Petrarcha lib. 2. de Remed. Dial. 18

Hypocrisis

Vana gloria.

S. Nil. Orat. de inani glor.

Pax apparens.

S. Isidorus Epist. 408.

81. Sacculus, fomiti ac chalybi asservando destinatus, dum ab excitato igne consumitur, epigraphen tenet; HEU EX ME PRODIT. Ipsum

du

de se pronuntiet, quisquis proprii sui mali author est. S. Joan. Chrysostomus; *Incendere vis aliquod aliud; illud, quod admoves, prius ardeat; nisi ardeat, non incendit: facula est, hanc faculam appone, prior ardet, ut aliquid possit incendere? Malitia autem procedit ex se, & quem prius vastat, nisi se?*

Proprii mali author. S. Chrys. in Ps. 130.

CVLTER, NOVACVLA.

Cap. IX.

Calamitas utilis.

81. CUlter, supra cotem rotariam exacuendus, gnomam subjunctam habet; ACUOR IMMOTUS. Illum hæc idea consimilem habet, qui è calamitatibus sibi irrogatis emendatur quidem, nullas tamen unquam in animo turbas aut motus sentit: ut adeò jure de se ipso canat;

Contra de me si rota
Fortuna empia, e severa,
E le mie glorie dispemar procura,
Ma in van strede, e s' indura
La dispettosa, e fiera.
Che l' alma mia, intrepida, ed immota,
Quasi coltel, metr' ella più imperversa,
Sù la cote, divien più acuta, e tersa.

In rem nostram dixit S. Petrus Chrysologus; *Omnis cordis aut corporis afflictio citra meritum & fructum salutis est, sine patientiæ condimento.*

S. Pet. Chrys. in Epist.

Martyriū.

83. Culter, pomo decorticando intentus, epigraphen sustinet; EXUIT EXUVIIS. Ita omninò calamitatum & Martyrii acies hominem quidem corporis sui exuviis spoliat, at simul, spectaculo Divinis oculis gratissimo, omnem ab illo vitiorum ferruginem exerit. In hoc argumentum S. Ambrosius; *Est gladius passionis, ut exuas corpus, & immolata carnis exuviis emaris tibi sacri corona martyrii.*

S. Ambr. l. 10 in c. 22. Luc.

Verbum Dei. Ephes. 6. Pet. Bercor. in Dictionar. p. 2 tit. Gladius.

84. Culter lemmatis loco opportunè dixerit, SPLENDOREM, ET ACIEM. Ita Verbum Divinum, genuino sensu explicatum, & per orbem universum resplendet, suoque acumine obstinata hominum pectora penetrat. Petrus Bercorius, illam Apostoli sententiam interpretatus, *Gladium salutis accipe, quod est Verbum Dei*; ait; *Sicut enim gladius habet SPLENDOREM ET ACUTIEM, sic Verbum Dei debet esse splendens & clarum per planam interpretationem, quandoque pungens & acutum per duram & asperam correctionem. Unde Ezech. 21. Gladius exacutus est & limatus: Ut cadat victimas exacutus est; ut splendeat, limatus est.*

Verbum Dei. Hugo Card. in Ps. 44.

85. Cultro geminum hoc verbum congruit; SECAT, ET SEPARAT. Verbum Divinum, hàc imagine, ceu ectypo expressum, vitia rescindit, & virtutes ab eorum illuvie separat. Hugo Cardinalis in illud Psalmi, *Accingere gladio tuo super femur tuum,* ait, *Gladius dicitur sermo Divinus, de quo Matth. 10. 34. Non veni pacem mittere, sed gladium. Et dicitur sermo Divinus gladius, quia RESECAT vitia, ET SEPARAT malum à bono.*

Auxilium mutuum.

86. D. Arcsius mutuum quorundam auxilium demonstraturus, duos cultros figuravit, qui mutuo attritu lævigati, hanc D. Pauli gnomam, instar lemmatis prætulère. ALTER ALTERIUS. vel ut aliis placet; ACUIMUS, ACUIMUR. *Sicut enim ferrum aliud ferrum reddit acutum,* sic interprete Chrysostomo, *etiam cætus charitatis facit augmentum. Lapis ad lapidem contritus ignem emittit; quantò magis anima, animæ commixta?* Dilucidè Salomon; *Ferrum ferro exacuitur, & homo exacuit faciem amici sui.* Id est, interprete Vatablo, *Ensis ensem acuit; ita vir exacuit iram amici sui.* S. Greg. Nazianzenus de

S. Chrysost. Hom. 29. in Epist. ad Hebr. c. 10. Prov. 27. 17.

Mundi symbol. Picinelli & Aug. Erath. Tom. II.

maximâ suâ cum S. Basilio consuetudine differens, ait; *Vitam actionesque omnes nostras dirigebamus, tum Divini præcepti ductum sequentes, tum alter alteri virtutis studium exacuentes: atque (nisi hoc arrogantiam dicere videar) uterque alteri norma & amussis eramus, quâ rectum à pravo discernitur.*

S. Greg. Naz. Orat. 20.

NOVACVLA.

Detractor.

87. NOvaculæ inscripsi; E FREGIA, E SFREGIA. Id est, ORNAT, ET ULCERAT. Detractoris indoles est, sub laudum involucro vituperia suggerere. Linguam hanc sceleratam acerbè exagitans Propheta Regius, ait; *Sicut novacula acuta fecisti dolum.* Hujus loci interpretem prolixum, & in rem nostram opportunum se offert S. Hilarius, quò benignum meum Lectorem remissum volo. Porrò Emblemate isto Proditorem delineabis, qui favores ac benevolentiam ementitus, perniciem extremam creat. S. Ambrosius; *Nequitia arguit proditorem, eò quod instrumentum hujusmodi (novacula) ad hominis adhibetur ornatum, & plerumque ulcerat. Si quis igitur prætendas gratiam, & dolum nectas, instrumenti hujus comparatione censetur.*

Psal. 51. 4. S. Hilar. in hunc loc. Proditor. S. Ambr. l. 3. Offic. c. 12.

Calamitas.

88. Novacula luxuriantes ac vitiosas vultûs humani comas abradit, & pristinum ei decorem restituit. Unde lemma; DETRAHIT, ET DECORAT. Ita morbi & calamitates suam quidem pectori humano quietem, ac membris sanitatem detrahunt; at prudenti tolerantiâ exceptæ, maximum animæ ornamentum conferre solent. Testes in hanc rem luculentos advoco S. Joannem Baptistam, S. Jacobum Apostolum, & S. Paulum, quibus carnificum gladii ac secures longè minus detrimenti è præciso capite, quàm ornamenti è Martyrio ac æternâ gloriâ generârunt. Magno Augustino teste, *Martyrum corpora habebunt magna ornamenta, in quibus passi sunt magna tormenta.* In hanc rem mei Carducii poesis est;

Martyriū. S. Aug. serm. 119 de Divers. in fin.

Detrahit, & decorat, dum membra novacula radit.
Christiades ornat sic Nero cade furens.

Calamitas utilis.

89. Inter cæteram Emblematum congeriem à D. Carolo Bosso compositam ac collectam, novacula cernitur, quæ supra cotem rotariam læviagata, epigraphen Hispanam præfert, MAS GANO. Id est, MAGIS ACQUIRIT. Henricum IV. Galliæ Regem hoc Emblema tum temporis spectabat, quando Rex Navarræ, universam Galliam in suam potestatem redacturus, rupto fœdere, injusta arma contra Henricum movit: Mens autem Emblematis erat, Principem illum invictissimum, fortunâ quidem imbecillem, ac viribus ditissimum, suas suorumque facultates omnes, in bello deperditas nihil æstimare, modò gloriosam summi Belliducis famam, & debitam regni tranquillitatem referret. Sicuti enim novacula supra cotem imminuta, desideratam aciem & illustrem nitorem, tametsi non sine aliqua ferri jacturâ, sortitur; ita Henricus post tot tolerata gravissima discrimina, tandem adversis hostium viribus nervos omnes incidit, & illustrissimas Provincias suis subjecit imperiis. Cæterùm etiam Justorum animæ, durissimis calamitatibus attritæ, nihil unquam damni, sed contrà plurimùm splendoris & commodi referunt. S. Joannes Chrysostomus; *Anima, quæ periculis, laboribus & ærumnis Dei causâ sunt exposita, atque in ipsis enutritæ; ferro ipso, vel adamante solidiores fiunt ac generosiores, & ex eo, quòd assiduè vexentur, inexpugnabiles adversariis redduntur, & invictum quendam patientiæ ac fortitudinis habitum acquirunt.*

S. Io Chrys. serm. 14 de Divers. novi testam. locis.

Scientia.

90. Novacula in cote epigraphen à P. Masenio tulit; OBTUNDIT, ET ACUIT. Idipsum scientia assolet, quæ multos simul & erudit, & superbiâ

Calamitas. exercet; uti Luthero, Calvino, aliisque hujus farinæ humoncionibus factum. Porrò tentatio & calamitas aliquam quidem tristitiæ fuliginem homini aspergunt, at simul ingenium acuunt, hominemque prudentiorem reddunt. S. Gregorius; *Tanto major fiducia mentem roborat, quanto hanc fortior pro veritate angustat afflictio.* S. Greg. in Moral.

C V N Æ.

Caput X.

91. HEroes congenitam habent suam excellentiam, & jam ab ipsis incunabulis prognostica minimè obscura suæ magnanimitatis edunt. Certè Hercules, cùm etiamnum infans in cunis vagiret, geminos serpentes tenellis manibus strinxit ac disrupit. Ut adeò illum D. Didacus Saavedra opportuno hoc lemmate insigniverit; HINC LABOR, ET VIRTUS. Verissimè dixit Horatius; (Natales.)

Fortes creantur fortibus.

Et Cassiodorus; *Bona certa sunt, quæ fidem ab exordio trahunt, dum origo nescit deficere, quæ consuevit radicitus pullulare.* (Cassiod. l. 2. Epist. 15.)

92. Cunis fluctuantibus, suavissimam quietem capiunt infantes. Unde lemma à Jacobo Fioravanto cunis inditum; IN MOTU QUIES. Ita Studioli, mercatores, aliique negotiis distenti, voluptatem ac quietem inter labores gratissimam sentiunt. Verissimè S. Gregorius Papa; *Quibusdam nihil est laboriosius, quàm si eis præcipiatur, ut in hujus mundi actibus non laborent.* D. Gregorius Brunellus; (Labor.)

Dum strepit, & volvit, dulci dat membra quieti,
Et lassos artus cuna sopore levat.
Quod virtus, quod Dia movet sapientia pectus,
In medio hoc motu detinet alta quies.

93. Cunis hanc præfiges epigraphen; ARRHA SEPULCHRI. Eâ enim conditione nascimur, ut paulò post moriamur. Appositè cecinit Marinus, Poeta Italus; (Vita mortalis.)

De la cuna à la tomba, è un breve passo.

S. Hieronymus, ad illud Sapientiæ oraculum reflectens, *Unus introitus ad vitam, & similis exitus*, exclamat; *O angustum & satis anxium tempus vitæ mortalis, ubi cum ortu nominatur & finis. Initium nostrum cum fine suscipimus.* Tertul. asseverat, fascias, quibus infantes religantur, feralis lintei præludia esse. *Involvitur infans pannis, velut sepulturæ involucris initiatus.* Unde sancti Magi ad Christi cunabula non sine mysterio detulêre myrrham, cadaveribus curandis adhiberi solitam; significârunt quippe, cunas expressum sarcophagi proscenium esse. Optimè canit Manilius; (S. Hier. Tom. 1. Epist. 6. ad Amandum agrot.)

Nascentes morimur, finisque ab origine pendet.

EMVNCTORIVM.

Caput XI.

94. EMunctorium, candelæ emungendæ applicatum, epigraphen tenet; REDDET CLARIOREM. Ita sancti Martyres, carnificum ferro truncati, clarissimum supremæ gloriæ incrementum sunt adepti. Præclarè Olympiodorus; *De multis una est causa, cur malis JUSTI DILANIENTUR; UT quæ eorum VIRTUS latebat, MAGIS illuminata foras EMINEAT, atque appareat.* Eodem Emblemate correctionem fraternam significare licet, quæ prudenti acumine applicata, luxuriantes vitiorum mucos ab anima præscindit. (Martyres. — Olympiod. argû in Iob. — Correctio.)

95. Fuit, qui emunctorium hoc epigrammate signaret; NOXIA DEMIT. Calamitatum eadem in nos effecta sunt; nam à Deo immissæ, animam nostram ab omni vitiorum squalore expurgant. Explicatissimè meus S. Laurentius Justinianus de calamitate ait; *Ipsa est, quæ faecem totius voluptatis abstergit; ipsa est, quæ limpidissimas animas Deo reddit.* (Calamitas utilis. — S. Laur. Iust. cap. 2. de Patione.)

96. Candela, dum emungitur, aliquam sui partem quidem amittit; at in tantillæ jacturæ vicem magnum splendoris incrementum capit. Ut adeò lemmatis loco opportunè dixeris; PERDENDO AQUISTO. seu; DUM AMITTO, ACQUIRO. Ita Eleëmosynarius è divitiis, in egenos distributis, quæstum facit amplissimum. Item persona afflicta sanitatis, opum, aut alterius commodi terreni detrimentum cum æterno coeli præmio sapientissimè commutat. Tanti promissi vadem habeto Magnum Augustinum; *Quanto in hoc sæculo persecutionibus, PAUPERTATE, inimicorum potentiâ, vel morborum crudelitate fuerimus AFFLICTI: tantò post resurrectionem in futuro MAJORA præmia CONSEQUEMUR.* (Eleëmosynarius. Afflictus. — S. August. Ep. ad Cypr.)

FENESTRA CANCELLATA.

Caput XII.

97. HOc reticulum, ex assulis decussatim implicatis contextum, fenestris præfigi solet, ut inobservatus quolvis transeuntes perspicere queas. Unde Lucarini lemma; VIDET INVISUS. Haud aliter Deus, tametsi oculos humanos effugiat, eorum tamen operationes omnes penitissimè arbitratur: ut adeò anima sancta hanc Divinæ Sponsæ commonitionem sibi assiduò ingerere debeat; *En ipse stat post parietem nostrum, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos.* S. Nilus; *Nihil*, inquit, *latet Judicem, frustra ergò peccare conamur, ut lateamus Judicem.* Præclarè in rem nostram Orpheus de Deo canit; (Deus. — Cant. 2. 9. — S. Nil. n. 150. Paraenet. — Orph. Carm. ad Musæum filium citatus à Iustin. Mart. Paræn. ad Gent.)

Unus est, & per se existens, qui cuncta creavit,
Inque his ipse exstat: nulli è mortalibus unquam
Lumine conspectus, mortales conspicit omnes.

98. Reticulum, è viminibus contextum, faciem à nimio ignis ardore tuetur. Unde lemma; COMMODUM, SINE INCOMMODO. Hominis prudentis est, etiam ex incommodis, in suam perniciem structis, emolumentum aliquod posse eruere. Eandem præceptionem observet velim, quisquis profanis libris evolvendis dat operam; veneno quippe procul rejecto, ea duntaxat in suos usus convertat, quæ vitam ac mores ritè formandos promovent. Providè S. Gregorius Nazianzenus; *Debes sapienter ex eis colligere, quæcunque sunt utilia, contraque solerti judicio vitare, quidquid in singulis est noxium.* (Prudentia. — Studiosus. — S. Greg. Naz. lib. Cygneorum Carm. ad Seleucû.)

FILORVM CONGERIES
supra harpedonem.

Cap. XIII.

99. FIlorum congeries supra harpedonem, authore Abbate Ferro, hanc epigraphen sustinet; DEL MIO GIRARE ALTRI RACCOGLIE IL FILO. Id est; ALIIS IPSA LABORO. Idipsum queruntur illi, quorum labores non propriis, sed aliorum commodis destinantur. *Detestatus sum*, inquiebat non sine dolore Salomon, *omnem industriam meam,* (Laborare pro aliis. — Eccles. 2. 18.)

meam, quâ sub Sole studiosissimè laboravi, habiturus heredem post me, quem ignoro &c. seu ut Chaldæus traducit; *Odi labores, quo me in hac vita sub Sole versarunt: quod enim relinquetur Roboam filio meo, qui mihi in regnum succedet, insurgens Jeroboam servus ejus auferet &c.* S. P. Augustinus; *Avarus est cacus; credendo enim deus est, non videndo. Amas pecuniam, ô cace, quam nunquam videbis, cacus possides, cacus, moriturus es, quod possides, hic relicturus es.* Annè hanc calamitatem deploravit Virgilius, quando è gratioso ingenii sui partu nihil præter labores retulit, alio in honoris recipiendi vicem irrepente;

S. Aug. lib. de Doct. Christi.

Hos ego versiculos feci: tulit alter honores.
Sic vos non vobis nidificatis aves:
Sic vos non vobis mellificatis apes.
Sic vos non vobis vellera fertis oves.
SIC VOS NON VOBIS fertis aratra boves.

LATERNA.

Cap. XIV.

100. LUmen, inter laternam accensum, splendorem suum per ostiolum ipsius clausum spargit. Unde D. Carolus Bossus lemmatis loco subscripsit, ET LATENS ERUMPIT. Vel ut alii; LUCET VELATA. Ita veritatem, quamlibet occultatam, tandem suâ sponte in apertam lucem prodire indies experimur. Tullius exclamat; *O magna vis veritatis, quæ contra hominum ingenia, calliditatem, solertiam, contraque fictas omnium insidias facilè per seipsam defendat.* Virtus quoque, tametsi modestiæ velo cooperta, radios suos amplissimè spargit. Cassius & Brutus, licet publico funere nunquam circumducti, Cornelio Tacito asserente, *eo ipso præfulgebant, quòd non visebantur.* Certè, S. Alexii gloria mirumè latente virtute incrementum cepit. Franciscus Remondus de illo canit;

Veritas.
Tullius pro Caelio.
Virtus abscondita.
C. Tacitus.
S. Alexius.
Fr. Remond. l. 1. Epigr. 45.

Ipse suâ Dominus servit peregrinus in aula,
Et proprias inter gaudet egenus opes.
Ignarò major laus est, & gloria, Alexis
Nunquam tam celebris, ni latuisset, erat.

Peccatum, tametsi omni studio occultatum, tandem adeò increbrescit, ut palam ab omnibus cognoscatur. Seneca;

Malitia.
Seneca in Hyppolito.

——— Et inclusus quoque
Quamvis tegatur proditur vultu furor.

Et Ovidius;

Ovid. l. 2. Metamorph.

Heu quàm difficile est crimen non prodere vultu!

101. Lumini, intra laternam clauso, inscripsêre; LATEAT, ET LUCEAT. Innuebat videlicet, virtutes nostras debere esse intentione occultas, & operatione publicas. S. Gregorii Papæ consilio, *Sic sit opus in publico, quatenus intentio maneat in occulto, ut & bono opere proximis præbeamus exemplum, & tamen per intentionem, quâ soli Deo placere quærimus, semper optemus secretum.* Eidem Emblemati nonnemo hanc epigraphen subdidit; ET LATET, ET LUCET. Verbis è Martiali desumptis; ubi de ape, intra ambaram congelatâ, canit;

Opera bona.
S. Gregor. Hom. 11. in Evang.
Mart. lib. 4. Epigr. 32.

Et latet, & lucet Phaetontide condita gutta,
Ut videatur apis nectare clausa suo.
Dignum tantorum pretium tulit illa laborum,
Credibile est, ipsam sic voluisse mori.

Enimverò virtus nunquam ita arctè se abscondi patitur, quin splendorem suum transfundat. S. Nili acroama est; *Opus absconditum, luce nitet splendidius.*

S. Nil. Orat. 7 de mani gloria.

102. Candela accensa, & intra laternam undique clausa, epigraphen sustinet; ARDET, NON LUCET. Idipsum de igne, sub cineribus sepulto, pronuntiare licet; estq; idea, illorum propria, qui amoris aut odii affectum, in animo suo conceptum, occultare nôrunt. Abbas Grillus Mariam Virginem, è filii sui morte plurimum afflictam introducit; veluti lumini illi Divino, crudelissimâ morte quidem extincto, at intra ipsius pectus etiamnum intensissimè ardenti, in hæc verba loqueretur.

Amor absconditus.

Mio foco, s' io ti miro
A la luce, ti veggio estinto, ahi lassa,
E cio l' alma mi passa;
Mà s' io guardo al mio core,
Vivo ti provo à l' amoroso ardore.
Se come in me tutt' ardi, in te splendessi,
Sarian felici gl' infelici amplessi.

Porrò Prædicator ille hâc imagine repræsentatur, qui ad alios convertendos ardentissimè quidem concionatur, at exemplo ac vitâ propriâ totus obscurus & vitiosus est. S. Gregorio teste; *Lex ipsis prædicatoribus imposita est, ut ipsi vivendo illuminent, quæ loquendo suadere festinant.*

Prædicator.
S. Greg. in Pastoral.

103. Christum, etiamnum in Mariæ Virginis utero delitescentem, S. Joannes Baptista habuit penitissimè exploratum; haud secus atque lumen splendore suo laternam penetrans, omnium oculos incurrit. Emblemati subscripsit Alcibiades Lucarinus; ET ABSCONDITUM NOTESCIT. Velut D. Aresio placet; LATENS NON LATET. seu; EX ABDITO MICAT. Amor in Christi pectore succensus, S. Bernardo teste, per sacrorum vulnerum fissuras clarissimè transparebat. *Patet arcanum cordis per foramina corporis: patet magnum illud pietatis sacramentum: patent viscera misericordiæ Dei nostri. Quidni viscera per vulnera pateant? in quo enim clarius, quàm in vulneribus tuis eluxisset, quòd tu Domine suavis, & mitis es, & multa misericordia;* S. Hieronymus de Paulâ Romanâ ait; *LATEBAT, ET NON LATEBAT. Fugiendo gloriam, gloriam merebatur, quæ virtutem quasi umbra sequitur, & appetitores sui deserens, appetit contemptores.* Atque adeò virtus, quantumvis abscondita, nusquam abscondi potest. Ovidius;

Christus in ventre Matris.
Christus patiens.
S. Bern. serm. 61. in Cant.
S. Hier. Epist. ad Eustoch.
Virtus abscondita.
Ovid. 4 Trist. Eleg. 3.

Quæ latet, inque bonis cessat non cognita rebus
Apparet virtus.

Eadem amoris est indoles, cui occultando conatus omnis adhibetur irritus. Ovidius;

——— Quis enim celat amorem?
Eminet indicio prodita flamma suo.

104. Candela, intra laternam obseratam accensa, & ventorum crebro flamine incursata, epigraphen refert; FRUSTRA. Animum benè munitum, nullisque aliorum insidiis aut persecutionibus sternendum, hoc Emblema significat. Virgines quoque, in Cœnobiis receptæ, è regulari clausura propugnaculum, adversùs quosvis hostium incursus validissimum objiciunt. *Murali septo pudor clauditur, ne pateat ad rapinam;* inquiebat sapienter D. Ambrosius.

Virtus inter injurias.
Clausura.
S. Ambros.

105. Laterna, lumine instructa, epigraphen sustinet; INTUS QUO FORIS. Quisquis enim lucem in alios cum fructu dispergere conatur, eam prius in proprio sinu accensam habeat, necesse est. S. Joannes Chrysostomus acutè observat, Apostolos primum à Christo salem cognominari. *Vos estis sal terræ.* & postea lucem, *Vos estis lux mundi. Prius autem,* inquit, *vocavit vos sal; postea autem lux; quia prius est*

Prædicator virtuosus sit.
S. Io. Chrys. hom. 10 Oper. Imperf.

Matth. 5. 13. & 15. Philip. 2. 15.

benè vivere, secundum autem benè docere. Hanc doctrinam fortaſſe innuit S. Paulus his omninò verbis; *Lucetis ſicut luminaria in mundo, verbum vitæ continentes ad gloriam meam in die Christi &c.*

106. Quidam interiorem Horatii Spinolæ Cardinalis virtutem Emblemate ſignificaturus non ſine ingenio laternam clauſam figuravit, quæ lucem, intra ſe accenſam, vix per anguſtas aliquot rimulas dignoſcendam exhibuit. Inſcriptionem adjecit iſtam; ENITET INTUS. Vel ut Lucarino placet; INTUS NON DEFICIT. Illius hanc effigiem dixeris, qui interiore virtutum lumine illuſtratus, nullum unquam ſplendorem foris ſuperbè oſtentat. Perfectus Religioſus, veluti lumen in laterna accenſum, vitâ ſuâ intra præfixos Cœnobii limites traducendâ unicè delectatur, omnemque virtutum ſuarum fulgorem, è mundi oculis longiſſimè ſubtractum, ſoli Dei arbitrio reſervat. Thomas Kempenſis, meus Concanonicus, de Christo imitando ait; *Maximi Sanctorum, humana conſortia, ubi poterant, vitabant: & Deo in ſecreto vivere eligebant.*

Virtus interna.

Religioſus

De imit. Christi lib. 1. cap. 10.

107. Laterna, lumine inſtructa, & oſtia corneolo ſeu vitreo obſerata, epigraphen à me recepit; OPERIT, ET APERIT. Cujuſvis miniſtri hæc prudentia eſt, ut heri ſui mentem ac voluntatem omnibus quidem faciat manifeſtam; at politica, aliaque majoris momenti negotia arcano ſemper conſilio premat. Guido Caſonus de Principis prudentia canit;

Miniſter prudens.

Caſon. Embl. 3.

> *Fa che da doglia tacita, e negletta*
> *Stia tacita a ſuoi piedi, e che l'piacere*
> *Tempri le ſue dolcezze: e fa che l'huomo*
> *Saggio convenga in ſe celato il duolo,*
> *E naſcoſto il piacer sì, ch'il ſuo petto*
> *Tomba e dell' allegrezza, urna del pianto;*
> *Ma nell' aſpetto placido raſſembra*
> *Un mar tranquillo: e un ciel ſereno, e chiare.*

Porro Juſtus virtutum ſuarum lucem, quantum poteſt, operit, ne vanæ gloriæ ventis extinguatur; ita tamen ut eandem etiam aliis bono ſuo exemplo præbeat viſendam, imitandamque. S. Bernardus; *Seminemus hominibus bonum exemplum per aperta opera: ſeminemus Angelis gaudium magnum per occulta ſuſpiria.*

Juſtus.

S. Bern. in ſerm.

108. Lumini, intra laternam clauſo, illam S. Gregorii Papæ gnomam lemmatis loco indidi; ABSCONDITUR UT SERVETUR. Hinc conjicias, quantum emolumenti non tantùm Sancti moniales ad virginitatem conſervandam, ſed omnes omninò homines ad virtutem promovendam è ſolitudine capiant. *Sicut enim*, Chryſoſtomo aſſerente, *veſtem pretioſam, cùm in publico ponimus, ad inſidias provocamus; ſi verò domi recondamus, in tuto cuncta ſervabimus: ſic ſi opes virtutum, palam, quaſi venales, aſſiduè portemus in mente, inimicos irritamus ad furtum; ſi verò nemo alter adſciverit, niſi quem nulla occulta latent, tutiſſimo in loco conſiſtent.*

Religioſus. Virtus abſcondita.

S. Chryſoſt. Hom 3 in Matth.

109. Luci, intra laternam obſeratæ, opportunè inſcripſerim; TUTA, SI TECTA. Virtus quippe nullibi incedit ſecurior, niſi ſub modeſtiæ ac ſolitudinis velamine. Religioſiſſimè Ovidius;

Virtus abſcondita.

Ovid. lib. 1. Triſt. Eleg. 4

> *Crede mihi, benè qui latuit, benè vixit.*

Seneca;

Senec. Hercul. furent. Act. 1.

> *Alium multis gloria terris*
> *Tradat, & omnes fama per urbes*
> *Garrula laudet, cæloque parem*
> *Tollat & aſtris; alius curru*
> *Sublimis eat: me mea tellus*
> *Lare SECRETO, TUTOQUE tegat.*

Et S. Bernardus; *Tribus maligniſſimis & validiſſimis ventis expoſiti ſumus, Carni, Diabolo, & Mundo, qui conſcientiam illuminatam moliuntur extinguere, inſufflantes in cordibus noſtris deſideria mala, motus illicitos: ideò utriſq; manibus & cordis & corporis anima eſt retegēda, ne forte quæ jam illuminata fuerat, extinguatur.*

S. Bern. ſerm. 3. in vigil. Nat. Dom.

110. Laterna, ſupra Pharum collocata, epigraphen ſuſtinet; IN TUTUM ALLICIT. Gratia Divina, Prædicator fructuoſus, & bonum exemplum facem humano generi prælucent ad indubitatam ſecuritatem capeſſendam. Dilucidè Epictetus; *Quemadmodum faces in portu ſublatæ, magna flamma excitata, navibus per mare errabundis multum auxilii ferunt; ſic & vir ſplendidus in urbe periclitante magnis beneficiis cives afficit.* Hoc ipſo argumento prolixè utitur S. Gregorius Nyſſenus ſub initium Libri de Vita Moyſis.

Gratia D. Prædicator bonũ Exemplũ aut conſilium bonum.

Epict. citat. apud Ioan. Stobæum ſer. 41.

L V C E R N A.

Caput XV.

111. LUcerna, ellychnio fumigante inſtructa, epigraphen tenet; EX FUMO LUCEM. Ille hanc ſibi merito propriam vendicat, qui operibus vitioſis exorſus, tandem in epilogum illuſtrem ac virtuoſiſſimum deſinit. Moſes, primis annis homicida, temporum progreſſu ſanctitatem æternùm obſtupeſcendam in Monaſterio exhibuit. Paulus, fatalis Eccleſiæ hoſtis, mox illius propugnaculum validiſſimum evaſit. Auguſtinus juventutem omnem inter ſceleratæ vitæ licentiam, & Manichæorum hæreſim miſerè traduxit; at reliquam ætatem totam exercendis virtutibus Chriſtianis, & Catholicæ fidei promovendæ conſecravit. Maria Ægyptiaca, primis annis intra libidinis cloacas volutata, Tartari mancipium videri poterat; at poſtea aſſiduis jejuniis, lachrymarum fonte, ac eremi ſqualoribus, exterſa, clariſſimos virtutum & ſanctimoniæ radios per orbem univerſum ſparſit. Ad hanc pœnitentiæ lucem ex flagitiorum fumo capeſſendam hortatur Magnus Auguſtinus: *Compungat pœnitentia criminum, quos hucuſque tranſpunxit delectatio voluptatum, erigat adjuncta virtus, quem vitia proſtraverunt; aperiant medicamento pœnitentiæ nares ſuas, quibus illis fœteat conſuetudo peccati.*

Principiũ malum, finis bonus.

Pœnitentia.

S. Aug. ſerm. 2. de Temp.

112. Lumen, in lucerna accenſum, omnem olivarum liquorem voraci ardore conſumit. Unde lemma; A LUMINE HAUSTUS. Ita complures Studioſi, ob violentum ſapientiæ deſiderium litteris aſſiduò affixi, humidum, ut vocant, radicale, nativum colorem, omneſque corporis vires extenuant. Inter cæteros unum adduco Virgineum Cæſarinum, Principem excellentiſſimum, quem invida fata è medio juvenilis ætatis ac ſtudiorum curſu rapuerunt. De hoc P. Joannes Rhò; *Diſciplinas omnes, etiam ſubtiliores, animo complexus, octo ſæpè horas, nulla prandii aut cœnæ curâ, ſtudiis operam dabat, ac veterum libris ſtipato undique lectulo quieſcebat; & par ſciendi deſiderio erat ingenium, ac libris ipſis memoria par; quâ nobiliorum auctorum loca, ſi quis incipiendo provocaſſet, uſque ad miraculum ſecurus pronunciabat. VITAM ille quidem ſibi BREVIOREM STUDENDO REDDIDIT, ſed fama addidit immortalitatem.* Eodem Emblemate hominem, è nimia libidinis intemperiè fractum ac enervem ſignificabis; ſiquidem, Tullio teſte, *Libidinoſa, intemperanſque adoleſcentia, effœtum corpus tradit ſenectuti.* Et facundiâ planè aureâ S. Chryſoſtomus; *Qui in libidine vitam ducunt, reſoluta quædam corpora, & omni cerâ molliora circumducunt, atque agmine quodam infirmitatum referta, quibus ad cumulum malorum podagra tremor, & immatura ſenectus ſuccedunt &c.*

Studioſus.

Io. Rhò de Var. Viro. Hiſt. l. 7. c. 12. n. 7.

Libidinoſus.

S. Io. Chryſ. Hom. quod nemo læditur niſi à ſe.

113. Chri-

113. Christus Prodromum suum Joannem Baptistam gemino hoc elogio exornavit; *Erat lucerna ardens & lucens.* Quare illius honori lucernam Symboli loco posuère, quæ in tenebras dissipendas latè grassata, epigraphen tulit; OBSTANTIA DISCUTIT ARDENS. Enimverò Joannes, vivo virtutum ardore, & illustri doctrinæ radio spectandus, vitiorum caliginem è Palæstina fugavit. Sanctus Bernardus; *Joannes ex fervore splendor, non fervor prodiit ex splendore. Ardens erat in se ipso, vehementi austeritate conversationis, & pleno fervore devotionis. Luxit nihilominus exemplo, digito, verbo &c.* Joannem Ideæ loco sibi ob oculos statuant Prædicatores, qui pietatis & virtutum ardore inflammati, omnes scelerum umbras citra negotium in fugam convertunt.

Joan. 5. 35. — Jo. Baptista. — *S. Bern. serm. in Nat. S. Jo. Bapt.* — Prædicator.

114. Joannes Ferrus Abbas lucernæ inscripsit; MANCA DI LUCE ALL' HOR CH' ELLA SI SPENGE. Id est; LUMEN AMITTIT EXPIRANS. Ita homo, in virtutum exercitatione assiduus, devotam suam agendi rationem nonnisi cum vita dimittit. Nec tamen incongruè eandem iconem de quodam mundi blandientis pullo interpretaberis, qui in vitæ suæ decursu supremis honorum ac fortunæ radiis illustratus, tandem, morte imminente, ad æternas inferorum umbras damnatur. *Ne timueris cùm dives factus fuerit homo, & cùm MULTIPLICATA FUERIT GLORIA domus ejus.* Enimverò, *Introibit usque in progenies patrum suorum, & usque in æternum NON VIDEBIT LUMEN.* Unde sapienter Magnus Augustinus; *Melius est nobis, post paucas angustias ad æternam beatitudinem pervenire, quàm post brevem lætitiam ad inferni profunda descendere.*

Virtus perseverans. — Mundanus moriens. — *Psal. 48. n. 17. & 20.* — *S. Aug. serm. 27. de temp.*

115. Lucerna, ab emunctorio extincta, epigraphen reddit; D' ONDE SPERAR DOVEA LUCE PIU' CHIARA. Id est; UNDE INCREMENTA LUCIS. S. Barbaram hoc Emblema spectat, quæ proprium parentem, vitæ suæ carnificem experta est, à quo non tantum vitæ, sed & omnis felicitatis incrementum recipere debuisset. Iis quoque omnibus hanc ideam propriam dices, qui illorum offensis exagitantur, quorum beneficiis unicè sublevandi erant. Ita Justinianus, Belisario plurimis nominibus obstrictissimus utroque illum oculo excæcavit. Nero, tametsi Matris titulo abstergeri, ac gratitudinis filialis meminisse debuisset, Agrippinam tamen, propriam matrem suam, crudeli imperio interfecit. &c. Bargalius eodem Emblemate quemdam proprii amici sui proditorem significavit. Ego verò patrem aut Magistrum icone ista delineandum putem, qui pravo exemplo aut mala educatione liberos vel discipulos corrumpunt, lucemque virtutis in iis extinguunt. Enimvero, teste Boethio, *Nulla res discipulo est ita perniciosa, sicut vita Magistro contumeliosa.*

S. Barbara. — Parens suos libros malè educans. — *Boeth. l. de disciplina Scholarium.*

116. Providam hominis cautelam demonstraturus, Lucernam pinges, lecytho vicinam, & hoc lemmate insignem; NE DEFICIAT. Ita videlicet, ne gratiæ tuæ splendor unquam decrescat, assidua bonorum operum fomenta affundas, necesse est. Sanctus Joannes Chrysostomus; *Fit sæpenumero, ut etiam nullo externo impulsu incumbente extinguatur fax, quando videlicet oleum deficit: quando misericordiam non facimus, extinguitur spiritus.* Porrò si lucis nomine sanctam fidem intelligere libeat, opportunè dices, eam, ne unquam languescat, indefesso sacrarum Scripturarum, meditationum, & colloquiorum spiritualium oleo, ceu unico lampadis Christianæ nutrimento, fovendam esse. Authur Operis Imperfecti ait; *Sicut lucerna, nisi ei subministraverit oleum, extinguetur: sic verbum fidei nostræ, quod credentes accepimus, nisi assiduis nutriatur doctrinis, aut meditationibus scripturarum, extinguitur.*

Cautela. Perseverantia. — *S. Chrysost. Hom. 11 in 1. Thessal.* — S. Fides. — *Auth. Op. Imp. in Matt. hom. 25*

117. Causidici, aliique suis quæstibus promovendis intenti, tantundem in aliorum commodum operantur, quantum ipsimet inde emolumenti capiunt; haud secus atque Lucerna nonnisi affuso oleo splendet. Unde lemma; UNCTA REFULGET. Advocatum per definitiones conglobatas describens Cassiodorus, ait; *Hi sunt, qui causas protendunt adhibiti, impediunt prætermissi, fastidiunt admoniti, obliviscuntur locupletati. Hi sunt, qui emunt lites, vendunt intercessiones, deputant arbitros, judicanda dictant, dictata convellunt, attrahunt litigaturos, protrahunt audiendos, retrahunt transigentes.* E distiuneli id eruditè commonstrans P. Novarinus, de Caussidico canit;

Usurarius. — Caussidicus. — *Cassiod. in Psal. 73.* — *Novarini Schediasm. l. 3. n. 149.*

Ne siccus volvente rotâ crepet, ungitur axis:
Caussidicum mos est ungere, ne taceat.

118. Animum, pro acceptis beneficiis gratum, lucernæ non absimilem dices, quæ hanc epigraphen præferat: PRO ESCA SPLENDOREM. Litteratos illos hoc Emblemate exornabis, qui liberalibus stipendiis sustentati, Mecænatum suorum nomina ac virtutes in publicam lucem producunt. Theophanes Mitilenæus, plurimis beneficiis à Pompeio Magno cumulatus, in grati animi vicem, heroica ipsius facta litteris commendavit. Justus Lipsius, crebris gratiæ ac benevolentiæ argumentis a Serenissimo Alberto Archiduce Austriæ, & Flandriæ Principe excultus, tanti Mecænatis nomen compluribus voluminum suorum locis illustravit. Compendio id demonstrans Anaxagoras, vir litteratissimus, cùm Pericles ad illum ægrotum inviseret; *At enim, O Pericles,* inquiebat, *quibus opus est lucernâ, oleum infundunt;* ita refert Lipsius.

Litterati pro beneficiis grati. — *Lips. Monit. lib. 2. c. 18.*

119. Lucerna versatilis, tametsi millies volutata, nullam unquam olei guttulam emittit. Unde lemma; VERTE, NON EXTINGUES. Vel, LATENS ALIT, QUOCUNQUE VERTAS. vel, NE GIA MAI PER BONACCIA, NE PER VENTO, cioè *puo spegnersi.* Id est; NON SERENO, NEC AURA, subintellige, *extingui potest.* Hominem, nec inter adulatorum blanditias elatum, nec inter malevolorum calumnias incompositum; sed æquâ semper virtutum luce persistentem, hoc symbolo condecorabis. *Oportet enim,* Agapyto teste, *utrisque resistere, nec usquam à decore recedere, neque irrationabilem eorum malevolentiam ulciscendo, neque stultitiam horum benevolentiam remunerando.*

Persistentia. — *Agapyt. Paræn. n. 32.*

120. Indies experimur, nocturnas umbras lucernæ radiis in fugam converti; ut adeò pro meritis hanc sustineat epigraphen; HIS, QUI IN TENEBRIS. Verbis è Zachariæ genethliaco mutuatis; *Illuminare his, qui in tenebris, & in umbra mortis sedent.* In eos hæc idea convenit, quibus è munere suo incumbit, omnem vitiorum caliginem ab aliorum conscientiis propulsare; uti sunt Prædicatores, Magistri spirituales, Correctores, & cumprimis illi, qui Evangelicæ fidei lucem ad cæcas gentilium terras deferunt. Teste Magno Augustino, *Nulla creatura, quamvis rationalis, & intellectualis, se ipsâ illuminatur, sed per participationem sempiternæ veritatis accenditur.*

Luc. 1. 79. — Prædicator Evangelii. — *S. Aug. Psal. 118 Conc. 23.*

121. Auctor est Guido Pancirolus, Veteres oleum quoddam incombustibile parasse, quod semper ar-

Pancir. l. 1. rerum jam olim perditarum.

debat. Hinc in quibusdam Italiæ subterraneis monumentis lucernas perpetuo fulgore lucentes repertas fuisse testantur Hermolaus Barbarus, & Franciscus Maturantius in Epist. ad Alphenum. Cujusmodi fuit & illa, quæ Paulo III. Pontifice inventa est in sepulchro Tulliolæ filiolæ Ciceronis, quæ postquam artifici annis circiter 1550. (inquit Pancirollus) admisso aere statim extincta fuit. Unde Lucernam illam hoc lemmate insignires; NON EXTINGUETUR.

Deus. S. Aug in lib. Medit. c. 35. Dei cumprimis hæc imago est, de quo non sine mentis cestasi ait Magnus Augustinus; *Amor, qui semper ardes, & nunquam extingueris, dulcis Christe, accende me totum igne tuo, amore tuo &c.* Porrò hominis

Religiosus. religiosi aut veri Christiani vita assiduo amoris Divini igne ardeat, neque unquam extinguatur, necesse est: nam è SS. Patrum sententia, *vita Sanctorum vigilia.*

Prov. 31. 18. S. Bern. ser. 2. de Assumpt. S. Bernardus in illud Salomonis commentatus, *Non extinguetur in nocte lucerna ejus*, Deiparam virginem opponit virginibus fatuis, quibus oleum ad lampades, sponso veniente accendendas, deficit; *Non sic, inquit, mulier illa fortis, quæ serpentis caput contrivit: habes enim post multa in laudibus ejus, quia non extinguetur in nocte lucerna ejus. In suggillationem hoc dicitur fatuarum, quæ veniente mediâ nocte sponso, conquerentur serò & dicent, lampades nostræ extinguuntur. Processit igitur gloriosa virgo, cujus lampas ardentissima ipsis quoque Angelis miraculo fuit, ut dicerent; Quæ est ista? &c. Clariùs enim cæteris rutilabat, quam replevit oleo gratiæ præ participibus suis Christus filius Filius ejus &c.*

Pacificator. Senec L. Hisp. Nat. Christus mediator. S. Aug. in Psal. 68. 122. Qui duos adversarios componere nitens, tandem amborum cædem & odium in se ipsum convertit, oleo in lucerna se hon absimilem probat, quod ideò semper fluit, ubi comburendum est. Unde lemma; FLUIT, UBI EXURITUR. Verbis è Senecæ mutuatis, ubi ait; *In lucernis oleum fluit illo, ubi exuritur.* De Christo id verissimum; qui inter Deum & homines constitutus Mediator, crudelissimè ab his fuit occisus. S. P. Augustinus; *Ægroti me sicuti omnia im occiderunt. Sed & ille, eo quod occisus est, de sanguine suo medicamentum fecit ægrotis.*

123. Lucerna, in obscuro loco ardens, à P. Masenio epigraphen retulit; NOCET, AC PRODEST. Sicuti enim flammula illa incautis nocet,

SS. Eucharistia. damnique plurimum affert; ita contra illis, qui providè eam tractant, maximè prodest, & inter tenebras viam monstrat; Certè SS. Eucharistia ad eundem planè modum & nocet & prodest.

Maria V. Maria Virgo quoque, tametsi Mater optima & misericordissima, hostibus tamen suis supplicia intentat gravissima.

Hesych. Orat. 1 de Deip. And. Cret. Orat. 1. de Assumpt. Ut adeò rectè ab Hesychio cognominetur *Lucerna ostis expers, a se ipsa ardens.* Et ab Andrea Cretensi, *Lucerna luminosa.* In rem præsentem canit Emblematis Author.

Et nocet, & rursum prodest ardore Lucerna:
Quæ benè accendit visa cremare manus.
Ne Divam violes: micat hac errantibus ignis,
Sed tamen & flammam, quâ cremet, ignis habet.

MENSA.
Cap. XVI.

124. DArcesius cuidam voluminum suorum fronti mensam præfixit, dapibus gravidam, &

Liber. hoc lemmate insignem; ET VARIETATE PLACET. Enimverò libri diversis eruditionibus & peregrinis materiis, veluti totidem cibi, intellectus humani orexim mirificè provocant.

S. Laur. Iust. de Cast. Connub. c. 3. S. Laurentius Justinianus; *Est sacra paginatanquam mensa multarum dapum numerositate referta. Super hanc quot libri, quot sententiæ, tot ferculorum diversitates posita sunt.*

But Op. Imp. Hom. 41. in Matth. De eodem Sacro volumine testatur Author Operis Imperfecti: *Sicut regale prandium multis ciborum speciebus ornatur, ita & hoc convivium scripturarum, diversis justitiarum speciebus est decoratum.*

Concio. Cæterùm etiam conciones, variis doctrinis conditæ, miram ingenii palato voluptatem conciliant.

Cal. Rodig. L. 18. c. 6. 125. Cato, referente Cælio Rhodiginio, mensam nil aliud esse affirmabat, *quam magnam amicorum parentem & procreatricem.* Unde lemma; PARIT AMICOS.

Eucharistia. P. Bened. Fid. Theorem. in c. vers. 15. 22 n. 9. S. Hieron in Luc. Beneficentia. Certè Mensa Eucharistica quosvis fideles in Dei amicitiam suavissimè rapit. Opportunè P. Benedictus Fidelis, *Nobis quoque censendum est, Sacram Christi mensam matrem ac procreatricem amicorum Dei esse.* Et S. Hieronymus; *Meritò nostra reconciliationis causâ hoc sacrificium constitutum est; & sisacrificii præcepta contempseris, sacrificium remedium sentire non poteris.* Cæterum etiam liberalitatem & beneficentiam fœcundissimas amicorum parentes experimur.

126. Mensæ beneficio fastidia omnia ex humano corde obliterantur. Unde Veteres post deductum funus convivia celebrârunt, ut dolorem omnem ex animo propulsarent. Certè S. Paulus, trium dierum spatio afflictus, & excæcatus, *cum accepisset cibum,*

Act. 9. 19. *confortatus est.* Quare lemmata Mensæ inscita; CURARUM EXAMINA PELLIT. &; MOESTIS SOLATIA PRÆBET.

Eucharistia lætificat. Psal. 4. 7. Agell in Ps. 21. v. 27. Eadem mensæ Eucharistiæ effecta sunt. Hilari fronte cecinit David; *Dedisti lætitiam in corde meo;* & mox, veluti tantæ lætitiæ causam daturus, subjungit; *A fructu frumenti, vini & olei &c. Vivificantur namque,* asserente Agellio, *quodammodo mæsta corda, atque reviviscunt, cum hoc Sacramento sumpto, tanti beneficii, tantaque caritatis recordatur &c.*

Plut. in Symp. lib. 8. 127. Mira est (quis ambigat?) mensæ energia, quippe cujus beneficio corda, quantumvis efferata, in suavissimam benevolentiam emolliuntur. *Nam cibi communicatione,* inquit Plutarchus, *etiam ferissima cicurantur animalia.*

Beneficentia placat. Senec. lib. 1. de Benef. c. 3. Proinde mensam his characteribus, ceu lemmate, distingues; CICURAT IMMITES. Eadem omninò beneficentiæ ac humanitatis nostræ virtus est. Seneca in sententiam nostram apertè concedens, ait; *Officia enim feras setamt. Elephantorum feroitatem usque in servile obsequium demeretur cibus.*

Eucharistia mansuetos facit. D. Th. Opusc. 59. c. 5. Omnium tamen propriissimè de mensâ Eucharistica hanc ideam interpretaberis: enimverò, quod Theologorum Sidus Thomas Aquinas docet; *Corpore Christi fit homo mansuetior, ad correptionem patientior, ad laborem ferventior, promptior ad obedientiam.*

Doctrina sit sale condita. Coloss. 4. 6. S. Ansel in hunc loc. 128. Mensa, sale destituta, accumbentibus minùs grata est. Unde lemma; NON SINE SALINO. Haud aliter spiritualium ciborum, & doctrinæ Apostolicæ mensa, quam auditoribus suis Prædicatores instruunt, crebro charitatis, suavitatis, & gratiæ sale condita sit, necesse est; secus enim illorum palatum minus afficiet. Providentissimè S. Paulus; *Sermo vester semper in gratia sale sit conditus.* In hunc locum sanctus Anselmus ait; *Quasi cibus sapidus recipiatur ab ore cordis audientium, non sit insipidus per insipientiam: nec putridus per admonitionem carnalis delectationis, nec corruptus per admixtionem falsitatis, sed semper sale spiritualis sapientiæ conditus &c.*

Eucharistia. Maria V. 129. Mensa, panibus propositionis instructa, epigraphen sustinet; NONNISI FAMELICIS. Mensæ hujus schemate S. Eucharistiam intelligere licet, quæ animas non nisi famelicas, & sui desiderio ardentes, reficit. Porrò Maria Virgo, ceu mensa

virtutum

virtutum omnium instructissima, esurienti mundo panem vitæ protulit. Unde à S. Epiphanio cognominatur *Mensa fides intellectualis, panem vitæ mundo suppeditans*; Et à Buteone, *Mensa animata, continens panem vitæ*. Item; *Mensa portans copiam propitiationum.*

S. Epip. Orat. de laud. Dep. Bus. hym. p. 285.

O L L A.

Cap. XVII.

130. E Joannis Ferri sententiâ, epigraphen ollæ plurimùm opportunam subjunges; PRÆPARAT ESCAM. Infames ac obscœnos illos lenones hoc Emblema describit, qui innocuas aliorum mentes pravis suis consiliis persuadent ac disponunt ad impuram amantium famem exsaturandam. Ita Guarinus Corviscam introduxit, quæ virginem quandam modestissimam his omninò verbis ad libidinem pellexit.

Leno impudicus.

Guari in Atto 3. sc. 3.

Treppo breve è la vita
Da trappassarla con un solo amore. &c.
Godiam sorella mia;
Godiam che il tempo vola, e passan gli anni.

At omissis fabulis, re ipsâ vaferrimum lenonem se probavit Vagao, Holofernis eunuchus, quando lascivos suos aculeos, melle suavissimo illitos, in Juditæ aures infixit; *Non vereatur bona puella introire ad Dominum meum, ut honorificetur ante faciem ejus, ut manducet cum eo, & bibat vinum in jucunditate.* In hunc locum Glossa Interlinearis ait; *Quæ Vagao hortatur, ad illicitas voluptates pertinent.* Et Nicolaus Lyranus; *Invitat eam primo ad cibum & potum, ut inde deducatur ad carnalem concubitum.* Et his omnibus posterior P. Didacus Celada; *Vagao benè gnarus lenonicæ artis, in Judith tentorium intrat, illamque vaferrimè aggreditur, verbis, quæ specie tenus simplicia videbantur, nimirum invitat ad cœnam, ad familiaritatem, ad hilaritatem; sed verborum sensus tectior & insidiosior; alliciebat ad Veneris flagitium.*

Judith. 12. 13.

Lyran in hunc loc.

Celada in hunc loc.

131. Fœmina obscœna, in ætate juvenili scortum; adultior verò lenam professa, ollæ ruptæ symbolo figurari potest, quæ ad carnes lixandas imposterum inepta, nonnisi igni & prunis circumferendis deservit. Epigraphen subjicies illam; JAM CARNIS, NUNC PRUNÆ MINISTRA. Emblematis mentem D. Carducius hoc distichо explicat;

Lena.

Atto 1. sc. 3.

Quæ jam carnis erat, prunæ nunc olla ministra est,
Sic lupa quæ fuerat, facta Corisca manet.

Amyntas, nobilis Sciri pastor, Nereæ, mulieri obscœnæ in hæc verba loquebatur;

Quel, ch' à tuo prò con la beltà valevi,
A prò d' altrui, hor con l' ingegno il vali.
Nel crine, ov' era l' oro,
Ha sparso il senno amore: e ne le labbra,
Ove fiorian le rose, hà posto il mele
Di dolci parolette, onde tu vai,
Qual più ingegnosa pecchia,
Entro à favi del core,
Portando il mel d' amore.

Cui respondit illa;

Ma così vuole Amore,
Che chi giovane in sè provò gli ardori,
Vecchio altrui gli ministri;
Acciòche ad ogni tempo ogn' huomo il servà
Per esca, e per focile
Per matice, ò per flamma &c.

Luxuriosus.

Porrò homo, in vita carni ac voluptatibus deditus, soluto corpore, ignis æterni mancipium erit. S. P. Augustinus; *Illi miseri sunt, quorum corda sunt carnali concupiscentia polluta: quia æternos merguntur in ignes.*

S. Aug. serm. 249. de temp.

132. Muscæ ollam, ab igne remotam, securâ licentiâ passim pererrant, at eadem intra flammas succensâ & ebulliente, quantocius fugam capessunt. Huic proin' subscribes, A FERVIDA PROCUL. Ita pravæ cogitationes, ceu muscæ importunissimæ, animos in Dei amore frigescentes turmatim involant: reliquis, quos spirituali ardore succensos reperiunt, longissimè desertis. Novarino teste, ex antiquis Patribus nonnemo dicere est solitus; *Succensæ ollæ non appropinquant muscæ, tepidæ verò superinsident. Ita & Monachum, succensum Divini Spiritûs igne, fugiunt dæmones, tepidum verò illudunt.*

Cogitationes malæ infestant tepidos.

N. var. in Adag. Tom. 1. n. 1312.

133. In rem præsentem facit Otho Venius, quando ollam, liquore plenam, ac igni impositam, figuravit; addito lemmate, ARDE DI FUORI, E DENTRO SI CONSUMA. Id est, EXTRA DUM ARDET, CONSUMITUR INTUS. Amantis hic typus est, qui alternus venustate succensus, mentem afflictam, ac mille calamitatibus excruciatam circumfert. Unde Seneca; *Amor est otiosæ causa solicitudinis.* Id quod Emblematis Author poëmate Italico demonstrat;

Amans proposed.

Senec in Proverb.

Chiuso il licor nel vaso si consuma,
Quantunque il foco sol di fuore il tocchi:
Irradianto rai di duo beg l' occhi
Consumano l' amante, che s' alluma.

134. Lebes quò magis clauditur, erumpit, exæstuatque magis. Symbolo epigraphen subdidêre Patres Societatis in Belgio; CLAUSUS MAGIS ÆSTUAT. Innuebant videlicet, spiritualium exercitiorum fervorem è solitudine plurimum incrementi accipere. Exemplo sint Christus & Joannes Baptista, qui desertum, ceu locum spiritui formando accommodatissimum, incoluerunt. S. Gregorius Nazianzenus, postquam cum S. Basilio in solitudinem secessit, spirituales illius fructus in hæc verba descripsit. *Nihil mihi eam optandum cuiquam esse videbatur, quam ut occlusis sensibus, atque extra carnem mundumque positus, & in se ipsum collectus, nec nisi quantùm necessitas exigit, quidquam humanarum rerum attingens, atque secum ipse & cum Deo colloquens, superiorem iis rebus, quæ in aspectum cadunt, vitam agit, Divinasque species puras semper, nec terrenis ullis & errantibus formis admixtas in se ipso circumfert: ac licet adhuc in terris sit, terram deserit, atque à spiritu sursum collocatur.* Et S. Ambrosius; *Non in foro, Non in plateis Christus reperitur. Nequaquam igitur quæramus Christum, ubi invenire non possumus. Non est Christus circumforaneus. Christus enim est pax, in foro lites: Christus justitia est; in foro injustitia. Christus operator est; in foro inane otium. Christus charitas est, in foro obtrectatio. &c.*

Exercitia Spiritualia.

Solitudo.

S. Nazianz. Orat. 1.

S. Ambros. lib. 3 de Virgin.

P A N I S.

Cap. XVIII.

135. PAnis massa, intra mactram subacta, à Reversato Furfurariorum Academico epigraphen obtinuit. S' AFFINA. Id est; PERFICITUR. Vel ut aliis ex eadem Furfurariorum Academia placet; CANDIDIOR, ET SUAVIOR. Haud aliter homo, à miseriis & persecutionibus probè jactatus, insigne puritatis incrementum capit. Id egregiè edoctus S. Ignatius Martyr, cùm à leonibus dilacerandus, horrendos eorum rugitus perciperet,

Calamitas utilis.

serena

S. Chrysost. Hom. 1. Epist. ad Hebr.

serena fronte exclamavit; *Frumentum Christi sum, dentibus bestiarum molar, ut panis mundus inveniar.* Nam ut providè observat S. Chrysostomus; *Corpore molli reddito, & delicato; necesse est & animam participare corporis morbo.*

136. Panis omnibus aliis cibis meritò anteponitur, quòd instar cœlestis mannæ non tantùm omnem in se saporem contineat, sed & cæteri cibi sine ipso nauseam pariant. Ut adeò non sine ratione quidam è Parnasso Cygnus cecinerit;

Inter tot species, & fercula mille ciborum,
Nullus pane potest utilis esse magis.

Eucharistia.

Proinde hanc pani epigraphen subdidi; INTER FERCULA PRÆSTAT. Cibus Eucharisticus, inter beneficia, à Deo in mortales collata, omnium præstantissimum, hanc sibi ideam cumprimis vendicat. De hoc Theologus Aquinas; *Nullum Sacramentum est isto salubrius, quo purgantur peccata, virtutes augentur, & mens omnium spiritualium charismatum abundantiâ impinguatur &c.*

S. Tho. Opusc. 57.

137. Priusquàm panis integrè conficiatur, primùm sub hydromilæ pondere comminui, & postea ignis ardore in furno percoqui debet. Unde lemma; UNDAS PASSUS, ET IGNES. Haud aliter Christus, verissimè in Sacris Litteris *Panis vivus* dictus, undas & ignes copiosè sustinuit: nam per torrentem Cedron raptatus; paulò post in immani sua passione contritus est: incendii verò vicem cùm immensa ipsius ergà gentem humanam charitas, tum ardentissimum malevolentiæ Judaicæ odium subierunt; ac demum sepulchri sui angustias in furnum commutavit, ubi annona Eucharistica Christianis enutriendis liberalissimè offerretur. Opportunè S. Petrus Chrysologus; *Ipse est panis, qui satus in Virgine, fermentatus in carne, in passione confectus, in fornace coctus sepulchri, in Ecclesiis conditus, illatus altaribus, cœlestem cibum quotidie fidelibus subministrat.* Cæterùm si Fideles, instar pretiosi panis, supra cœlestem mensam comparere ambiant, prius illos *per ignem & aquam* trahi, ac diversis calamitatibus probè contundi oportet; neque irrevocabile illud Dei statutum sibi unquam patiatur excidere; *Oportuit pati, & ita intrare in gloriam.*

Christus patiens.

S. Pet. Chrys. serm. 67.

Calamitas ad cœlum disponit.

Luc. 24.

138. Panis tametsi se ipso pretiosus, famelico tamen suavissimus videtur. Epigraphen subjunges; FAMESCENTI SUAVIOR. Panis Eucharisticus palato nostro tanto accidit dulcior, quantò majore ardore ac desiderio Divinam ipsius mensam accumbimus. *Mensa ista*, inquit S. Ambrosius, *famis acquiritur pretio.* Et S. Joannes Chrysostomus; *Accedat nemo cum nausea, nemo resolutus: omnes accensi, omnes ferventes, & excitati.* S. Gaudentius ad illam Exodi legem reflectens, *Comedetis festinanter*; ait, *Quod dicit, cum festinatione illud manducandum, præcipit, ne lento corde, & ore languido Sacramentum Dominici corporis sumamus, sed cum omni aviditate animi, quasi verè esurientes. &c.*

Eucharistia cum desiderio sumenda.

S. Ambr. lib. de Elia c. 10.

S. Gaud. Tract. 2. in Exod. 12, 11.

139. Panis non tantùm nutrimentum, sed & vires humano corpori præstat. Lemma; NUTRIT, ET ROBORAT. Gemina hæc effecta Christianis è pane Eucharistico accrescunt. De hoc vaticinabatur Oseas; *Vivent tritico*, seu ut Septuaginta vertunt, *confortabuntur frumento.* Et ubi nos in Psalte Regio legimus; *Panem Angelorum manducavit homo*; S. Hieronymus ex Hebræo vertit, *Panem fortium*, seu *Robustorum*: eò quòd comedentem roboret. Idipsum David his omninò verbis insinuavit; *Erit firmamentum in terra in summis montium*; id est, juxta Burgensis paraphrasin; *Erit placenta in capitibus sacerdotum.* Atque adeò sacrosanctus Panis, supra Sacerdotum capita levatus, miras comedenti vires suppeditat.

Eucharistia confortat.

Oseæ 4. 8.

Psal. 77. 25.

Psal. 71. 16.

140. Infantes, etiamnum tenelli, lacte nutriuntur; adultiores veris, & ab uberibus remoti, pane pascuntur. Unde lemma pani inditum; PASCIT ABLACTATOS. Ita spiritualia gaudia in eos tantùm à Deo dispensantur, qui à sæculi uberibus, ceu ab imbecilli et caduca dulcedine, avulsi fuerint. Isaacus Presbyter, *Hic panis*, inquit, *post ablactationem datur infanti, & homo, qui vult delectari in Divinis, primus se debet à sæculo, velut infans ab uberibus maternis alienare.* Eò advertebat Apostolus, quando Corinthiis suis dixit, *Tanquam parvulis in Christo lac vobis potum dedi non escam: nondum enim poteratis.* Nam interprete P. Cornelio à Lapide, initio, *quasi parvuli & carnales*, doctrinas simplices & captu facillimas ab eo suxerunt, reliquis solidioribus mysteriorum cibis tamdiu reconditis, donec in fide & virtutibus adolescerent.

Gaudium spirituale.

Isaac Presb. l. 1. de Contemp. mundi c. 1.

1. Cor. 3. 1. Corn. à Lap. in hunc loc.

141. Complura quidem ad panem conficiendum interveniunt; nempe lapis molaris, cribrum pollinarium, fermentum, aqua tepida &c. at his omnibus adhibitis, needum comestioni deservire potest panis, donec ab igne, intra clibanum succenso, debitam perfectionem sortiatur. Atque adeò panis PERFICITUR IGNE. Ita sanè quævis nostra operatio virtuosa excellentiam & bonitatem suam nonnisi à charitatis igne emendicat. Dilucidè S. Bernardinus Senensis, *Nullum munus Deo plenè est gratum, nisi ex amore procedat. Non potest panis ad cibum placere, nisi fuerit igne decoctus.*

Charitas.

S. Bernard. Serm. 7. de Eleemos. art. 2. c. 3.

142. Pani, in mensâ posito, subscripsit P. Masenius; PER MULTAS TRIBULATIONES. Nempe *per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei*, ejusque in cœlo mensæ adhiberi. *Quisquis ergo*, subjungit Magnus Augustinus, *Christo conjungitur, non ad delicias, non ad voluptates; sed ad prælium præparetur; quia omnes qui piè volunt vivere in Christo, persecutionem patientur.*

Act. 14. 21.

Tribulatio.

S. Aug. serm. 95. de Temp.

2. Tim. 3. 12.

P I L E V S.

Cap. XIX.

143. ROmanorum servi manumissi, pileo donabantur, ceu libertatis acquisitæ tesserâ. Proinde pileum hoc lemmate insignivi; E SERVITUTE LIBERTAS. De Religioso verissimè dixeris, quòd mundi ac vitiorum servitute exsolutus, in filiorum Dei libertatem felicissimam assertus sit. Claudianus in rem nostram canit;

Religiosus.

Claudian. in Stilicon.

Fallitur, egregio quisquis sub Principe credit
Servitium: nunquam libertas gratior extat,
Quàm sub rege pio.

Et S. Prosper;

S. Prosp. in Epigram.

Libertas nulla est major, majorve potestas,
Quam servire Deo, cui benè servit Amor.

S. Ambrosius; *Religiosa Servitus, subdita Verbo Dei, multò melior est, quam sæculi libertas.* Et Philo; *Revera solus liber est, qui solum Deum sequitur. Imò ut equidem sentio, imperium habet in terrestria, tanquam immortalis, summi Regis, mortalis vicarius.*

S. Ambr. l. 4. de Paradyso. Phil. l. quod omnis probus sit liber.

144. D. Joannes Baptista Mazzolenus, ut demonstraret, nobilem quemdam Venetum, è Capellarum familiâ oriundum, summo suo valore in Rempublicam illam non tantùm patrocinii plurimùm, sed & maximum ornamentum contulisse; Emblematis loco pileum (Italicè *capello*) è magnatis hujus insignis desumptum pinxit, utpote qui humanum caput

Princeps defendit & ornat.

& ornat

& ornat & defendit. Epigraphen addidit; TEGMENQUE, DECUSQUE. Gemino hoc encomio Mecœnatem suum celebravit Horatius;

Horat. l. 1. od. 1.

O & præsidium, & dulce decus meum.

S. Ambros. de Officiis.

S. Ambrosius ad sublevandas aliorum miserias extimulans, ait; *Necessitates aliorum quantum possumus, juvemus, & plus interdum, quam possumus. Nihil tam secundum naturam est, quam juvare consortem naturæ.*

145. Idem Dominus Capella, ob Provincias ac egregimina optimè administrata, summum in populo spem excitavit, sui olim ad Principem Reipublicæ clavum evehendi. Unde Marzolenus rursum Emblematis loco pileum, Magnati illi cognominem, pingi fecit; addito lemmate, DEBETUR VERTICI. Veluti diceret; sicut pileus supremum corporis humani locum occupat, ita Capellam pro meritis suis ad serenissimæ Reipublicæ fastigium sublevatum iri. *Dignum est enim*, inquit Cassiodorus, *ut fructus laborum sequantur vota fidelium; & superiorem gradum accipiat, quem gestarum rerum integritas asserta commendat.*

Meritum in dignitate.

Cassiod. lib. 1.

SCALA.

Cap. XX.

146. Scala vulgaris, quam manualem vocant, ab Aloysio Ferro epigraphen recepit; HAC UNA SUBLIMIA. SIC è Magno Augustino percontanter, quinam scalâ ascensus pateat ad fastigium omnium celsissimum, respondi loco dignum humilitati intenderet; *Tutam*, inquiens, *veramque in cælum viam molitur humilitas, sursum levans cor ad Dominum.* Et B. Umbertus; *Ut humilitatis fructum noveritis, agnoscatis quod est fundamentum spiritualem, adificium, ne cadat, sustentans, & scala ad cœlestia nos sublimans.*

Humilitas.

S. Aug. l. 16. de Civit. 4. Vmbert. c. 37 de utilitate Humilitatis.

147. Tametsi scala opportunam cujusvis fastigii conscendendi opem supponat, eam tamen non temerè aut unico saltu, sed pedetentim absolvere licet. Unde lemma; NON STATIM ATTOLLIT. Inde discas, virtutis, dignitatis, aut perfectionis apicem non unico momento, sed gradatim, & interjectis moris obtinendum esse. Atalricus, Cassiodori ore, dixit; *Securus celsa conscendit, qui se in paulo minoribus approbavit; & certo procedit vestigio, qui gradatim desiderio potiatur accepto. Sine merito siquidem remuneratum putatur omne, quod subitum est; nec inexploratis suspicionem refugit, quod repentè provenerit.* Et S. Bernardus; *Nemo repente fit summus, ascendendo non volando, apprehenditur summitas scalæ.* Ita Simeon Stylites columnis sublimioribus habitandis sensim assuevit, & ex uno columnæ vertice gradatim in alium altiorem ascendens, tandem gressu felicissimo coelum conscendit. *Primùm enim jussit adificari columnam sex cubitorum; deinde duodecim, postea viginti duorum, nunc autem sex & triginta. Cupit enim in cœlum volare, & ab hàc terrenâ liberari conversatione.* Hactenus de illo Theodoretus.

Gradatim.

Cassiod. Var. Hist. l. 2. Ep. 23.

S. Bern. ser. 1. de S. Andr.

Theodoret. in Histor. SS. Patrum.

148. D. Archangelus Conter scalæ inscripsit; SCANDE GRADATIM. Enimverò in omnibus artificiis ac scientiis ordine progrediaris, necesse est; nam,

Gradatim.

Primo quoque die nemo Magister erit.

Rich. Vict. in Cant. cap. 1.

Meus Richardus Victorinus, Doctor inter Augustini argutiam & Bernardi dulcedinem medius, ait; *Nemo repente fit summus, nec scala summitas volando, sed GRADATIM ascendendo SCANDITUR.* Certè Deus Magorum triadem non illicò ex idololatria ad solis Divini splendorem evocavit, sed illorum oculos primùm in stellæ radiis defigi voluit, ut argumento nobis essent, res quasvis gradatim in suos fines promovendas esse. *Hinc est*, inquit S. Petrus Chrysologus, *quod & Magos, adhuc noctis incolas, & totis obstupescentes oculis tenuiter micans stella suffecit ad lucem, & GRADATIM ad ipsum fontem luminis & dierum.*

S. Pet. Chrys. serm. 17.

Gradatim.

149. Meus Concanonicus D. Archangelus Conter hanc scalæ epigraphen publico symbolo exhibuit; AD ALTA PER IMOS. Innuebat videlicet, dignitatum incrementa ab inferioribus officiis auspicanda esse. Hoc encomio D. Cyprianus S. Cornelium deprædicat, qui omnes S. Ecclesiæ gradus ordine conscendens, tandem Summi Pontificatus fastigium attigit. *Non iste ad Episcopatum subitò pervenit, sed per omnia Ecclesiastica officia promotus, & in Divinis administrationibus Dominum sæpe promeritus, ad sacerdotii sublime fastigium, cunctis religionis gradibus ascendit.* D. Petrus Gonzales Valle, Regiæ Hispaniarum Majestati, Philippo IV. à serviciis, supremus Bellidux, & Gubernator Astensis, Heros hoc nostro ævo, si quis alius, præstantissimus, ingenuè confessus est, se ad tantam conditionem ex infimis militiæ officiis ordine enersisse. Primùm enim, inquiebat, in Lombardia & Flandria inter pedites falsophorum egi; dein centuriarum structorem; postea signiferum ac centurionem; donec tandem ad Gubernatoris, Ducisque munia propriis meis armis gradatim promoverunt. &c.

S. Cyprian. l. 4. Ep. 2.

150. Negotium, prudenti, sano, ac maturo consilio, animoque moderato peractum, scalæ symbolo demonstrabis; additâ Joannis Ferri inscriptione; NON STATIM, SED TUTE. Optimè cecinit Venusinus Olor;

Maturitas.

Horat. l. 3. Carm. od. 4.

Vim temperatam Dii quoque provehunt
In majus: iidem odere vires
Omne nefas animo moventes.

Et Boetius;

Boet. l. 1. Consol. Phil. Metro 6.

Quod præcipiti via
Certum deserit ordinem,
Lætos non habet exitus.

Seneca;

Senec. lib. de ira.

Maximè sunt contraria consilio festinatio & ira.
Velox consilium sequitur pœnitentia.

151. Henricus I. Angliæ Rex, Emblematis loco scalam hoc lemmate insignem prætulit; PER GRADUS VELOX. Veluti diceret, illum demum feliciter velocique pede ad desideratam dignitatem pervenisse, qui ordine & observatâ graduum æquitate ad illam tetendit. Plutarchus, postea quam docuisset, Reipublicæ gubernandæ munia ordine nunquam interrupto distribui debere, præclaram hanc eruditionem subjungit; *Sicut Romæ Vestalibus tempus distinctum fuit, ita ut primâ ejus parte sacra adscerent, secundâ facerent, tertiâ alias docerent: atque Sacerdotes Dianæ apud Ephesum primò Melliren, id est, futurum Sacerdotem; deinde Hieren, ut jam Sacerdotem; postremo Parieren vocant, quasi defunctum Sacerdotio. Sic vir perfectè civilis primùm initiabitur, rempublicam gerere discet; deinde geret; ultimo loco alios initiabit atque docebit.* Seneca studiosos providè monet; *Nec passim carpenda sunt, nec avidè invadenda universa. PER PARTES pervenitur AD TOTUM.*

Dignitas obtenta.

Plut. lib. an Seni sit ger. de Reipubl.

Senec. Ep. 128.

152. Abbas Ferrus Umbris suis Apparentibus, scalam præfixit; addito Virgilii lemmate; ATTOLLIT.

TOLLIT IN AURAS. Vel verbis è Seneca mutuatis; DAT FACILES AD SUPEROS VIAS. Inde constat, magnatis cujusdam favores ad dignitatem obtinendam plurimum adminiculi supponere.

Auxilium.

Maria Virgo suo ad Deum interventu ac patrocinio scala mystica cognominatur, quæ Verbo Divino è cœlis in terras deferendo, & hominibus è terris ad cœlos efferendis, humeros suavissimos nunquam non submittit. In rem præsentem S. Fulgentius; *Facta est Maria scala cœlestis, quia per ipsam Deus descendit ad terras, ut per ipsam homines ascendere mereantur ad Cœlos.* Et Joannes Geometra,

Maria protectrix.

S. Fulg. de laud. Mariæ.

Jo. Geometr. Hymn. 1.

Salve scala, polum penetrans, & sidera tangens,
Quæque Deum nobis, nosque Deo reparas.

Eleemosynæ, propriis nostris manibus erogatæ, scalam ad cœlos conscendendos firmissimam struunt. Disertè Petrus Blesensis; *Eleemosynæ propria manu vobis scalam, & ascensorium erigatis ad illam supernorum civium mansionem, in qua est pax æterna.* Cæterum etiam Sacra Pagina, instar scalæ, ad Dei cognitionem promovet. S. Laurentius Justinianus; *Est sacra pagina scala comparata, per ipsam etenim, quasi per quosdam gradus, provehitur intellectus ad agnitionem veri & summi Dei.* Et S. Isidorus; *Sacrosancta volumina, quæ Divinarum scripturarum testimonium habent, scala quædam sunt, quibus ad Deum ascenditur.*

Eleemosyna.

Pet. Bles. in Job 1 ult.

S. Scriptura.

S. Laur. Just. de cast. Connub. c. 3.

S. Isid. Pelusiota l. 1. Ep. 369.

153. Scala, crispaturæ fulta, operam suam, instar staturninis pictorii, nonnisi fulcimento illo stabilita humanis usibus confert. Unde D. Joannes Bapt. Mazzolenus eam Emblematis sui loco figuravit; addito lemmate; FULTA EVEHET. Illos hæc imago spectat, qui ad animas gubernandas sublevati, in familiæ suæ insignis scalam præferunt. Innuebat quippe Emblematis Author, se quidem animabus, ad Dei ac virtutis fastigium promovendis, plurimum impendisse laborem; semper tamen à Prælato illo, cujus beneficio munus illud ipsi obtigisset, sustentum fuisse. Porrò quisquis ad cœlum niti cupis, auxilio ac gratiâ Divinâ sustenteris, necesse est. S. P. Augustinus; *Tibi*, inquit ad Deum, *semper adhærere necesse habemus, ut per continuum auxilium tuum sanctè & rectè vivere valeamus.*

Dependentia.

Gratia Dei.

S. Aug. lib. Medit. c. 18.

154. Scala, ut humanis usibus deserviat, nec sublimis nimium, nec æquo humilior sit oportet. D. Joannis Bapt. Mazzoleni lemma est; NEC ERECTIOR, NEC DEPRESSIOR. Prælatus hanc iconem documenti loco sibi ob oculos figat, ut nec fastu se demonstret inaccessum, nec vilitate contemptibilem; sed mediâ incedens viâ, tam propriæ dignitati, quàm aliorum indigentiæ satisfaciat. Hanc artem probè edoctus S. Ambrosius, ait; *Non indulta humilitas, sed quæ habeat suam modestiam & scientiam, laudatur. Sed humiliaris, id est, in quo loco, quâ moderatione, quo fine, in quo officio, in quo munere nescivit Pharisæus humiliari, ideò dejectus est. &c.*

Prælatus extrema fugiat.

S. Ambros. lib. de Officiis

155. Scala, è cœlo in terram protensa, epigraphen sustinet; CONJUNGIT UTRUMQUE. Illorum hæc imago est, qui conciliandis inimicis student; Comprimis tamen in Mariam Virginem convenit, quæ non tantùm homini conjunxit Deum, humanis exuviis hypostaticè indutum; sed insuper scalæ officio defungitur, per quam è terra ad cœlum ascendamus. Unde à S. Ephremo verè cognominatur: *Scala, ascensusque omnium.* A S. P. Augustino; *Scala cœlestis, per quam Deus descendit ad terras.* A Jo. Geometra; *Scala per quam descendit Deus, sed ascendit homo.* Et à S. Damasceno; *Scala viva, cujus locum Jacob conspexit.* In rem præsentem canit Emblematis Author;

Pacificator.

M. Virgo.

S. Ephr. de laud. B. V.

S. Aug. serm. 31. de SS.

Jo. Geomet. in Cant.

S. Damasc. Orat. 1. de Nat. B. V.

Dissidet immenso cœlumque solumque recessu;
Scala tamen stratâ jungit utrumque viâ.
Virgo via est, quisquis sine Virgine scandis Olympũ,
Absque Deo stanas, quam prait ipse viam.

156. Scalæ beneficio in altum exurgit homo. Unde illam hoc lemmate insignivit P. Sebastianus à Matre Dei; FERET IPSA SURSUM. Mariam Virginem Scalæ nomine intelligas velim; quippe quâ succollante citra negotium cœlos conscendimus. Eadem charitatis est indoles, quæ indubitato gressu ad cœlum attollit. S. P. Augustinus; *Ardete igne charitatis; ardor iste sursum vos rapit, sic sum tollit, in cœlum levat. Quidquid molestiarum passi fueritis in terrâ, quantumcunque Christianum cor humiliatum deorsum premat inimicus; summa petit ardor dilectionis.*

Maria V.

Charitas.

S. Aug. serm. 27. de Divers.

SCRINIVM.

Cap. XXI.

157. ALcibiades Lucarinus virum quendam litteratum, ad complura volumina sigillatim edenda accinctum, Scrinii Emblemate repræsentavit, quod diductis ambabus valvis in plurimos loculos distinguebatur; cum lemmate, ET SINGULATIM EDENTUR. Complura non tantum naturæ, sed & fidei arcana humano intellectui nonnisi temporum successu manifestantur. Seneca id probè perspiciens, ajebat; *Multa venientis ævi populus ignota nobis sciet. Multa sæculis tunc futuris, cum memoria nostri exoleverit, reservantur.*

Successiva.

Senec. apud Lipsium l. 2. Physiolog. dissert. 19.

158. Scrinium obseratum hoc epigrammate legendum proposui; NON PARET EXTRANEIS; Lemmatis occasione è Tertulliano desumpta, ubi ait; *Nullus omninò thesaurus extraneis patet.* Eadem animæ perfectè consuetudo esto, ut virtutis ac sanctimoniæ suæ rationem nemini alteri, nisi Patri spirituali ac conscientiæ arbitro manifestam faciat. Ita quoque omnis familia aut Religio benè instituta suos reditus aut alia majoris momenti negotia nemini extero detegit. Esseni, Legis Mosaicæ Religiosi perfectissimi, inter cætera hoc juramento se obstrinxerunt; *Nihil eorum, quæ apud eosdem arcana sunt, cuiquam patefacturos, etiamsi vis eis ad mortem usque adhiberetur:* uti de ipsis refert Josephus Hebræus. S. Ignatius Loyola alumnis suis disertè præcipit; *Nemo, quæ domi acta vel agenda sunt, externis referat; nisi superiori id probari contingat.* Canonici Regulares Lateranenses, Canonici S. Salvatoris, Cassinenses, Chamaldulenses, Cælestini, Carthusiani, Dominicani, Eremitæ Augustiniani, Franciscani, & Capucini in suis Constitutionibus severè cavent, ne Religionum aut Congregationum arcana quisquam in exteros divulget. Certè Persis sanctum erat, Regis secreta altissimo silentio premere; ut adeò Alexander Magnus, omni adhibitâ diligentiâ, nullum illorum potuerit investigare. De His Quintus Curtius; *Cæterùm Alexander, quam regionem Darius petiisset, omni curâ vestigans, tamen explorare non poterat: more quodam Persarum, arcana Regum mirâ celentium fide; non metus, non spes elicit vocem, quâ prodantur, occulta.*

Tertull. l. de Pœnitent.

Virtus abscondita.

Arcana domestica non publicanda.

Joseph. l. 2. de Bello Jud. c. 7.

S. Ign. Reg. 3. Commun.

Curtius l. 4.

159. Arca, Cymeliis pretiosis locuples, epigraphen tenet; PRETIOSA LATENT. Mariæ Virginis hæc imago est, quæ Verbo Divino gravida, thesaurum omnium pretiosissimum in utero reconditum habuit. Unde à S. Gregorio Neocæsariensi verè cognominatur, *Arca verè regia, arca pretiosa,* quæ

Maria V.

Greg. Neoc. Orat. 1. de Annunc.

And. Hier. Orat. de fo-mit. Aug.

qua excepit totius sanctificationis thesaurum. Et ab Andrea Hierosolymitano, *Arca nova gloria, in quâ Dei spiritus delapsus quievit.* In rem præsentem canit P. Masenius;

Brevi Rom. 16. Iunii.

> *Arca rudis, Virgoque humilis, pretiosa recondunt.*
> *Virgo suas dotes, arca recondit opes.*

S. Antonius de Padua.

S. Antonius Paduanus eodem symbolo exactè repræsentatur, quippe qui *dicendi copiâ & sapientiâ tantùm profecit, tantamque sui admirationem commovit, ut eum Summus Pontifex aliquando concionantem audiens, ARCAM testamenti appellarit.*

Maria V.

S. Greg. Thau. de Annunt.

160. Arcam fœderis, ceu proprium Virginis Deiparæ ectypon, hoc lemmate insigniveris. NON NUMMIS, SED NUMINI. Unde Maria V. à S. Gregorio Thaumaturgo cognominatur, *Verè arca sanctissima, Virgo, intrinsecus deaurata, qua universum sanctitatis thesaurum suscepit.* Apposite canit P. Masenius;

> *Non patet hæc nummis, sed magni est Numinis arca;*
> *Quàm similis Virgo, dissimilisque fuit!*
> *Lapsas arca polo leges, ac manna tenebat.*
> *Legifer hac arcâ Virgine clausus erat.*

Divitiæ.

S. Aug. in Psal. 63.

Anima humana, instar Divinæ arcæ, potius virtutibus quàm divitiis colligendis studeat. S. P. Augustinus; *Cor tuum sit arca Dei, ubi habitent divitiæ DEI.*

SITVLA.

Cap. XXII.

In morte.

161. INter cæteram D. Ascanii Piccolominii, Archiepiscopi Senensis, Pompam funebrem, Academici Philomati duas situlas figurarunt, quæ è rechamo supra puteum suspensæ, epigraphen tulerunt; ALTERA LEVATUR. Mens Emblematis erat, tametsi una optimi Pontificis illius particula, nimirum corpus, in obscuram humum descenderit, alteram tamen longè nobiliorem, animam videlicet, ad cœlestis gloriæ felicitatem sublevatam esse. S. Bernardinus Senensis eâdem omninò metaphorâ demonstrat, carnem & spiritum bello intestino adeò implacabili inter se confligtari, ut unâ parte depressâ, mox altera resurgat. *Anima & caro sunt quasi duæ situlæ, in puteo applicatæ, quarum quando una descendit, altera ascendit. Sic quando caro infirmatur, spiritus impinguatur, & è converso. Unde 2. Cor. 12. Apostolus ait, cùm infirmor, scilicet in corpore, tunc potens sum in mente.*

Mortificatio.

S. Bern. Sen. de Christi Iejunio, ser. 8. art. 1. c. 2.

162. Situla, supra putei marginem figurata, à Cardinali Montalto epigraphen recepit; HAURIT EX ALTO. Ita Palatinus è primâ Summi Pontificis aut Regis admissione, omnia arcana & profunda ipsorum consilia, nemine alio interveniente, participat. Illud ipsum etiam hominis contemplativi est symbolum, qui miras à Deo illuminationes & apocalypses recipere consuevit; uti olim Moses, Prophetæ, Apostoli, & cumprimis S. Petrus experti fuêre. De D. Petro disertè affirmavit Christus; *Caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui in cælis est.* De seipso ad Galatas protestatur S. Paulus; *Notum vobis facio, fratres, Evangelium, quod evangelizatum est à me, quia non est secundùm hominem: neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, sed per revelationem Jesu Christi.* S. Joannes Evangelista ex ipsomet Divinitatis incarnatæ sinu, velut è profundissimo aquæ vivæ puteo, omnem sapientiæ plenitudinem hausit; ut adeò verè de ipso canat Sancta Ecclesia. *Fluenta Evangelii de ipso sacro Dominici pectoris fonte potavit.* De Prophetis universim testatur Magnus Augustinus: *Nobis ea loquuntur Prophetæ Dei, quæ audiunt ab eo; nihilque aliud est Propheta Dei, nisi enuntiator Verborum Dei hominibus, qui Deum vel non possunt, vel non merentur audire.*

Amicus Principis.

Contemplativus.

Matth. 16. 17.

Galat. 1. 11.

S. Joan. Evangelist.

S. Aug. lib. quæst. in Exod. q. 17.

163. In multis villis, ad aquas è puteo extrahendas hoc utuntur artificio, oblongum ac trabale lignum supra puteum in æqualibrio suspendunt, quod è postrema parte saxo prægravatum, ex anteriori situlam connexam habet. Unde situla, in aquas submersa, mox ab adverso pondere sublevatur, & rursus ad putei labrum extrahitur. Epigraphen adjeci; GRAVITATE ATTOLLITUR. Dicere volebam, cordi humano è calamitatum ac persecutionum pondere vires accrescere, quibus ad virtutem ac Dei amicitiam subvolet. S. Petrus Damianus; *Laudanda Divina est dispensatio, quæ ad hoc suos temporaliter verberat, ut perpetuis eos flagellis abscondat: ad hoc PREMIT, UT ELEVET, ad hoc secat ut sanet, ad hoc DEJICIT, UT EXALTET.*

Calamitates exaltant.

S. Pet. Dam. l. 8. Epist. 6.

164. Duæ situlæ, è trochlea supra puteum suspensæ, alternis vicibus, ac veluti partito labore, aquas hauriunt. Unde lemma; ALTERNIS DEMERSÆ VICIBUS. Vel ut aliis placet; ALTERNANT PONDERA EUNDO. Hanc ipsam laborum, dignitatum, honorum ac munerum vicissitudinem meliores Respublicæ ac Religiones ita solent instituere, ut, juxta distribuentis Justitiæ leges, ex aliis alii ad regiminis clavum sedeant. Emblemati explicando hos rhytmos Italicos subjeci.

Dignitatũ vicissitudo.

> *Mira Filin gli arnesi.*
> *A quella rota appesi,*
> *Che distillando limpidi sudori,*
> *Cavan dal fondo i cristallini humori.*
> *Vedi, che mentre l' un del pondo è scarco,*
> *L' altro sostenta il poderoso incarco:*
> *E ben sembrano dir con muti accenti,*
> *Che debbano i viventi,*
> *Scambiar volmente à le fatiche intesi,*
> *Con vicende alternate alzare i pesi.*

Hunc ordinem apprimè observatum habuit sapientissimus Salomon, quando operarios suos in Libano laborare jussit *per menses singulos VICISSIM*; aliis identidem substitutis, qui prioribus justum respirandi spatium facerent. Eadem omninò providentia Templi & Tabernaculi Divini Custodes ac ostiarios conduxit. *Custodes vestibulorum tabernaculi, & familiæ eorum per vices castrorum Domini (erant) custodientes introitum.* Quin; & Sacerdotum Principes illam dominii ac ministerii sui vicissitudinem subibant; nam filii ac nepotes Aaronis viginti quatuor à Rege Davide in totidem sortes fuêre distincti, ut, alternante dignitate, singuli ad primos illos Sanctuarii & Synagogæ honores eveherentur; uti primus Paralipomenon docet. Venerabilis Beda hanc doctrinam nervosè repetit, quando illa D. Lucæ verba, ubi dicitur, quòd Pater Joannis Baptistæ fuerit *Sacerdos quidam, nomine Zacharias, de vice Abia*, ita commentatur; *Erant enim Principes Sanctuarii, id est, Summi Sacerdotes, tam de filiis Eleazar, quam de filiis Ithamar, quorum vices secundum ministeria sua ut ingrederentur Domum Dei, viginti quatuor sortibus David distinxit, in quibus familia Abia, de qua Zacharias ortus est, fors contigit octava.* Cæterùm etiam homines laboribus & ærumnis nunquam adeò deprimuntur, quin identidem aliqua interveniant quietis ac gaudii levamina. D. Angelus Maria Arionus Abbas apud Comitem Fulvium Testi canit;

3. Reg. 5. 14.

1. Paral. 9. 19.

1. Paral. 24.

Labor alternus.

Fora

Fora inferno la vita, co' i tormenti
E mular potria Dite,
S' havesse i suoi martiri anch' essa eterni.
Mà il fin preserve il Cielo à i nostri stenti,
E con legge più mite
RENDE I RIPOSI A LE FATICHE ALTERNI. &c.

Princeps beneficus.

165. Putei trochlea complures situlas in orbem dispositas, sustinet; cum lemmate; UNA OMNES, subintellige, *sustinet*. P. Vincentius Cicala, è Societate JESU, hoc Emblemate munificam magnatis cujusdam versùs amicos & servos suos beneficentiam demonstrabat. Cumprimis tamen beatissimam Virginem eâ trochleæ imagine significabis, quæ omnes suos clientes pretiosissimâ cujusvis felicitatis & gratiæ aquâ è Divinitatis puteo replet. Ipsamet enim testis locupletissima, de se affirmat; *Qui me invenerit, inveniet vitam, & hauriet salutem a Domino.* Unde meus Sapientissimus Idiota, *Accede igitur*, inquit, *per devotam mentis contemplationem ad gloriosissimam Virginem Mariam, quia per ipsam, & in ipsa, & cum ipsa, & ab ipsa habet mundus, & habiturus est omne bonum.*

Maria protectrix.

Prov. 8. 35. Idiot. l. de Virg. Maria in Prolog.

166. Academici Intenti Mediolanenses Symboli universalis loco complures situlas præferunt, quæ circùm trochleam dispositæ, & aquis hauriendis ex æquo accommodatæ, epigraphen sustinent; LABOR OMNIBUS UNUS. Verbis è Virgilio mutuatis, ubi de Apibus canit;

Virg. l. 4. Georg. v. 184.

Omnibus una quies operum, LABOR OMNIBUS UNUS.

Hanc unionem & affectuum concordiam, in quâvis familia, Religione, aut Republicâ necessariam conjicies, quippe quæ peculiari ratione ad opera ex æquo instituenda contendere debent. Sophonias de operationibus in lege Evangelica perficiendis vaticinatus, Dei ore dixit, *Tunc reddam populis labium electum, ut invocent omnes in nomine Domini, serviant ei humero uno.* Hunc locum interpretatus P. Julius Nigronius, ait; *Sit labium electum, benè de omnibus, religiosè, spiritualiterque cum omnibus loquendo. Sit CUNCTORUM HUMERUS UNUS in ferendis oneribus ordinis & cœnobii, quæ humeris portari solent. Sit OMNIUM UNA OPERATIO & actio &c.*

Concordia Religiosorum.

Sophon. 3. 9. Iul. Nigron. Reg. 50 Com. n. 45.

167. Quidam è Gusmanorum familiâ duas situlas, circùm rechamum coordinatas, hoc allegorico lemmate notavit; LOS LIENOS DE DOLOR, Y LOS VAZIOS DE SPERANZA. Id est; QUÆ PLENA, DOLORE; QUÆ VACUA, SPE. Cor nimirum quantum afflictum, omnique solatio destitutum, hoc Emblemate demonstratur. Cumprimis tamen extremam damnatorum calamitatem ob oculos statuit, qui ad æternitatis rotam suspensi, non tantùm doloribus atrocissimis replentur, sed & omni meliore spe penitus vacui jactantur. Definita & irrevocabilis tremendi Judicis sententia est; *Ibunt in supplicium æternum.* Proindè S. Paulus; *Qui non obediunt Evangelio Domini nostri JESU Christi, pœnas dabunt in interitu æternas.* Hos cruciatus, quoad intentionem (cum Theologis loquamur) & durationem acerbissimos, facundo calamo depingens S. Cyprianus, ait; *Continuus erit & super fluus illarum lachrymarum decursus, & ardorem illum dentium flamma inextinguibiles agitabunt. Immortales miseri vivent; & omni tormento atrocius desperatio condemnatos affliget. Non miserebitur ultra Deus: nullum ibi refrigerium, nullum remedium.*

Afflictus.

Damnatus.

Matth. 25. 46. 2. Thess. 1. 8.

S. Cyprian. Tract. de Ascens. Dom.

168. Situlæ, in puteum descendenti, subscripsi; SIDAM, UT IMPLEAR. Illum hoc symbolo exornabis, qui proficiendi desiderio se ipsum ita deprimit, ut ad prima Grammaticæ aut humanarum litterarum elementa addiscenda, infimas scholas frequentare non abhorreat. Hoc encomio insignem se probavit S. Ignatius Loyola, qui adultâ jam ætate triviales Barcellonæ scholas accessit, ut sublimioribus scientiis se præpararet, earumque fundamenta jaceret. Ea ipsa etiam hominis ambitiosi est indoles, qui nonnunquam fastui suo ita dexterè dominari novit, ut transitoriæ cujusdam dignitatis aut honoris affluentiam aucupaturus, in aliorum obsequia profundissimè inclinetur. De hâc hominum farina S. Petrus Damianus, *Humiliantur*, inquit, *ut postmodum impunè superbiant: se pedissequos exhibent, ut præcedant: laboribus atteruntur, ut gaudeant: affliguntur inopia, ut nuptialis eduli continuâ postmodum epulatione turgescant.* Cæterùm iis quoque hanc iconem domesticam facies, qui gratiæ Divinæ plenitudinem digno animæ suæ sinu excepturi, sub Numinis supremi conspectum sese demississimâ voluntate abjiciunt. Hanc artem probè edocta Mulier Chananæa, cum Divinas aures precibus suis surdas sentiret, mox propriam vilitatem ita profundè confessa est, ut catello indignissimo se diceret similem. *Etiam Domine; nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de mensa Dominorum suorum;* Sicque Christum votis suis annuentem habuit. De hâc S. Petrus Chrysologus; *Meritò, quæ se canem confessa est, in hominem commutatur: meritò adoptatur in filiam, levatur, honoratur ad mensam, quæ sub mensa laudabili & provida humilitate se dejecit.* S. P. Augustinus eadem effecta in Centurione deprehendens, ait, *Tecto non recipiebat, corde recipiebat; QUANTO HUMILIOR, TANTO CAPACIOR, tanto plenior: colles enim aquam repellunt, valles implentur.* Et rursus super illud Magdalenæ elogium; *Quanto autem humilius sedebat, tanto amplius capiebat. Confluit enim aqua ad humilitatem convallis, denatat de tumoribus collis.*

Humilitas.

Ambitiosus.

S. Pet. Dam. l. 2. Epist. 3.

Matth. 15. 27. S. Pet. Chrys. Serm. 100.

S. Aug. serm. 74. de Temp. cap. 3.

Idem ser. 27. de Verb. Dñi. Luc. 10. 39.

169. Fieri nequit, aliquem, assiduâ hominis virtuosi aut litterati consuetudine usum, nihil omninò bonitatis aut sapientiæ contrahere; haud secus, atque situla, intra puteum submersa, non potest non limpido ac divite ipsius liquore inebriari. Unde situlam, puteo immersam, hoc lemmate distinxi; HAUD REDIT INANIS. Seneca; *In conversatione virorum sapientûm non deprehendes, quemadmodum aut quantum sibi prosit: profuisse deprehendes: Æquè præcepta bona, si sæpe tecum sint profutura, quam bona exempla. Pythagoras ait, alium animum fieri intrantibus templum, Deorumque simulachra ex vicino cernentibus, & alicujus oraculi opperientibus vocem.* Porrò quisquis aliquid favoris à Deo vel hominibus emendicare cupit, profundam animi dimissionem, veluti cujusvis rei obtinendæ facundissimum oratorem, præmittat, necesse est.

Societas.

Senec. Ep. 94.

Humilitas obtinet.

170. Qui sapientiæ suæ incrementa, è libris doctis conquisita, optimo animo in alios dispensant, situlis non absimiles se exhibent, quæ circa ingentem rechamum distributæ, solâ hujus revolutione in vicinum flumen merguntur, & aquas ubertim haustas, mox horto irrigando, rursus in canales liberalissimè effundunt. Emblematis inscriptionem è meo Richardo Victorino accepi mutuam. HAURIUNT, ET EFFUNDUNT. Salomon de Sapientiæ suæ affluentia optimè dixit; *Quam sine fictione didici, & sine invidia communico, & honestatem illius non abscondo.* Seneca, *Ego*, inquit, *cupio in te omnia transfundere, in hoc GAUDEO aliquid DICERE, UT DOCEAM: nec me ulla res delectabit, licet eximia sit & salutaris, quam mihi uni scitturus sum.*

Studiosus.

Rich. Vict. in Psal. 113.

Sap. 7. 13.

Senec. Ep. 6.

Et

Vincen Belu. Specul histor. lib 29. c. 94

Et Vincentius Belluacensis, de S. Dominico differens; *Divinis eloquiis vehementer inhiare cœpit, quorum melle ac dulcedine delectatus, hausit avide, quod postea effudit abundè.*

171. Duces Mediolanenses Symboli loco tria trunci ramenta præferre consueverunt, quæ ex uno latere flammis succensa, ex altero tres situlas, aquâ plenâs, sustentabant; addito Galeazzi Visconte, secundi Ducis Mediolanensis, lemmate; HUMENTIA SICCIS. Vel ut Domino Vendramino placuit; EX UTRISQUE SECURITAS. Enimverò Princeps suppliciorum igne, ac benevolentiæ aquis cùm propriæ, tum Reipublicæ tranquillitati omnium optimè consulit. Justi Lipsii Politica est; *Imperantum fervor cum prudentia: severitas cum clementia; actiones cum salute civium sint conjuncta.* Solon interrogatus, *quid magis ad Reipublicæ salutem prodesset?* respondit; *si boni præmiis invitantur, mali autem pœnis coercentur.* Lycurgus dicere est solitus; *DUABUS potissimùm REBUS CONTINERI REMPUBLICAM; PRÆMIO scilicet, ET POENA.*

Justitia & clementia.

Lipsius l. de una Relig. Solon apud Io Stobæum serm 41.

Cicero in epist ad Brutum.

172. Situla, nonnisi sociâ suâ depressâ, sublevari potest. Unde lemma; DEPRESSIONE ALTERIUS. Ita Usurarius opum suarum incrementa cum aliorum dispendio colligit. S. P. Augustinus; *Quis optat hæreditatem, nisi morte alterius? quis optat lucrum, nisi damno alterius? Quàm multi aliorum defectione cupiunt sublimari &c.* Hebræorum populus, è diuturno Ægypti carcere liberatus, ad complurium regnorum fastigia emersit; at nonnisi Philistæis, Amorrhæis, Pherezæis, aliisque Palæstinæ Principibus dejectis. Julius Cæsar, Republicâ Romanâ, Germaniâ, Galliâ, Hispaniâ, Angliâ, aliisque Provinciis violentâ manu subjugatis, ad Imperii Majestatem eluctatus est. Turcarum Tyrannis è Christianorum clade maximos progressus fecit; quippe quibus Palæstinam, Bulgariam, magnam Hungariæ partem, Imperium Græcum, Cyprum &c. eripuit.

Usurarius. S. Aug in Psal 64.

173. Doctor Sforzza Oddi, primarius Legum Professor Papiæ, & Academicus inter intentos Alleviatus, vir summi ingenii, Symboli sui loco baculum depinxit, qui à manu libratus, ex una parte situlam, ex altera verò lignum seu saxum adeò grave suspensum habuit, ut situla, veluti pristini sui ponderis oblita, ab adversâ saxi mole in altum raperetur. Epigraphen subdidit; PONDERE FIT LEVIOR. Mens Emblematis erat; sicuti situla, à saxeo illo pondere ad æquilibrium protracta, in aere suspendi, ac levitatem penitus insolitam inducere didicit; ita Jurisprudentiæ docendæ molem sibi longè suavissimam ac facillimam videri, utpote quam assiduæ Academicorum exercitationes, non sine omnium applausu ab ipso celebratæ, plurimùm sublevarent. Atque adeò quævis gravissima pondera, si amorem connexum habeant, difficultatis suæ obliviscuntur, & portatu levissima se præbent. Probè id edoctus Magnus August. gnomam hanc suam identidem ingeminabat; *Amor meus, pondus meum.* Paradoxum nonnullis videtur, quòd Magdalena, annis tenella, sexu debilis, ac vivendi ratione delicata, solis suis brachiis exanime Christi corpus transportare præsumpserit, cui ferendo, etiam plures bajuli succubuissent. *Si tu sustulisti eum*, inquiebat, *dicito mihi, ubi posuisti eum, & ego eum tollam.* At P. Nicolaus Lyranus affirmat, eam, amoris pondere sustentatam, omnem illam difficultatem credidisse facillimam. *Ex virtute enim amoris credebat se posse portare tantum corpus etiam mortuum, quia ferventer amanti nihil videtur difficile.* Porro præsentis vitæ calamitates nonnunquam videntur sublatu gravissimæ ac penitus intolerabiles; at si cum æternæ gloriæ gaudio librentur, mox, velut ab adverso pondere, suavissimam facultatem sortiuntur. S. Joan. Chrysost. illam Apostoli sententiam interpretatus, *Quod in præsenti est momentaneum & leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis*, ait; *Vide ergo etiam quidquid in præsenti est, leve esse, etiamsi tribulatio sit. Quomodo leve? Quia immensum PONDUS futuræ GLORIÆ LEVEM FACIT præsentis temporis TRIBVLATIONEM, etiamsi sensibus nostris gravis videatur.* S. Bernardo teste, omnes quamlibet gravissimæ mundi calamitates mitigantur ac toleratu redduntur faciles, si cum immani sanctæ Crucis trunco, myrrhæ fasciculo, aliisque acerbissimis Christi suppliciis ex æquo appendantur. *Si ante oculos habueritis quem portatis, pro certo videntes angustias Domini, leviùs vestras portabitis.*

Amor.

S. Aug lib 13. Confess. c. 9.

Joan 20 15. Lyran in hunc loc.

Æterna gloria sublevat.

S. Chrysost. l. 1 de compunct. cordis cap 5. 2. Cor 4 17.

Passionis Christi consideratio.

S. Bernard. serm 43.

174. Situla, è rechamo supra oceanum suspensa, epigraphen à P. Masenio cepit; HAURIT INEXHAUSTUM. Theologis id proprium est, qui scientiæ suæ guttulas ex inexhausto Divinitatis mari hauriunt. Maria Virgo tot gratiis & erga nos favoribus abundat, ut indies hausta nunquam exhauriatur. Ut adeò verè à S. Damasceno cognominetur *Pelagus gaudii inexhaustum*; à S. Chrysostomo, *Mare spatiosum misericordiarum*; Et à S. Damasceno rursus, *Pelagus gratiarum.* Concinnè canit Emblematis Author;

Theologia

Mariæ V. beneficentia

S. Damas. Or. 1. de Nat. S. Chrysost. in Hor. S. Dam Or. 1 de Assumpt.

Vastum haurire licet, non exhaurire profundum:
Sufficit æterno gurgite pontus aquas.
Plurima quantumvis profundat munera Virgo:
Plura tenet. Vastum est sola Maria mare.

SPECVLVM.

Cap. XXIII.

175. JUstum ac sincerum hominis animum speculi symbolo repræsentabis; addito lemmate, CUNCTIS ÆQUÈ FIDUM. Vel; OMNIBUS IDEM. Cujusvis boni Principis, æqui Judicis, aut prudentis Prælati hæc effigies est; quippe qui beneficentiæ suæ radios in omnes, citra partialitatis notam, dispensant. Certè ipsemet Deus Virgilio teste, hanc agendi rationem præit;

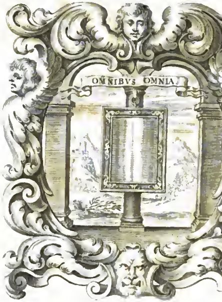
Princeps. Judex. Deus. Vir lib 10. Æneid v 11.

Rex Jupiter OMNIBVS IDEM.

Quin; idem Deus S. Cyrilli ore de se ipso pronuntiavit; *Mihi omnes ex æquo intuendi.* S. Bernardus sacras Litteras speculo fidelissimo similes dixit, in quo genuina vitæ suæ lineamenta quivis perspicere potest. *Evangelium, speculum veritatis, nemini blanditur, nullum seducit, talem in eo se quisque reperit, qualis fuerit.*

S. Cyrill in Amos. n. 22.

S. Bernard. serm de 7. Panibus.



176. D. Aresio authore, speculum hanc præfert epig. OMNIBUS OMNIA. Ita animus, charitatis studiosus, omnium genios ac indigentias, non sine aliorum ingenti solatio, induere novit. De se ipso testatur Apostolus; *OMNIBUS OMNIA factus sum, ut omnes facerem salvos.* Commiseratione enim, non quidem simulatâ, sed integerrimâ erga omnes ita afficiebatur, ut, quantum Divinæ leges permiserant, omnium inclinationibus ac miseris sublevandis studiosissimè attemperaretur. Dilucidè S. P. Augustinus; *Non mentiendo, sed compatiendo: non simulantis astu, sed commiserantis affectu omnibus omnia factus est Paulus.* Unde optimum S. Laurentii Justiniani consilium est; *Transformemur in singulos, communicemus nos omnibus; ita ut illud Apostoli compleatur in nobis; omnibus omnia factus sum, ut omnes lucrifaciam.*

Charitativus. — 1. Cor. 9. 22. — S. Aug Epist. 9 & 19. — S. Laur Iust. de triump. Christi agone cap. 4. — Veritas.

177. Veritatem, fallere omninò nesciam, Parthenii Romani è speculi symbolo dignoscendam proposuêre addito lemmate. FALLERE NESCIUM. Vel ut alii inscripsêre, NULLI FALLAX. Et alii; PRODERE NON NOVIT. Ad eandem vitrei hujus Judicis iconem licebit amicum fidelem ac sincerum explorare, qui fraudem ac fucum omnem longissimè à se alienum habet. Hoc sensu D. Gregorius Brunellus canit;

Amicus verus.

Vitrea sinceram hæc fingis tibi machina mentem,
Quâ nequit admissâ nectere fraude dolos.

Plutarchus dixit; *Amantis veri cor ut speculum splendidum.*

Et Ottho Venius;

Ottho Venius Embl. Amor.

Ut purum nitidum, haud fallens, speculum debet esse,
Sic verus quoque sit, non simulatus Amor.
Verùm candidus, & qui animũ fert fronte in aperta,
Conveniunt dolus & fucus, Amorque malè.

S. P. Augustinus affirmat, in quovis sacræ Paginæ volumine aut historia speculi indolem reperiri, quæ adulandi aut fallendi artes penitus ignorans, cuivis venustum aut informem animæ suæ vultum exactè delineat. Unde animam ante sacrum illud speculum instar sponsæ defixam, his omninò verbis alloquitur; *Vide si hoc es quod dixit; si nondum es, geme, ut sis. Renuntiavit tibi speculum faciem tuam, sicut speculum non sentis adulatorem, sic non te palpes. Hoc tibi ostendat nitor ille, quod es; vide quæ es: & si tibi displicet, quære ut non sis.* Et post ipsum S. Thomas Villanovanus; *Sacra scriptura nitidissimum speculum est, talem reddens vultum hominis, qualis est.*

S. Scriptura. — S. Aug Conc. 2. in Ps 103. — S. Tho Vil. Conc in Oct. Pasch.

178. Res quævis minutissimæ, in speculum illapsæ, ab eodem speculo mirâ industriâ & studiosissimè redduntur. Ut adeò Lucretius Borsatus opportuno hoc lemmate illud insigniverit; MINIMA REDDIT. Grati ac benigni animi hæc idea est, quæ tenuissima quævis beneficia liberali manu rependere consuevit. Certè Jacob mentem adeò gratam imbiberat, ut Deo sanctè spoponderit; *Si dederis mihi panem ad vescendum, & vestimentum ad induendum, cunctorum quæ dederis mihi, decimas offeram tibi.* In hunc locum S. Joan. Chrysost. *Vide justi gratitudinem: petebat quidem, at nihil pretiosum, sed panem & vestem: promittebat autem & sua Domino. &c.*

Gratitudo. — Gen. 28. 20. — S. Chrysost. hom. 54. in Genes.

179. Speculum propriam cujusvis faciem ita cautè ac distinctè delineat, ut, si oculos in illud defixero, nullam omninò lineolam ex alterius vultu, quem paulò antè repræsentabat, ad me derivet. Unde lemma; NULLI QUOD ALTERIUS. Vel, CUIQUE SUUM. Ipsissima hæc secreti custodiendi fidelitas omnibus nobis adeò congenita esto, ut nihil unquam cum aliis improvidè communicemus. Seneca; *Quidam quæ tantùm amicis committenda sunt, omnibus narrãt, & in qualibet aures quidquid illos urit, exonerant.*

Secretum non vulgatum. — Senec p. 2. Epist Ep 3.

Quidam

Quidam etiam rursus clarissimorum conscientiam reformidant: & si possent, ne sibi quidem crederent, intus premunt omne secretum. Neutrum faciendum est. &c.

Princeps iustus.

180. Basiliscum proprius suus venenatus halitus, è speculo adversùs ipsum reverberatus, interficit. Unde speculum, ab exanimi basilisco triumphans, epigraphen reddit; VENENA RETORQUET. Opportuna hæc Principis idea est, qui maligna consilia in authorum suorum perniciem justissimè retorquet. Emblematis mentem erudito hoc poemate explicat meus Concanonicus D. Salvator Carducius;

Dum speculi candor jactata venena retorquet,
Concidit exanimis funere bellua sua.
Dogmate non aliter stygio dum perdere tentas
Regem; perniciem, quam paris, ipse bibis.

S. Basil. in cap. 2. Isaia.

Præclarè dixit S. Basilius; *Consilia, adversus justos inita, in caput malignè consultantium retorquentur.*

181. Speculum, instar zelosi ac sinceri amici, mutâ quidem, at intelligibili voce quosvis in se defixos docet, eosque opportuno consilio admonet, quænam laude digna aut emendatu necessaria ipsis adhærescant. Unde lemma; CORRIGENDA, AUT PROBANDA. Multis in hoc argumento Seneca;

Senec. lib. 1. Nat. quæst. cap. 17.

Inventa sunt specula, ut homo ipse se nosceret: multa ex hoc consecuta; primo sui notitia, deinde & ad consilium quædam; formosus, ut vitaret infamiam; deformis, ut sciret redimendum esse virtutibus, quidquid corpori deesset; Juvenis, ut flore ætatis admoneretur illud tempus esse discendi, & fortia audendi; senex, ut indecora canis deponeret, & de morte aliquid cogitaret. Has ipsas speculi proprietates in Correctore observatas habet S. Clemens Alexandrinus;

Corrector.
S. Clem. Alex. l. 1. Pædag. cap. 9.

Quemadmodum enim speculum non est malum deformi, eo quod ipsum ostendat qualis sit: ita nec is, qui reprehendit, ei male vult, qui laborat animo, neque enim infert ei delicta, sed ea, quæ adsunt, peccata ostendit, ad hoc ut avertat ab hujusmodi studiis. Porrò virtutis exemplum, in aliorum vita deprehensum, instar speculi, nostram vivendi rationem probandam vel improbandam ob oculos statuit.

Exemplum bonum.
S. Ambros. lib. de Ioseph. c. 1.
Idem l. 2. de Virgin.

Dilucidè S. Ambrosius; *Sanctorum vita cæteris norma vivendi est.* Et paulò post; *Sit igitur nobis propositus sanctus Ioseph, tanquam speculum castitatis.* Et alibi; *Sit nobis tanquam in imagine descripta vita Maria, de qua velut ex speculo refulget species castitatis, & forma virtutis. Hinc sumamus exempla vivendi, ubi tanquam in exemplari, magisteria sunt expressa probitatis, quæ QUID CORRIGERE, QUID TENERE debemus, ostendunt.* Nec minus eadem vitæ nostræ ratio etiam ex sacris Litteris dignosci potest, *corrigendane sit, aut probanda?*

S. Scriptura.
S. Greg. l. 2. Moral. c. 1.

Opportunè S. Gregorius Papa; *Scriptura sacra mentis oculis quasi quoddam speculum opponitur: ut interna nostra facies in ipsa videatur. Ibi enim fœda, ibi pulchra nostra cognoscimus: ibi sentimus, quantum proficimus: ibi, à profectu quàm longè distamus.* Et S. Bernardus, suos Religiosos exhortans, *Consideremus*, inquit, *nosmetipsos in ea, quam audivimus, sacri Evangelii lectione, ut proficiamus ex ea, & corrigamus secundùm eam, si quæ in nobis deprehendimus corrigenda.*

S. Bernard. serm. 1. de Sept. panib.

Denique etiam conscientia nostra speculi vicem subit, quod oculis in se defixis omnia *corrigenda aut probanda* fidelissimè explicat. Providentissimè Magnus Augustinus; *Si mulieres speculum suum curiosè tergunt à pulvere & sorde, multò magis speculum interioris hominis debemus & invenire, & tergere, & inspicere, ut in eo totam turpitudinem nostram valeamus deprehendere.*

Conscientia.
S. Augustinus.

182. Speculo inscribes; RECEPTUM EXHIBET. Ita gratus hominis animus cunctos favores, à Mecœnate in se derivatos, palam ostendit ac deprædicat. Genuinam hanc S. Matthæi Apostoli & Evangelistæ effigiem dixeris; nam Rupertus Abbas, cur sancto Matthæo hominis facies tribuatur, interrogans; respondet; *Erat tanquam speculum perlucidum, sed in tenebris reconditum. Ubi ergo vidit eum Jesus, & sol verus resplenduit ei, quia vidit eum talis filius hominis, reddidit imaginem ejus, & formata est in ipso facies hominis.*

Gratitudo.
S. Matthæus.
S. Rup. Abb. apud Zerdam in c. 8. Iudith num. morg. 207.

183. Alius eidem symbolo hanc adjecit gnomam; REFLECTET ALIENUM. Talis omninò est mutua duorum beneficentia. Agapytus Diaconus hoc speculi schemate Divinum judicium ob oculos statuit; *Sicuti exquisita specula tales monstrant vultuum apparentias, qualia ipsa sunt archetypa, ut hilares videlicet nitentium, tristes autem tristantium: eodem pacto justum Dei judicium nostris actionibus assimilatur: qualia enim sunt, quæ à nobis præstantur, talia ipse nobis par pari referens exhibet.* Juventus, speculo simillima, actiones in aliis observatas studiosè imitatur ac repræsentat. Aloysii Novarini in rem præsentem epigramma est;

Beneficentia mutua.
Judicium Divinum.
Agap. Diacon. Epist. Paræn. n. 14.
Pueritia.
Novar. Aqu. Nupt. n. 473.

Par speculo tenera est ætas, quod quidquid ob illud
Ponas, persimili conditione refert.
Sic pueri, duce naturâ, plerumque parentum
Mores consuêrunt moribus exprimere.

184. Nonnemo publicam Academicorum Disputationem duobus speculis perpolitis ac tersis similem dixit, quæ mutuò sibi obversa, epigraphen sustinent; MUTUANT INVICEM. Unius namque virtus, veluti alternante beneficio, in alterum derivatur. Certè boni amici, seu totidem specula, singulos affectus communes habent, & mutuâ communicatione eos æquali vultu in se repræsentant. Senecæ consilio; *Cum amico omnes cogitationes tuas misce: fidelem si putaveris facies.* Hac de re Tassus;

Mutuam vicem reddere.
Amicus verus.
Senec. Ep. 3.

Sotto il giogo, ove Amor teco mi strinse,
D' amicitia solcai campo fecondo
Ed' ogni affetto tuo mesto, e giocondo
Si Scolpì l' alma dentro, e fuor mi pinse.

Otho Venius, Philostrati occasione canit;

Oth. Venius Embl. Amor.

Sume meas, sumam ipse tuas, mea vita, sagittas:
Non aliter noster conciliatur Amor.

185. Speculum epigraphen Hispanam præfert; O ME QUIEBRE, O ME REQUIEBRE. Id est; AUT ASPICIAR, AUT FRANGAR. Eadem impatientis animi est indoles, quæ firmum fixumque habet, vitæ potius, quàm gratiosæ alterius præsentiæ aut amicitiæ jacturam facere. Absalon, ob fratrem interfectum, tempore sat diuturno Hierosolymis proscriptus, tandem, Joabi interventu, exilio liberatus est; eâ tamen lege, ut Regis Davidis vultum nunquam subiret. Et certè patris sui imperio exactè obsecutus, *Mansit Absalon in Jerusalem duobus annis, & faciem Regis non vidit.* At hanc optimi parentis absentiam diutius tolerare non potuit Absalon, quin, denuò Joabum ardentissimis precibus fatigaret, *obsecro*, inquiebat in rem præsentem opportunissimè, *ut videam faciem Regis: quod si memor est iniquitatis meæ, interficiat me.* Verissimè dixit S. Bernardus; *Nihil in hac vita laboriosius, quam desideriis terrenis æstuare: & nihil hic quietius, quam hujus sæculi nihil appetere.*

Desiderium.
S. Bern. in serm. 6.

186. Regia Celsitudo, Carolus Emmanuël, Sabaudiæ Dux, cum Catharinam Austriacam sibi conjugem

despondèret, Emblematis loco duo specula affigi jussit, quæ proprios splendores, mirâ vicissitudine reverberatos, sibi mutuò communicabant: addito lemmate, FERTQUE, REFERTQUE. Nimirum hoc imaginis involucro mutuus ac summus conjugum amor demonstrabatur. Emblematis mentem hoc disticho explicat meus Carducius;

Amor conjugalis.

Fertq; refertq; fides formas crystallina Amantum:
Sic miscere docet corda jugalis Amor.

Amor mutuus.

Senec. Ep. 6.

Ita nimirum amor tam ergà Deum quàm ergà homines semper vult ita esse mutuus, ut ferenti amorem referas. Compendio rem totam explicans Seneca, ait, *Si vis amari, ama.*

187. Oculus, in speculum defixus, hujus beneficio omnes corporis sui imperfectiones ac nævos corrigere potest. Enimverò tersa hæc crystallus LUCET, UT EMENDET. Haud aliter sacra Pagina, si attentiore animi oculo perspiciatur, sordibus ac maculis omnibus eluendis, instar speculi, deservit. S. Laur. Justinianus; *Est sacra Scriptura nobis à Domino exhibita, ut in ipsa intellectûs nostri curiositas solidetur, & velut in quodam speculo interna nostra facies videatur. Ibi quid verum, quid falsum sit, conspicitur. Ibi fœda, ibi pulchra cognoscuntur &c.* S. P. August. *Optimè*, inquit, *uteris lectione Divinâ, si eam tibi adhibeas speculi vice, ut ibi velut ad imaginem suam anima respiciat, & vel fœda quæque corrigat, vel pulchra plus ornet.* Et Oleaster; *Quantumcunque opus tuum, ô homo, purum & bonum tibi esse videatur, confer illud ad speculum Divinæ legis, ut emendes, quam eo emendatione dignâ deprehenderis &c.* Cæterùm cùm optimus JESUS *speculum sine macula* cognominetur, jure dixerim, mentis nostræ oculos, è prototypo illo nobilissimo suspensos, omnem morum suorum luxuriem citra negotium ad frugem revocare posse. Præsenti argumento explicando hos Jambos senarios affert P. Carducius;

S. Scriptura.

S. Laur Iust. Tract. de Perfect. c. 4.

S. Aug Ep. 143.

Oleast in cap. 1. Genes.

Exemplū Christi.

Fidele vitrum lucet, ut sordes fuget.
Speculare Jesum: hic fœda pellet omnia.

188. D. Aresius SS. Trinitatem Emblemate significaturus, tria specula pinxit, quæ in se invicem repræsentata, epigraphen tulère; IDIPSUM INVICEM. Ab hoc sensu non multum alienus S. Gregorius Nazianzenus, cùm interrogaret, quidnam Deus ante conditum orbem egerit? respondet,

SS. Trinitas.

S. Greg. Naz. Carm. 4.

Scilicet ille sua splendorem cernere forma
Gaudebat, numenque suum triplicique, parique
Luce nitens.

189. Speculum, Solis vultui obversum, nobilem hunc planetam omnibus proponit exactè dignoscendum. Unde lemma; QUALIS INEST COELO. Prædicator è suo munere veram ac genuinam Sacræ Paginæ mentem ante omnium oculos fidelissimè statuat. Hoc encomio insignem se probavit S. Basilius Magnus, *qui*, teste S. Greg. Nazianzeno, *multa eruditè scripsit, ac nemo sacræ Scripturæ libros verius aut uberius explicavit.* De S. Joanne Chrysostomo luculentè testatur S. Ecclesia Romano-Catholica; *Multitudinem, pietatem, ac splendorem Concionum, cæterorumque ejus scriptorum, interpretandi etiam rationem, & INHÆRENTEM SENTENTIÆ SACRORUM LIBRORUM EXPLANATIONEM omnes admirantur.*

Prædicator

S. Greg Naz.

190. Catharinus Cornarus, Academicus inter Errantes Brixienses Gratus, Symboli loco speculum præfert, in quo Lunæ imago ac splendor repræsentabatur; cum lemmate, AT LUMEN A SOLE. Ita omninò doctrinæ radii, tametsi vel librorum beneficio, vel Magistrorum studio in animam nostram confluant, primam tamen ac principem scaturiginem unicè à Deo, omnis sapientiæ fonte, trahunt. Quippè à quo, Scripturâ teste, *omne bonum* exoritur. S. Paulus, quamvis sanctæ fidei articulos ab Anania, Magistro suo, edoctus; omnem tamen evangelicam lucem sibi à Deo profluxisse gloriatur; *Notum vobis facio, fratres, Evangelium meum, quod Evangelizatum est à me, quia non est secundùm hominem: neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, sed per revelationem Jesu Christi.* Thomas Aquinas, doctrinis scholasticis ab Alberto Magno institutus, Christum Crucifixum sibi veri Magistri loco fuisse protestatur. Laconicè Magnus Augustinus; *Hæc tota scientia magna hominis, scire, quia ipse nihil est per se, & quoniam quidquid est, ex Deo est, & propter Deum est.* Idipsum de divitiis, hæreditario jure acquisitis, & de honorum gradibus, magnatum benevolentiâ comparatis, pronuntiare licet; tametsi enim aliquatenus ab hominum munificentia nobis obtingant, re ipsâ tamen ac propriè à solo Deo derivantur.

Scientia est donum Dei.

Galat. 1. 11.

S. August. in Psal. 70.

191. Imaginum lineamenta nonnisi luminis exterioris beneficio in speculo recipi possunt. Unde P. Justinianus suis in D. Paulum Commentariis speculum præfixit, cum lemmate; NON SINE LUMINE. Ita Sacræ Scripturæ arcana sine luminis Divini affluentia intelligi aut penetrari omninò nequeunt. Enimverò, teste S. Prospero, *Nemo tam eruditus, nemo tam doctus, qui supernâ illustratione non egeat.* Id probè edoctus Rex David, Deum unicè rogavit; *Da mihi intellectum, ut discam mandata tua.*

S. Scriptura sine Dei auxilio intelligi nequit.

S. Prosper. Psal. 118. 73.

192. Speculum AFFLATU LÆDITUR. Virginitas, quovis levissimo offendiculo contaminanda, eandem cum speculo teneritudinem habet. Optimè de hac re pronuntiat B. Ægydius; *Culpa omnis castitati officit; est enim CASTITAS CEU mundum SPECULUM, quod tamen ANHELITU OBSCURATUR.* Et S. Ambrosius; *Sancta VIRGINITAS non solum tactu, sed etiam ASPECTU VIOLATUR.*

Virginitas.

B. Ægyd. cap. de contemptu mundi.

S. Ambros. l. de Virg.

193. Speculum, grati animi symbolum minimè obscurum, omnes radios, à sole acceptos, in vicina objecta reverberat. Unde lemma; ACCIPIT, ET REDDIT. Hanc virtutem Justiniano Imperatori persuasurus Agapytus, *Scito*, inquit, *quia quanto majoribus dignus habitus est, Deo dante, muneribus; tanto majus ipsi nomen es: ergo redde benefactori debitum gratitudinis &c.* Philippus III. Rex Hispaniarum, beneficentiam omnem, è cœlo acceptam, Deo suo studiosissimè reddidit, unde vastissima regna, suis imperiis subdita, ad Christianæ Religionis & veri Dei obsequium, veluti Divinæ munificentiæ vicem exactissimam redditurus, perduxit. Emmanuel Thesaurus ad ipsius exequias hoc epigramma statuit;

Gratitudo.

Agap. Epist. Parænet.

Religio auspiciis orbem regalibus implet.
Et qua Religio regna, Philippus habet.
Et Deus, & Princeps alterno munere regnant:
Nam Deus huic orbem subjicit, iste Deo.

Verissimè tamen eos hoc Emblema spectat, qui studiorum suorum labores in publicam lucem enixi, illud ipsum doctrinæ lumen in alios effundunt, quod paulò antè non sine assidua industria in intellectu suo concepère.

Scriptor.

194. Quò magis tersum ac perpolitum fuerit speculum, tantò repræsentat clariorem solis imaginem. Unde lemma; QUO CLARIUS, EXPRESSIUS. Haud aliter anima fidelis, quo purior ac magis innocens fuerit, eò majores gratiæ Divinæ radios explicat. Ludovicus Blosius; *Sicut sol visibilis lumen suum in clarum speculum, ex diametro objectum, necessa-*

Anima pura est speculum Dei.

Blosius de Instit. Spirit. cap. 5. n. 4.

necessaria effundit, atque in eo figuram suam efformat; ita anima munda, & ab impedimentis libera, clarissimis invisibilis solis radiis illustratur, & in ea ipsius solis Divini imago excellenter relucet.

195. Ut schemate minimè obscuro persuadeas, sacratissimum Christi Corpus in singulis hostiarum particulis ac fragmentis totum existere, Emblematis loco complura specula, grandia, parva, integra, fracta &c. figurabis, quæ sub sole collocata, nobilem hunc planetam toties integrum ac perfectum repræsentant, quot fuerint distincta speculorum fragmenta. Epigraphen subjunges; OMNES IDIPSUM. Vel; IDEM UBIQUE. Explicatissimè S. Ambr. *Singuli*, inquit, *accipiant Christum Dominum, & in singulis portionibus totus est, nec per singulos minuitur, sed integrum se præbet in singulis.* Et illo posterior meus Hugo de S. Victore; *Sicut quod ubique offertur unum corpus est, & non multa corpora, ita unum sacrificium diversis locis a diversis hominibus sacrificatur, & UBIQUE EST IDEM. Per partes dividitur, & à multis accipitur, & semper est integrum.* In rem eandem S. Vincentius Ferrerius; *Imagine in speculo existente, si frangatur speculum, non frangitur imago, & in quot partes speculum frangitur, in tot remanet, & resultat imago: Ita in hostia potest fieri de Corpore Christi virtute Divina.* Cæterùm eodem Emblemate significatur, indivisum Dei amorem in multas & singulas hominum animas, sine ullo simplicissimæ perfectionis suæ detrimento, totum illabi. S. Bern. *Hoc habet in natura simplicissima Sponsi Divinitas, quasi unum respicere multos, & quasi multos unum, nec ad multitudinem multus erit, nec ad paucitatem rarus, nec ad diversitatem divisus, nec restrictus ad unum. Sic favè uni intentus, ut non detentus, sic pluribus, ut non distentus.* Et S. Gregorius Papa; *Sic intendit Dominus singulis, ac si vacet a cunctis; & sic simul intendit omnibus, ac si vacet a singulis.*

Eucharistia.

S. Ambros. Dom. 3 post Epiph.

Hug. Vict. Tom. 2 l. 3 de Animae 10.

S. Vinc. Ferr. Serm. 3 de Corp. Christi.

Amor Dei.

S. Bern. ser. 69. in Cant.

S. Greg. l. 25. Moral. c. 13.

196. Speculum adversi solis effigiem ac splendorem ita intensè in se recipit, ut radiorum reverberatione intuentes omnes perstringat, eorumque oculis caliginem offundat. Unde D. Archangelus Comer eidem subscripsit; IO PUR DIVENGO UN SOLE. Id est; UT SOL EFFULGEO. Ita prorsus Beati, in Solem Divinum defixi, totidem Soles videri possunt. Testatissimè Christus; *Justi fulgebunt sicut Sol in regno Patris eorum.* & S. Joannes; *Similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est.* Nec aliter anima, Deo vicina, mirum à splendore Divino ornamentum participat. S. Gregor. Nyssenus; *Appropinquans primordia & exempla pulchritudinis, ipsa quoque pulchra facta es, veluti quoddam speculum conformata meo characteri &c.* Certè Moses, ubi Deo propinquavit, tantam subitò contraxit claritatem, ut Israelitarum oculi passim illius intuitu hebescerent. Apostoli quoque non ob aliam rationem invidendo hoc elogio fuère cognominati, *Lux mundi*, nisi quod inter illius Dei domesticos vixerint, qui *Lux est, &c.*

Beati.

Matth. 13. 43.

S. Greg. Nyss. Hom. 4. in Cant.

197. Hypocritam, meâ quidam sententiâ opportuno speculi Emblemate significabis; cui hanc epigraphen subjunges; SOL D' APPARENZE ABBONDO. Id est, MENTITUR OCULIS. S. Petrus Chrysologus; *Justitia, quæ est hypocrisis, justitia non est, mentitur oculis, fallit affectu, videntibus illudit. &c.* Certè omnes mundi illecebræ bona duntaxat apparentia & vanissima sunt. Dilucidè Vates Regius; *Filii hominum*, inquit, *usquequo gravi corde? Ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* S. Joannes Chrysostomus; *In humanis rebus nomen est divitiarum, res nullo modo: nomen principatus, &*

Hypocrita.

S. Pet. Chrys. Serm. 9.

Mundus.

Psal. 4. 3.

Mundi symbol. Picinelli & Aug. Erath. Tom. II.

remanet nudum, & exile nomen. Et Seneca; *Discedant aliquando ista insidiosa bona, & sperantibus meliora quam assecutis.*

Senec. Ep. 15.

198. Nonnullos pœnitentes ita reperias inconstantes, ut bona sua proposita, paulò ante statuta, mox iterum evertant; haud secus atque speculum imagines, intra se delineatas, momento obliterat. Unde epigraphe; FORMAT, seu FINGIT, ABOLETQUE MOMENTO. Et; VAGANS FORMATUR IMAGO. Eâdem omninò ratione Ovidius caducam cujusvis voluptatis terrenæ vanitatem describit.

Pœnitens instabilis.

> -----*Nihil est, toto, quod perstet in orbe.*
> *Cuncta fluunt, omnisque VAGANS FORMATUR IMAGO.*

Bona terrena apparentia.

Ovid. l. 15. Metamor.

S. P. Augustinus; *Via impiorum felicitas transitoria, finitâ viâ peracta est felicitas.* Speculo etiam non absimilem se probat instabilis Amans, qui eâdem facilitate conspectam formæ alienæ speciem recipit, ac denuò evanescere sinit. In hoc argumentum Otho Venius canit;

S. Aug. Ps. 36. Conc. 1.

> *Perdit ut objecto speculum pereunte figuras,*
> *Atque alias alio mox veniente capit.*
> *Sic etiam inconstans mutatus credite terris,*
> *Quantùm oculis animo, tam procul ibit Amor.*

Amans instabilis.

Otho Ven. Embl. Amor. fol. 126.

199. Speculum Emblematis loco anteriorem vitri partem ad solem convertit, posteriore verò ligneâ vel stanneâ ad oculos nostros directâ; cum lemmate, AVERSUM CÆTERIS. Animus, in obsequia Divina unicè defixus, reliquis mundi blanditiis tergum obvertit. Inter hos facilè princeps Paulus, de se ipso protestatur; *Omnia arbitror ut stercora, ut Christum lucrifaciam.* Et paulò post; *Quæ retro sunt obliviscens, ad ea, quæ sunt priora, extendens me ipsum.* S. Augustinus; *Relinque omnes amores, pulchrior est ille, qui fecit cælum & terram.*

Contemplativus.

Philipp. c. 3. v. 8. & 13.

S. Aug. in Psal. 39.

200. D. Alexander Luzon de Millares, speculum, mediâ parte fractum, & in tenuissimas arenulas comminutum depinxit; addito lemmate, PROCUL IRRITAMENTA MALORUM. Cogitationes nostræ, ceu totidem specula, pristinas mundi delitias ac voluptates, sive oculis, sive auribus olim acceptas, adeò molestè identidem voluntati repræsentant, ut S. Hieronymus non sine dolore conqueratur, *Quoties ego ipse in eremo constitutus, & in illa vasta solitudine, quæ exusta solis ardoribus, horridum Monachis præstat habitaculum; putabam me Romanis interesse delitiis! &c.* Quin, etiam sensus nostri speculorum vicem subeunt, in quibus voluptatum terrenarum simulachra ita affabrè depinguntur, ut incautam mentem fascinent, & in perniciem certissimam deducant. Seneca; *Huic oculi adulterium monstrant, huic incestum, huic domum, quam concupiscat, huic urbem & mala omnia; certè irritamenta vitiorum sunt, ducesque scelerum.* Proindè ut malo huic tempestivè occurras, necessum omninò est, ut tuas cogitationes ac sensus, specula nimirùm & irritamenta malorum, penitus comminuas. Comminuas inquam, non frangas; quia singulæ speculi fracti particulæ integras adhuc res, licet angustiores, repræsentant. Comminuenda verò sunt illa sensuum ac cogitationum specula assiduis ad Deum precibus, jejuniis, flagellis, ciliciis, ac cæterâ corporis macerandi supellectile. Certè tam raræ continentiæ & eminentis virtutis fuère SS. PP. ut nihil omninò labis in se residere passi sint; non contenti abesse à malo, sed ab omni quoque specie mali: idque cumprimis observes velim, illos, teste Divo Ambrosio, *non natura*

Voluptates.

S. Hier. Ep. ad Eustoch.

Sensus.

Senec. lib. de Remed.

S. Ambros. lib. de Ioseph. c. 1.

præstantioris fuisse, sed observantioris, nec vitia nescisse, sed emendasse. Velut diceret, illos in sensibus communiendis studium longè maximum collocasse.

Prælatus. — Maria V. — S. Laur. Iust. serm. de Nat. B. M. — S. Ambr. de Virg. lib. 2.

201. Vitreum speculum, quibusvis intuentibus apertum, epigraphen tenet; ASPICE UT EMENDES. Prælati hæc imago est, cujus vita omnibus ita sit exemplo, ut unica sit morum formandorum idea. Maria Virgo, propriissima virtutum omnium norma, à S. Laurentio Justiniano verè cognominatur *speculum sanctis perlucidum.* In rem nostram S. Ambrosius; *Sit igitur vobis tanquam in imagine descripta virginitas, vitaque B. Mariæ, in qua, velut speculo, refulget species castitatis, & forma virtutis.* Et P. Masenius;

Ad vitreum quisquis formam speculaberis orbem;
In vultu disces, quæ tibi menda tuo.
Virginis exemplar tantum vigil inspice, mores
Emendare suis moribus una potest.

Euchari-stia. — Maria V. — S. Ambr. l. 1. de Virg. — Andr. Cret. in Sal. Aug.

202. Speculum planum, in quo sol repræsentatur, epigraphen à P. Masenio accepit; IN PARVO TOTUS. SS. Eucharistiam hæc imago concernit, in cujus angusto orbe totus continetur *Sol Justitiæ.* Insuper Maria Virgo intra uteri sui angustias totum conclusit Christum, simulque totam virtutum lucem. Unde à S. Ambrosio verè cognominatur *speculum cunctarum virtutum.* Et ab Andrea Cretensi; *speculum intellectuale contemplativæ cognitionis.* Canentem audi Emblematis Authorem.

Qui terras superat, speculari totus in orbe
Cernitur immissis Phœbus ab axe rotis.
O quam dissimilis speculo, similisque Maria est!
Hoc totum orbe diem continet, illa Deum.

Charitas proximi. — S. Aug. l. 1. de Doct. Christ. c. 30.

203. Monacense Societatis Jesu Collegium ad solemnem D. Francisci Borgiæ apotheosin Symboli loco speculum expressit, in quod quidquid incidit, etiam postremum, ut proximum sistit: addito lemmate, QUISQUE PROXIMUS. Tanta enim S. Francisci in omnes erat charitas, ut omnium hominum salutem studiosissimè promoveret. Christus olim pro concione dixerat, *Diliges proximum tuum sicut te ipsum;* Mox dicentis verba quidam è Legisperitis excipiens. *Et quis,* inquiebat, *est meus proximus?* Cui Christus opposità similitudine respondit, omnem omninò hominem absque discrimine nostrum esse proximum, utpote communi primorum parentum origine, communi creatione & similitudine Dei, communi redemptione, communi gratiâ, communi charitate & ordinatione ad vitam æternam nobis conjunctum. Præclarè, ut solet, Magnus August. *Eum esse proximum intelligamus, cui vel exhibendum est officium misericordiæ si indiget; vel exhibendum esset, si indigeret. Ex quo est etiam consequens, ut etiam ille, a quo nobis hoc vicissim exhibendum est, proximus sit noster: proximi enim nomen ad aliquid est, nec quisquam esse proximus nisi proximo potest. Nullum autem exceptum esse, cui misericordia denegetur officium, quis non videat, quando usque ad inimicos etiam porrectum est?* Cæterùm Emblemati explicando sequentes versus addidere;

Commune sidus charitas,
Ceu Phœbus, inquieta:
Cum sole firmat mollia,
Emollit obstinata,
Qua rima lucis panditur,
Mox charitas subintrat.
Ceu proteus conversitur
In omnium figuras. &c.
Quemvis colit ceu proximum;
Si distet orbe toto.
Solus sibimet ultimus;
Omnes putat propinquos.

Deus talē se gerit, quales nos erga Deū. Psal. 17. 27. — S. Bernard. Serm. 69. in Cant.

204. Speculum crystallinum tersissimum suo se spectatori ita attemperat, ut ea, quæ ipsi objiciuntur, exactissimè repræsentet. Qui vultu eleganti ac decoro speculum adit, venustam in eo faciem spectabit; turpem, qui turpi; placidam, qui placidâ; iratam cernet, qui iratâ illud facie accesserit. Nam qualis ad vitreum hunc judicem venis, talem in eo te conspicis, omnē seu deformitatis, seu formæ compositionem fidelissimè refert speculum. Unde lemma; SPECTANTIS PRÆFERO VULTUM. Ita Deus in nos sese gerit: si mites fuerimus, mitem inveniemus, si rigidi, rigidum, si ultores, ultorem; si misericordes, misericordem. Id apertè pronuntians Rex David, *Cum sancto,* inquit, *sanctus eris, & cum viro innocente innocens eris, & cum electo electus eris; & cum perverso perverteris.* *Qualem te,* inquit S. Bernard. *paraveris Deo, talis oportet appareat tibi Deus. Cum sancto sanctus erit, & cum innocente innocens. Quidni & aquè & cum amante amans, & cum vacante vacans, & cum intento intentus, & cum sollicito sollicitus. Denique ait, Ego diligentes me diligo, & qui manè vigilaverint ad me, invenient me. Vides quomodo non solum de amore suo certum te reddat, siquidem tu ames illum, sed etiam de sollicitudine tua, quam pro te gerit, si te senserit sollicitum sui. Vigilas tu? vigilat & ille.* Ita eundem Psalmi locum etiam interpretantur Tertullianus, Clemens Romanus, Hieron. Nyssenus, & alii.

Exemplū. — S. Hieron. Epist. ad Heliod.

205. Ut speculum ad aliorum maculas corrigendas sit idoneum, debet ipsummet habere lucem ab omni macula liberam. Unde lemma; LUCET, UT EMENDET. Ita Princeps vel Prælatus intactam virtutis lucem præferat necesse est, si populum ac subditos suos à vitiis emendatos velint. S. Hieronymus; *Domus Episcopi & conversatio, quasi in specula posita, magistra est publicæ disciplinæ: quidquid fecerit, id sibi omnes faciendum putant.*

Gloria Deo danda. — Liberalitas. — S. Ambr. in Lucam.

206. Nunquam solis radii speculum perlustrant, quin statim suum reddat luminis splendorem, & tam à latere, quàm à fronte omnia insigni charitate perstringat. Emblemati subscripsit Serenissimus Philotheus; LUMENQUE A LUMINE REDDIT. Ita Deus, Sol æternus, pectora nostra ineffabili amore incendit, donaque largitur eximia, ut nos gratuito erga ipsum amore vicissim omnem nomini Divino attribuamus gloriam. Sed & proximo communicandum est, quod in te eximium habes, seu prudentiæ ingeniique laudibus insignis inclarescas, seu manu promptus, fortitudinis famam obtinueris, seu opum potentiæque magnitudine cæteros antecedas. Proximus Deo est, qui in mortales beneficus, munera sua grato animo dispensat, & liberalitate indulgentiâque humanum genus sibi demeretur. S. Ambrosius, *Nescit virtus mensuram gratiæ; nec contenta referre quod acceperit, sed vult cumulare quod sumpsit: nec inferior sit beneficio, licet æquetur officio.* In rem nostram canit Emblematis Author;

Clara repercusso reddat sua lumina Phœbo,
Et nitidum speculi sparsit imago jubar.
Hoc fragilis faciat vitri quum vilior orbis,
Quid mea non facient pectora, Magne Deus!
Quod radio, placeoq; tuum est. Nec pulchrior ignis
Me lustrat, quam qui redditur ipse tibi.
Redde, tibi reddam: sine te mens frigida torpet,
Illustrata tuâ luce potenter agit.

SPE-

SPECVLVM CONCAVVM.

Venustas.

Saavedra imp. 76.

207. Speculum à Sole nihil nisi lucem recipit; at hanc ipsam mox in ardentes flammas conversam, passim ita acerbè diffundit, ut res quasvis adversas ac propinquas incendat. Unde lemma; E LUCE ARDOR. Ita omninò à venustate, ceu luce, non raro intensissimæ amoris flammæ excitantur. Didacus Saavedra affirmat; eo Emblemate Principem significari, qui, animo plerunque optimo instructus, nonnisi quietis, serenitatis, & pacis lucem, spargit; at ministrorum malevolentia eam omnem pervertit, & lucem tantoperè exoptatam, execrandâ metamorphosi, in flammas & regnorum excidia convertit. Theophyli, Episcopi Alexandrini, litteræ, ad S. Hier. destinatæ, undique mansuetudinem ac benevolentiam spirabant; at bajuli crebris minis ac verborum duritie gravissimos iracundiæ ignes excitare conati sunt. Unde S. Hieronymus in hæc verba respondit; *Cur nomine Sanctitatis tuæ contra nos pro terrore abutuntur, cùm Epistola tua pacem & mansuetudinem sonet, illorum verba duritiem comminentur?* D. Loppius de Harro, cùm inter Regem suum. D. Sancium Fortem, & D. Petrum III. Aragoniæ Regem, pacis internuncius constitueretur, verbis utrimque in partem deteriorem obtortis, simultates plusquam unquam acerrimas excitavit.

Minister malus.

S. Hieron. Epist 62.

208. Speculum concavum, recepto solarium radiorum splendore, flammas passim clarissimas spargit. Unde lemma; NOSTRA NE I LAMPI ALTRUI LA SUA CHIAREZZA. Id est; ALTERIUS LUMINE GAUDET. Præclara hæc Beatorum imago est, qui Solis Divini radio cumulatè illustrati, immensam gloriæ lucem in orbis conspectu spargunt. Nam, Magno Augustino teste, *Qui non est in Deo, non est in lumine, quia Deus lumen est.* Illud ipsum Emblema etiam in Ministros Principum convenit, qui sublimem dignitatis aut gloriæ splendorem adepti, ingenii sui radios passim diffundunt. Cæterum si in eodem Emblemate non quidem speculo, sed Soli primas tribuere libeat, opportunè illud de Deo intellexeris; sicuti enim Sol amplissimam luminis sui vim & efficacitatem in speculo explicat, ita summa Creatoris gloria in creaturis manifestè resplendet. Hoc sensu Abbas Grillus canit;

Beati

S. Aug l. 2. de Trinit. c. 0

Minister Principis.

Deus.

Abb Grill. part. 1.

Questa, ch' à gli occhi miei discopre il Sole
Mondana immensa mole,
E tuo specchio Signore,
Che t' offre a me nel summo tuo valore;
Perch' io rimiri in si stupendo effetto
Ciò che non può capir nostro intelletto;
E legga in si Divo ampio volume
Le sue gratie, i tuoi pregi, e'l tuo costume.

Et rursus sub finem primæ partis;

Quel sol, ch' il giorno io miro,
Quel ne la notte bruna
Mi splende ne le stelle, ne la Luna;
Ch' in varii volti luce
Una medesima luce:
Così l' iste oggetto
Miro in diverso aspetto;
Così ne le fatture il mio fattore
Vien ch' ogn' hor miri, e reverente adore.

209. D. Carolus Bovius Emblematis loco radios solares expressit, qui in speculum concavum illapsi, & inde in materiam solidam reverberati, eam extenuant ac incendunt. Epigraphen addidit; ET DURISSIMA CEDENT. Haud aliter humanum pectus, quantumvis odio aut vinctâ obriguerit, si charitatis aut beneficentiæ radiis ab æmulo suo cooperiatur, mox iterum mansuescit. S. Paulus, *Si esurierit inimicus tuus, ciba illum; si sitit, potum da illi; hoc enim faciens, carbones ignis congeres super caput ejus. Hoc enim agens*, inquit interpres S. Thomas Villanovanus, *& accendetur charitas, & destruetur malitia, & cessabit inimicitia, & erit frater, quem inimicum putabas.* Et prior illo S. Hieronymus; *Carbones ignis congregabis super caput ejus, ut superatus beneficiis, excoctus fervore charitatis, inimicus esse desistat.*

Charitas.

Rom. 12. 20.

S. Th Villan. serm 12 fer. 6 Coner.

S Hieron lib 1 adverf. Pelag cap. 9.

210. Animam Divinam, nullâ aliâ nisi amoris Divini flammâ succendendam, speculi concavi symbolo figurabis, quod solaribus radiis percussum, ardores cœlestes ac prorsus peregrinos concipit. Lemma; COMMUNI NON IGNE. Concinnè Hermannus Hugo;

Anima contemplativa.

Herm. Hugo Vot anima Eleg. 1 in fin.

O Deus, aut nullo caleat mihi pectus ab igne,
Aut solo caleat legis amore tua.

Et certè hæc animæ devotæ suspiria in proprio suo pectore cummulatè expertus est S. P. Augustinus; *Quidest hoc, quod sentio?* inquit, *quis est ignis, qui calefacit cor meum? quæ est lux, quæ irradiat cor meum? O ignis qui semper ardes, & nunquam extingueris, accende me!*

S Aug soliloq. cap 31.

211. Speculum concavitatis beneficio solares radios intra sinum suum colligit, ac veluti impregnatum, pauló post vivas parturit flammas, easq; in vicinum orbem foras effundit. Unde speculo concavo, dum à Sole percussum incendia generat, inscribes; IGNEM AB IMO. Cordis puri & innocentis hæc imago, quod profundissima humilitate incurvatum, uberrimas Spiritus sancti flammas facillimè concipit. Appositè Thomas Stapletonus; *Sicut specula depressa, quæ ignita vocantur, radiis solaribus apposita, ignem concipiunt; sic cor humile & depressum Divini Spiritûs ignem statim concipit &c.* Eodem Emblemate amicum simulatum describere licet, qui quantò magis in alterius obsequium incurvatur, eò graviores occulti odii ac vindictæ suæ flammas ejaculari molitur P. Cornelius à Lapide; *Amici*, inquit, *tegentes inimicitiam, curvant sese, ut amicum honorent, sed sub curvitate hâc dolos abscondunt, ac interim colligunt ignem ardoremque nocendi, quo amicum exurant & perdant.*

Humilitas.

Thom. Stapl. Dom 4. Advent 0.

Amicus falsus.

Corn. à Lap. in Eccles. c. 12. v. 10.

212. Luminibus meis reflexis, in sacram Scripturam non ita pridem editis, speculum concavum Symboli loco præfixi, quod lucem, è cœlo acceptam, in Eruditionis profanæ pectus reverberat, cum lemmate; OMNE DE SURSUM. Dicere volebam; lumina non tantùm in Christianam Religionem, sed & in sanas Philosophorum doctrinas derivata, unicè à Deo scaturiisse. Emblemati construendo facem prætulit S. Jacobus; *Omne datum optimum, & omne donum perfectum de sursum est, descendens a Patre luminum.* Idipsum de auxiliis Divinis pronuntiat Magnus Augustinus; *Gratia Dei non secundùm merita accipientium datur, sed secundùm placitum voluntatis Dei; qui hominibus dat quibus vult, quoniam misericors est: quod & si non det, justus est.*

Scientia est donum Dei.

Jac. 1. 17.

Gratia Dei.

S. Aug de dono persev. cap. 12.

213. Speculum concavum è solaribus radiis, in materiam stupeam reflexis, ignem excitare consuevit. Unde verbis ad Solem conversis, hanc gnomam præfert; PER TE SPLENDEO, ET URO. Animum, adversus Divina beneficia gratum, hæc idea concernit; sive enim doctrinæ aut miraculorum luce resplendeat, sive alios charitatis suæ flammis accendat, id totum unicè in supremam Dei virtutem

Gratus.

1 Cor. 1. 31. S. Laur. Just. l. 10 Humil. cap. 1.

Justus.

Achill. Bocc. Symbol. 66.

tutem refert. S. Paulus providè monet; *Qui gloriatur, in Domino glorietur.* S. Laurentius Justinianus in hunc locum ex se ipso quærit; *Quare verò in Domino?* & mox respondet; *Quoniam ab ipso percipimus totum, quod dignum est gloria.* Porrò Emblematis hujus epigraphen etiam de persona sancta intellexeris, quæ illuminationes, à Divino Sole receptas, quantocius ad vicina hominum corda inflammanda diffundit; uti S. Franciscus Seraphicus, S. Ignatius Loyola, aliique complures assolebant. Hoc sensu Achilles Bocchius canit;

Ignifera ardentes Phœbi specularia flammas
Concava si fuerint, paraque concipiunt.
Hic facili oppositus fomes comprenditur igne,
Sic qui mente Deum simpliciore capit.
Ipsi arcana libens sua penetralia cordis
Dedicat, atque ignis carpitur ætherio.
Unde alii ignescunt Divino prorsus amore,
Mox læti supremum regna beata tenent.

S. Ignatius Loyola.

Cicero 1. de Oratore.

Dei aspectus.

Coman. Cor. 2. 10. stanz. 7.

214. Radii solares, è speculo concavo in materiem stupeam reverberati, epigraphen sustinent, EXARDESCET IGNIS. D. Aresius, hanc iconem de S. Ignatio Loyola interpretatus, haud obscurè innuit, grandem hunc Heroëm Soli Divino instrumenti loco deservisse, ad sancti amoris flammas per orbem vastissimum spargendas. Et appositè quidem peccatorum corda per Ignatium accendi debebant, qui ob radios & illuminationes cælestes, in ipsius pectore cumulatè unitas, verissimum sese Ignatium, seu rectius Ignitum, probavit. E Tullii sententia totus igneus sit oportet, qui aliis accendendis conatur dare operam. *Ut nulla materies tam facilis ad exardescendum est, quæ nisi admoto igni ignem concipere possit: sic nulla mens est tam ad comprehendendam vim Oratoris paratam, quæ possit incendi, nisi inflammatus ipse, ad eam & ardens accesserit.* Cæterùm unico Dei obtutu amplissima incendia in obstinatis hominum cordibus excitari solent. Unde D. Gregorius Comaninus ad Deum canit;

D' un raro vostro sguardo un dolce lampe,
Occhi, s' entro a fredd' alma arriva, e splende,
Quanto, ò quanto l' incende
Ben nullo e cor di così dure tempre,
Che non s' infiammi, e stempre,
Punto dal caldo del bel vostro raggio,
Ch' a lui toglie il Decembre, e mena il Maggio.

Intentio.

S. Ignatius Loyola.

S. Bernard. serm. 13. in Cantic.

Consilium.

Virg. 1. Æneid. v. 316.

215. Speculum concavum omnes Solis radios, intra sinum suum collectos, mirâ reverberatione tandem in unicum punctum cogit. Unde lemma; AD UNUM REDIGIT. Enimvero Thesaurus hanc iconem inter cæteram funebrem Philippi III. Hispaniarum Regis apparatum suspenderat, eâque haud obscurè significabat, grandem illum Monarcham omnes suas cogitationes, à Deo acceptas, ad Reipublicæ tranquillitatem direxisse. S. Ignatius Loyola omnes suos effectus, fines, & operationes ad animarum salutem & gloriæ Divinæ incrementum ceu metam ultimam, destinavit: unde etiam gnomam hanc suam assiduo versavit ore; *AD MAJOREM DEI GLORIAM.* Rationem reddens S. Bernardus, ait; *Quia quidquid hic favoris capias, quod ad Deum non retuleris, ipsi furaris. Tu enim putre de pulvis, unde gloria tibi, unde?*

216. Speculum concavum, dum Solis reverberatione vicinam candelam accendit, Emblematis loco hanc gnomam præfert. ALIENA LUCE LUCEM QUÆRITO. Ita nimirum egestas nostra ab aliorum consiliis non rarò opportunam lucem emendicat. Æneas, Virgilio teste, comitis sui loco celeberrimum Achatem habuit;

——Ipse uno graditur comitatus Achate.

Innuebat videlicet, bonum Principem nunquam à suo Consiliario dissociandum esse. Unde Isocrates Nicocli Principi dixit; *Intellige, bonum Consiliarium esse utilissimam, & dignissimam omnium possessionem: illos etiam tuum regnum maxime amplificaturos existima, qui tuam mentem plurimum potuerunt colere.* Et Euripides;

Princeps sapiens sapientûm commercio.

Spiritus S.

S. Cyril. Alex. in Gen.

Malignus.

Intentio.

S. Bern. l. de præcept. & dispens.

Sanctus Zelosus.

Meretrix.

217. Speculum, à Sole percussum, copiosam lucem, ex æquo a speculo & Sole productam, diffundit. Unde lemma; AB UTROQUE PROCEDIT. Spiritum sanctum, ab æquali Patris & Filii virtute emanantem, hæc imago demonstrat. De illo S. Cyrillus Alexandrinus; *Vivificat omnia Spiritus Dei, cùm & ipse naturâ vita sit, utpote à vita, hoc est, à Deo Patre & Filio procedens.*

218. Speculi concavi species reperitur, quæ figuras omnes obtorquet, ac inverso ordine repræsentat. Huic Carolus Bovius subscripsit; RECTA DISTORQUET. Talem hominis maligni ac perversi est indoles; Ita Nabal Davidem, cùm fatale Saulis odium fugitivus declinaret, Domino suo perduellem interpretatus est. Judæi omnia sanctissima Christi opera in partem sinistram detorserunt. Aliquot Romani, cum Pompei Magni pedem fasciâ obligatum cernerent, mox, tametsi vulneris curandi causâ id fecerit, ab illo fasciam, seu Regni symbolum, affectari suspicabantur. Quid? quod ipsa sacra Scriptura, quantumvis doctrinas contineat sanissimas, ab hæreticorum genio violentiam sustineat, & ad sensus prorsus alienos torqueatur? Cæterùm intentio mala sanctas ac rectas quasvis operationes nostras efficit malas & perversas. S. Bernardus; *Bonum prorsus condemnat intentio prava.*

219. Speculum ustorium, incendii excitandi causâ, solares radios omnes in unicum punctum, ceu reflexionis centrum, cogit. Quare epigraphen subdidit Bovius; COGIT, UT CREMET. Melior Emblematis hujus mens S. Ignatium Loyolam spectabat, qui plurimos, in unam Societatem collectos, ad orbem universum Divino amore succendendum dispersit; cum dicto, *Itote, mundum incendite & inflammate.* In sensu autem deteriore illud ipsum Emblema mulieri obscœnæ convenit, quæ amasios callidè ad se convocat, impuras libidinis flammas in ipsorum cordibus excitatura. Unde Aristophanes de Meretrice dixit.

Pax liquescit ab eâ adusta.

Princeps justus.

Fœmina.

S. Ambros. l. 1. de Offic.

220. Radius solaris, in speculum concavum illapsus, ad res oppositas, quantumvis longinquas, reverberatur, easque concremat. Unde lemma; VEL EMINUS URIT. Magnatum hic typus est, qui supplicii sui ardore in quosvis reos, tametsi remotissimos, animadvertere nôrunt. D. Salvator Carducius;

Vel eminus Phœbæa lampas concremat:
Sic Regis ira ubique crimen fulminat.

Fœminæ forma vel à longinquo visa, animum virilem hebetat & urit. S. Ambrosius; *Fœmina stimulat, ignem accendit, flammigero igne percutit, conscientiam pariter habitantis, & exurit fundamenta montium.*

221. Radii solares è speculo concavo incrementum sumunt, & ardore longè intensiore revertuntur, quàm in illud illapsi fuerant. Cui proinde subscripsi; ACCEPTUM GEMINAT. vel ut Sigismundo

Gratitudo.

mundo Laurentio placet ; MAJORA POTIUS. Iis hoc symbolum est proprium, qui res exiguas plurimis argumentis donant : vel qui pro acceptis beneficiis gratam ac multiplicem vicem rependunt. Ita Hiero, Syracusarum Tyrannus, Archimolo Poëtæ, ob epigrammatis munusculum, sex mille frumenti modios donari jussit ; uti de illo testatur Athenæus. De Persarum Rege author est Aventinus, quod Carolo Magno, in compensationem aliquot canum venaticorum, integram Palæstinam dono dederit. Ludovicus XI. rapam insigniter grandem, quam ab homine quodam simplici oblatam acceperat, mille coronatis aureis remuneratus est. Seneca ; *Debemus imitari agros fertiles, qui multò plus reddunt, quam acceperint ; qui si non dubitamus bona conferre his, quos speramus nobis profuturos, quales debemus esse in eos, qui jam profuerunt?*

Avent. lib. 4. Annal. Boic.
Ægidius Gorozzius de libr. & factis memor.
Senec. in ep.

222. P. Joannes Bartholomæus Pancierus, Augustinianus Excalceatus, Emblematis loco speculum produxit, quod res quidem externas omnes reflectit ac repræsentat, AT NON SE IPSUM. Ipsissimi hi hominis vitiosi & hypocritæ mores sunt, qui suis proximis defectus quosvis levissimos acerrimè exprobrans, enormibus flagitiorum suorum monstris assiduò connivet. Adversus istos non sine aculeo Servator ; *Quid autem vides festucam in oculo fratris tui ; & trabem in oculo tuo non vides?* Toletanus, Episcopus Iprensis, apud P. Novarinum de eadem hominum fæce ait ; *In aliorum corpore parvam cernunt verrucam, turpemque esse clamitant: in suo ipsorum magnum gibbum vel strumam ingentem non vident &c.* S. Hieronymus in illa Christi verba ait ; *De his loquitur, qui cum mortali crimine teneantur obnoxii, minora peccata fratribus non concedunt.* Et S. Joannes Chrysostomus ; *Multi hoc faciunt, qui si viderent Monachum superfluum vestimentum habentem, aut copiosiore cibo potum, avari fiunt accusatores, quotidie episrapientes, & crapulam patientes.*

Detractor.
Matth. 7. 3.
Toletanus l. 5. de verit. c. 11. ap. Novarin. To. 1. Adag. n. 1782.
S. Hieron. in loc. cit.
S. Io. Chrys. citatus in Caten. aur.

223. Sarmenta per solares radios, è speculo concavo reverberatos, inflammantur, cum lemmate, VIS MAJOR IN ARCTO EST. Ita nimirum cœlestes gratiæ nunquam in humanam gentem copiosius spargebantur, quàm ubi Solem Divinum intra uteri virginei angustias coarctari contigit. Ut adeò Virgo Deipara à S. Ephræmo verè cognominetur *Lumen præfulgens, quo mundus illuminatur.* Et à Buteone in Hymno Græco ; *Splendor mysticè sideris inoccidui.* Cæterùm Emblemati explicando P. Jacobus Masenius binum hoc distichon subjunxit ;

Maria V. gravida.
S. Ephræm. de laud. Virginis.

Solis ut in speculo radiorum cogitur ignis,
Unde bibunt fusæ arida ligna faces ;
Sic trahit immensum Virgo sub viscera Numen,
Unde suas flammas orbis amoris habet.

TELA. PANNUS.

Cap. XXIV.

224. D. Hypolitus Bracciolinus Abbas, Pistorii in Expergefacientium Academia, Symboli loco telæ volumen præfert, quod in aprico campo sub radiis solaribus explicatum, epigraphen sustinet ; HINC CANDOR. Ita nimirum genuinus animæ candor ac cordis puritas omnium securissimè sub Dei aut insignium personarum præsentia obtinentur. Seneca ; *Aliquis vir bonus nobis eligendus est, ac semper ante oculos habendus ; ut sic tanquam illo spectante vivamus, & omnia tanquam illo vidente faciamus. Magna pars peccatorum tollitur, si peccaturo testis assistat. Aliquem habeat animus, quem vereatur, cujus authoritate etiam secretum suum sanctius faciat.*

Præsentia Dei.
Senec. Ep. 10

225. Tela, propè rivulum sub radiis solaribus explicata, epigraphen tenet ; ALBESCIT UTROQUE. Opportuna hæc S. Apostoli Petri imago est, qui non tantùm à benigno Solis Divini radio illustratus (*respexit Dominus Petrum*) verùm etiam intra lachrymarum suarum undas submersus (*egressus foras flevit amarè*) deperditum animi sui candorem recuperavit. S. Ambrosius ; *Bonæ lachrymæ quæ lavant culpam. Denique quos Jesus respicit, plorant delictum. Negavit primò Petrus, & non flevit, quia non respexerat Dominus. Negavit secundò, non flevit, quia adhuc non respexerat Dominus. Negavit & tertiò, respexit Jesus, & ille amarissimè flevit. Respice Domine Jesu, ut sciamus nostrum deflere peccatum, lavare delictum.* Et paulò post ; *Et tu veniam si vis mereri, dilue culpam lachrymis tuam: eodem momento, eodem tempore respicit te Christus.* Magdalena quoque, à Deo illuminata, & lachrymarum suarum imbre abluta, nobilem & gratiosam cordis puritatem sortita est.

S. Petrus.
Luc. 22. 61.
S. Ambros. l. 10. in Luc.
S. Magdalena.

226. Telæ volumen, supra machinam textoriam figuratum, & forfice præcisum, epigraphen à me recepit ; DUM ADHUC ORDIRER. Mortem hoc Emblema demonstrat ; quæ juvenibus etiam tenellis vel certè cùm omnium minimè putatur, fatales suos ictus infligit. Eodem argumento vitæ humanæ celeritatem exprimit Jobus ; *Dies mei velocius transierunt, quàm à texente tela succiditur.* Et Rex Ezechias ; *Præcisa est velut à texente vita mea. Id est*, interprete Leone Castro, *instar telæ, quam textor præcidit & resecat. Et rursus : dum adhuc ordirer, succidit me, id est, veluti si textor telam, quam exorsus est texere, resecaret, sic in dimidio dierum præcisa est vita mea.* In eundem locum Cardinalis Hugo ; *Vita nostra*, inquit, *quasi tela est. Hanc telam orditur homo in animo suo longam quantum vult. Sed Dominus præscindit eam, quando placet, & sæpe propter dispositiones & desideria, quæ habet homo diu vivendi, citius moritur.* Optimum proinde Hugonis consilium est ; *Hoc est quod valde timere debet homo procrastinans, ne cum orditur, id est, se disponit diu victurum, Dominus præscindat in momento.*

Mors immatura.
Iob 7. 6.
Isa. 38. 12.
Leo Castro in hunc loc.
Hugo Card. in hunc loc.

227. D. Didacus Saavedra Symboli loco telam mundam, in regula quadrata extentam, ac crismate fultam, exhibet, quæ coloribus perpingenda, orbiculum ligneum & aliquot penicillos vicinos habent ; cum lemmate, AD OMNIA. Juventutem hæc tela repræsentat, quæ cujusvis doctrinæ lineamentis recipiendis aptam pronamque se offert. Accommodatè nimirùm ad vulgare illud Aristotelis dictum, pueritiam instar tabulæ rasæ esse, quæ nullis adhuc coloribus obducta, ad quasvis formas pro pictoris arbitrio recipiendas idonea existit. Seneca ; *Omnibus natura fundamentum dedit, semenque virtutum, omnes ad ista omnia nati sumus: cum irritator accessit, tunc illa animi bona velut sopita excitantur.* Plato ; *In pueris*, inquit, *mobilia sunt ingenia, & ad percipiendum facilia.* Et Joannes Audenus ;

Pueritia.
Senec. Ep. 10.
Plato de An.

Dum tenera est ætas, generosos imbue mores ;
Tum facile est cunctis artibus ingenium.

228. Illud ipsum Emblema ; telam pictoriam cum coloribus ac penicillis repræsentans, Carolo Bovio authore epigraphen sustinet, QUÆ FORMA PLACEBIT. Talis omninò est obedientia, ad omnem Dei aut Superioris nutum prompta & indifferens. *Perfecta obedientia*, inquit S. Bernardus, *ad omne, quod injungitur, spontanea, vigore liberalis, alacrisque animi, modum non considerans, in infinitam liberta-*

Obedientia.
S. Bernard. Tract. de Præcep. & Dispensat.

Matth 8. 9.

libertatem extenditur. Similem obedientiam in Centurionis domo videre erat; *Habens sub me milites, & dico huic, vade & vadit; & alii veni, & venit: & servo meo, fac hoc & facit.*

229. Ex Amianto lapide, in fila subtilissima attenuato, telas contexunt, quæ flammis injectæ, adeò nihil detrimenti sustinent, ut potius in illis expurgentur & abluantur. Unde telæ hujus volumen, igni impositum, à D. Emanuele Thesauro Abbate epigraphen recepit; SEMPER CANDIDIOR. Veræ amicitiæ ac fidelitatis hæc imago est, quæ suppliciis examinata, incineratum suum candorem ac puritatem omnium clarissimè demonstrat, *Ure, cade, occide, non prodam*; inquiebat Seneca. Opportunissimo hoc Emblemate S. Laurentium Martyrem, S. Marcianum, S. Appolloniam, aliosque significare licet, qui à tyrannis in flammas abjecti, sanctum fidei ac innocentiæ suæ candorem semper inviolatum conservârunt.

Fidelitas.

Seneca.

Martyres.

230. Telæ seu panni volumen, suprà machinam textoriam extentum, & à duabus vel tribus phrygionum acubus passim transfixum, epigraphen tenet; A VULNERE DECOR. seu; PULCHRIOR EX VULNERE. Hinc ingentem utilitatem ac grande ornamentum conjicere licet, quæ animabus nostris è vulneribus, persecutionibus, & ærumnis accrescit. Totum hoc Emblema erudito Jacobi Catii epigrammate nititur;

Calamitas illustrat.

Mille foraminibus dum lintea Virgo colorat,
Fraque di bi illa ... ordinibus.
Rusticus ista videns, vah! stulta puellula, clamat,
Candida fer... a vatea pe ... ac ...
Rustice, quid tetricâ miraris vulnera fronte?
Major ab infecto VULNERE venit HONOR.

In eandem rem is ipse etiam sequens Epigramma affert, ubi apertæ telæ perforatæ fit mentio.

Non tibi fert animus tua serica perdere, quamvis
Mille foraminibus serica, Virgo, nocet.
Quod laceravit acus, rursum mox ipse videt in aere,
PULCHRIOR EX ipso VULNERE tela redit.
Quos premis, alme Deus, non opprimis. Arrige mentem.
Qui geris æthereâ vulnera facta manu.
Perfer, erit sanà cutis pulchrior ipsa cicatrix,
Et dabit haud dubiam vulneris author opem.

Iob
S. Io Chrys. Hom. 10 ad popul. Antioch.
Idem Hom. 5. ad Popul.
S. Ambr. lib. de Parad. c. 7.

Cæterùm illos phrygiæ telæ effectus in S. Jobo deprehendit Chrysostomus; *Job*, inquit, *clarus quidem erat, & in quiete, clarior autem post tribulationem apparuit.* Et alibi de Jobo disserens; *Vlcera solaribus radiis splendidiora erant.* Eâdem omninò ratione de illo pronuntiat S. Ambrosius; *Diaboli malitia Job sancto viro fecit esse virtutem & patientiam clariorem.*

231. Artifices pumicis fragmento pannos suos lævigare, expolire, & ad ultimam perfectionem adducere solent. Quo in negotio pumex nihil omninò commodi, sed plurimum exitii referens, atteritur ac consumitur; pannus verò, tametsi extenuetur ac debilior evadat, simul tamen polituram exoptatam sortitur. D. Carolus Bovius id totum brevi ac erudito lemmate complexus, Emblematis hujus corpori subscripsit; DISPARI JACTURA. Innuebat videlicet, persecutiones, quas Sancti ab hominibus vitiosis patiuntur, utrique quidem, tam affligenti, quàm afflicto, nocumentum aliquod inferre: eo tamen discrimine, quod persecutor propriâ authoritate, conscientiâ, ac meritis citra ullum suum quæstum destituatur; alter econtra, quantumvis aliquam sanitatis, divitiarum, quietis, aut vitæ jacturam sustineat, maximum tamen virtutis, perfectionis, ac meriti incrementum capit. Præclarè ut solet Magnus Augustinus in hæc verba philosophatur. *Quomodo mali serviunt bonis? Quomodo persecutores Martyribus? Quomodo lima vel malleo auro; quomodo mola serviunt tritico; quomodo panibus coquendis fornaKa, ut illi coquantur, ista consumantur: quomodo in fornace aurificis palea servit auro, ubi sine dubio palea consumitur, aurum probatur.*

Affligentis & afflicti damna.

S. Aug. apud P. Fernand. c. 23. in Gen. fol. 3. n. 11.

232. P. Henricus Engelgrave gratioso Emblemate duas manus exhibet, quæ è panno, in contrarias partes contorto, copiosas guttulas exprimunt. Epigraphen addidit; DUM CONTORQUENT, EXTORQUENT. Hanc artem probè imbiberunt Caussidici & Medici malitiosi, qui clientum suorum caussas diuturno tempore torquere, & callidè ventilare solent, maximo suo emolumento & amplissimo quæstu. *Hi sunt*, inquit Cassiodorus, *qui causas protendunt adhibiti, impediunt prætermissi, fastidiunt admoniti, obliviscuntur locupletati. Hi sunt, qui emunt lites, vendunt intercessiones, deputant arbitros, judicanda dictant, dictata convellunt, attrahunt litigatores, protrahunt audiendos, retrahunt transigentes.* Unde è Caussidicis nonnemo, de certa quadam lite pendente, ac diutissimè prorogata, mihi respondit; *Mentre pende, anco rende.* Id est, *Dum pendet, pendit.*

Caussidicus malitiosus.

Cassiod. in illud Psal. In terram ad. versarum nomen sub.

233. Textor, telam confecturus, intexit stamini tramam, seu fila transversa rectis. Unde lemma; TRANSVERSIM RECTA SECANTUR. vel RECTIS TRANSVERSA JUNGUNTUR. Ita omninò vitæ humanæ series è prosperis & adversis successibus, alterna vicissitudine componitur. Opportunè in rem præsentem S. Gregorius Nyssenus; *Quomodo in tela, aut panni textura permulta fila, quorum quidem alia in rectum sunt extensa, alia autem per transversum divisa, ars extendi facit vestem; Ita etiam in vita, quæ ex virtute agitur, multa oportet concurrere, per quæ contexitur vita &c.*

Vita humana.

S. Greg. Nyss. in c. 4. Cant. ... Odor unguentorum.

234. Tela in textorio, elegantibus liliorum figuris distincta, epigraphen tenet, COMMENDAT OPUS ARTIFICEM. Maria Virgo, pulcherrimis virtutum floribus exornata, magnum Creatori suo decus est. In rem præsentem canit P. Masenius;

Maria V.

Sæpè stupet, variis ludit dum tela figuris,
Da talis ornatà quam regit arte labor.
Admirère, licet; Virgo, parituraTonantem,
Nascitur; artificem quis neget esse Deum?

Procl. Or. de Nat.

Et Proclus; *Tela admiranda œconomia, in qua tunica admirabilis illius unionis confecta est, cujus textor Spiritus sanctus, netrix virtus ex alto obumbrans, lana vetusta Adami pellis, trama impolluta Virginis caro, radius textorius immensa gestantis gratia, artifex verbum per auditum illapsum.*

235. Tela, ex amianto contexta, & igni imposita, epigraphen tenet; MEDIO NIL LÆDOR IN IGNE. Maria Virgo in medio labis originariæ incendio illæsa permansit. S. Athanasius; *Sicut ex Amianto lapide telæ fiunt igni inviolabiles, ita B. Virgo agnum peperit, cujus glorioso vellere facta est nobis vestis immortalis.* Et P. Masenius:

Maria V.

S. Athanas. apud Leon. Castrium in c. 43. Isa.

Credimus? an flagrans Amiante tela sub igne
Mersa, velut medius purior exit aquis?
Certa fides, quamvis magis inviolabilis una est,
In scelerum mediis integra Virgo rogis.

VAS.

VAS.

Caput XXV.

236. VAs samium, supra rotam figularem collocatum, & artificis manibus ad ultimam perfectionem deductum, authore Carolo Bosso, hanc epigraphen pronuntiat; DUCTU PERFICIOR. Verum Religiosum hæc idea adumbrat, qui à Religionis ingressu ad ipsam usque extremam vitæ suæ periodum nunquam non pro libertinâ superiorum voluntate in omnem partem versatus, tandem obedientiæ suæ coronidem in cœlis imponit. Huc, ni fallor, collimant Regii Prophetæ verba; *Manus tua deducet me, & tenebit me dextra tua.* Eodem argumento S. Joannes Chrysostomus cuivis fideli persuadere conatur, ut postremam artificis Divini manum olim recepturus, supremam ipsius dispositionem optimâ ac studiosissimâ voluntate persequi allaboret. *Sicut lutum, quocunque manus se formantis duxerit, sequitur: ita hominem, quacunque Deus jusserit, & sequi, & quæ ille intulerit, grato animo perferre convenit.*

Religiosus obediens.

Psa. 138. 10. B. io Chrys. lib. 1 de Provid. c. 7.

237. In Hispania receptum est, idque etiam Mediolani à Serenissimo Cardinali Infante fieri consuevit, quòd aquis majorem levitatem ac perfectionem ingeneraturi, eas hoc artificio ab omni graviore fæce expurgent. Vasa enim complura, è materiis porosis, aliisque occultis virtutibus instructa, mutuò sibi imponunt, ut aquæ expiandæ singula illa permeare queant. Unde per primum vasculum effusæ, terreas aliquot fæces post se relinquunt. Secundum deinde, tertium, ac reliquam illorum seriem transgressæ, semper puriores evadunt: donec tandem ex ultimo vasculo in pretiosas ac defæcatissimas guttulas distillent. D. Carolus Rancatus huic vasorum cumulo subscripsit; NEC QUICQUAM TERRENÆ FÆCIS. Verbis ex Ovidio mutuatis;

Ovid lib. 1. Metamorph.

Hæc super imposuit liquidum, & gravitate carentē
Æthera NEC QUICQUAM TERRENÆ FÆCIS habentem.

Animas, in piacularibus flammis detentas, hoc Emblemate depinges; quippe quæ, per angustias purgatorii cavernas distractæ, tandem purissimæ prodeunt. S. Bernardus; *Quidquid nunc parvipendendo transimus, palpando tegimus, dissimulando negligimus, quanto illic in purgatorio cruciatu vindex flamma consumet.*

Purgatorium.

S. Bern. serm. 117 de fex Tribulationibus.

238. Affectus, in animo nostro semel receptos, assiduò perdurare, è vase testaceo conjicies, cui nonnemo epigraphen ex Horatio subdidit; QUO SEMEL IMBUTA.

Consuetudo.

Horat. lib. 1. epist. 2.

QUO SEMEL est IMBUTA recens servabit odorem
Testa Diu.

Non minus breviter atque eruditè Michaël Aiguanus;

Aiguan. in Ps. 118 v. 9.

Quod nova testa capit, inveterata sapit.

Et Joannes Audenus;

Heu malè diluitur teneris quod mentibus hæsit.

Prolixior S. Hieronymus, *Difficulter eraditur*, inquit, *quod rudes animi perbiberunt. Lanarum conchylia quis in pristinum candorem revocet? Recens testa diu & saporem retinet, & odorem, quo primùm imbuta est.* Atque in eam rem Alexandri Macedonis exemplum adducit, qui in ætate juvenili à Leonida Pædagogo suo diversa corporis & animi vitia edoctus, ea toto reliquo vitæ suæ decursu nunquam amplius oblitteravit. Plautus idipsum etiam de infamia observat, quòd semel inusta, characterem relinquat vix amplius eradendum. Ipsiusmet verba ita accipe;

S. Hieron. ep. ad Latom

Infamia æternum durat.

Plaut. in Pers. Act. 3. scen. 1.

—— Hominum immortalis est infamia,
Etiam tum vivit, cùm esse credas mortuam.

Tandem Emblemate isto edoceris, bona semel acquisita studiosè conservanda esse. Ex Ovidii sententia.

Conservare.

Non minor est virtus, quàm quærere, parta tueri,
Casus inest illic, hic erit artis opus.

Huic accinit Claudianus;

—— Plus est, servâsse receptum,
Quàm quæsisse decus.

239. Vasculum æneum, quale Odoramentarii usurpare solent, epigraphen sustinet; CALORE ODOR. S. Maria Magdalena gemino decore simul & ingentem charitatis ardorem & pretiosam fragrantiam spargebat; quippe quæ, S. Gregorio asserente, *AMANDO fortiter ARDEBAT*; Et, quod Sacra Scriptura testatur, domum replevit *ex odore unguenti.* Cæterùm exinde discas, animam nostram calamitatum flammis probè crematam, suavissimos virtutis ac pietatis odores exhalare. S. Cyrillus Alexandrinus; *Ut optimum quoque thus, cum IGNI inhæserit, tum ODORIS sui suavitatem emittit, sic anima sancta, cùm laboribus, periculisque, velut igne examinata est, tum clariorem, perfectioremque suam virtutem certissimè reddit.*

Magdalena.

S. Greg. Papa hom. 25. in Evang. Ioan. 12. 3.

Calamitas.

S. Cyrill. Alex. l. 10. Gen.

240. Vas plenum, quod è labio, deorsùm versato, vix aliquot liquoris sui guttulas effundere potest, homini illi persimile dixeris, qui Mecænati suo grates, pro acceptis beneficiis debitas persoluturus, verborum inopiam patitur. Emblemati subscribes; EX COPIA INOPS. Argumento prorsus eodem Justus Lipsius ad Germanos in hæc verba scribit; *Ut in angusto canali aut tubo, ubi aqua aquam trudit, sistitur, nec invenit ingressum: ita hoc ipso, quòd interdum multa simul decore volumus & debemus, dicimus pauca.*

Eloquentia.

Lips. Centur. singul. ad Germanos.

241. D. Aresius sanctos Martyres testaceis vasis non absimiles dicit, quæ primum aquis subacta, deinde igne exsiccantur. Epigraphen è Psalmo desumptam addidit; TRANSIVIMUS PER IGNEM ET AQUAM. Regii Psaltis verba sunt; *Transivimus per ignem & aquam; & eduxisti nos in refrigerium. Quod utique factum est*, inquit interpres Cassiodorus, *quando alios Martyrum ignis absumpsit; alios aqua devoravit, & per diversa elementa mors eorum probatur impleta.* Ad idem propositum Dionysius Carthusianus; *Per ignem & aquam*, inquit, *tanquam per duo extrema, intelligenda sunt omnia genera tribulationum inter media, quibus electi in hoc mundo purgantur.* Ita Abraham *de Ur Chaldæorum*, quæ *ignem* significat; Moyses è mediis Nili aquis; & omnes Israelitæ è succensis Ægypti fornacibus, marisque rubri aquis extracti sunt. Nec abs re dixeris, ardentes adversitatum ignes, & refrigerantes prosperitatum undas, inoffenso hominum justorum pede superari; uti vivo suo exemplo docuêre Josephus Patriarcha, David, Daniel, S. Henricus Imperator, S. Hermenegildus Hispaniarum Rex, S. Ludovicus Gallorum Rex, aliique. Quamobrem Hugo Cardinalis; *Transivimus*, inquit, *per ignem & aquam, id est, per adversitatem; quæ urit, & prosperitatem quæ dissolvit; quasi diceret, nulla peccati tentatio nos superavit, quia omne peccatum fit aut propter prosperitatem habendam vel conservandam, aut propter adversitatem vitandam, sed per*

SS. Martyres.

Psa. 65. 12.

Cassiod. in hunc loc.

Dion. Carthus. in hunc loc.

Gen. 15. Exod. 2.

Justi.

Hugo Card. in hunc loc.

per hæc transeunt justi per auxilium Dei, quia nec prosperitas demulcet, nec adversitas terret eos.

242. D. Joannes Ferrus Abbas Symboli loco aliquot vasa expressit, quæ dirupta, omnes suas aquas effundebant; cum lemmate, QUASSATUS DEFLUET. Ad verbum Lucretius;

Lucret. lib. 3.

> *Nunc igitur quoniam QUASSATIS undique vasis DIFFLUERE humorem, & laticem discedere cernis.*

Fama post mortem.

Innuit videlicet, post mortem omnes famæ nostræ rationes, sive bonas, sive malas, palam in orbem spargi. S. P. Augustinus eâdem icone immensam Christi patientis charitatem ac beneficentiam demonstrat, quâ è lacerato suo corpore ad universi mundi incolumitatem copiosum balsamum ac liquores saluberrimos profudit. *Nec unguentum tuum, quasi in vase tenuisti, sed tanquam confracto vase unguentum per mundum diffusum est, ut impleretur quod dicitur in Scripturis sanctis: Unguentum effusum nomen tuum.*

Christus patiens.

S. Aug. in Psal. 30. Conc. 3.

243. Vas diruptum, omni suo liquoro effuso, epigraphen à Lucarino accepit; AT ODOREM DIU. Verbis, ut paulò ante insinuavi, ex Horatio mutuatis;

Horat. lib. 1. Epist. 2.

> *Quo semel est imbuta recens, servabit ODOREM Testa DIU.*

S. Martyres.

Sancti Martyres, tametsi sanguinem omnem momento profuderint, meritorum tamen fragrantiam integram ac æternum duraturam conservant. Dilucidè Salomon; *Justi autem in perpetuum vivent.* Et Siracides; *Memoria Josia in compositionem odoris*, cujus suavitas nullo unquam exolescet ævo, *& Nehemias in memoria multo temporis.* Porrò consuetudo, animis nostris semel impressa, ad ipsum usque vitæ terminum nunquam amplius oblitterabitur. De se ipso protestatur Petrus Venerabilis; *Fratres, in illas montium & rupium angustias omnipotenti Deo servientes, videre, visitare, atque cum eis in Domino jucundari, dulce habui. Hunc SAPOREM, quo, cùm adhuc tonstrandus essem, imbutus sum, & DIU per gratiam Dei etiam huc usque servavi: non quidem vos videndo, quod ut volui, hactenus non potui: sed vos, vestraque omnia charitate non fictâ diligendo, colendo, venerando.*

Sap. c. 16. Eccli. 49. 1. Ibid. n. 15

Consuetudo.

Pet. Venerab. lib. 6. Ep. 24.

244. Vas, dum repletur, num integrum vel fractum aut vitiosum sit, dignoscitur. Unde Lucarini lemma, IMPLENDO DIGNOSCITUR. Ita omninò dignitates, magistratus, ac honores, quænam sit hominis indoles, palam demonstrant. Unde expertissimus nonnemo dixit; *Magistratus virum probat.* Et Plutarchus; *Sicut inter vacua vasa non facilè discernere possis, quod eorum integrum, quod vitiosum sit. Ubi aliquid infuderis, statim apparet quod perfluat. Ita animæ rimis fatiscentes, infusam potentiam non continent, sed foras diffluunt cupiditatibus, iris, arrogantiis, ineptiis &c.*

Dignitas.

Plutarch. de Princ. inerud.

245. Vas, è cerâ virgineâ confectum, si mari immergatur, omnem ab haustis aquis salsedinem tollit, easque puras ac suavissimas reddit. Proinde illud hoc lemmate insignivit Lucarinus; HAUSTAM PURIFICAT. vel ut Julio Cæsari Tadino, Academico inter Intentos Submerso, placet; DULCESCIT AB HAUSTU. Haud aliter sancta Ecclesia, instar vasis è cera virgine compositi, quosvis barbaros & indomitos homines, in sinum suum receptos, mansuefacere ac expiare consuevit. Tiburtius & Valerianus, instar leonum effrenes, ut primum S. Ecclesiæ gremium contigerunt, mirâ metamorphosi quantocius in agnos videbantur commutati. Hyberni barbari & immanes, postea quam ad fidem à meo S. Patritio fuêre conversi, mox puritatem prorsus singularem recuperârunt. Idipsum etiam in Americæ populis testatum habetur, qui sancta fide imbuti, è ferinis moribus suavissimos induerunt. Porrò tribulationes nostræ, tametsi amarissimæ, quantocius dulcescunt, si in providentiæ ac voluntatis Divinæ sinum rejiciantur. S. P. Augustinus; *Quocunque se cor converterit, in terrenis rebus amaritudinem invenit, unde dulcescat non habet, nisi levet se ad Deum.*

S. Ecclesia.

Tribulatio.

S. August. Psal. 93.

246. Illud ipsum vas cereum, mari immersum, epigrammate distinxi; DULCORAT HAUSTAM. Mens Emblematis erat, supremum Numen, hactenus amaritie ac vindictâ plenum, quamprimùm in Mariæ Virginis sinu recipiebatur, mox mirificè suavem ac beneficum evasisse. Apprimè in rem nostram S. Antoninus, Archiepiscopus Florentinus; *Deus ultionum, puniens terribiliter, intrans in uterum Virginis, totus factus est benignus, suavis, & humanus.*

Maria V.

S. Ant. p. 4. tit. 15 c. 12.

247. Vas limosum, si fatiscat, ex eodem limo iterum refici solet. Lucarinus hâc figurâ mortalium resurrectionem demonstrans, epigraphen subdidit; REFICITUR EX EADEM. *Oportet enim*, Apostolo teste, *corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem.* Hunc locum interpretatus Cajetanus, ait; *Significanter dicit, INDUERE, ut intelligamus, non intervenire mutationem secundùm substantiam, quum hoc ipsum sit incorruptibile & immortale: sed accidentalem, quemadmodum quum mutamus indumentum.* Et D. Thomas; *Dicit INDUERE: vestimentum enim adest vestito & abest, manente eâdem numero substantiâ vestiti, ut per hoc ostendat, quòd corpora eadem numero resurgunt, & iidem homines &c.* His S. Gregorius Nazianzenus accinit;

Resurrectio.

1. Cor. 15.

Cajetan. in hunc loc.

S. Thomas.

S. Greg. Naz. Carm. ad ipsum.

> *——Omnes extrema dies à finibus orbis*
> *Colliget, atque Dei jussu conjunget in unum,*
> *Sic licet in cineres quisquam dilapsus, & auras,*
> *Membraque perdiderit violenti injuria morbi.*

248. Vas testaceum, supra figuli rotam collocatum, ab eodem Lucarino epigraphen recepit; USUS A FIGULO. Appositè nimirum ad illa Apostoli verba; *An non habet potestatem figulus luti, facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam*; veluti diceret, ex eâdem hominum massâ aliquos directè, & ut vocant, positivè ad honoris vasa à Deo destinari; alios vicissim, permittente Deo & (cum Theologis loquor) indirectè inter contumeliæ vasa relinqui. S. P. Augustinus; *Fecit aliud vas in honorem, aliud in contumeliam; in honorem per misericordiam, in contumeliam per judicium; ut nemo glorietur in homine, ac per hoc nec in se.* Quòd si verò iconem istam in sensu tropologico interpretari libeat, haud incongruè dixeris, sicuti vas è solo figuli arbitrio in hanc potius quàm aliam formam effingitur; ita hominem, se ipso merè luteum, à solâ Dei voluntate in creaturam rationalem, divitem, nobilem, sapientem, felicem &c. efformari. *Ipse fecit nos, & non ipsi nos*, inquiebat non sine grati animi nota Vates Regius.

Rom. 9. 21.

Hominis creatio & prædestinatio.

S. August. c. 107. Enchiridii.

Psal. 99. 3.

249. Ut vinum dilutum gratioso artificio ab aqua separes; panni fragmentum unâ extremâ parte vino immergas, alterâ supra vasis labrum propendente. Sic enim experieris, aquam per pannum foras destillasse, solumque vinum meracum in vase residuum esse. Huic proinde Lucarinus subscripsit; SECERNIT, ET DISPERDIT IMPURUM. Illud ipsum sanè in extremo judicio continget, quando reprobi à justis horrendo & inevitabili decreto segregabuntur. S. Joannes Baptista de supremo Judice disserens, ait; *Cujus ventilabrum in manu ejus.*

Judicium extremum.

Matth. 3. 12.

Emun-

Hilar. in eo loc.

enimverò, interprete S. Hilario, *Ventilabro opus est, ab infructuosis infructuosa discernere. Quod in manu Domini situm, arbitrium judicat potestatis: triticum suum, perfectos scilicet credentium fructus, horreis reconditus, paleas verò, id est, inutilium, atque infructuosorum hominum inanitatem igne judicii concremantis.*

Honorum distributio.
Arist. l. 5. Polit. c. 7.
Luca. 25. 15.

250. Vas grande, dum suos liquores in alia diversæ magnitudinis ac capacitatis vasa diffundit, epigraphen sustinet; ÆQUUM NON ÆQUE. Innuit videlicet, Republicæ aut Religionum dignitates secundùm æquitatis leges, & prout quisque capax fuerit, distribuendas esse. Aristotelis Politica est; *Æqualitas inter cives, & pro conditione cujusque suus locus & gradus honoris assignatus.* Haud aliter Deus *Vni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii verò unum, unicuique secundùm propriam virtutem.*

Ignorans loquax.
Plutarch.

251. Vas testaceum, sive vacuum, sive vitium in clibano passum, pulsanti digito malignè respondet, & altum resonat. Unde lemma; SONAT INANE. Plerumque observabis, homines, quantò magis virtutum aut scientiarum inopes, eò cæteris esse loquaciores. Plutarchus; *Vascula inania maximè tinniunt: Ita quibus minimum inest mentis, hi sunt loquacissimi.* P. Cornelius à Lapide, posteaquam illud Hebræorum adagium retulerat, *Lagena plena nummis non sonabit: unicus & alter si in ea nummus fuerit, sonum edet, & tinniet;* subjungit; *Sic saniè, quò quis doctior, eò est modestior & taciturnior; quò INDOCTIOR, eò audacior, & LOQVACIOR.* Et Jacobus Bruck.

Corn. à Lap. in Proverb. c. 17. v. 28.
Iac. Bruck Embl. 30.

Vasa velut nullos edunt impleta sonores,
Ast exhausta levi pollice tacta sonant.
Sic doctus vanis se nunquam laudibus effert,
Arte rudis laudes detonat ore suas.

Educatio.

252. Quando grandis cujusdam vasis liquores in aliud minoris capacitatis & angustioris labii vasculum effunduntur, stillatim ac tardè eos versari oportet, ne quidquam inutiliter in terram defluat. Emblemati subscripsi; SENSIM, NE DEFLUAT. vel, NON TOTUM SIMUL. Eadem omninò ratione doctrina ætati puerili sensim instillanda est, ne tenellum ipsius ingenium nimiâ mole obruatur, suamque Magistro operam perdat. *Mens enim pueri*, teste Cornelio à Lapide, *est velut vas, habens os angustum, cui liquor sensim instillandus: alioqui si totum simul infundas, ad latera diffluet, & perdetur.*

Corn. à Lap. Prov. 22. 6.

Prodigus.
Ingratus.
Guido Cason. Emblem. 13.

253. Vas conceptum suum liquorem per rimas dispergens, hanc à me subscriptionem cepit; QUANT' ACCOGLIE, DIFFONDE. Id est; SPARGIT, QUOD RECIPIT. Hominis prodigi & ingrati hanc effigiem dixeris, cui omnis accepti beneficii memoria quantocius excidit. In hanc rem Poeta Italus, Guido Casonius;

Sfortunati sudori, opre neglete,
Industrie vane, è infruttuosi studi,
Son da colui, che i beneficii getta,
Quasi in cupa voragine i in un core
Ingrato, ch' avidissimo gli accoglie,
E per e fora de l' oblio gli spu ge.

Macc. Embl. 65.

Et Paulus Maccius;

Ingratus plenum est vas rimis. Omnia frustra
Injicias, haurit, fundit & illa brevi.

Meretrix.
Corn. à Lap. in Prov. 23. 27.

P. Cornelius à Lapide in vase illo fatiscente mulierum infelicitatem repræsentat, quæ è prostituto suo pudore plurimos quidem quæstus faciunt, at inter tantas opes semper egenæ ac inopes, nunquam illis gaudere permittuntur. *Meretrix est dolium perforatum; in quod etiamsi Crœsi opes injicias, effluunt, & prodiguntur, ipsaque semper eget, remanetque inops & pauper.* Comprimis tamen eos hoc Emblema spectat, qui arcana concredita nullo unquam silentio comprimere possunt, sed palam in obvios quosvis effundunt. Terentius;

Loquax.
Terent. in Eunuch. Act. 1. scen. 2.

Quæ vera audivi, taceo, & contineo optimè;
Sin falsum, aut vanum, aut fictum est, continuò palam est.
PLENUS RIMARUM SUM, HAC atque ILLAC PERFLUO.

Et quia mulieres loquacitatem istam plus aliis communem habent, idcircò nonnemo iis hoc distlicho eruditè illudit.

Cur nil contineat mulier, cùm Turca rogaret,
Rimosum vas est fæmina. Tullius ait.

Purgatorium.

254. Vasa testacea, in clibano excoquenda, epigraphen sustinent; SOLIDANTUR IN USUS. Animas in piacularibus flammis detentas; uti & milites hoc Emblema concernit, qui professionis causâ in bellorum simulachris probè exercitantur, ut olim in hostem ducendi, armis ac munere suo generosè defungi queant. Iisdem vasis sanctos Apostolos similes dixerim, qui Spiritus sancti flammis in Pentecoste succensi, ad omnium gentilium ferocitatem animosè sustinendam obduruerunt. S. Gregorius Papa; *Mundo hujus potest. quibus contraire non præsumerent, nisi eos sancti Spiritus fortitudo solidasset. Quales namque Doctores sancta Ecclesia ante adventum hujus Spiritus fuerant, scimus: & post adventum illum, cujus fortitudinis facti sint, conspicimus:* Idque prolixo sancti Petri Apostoli exemplo comprobat. Verùm non Apostolis tantùm, sed omnibus omninò justis hæc idea est propria, quia providente Deo in diversis calamitatum flammis excruciati, tandem in virtute & gloriâ solidescunt. Explicatissimè Siracides; *Vasa figuli probat fornax, & homines justos tentatio tribulationis.* Et Seneca; *Patrium habet Deus adversus bonos viros animum, & illos fortiter amat: & operibus, inquit, doloribus, ac damnis exagitentur, UT verum COLLIGANT robur.* Et paulò post; *Ubi assidua fuit cum incommodis suis rixa, CALLUM PER INJURIAS DUCIT, nec ulli malo cedit.* Tertullianus de Martyribus afflictis, tortis, ac excruciatis disserens; *Cogantur* inquit, *cruciantur, fatigantur, quantò plus in exercitationibus laboraverunt, tantò plus de victoria sperant.* Quin, illo flammarum beneficio homines justi eousque promoventur, ut non tantùm ad exoptatam victoriam, verùm etiam ad corporis & animi sui incorruptibilitatem consequendam obfirmentur, stabilianturque. S. Gregorius illa Psalmi verba examinans, *Aruit tanquam testa virtus mea*, ait, *Quid est testa ante ignes, nisi molle lutum? sed ei ex igne agitur, ut solidetur; virtus ergo humanitatis ejus* (id est, Regis Davidis, qui Servatoris nostri typus fuit) *velutis testa exaruit, quia ab igne passionis ad virtutem incorruptionis crevit.*

Exercitiū.
Greg. Hom. 30. in Evan.
Justus.
Calamitas.
Eccles. 27. 6.
Senec. de Provid. c. 2.
Tertull. l. ad Mart. c. 3.
S. Greg. Pap. in Psal. 21. 16.

Gratia Dei

255. Complura diversæ magnitudinis vasa, si fonti vicina fuerint, cuncta quidem replentur, at majore vel minore aquarum copiâ, prout singula magis vel minus capacia se exhibuerint. Unde lemma; PRO CAPACITATE. Ita omninò gratiæ Divinæ dona pro hominum capacitate majore vel

S. Hieron. l. 2 in Ep. ad Ephes. c. 4.

vel minore dispensantur. S. Hieronymus; *Gratia,* inquit, *juxta mensuram credentibus datur, non quod ad mensuram spiritum & gratiam tribuat Deus: magnificentia enim ejus non est finis, sed quod juxta mensuram vasculorum infundat liquorem, tantum largiens, quantum potest ille, cui donatur, accipere.*

Lascivus.

S. Aug. in Ps. 29.

256. Vas, fonti immersum, à Carolo Bovio inscriptum tenet; MERGITUR DUM IMPLETUR. Ita lascivus, dum cupidinem suam exsatiare nititur, in flagitiorum cœnum miserè præcipitatur. Magnus Augustinus super illud Psalmi, *Salvasti me a descendentibus in lacum;* ait, *Qui sunt, qui descendunt in lacum? Omnes peccatores mergentes in profundum, lacus est enim profunditas sæculi: quæ est ista profunditas sæculi? abundantia luxuriæ & nequitiæ. Qui ergò libidinibus se immergunt, & terrenis desideriis, descendunt in lacum.*

S. Ignatius Loyola.

Sanctitas.

S. Aug. Epist. ad Comitem.

257. Idem Bovius aliquot vasa vitrea in fornace figuravit, eaque perflatu tubi ferrei à fabro vitriario efformata, hoc lemmate insignivit; NON SINE FABRI SPIRITU. Mens Emblematis erat, Sanctum Ignatium Loyolam Patris Petri Fabri, discipuli & Socii sui, industriâ, quosdam fideles ad sanctimoniæ & veræ perfectionis fastigium attraxisse. Ceterùm omnia gratiæ vasa suam formam à Spiritus sancti influxu, ceu omnis sanctimoniæ fonte, derivant. Unde ad Spiritum sanctum suspirat Magnus Augustinus; *Sanctum semper opus in me spira, ut cogitem: compelle ut faciam: suade ut te diligam: confirma me, ut te teneam: custodi me, ne te perdam.*

Maria V. Benefica.

S. Anselm. ab. loq. cap. 27.

S. Greg. Neoc. Orat. 2. de Assumpt.

258. Vas suos liquores, è canali affusos, liberaliter effundens, inscriptionem habet; AFFUSA REFUNDIT. Maria Virgo suas gratias, quibus à Deo cumulata est, liberalissimè in nos effundit. Unde à S. Anselmo genuinè cognominatur. *Vas vitæ & salutis universorum.* Et à S. Gregorio Neocæsariensi. *Vas atque receptaculum supercælestis lætitiæ & mysteriorum omnium.* In rem præsentem canit P. Jacobus Masenius;

Dum pluit affusas gravis aura canalibus imbres,
Urna semel capta plena refundit aquas.
Defluit in plenam cælo nova gratia Matrem,
Hinc sterilis largo fonte rigatur humus.

Prædestinatus.

Maria V. immaculata.

S. Epiphan. Hæres. 78.

259. Vas, ex luto in illustrissimam speciem formatum, epigraphen tenet; VAS IN HONOREM. Hominis prædestinati; cumprimis tamen Mariæ Virginis hæc imago est, quæ Adami limo ac carne generata, nullam labis originariæ labem contraxit. Ut adeò verè à S. Epiphanio cognominetur *Vas pretiosum & excellentissimum, vas honoratum:* Canentem audi Emblematis Authorem, P. Masenium;

Vidi ego de luteis vas non ignobile glebis
Ornamentum abaci sæpe fuisse sui.
Fæmina vas luteum est, fuit admirabilis una
Eruta Virgo luto, sed tamen absque luto.

Dignitas.

Tacit. l. 1. Hist. 49.

Tentatio.

260. Vasis rimæ omnium optimè per infusas aquas explorantur. Unde lemma à Zincgrefio inditum; TUNC VITIUM APPARET. Ita hominis indoles è dignitate acceptâ maximè innotescit. Unde de quodam pronuntiavit Bias, *Magistratus virum declarabit.* Et de Galba Tacitus; *Omnium consensu capax fuisset imperii, nisi imperasset.* Idipsum etiam de tentatione dixerim, quæ singula hominis vitia aut virtutes ob oculos statuit. Unde Tobiam

Tob. 12. 13.

Senec. l. de Provid. c.

imbuens Angelus, *Necesse fuit,* inquit, *ut tentatio probaret te.* Seneca causas varias assignans, cur Deus viros probos tantoperè affligat, ait; *Deus virum bonum in deliciis non habet: Experitur, indurat, sibi illum præparat.*

VMBELLA.

Caput XXVI.

Isa. 4. 6.

Defensio Maria V. Protectrix Puritas protegit.

S. Greg. Nyss. Hom. 5. in Cant.

261. VMbella opportunam adversus quasvis cœli injurias tutelam præbet. Lemma; ET SOLEM, ET IMBRES, subintellige, *arcet.* Isaias idipsum de Tabernaculo Dei, ceu genuino Virginis Mariæ typo, pronuntiat. *Tabernaculum erit in umbraculum diei AB ÆSTU, & in securitatem & absconsionem à turbine, ET A PLUVIA.* Porrò etiam vitæ integritas & sanctimonia, instar umbellæ, ab omni adverso incursu hominem tuetur. S. Gregorius Nyssenus *per umbellas solatium æstus* intelligit, *quod accedit animis ex continentia & puritate. Umbrosa autem fit nobis vita, extincto æstu per umbellas virtutis.*

Nomen à vitio derivatum.

Ephes. 2. 3.

S. Bernard. serm. 1. in Purif. B. M. V.

262. Umbella, instrumentum admodum familiare, cui non suum ab usu illo derivat, quem in umbras producendis confert. Quare eidem subscripsi; NOMEN AB UMBRA. Eos hoc Emblemate notabis, qui cognomen suum à vitio quodam traxerunt. Julianus Imperator, si Ammiano Marcellino credas, summo ingenio excelluit; at ob Christianam fidem perfidè negatam, Apostatæ cognomento vocatur. Constantinus V. Imperator, quòd etiamnum infans sacrum baptismatis fontem alvi sui excrementis defœdarit, Copronymi cognomen accepit. Ludovicus Galliæ Rex Caroli Calvi frater, ob balbutientis linguæ vitium Balbus cognominabatur. Herostratus è Dianæ Ephesiæ templo, sacrilegè combusto, nomen quidem æternum, at infame & obscurum, adeptus est. Denique nos omnes nascimur & vocamur Filii iræ, ob umbram illam originariam, quam ab Adamo traducem incurrimus. Dilucidè S. Paulus; *Eramus naturâ filii iræ. Cujus iræ filii?* subinfert S. Bernardus, *nempe filii ignorantiæ, ignaviæ, captivitatis. Ignorantia mulieris seducta excæcaverat nos; mollities viri abstracti & illecti à propria concupiscentia enervaverat nos; malitia diaboli expositos justè a Deo captivaverat nos &c.*

Gratiarum abusus.

S. Aug. Ps. 30. Conc. 2.

263. Umbella recepto lumine umbram generat; Lemma; DE LUMINE PARTURIT UMBRAM. Plurimos ita malè providos reperias, qui gratiæ Divinæ lumine ac beneficentiâ illustrati, nonnisi horridas vitiorum umbras reponunt. *Quanta accepit peccator, pro quibus non solvit? Accepit, ut sit, accepit, ut sit homo, accepit corporis formam &c. Accepit etiam amplius, id est, mentem, quâ possit intelligere & capere veritatem, Creatorem laudare & inhærere illi. Hæc omnia accepit & peccator: sed non benè vivendo, non reddit quod debet.* Carducii mei distichon est;

En umbella nigram de lumine parturit umbram;
Sic generat lucis filia corde scelus.

Luc. 16.

Epulo Evangelicus nobilitate, valetudine, ac divitiis cumulatè instructus, in tantæ beneficentiæ vicem teterrimas iracundiæ, crapulæ, inhumanitatis, & crudelitatis diabolicæ umbras substituit.

Matth. 20. 12.

264. Umbella tam inundantibus pluviis, quàm exæstuanti soli objicitur; atque adeò portat PONDUS IMBRIS ET ÆSTUS. Illis Evangelii verbis hoc lemma affine est; *Portavimus pondus diei & æstus.* Ita perio-

Servus Dei afflictus.

personæ Apostolicæ, ceu totidem universi populi umbellæ, assiduo calamitatum imbre, ac persecutionum ardore quatiuntur. De sanctis Apostolis ait D. Bernardus, *Scimus, quod viri isti nec sibi vixère, nec sibi sunt mortui, sed ei, qui pro ipsis mortuus est, magis autem nobis omnibus propter illum. Pro nobis facit eorum vita, eorum doctrina, & etiam mors ipsa &c.* Eruditè canit meus Concanonicus Carducius, è cujus ingenio postrema hæc duo Emblemata prodierunt.

Bern serm. SS. Petro & Paulo.

Umbella pondus imbris ac æstus gerit,
Idea nempe est ipsa servi Numinis.

V T E R.

Cap. XXVII.

265. VTer, è caprinis exuviis confici solitus, nulla amplius extincti illius animalis membra in se continet. Ut adeò opportunam hanc epigraphen præferat; CARNE, ET SANGUINE PROCUL. Perfectos Religiosos hæc idea concernit, qui à suis consanguineis, aut sensuum affectibus penitus abstracti, solis spiritibus vacant: unde illorum quivis de se ipso illud Apostoli pronuntiare potest; *Non acquievi carni & sanguini.* Emblematis occasionem S. Ambrosius super illud Psalmi subministrans, *Factus sum sicut uter in pruina*; ait, *Rectè uter dicitur justus, qui expoliatus non nudus invenitur, Uter namque de exuviis fit animalis. Igitur & nos peccato moriamur, ut vivamus Deo CARENTES INFIRMITATE CORPOREA, & integro mentis sinu infusam nobis Divinorum mysteriorum gratiam reservantes.* S. Gregorius Papa legem illam, Levitis à Deo sancitam, examinans, *Radant omnes pilos carnis sua*, subjungit, *Oportet Levitas omnes pilos carnis radere: quia is, qui in obsequium Divinis assumitur, debet ante Dei oculos à cunctis carnis cogitationibus mundus esse.*

Religiosus perfectus. Gal. 1.16. S. Ambros. in Ps 118. S. Greg. l. 5. Moral. c. 24. Num. 8 7.

266. In utere genuinam naturæ nostræ ideam cernere licet; quippe quæ prosperitatum calore, instar utris, relaxatur, superbiæ afflatu intumescit, & calamitatum rigore stringitur ac coërcetur. Unde hanc lemmatum triadem Utri subjicies; TEPORE LAXATUR. Et; TUMET INFLATUS, ac denique, PRUINA GELASCIT. Opportunissimè S. Basilius Magnus; *Uter*, inquit, *tepefactus laxatur, & inflatus tumet, in pruina verò duratur & congelatur; ita habet & corporis natura &c. Deliciis laxatur & intumescit, & adversis animam insurgit: religiosa verò afflictione & castigatione humiliatur & reprimitur.*

Natura humana. S. Basil. in Psal 118.

267. Utri inflato subscribes; SPIRITUS IMPLET. Ita Dei servus membra sua, assiduis castigationibus macerata, soli spiritus ac pietatis obsequio consecret. S. Ambrosius in illud Psalmi, *Factus sum sicut uter &c.* ait, *Non ergò vacuum, sed plenum hunc utrem esse oportet, PLENUM SPIRITU, plenum justificationum.* Arescentem & exossem utrem S. Basilium Magnum dixisses, qui nulla aliâ re, nisi solo spiritu repletus videri poterat, uti de illo testatur Breviarium Romanum; *TANTUM SPIRITU vivens, præter ossa & pellem, nullâ prætereà corporis parte constare videbatur.*

Servus Dei. S. Ambr. l. 5. Brev Rom. 14. Jun.

268. Eidem inflato utri hanc subjunges epigraphen; SPIRITUS INFLAT. Hominem, vanitate aut superbiâ turgidum, distento hinc utri jure comparaverim. De hac hominum fæce Jacobus Goddi canit;

Superbus.

Ipse omnes odi fastus, procul esse tumentes,
Rideo, quæ vento pectora vana tument.

Et Novarino referente S. Epiphanius; *Homines naturâ sunt utres, vento distenti.* Timo Phlasius apud eundem Novarinum canit;

Novar. tract. 2. Adag. n.1266. Novar. ibid.

Ah vento si utres, quos implet opinio inanis!

His colophonem subnectens Magnus Augustinus, *Sunt autem quidam*, inquit, *INFLATI utres, SPIRITU elationis pleni, non magnitudine ingentes, sed superbiæ morbo tumentes &c.*

S. Aug. serm. 24. de Verb. Apost.

269. Homines mundanos, virtutibus, meritis, absque animi dotibus penitus destitutos, nonnunquam stemmatis sui vetustatem, honorum fastigia, aut divitiarum copiam superbè ac vanissimè jactare audias. Ut adeò illos hoc utris lemmate significare liceat; INFLATUS, SED VACUUS. Emblematis ansam S. P. Augustinus suggerit, ubi de homine superbo sic pronuntiat; *In carne crepas, & in corde mendicas, INFLATUS, NON PLENUS &c.*

Superbus. S. Aug. ser. 211. de temp.

270. Uter, quantumvis vento intumescens, altumque distentus, si levissimo quovis vulnere contingatur, mox deturget, & latera colligit. Cui proinde subscribe; PUNCTUS DETUMET. Ita homo mundanus, si nonnullâ calamitate à Deo sauciatur, mox concidit & instar utris flaccescit. Hieronymus Arnobius. *Tunc ille*, inquit, *facilè laudibus intumescit, facilè DETUMESCIT CUM PUNGITUR. utrem ut dicitur refere.* Idipsum in Pharaone, Nabucchodonosore, Antiocho, aliisque cernere licuit, quos, superbiâ ac tumore inflatos, supplicii Divini aculeus penitus depressit.

Calamitas tumorem tollit. Arnob. l. 1.

271 Hieronymus Laureti de utre philosophatus, his verbis utitur. *Intra quod retinetur, & premitur &c.* veluti diceret, liquores, in utris sinu conclusos restringi, & arctis limitibus comprimi. Unde lemma; PREMIT QUOD RETINET. Ita nobilissima anima intra miserrimas corporis nostri angustias constringitur. Enimverò, teste Salomone, *Corpus, quod corrumpitur, aggravat animam*, Seneca; *Corpus hoc, animi pondus, & pœna est: premente illo urgetur, in vinculis est.*

Corpus aggravat animum. Sap. 9 15. Senec. ep. 65.

272. D. Emmanuel Thesaurus Abbas Symboli loco Utrem figuravit, qui in Ulyssis navi repositus, & ab avaris nautis importuno tempore apertus, immanes tempestates & gravissima Reipublicæ damna excitavit. Unde lemma; PRIVATÆ RES OFFICIUNT PUBLICIS CONSILIIS. E Titi Livii sententiâ, *Privatæ res semper offecère, officientque publicis consiliis.* Assiduâ experientiâ discimus, quemque privatis suis commodis invigilare, nullâ penitus Reipublicæ curâ habitâ. Justus Lipsius, *Duces*, inquit, *in bello rem suam faciunt, publica parum accedit.* Eamobrem civitatibus quibusdam decretum est, nullos cives ad consilia bellica admittere, qui agros aut prædia, hostibus finitima, haberent, censent enim, illos, posthabito Reipublicæ incremento, propriis tantùm commodis esse consulturos. Aristoteles ait; *Apud quosdam lex est, ut, qui agros habent vicinos, hi non admittantur ad consilium belli adversus illos suscipiendi, quasi OB PRIVATAM sui CAUSAM RECTE CONSILIUM DARE NON VALENTES.* Id quod in illo Judæorum consilio manifestè perspicere licuit; cùm enim è vita & sanctitate Christi peculiaribus suis commodis ac dignitatibus, quas indignè occupaverant, jacturam aliquam timerent (*Venient Romani & tollent locum nostrum*) communi consilio statuerunt, publicum illum Mundi benefactorem, pro conservandâ privata suâ incolumita-

Livius l. 32. Commodum. Lips Cent 3. ad Belg ep. 72. Arist. l 7. Polit. c. 10. Joan. 11. 48.

te, è medio tollere, tametsi minimè ignorent, ipsius vitam bono publico plurimum esse profuturam.

273. Uter inflatus & vento turgidus, si styli cujusdam acumine configatur, nonnisi ventum exhalat. Unde à meo D. Alexandro Luzon de Millares epigraphen recepit; VENTUS EST VITA NOSTRA. Velint nolint, omnes filii superbiæ, veritatis stylo compuncti, cussare debent hoc Jobi lemma, *Ventus est vita nostra.* Primus illius testis est S. P. Augustinus, qui disertis verbis ait; *Vulgò magnos spiritus superbi habere dicuntur: & rectè, quandoquidem spiritus etiam ventus vocatur. Quis verò nesciat, superbos inflatos dici, tanquam vento distentos?* quia nihil, nisi applausus, popularem auram, & ventosæ plebis suffragia venantur: hunc ventum attrahunt, hoc turgent, eundemque expirant. Neque tamen hoc superbiæ & ambitionis vitium pauculos tantum hominum animos occupat, sed jure quodam hæreditario à primo parente in posteros adeò latè defluxit, ut neminem ferè innoxium relinquat. Suffragatur huic veritati Hugo Cardinalis, qui observat, quòd Historiographus in Regum Fastis singulorum gesta ac mores, longâ serie commemoratos, plerumque absolvat his verbis; *Verumtamen excelsa non abstulit.* Solus Ezechias & Josias communem hanc notam evasêre. Censuram istam omnes penè totius mundi incurrere videntur, *Ferè omnibus*, inquit citatus Cardinalis, *convenit illa exceptio, quæ toties in libris Regum repetitur: Verumtamen excelsa non abstulit. Sed nec multi Religiosi auferunt hæc excelsa.* Unde rectissimè potuit Christus magister expertissimus, se solum mansuetudinis & humilitatis prototypon nobis præstituere his omninò verbis;

Discite à me, quia mitis sum & humilis corde.

Superbi. Vita humana ventus.

Job.

S. Aug. l. 1. de serm. Dom. in Monte. c. 8

4. Reg. 12. &c.

Hugo C. in eundem

Matth. 11

FINIS LIBRI DECIMI QUINTI.

MUNDI

MUNDI SYMBOLICI
LIBER DECIMUS SEXTUS.
ÆDIFICIA, eorumque proprietates.

ARX, CASTELLVM.

Caput I.

1. Patrocinium.

PAtrocinium, à Magnate obtentum, Arci non absimile dixeris; cum lemmate, PRÆSIDIUM, ET DECUS. Verbis ex Horatio mutuatis.

Horat. lib. 1. od. 1.

Mecenas atavis edite regibus,
O & præsidium, & dulce decus meum.

S. Ambros. in Ps. 118. serm 4.

In hoc argumentum S. Ambrosius; *Condidit turrim illam David, ille manu fortis, & supra murorum excelsa ædificavit, ut SUBSIDIO pariter, ET DECORI sit: subsidio, quia hostem prævidet & expellit: decori, quia non solùm inter humilia, sed etiam inter excelsa supereminet.*

2. Arx, instrumentis & machinis bellicis munita, epigraphen præfert; PERIMIT, ET TUETUR. Hos ipsos effectus S. Joannes Chrysostomus in sanctâ fide observat, cujus beneficio Servi Dei acerrimè propugnantur, & inferna monstra in fugam aguntur. Ipsiusmet verba ita accipe. *Sicut in turri consistentes, & hostium irruptionem non facilè patiuntur, & hostes de turri facilè conterunt; sic & qui in fide Christi consistunt, & dæmones super irruere non sinunt, & spiritualibus bonorum operum sagittis eos facilè vulnerant.*

Fides. S. Io. Chrys. imperfect. hom 40.

3. Inter cæteram funebrem pompam Philippi IV. Hispaniarum Regis, Anno 1665. Mediolani celebratam, Castellum depinxêre, cum lemmate, TUTELA RECEPTIS. Significarunt quippe, Philippum in Belgio plurimis tutelæ ac patrocinii loco extitisse. Jure tamen optimo Maria Virgo hanc ideam sibi propriam vendicat, quæ, utpote Civitas refugii, omnes, in sinum suum receptos, validissimè protegit. Unde de se ipsâ in Sacro Epithalamio protestatur; *Ego murus, & ubera mea sicut turris.* Et rursus S. Joannis Damasceni ore, *Ego civitas refugii ad me confugientibus.* Injurius sim in S. Bernardum, nisi mellea ipsius verba in partem argumenti advocavero. *Divinæ pietatis abyssum cui vult, & quando vult, & quomodo vult, creditur aperire, ut quamvis enormis peccator non pereat, cui Sancta Sanctorum patrocinium suis suffragiis præstat.*

Protectio. Maria V.

Cant 8 10. S. Io Damasc. serm de Dormit Virg. S Bern ser. de salv. Reg.

4. D. Archangelus Conter Castellum figuravit, quod papilionibus, tentoriis, ac viis fossilibus cinctum, gravissimâ obsidione stringebatur. Epigraphen addidit; AUXILIUM E COELO. Illos hæc imago spectat, qui rebus suis afflictis nullas alias suppetias, nisi à Superis avocare possunt. His præcinens Vates Regius, *Levavi*, inquit, *oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi.* Et Magnus Augustinus; *Desperatus ad omnipotentem venio, vulneratus ad medicum curro.* Eodem Emblemate significatur, omni humano subsidio penitus desperato, auxiliarem è cœlo dexteram porrectum iri. Hebræorum populus tyrannide adeò crudeli à Pharaone constringebatur, ut etiam illorum infantes vix nati in Nili aquas submersi fuerint. Sed ecce! eâ ipsa tempestate Moses, afflicti illius populi Dux, Servator, ac libertatis deperditæ Vindex, in hunc orbem procreatus est. Aloysius Lippomannus; *Nascitur tunc salutis auctor, dum maximè gloriatur perditionis crudelitas: & UBI OMNIS SPES DESINIT, & humanum AUXILIUM: tunc ADEST Divinum. Filius nascitur mortis, qui morte expositus vivificet morituros.*

Spes in Deo.

Psal 120 1. S. Aug serm. 7. de Temp.

Lippoman in Exod 2.

5. Castellum, aggeribus, fossis, viis obsidionalibus, cæterisque munimentis benè instructum, epigraphen tenet; UNDIQUE TUTUM. Eorum hoc est symbolum, qui in paupere fortunâ nullas timent insidias aut hostium assultus. S. Joannes Chrysostomus; *Paupertas*, inquit, *securum præsidium, arces munitæ, & expugnatu difficile.* Et S. Bernardus; *Castellum voluntaria est paupertas, quæ habitatores suos à gemina inpugnatione, quâ hujus mundi amatores expugnantur, reddit securos &c.*

Paupertas.

S. Io. Chrys. Hom 13. in Acta. S Bernard. serm 4 in Parvis.

6. Carolus Bovius Emblematis loco castellum figuravit, quod, juxta militaris Architectonicæ leges, quinque vallis adeò elegantibus & artificiosis munitum erat, ut singula rursus suis fossis, interiore fossarum acclivitate, dimidiatis lunis, cæterisque propugnaculis adversus hostes vindicarentur. Epigraphen addidit; A FORMA MUNIMEN. Pulcherrimam Juditham hoc Emblema concernit, quæ Bethuliam, patriam suam, non alio munimento, nisi propria corporis venustate ab hostium discrimine præsentissimo tutata est; probè gnara, venustatem ac fortitudinem, ceu geminas sorores, in Sacris Litteris conjungi; *Pulchra es amica mea &c. terribilis ut castrorum acies ordinata.* Et rursus, *Pulchra*

Pulchritudo defendit.

Cant 6 v 3. & 9.

Cant. 6. v. 3. & 9. — Gratia Dei. — S. Aug. serm. 44. de Temp.

Pulchra ut luna, electa ut Sol, terribilis ut castrorum acies ordinata. Porrò anima, gratiæ Divinæ ac virtutum radiis condecorata, adversus hostes validissimè munitur. Magno Augustino teste: *Nullum adversarium timebis, si Regem Deum in te habere merueris.* Utramque Emblematis mentem epigrammate explicat Carducius.

> *Arcis forma ubi munimen nobile format,*
> *Qua facile hostiles arceat ille manus.*
> *Non secus Assyrios validum munimen in hostes*
> *Bethuliæ Judith forma venusta fuit.*
> *Sic pariter Divina parit cui gratia formam,*
> *Dat simul in Stygium fortia castra Jovem.*

Phryne, ob grande flagitium ad Judices Athenienses delata, causæ suæ patronum Hyperidem advocavit; qui desperato clientis suæ negotio extremam opem allaturus, ab ipsius vultu velamen removit: nec fefellit eventus; nam Judices tantâ mulieris venustate attoniti, eam quantocius judicio liberarunt: atque adeò Phryne *a forma munimen* recepit. Quamobrem si sola venustas tantum potuit in Phryne ad ipsius incolumitatem vindicandam, & in Judith ad Bethuliam defendendam, ipsa nec utique facilem subduces calculum, quanta salutis ac beneficentiæ incrementa nobis è Mariæ Virginis pulchritudine prorsus incomparabili sint accessura.

Mariæ V. Pulchritudo.

7. Arx, in monte collocata, epigraphen sustinet; TUTA LATENTI. Mariæ Virginis hæc idea est, quæ suis clientibus adversus hæresum ac libidinis sagittas tutissimum est præsidium. Unde ab Andrea Cretensi cognominatur *Propugnaculum fidei Christianorum*; à Joanne Geometra; *Arx Religiosorum.* Ab Horologio Græco in Mesonyctio, *Murus inexpugnabilis & munimentum salutis.* Et à S. Anselmo; *Castellum, muro undique vallatum, ad quod nullius fuit accessus libidini.* Concinnè & appositè canit P. Jacobus Masenius;

Mariæ V. Patrocinium. — Andr. Cret. Orat. 2. de Assumpt. — Io. Geomet. hym. 4. de B. V. — S. Anselm. Hom. in Evang. Luc. 10.

> *Est aliquid, tutis firmâsse in montibus arcem,*
> *Dum vigil ad prædas insidiator obit.*
> *Hæresis infestus depromat tela pharetris,*
> *Sævus amor feriat: Virgine tutus eris.*

8. P. Athanasius Kircherus in sua Phonurgia author est, propè Mediolanum in villa Simonetta, arcem non tam symmetriâ Architectonica, quàm Echone multiplici adeò esse prodigiosam, ut unica vox, per supremæ contignationis fenestram prolata, trigesies & amplius, imò pro majore intensione vocis infinitum quasi multiplicetur. Lemma; LIBERALI FOENORE REDDIT. Præclarum hoc grati animi symbolum est, qui beneficium acceptum cumulatè ac pro viribus deprædicare ac compensare nititur. Porrò Deus gratias nobis concessas cum fœnore sibi reddi postulat. Unde servus ille Evangelicus, quòd talentum, sibi concreditum, integrum quidem, sed sine fœnore restituisset, jussus est *in tenebras ejici exteriores, ubi fletus erit & stridor dentium.* In rem præsentem S. P. Augustinus, *Nihil prodest*, inquit, *manducare spiritualiter, id est, pasci verbo Dei, si non inde operatur aliorum ædificationem; sicut illi pigro servo quid profuit accipere talentum & abscondere, nec operari lucra Dominica?* Echum Divinæ gratiæ multiplicem reddidit D. Paulus, qui de seipso testatur; *Gratia ejus in me vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboravi.*

Kirch. Phon. l. 1. c. 2. — Gratitudo. — Matt. 25. 30. — S. Aug. de Opere Mon. c. 1. — 1. Cor. 15. 10.

9. Arx, firmissimis compacta lapidibus, fortissimis tormentorum ictibus minimè frangitur, sed incassum insiliunt igniti globi, & molem tantam percutiunt. Unde Emblemati subscripsit sapientissimus Philotheus; IMPAVIDAM FERIENT. Hic clarissimus Amoris Divini & sanctæ patientiæ triumphus est, quod animus, iis imbutus, omnes periculorum casus despiciat, & tam externis, quàm internis hostibus fortissima constantiâ resistat, ut atrocissimi eorum impetus semper impavidum feriant. Magno Augustino teste, *Ille invictus homo est, qui cohæret Deo, non ut ab eo aliquid boni extra mereatur, sed cui nihil aliud, quam ipsum hærere Deo bonum est.* Canentem audi eundem Serenissimum Philotheum;

Amor D. patiens. — S. Aug. de vera Relig. c. 47.

> *Stat virtute suâ moles, stat ferrea cautes,*
> *Et non castra virûm, nec Jovis astra timet.*
> *Si tormenta boant totis resonantia sylvis,*
> *Nulla vel exigui signa pavoris habes.*
> *Tu Deus es rupes animæ, tu petra salutis,*
> *Omnibus auxilium præsidiumque pius.*

10. Arx in rupe, à ventis frustra oppugnata, epigraphen ab Alphonso II. Carett. o Marchione Savonæ accepit; FORTES PROBANTUR IMPETU. Ita animus generosus nullibi melius, nisi inter adversa, probatur. Tullii sensu, *Fortitudo est immobilis inter adversa, gloriosa animi claritudo, res arduas pulchrè administrans, quæ nec adversis infestationibus frangitur, nec prosperis blandiendo elevatur.*

Fortitudo. — Cicero in Rhetoricis.

C A L X.

Caput II.

11. CAlx, ut humanis usibus deservire possit, perfectionem suam omnem ab igne recipit. Unde lemma; PERFICITUR IGNE. Animas, in piacularibus flammis detentas, hoc emblema spectat, quæ ad cælestis Hierosolymæ fabricam transferendæ, ultimam suam perfectionem ab igne subterraneo sortiuntur. S. Bernardus; *Vadam in istam regionem, & videbo visionem hanc grandem, quomodo pius pater glorificandos filios in manu tentatoris relinquat, non ad occisionem, sed ad purgationem: non ad iram, sed ad misericordiam: non ad destructionem, sed ad instructionem: ut jam non sint vasa iræ, apta in interitum; sed vasa misericordiæ, præparata ad regnum.* Illis etiam animabus hæc imago est propria, quæ inter febriles, aliasque acerbas corporis vel animi flammas probè excruciatæ, ad veræ salutis ac Christianæ perfectionis apicem promoventur. *Bonus certè languor*, inquiebat apud Hermannum Hugonem P. Ghislenus, *cum infirmitas hæc non sit ad mortem, sed ad vitam: ut glorificetur Deus per eam. Cùm ardor, febrisque ista non sit ab igne consumente, sed ab IGNE potius PERFICIENTE.* Quin omnis nostra virtus, instar calcis, extremam suam manum ac perfectionem è charitatis fervore trahit. Apostoli monitum est; *Super omnia autem hæc charitatem habete, quod est vinculum perfectionis.*

Animæ in Purgatorio. — S. Bernard. de quinque negot. — Calamitas. — Herm. Hug. l. 3. pia p. 2. — Charitas. — Coloss. 3.

12. Trecenti Martyres, in Martyrologio Romano commemorati, cùm sub Valeriano & Gallieno thura idolis adolere recusarent, in fornacem calcariam præcipitati sunt, ubi *inter vapores calcis in pulverem sunt redacti, ex quo candidatus ille beatus exercitus massa candida meruit appellari.* Hos Carolus Rancatus Emblemate significaturus, massam calcis figuravit, quæ intra fornacem reposita, epigraphen tulit; E DA LE FIAMME TRASSE IL SUO CANDORE. Id est; CANDOR AB IGNE. Idipsum hodie experimur in tribulatione, quâ ad conservandum virtutis & castimoniæ

Martyres concremati. — Martyr. Rom. 24. Aug. — Tribulatio.

S. Greg. in Moral.

candorem nihil est præsentius. S. Gregorius; *Dum injusti sæviunt, justi purgantur, & utilitati innocentium militat vita pravorum: quia mala reproborum bonos, dum cruciant, purgant.* Cæterùm epigraphen illam ex hoc poemate suo deprompsit Rancatus;

Folli Giovani voi, dati à piaceri
Che nel foco di Venere,
Per tosto farvi in cenere,
Vi cangiate in carbon adusti, e neri,
E frà l' impuro ardor di compiacenza
Perdete il bel candor dell' innocenza;
Norma omai d' onestate
Da la calce imparate,
Che soda pietra riscebesse illesa
Entro fornace accesa,
Ne s' anneri al calore,
Ma da le fiamme trasse il suo candore.

13. Calx, intra aquas submersa, fumat, ebullit, accenditur. Unde P. Cornelius Anticus eam hoc lemmate notavit; ARDET IN UNDIS. Certè Magdalena, lachrymis suis immersa, Divini amoris incendio plurimum exarsit. Academicus, Inter Vivaces Placentinos Sopitus, Symboli loco vas calce plenum, præfert, quæ ab alluente quodam rivulo humectata, epigraphen sustinet; SOPITOS SUSCITAT IGNES. Ita mundanus amorum suum inter proprias aut amicæ suæ lachrymas geminato ardore sentit innovari. Aloysius Novarinus canit;

Magdalena.

Lachrymæ fomentum amoris.

Ne lachrymis spera flammum restringuere amoris,
Flamma ea pruxilla cedere nescit aqua.
Auro semper amor medicante vigebit: at idem
Nec medio nascens obrutus est pelago.

Malignus.

Illud ipsum Emblema malignos quosdam genios significat, qui benevolâ ratione compellati, mox in atroces flammas effervescunt. Justus Lipsius; *Ut calx aquâ accenditur: sic maligni efferantur temperanti sermone.*

Lips. l. de una Relig.

14. Calcis frustum, à vicino quodam rivulo contactum, Academico, inter Philopponos Pistorienses Abscondito, epigraphen debet; CALEFACTA RESOLVITUR. Ita obstinatum hominis pectus solo Spiritus sancti beneficio edomatur ac dissolvitur, quippe qui eodem momento & accendere & refrigerare novit. Certè Magdalena, à Deo calefacta, in lachrymas distillavit. S. Gregorius; *Discite, quo dolore ardet, quæ flere, & inter epulas non erubescit.*

Obstinatus.

Magdalena.

S. Greg. Hom. 33. in Evan.

15. Calx viva, aquis è superiore canali humectata, epigraphen sustinet; HUMORE DISSOLVITUR. Licebit utique Deum calcis Emblemate significare, quem Sacræ Literæ tories ignem ac petram cognominant. Unde inferes, Deum è lachrymarum nostrarum fluentis penitus emolliri, & in supplicum preces flecti. *O lachryma humilis*, exclamat S. Petrus Cellensis, *tua est potentia, tuum est regnum; tribunal Judicis non vereris, quandoque sententiam rapis etiam ab ore Judicis.* Et S. Joannes Chrysostomus, *si toto corde ingemueris ad Deum, solvisti repente sententiam, veniamque consecutus es.* Cæterùm saxea quævis peccatorum corda, een totidem calcis silices, si Magdalenæ lachrymas contingant, quamocius dissolvi debere, testis est S. Gregorius; *Cujus enim vel saxeum pectus illa hujus peccatricis lachryma ad exemplum pœnitendi non emolliant.*

Deus.

S. Pet. Cell. l. de Panibus cap. 12.

S. Io. Chrys. Hom. 6. in Matth.

Peccator obstinatus.

S. Greg. Hom. 33. in Evang.

16. Cacodæmon, si ab homine victum se senserit, omnium acerrimè adversùs illum excandescit, haud secus atque calx extincta ac calefacta in fumos ebullit. Emblemati subscripsi; ACCENDITUR, DUM EXTINGUITUR. Appositè Tertullianus. *Pervicacissimus hostis ille nunquam malitiæ suæ otium facit. Atqui tunc maximè sævit, cùm hominem planè sentit liberatum: tunc plurimùm ACCENDITUR, CUM EXTINGUITUR. &c.*

Dæmon.

Tertull. de Pœnit. c. 7.

17. Calx, aquis è canali perfusa, hominem lascivum repræsentat; cum dicto, QUI ME ACCENDIT, EXTINGUIT. Enimverò sicut calx ab eodem humore accenditur & suffocatur; ita homo, ab affectu carnali succensus, paulò post corporis sui vires enervatas, omnemque gratiam, utpote unicam vitam, penitus extinctam sentiet. Siracides alnùn conqueritur; *Propter speciem mulieris multi interierunt, & ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescet.* Hugo de S. Victore; *Luxuria est immoderata carnis petulantia, dulce venenum, importuna lues, perniciosa portio, quæ humanum corpus debilitat, & viredis animi robur enervat.*

Lascivus.

Lascivus.

Eccles. 9. 9.

Hugo Vict.

18. Calx, quò plus aquæ affunditur, tantò magis exardescit. Lemma; IGNES HUMOR ALIT. Ita frequens potus, præsertim vini, hominiam, absque vitiorum ignes nutrit. S. Hieronymus; *Mater sanitatis est abstinentia, mater ægritudinis voluptas: nam sine carne & vino citò friget Venus: & a patre Libero ad incœstam Venerem est proximus gradus intemperantiæ.*

Ebrietas.

S. Hieron. in Epist.

CISTERNA.

Caput III.

19. Cisterna, aquis destinata, epigraphen tenet; EXCEPTO SUPERNAS. Animam illam hæc idea spectat, quæ nullas alias opes aut blanditias, nisi quæ à Deo promanant, anhelat. Ore prorsus melleo S. Bernardus; *Quidquid agendum, quidquid declinandum, quidquid tolerandum, quidquid hortandum, tu es Domine spes mea. Hæc una mihi omnium promissionum causa, hæc tota ratio mea expectationis.* Et Hugo Cardinalis, *Cisterna est cor humanum, pluviam DE COELO RECIPIENS, id est gratiam à Deo.* Ludovicus de Casa, Monachorum Cœnobia, mœnius undique cincta, solique Deo pervia, cisternis simillima dicit; quippe quæ nulla solatia aut oblectamenta aliunde, nisi a Deo sperare debent.

Sperare in Deo.

S. Bernard ser. 9. in Psal. 90.

Hugo Card. in c. 5. Prov.

Monasterium.

20. Cisterna ore semper hiante persistit, ut aquas, è diversis locis corrivatas, excipere, ac intra se colligere possit. S. Hieronymus hoc inter cisternam & puteum discrimen ponit; *Puteus perpetuas aquas habet, cisterna aquas suas EXTERNAS & adventitias POSSIDET.* Unde Cisternæ subscribes; EXTERNAS COLLIGIT. Eadem hominis avari est indoles, qui aliorum opes, intra crumenam suam accumulandas, anxiè desiderat, &, ut optimè de illo pronunciat S. Pet. Damian. *Quidquid apponitur, exenti non permittit.* Huic affines sunt, qui violentos alienarum facultatum hæredes ac Dominos se constituunt.

S. Hieron. in c. 2. Osea.

Avarus.

S. Pet. Dam. Epist. 119.

21. Cisterna, tametsi propriis venis aut undarum scaturigine destituta, aquas tamen, intra se corrivatas studiosè conservat. Unde lemma; SERVAT ACCEPTAS. Ita è Studiosis nonnulli, licet speculando aut inveniendo minimè fœcundi, doctrinas tamen, aliunde haustas, in memoriæ suæ thesauro diligenter custodiunt. Galfridus, *Habent cisternam*, inquit, *qui licet in ipsis nihil inveniant, AB aliis tamen DICTA studiosè colligunt, & CONSERVANT.*

Studiosus in memoria.

Galfr. in Allegor. super c. 5. Prov.

22. Litteratus, doctrinæ suæ thesauros coram aliis malignè occultans, cisternam imitatur, quæ aquas, in sinum suum transfusas, absorbere ac obstruere solet. Cui proinde hanc gnomam lemmatis loco subjunges

Doctrina abscondita.

Hier. Laur. in Sylva Allegor. S. Aug. in Ps. 99.

junges; QUAS EXCIPIT ABDIT. Hier. Lauretus appositè in rem præsentem scribit; *Potest cisterna significare occultationem veritatis.* Et S. P. Augustinus; *Nulli prodesse, impium & crudele est. Nonne hoc docuit Dominus? Non enim damnavit servum, qui intervertit quod accepit, sed qui non erogavit.*

Hier. 2. 13.

23. Hieremiæ ore adversus Hæbræos graviter conquestus Deus, *Me*, inquit, *dereliquerunt fontem aquæ vivæ & foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas.* Unde cisternam figurabis, quæ copiosis aquis è vicinis canalibus perfusa, epigraphen reddat; NON TENET AFFUSAS. Lubricas quorundam linguas hæc idea denotat, quæ cujusvis arcani retinendi penitus impotentes, illud quantocius in obvios quosvis stultè effundunt. Ad propositum nostrum S. Petrus Damianus; *Quia labia sua, moderatâ nesciunt discretione reprimere, cisterna dissipata AQUAM nequeunt CONTINERE.* Cæterùm è S. Thomæ Villanovani sententia cisternas dissipatas dixeris omnes honores, divitias, cæteraque mundi blandimenta; omnes enim voluptatum aquæ, in his terris anxiè conquisitæ, intervallo non admodùm diuturno exiccabuntur. *Verè cisterna dissipata honor: cisterna perforata voluptas, divitiæ, & omnis prosperitas mundialis: non valet aquam continere, triduo placet, & statim evanescit illa consolatio.*

Loquax.

S. Pet. Dam. serm. 71. de Vitio linguæ.

Bona terrena.

S. Tho. Vill. Conc. fer. 6. post. Dom. 3 Quadrag.

24. Cisterna, tametsi copiosis ac liberalibus aquis è cœlo pluvio locupletata, eas tamen intra sinum suum avarè concludit, nec quidquam in aliorum bonum per canales transfundit. Unde lemma; AFFLUIT, NON DEFLUIT. Germanam hanc hominis avari effigiem dixeris, qui opibus colligendis assiduò intentus, omnem beneficentiam à foribus suis longissimè proscribit. S. Ambrosio teste, *Non minoris est criminis, habenti tollere, quam, cùm possis & habes, indigentibus denegare. Esurientium panis est, quem tu detines: nudorum indumentum, quod tu includis &c.* Meus D. Carducius canit;

Avarus.

S. Ambr. in serm.

Inspice: dum pluviis cisterna expletur ab undis;
Affluit hac hausto, haud defluit imbre tenax.
Divitis effigiem pariter benè pingit avari,
Quis sibi fit Crassus, omnibus Irus erit.

C I V I T A S.

Caput IV.

Absentia Spiritus sancti.

25. TRojam civitatem, pluribus conflagrantem locis, hoc lemmate notârunt. TENENT DANAI, QUA DEFICIT IGNIS. Præclarâ hac icone demonstratur, malitiosos Græcos, id est, peccata, vitia, ac infernales larvas ibi locum obtinere, ubi Spiritus sancti flamma non ardet. Damno suo id compertum habuit Saul, de quo cum Sacræ Litteræ commemorassent, *Spiritus autem Domini recessit à Saul*; mox subjungunt, *Et exagitabat eum Spiritus nequam à Domino.* Unde providè monet Magnus Augustinus; *Esto verus non fictus Catholicus, ne te fugiat Spiritus sanctus.*

1. Reg. 14. 16.

S. Aug. l. 3. de Anima & ejus orig. c. 2.

26. Alexander ab Alexandro refert, Alexandriæ mœnia, ob gypsi inopiam, frumenti farina designata fuisse. Unde D. Archangelus Conter exordientis cujusdam civitatis fundamentum farinâ designatum expressit; addito lemmate, MOENIA SURGENT. Innuebat videlicet, è sanctissimâ Eucharistia validissimum in animo nostro propugnaculum construi. Unde ubi vulgata Biblia legunt; *Erit firmamentum in terra in summis montium*; alii traducunt, *Erit placentula tritici in capitibus sacerdotum*; quasi Sacer panis, super Sacerdotum capita levatus, Christianis instar propugnaculi esset. Quamobrem ubi de Sapientia Divina dicitur, quòd *proposuit mensam*, mox subjungitur, *misit ancillas suas, ut vocarent ad arcem*, id est, interprete Hugone Cardinali, *ad Sacramentum Corporis Christi, quod est contra inimicos munimen.*

Eucharistia defendit.

Ps. 71. 16.

Prov. 9. 2. Hug. Card. in hunc loc.

27. Civitas plus præsidii è civium magnanimitate, quàm è validissimis quibusvis mœniis recipit. Unde civitatem ubique apertam, ac propugnaculis destitutam, hoc lemmate insignies; PECTORA PRO MOENIBUS. Antisthenes, inter Novarini Schediasmata adductus, *Mœnia*, inquiebat, *in nostris ipsorum animis, inexpugnabilia quidem illa, sunt construenda.* Agesilaus, teste Plutarcho, *Interroganti, cur Sparta muris careret? cives commonstrans armatos: istos esse dixit Spartæ muros.* Alius quidam interrogatus, cur Sparta nullis mœnibus cincta esset, respondit; *Urbes non lapidibus & lignis, sed virtute inhabitantium debere esse munitas.*

Magnanimitas.

Novar. in Schediasm. l. 7. 76. Plutarch. in Apoph. Lacon.

28. Civitas, sine mœnibus in locis spatiosis extructa, epigraphen sustinet; ADAPERTA RAPINIS. Nimirum familia locuples omnium insidias ac rapinas patitur. S. Joannes Chrysostomus præsentis argumenti rationem subministrans, *Dives*, inquit, *nihil aliud mihi esse videtur, quàm civitas absque muris in agro sita, & undique insidiantibus exposita.*

S. Io. Chrys. Hom. 11. in Act. Ap.

29. Complures personæ inter eandem civitatem uniuntur: unde etiam *civitas* quasi *civium unitas* dicitur, quæ commune suum præsidium in omnes derivat. Certè Cainus, ut timori suo nonnihil consuleret, omnemque exterorum assultum evitaret, primus civitatem extruxit. Unde civitatem hoc epigrammate afficies; MUNIT, ET UNIT. Ita sanè Religiosi, ejusdem concordiæ beneficio, & uniuntur & muniuntur. Præclarè S. Basilius; *Ubi unanimis consensio charitatis viget, acerrimum fit bellum adversus hostes Dei & animarum. Hujusmodi enim congregatio verè dicitur, Terribilis ut castrorum acies ordinata.* Emblematis mentem hoc poemate explicat D. Carducius;

Gen. 4.

Concordia.

S. Basil. Const. Monast. c. 19.

Cives urbs unit, junctoque ex fœdere munit:
Fortior est etenim vis sociata virum.
Pectora dum pariter sociat sacrata Tonanti
Religio; quidni muniat in Barathrum?

30. Civitas, in Urbis Romanæ formam delineata, epigraphen præfert; CIVEM ESSE JUVABIT. Magni enim nominis, gloriæ, & utilitatis olim fuit, inter cives Romanos recenseri. Idipsum per omnia de illo dixeris, qui civem fidei Romano-Catholicæ agit. Cæterùm Maria Virgo rectè in Sacris Litteris cognominatur *Civitas refugii*, & *Urbs fortitudinis*; Et à S. Gregorio Neocæsariensi, *Civitas animata, de qua dicebat Propheta; Gloriosa dicta sunt de te civitas Dei*; quippe quòd Civem esse Marianum longè plus gloriæ conferat, quàm unquam alias Roma suis civibus. Interpres Emblematis P. Jacobus Masenius canit;

Ecclesia.

Maria V.

Num. 19. Isa. 26. Greg. Neoc. Orat. 1. de Annunt.

Magna fuit quondam Romani gloria civis;
Nunc major fuerit, si Marianus erit.

C O L V M N A.

Cap. V.

31. GEmina Herculis columna, cum lemmate; NON PLUS ULTRA, authore Domino

mino Marino atrocissimos Christi flagellati dolores significat; sicut enim Hercules post multos superatos agones geminam illam columnam, veluti laboris sui trophæum, ad maris fines statuit; ita Christus columnam illam, in qua flagellatus est, ad dolorum ac sanguinis sui mare collocavit; uti prolixius explicat sequenti poëmate Italico;

Christus flagellatus.
Marin. 3. Lyra.

Di trofeo, in trofeo,
Dopo longo solcar le torbid'onde
Il vincitor d'Anteo,
Giunto d'Esperea in sù l'estreme sponde
In due colonne alpine
Pose dei rischi l'ultimo confine.
E'l mar de suoi dolori
Varcando il domator de monstri averni
Espone a i nostri cori
Colonna cinta di tormenti, e scherni;
Pur com' altrui dir voglia;
Più oltro non s'avvanza humana doglia.

Eodem Emblemate, ni fallor, peculiarem S. Josephi dignitatem opportunè describes, qui gemina prærogativâ in Mariæ Virginis Sponsum, & Christi Nutritium electus, ulteriore honoris gradu insigniri non potuisset. Et quidem quia non tantùm è Juris Civilis præscripto *Viri uxoribus imperanto: uxores viris obediunto*; verùm etiam, quod S. P. Augustinus testatur, *fæmina viro subjecta est lege naturæ*; sanctissimum illum Sponsum jure Virginis Mariæ caput ac superiorem cognominaveris; ut adeò optimè de illo pronantiet Joannes Gerson Cancellarius Parisiensis; *O miranda prorsus, Joseph sublimitas tua, ò dignitas incomparabilis, ut Mater Dei, Regina Cœli, Domina mundi, appellare te Dominum non indignum judicaverit.* Quantùm verò Christus eidem, ut Parenti suo, honorem & obedientiam detulerit, Poeta non ineruditus explicat;

S. Joseph.
Ind Trev. ... Leg. 2. ...
Aug.
Gerson. ... de Nativ. Virg.

Cuncta Deoparent Joseph tua gloria crescit,
Crescit honos; paret nam Deus ipse tibi.

32. Carolus V. Symboli loco geminas columnas habuit, addito lemmate, PLUS ULTRA. Seu ut aliis placet; NON HIC ULTIMA. Grandia ac nova rerum incrementa hoc symbolo significabis. Baptista Pitonus canit;

Profectus.

Ercole ad fin di sue fatiche tante
Del nostro mar sopra gl'estremi lidi
Due colonne piantò; peche più avante
Di scorger legno alcun nocchier non fidi.
Carlo, che di gran fatti, e d'opre tante
Vinse gli antichi ed e moderni gridi
Passò più oltre: el suo valor profundo
Ritrovò nove terre, e novo Mondo.

Agapitus Justiniano Imperatori assiduos illos progressus persuasurus, *studeto*, inquit, *semper, invictissimus Imperator, ut sicuti scalas qui scandunt, non prius desistunt, aut ad superiora ferri desinunt, quàm ad supremum perveniant gradum: ita tu quoque jugiter honestorum ascensum continuato: sic fiet, ut cœlestis quoque regni fructum aliquando percipias.*

Agap. Epist. Paran. n. 72.

33. Columna, solaribus radiis è latere percussa inscriptionem sustinet; TANTUM VOLVITUR UMBRA. Ita imperterritum ac constans hominis pectus inter diversos fortunæ vultus, amicorum potentium fugam, ipsoque ruente cœlo, exteriores quidem divitiarum & honorum umbras immutare potest, at animo semper firmo ac inconcusso persistit. Seneca; *Magnanimus stat rectus sub quolibet pondere, nulla res illum minorem facit, nil illi eorum, quæ ferenda sunt displicet: quidquid cadere in hominem potest, in se cecidisse non queritur: vires suas novit, vincit virtute fortunam.* Hanc iconem felici calamo describens meus D. Carducius, sequentes Jambos statuit;

Constantia.
Senec. ep. 72.

Orbes rotentur undequaque Cælitum;
Ex legibus volvantur Astra cursibus:
Umbrâ columna volvitur tantum suâ.
Isthæc imago Cordis est Heroici.
Susdeque vergat Axis, astra convalent:
Interritum spectabitur fortis Decus.
Torquetur Umbra Herois, haud Heros dolet.
Procella nempe adversa solum umbratiles
Volvit favores, aut Opum turbat jubar,
Aut corporis volatiles vires fugat:
Immobilem ast Herois haud mentem quatit &c.

34. D. Aresius sublimem Deiparæ virginitatem ac fœcunditatem Emblemate significaturus, duas columnas statuit, cum lemmate; ULTRA OMNES. S. Bernardus utramque celsissimam hanc prærogitivam examinans, ait; *Si in ea laudavero virginitatem, mihi multæ virgines post eam videntur offerri. Si humilitatem prædicavero, invenientur fortè, vel pauci, qui docente filio ejus, mites facti sunt & humiles corde. Si magnificare voluero misericordiam ejus multitudinem, sunt aliqui misericordiæ viri etiam & mulieres. Unum est, in quo nec primam similem visa est, nec habere sequentem, gaudia matris habens cum virginitatis honore. Mariæ privilegium est, non dabitur alteri: singulare est; sed continuo etiam indicabile.*

Mariæ fœcunda virginitas.
S. Bern. serm. 4. de Assump.

35. Quantùm conscientia bona & recta in humano corde possit, è stante columna conjicies, quæ hanc epigraphen præfert, OMNE PONDUS ERECTA. Velut Lucarino placet; RECTITUDINE ROBUR. Opportunè Lipsius; *Quamvis imbella frons, magnâ conscientiâ sustentatur.* Et S. Gregorius Papa; *Habet justus quasi arcem quamdam fortitudinis, simplicitatem suam.*

Innocentia roborat.
Lips. Cent. 2. ad Belg. ep. 3.
S. Greg. l. 35. Moral. c. 12.

36. Idem Lucarinus columnam figuravit, quæ è spirante vento humectata, ac guttulis undique perfusa, epigraphen tulit; GEMIT SPIRITU. Pœnitentem aut dolentem animam hæc imago spectat; qualem Magdalena demonstravit, quando instar columnæ *stans* cernebatur, & instar columnæ plangentis, *lachrymis cœpit rigare pedes ejus.* Vel certè Dei servum hoc Emblemate insignies, qui à Spiritu Sancto calefactus, in lachrymas ob proximi sui salutem tenerrimas dissolvitur. S. Joannes Chrysostomus in illa D. Pauli verba commentatus, *Ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*; ait; *Non quod spiritus gemeret, sed quod viri spirituales, qui habent dona spiritus, pro propinquis orantes, & supplicationes offerentes, hoc facerent enim compunctione & gemitibus &c.* In eandem rem mirificè faciunt Vatis Regii voces; *Flabit spiritus ejus, & fluent aquæ*, quibus Franciscus Titelmanus hanc paraphrasim subjungit; *Flat in Ecclesia Spiritus ille Sanctus à Patre atque Filio missus, per influxum & elargitionem donorum suorum in cordibus fidelium: Et quocunque pervenerit benignus flatus ejus, fluunt, copioseque scaturiunt in eis aquæ vivæ salientes in vitam æternam, aquas lachrymarum excutiens de saxosis cordibus pœnitentium.*

Pœnitens.
Luc 7. 38.
Magdalena.
Servus Dei.
S. Io. Chrys. in Psal. 41.
Rom 8. 26.
Psal 147 18.
Franc. Titel in hunc loc.

37. Doctor illuminatus, in Academia Expergefactorum Pistoriensium, se ipsum columnæ symbolo figuravit, quæ è latere solum, utpote universale illius Academiæ insigne, respiciebat; cum lemmate, ILLUMINATA INUMBRAT. Volebat quippe non sine singulari modestia dicere, se clarissimâ

Virtuosus modestus.

universi-

Ingratus,

Gen 49. 3.

Ibid. n. 4.

S. Io. Chrys. Hom. 67. in Gen.

Universitatis illius luce illustratum, intellectum nonnisi caligantem ac tenebricosum opponere potuisse. Ingratos præterea illorum animos hæc imago delineat, qui plurimâ nobilitatis, primogenituræ, divitiarum, cæteræque felicitatis luce à Deo exornati, invicem nihil aliud, nisi flagitiorum umbras reponunt. De Rubeno suo optimus parens Jacobus dixit. *Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea, prior in donis, major in imperio*; sed hem ingratum filii animum! post tot ac tanta paternæ benevolentiæ lumina, teterrimas lasciviæ, incestus, ac publici offendiculi umbras sparsit. Unde mox sequitur; *Effusus es sicut aqua, ascendisti cubile patris tui, & maculasti stratum ejus.* In hunc locum S. Jo. Chrysostomus; *Primo dixit privilegia ei a natura concessa, & dignitatem quam tenebat, quod principium filiorum, & primogenitura honore clarus sit: & postea voluntatis peccata illius, quasi in ærea columna inscribit. &c.*

Prælatus.

S. Io. Chrys. Hom. 10. in Ep. ad Ephes.

Hom. 4. in 2. Thessal.

38. Gemina columnarum prærogativa est; quippe quæ simul Architectonices MAJESTATI, ET PONDERI deserviunt. Ita præstantes S. Ecclesiæ viri non tantùm eidem exornandæ, sed insuper ipsius oneribus ac officiis sustinendis æquos supponunt humeros. S. Joannes Chrysostomus de Prælatis disserens, *videre est*, inquit, *etiam hic multos columnarum instar stare. Novit enim Ecclesia & homines vocare columnas, non virtute ac robore duntaxat, sed & vetustate quadam &c.* Et alibi; *Omnia nobis sunt communia. Ubi ergò est, in quo vos excellam, vobis dissimilis? In curis scilicet ac laboribus, sollicitudine, ac dolore, quo vestrâ gratiâ premor.*

Imperterritus.

Cosm. Dam. Hortul. in Cant. 5.

S. Greg. in eundem loc.

Obstinatus.

39. D. Ascanius Piccolominius columnam marmoream hoc lemmate insignivit. FRANGITUR, NON FLECTITUR. Seu ut alius in prima persona placet; FRANGOR, NON FLECTOR. Generoso ac imperterrito pectori decretum est, vitæ potius, quàm magnanimitatis jacturam facere. Cosmas Damianus Hortulanus Canonicorum Regularium Abbas super illis Sacri Epithalamii verbis, *Crura ejus columnæ marmoreæ*, ait, *Martyres, scilicet viri innocentissimi heroicâ fortitudine, & invicta malorum tolerantiâ, ceu candida & firma columna marmorea, templum Dei, qui ipsemet Christus est, & veritatem fidei Christianæ inconcussam fortiter sustentantes, OCCIDI quidem POSSUNT: at verò blanditiis FLECTI, aut voluptate emolliri, aut minis frangi NON POSSUNT.* Et prior illo S. Gregorius Papa; *Fortes facti sunt Sancti: carnem domant, virtutibus convalescunt, spiritum roborant, terrena despiciunt, cœlestia appetunt, OCCIDI POSSUNT: FLECTI autem NEQUEUNT.* Cæterùm Emblemate illo etiam cor, in peccatis obstinatum, & ad virtutes nullis unquam viribus flectendum, significari potest.

Calamitas illustrat.

Martyriū.

Greg. Naz. Orat. 48. in Julian.

40. Columna dedolata, multisque circumjacentibus scalpris, malleis, limis, & reliquâ fabrili supellectile instructa, epigraphen tenet; HIS PERFICITUR. Ita vulnera, inscriptiones, plagæ, aliaque carnificum instrumenta, Sanctos Martyres ad insigne perfectionis incrementum promovent. S. Gregorius Nazianzenus de S. Theodoro Martyre, dum crudeli tortorum manu dilaniabatur, dixit; *Carnifices etiam ipsos accusare ut contumeliosos, nec totum corpus decorantes, sed aliquid non concisum, prophanumque relinquentes, simul etiam tibiam ostendere, velut solam ungularum expertem, eosque, ut ne hunc quidem parerent, hortaretur.*

Imperterritus.

41. Animus generosus & imperterritus, quantò gravioribus incurvatur ærumnis, tantò fortior evadit: haud secus atque columna ab imposito onere stabilitur, & majorem persistendi firmitatem accipit. Unde lemma; PONDERE FIRMIOR. Justus Lipsius, *Ut columna, quæ recta stat, imposito magis PONDERE FIRMATUR: sic altas, rectasque mentes oportet non cedere oneri, sed obniti.* Congruè etiam dixeris, Christianum, calamitatum mole prægravatum, erecto animo ac sine vitiis persistere, sublevatum verò, in mille malorum latera vacillare. Præclarè Magnus Augustinus; *Quando David sanctus Saulem inimicum patiebatur, quando illius persecutionibus agitabatur, non concupiscebat alienam, non adulterata uxore occidit virum, erat enim in infirmitate tribulationis suæ tantò in Deum intensior, quantò miserior videbatur.*

Lips. in l. de Const.

Calamitas firmat.

S. Aug. in Psal. 50.

Imperterritus animus.

42. Heroicum ac imperterritum hominis pectus dum adversantis fortunæ impetu validè arietatur, columnæ non absimilem se probat, quæ ventorum, grandinum ac pluviarum injuriis allisa, epigraphen tenet, FIRMA, NI FULMINE TACTA. Solos enim fulminum ictus sibi fatales esse fatetur, cæteroquin semper invicta. Talem se orbi probavit Henricus IV. Magnus cognomine: tametsi enim vastæ Provinciæ Galliæ, primis Europæ Monarchis fœderatæ, de corona & regno contenderent; tametsi insuper à fortunæ egestate, ab impetuosis fœderatorum viribus & malevolorum insidiis gravissimè coarctatus, integro tamen ac magnanimo suo pectore adeò nunquam excidit, ut trecentis vicibus adversùs hostes suos conflictatus, ter etiam super tricesies proprias vires explicatis vexillis cum adversariorum robore conferens, ac trecentas civitates, castella, aliaque munimenta expugnans, tandem sudoris ac sanguinis sui pretio Regnum vindicaverit. Neque tamen, quod mireris, inter tot fortunæ machinamenta prosterni unquam potuit, donec tandem a scelerate ac parricidalis cujusdam manus fulmine exanimis conciderit: uti prolixè recensent Catharinus Davila, Petrus Matthæi, Famianus Strada, & alii. Porrò homo justus ac magnanimus inter omnes mundi injurias stat erectus, nec quemquam timet, nisi Supremum è Cælo Tonantem Deum. Providè hortatur Magnus Augustinus; *Time Deum, qui super omnes est, & hominem non formidabis.*

S. August. in Psal.

Minister bonus Rempublicam sustinet.

Philo apud Aros. Impr. 78. 17.

43. Quantùm detrimenti civitas aut respublica è præstantis cujusdam ministri morte sustineat, P. Certanus columnæ symbolo persuadere nititur; quippe quâ ruente, reliquâ superior tota machina concidit. Epigraphen subjunxit; CORRUET, SI CONCIDAM. Plato; *Cùm Deus civitati beneficium præstare vult, bonos viros ei producit; cùm verò civitati calamitatem immissurus est, aufert ab ea bonos viros*; hisque similitudinem istam, in argumentum nostrum satis opportunam, subjicit; *Qui domum parat evertere, prius omnia sustentacula evertit.* Et Philo; *Oremus, ut ceu columna in domo, in humano genere homo justus permaneat ad calamitatum remedium. Nam hoc incolumi, de publicâ salute desperandum non est.* Quamobrem Romani, cùm Sanctum Gregorium, postea Pontificem Maximum, à Benedicto Papa in Angliam missum intelligerent, his omninò verbis Pontifici reprobrarunt, *Petrum offendisti, Romam destruxisti, quia Gregorium dimisisti.*

Minister Præstans.

Senec. ep. 11.

44. Animo grandi è summis negotiis aut ponderosis muneribus nihil unquam difficultatis accrescere, columna demonstrat, quæ superbam quandam fabricam sustentans, epigraphen ab Abbate Certano recepit; ABSQUE LABORE REGIT. Vel ut ego subjunxi; SUSTINET, NEC FATISCIT. Seneca teste, magnanimi pectoris est proprium, quòd gravissimis machinis humeros nunquam languentes aut fatigatos supponunt. *Magnanimus est, qui*

qui omnia rerum diversarum onera, rigida cervice sustollit, qui supra fortunam extat magnanimus, stat rectus sub quolibet pondere, nulla illum res minorem facit; nihil eorum, quæ ferenda sunt, displicet. Facem nobis clarissimè prævivit Dei Filius, *portans omnia verbo virtutis suæ.* Hunc locum præclarè interpretatus meus Hugo Victorinus, *Ideò,* inquit, *verbo potius, quam virtute dicitur omnia portare; ut IN PORTANDO, id est, continendo, & gubernando, & conservando NULLUM LABOREM vel difficultatem intelligatur SUSTINERE.*

Hebr. 1. 3. — Hug. Vict. Quæst. 6.

Senec. l. c.

Anima justa. — Eccles. 15. 3. Paul. à Palat. in hunc loc.

45. E Senecæ verbis, paulò antè adductis, *Magnanimus stat RECTUS SUB quolibet PONDERE;* novam gratiosi Emblemati occasionem desumpsi. Columna enim hanc præferat epigraphen; SUB PONDERE RECTA. anima justa, quantumvis à calamitatum pondere pressa, rectitudinem inflexibilem ac imperterritam conservat. Paulus à Palatio super illa Siracidis verba; *firmabitur in illo* (id est, sapientia in homine justo) *& non flectetur;* ait; *Sapientia reddit hominem rectum, ut ille olim creatus erat; & licet omnia temporalia contendant flectere, quem sapientia erigit, non poterunt.*

Protectio.

S. Martyres. — Hom. 10. Chrys. orat. in Juventinum & Maximum.

46. In encomium Hieronymi Columnæ Cardinalis, columnam ipsius gentilitiam hoc lemmate insignierunt. FULCIT, ET ORNAT. Enimverò illustrissima hæc familia insigni suâ nobilitate & generoso animo Ecclesiæ Divinæ non tam ornamentum quàm patrocinium affert. In Sanctis Martyribus hæc effecta deprehendens S. Chrysostomus, *Illos,* inquit, *non indignum fuerit & columnas, & scopulos, & turres, & candelabra, & tauros simul appellare. Nam Ecclesiam sicut columnæ sustinent, sicut turres muniunt, & sicut scopuli omnem undarum assultum repulerunt: multam interim ipsi servantes tranquillitatem, sicut luminaria tenebras impietatis discusserunt, & sicut tauri, animâ promptitudineque eadem suave Christi jugum traxere.* Primasius illam Apocalypsis sententiam interpretatus, *Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei,* ait, *Columna in fabricæ & munimini congruit, & decori; sic & mundi victores in Ecclesia eminent munere dignitatis, & portant alios officio charitatis.*

Primas. in Apocal. c. 3.

Independens.

Sapiens.

Senec. ep. 9.

47. Columna, se ipsâ consistens, epigraphen tenet; MOLE SUA STAT. Etiam hoc Emblema insignem Cardinalis Columnæ virtutem loquebatur, cujus majestas ac celsitudo, nullis aliorum beneficiis nixa, sibimet sufficit. Eadem etiam hominis sapientis est felicitas, qui externâ aliorum ope vix unquam indigens, è propria suâ virtute ac sapientia vires recipit cumulatas, & ad omnes hostium assultus reprimendos maximè instructas. Seneca; *Sapiens se contentus est, sapiens nullâ re indiget.*

Justitia & Misericordia. — Greg. in 3. l. 1. Reg.

48. Exodus testatur, Israelis populo geminam columnam, igneam unam, & è nube alteram, Ducis loco præivisse. Unde utramque illam, emblematis loco figuratam, hoc lemmate notarunt; ALTERUTRA MONSTRAT ITER. Mens Emblematis erat, virtutis & gloriæ semitam à Deo vel beneficentiæ ac favorum nube, vel minarum & castigationum igne demonstrari. S. Gregorius; *In igne & nube per deserta gradientibus apparet Dominus, quia mentes contemplantium se in hac exilii peregrinatione, etsi aliquando terret de justitia, pavore dejectas erigit blandimento protectionis.* Et paulò post; *Qui in igne terroris aspicitur; in nube etiam dulcedinis exhibetur.*

Tho. Aqu.

49. In honorem S. Thomæ Aquinatis columnam depinxere, partim igneam, & partim nubeam; addito lemmate, NOCTE, DIEQUE DUCIT. Enimverò doctrinæ suæ radiis non modò cymmerias hæresium umbras fugat, sed insuper omnem vitiorum humorem in humano pectore temperat, & instar nubis refrigerat. Eodem emblemate D. Marinus directionem illam securissimam demonstrat, quam è sanguinea Servatoris flagellati columna recipimus.

Christus Flagellatus.

A popol peregrino,
Colonna hore di nube, & hor di luce,
Precorrendo il camino
Celeste guida, ed infallibil duce
Rendea per aspre vie
Luminosa la notte, embroso il die.
Ecara, e fide scorta
Sanguinosa colonna il ciel ne porge,
Che da via dubbia, e torta
A sentier dritto, e certo il mondo scorge,
E d' ogni anima errante
Volge a buon corso le smarrite piante.

Angelus Custos. — S. Bern. ser. 4. super illud. Accesserunt ang. &c.

Cæterùm etiam Angelus Tutelaris, nobis dirigendis diu noctuque intentus, imaginem illam sibi propriam vendicat. *Adsunt igitur tibi,* inquit de Angelis Custodibus S. Bernardus, *non modò præsentes tecum, sed etiam pro te adsunt, ut protegant; adsunt, ut prosint.*

Tho. Aqu. — Maria protectrix. — Novar. Umbr. Virg. n. 304.

50. Ejusdem D. Thomæ Aquinatis honori columnam igneam statuere; cum lemmate, DUCIT, ET ARCET; quippe qui Sanctus Doctor Catholicis adversùs hæreticos propugnaculi & Ducis loco deservit. Aloysius Novarinus geminum hoc munus in Maria Virgine deprehendens, *Columna nubis,* inquit, *Maria, non solum quia protegit & obumbrat ab æstu* tentationum & iræ Divinæ *sed etiam, quia per rectam viam ducit. &c.*

Fides. — S. Laur. Iust. de ligno vitæ cap. 1.

51. Sancta fides, inter errorum umbras pretiosum splendorem spargere solita, columnam igneam imitatur, quæ hanc præfert inscriptionem; IN TENEBRIS LUCET. S. Laurentius Justinianus; *Fides est viva, fida, & salutaris columna, deducens per desertum mundi hujus, ostendens ipsum esse plenum malitia, ubi sunt omnia vitiosa, omnia lubrica, cuncta opera tenebris.*

Maria V. — S. Epiphan. Orat. de Laud. Deip. — But. hymn. Grac. p. 120.

52. Columna gemina nubis & ignis, epigraphen subjectam habet; LUX NOCTE, AC UMBRA DIE. Maria Virgo à S. Epiphanio benè cognominatur *Nubes columnæ similis, Deum habens, ductrix per desertum.* Et à Butcone; *Columna ignea his, qui sunt in tenebris, viam demonstrans;* Maria enim, geminâ prærogativâ, mentis humanæ tenebras ac vitia dissipat, simulque æstum ac libidinis flammas temperat. In rem nostram canit P. Jacobus Masenius;

Isacida pergunt geminâ ducente columna;
Nubila luce prait, lucida nocte prait.
Instar habet gemina ductrix bona Virgo columna;
Lux tenebras mentis temperat, umbra faces.

Macies.

S. Franc. Borg.

Ribadeneir. in vit. l. 1. cap 18.

53. Inter quinque columnarum genera excellit Corinthia, eaque ob decentem gracilitatem virgini ab Architectis comparatur. Unde Monacense Societatis Jesu Collegium pro solemni Borgiana apotheosi columnam illam hoc lemmate insignivit; GRACILIS PULCHERRIMA. Enimverò S. Franciscus Borgia tum demùm maximè enituit, quando ex assiduâ carnis edomatione ultroneam maciem adeò prodigiosam contraxit, ut de illo in hæc verba scribat P. Petrus Ribadineira; *Adolescens obeso admodum & crasso fuit corpore: verùm post assiduis jejuniis ciborumque abstinentia a cœna temperans, adeò se ipse maceravit, ut ventris cutem duplicaret, & toga instar pellem quò vellet referret. Utrem esse*

dixisset

dixisses inatem. In rem præsentem sequens addidere poema;

Hostis Borgiades suus
Mokes inducias ipse negat sibi.
Nunc tergum ferit in fuga,
Nunc se in compedibus plectit inedia;
Setisque horridus asperat
Iras in latus, & sanguine vendicat.
Victor nempe Corinthia
Insistat gracilis: nulla venustior.

S. Basil in Regul. fus. 17

S. Basilium audi, facundum maciei Encomiasten; *Uti optimus corporis habitus, & coloris bonitas pugilem à cæteris discernit; sic Christianum à cæteris distinguit macilentia corporis, palforque deflorescens, quæ continentia velut a ipntibus est comes, &c.*

54. Altissimæ columnæ, dum veluti superbâ duritie adversùs tempestatem incolumes se ostentant, fulmine fortissimo percussæ franguntur atque miserè dejiciuntur. Ex adverso arundo dum tempestati cedit, dum caput flectit, illæsa ad statum suum, incolumisque mox revertitur. Unde Serenissimus Philotheus Columnam, fulmine diruptam, hoc lemmate notavit, RESISTENDO FRANGOR. Omninò curandum est homini, ne ei resistat, qui & fulmina & omnes vindictæ modos in sua habet potestate, Deo scilicet, Supremo Numini, ac severo superborum omnium vindici. S. P. Augustinus; *Anima Christiana semper invigilet in tribulationibus suis sequi voluntatem Domini sui; ne ordinationi Dei resistendo, acquirat sibi gravius judicium.* Et rursus; *Sit obedire tibi mihi amabile, & resistere tibi execrabile.* Appositè canit emblematus Author;

Resistere Deo. S. Aug. l. 83. Quæst. q. 79. Idem l. Medit. cap. 7.

Marmore de Pario surgit, frontemque superbam
Obvertit cælo celsa columna suo.
Excipit intrepido vultu nimbosque nivesque,
Et sibi perpetuum destinat alta decus.
Sed Jovis irâ ferum jaculata è nubibus ignem,
Disjicit audaces robora vasta struis.
Cedite majori, mortales. Fulmina vitat,
Quæ pronum inflectit mollis arundo caput.

55. Columna, Pario superba marmore, diu humi jacet, jacendoque perficitur, antequam ad justum erecta usum, insigniori excellentiâ palatium illustret. Unde Serenissimus Philotheus Symboli loco columnam marmoream pinxit, humi jacentem, & artificum malleis percussam, cum lemmate; JACET, DUM PERFICITUR. Etiam tali modo Deus permittit jacere suos, & affligi calamitatibus, ut eos in fide perficiat, & deinde ad nominis sui famam sustollat. S. P. Augustinus; *Nullus hominum est tantâ justitiâ præditus, cui non sit necessaria tentatio tribulationis, vel ad perficiendam, vel ad confirmandam, vel ad probandam virtutem.* Eruditè canit idem Philotheus.

Tribulatio. S. Aug. l. 22 cont. Faust. cap. 20.

Dum jacet in terris, ars ingeniosa columnam
Perficit, atque suis usibus aptat humi.
Postea magnificum fulsit supposta theatrum,
Vique sua celsum sustinet arte domum.
Sic humiles etiam Divina potentia mentes
Præparat, ac habiles ad meliora facit.
Quod jacet, erigitur: Deus auctor humillima quævis
Perficit, & cælo destinat inde suo.

56. Diversi generis columnæ sunt, nimirum Thuscana, Jonica, Dorica, Corinthia, & Composita; quæ tamen, etsi una sit ignobilior alterâ, unum insigniunt palatium, dum suo quæque loco posita, suisque destinata usibus, æquo ornamento augent structuræ dignitatem, insigni diversitate præstantem. Unde quinque illas columnas hoc lemmate distinxit serenissimus Philotheus; QUÆQUE SUO DECORA LOCO. Nos quoque, qui non solùm diversâ nascendi sorte distinguimur, sed etiam ingenii artisque imparibus gaudemus donis, oportet despicere neminem, aut proximi nostri virtutes minus expolitas fastidire, si ipsi altioribus excellamus dotibus; cùm & illum Deus suo collocet loco, etsi tantis eum muneribus non ornaverit. Etsi ergò pulchriorem, ditiorem, aut sapientiorem aliis te judices, inde tamen alios non contemnas, quia, teste Magno Augustino, *Omnes natura in ordine suo gradibus suis pulchræ sunt.* Et rursus, *Singula opera Dei inveniuntur habere laudabiles mensuras, & numeros, & ordines, in suo quoque genere constituta.* Idipsum de Ecclesia Catholica, Republica, aut Religioso ordine dixeris, in quibus non minore laude prælucet, qui inferius officium, quàm qui superius benè & sedulò administrat; ex his enim singulis ritè administratis constat Rerumpublicarum incrementum & incolumitas. Concinnè canit Philotheus;

Ordo.

S. Aug. in serm. Dom. in Monte l. 1 cap. Idem in cont. Man. l. 1. cap.

Officia varia.

Multiplici varia splendentes arte columnæ
Stantque, manentque suo quæque decora loco.
Jones hanc, aliam Dores fecêre: sed ambæ
Non obscura suæ nomina gentis habent.
Quæque placet, stat cuique decus, stat gratia cuique,
Nobilis & propria qualibet arte nitet.
Diversi diversa tenent. Sed in ordine quivis
Ecce suo pulcher, si facienda facit.

DOMVS. ÆDIFICIVM.

Caput VI.

57. ELegans palatium quadrangulum, in amœna quadam planitie portis undique reseratis extructum, epigraphen à me recepit; INTRATUR UBIQUE. Ita S. Ecclesia quibusvis mundi nationibus sinum ac fores suas patentissimas offert. De hâc Regius Prophetes, *Ecce alienigenæ, & Tyrus, & populus Æthiopum, hi fuerunt illic. Nam*, interprete Ludovico Alcasar, *opulentis pariter & egenis, potentibus, & auro, & purpura amictis, nec non nudis Æthiopibus portæ reseratæ patescunt.* S. Joannes mysticam illam Hierosolimam graphicè descripturus, ait; *Ab oriente portæ tres, & ab Aquilone portæ tres, & ab austro portæ tres, & ab occasu portæ tres.* In hunc locum S. Ambrosius; *Quatuor plagas mundi posuit, ut indicet, penè omnes gentes, quæ inter quatuor plagas mundi continentur, ad Ecclesiam convenisse.* Et opportunissimè Magnum illud Ecclesiæ lumen S. P. Augustinus; *Quia UNDIQUE INTRATUR in illam Civitatem, duodecim portæ sunt.*

S. Eccl. Psal. 86. Lud. Alcaz. Comment. in Apoc. Apoc. 21. S. Ambros. in hunc loc. S. Aug. in Psal. 86.

58. Domus, flammis undique devastata, epigraphen reddit; OPES, NON ANIMUM. Emilia Cortese de Montibus, sponsa Nepotis Julii III. hoc Emblemate generosam ac imperterritam suam mentem demonstravit, quando palatio suo ab adversariis concremato, facultatibus direptis, aliisque gravissimis violentiis adhibitis, nihil unquam dimovebatur. Cæterùm Emblematis Epigraphen Seneca subministrat;

Animus imperterritus.

Senec. in Medea.

----Tempori aptari decet,
Fortuna OPES auferre, NON ANIMUM potest.

Bias

Bias Philosophus, uti in paradoxis refert Cicero, cùm Prienem patriam suam à potenti hoste invadendam ac deprædandam cerneret, cum aliis civibus è fuga salutem quæsivit. Interrogatus verò, cur è suâ suppellectili, contra aliorum morem, nihil secum auferret? respondit, *Ego verò facio, nam omnia mea mecum porto*; significabat quippe, nihil unquam detrimenti ab adversâ fortunâ sibi accrescere posse, siquidem interioris animi bona fortunæ plagis nec quidquam subjecta essent. Seneca; *Duo quæ pulcherrima sunt, quocunque nos moverimus, sequentur: natura communis, & propria virtus. Id actum est, mihi crede, ab illo, quisquis formator universi fit, ut in alienum arbitrium nisi vilissima quæque non caderent. Quidquid optimum homini est, id extra humanam potentiam jacet: nec dari, nec eripi potest.*

Maturitas.

Horat. in arte.

59. Academici Perseverantes Tarvisii fabricam quandam inchoatam Symboli loco præferunt, quæ in sublime fastigium educenda, copiosam materiem vicinam habet; cum dicto, TARDE, UT SUBLIMIUS. Maturè enim ac consultissimè tardi sunt, qui litteraria sua ædificia & gloriæ splendorem ad summa honorum fastigia evehere contendunt. Horatius cuivis bono Scriptori illam cunctandi rationem persuadere nititur;

--- Si quid tamen olim
Scripseris, in Metæ descendat judicis aures,
Et Patris, & nostras: non unquã prematur in annũ:
Membranis intus positis delere licebit,
Quod non ediderís.

Dominus de Casa id probè observatum habuit; quoties enim poëtici quidam flores ex ipsius calamo progerminaverant, illos semper in scrinio repositos, aliquot mensium intervallo occultabat, ut eâ cunctandi ratione affectum omnem exuens, illos relegere, ac demum ad summam perfectionem sublevare posset. Verissimè dixit Tullius; *Non viribus, non velocitatibus, non celeritatibus corporum res magnæ geruntur, sed consilio. &c.*

Tull. in lib. de Senect.

Paupertas.

60. Alii ædificium quoddam imperfectum delineârunt, è quo instrumenta omnia ad complendam fabricam suspensa erant; cum lemmate, INOPIA INFECTUM. Nimium quantùm frequens est, nonnullos, paupertate prohibente, terminos ac profectus intentos assequi non posse. Architæ Philosophi dictum erat; *Sapientem unicum habere incommodum paupertatem.* Hoc ipsum, Alciato referente, juvenis quidam altùm deplorabat;

Alciat. Embl. 121.

Ingenio poteram superas volitare per arces,
Me nisi paupertas invida deprimeret.

Scipio de Cellâ ore Cliûs protestatur, res grandes à se perfectum iri, nisi fortuna majorum opes ipsi invidisset.

Mà scarsa stella al suo cortese instinto
Fè del biondo metal parte ben poca,
E'l poder suo fà circoscritto e cinto
Da sperada fortuna angusta e fioca:
Onde quel buon voler, ch' l'eien sospinto
E quel nobile ardor, che si s' affoca
Par quasi gemma, che s' asconde, e copre,
Ch' ei non può al bel desio maritar l'opre.

Plin. Secund. lib. 4. Ep. 18.

Et Plinius Secundus; *Exprimere tentavi latinè Epigrammata tua; in deterius tamen accidit hoc, primum imbecillitate ingenii mei, deinde inopiâ, ac potius, ut Lucretius ait, hâc egestate patrii sermonis.*

Humilitas.

61. Ædificium imperfectum epigraphen sustinet; SURGET OPUS. Hinc disces, humilitatis principia instar fundamenti esse ad ingentem cujusvis fabricæ majestatem erigendam. Testem habeto exceptione omni majorem S. P. Augustinum; *Magnus esse vis? inquit, à minimo incipe. Cogitas magnam fabricam construere celsitudinis? de fundamento prius cogita humilitatis.* Inde etiam significatur, vitia, tametsi minimis ac debilibus initiis cepta, gradatim in horrenda monstra excrescere. Seneca; *Ista quantumvis exigua sint, IN MAJUS EXCEDUNT. Nunquam perniciosa servant modum.* Rursus in hanc rem S. P. Augustinus; *Dum homines negligentes inprimis despiciunt peccata sua, quia parva sunt, crescentibus minutis peccatis, adduntur etiam crimina, & cumulum faciunt.*

S. Aug. serm. 10. de Verbis Domini.

Peccatum veniale.

Senec. Ep. 85.

S. Aug. serm. 88. de Temp.

Calamitas.

62. Ædificium, ab igne devastatum, undique fatiscens, & jamjam ruinam minitans, epigraphen à me recepit; SURGET IN MELIUS. Emblematis hujus materiem Seneca subministrat, ubi de quodam Lugdunensis Coloniæ incendio ita philosophatur; *Fortasse consumpta est, ut in MELIUS excitaretur. Sæpe majori fortunæ locum facit injuria. Multa ceciderunt UT ALTIUS surgerent, ET in MAJUS. Timagenes, felicitati urbis inimicus, ajebat, Romæ sibi incendia ob hoc unum dolori esse, quod sciret, meliora resurrectura, quàm arsissent.* Opportuna hæc Sanctorum Martyrum Laurentii, Vincentii, Eustachii, Apolloniæ, aliorumque imago est, quibus flamma instrumenti loco deservit ad vitam hanc transitoriam cum æterna gloria commutandam.

Senec. Ep. 91.

Martyriũ.

Mori laborando.

63. Ad exequias Horatii Spinolæ Cardinalis, & Archiepiscopi Genuensis, complura templa, sacella, seminaria aliasque fabricas pinxêre; addito epigrammate, EFFICIENDO DEFECI. Summam enim zelosi hujus Pastoris beneficentiam imagine illa testari volebat, qui nullâ aliâ occasione morti succubuit, nisi cùm vacillantia templa ad pristinum nitorem restitueret, religiosas fabricas erigeret, & pro communi civitatis ac Diœcesis Genuensis bono prima seminarii extruendi fundamenta jaceret. S. P. Augustinus; *Pastores boni sunt, non solùm quia sanguinem fuderunt, sed quia pro ovibus fuderunt. Non enim effuderunt elatione, sed charitate.* Eôdem encomio insignes se probârunt S. Carolus Borromæus, S. Franciscus Xaverius, S. Philippus Nerius, aliique sexcenti, qui pro animarum salute ac Dei gloriâ nullum alium indefessi laboris sui terminum, nisi mortem, sibi præfixerunt. Cæterum id non inficias iverim, ab hâc icone genuinas Symboli regulas minus sustineri.

S. Aug. serm. 50. de Verb. Dom. cap. 1.

64. Fabricarum, maximè verò columbariorum, anguli, aliquot tegulis incrustatis muniri solent, ne martes aut ictides lubricam & solidam illam materiem transilire, damnumque columbis inferre queant. Unde D. Carolus Bossius Emblemati hanc gnomam subjunxit; Et LENIORA VETANT. Innuebat videlicet, nobis non tantùm à gravibus & lethalibus peccatis, sed etiam à levissimis quibusvis, remoras injici, quò minus ad perfectionis fastigium eluctemur. S. Bern. Lothario Imperatori scribens, *Verendum est* inquit, *ne minimorum neglectus impedimentum fit maximorum.* Richardus à S. Victore; *Parva negligentia obscurant animam, & impedimentum faciunt amplioris gratiæ.* Omnium tamen explicatissimè in rem præsentem pronuntiat D. Thomas; *Per peccatum veniale retardatur affectus hominis, ne promptè ad Deum feratur.* Et rursus; *Impedimenta spiritualis profectus sunt peccata venialia.*

Peccatum veniale.

S. Bernard. ad Loth. Imp. Rich. à S. Vict. c. 35. in Cant.

S. Tho. 3. p. q. 87. art. 1. in C. & ad. 1.

65. Quendam, longè majore animi, quàm corporis venustate insignem, exterior pulcherrimi cujusdam palatii facies repræsentat; cui hoc lemma præfixum esto. PULCHRIORA LATENT. *Pulchritudo enim optima*, teste S. Clemente Alexandrino, *primum est pulchritudo animæ.* S. Gregorius Nazian-

Pulchritudo interna.

S. Clem. Alex. l. 3. Pædag. cap. 11.

S. Greg. Naz. Orat. 11.

Nazianzenus, de Gorgonia, sorore suâ refert; *cum externos multos, & varios mulierum ornatus cognitos haberet, nullum tamen moribus suis, atque intus condito splendore præstantiorem agnoscebat.* Nec aliter Sidonius Apollinaris; *Erubescebat jam etiam tunc vir servus, & forma dote placuisse, quippe cui, merito ingenii sufficeret isset adamari. &c.*

Zelotypus. Adulator. Bercor Dict. Umbra. Agap. Epist. Paran. n. 22.

66. In Philoponorum Pistoriensium Academia veteris cujusdam ædificii fragmentum cernitur, cujus tergum, à sole illustratum, epigraphen tenet; MUTAT MOTIBUS UMBRAS. Ita Zelotypus in omnes aliorum gressus assiduò intentus, totidem suspicionum umbras producit, quoties illos è loco moveri animadvertit. Adulator quoque verissima heri sui umbra, omnem ipsius nutum studiosissimè insequitur. Apprimè Bercorius; *Sicuti umbra se soles conformare corpori, cujus est umbra; ita quod eo moto movetur, & eo sistente sistetur: sic Adulator alius se conformat, & ad eorum conditionem se variat atque mutat.* Et Agapytus Diaconus; *Qui adulari frequenter studet ad ea, quæ arrident potentibus, corporum imitantes umbras, omnibus ac singulis eorum verbis applaudunt.*

Minister bonus amotus. S. Io. Chrys. Hom. 10. ad Ephes. In morte sancti. Cultus Dei Religio.

67. Quantum detrimenti ab exauctorato insigni quodam Ministro Reipublicæ accedat, Abbas Certanus ædificii cujusdam Emblemate demonstrat, quod ruente unicâ columnâ, mox fatiscit, ac præcipiti ruinâ concidit. Inscriptionem addidit; DIRUTA CORRUO. Ad hoc propositum S. Joannes Chrysostomus; *Novit enim Ecclesia, & homines vocare columnas, non virtute ac robore duntaxat, sed & vetustate quâdam plurimùm ornatûs exhibentes. Cadentibus vero sustentaculis, quorum est, superiora suffulcire, sponte jam, & magnâ promptitudine sequuntur & ipsa suprema.* Etiam pietas, relligio, ac Timor Dei, quasdam Respublicas aut Imperia, ceu totidem columnæ, sustinent, ita ut sublatis istis, tota illorum machina evanescat. Seneca;

Senec. in Thyeste.

--- Ubi non est pudor,
Nec cura juris, sanctitas, pietas, fides,
Instabile regnum est.

Et Justus Lipsius; *Turbata religio, politiam turbat.*

Lipsius de una r[eligione].

Nobilitas emendicata. Juvenal.

68. Emblematis loco ædificium, plurimis columnis nixum, figuravi; ita ut his dirutis, tota fabrica vitium faciat ac collabatur. Epigraphen adjeci istam; ABSTRACTIS CORRUET. Ita qui solis Majorum suorum meritis nititur, omnem cum illorum interitu gloriam perdet, ac propriis viribus destitutus, miserè deprimetur. Juvenalis, quantùm memini, in rem præsentem canit;

--- Miserum est, aliena incumbere famæ,
Ne collapsa ruant subductis tecta columnis.

Porrò civitates, Religiones, ac Respublicas indies cernimus ad occasum vergere, quando hominibus virtuosis ac optimè meritis, ceu totidem fulcris, destituuntur. Verissimum Platonis effatum est; *Cùm Deus civitati beneficium præstare vult, bonos viros ei producit; cùm verò civitati calamitatem immissurus est, aufert ab eâ bonos viros.* Et paulò post; *Qui domum parat evertere, prius omnia sustentacula evertit.*

Anima. Maria V. S. Ambr. l. de Instit. Virg. cap. 12. S. Greg. Neoc. Orat. 2. de Annunt.

69. Palatium Regis ornatissimum hoc lemmate spectandum propones; REGI, NON GREGI. Anima hominis, ad Dei similitudinem constructa, neminem alium nisi Deum, inquilinum admittit. Maria Virgo, magnificis quibusvis palatiis præclarior, solius Dei dignum fuit habitaculum. Unde à S. Ambrosio genuinè cognominatur: *Aula regalis, soli Deo subdita.* Et à S. Gregorio Neocæsariensi; *Palatium animatum Regis Angelorum.* P. Jacobus Masenius canit;

Vincit inauratis Regum palatia muris,
Quæ vivo clausit pariete Virgo Deum.



70. In

Ordo.

Theophyl. in Epist. ad Coloss.

S. Greg. Naz. Orat. de mod. in disp. servand.

70. In Thesibus meis Augustiniano-Philosophicis Symboli loco Imperiale Collegium Wettenhusanum ichnographicè delineari feci; addito lemmate, AB ORDINE DECUS. Sicuti enim ædificiis ab ordine & regulari architecturâ, ita etiam Religionibus, Rebuspublicis, & communitatibus maximum accedit ab ordine decus. *Sicuti enim,* inquit Theophylactus, *in acie militari bona ordinis collocatio phalangem firmam efficit, sic & in Ecclesia, quando bonus ordo charitatis fuerit.* Nam, ut bene philosophatur S. Gregorius Nazianzenus, *Ordinis perturbatio in aere fulmina, in terra sustentiones, in mari exundationes, urbibus & familiis bella, in corporibus morbos, in animis peccata quasi novas res moliendo introduxit. &c.* Ceterùm Imperiale Collegium nostrum ante annos circiter nongentos fundatum, & jam olim ob singularia sua merita ab Honorio II. in specialem Summorum Pontificum protectionem, uti & tempore abhinc immemoriali inter immediatos Sacri Romani Imperii status assumptum, triplici ab Ordine suum acquisivit Decus. Primus est Ordo noster Canonicus, per orbem universum diffusus, & in Imperiali Collegio nostro ab ipsa sua origine annis jā circiter nongentis nunquam interruptus vigens; qui Sacer Ordo antiquitate; instituti perfectione; dignitate & excellentiâ; Sanctorum numero; Summorum Pontificum, Cardinalium, & Episcoporum multitudine; Scriptorum & Doctorum copiâ, præcedendi jure, & amplissimis in S. Ecclesiā meritis cæteros sacros Ordines omnes antecellit; uti in Thesium mearum Dedicatoria luculentis testimoniis ac Doctorum suffragiis quoad singula prædicata demonstravi. Alter Ordo, à quo Imperiali Collegio nostro Decus non postremum accedit, est interior illa vivendi norma, ac Religiosæ disciplinæ observantia, quam inter belli ac egestatis injurias penè collapsam, verbo & exemplo suo per indefessos labores ac vigilias restituit Reverendissimus, Perillustris & Amplissimus Dominus, D. DIONYSIUS, Ex liberis Baronibus de Rehlingen & Haltenberg meritissimus, & (Virorum Illustrissimorum judicio) incomparabilis Prælatus Wettenhusanus; qui huic Imperiali Collegio nostro, funditus à se è pristinis ruderibus extructo, etiam tertium addidit ædifitiorum Ordinem, ita omnium patentem oculis & admirationi, ut otiosum existimem imperito calamo explicare id, in quo celebrando tota laborat Patria. Ergò ne præfixas Symboli leges excedam, ipsammet Collegii nostri iconem ob oculos tuos, Lector benigne, statuo, simulque æquum tuum appello judicium, num in Imperiali Collegio nostro major sit ædificiorum elegantia, an verò pulchrior tanti Præsulis animus, cui post Deum soli debetur omne id, quod post ultimas ruinas Wettenhusio accessit incrementum.

Wettenhusanum Collegiū.

FENESTRA.

Caput VII.

Oratio.

Lyran. in Genes. c. 6.

71. IDipsum fenestra domui, quod Solis exordientis ostium universo mundo præstat; quippe quæ totas ædes transmisso suo lumine instar luciferi recreat. Ut adeò opportuno hoc lemmate illud insignias; PHOSPHORUS ÆDIS. Orationem dixeris verissimam animæ nostræ fenestram; cujus beneficio gratiæ Divinæ radii cumulatè nobis affulgent. Lyranus super illa Geneseos verba; *Fenestram in ea facies*; ait, *per quam fenestram oratio devota significatur, quia per eam gratia lumen ingreditur.* Meus Concanonicus D. Carducius Emblematis mentem sequentibus Jambis senariis explicat;

Mundi symbol. Picinelli & Aug. Erath. Tom. II.

Extat patens fenestra Phosphorus domus,
Ut stella, lucem deferens, est Lucifer.
Oratio quidni sacrata Numini
Et ipsa corda illuminans sit Phosphorus?

Prædicator.

Beda c. 7. de Templo. S. Greg. Homil. 1. in Ezech.

Prædicatores & Sacerdotes, ceu totidem Ecclesiæ Catholicæ fenestræ, sanctam fidem & doctrinæ Evangelicæ lucem in populos derivant. Dilucidè id testatur Venerabilis Beda, cui subscribens S. Gregorius, *Fenestra,* inquit, *Sacerdotes & speculatores sunt, qui in populo fidelium lumen sanctæ prædicationis fundunt.*

Maria V.

S. Fulg. serm. de laud. M. V.

S. Pet. Dam. Serm. 3 de Nat. M. V.

72. Carducio teste, fenestra cognominari potest SEMITA LUCIS; siquidem illius beneficio cœlestibus radiis intra domum patet aditus. Maria Virgo, à S. Fulgentio fenestræ cognomen sortita, hanc ideam sibi propriam vendicat, per illam enim, ceu semitam purissimam, lucis Divinæ splendor intra mundi palatium illapsus est. Affectu in Deiparam maximo S. Petrus Damianus. *Hodie,* inquit, *nata est Regina mundi, fenestra cœli, janua paradisi, per quam Sol justitiæ illuxit mundo.*

Gratia.

S. Bern. Serm. 77.

73. Cœlestis splendor nonnisi obice omni remoto, per fenestras in domum transmittitur. Atque adeò fenestra SINE OBICE LUSTRAT. Seu ut Carducio placet; OMNIA LUSTRAT. Ita hominis Christiani anima sacris zelosi cujusdam Magistri præceptionibus ac doctrinis illustrabitur, ni supernis illis gratiæ Divinæ radiis impedimentum posuerit. *Præoccupatum quippe sæcularibus desideriis animum,* teste S. Bernardo, *delectatio sancta declinat, nec misceri poterunt vana veris, æterna caducis, spiritualia carnalibus, summa imis, ut pariter sapias quæ sursum sunt, & quæ super terram.* Eruditè Carducius;

Non exhibet fenestra lumen æthereum,
Nisi sit Domus arcana luci pervia:
Cœli jubar, ne Doctor ingerat sacer,
Reddat scelus si corda luci impervia.

Christus. Fides.

Lauret. in Sylv. Alleg.

74. Fenestra transmisso suo lumine domum quidem illustrat, non tamen totam; semper quippe aliquot angulos intra tenebras relinquit. Unde epigraphen subjeci; NON PLENO LUMINE LUSTRAT. Opportunè Hier. Lauretus è Sanctorum Patrum suffragio scribit; *Ut fenestra non in totum illuminat; ita Christus non illuminat nunc planè Ecclesiam, sed quantùm fidelium saluti sufficit, postmodum illustraturus plenissimè.* Carducius idipsum è Christi personâ in sanctæ fidei virtutem transfert.

Lumine non pleno sedis penetralia lustrat;
Exhibet æthereum quando fenestra jubar.
Non secus in terris haud pleno munere lucis
Divina Ecclesiam lustrat ab axe fides.
Corda redundanti complet nam lumine Numen,
Dum nitet hic cœli non peritura dies.

1 Cor. 13. 12. Elias Cret. in Orat. 1 S. Greg. Naz.

His coronidem subjungens Apostolus: *Videmus,* inquit, *nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Quibus verbis,* interprete Eliâ Cretensi, *illud significabat, obscuram quandam & exilem nunc nobis scientiam esse, tum autem pleniorem & splendidiorem fore &c.*

Vana gloria.

S. Greg. Ho. 11. in Evang.

75. Patri Carducio eruditè observatum est, eâdem fenestra & luci transitum, & latronibus ingressum concedi. Unde lemma; LUCIS, FURISQUE MINISTRA. Ita Fidelis malè cautus, dum virtutis suæ lucem vanâ ambitione ostentat, infernis latronibus amplissimam deprædandi portam aperit. S. Gregorio teste, *Deprædari desiderat, qui thesaurum publicè portat.* Carducius in rem nostram canit;

Dum sedibus fenestra lumen advehit,
Patens iter prædonibus præbet simul;

Vulgata virtus sic jubar dum parturit,
Rapacitati Tartari exponit decus.

Propheta & Prædicator fidelis.

76. Fenestra radios, è cœlo receptos, in domum transmittit purissimos, integerrimos, ac penitus incorruptos. Ut adeò Carducius appositè subscripserit; INNOXIA LUMINIS HOSPES. Sincerum Prophetam aut Prædicatorem hæc idea describit, qui revelationum lumina, à Deo accepta, citra ullam labem aut defectum in populos effundunt. Graviter Magnus Augustinus; *In doctrina, sacra Scriptura authoritatem debet Episcopus præferre, non sæcularium litterarum peritiam ostentare. Non enim Episcopi est officium Grammaticam exponere, nec laudes Jovis personent ora Pontificis.* Emblemati explicando hanc poësin subjungit Carducius;

S. Aug. l. de vita Cler.

Disce; fenestra patens innoxia luminis hospes,
Quos recipit radios, hos sine labe refert.
Sic pariter fidus vates, qui lumen Olympi
Ebibit innocuo corde refundit idem.

Charitas.

77. Regum fasti testantur, Salomonem in templo *fenestras obliquas* posuisse. Potior Interpretum sententia fenestras illas externis angustas, parte verò interiore latius patentes fuisse explicat: ut adeò cuivis illarum subscripseris; LATIOR INTUS. Ita Dei servus, tametsi exteriore facie charitatem admodum amplam demonstrare debeat, intra cordis tamen ac viscerum penetralia longè magis pateat, necesse est. P. Cornelius à Lapide de Templi Solymitani fenestris disserens, ait; *Sunt introrsum latiores, quia etsi magna latitudo charitatis cerni in eis debet externus, major intus debet in corde fervere.* S. P. Augustinus: *Exterioris hominis ornamenta, quantò magis appetuntur, tantò sunt interioris majora detrimenta: quantò autem minus appetuntur ornamenta exterioris hominis, tantò magis moribus pulchris homo interior adornatur.* Huic proposito sequens tetrastichon subjungere placet;

Corn. à Lap. in Ezech. 41. 17.

S. Aug. serm. 18. de verb. Apost. cap. 12.

Latior interior facies sit sæpè fenestra.
Et magis inde patet, quà magis ipsa latet.
Fit similis charitas: ardet nam vastior intus,
Quàm flagret ejusdem splendida flamma foris.

Maria V.

78. Fenestra vitrea, à Sole penetrata, epigraphen tenet; CLAUSAM TRANSIT. Propria hæc Mariæ Virginis imago est, cujus clausum ac intemeratum uterum Sol æternus, Christus recens natus, transiit; ut adeò Virgo Deipara à S. Fulgentio benè cognominetur *Fenestra cœli, per quam Deus verum fudit sæculis lumen.* Et à S. Chrysostomo; *Fenestra & splendor mundi.* Appositè canit Emblematus Author, P. Masenius;

S. Fulg. de Laud. M. V. S. Chrysost. serm 6 de Ascens.

Aspicis, ut vitreum radiis penetrantibus orbem
Transmittit rutilas Phœbus ab axe rotas?
Virgo vitrũ est, potuit clausam penetrare sub alvũ,
Et nasci salvâ virginitate, Deus.

FENESTRA FICTA.

79. ÆDium frontibus non rarò fenestras quasdam præfixas cernimus, quæ ad solum splendorem externum, vel ad architecturæ leges observandas coordinatæ, nullam unquam è cœlo lucem recipere, vel quidquam luminis in ædes derivare possunt. Proinde fenestris his fictis subscribes; AD SPECIEM. Vel EXTIMA TANTUM. Fictis his fenestris plerosque Aulicos similes dixeris, qui Principem suum apparentibus duntaxat ac simulatis obsequiis demerentur. His obelum infigens Apostolus, ait; *Ad oculum servientes, quasi hominibus placentes.* Venerabilis Virgo Catharina à S. Augustino, Canonica Regularis Ord. S. Augustini, Hospitalaris in Canada sæpius dicere est solita. *Bone Deus! quandoquidem nil aliud sumus, quam id, quod coram oculis Dei, ut quid aliter coram hominibus apparere optamus?* Unde omnem hypocrisim detestata, maximè desiderabat, ut suæ imperfectiones cunctis perspectæ essent; vide concinnam ejus vitam à R. D. Joanne Georgio Grueber, Decano ad S. Crucem Augustæ Vindelicorum eruditè conscriptam. Emblematis mentem hoc disticho explicare licet;

Apparentia.

Aulicus.

Ephes. 6. 6.

D. Io. G. Grueber Brev. v. n. 8.

Ut nitet ad solam speciem depicta fenestra,
Sic oculo servit Principis ambitio.

Vel etiam isto:

Ficta fenestra domûs ut perficit extima tantùm,
Ad speciem officiis fingitur aula suis.

80. Fenestra cæca, cæcam etiam efficit domum; quippe quæ nullam ab ea lucem participat. Unde lemma; CÆCA CÆCUM, subintellige, *reddit cubile.* Ita imperitus Magister discipulos imperitos & ignorantiæ tenebris excæcatos parturit. Hos Magistros acerrè redarguens Christus, *Væ vobis*, inquit, *Duces cæci. Quia*, subjungit Chrysostomus, *discipuli malo Magistrorum exemplo provocati, eis pejores fiunt, præsertim cùm ad ea a Magistris verbo vel exemplo excitantur.* Opportunissimus in rem nostram Carducius, hos Jambos senarios offert;

Magister imperitus.

Matt. 15. S. Chrys. in hun. loc.

Ut cæca cæcum procreat cubiculum,
Sic inscius Magister inscios parit.

81. Fenestra naturâ quidem suâ ad cœlestem lucem recipiendam coordinata est. At fenestra ficta, quantumvis lucem ambiat, obturata tamen eam pertinaciter rejicit. Unde lemma; QUOD POSTULAT, ARCET. Hanc insaniam etiam in anima nostra reperias, quæ Divinam lucem anxiis nunquam votis desiderat, at simul eam cordis sui duritie, ceu muro penitùs impenetrabili, identidem excludit. S. P. Augustinus; *Si vis esse beatus, esto immaculatus, illud enim omnes, hoc autem pauci volunt, sine quo non pervenitur ad illud, quod omnes volunt.* Et rursus; *Nemo inveniri potest, qui beatus esse non velit. Sed ô si homines quomodo desiderant mercedem, sic opus mercedis non recusarent!* Denuò meus Carducius;

Obstinatio.

S. Aug. in Psal. 118. Conc. 1.

Idem serm. 14 ex edit. à Fern. 1.

Fenestra ficta quod petit lumen fugat:
Cœli jubar cor postulat, fugat rigens.

FORNAX.

Cap. VIII.

82. FOrnacem carbonariam, terrâ coopertam, hoc Plinii lemmate distingues; FORTIORI UT IGNE CALESCANT. Academia Accensorum Lucensium generali hoc Symbolo utitur, eoque significari potest, jugi mortis memoriâ Divinum amorem vehementer accendi. *Perfecta enim vita*, teste S. Greg. *est mortis meditatio, quam dum justi sollicitè peragunt, culparum laqueos evadunt.* Certè Deus ad S. Francisci Borgiæ mentem, cœlesti charitate inflammandam, solis cineribus est usus; nam viso Imperatricis cadavere, *sic ejus animam lux ista Divina gratia efficaciter penetravit, ut ab illo usque ad extremum vitæ punctum semper illi illuxerit, nunquam sibi proposita obliviscenti, NEC FERVORES CONCEPTOS MINUENTI.* Uti prolixè testatur P. Petrus Ribadeneira:

Mortis meditatio.

S. Greg. l. 12. Moral.

Ribaden. lib. 1. 3 7. Vitæ.

83. Co-

Lachrymæ.

S. Aug. l. de salutar. doc. cum. cap. 45.

Justus afflictus.

83. Cœlestes pluviæ, supra accensam fornacem carbonariam versatæ, ignem adeò non extinguunt, ut contra magis succendant. Unde inscriptio; MAGIS SUCCENDITUR. Ita anima, devoto lachrymarum imbre irrorata, flammas suas geminat. Explicatissimè Magnus Augustinus; *Ubi fuerint lachrymæ, ibi spiritualis ignis accenditur.* Insuper homo justus, charitatis Divinæ flammâ exardescens, tametsi totis calamitatum diluviis mundetur, fervorem tamen suum non remittit, sed accumulat. Eodem planè argumento Hieronymus Preti immodicum amoris sui affectum exprimit;

Il foco del mio core piogge non cura,
E frà l' acque è maggior non che s' allenti;
Spiri pur Austro: che d' Amor l' arsura
S' infiamma, e cresce à lo spirar de i venti.

Amor.

Odium.

Senec. in Medea Act. 2.

84. Ignis, intra fornacem carbonariam succensus, ac terrâ coopertus, epigraphen recepit; TECTUS MAGIS. Hinc colliges, amoris aut odii flammam, quò magis absconditam, eò majore ardore ac vehementiore damno invalescere. Seneca;

- - - Ira quæ tegitur, nocet,
Professa perdunt odia vindictæ locum.

Nicol. Epist. 40.

Et Tullius; *TACITÆ MAGIS, & occultæ inimicitiæ timendæ sunt, quam indictæ & apertæ.* Nicolaus, quem S. Bernardus Abbas à Secretis habuit, dolori suo ignem illum sopitum, & è carcere reviviscentem comparat. *Ignem, qui triste pectus adurit, amplius non abscondam, sed refundam in flammas, scintillasque verborum. Recordor enim et si non ubi legerim: QUOQUE MAGIS TEGITUR, tantò MAGIS ÆSTUAT ignis. Iste ignis dolor est: dolor utique singularis, & dolor meus in conspectu meo semper, dolor summus, & consumens spiritum meum. &c.*

Job 28. 2.

Apostoli.

S. Bernard. serm. 1. Pent.

Tertull. de Trinit. c. 29.

85. Academici Inflammati Mediolanenses generalis Symboli loco fornacem laterariam præferunt, quæ lateres quosdam coctos hoc lemmate loquentes sistit; IN ÆS VERTIMUR. Verbis è Jobo mutuatis; *Lapis solutus calore, in æs vertitur.* Apostoli, natalibus viles, & animo fragiles, è Spiritus S. igne tantas vires retulerunt, ut muros aheneos credidisses. S. Bernardus; *Manifestum enim fuit, indutos esse virtute ex alto, qui de tanta pusillanimitate spiritûs ad tantam devenère constantiam. Non est jam fugere, non est abscondi propter metum Judæorum: constantius modo prædicant, quàm delitescerent ante timidius. &c.* Et Tertullianus de Spiritu S. disserens, *Hic est enim*, inquit, *qui ipsorum animos, mentesque firmavit, qui confirmati pro nomine Domini, nec carceres, nec vincula timuerunt: quinimò ipsas sæculi potestates & tormenta calcaverunt, armati jam scilicet per ipsum.*

Calamitas utilis.

Eccles. 27. 6.

S. Aug. in Psal. 61.

86. Ignis in fornace accenditur, NON UT DESTRUAT, sed ut vi suâ lateres coquat, metalla expurget, aliaque commoda hominibus afferat. Ita malevolorum persecutiones, & calamitatum flammæ instrumenti loco deserviunt, ad humanas mentes non quidem destruendas, sed promovendas. Dilucidè Siracides; *Vasa figuli probat fornax, & homines justos tentatio tribulationis.* Et S. P. Augustinus; *Fornax mundus, palea iniqui, aurum justi, ignis tribulatio, aurifex Deus; quod vult artifex facio, ubi me ponit, tolero; jubeor ego tolerare, novit ille purgare. &c.*

* * *

Mundi symbol. Picinelli & Aug. Erath. Tom. II.

FORVM.

Cap. IX.

Bonitas Dei.

Matth. 11. 28

Princeps.

Lips. dissert. ad Albert. Austriac.

Paulinus in vita.

87. FUit, qui forum hoc lemmate insigniret; PATET OMNIBUS. Ita optimus ac benignissimus Deus omnes intra sinum suum colligendos suavissimis his verbis invitat. *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos.* Bonus Princeps hanc ideam sibi imitandam ob oculos statuat, memineritque, se omnium calamitatibus sublevandis publico loco expositum esse. Rudolphus Imperator, cùm aliquot pauperes ab audientiâ suâ per satellites repelli cerneret, mox ad milites conversus, *Per Deum*, inquit, *sinite homines ad me venire. Non enim adeò Imperator sum, ut in in arculu includar;* uti luculento testimonio affirmat Lipsius. Hoc encomio Paulinus etiam S. Ambrosium celebrat: *Facillimi ad eum aditus, etiam infimis, palam omnibus, eum alloqui cupientibus, Sanctus vir propositus erat, nullus ingredi à janitoribus vetabatur. Omnes ad se venientes benignè excipere, uniuscujusque audire negotia, commodis & opportunitatibus omnium inservire, singulorum levare molestias, & perferre miserias, & infirmitates consuevit.* Ejusdem virtutis hoc nostro ævo quotidianum experimentum dedit Co. Hieronymus Franciscus Miroglus, Episcopus Casalensis, cujus fores, tenuissimis quibusvis hominibus recipiendis, & audiendis, assiduò patebant. Neque affabilitate tantùm & benevolentiâ contentus, eorum necessitatibus, quantùm licuit, manu adeò liberali providebat, ut redditus suos Episcopales, quamlibet angustos, in egenam plebem erogare nunquam desisteret: quin, & miserrimos quosvis ægrotos affectibus ac solatiis adeò teneris complexus est, ut instar dulcissimæ matris, assiduò ad eos inviseret. De virtute in rem præsentem pronuntiavit Seneca; *Nulli præclusa est virtus, OMNIBUS PATET, omnes admittit, omnes invitat, ingenuos, libertinos, servos, reges & exules. &c.*

Charitativus.

Virtus.

Senec. lib. 3. de Beneficiis cap. 18.

Virtus.

Cicer. lib. 1. de invent.

88. Joannes Ferrus forum hoc lemmate afficiendum censuit; USUI, ET ORNAMENTO. Quippe quod tam civium commodis, quàm civitatis pompæ & ornamento deservit. Eadem virtutis & Sapientiæ est indoles: utriusque, enim beneficio non tantùm plurima commoda in Rempublicam, sed insuper summa laudis ac bonorum ornamenta in ipsos sapientes aut virtuosos redundant. Tullius; *Ad Rempublicam plurima veniunt COMMODA, si moderatrix omnium rerum præsto est sapientia: hinc ad ipsos, qui eam adepti sunt, LAUS, HONOR, DIGNITAS confluit.*

FVRNVLVS, Cap. X.

Prædicator.

S. Greg. l. 30. Moral. c. 5.

Cor humanum.

S. Aug. l. de Subst. amoris Tom. 4.

89. ACademici Resoluti Senenses Symboli loco furnulum præferunt, qui, succenso igne, liquores suos è diversis siphunculis exsudabat. Epigraphen adjecere istam; AB EODEM VARIA. Illorum hæc idea est, qui vel intellectum scientiis omnibus excultum tenent; vel eruditâ suâ prædicandi methodo auditores omnes exsaturare nôrunt. S. Gregorius; *Doctoris veritatis virtus discretionis, ut noverit quibus, quid, quando, quomodo inferat, divinitus ministratur; Non enim una eademque omnibus exhortatio convenit. Pro qualitate igitur audientium formari debet sermo Doctorum.* Ita quoque è corde nostro, dum amoris igne succenditur, vel omne bonum, vel omne malum scaturit. Præclarè S. P. Augustinus; *Ex amore est totum quod bonum est, & totum quod malum est; Unde fons dilectionis intus saliens, duos rivos infundit; alter est amor mundi, cupiditas; alter est amor Dei, charitas.*

Consiliū. validam prædicatoris linguam, sincerum amicum, aut fidum consiliarium significare licet; quippe quorum omnium juvamine anima nostra extra errorum suorum labyrinthos emergere potest. De Christo ait Magnus Augustinus; *Via nostra venit ad homines, invenit errantes, vocavit ad se extra ambulantes.*

S. Aug. in Psal. 39.

100. Fili glomus, ad Labyrinthi fores figuratus, epigraphen reddit; DUCIT IDEM, REDUCITQUE. Angelum Tutelarem hæc effigies innuit, qui juniorem Tobiam *DUXIT, ET REDUXIT. Cautè ergo ambula*, subinfert S. Bernardus, *ubi sunt Angeli, ut custodiant te in omnibus viis tuis.* Idem etiam auxilii Divini est ingenium, quod arcanâ vi *DEDUCIT ad inferos ET REDUCIT.* Et Patris Francisci Remondi sententia filum illud superiorum directionem, obedientiæ gressu studiosè observatam, demonstrat;

Angelus Custos. *Tob. 12. 3.* *S. Bern in ser. 40 sup. Sed Accesserunt Angeli &c.* Gratia. *1. Reg. 2. 6.* Obedientia. *Franc. Rem. lib. 1. de Epig. 57.*

Quàm benè cæca regit filo vestigia Theseus,
Semi virum postquam perculit ense bovem?
Cernis, ut immensis ambagibus aurea resolvens
Perplexa, ad tutas exeat ille vias.
Nos procul, heu, patriâ via devidit invia sede,
Et circum semper nos Labyrinthus agit.
At qui Rectorum in tenebris data fila sequetur,
Tutius, edomitis hostibus, astra petet.

101. P. Leonardus Velli ad Labyrinthi fores filum ligavit, partim explicatum, partim in glomos convolutum; cum lemmate, DOLOS, AMBAGESQUE RESOLVIT. Verbis è Virgilio mutuatis;

Virgil l. 6. Æneid. v. 29

Dædalus ipse DOLOS tecti, AMBAGESQUE
RESOLVIT,
Cæca regens filo vestigia.

Consiliū. Mens Emblematis erat, quemadmodum Dædalus intricatos Labyrinthi antractus fili beneficio superavit, ita hominis prudentis consilio omnia nostra negotia, quamlibet ardua, difficultatibus suis exsolvi. Cassiod. *Plurimum laudis juvenes moribus suis applicant, quoties de negotiorum meritis ambigentes, ad peritorum consilia decurrunt.* Opportunissimè tamen Divina gratia, sacra Scriptura, aut Sanctorum exempla Emblemate illo significantur; quippe quæ homini adversus omnes vitiorum insidias viam præeunt facillimam & securissimam.

Prudentia. *Cass. p. 2. l. 1. Epist. 9.* *Isa. 30. 15.*

102. Magnus Gonsalvus Symboli loco Labyrinthum pinxit, in cujus centro Minotaurus excubans, epigraphen ex Isaia desumptam habuit; IN SILENTIO, ET SPE. Significabat quippe, Infernalem Minotaurum, aliasque difficultates in hujus mundi Labyrintho facilè superatum iri, si geminâ illa virtute, silentio videlicet, & in Deum fiduciâ, instructus incesseris. Senecâ teste, *Nihil æquè proderit, quàm quiescere, & minimum cum aliis loqui, & plurimum secum.* In hanc rem oppositè canit Baptista Pittonus;

Silentium. *Senec. Ep. 16.*

De la confusa, ed intricata stanza
Del Labirintho, ove perdeo la vita
Piu d' un, che per schiocchezza, ed ignoranza
Non seppe far, come dovea, partita,
In silentio sovente, ed in speranza
Di magnanimo cor posta e l' uscita;
Che il tacere, e el sperare è di tal sorte.
Che può trar l' huom da injuriosa morte.

MOLENDINVM.

Caput XII.

103. D. Nicolaus Crassus Molendinum in flumine supra cymbam figuravit; addito Horatii lemmate, QUO ME CUNQUE FERET. Promptam hominis mentem, & in Mæcænatis sui imperia penitus resignatam, hoc Emblema demonstrat. Epictetus; *Ausim*, inquit, *in Deum sublatis oculis dicere; utere me ut lubet, & ubi lubet, mente tecum consentio, æquanimus sum, nihil recuso omnium, quæ tibi videbuntur; QUOCUNQUE ME VOLES DUCITO, &c.* S. Gregorius Nazianzenus calamitatibus admodum acerbis excuciatus, sese in Divinam providentiam totum dedit. Ipsiusmet verba ita accipe;

Obedientia. *Epictetus.* *S. Greg. Naz. Carm. de suis calamitatibus.*

Ergò dimissâ supplex cervice potentem
Christe tuam subeo dextram, captivaque tendo
Brachia; Jus altus esto, vindictaque cura.
Nil ego judicium mundi moror, atque tribunal.
Quocirca me sancta ferat tua, Christe, voluntas;
QUO ME CUNQUE FERET, nullo cum
murmure pergam.

104. Hominem, ab alterius authoritate pendentem, hydromilæ non absimilem dixeris, quæ tantundem operis conficit, quantum ab aquarum majore vel minore impetu versatur. Unde Hieronymus Aleandro epigraphen subdidit, AGIT, DUM AGITUR. Vel ut Academico inter Vivaces Placentinos Inquieto in prima persona placet; AGO, DUM AGITOR. Eadem cordis humani est indoles, quod nonnisi calamitatum undis compulsum, operari consuevit. S. Gregorius; *Tanto major fiducia mentem roborat, quanto hanc fortior pro veritate angustat afflictio.* David de ignavo Israelis populo ait; *Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea acceleraverunt.*

Dependentia. Afflictus. *S. Greg. in Moral.* *Psal. 15. 4.*

105. Rota molaria, undarum impetu versata, à Chlotario I. Galliarum Rege epigraphen cepit; MENS IMMOTA MANET. Tametsi verò hæc imago severiores Emblematis regulas minus sustineat, volebat tamen optimus Princeps eâ dissimilitudine immobilem ac imperterritam cordis sui constantiam significare. Seneca; *VIRTUS libera est, inviolabilis. IMMOTA, inconcussa, sic contra casus indurata, ut nec inclinari quidem, nedum vinci posset.* Eâdem omninò ratione, tametsi S. Petri Apostoli lingua ab insolentium Judæorum torrente ad Christum negandum impelleretur, mentem tamen in fide stabilem, ac versus Servatorem suum immotam conservavit; uti iteratis vicibus testatur S. Ambrosius, cui etiam hæc Prudentii stropha accinit;

Animus imperterritus. *Senec. lib. quod in sapient non cadat injuria cap. 5.* *Prud. lib Cathemeri non Hymn ad Galli cantum.*

Flevit negator denique
Ex ore prolatum nefas:
Cùm mens maneret innocens,
Animusque servaret fidem:

106. Rota molaria lapidem molarem, nonnisi à cadentium aquarum impetu volutata, volvit. Cui proinde Carolus Rancatus subscripsit; VOLVIT, SED VOLVITUR. Ita homo violentus, agitante ambitione, integras provincias turbare novit. In hujus rei exemplum Cajus Marius Bellidux à Seneca affertur; *Cajus Marius*, inquit, *cùm Theutonicos, Cymbricosque concideret, cùm Iugurtham per Africa deserta sequeretur, tot pericula putas appetiisse virtutis instinctu? Marius exercitum, Marium ducebat ambitio; Iste cùm omnia concuteret; concutiebatur turbinum more, qui rapta CONVOLVUNT, SED ipsi antea VOLVUNTUR.*

Ambitiosus. *Senec. ep. 95.*

107. Lapis molaris superior, seu catillus, supra inferiorem, quem metam nominant, positus, suggestum frumentum non sine inferioris lapidis ope comminuit; Bargalius lemmatis loco hæc Horatii verba

Mutuum auxilium. Spes & timor. *S. Greg. l. 9. Moral. c. 16.*

verba subjunxit; ALTERIUS ALTERA. Hinc mutuum quorundam auxilium demonstrare licet. S. Greg. Papa gemino illo molari saxo tropologicè demonstrat, quantum emolumentum in animas nostras conferant misericordiæ Divinæ spes, & supremæ Justitiæ timor; aitque, effectus illos, intra pectora nostra conjugatos, summæ felicitatis authores esse. *Superior & inferior mola*, inquit, *spes & timor: spes ad alta subvehit, timor autem cor inferius premit. Una mola sine altera inutiliter habetur. Peccatoris ergò in pectore semper debent & spes & formido conjungi, quia incassum misericordiam sperat, si justitiam non timeat, & incassum metuit, qui non confidit.*

Avarus. *Horat. l. 6. Carm. Ode 16.*

108. Fuit, qui molendino inscriberet, SEMPRE GIRANDO CRUCIA. Id est; CIRCUITU JUGI SE TORQUET. Certè avarus ob facultates accumulandas assiduis laboribus fatigatur. Verissimè Horatius;

Crescentem sequitur cura pecuniam.

Idem Ode 24. lib. 3.

Et rursus;

—— Neque fervidis
Pars inclusa caloribus.
Mundi, nec Boreæ finitimum latus
Durataque solo nives
Mercatorem abigunt. Horrida callidi
Vincunt æquora navitæ.

Ambitiosus. *S. Bernard. lib. 3. de Considerat.* Cor hominis. *S. Bernard c. 9. Medit.* Conscientia mala.

Idipsum de Ambitioso pronuntians S. Bernardus, altum exclamat, *O ambitio ambientium crux! Nihil acerbius cruciat, nil molestius inquietat.* Neque alia cordis humani est indoles: *Sicut enim*, eodem Bernardo teste, *molendinum velociter volvitur, & nihil respicit, sed quidquid imponitur molit, si autem nihil apponitur, seipsum consumit, sic cor meum semper est in motu, & nunquam requiescit, sed sive dormiam, sive vigilem, somniat & cogitat quidquid ei occurrit.* Denique etiam mala conscientia ærumnis nunquam quiescentibus agitatur. Experto id credes Exuli Tomitano;

Ovid. lib. 1. de Pont. Eleg. 8.

—— Mea perpetuos curarum pectora morsus,
Fine quibus nullo conficiantur, habent.
Nec prius hi mentem stimuli, quam vita relinquent,
Quique dolet, citius, quàm dolor ipse, cadet.

109. Lapis molaris, assiduâ suâ revolutione frumentum comminuere solitus, simul etiam se ipsum corrodit & atterit. Unde lemma; DUM TERIT, ATTERITUR. Huic inscriptioni affinia sunt illa Comitis Emmanuelis Thesauri verba, ubi de Samsone, à Philisteis ad molam alligato, ait; *Fruges terendo conteritur.* Militibus hoc Emblema convenit; dum enim hostium excidio assiduam dant operam, simul proprias vires extenuant. Detractor quoque, alienæ famæ denigrandæ intentus, conscientiam suam offendit, & existimationis propriæ jacturam facit. Joannes de Pina. *Hoc*, inquit, *in molari lapide videre est, qui immissa grana permolit, & efficit reddit utilia, & tamen ipse lapis subinde atteritur. Ergò qui alienam famam comminuit, & instar molæ se ipsum lædit.*

Miles. Detractor. *Jo. de Pina in Ecclesiast. cap. 5. Schol. 70. num. 4.*

110. Lapidi, intra molendinum agitato, inscribes; QUIDQUID INJECERIS, REDDET. Cassiano teste, cor nostrum petræ instar est, in molendino semper molentis, atqui in arbitrio molitoris est, ut vel triticum molat, vel hordeum, vel legumina, ita ut ipse molæ injiciat, ipsa molat. Ita cor hominis molit, versatque continuò, verùm penes te est, mi homo, quam materiem molæ tuæ inferas, triticum an hordeum, avenam, an paleas; quod enim ei imposueris, hoc scilicet reddet. Vis igitur feliciter orare? saxis ergo, ut omni interdiu custodiâ custodias cor tuum, ab ipso siquidem omne malum procedit & bonum. Erat, Cassiano referente, solenne hoc dictum Patrum veterum; *Quales orantes volumus inveniri, tales nos ante orationis tempus præparare debemus; ex præcedenti enim statu mens atque animus in supplicatione formatur.* Qualis liquor vasi infunditur, taliter redolebit; & quales herbas in horto cordis tui plantaveris, talia seminabunt, inquiebat D. Bonaventura.

Oratio. *Cass. Coll. 9. c. 3. Abbatis Isaac.* *S. Bonav. Prof. Rel. l. 2. c. 58.*

Magnanimus. *S. Ambr. ad Simpl.*

111. Rota molaria, aquarum impetu in gyrum versata, polos suos semper immotos servat. Unde lemma; IMMOTA MOVETUR. Ita animus heroicus, diversis mundi calamitatibus agitatus, semper persistit immobilis, suosque virtutis polos nunquam egreditur. S. Ambr. sententiâ, *Sapiens idem est animo, non minuitur, non augetur rerum mutationibus, nec ut parvulus fluctuat, ut circumferatur omni vento doctrinæ, sed manet perfectus in Christo, fundatus charitate, radicatus fide.*

MOLA PNEUMATICA.

Gratia Dei. *S. Bernard. serm. 38 in Cant.*

112. Mola pneumatica, cum lemmate, NI SPIRET, IMMOTA; personam illam concernit, quæ tantundem operis efficit, quantum aliorum imperiis aut proprio commodo impellitur. Certè anima nostra, nisi gratiæ Divinæ auram prævenientem ac concitantem sentiat, nihil penitus in salutis negotio operari potest. S. Bernardus; *Quærere Deum non potest anima, nisi præveniatur, ut quærat.*

Vita humana.

113. Scipio Ammiratus, ut se negotiis penitus immersum, omnemque vitam suam in aliorum servitiis attritam demonstraret, molam alatam seu pneumaticam figuravit; addito Hispano lemmate, EN TRABAJOS MIS HAZIENDAS. Id est, VARIO JACTATUR TURBINE SEMPER. Genuina hæc vitæ humanæ idea est;

Nam vivi vario jactantur turbine semper.

Olymp. in Eccles. c. 1. *Lips. Cent. 1. Epist. 50.*

Inquiebat Alciatus. Huic concolor Olympiodorus, ait, *Rota accipitur pro nostra vita, ob ipsas revolutiones ac motus.* Et posterior illo Justus Lipsius; *Humana omnia, nil nisi jactationes & fluctus, in quibus nihil firmum.*

Operari promptè. Amicus falsus. *Eccles. 6. 8.* *S. Aug. lib. Amicitia.*

114. Molam pneumaticam, ad recipiendos ventorum impetus ex omni latere instructam, Bargalius hoc lemmate insignivit; QUOCUNQUE FLANTE. Illum hoc Emblema significat, qui ad operationes, quàvis emergente occasione perficiendas, promptissimum se offert. Illo ipso etiam hominem instabilem demonstrare licet, qui non quidem veræ amicitiæ nexu, sed tantùm proprii commodi causâ amico suo adhærescens, quovis levissimo vento afflante invertitur, & à pristino suo affectu præcipitatur. Rem paucis complexus Siracides. *Est*, inquit, *amicus secundùm tempus suum, & non permanebit in die tribulationis.* Præclarè illam adulterini amici volubilitatem describit Magnus August. his omninò verbis; *Amicitia mundialis est plena fraudis atque fallaciæ: nihil in ea certum, nihil constans, nihil securum, sed cum fortuna mutatur, & sequitur marsupium.*

Humilis abundat gratiis.

115. Academici Depressi Utinenses Symboli loco Molendinum pneumaticum præferunt, quod in ima valle collocatum, hunc Dantis versum instar lemmatis sustinet; NON E' QUA GIUSIO OGNI VAPORE SPENTO. Id est; NON DEFICIT IN IMO VAPOR. Innuebant videlicet, personas, natalibus humillimas, non æquè semper ingenii donis, cæterarumque virtutum prærogativis destitutas esse; præsertim quod etiam gratiæ

Divinæ fluenta in locis humilibus undas faciliores ac magis copiosas volvant. Dilucidè Vates Regius; *Qui emittis fontes in convallibus.* Et S. Bernardus super illis Sacri Epithalamii verbis, *Nardus mea dedit odorem suum*, ait, *Bonus humilitatis odor, quo de hac valle plorationis ascendens, perfusis circumquaque vicinis regionibus, ipsum quoque regium accubitum gratâ suavitate respergit.*

Psal. 104, 10. S. Bernard. in Cant. s. 12.

Ambitio-…

116. Joannes Orozcus Molam, complurium ventorum afflatu concitatam, hoc lemmate notavit; QUAL MAS, QUAL MENOS. Id est; MODO PLUS, MODO MINUS. Dicere volebat, se, instar molendini, diversâ plurium æmulorum vehementiâ, majore minoreve, infestari. Vel certè mens Emblematis erat, terrenæ superbiæ & ambitionis ventos omnibus omninò hominibus *plus minus* prædominari. Hanc miseriam anxiè deplorans S. Bernardus, non sine gemitu exclamat; *O ambitio, ambientium crux, quomodo OMNES TORQUES! omnibus places?* Et Seneca; *Ambitio virtutum SINGULOS OCCUPAT.*

S. Bernard. … lib. 3 de Consideratione … Seneca l. 3. de Ira c. 2.

Depen-…

117. Molendinum pneumaticum, dum operi suo insistit, epigraphen subjunctam habet; QUOUSQUE SPIRABIT. Illum hoc Emblema demonstrat, qui adeò severè ab alterius auxilio pendet, ut nec absente illo operari, nec eodem præsente desistere queat. Certè Prophetæ, à Deo afflati in vaticinia assidua eruperunt; at Divinâ aurâ nonnihil conticescente, mox alto silentio linguas comprimere sunt soliti. Porrò amicum falsum molendino pneumatico non absimilem dixeris, qui tantundem movetur, quantum à benefica Mecænatis sui aurâ promotus fuerit: commodis autem illis nonnihil subsidentibus, quantocius omnem operandi industriam abjicit. S. Hieron. *Amici divitum multi, à pauperibus autem etiam qui videbantur esse, discedunt.* S. P. Augustinus; *Est amicus secundùm tempus suum, & non permanebit in die tribulationis. Tolle spem quæstûs, & statim desinet esse amicus.* Et prior illis Marcus Tullius; *Plerique in rebus humanis bonum non nôrunt, nisi quod fructuosum sit; & amicos tanquam pecudes eos potissimum diligunt, ex quibus sperant, se maximum fructum esse capturos.*

Amicus falsus.

S. Hier in … Methon. S. Aug. lib. de Amicitia. Cicero de Amicitia.

118. Solius venti vis est, quæ molam mole insignem movet atque volvit, ut commodum ad generis humani usus præparet frumentum. Quis enim alius aut artificio, aut manu versaret grande illud pondus, quod in aërem exurgens, solius venti potestati atque imperio se permisit. Unde molæ, à vento agitatæ, Serenissimus Philotheus subscripsit; QUIS ALIUS MOVERET? At certè multò minus fiet, ut debilis & infirmus naturâ homo quidquam laude dignum præstet aut perficiat, nisi validiore illo, & sanctiore Dei Spiritûs Numine afflatus, ad corripiendos virtutis labores moveatur. Neque alia vis est, quæ mortalium animos movere possit, hominemque ipsum, ferocissimum & durissimum animal agitare, ut res præclaras summâ animi integritate, continentiâ, fortitudine aggrediatur, & felici exitu terminet. *Habemus liberum arbitrium*, inquit Theologorum Apex Augustinus, *sed ipso libero arbitrio quantum possumus, nisi nos adjuvet ille, qui jubet?* Appositè canit Emblematis Author;

…ta Dei.

S. Aug. in Psal. 118.

> *Hac mola, ni ventis fuerit pulsata, quiescit,*
> *Atque nihil prorsus, ni moveatur, agit.*
> *Ut spirat Boreas, ut spirant cœlitus auræ,*
> *Tunc agit officium, sed mola mota, suum.*
> *Tuque adeò vires animis qui sufficis ægris,*
> *Spiritus alme, asfles Numine corda tuo.*
> *Ut movear, dignas tu cœlo suffice vires!*
> *Si cessas, moveat quis mea corda, Deus?*

OFFICINA.

Caput XIII.

119. ALcibiades Lucarinus officinam, lignis, ferro, aureis laminis, cæteràque supellectile instructam, hoc lemmate notavit; JUXTA SUPPOSITUM. Enimverò ignis, inter cujusvis materiæ naturam studiosè distinguere edoctus, ligna devorat, ferro rubiginem excutit, aurum purgat, aliasque operationes diversissimas exercet. Ita omninò Eucharistica Altaris Divini flamma pro diversâ accumbentium dispositione diversissimas operationes sortitur. Notissimus Doctoris Angelici Rhythmus canit; *Sumunt boni, sumunt mali, sorte tamen inæquali, vitæ vel interitûs. Mors est malis, vita bonis; vide paris sumptionis quàm sit dispar exitus.* Et Menander.

Eucharistia.

S. Tho. Aqu. in Rhytm.

> *Princeps Apollo profert lucem*
> *Rerum mensuratam captivi,*
> *Magnam luna, parvam stellis.*
> *Luto nunquam, semper adamanti.*

120. Inutilis massa ferrea, intra officinam collocata, epigraphen tenet. UTILIOR INDE. Homines vitiosi & inutiles, dum adversitatum flammis exagitantur, non rarò ad optimam frugem revertuntur. *Tale est Numinis ingenium*, inquit S. Basilius Seleuciensis, *nequitiam tormentis subjicit, quibus voluntates castigat, sanans interim ægritudinem.* Et S. Antiochus; *Dominus, nostro omnium usui consulens, tribulationes infligit, & acrimoniam, asperitatemque urentis cauterii adversum coalescentem morbum admovet, integer ut sit homo, & incolumis.*

Calamitas juvat.

S. Basilius Seleuc. Or. 4.

S. Antioch. Hom. 117.

121. Officinæ ignis, aquâ aspersus, magis accenditur. Unde lemma; EXTINGUERE SUETA. Ita iræ Divinæ ignis incrementa longè maxima sortietur, quando peccatores adversus infinitam Dei misericordiam ingratos offendet. Eâdem omninò ratione sanguinis pretiosissimi unda, è sacris Christi vulneribus ad infernales flammas extinguendas sparsa, illas adversus obstinatos homines acerrimè concitabit. *Prima enim*, asserente S. Cæsario Arelatensi, *erit in reos intoleranda sententia, reverendarum præsentia cicatricum.* Aliis accommodatè ad hanc ideam dicere placet, lachrymas, à formosa muliere fusas, in mundanorum animis copiosa amoris incendia excitare. Ad propositum Tassus de Armida canit;

Misericordia Dei.

S. Cæsar. Arel. Hom. 17.

Lachrymæ fœmineæ.

Tass. Gerus. conquist. lib. 5. stanz. 45.

> *Ma 'l chiaro humor, che da lucenti stille*
> *Sparge ligustro, e rose, in cui discende,*
> *Opera effetto di foco; e n' mille, e mille*
> *Petti serpe celato, e vi s' apprende.*
> *O miracol d' Amor, che sue faville*
> *Tragge dal pianto, e i cor ne l' acque accende &c.*

122. Officinæ flamma, aquis irrorata, epigraphen sustinet; POTIUS AUGETUR. vel; FOVENT, NON EXTINGUUNT. Ita correctio, quantumvis benigna, si hominem iracundia æstuantem offendat, incendio excitando potius, quàm sopiendo deservit. Appositè S. Joannes Chrys. *Flammam non tantùm ligna, & stuppa, aliaque ignis alimenta, sed aqua etiam majore impetu jactata, magis magisque succendit. Ita accidere etiam in ira solet; quidquid aliquis dixeris, continuò pabulum hujus efficietur incendii.* Haud aliter Amoris flamma amantium injuriis non extinguitur, sed excitatur, &c, ut expertissimus quispiam dixit, *Amantium injuria redintegratio amoris.* Et alius;

Ira.

S. Io. Chrys. Hom. 26 in Matth.

Amor.

> *Fabula, quod jactant, injuria solvit amores;*
> *Namque REDARDESCIT sic MAGIS iste furor.*

Argu-

Dolor. — *Nicolaus Epist. 40.*

Argumento planè eodem Nicolaus, S. Bernardi Abbatis Notarius, dolorem suum acerbissimum explicat, qui è lachrymis non modò nihil mitigabatur, sed contra plurimum incrementi sumpsit. *Dolor meus*, inquit, *dolor summus, & consumens spiritum meum; qui LACHRYMIS non minuitur, sed AUGETUR, & in ipsam animæ sedem furiosius irrumpit.*

Nobilitas.

123. Meus D. Alexander Luzon de Millares in insigni sua idea Politica Pharmacopolium Symboli loco expressit, cujus pyxides, oblongâ serie per diversa pegmata superbè collocatæ, nihil eorum continent, quorum titulos præferunt, Lemma addidit; NIL, PRÆTER TITULUM. Opportunè ad hanc ideam cum S. Petro Damiano pronuntiaverim, frivolum esse, proavorum jactari titulos ab homine virtutibus penitus vacuo. Quid refert te regiis natum incunabulis, si infami vitâ omnem denigres originis regiæ splendorem; si instar vilissimæ teredinis radicem adeò nobilem radas, vities, corrumpas; Satius est, Horatio teste,

Horat. de Arte Poet.

Non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem.

Christianus. Religiosus. — *S. Greg. Naz. in Orat. de Christi Pers.* — *S. Ambr. ap. Hug. Card. in cap. 5. Apo.*

Porrò absonum est, quempiam nobilissimo hominis Christiani aut Religiosi titulo insignem esse, nisi studeat, nihil à tanti nominis conditione alienum committere. S. Greg. Naz. cohortatio est; *Tales in omni vita nos præstemus, quales requirit Christiani nominis excellentia.* Apprimè igitur è D. Ambrosii sententia cavendum, *Ne sit nomen inane & crimen immane; Deifica professio, & diabolica actio; Religiosus amictus, irreligiosus profectus; gradus excelsus & deformis excessus; ne locutionem simulemus columbinam, & vitam habeamus corvinam; ne perfectionem monstremus ovinam, & ferocitatem habeamus lupinam.*

Maria V. — *S. Damasc. Orat. 1. de Assumpt.*

124. Cimelia varia, intra officinam proposita, epigraphen legendam offerunt, HINC ACCIPE GRATIS. Maria Virgo à S. Joanne Damasceno rectè cognominatur *Officina bonorum immensorum, omnem captum superans.* Apud illam enim cumulatissimas gratias & auxilia Divina reperire ac impetrare licet. Unde P. Jacobus Masenius canit;

Muneribus quisquis caperis; tantùm accipe gratis,
Quantum Virgo capit, quæ capit una Deum.

Eucharistia. Maria V. — *Rich. à S. Laur. l. 10. p. 192.*

125. Apotheca, omnibus aperta, & in eminentiore vitro serpentem exhibens, epigraphen præfixam habet; MEDICINAM, ET TOXICA PRÆBET. SS. Eucharistiæ hic typus est, in qua, veluti apertissima apotheca, & vitam & mortem haurire licet. Richardus à S. Laurentio Mariam Virginem vocat *Apothecam Christi medici*, quod Deum genuerit, piis misericordem, malis autem vindicem. Accommodatè canit P. Masenius.

Et præbet medicinam tibi pharmacopola salutem:
Dat quoque præsentis toxica certa neci.
Quod lubet accipies: dedit hunc tibi Virgo parentem,
Ultorem peperit sed simul inde Deum.

P O N S.

Cap. XIV.

Princeps beneficus. — *S. Io. Chrys. serm. 6. de Passione.*

126. Nicolaus Ponte, Venetiarum Dux, se ipsum in gentilitio nobilissimæ familiæ suæ ponte significaturus, epigraphen subjunxit; ALIIS INSERVIENDO CONSUMOR. Enimverò tanto Principe dignissimum est, nullum discrimen pro aliorum incolumitate abnuere. S. Joannes Chrysostomus; *Subjectis dare, donare servis, est assuetum donantis indicium: pati pro subjectis, pro servis mori, insigne est charitatis immensæ documentum, singulare est hoc amoris argumentum.* Accommodatè ad hanc ideam homines Apostolici, Milites, ac Principum Ministri se ipsos in aliorum utilitatem eviscerant, & assiduis laboribus consumunt.

Prædicator Miles.

Minister validus. — *Marin. in Lira p. 3.*

127. Pons, ex ingentibus saxis constructus, ac grandi cuidam flumini impositus, epigraphen à me recepit; MOLE SOLIDATUR. Enimverò pontium substructioni maxima securitas ac fortitudo adversus quosvis undarum impetus ex operoso illo pondere accedit. Ita sanè magni ingenii homo vires tantò præstantiores sortitur, quò majore gravium negotiorum pondere onustus incesserit. Marinus in Cardinalis Justiniani laudem canit;

Non mai di cure tante, e di tant' alme
Ond' il gran Padre gli homeri t' ha carchi
Vacilli punto à sostener le salme
E chi non sà, che sotto i gravi incarchi
Si come si sollevano le palme,
Così vie più si stabiliscon gli archi?

Calamitas. — *Orig. Hom. 27 Num.* — *S. Aug. in Psal.*

Porrò calamitatum pondus, tametsi animam prægravet, simul tamen antidoti loco deservit, ad quosvis tentationum incursus reprimendos. Orig. *Quid est, quod quamvis grandes habeat anima profectus, tamen tentationes ab ea non auferuntur? Unde apparet, quia velut custodia quadam, & munimen, ei tentationes adhibentur.* Veritatis hujus experimentum in Rege Davide observatum habet Magnus Augustinus; *Quando*, inquit, *David sanctus Saulem inimicum patiebatur, quando illius persecutionibus agitabatur, quando per diversa fugiebat, ne in manus ejus incideret, non concupiscebat alienam, non adulteratâ uxore occidit virum; erat in infirmitate tribulationis suæ tantò in Deum intentior, quantò miserior videbatur.*

Amicitia. — *Maria protectrix. Incarnatio Verbi.* — *S. Paulin. Epist.*

128. Pontem hoc lemmate insignivi; SEPOSITA, seu, DISTANTIA JUNGIT. Principis Ministrum hæc idea concernit, qui diversos Monarchas saluberrimo fœdere conciliat. Amicitia quoque homines, tametsi remotissimos, in concordiam pertrahit. Cumprimis tamen Mariam Virginem hoc Emblema spectat, quæ non tantùm hominibus Deum indies conciliat, sed insuper Verbum incarnatum terris intra virgineum uterum suum, nexu prorsus admirando copulavit. S. Ecclesia de illa canit; *Virgo Deum & hominem genuit: pacem Deus reddidit, in se reconcilians ima summis.* Christus, quòd terris cœlum univerit, à S. Paulino, Episcopo Nolano, pontis cognomine exornatur; *Pignus habemus in Deo carnem Christi, qui intervallum istud immensum, quo à Divinis mortalia disparantur, medio, & inter utrosque communi interventu suo, velut quodam (ut sic dixerim) ponte continuat: ut ejus tramite terrena Cœlestibus conserantur.*

Joan. 14. Christus. — *S. Ambr. in Bono mort. cap. 12.* — *Maria V.* — *Bus. Hung.*

129 Pons, per flumen ad urbem stratus, epigraphen tenet; UT TRANSEAS. Christus de se ipso pronuntiavit, *Ego sum via*; Superest ergò, ut hanc viam ad perfectionem & æternam beatitudinem indefessè incedas. S. Ambr. *Christus ait; Ego sum via, veritas, & vita: Nemo venit ad Patrem, nisi per me. Ingrediamur hanc viam, teneamus veritatem, vitam sequamur. Via est, quæ perducit; veritas, quæ confirmat; vita quæ perseverantibus redditur.* Maria Virgo à Butone cognominatur *Pons, homines traducens à terra in cœlum.* Unde P. Masenius canit;

Tatus ut ad patriam redeas novus hospes arenam,
Panditur adversis pons tibi stratus aquis.
Vita tua est flumen vacuus transire pericli
Si cupies, pons fit tibi Virgo loco.

P O R T A,

Caput XV.

130. BArtholomæus Rossus ad cujusdam exequias Portam figuravit, intra quam ossea mortis compages, aut etiam sepulchrum cernebatur, cum lemmate; INGRESSUS, AT NON EGRESSUS. Tametsi enim omnipotentiæ Divinæ beneficio aliquot cadavera revixerint, naturæ tamen legibus sancitum est, ut nulli hominum extra mortis terminos, quos semel intravimus, gressum revocare liceat. Catullus;

morte.

Soles occidere, & redire possunt.
Nobis cùm semel occidit brevis lux,
Nox est perpetuò una dormienda.

Homerus, à Joanne Stobæo adductus, ait; *Obnoxii prædæ sunt boves: & pinguia pecora, & tripodes acquiri possunt, & equorum flavicoma capita. At hominis anima, ut redeat, neque per prædam, nec aliter capi potest, ubi semel emigraverit è vallo dentium.* Et Anacreon, eodem Stobæo teste, *Sæpè suspiro, Tartarum metuens; terribilis enim Plutonis est spelunca, & descensus ad ipsam horrendus: nam QUI semel DESCENDIT, REDIRE NON POTEST.* Porrò omnis lascivæ mulieris familiaritas cum mortiferâ illâ portâ conferri potest; siquidem pectus, in obscœnas ipsius sordes semel devolutum, nonnisi ægerrimè ad frugem revertitur. Explicatissimè Sapiens; *Omnes, qui ingrediuntur ad illam, non revertentur.* In hunc locum Cornelius Jansenius, *Non revertentur*, inquit, *quod implicitis meretricis vel adulterinis amoribus, difficulter ab eis resiliant, & quòd ut plurimùm non facilè resipiscant, sive quod dulcedine voluptatis inescati nolint, sive quod non possint sese, etiam cùm volunt, extricare ab eorum consortio.*

...m Iliad. ...pud Stob. ...m 119.

...b. loc. xlt.

...scivus.

...v 2.19.

...n. Iansf. ...unc loc.

131. Gregorius XIII. Portam sanctam, in Numismatis suis excusam, hoc lemmate insignivit. NIL COINQUINATUM. Quisquis enim portam illam ingreditur, mundissimus sit oportet; memineritque, Christianis per portam sanctam ad Templum terrestre, sicuti per Cœli portam ad palatium cœleste, perveniendum esse. Enimverò, *Non intrabit in eam aliquid coinquinatum, aut abominationem faciens &c.* Magnus Augustinus super illud Psalmi, *Beati immaculati in via*, ait; *tanquam diceret scio quid velis: quæris beatitudinem. Si ergò vis esse beatus, esto immaculatus.*

...elum.

...oc. 21. 27.

...Aug. in ...118.

132. Intemeratam Deiparæ virginitatem Emblemate significaturus, Portam clausam figurabis; cum dicto; NON APERIETUR. Totam imaginis hujus structuram disertis verbis suppeditat Ezechiel; *Porta*, inquit, *quæ respiciebat ad orientem, erat clausa. Et dixit Dominus ad me: Porta hæc clausa erit: NON APERIETUR, & vir non transibit per eam: quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam, eritque clausa.* Atque adeò Deus per portam sigillatam ac clausam progressus est, quando humanis exuviis amictus, è fœcundo Mariæ utero in hunc orbem prodiit, ipsius virginitate in partu & post partum penitus illæsâ. S. Cyprianus; *Quod tam evidens dici de consecratione Virginis potuit, Clausa fuit in ea virginitatis porta, per ipsam introivit Dominus Deus Israel, & per ipsam in hunc mundum de utero Virginis processit, & in æternum porta Virginis clausa, servata virginitate permansit.* De eâdem Virginali porta prolixè disserit S. Hieronymus; & in suis metris D. Ambrosius;

...aria sem... ...r Virgo. ...ech. 44.1.

Cypr. Ex... ...it. in Symb ...ost.

Hieron in ...zech l. 13. ...p 44. ...Ambr. in ...ntris.

Sit porta Christi pervia,
Refecta plena gratiâ,
Transilit Rex, & permanet
Clausa ut ut fuit per sæcula.

133. Qui nunquam, nisi certi quæstûs aut emolumenti causâ operari consuevit, ædium suarum portam hoc lemmate notaverit, JO SON PORTA A CHI PORTA. seu; SON APERTA A CHI PORTA. Id est; SI AFFERES, TUNC PATEO. Appositè Plautus;

Usurarius.

Plaut. in Asinaria.

Portitorum simillimæ sunt januæ lenoniæ:
Si affers, tunc patent; si non est quod des, ædes non patent.

Et Ovidius;

Ipse licet venias Musis comitatus, Homere,
Si nihil attuleris, ibis Homere foras.

134. Inferorum portam hoc lemmate dignoscendam proposui; LASCIATE OGNI SPERANZA O VOI CH' ENTRATE. Id est; INGRESSUS, NON EGRESSUS. Idipsum de meretricis domo pronuntiare licet; siquidem D. Augustino teste, *pro inferis ponitur domus meretricis.* Dilucidè Salomon; *Inclinata est enim ad mortem domus ejus, & ad inferos semitæ ipsius. Omnes, qui ingrediuntur ad eam, non revertentur.* Et de lascivis Oseas: *Non dabunt cogitationes suas, ut revertantur ad Deum suum, quia spiritus fornicationum in medio eorum.*

Meretrix.

S. Aug. serm. 107 de Temp.

Prov 2. 18.

Osee. 5. 4.

135. Portam clausam, à validâ quâdam manu pulsatam, hoc lemmate notârunt; NON CUILIBET PULSANTI. Certè paradisi porta gentilibus, hæreticis, Judæis, otiosis, obstinatis, cæterisque hominum sceleratorum quisquiliis surdam se exhibet, solisque Fidelibus, justis, ac laboriosis aures præbet benignas. Ipsummet Servatorem habeo testem luculentissimum. *Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine; intrabit in regnum cælorum, sed qui facit voluntatem Patris mei, qui est in cœlis, ipse intrabit in regnum cælorum. Omnes enim,* subjungit Magnus Augustinus, *beati esse volunt, sed non erunt, nisi illi, qui justi esse voluerint.*

Beatitudo.

Matth 7. 21.

S. Aug. Psal. 32. Conc. 22.

136. Pisis portam me vidisse memini, quæ ab interiore suâ parte epigraphen tulit; AB EXITU INTROITUS. Ni fallor, opportuno hoc lemmate demonstrare licet, hominem, è mundo egressum, felicissimo beatitatis ingressu gaudere. Optimè dixit Gilibertus Abbas; *Illud ostium maximè aperitur Iesu, quod aliis omnibus negotiis clauditur.* Et S. Ambrosius; *Cum renuntiatur improbitati, statim adsciscitur Virtus. EGRESSUS MALITIÆ VIRTUTIS OPERATUR INGRESSUM, eodemque studio, quo crimen excluditur, innocentia copulatur.*

Mori.

Gilib. Abb. serm 44. in Cant.

S. Ambr. l. 2. de Abel. c. 4.

137. Henricus VIII. Rex Angliæ, ferream cataractam symboli loco expressit, quæ ab excubantibus militibus præcipitata, improvisam hostium irruptionem à civitate reprimebat; cum lemmate, SECURITAS ALTERA. Ferrei chlatri, quibus Sanctimoniales à sacri Parthenonis egressu prohibentur, nullam omninò miseriam, sed contrà plurimùm securitatis & patrociniis iis afferunt. Dolor apud Petrarcham conquestus, dixit; *Carcere detineor.* At querelas istas mox infringens Ratio, respondit; *Multos periculo instanti, atque hostium manibus carcer eripuit; multis limen carceris pro clypeo fuit; & quod intrâsse profuerat, exisse nocuit. Lauda Ierusalem Dominum, lauda Deum tuum Sion*, inquiebat David, animam sanctam ad Divinas laudes extimulans. Sed

Sanctimoniales defensæ.

Petrarcha lib 2. de Remed. dial. 64.

quæ

Psal. 147. 12. *S. Bern. ser. 2. in Verb. Non est reg num Dei esca &c.*

quæ, obsecro, laudis tam festivæ causa? *Quoniam confortavit seras portarum tuarum.* Ad hoc propositum S. Bernardus; *Lauda & laudes replica, quia munitissimis vectibus, & inconvulsibilibus seris clausa sunt porta tua; nullus inimicus intrat, nullus exit amicus &c.*

138. Ajunt, Hierosolymis portam fuisse parvulam & angustam, quæ *foramen acûs* dicebatur. Hanc transire nequit Camelus, nisi posita sarcinâ, & submisso poplite. Unde lemma; EXONERATUS TRANSIBIT. Gibber Camelus, homo dives & opulentus, variis fortunarum sarcinis onustus; Cœli janua depressa prorsus & angusta est. O Cameli, ô divites, transire vultis? genua submittite, sarcinas deponite. Et en paratos bajulos, qui eas à vobis in se recipiant, en pauperum turbam! Huic saltem aliquid sarcinarum committite, & per portam illam angustissimam, per foramen acûs, conceditur transitus. Dilucidè Servator, *Facilius est*, inquit, *camelum per foramen acûs transire, quam divitem intrare in regnũ Dei.* S. Hieronymus, *Talis fuit*, inquit, *sanctæ memoriæ mater tua Paula, fraterque Pammachius, qui per foramen acûs, id est, arctam angustamque viam, quæ ducit ad vitam, transierunt, latamque viam cum sarcinis relinquentes, quæ ducit ad Tartarum, quidquid habebant, in Domini dona portârunt, implentes illud, Redemptio viri propria divitia.*

Dives.

Eleemosyna.

Marc 10. 25.

S. Hieron. in Epist.

PYRAMIS, OBELISCVS.

Caput XVI.

Perfectio.

139. PErfectionem quandam excellentem significaturo, Pyramis deserviet, quæ à perpendicularibus radiis solaribus illustrata, nec minimam ex ullâ parte umbram spargit. Epigraphen subscribes; UMBRÆ NESCIA. Ita sanè nulla illos invidiæ umbra deturpat, qui supremum gloriæ locum occupant. Plutarchus; *Ut Sol si immineat hominis vertici, aut prorsus tollit umbram, aut maximam reddit; sic ingens gloria extinguit invidiam.* Eadem virtutis prærogativa est, quæ omnem vitiorum umbram præsenti suo splendore propulsat. Optimè Tullius; *Sapiens animus nunquam est in vitio, nunquam turgescit, nunquam tumet, nunquam sapiens irascitur.*

Gloria.

Plutarch.

Virtus.

Cicero in Tuscul. 3.

140. Pyramidem, à Sole perpendiculari illustratam, nonnemo hoc lemmate insignivit; COSI' SENZ' OMBRA. Id est; SIC EFFUGAT UMBRAM. Enimverò quisquis præsentem habet Deum, nullis omninò scelerum umbris caligare potest. Rabbini, illam Geneseos sententiam interpretati, *Crevit, & moratus est* Ismael *in solitudine, factusque est juvenis sagittarius*; fabulantur, Ismaëlem in solitudine non adeò venationibus, quàm latrocinius studuisse: sed hunc errorem convellens Cardinalis Cajetanus, ita philosophatur; *Si Deus fuit cum eo*, ut cum eo fuisse clarissima testatur Scriptura, *hinc apparet, nugas esse, quod Ismael exercuerit latrocinia. Si enim Deus erat cum puero, longè erat a latrocinius.*

Præsentia Dei.

Gen. 10 20.

Cajet. in hunc loc.

141. Pyramis, à perpendiculari Sole illuminata, lemmatis loco unicum hoc adverbium præfert; UNDIQUE. vel ut aliis placet, ATTINGIT UBIQUE. Hîc observes velim, posteriorem hanc epigraphen omnium propriissimè supra limpidam crystallum scribi, quæ à solari splendore tota & undique pervaditur. Certè sicuti pyramidem aut crystallum Solis radii, ita beatos cœlestis gloria, & æterna gaudia totos ambiunt ac penetrant. S. Anselmus; *Gaudium erit justo intus & extra, gaudium sursum atque deorsum, gaudium in circuitu, ubique gaudium plenum.*

Beatus.

S. Anselm. lib. de similitud. cap. 71.

142. D. Arclius Symboli loco Pyramidem figuravit, quæ à perpendiculari Solis aspectu ex omni latere illustrata fuerat; cum lemmate. TENEBRÆ NON COMPREHENDERUNT. Verbis è S. Joanne mutuatis; *Tenebræ eam non comprehenderunt.* Hoc, uti & tria præcedentia Emblemata, Mariam Virginem, sine labe originariâ conceptam, demonstrant. S. Hieronymus; *B. Virgo*, inquit, *NUNQUAM fuit IN TENEBRIS, sed semper in luce.*

Mariæ V. Conceptio

Ioan. 1. 5.

S. Hieron.

143. Ægypti Pyramides, basibus suis vastissimæ, sensim ita versus cœlum fastigiantur, ut, quâcunque parte eas Sol aspexerit, nullas unquam umbras à se diffundant. Testem tanti prodigii habeto Ammianum Marcellinum; *Quarum magnitudo, quoniam in altitudinem nimiam scandens, gracilescit paulatim, umbras quoque mechanicâ ratione consumit.* Et Ausonium;

Amm. Marc. lib. 22.

Auson. Idil. 12.

—Quadro cui in fastigia cono
Surgit, & ipsa SUAS CONSUMIT Pyramis
UMBRAS.

Unde Embleman hanc subjunges epigraphen; SUAS DEVORAT UMBRAS. Illius hæc idea est propria, qui nativos suos defectus, & congenita libidinis aut odii vitia in se ipso reprimere ac edomare novit. Vel certè, qui virtutum suarum splendore umbras illas omnes extergit, quas vel ab obscuris natalibus, vel à progenitorum vilitate, aut quocunque alio naturæ vitio connexas habuit. Unde monet S. Ambrosius; *Vince naturam diligentiâ, exclude corporis somnum. Naturam nobis formare non possumus, possumus diligentiam.* Appositè, ut solet, meus Carducius;

Virtuosus.

S. Ambros. lib. de Ioseph.

Pyramis irradiat dum Sol, en devorat umbras,
Sic maculas virtus splendida corde fugat.

144. Obeliscus, ex hypogæo quodam erutus, & in mundi ornamentum erectus, à Carolo Bovio epigraphen recepit; ERUTUS, ET ERECTUS. S. Matthæus, ex avaritiæ cœno sublatus, ad dignitatis Apostolicæ fastigium promovit. Saulus è Synagoga emergens, ad gratiæ legem, non sine totius mundi ornamento, sublatus est. Unde testis sibimet luculentus, *Eripuit nos*, inquit, *de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum &c.* Quare hominem, Divinâ gratiâ è mortis barathro erutum, rursusque desidiosè torpentem, inclamat S. Chrysostomus; *Quid dicis homo? ad regnum vocatus, ad regnum filii Dei, & oscitabundus totus, ac desidum more scalpis ac torpes? &c.*

Peccator conversus.

Coloss. 1. 13.

S. Chrysost. in hunc loc.

145. Alcibiades Lucarinus, Magnate quodam defuncto, Pyramidem figuravit, quæ, Sole in occasum vergente, omnem suam umbram perdebat. Epigraphen subdit: ABIT ET UMBRA. Ipsissimam hanc indolem in falso amico deprehendere licet, qui, instar umbræ, tamdiu individuus alteri assistit, donec felicitatis radii ad interitum declinaverint. Nam, S. Isidoro teste, *In prosperitate incerta est amicitia, nescitur enim utrum persona an felicitas diligatur.* Ovidius;

Amicus falsus.

S. Isid. lib. 3. de Sum. Bon.

Ovid. lib. 1. Trist. Eleg. 4.

Utque comes radios per Solis euntibus umbra est;
Cùm latet hic pressus nubibus, illa fugit.
Mobile sic sequitur fortunæ lumina vulgus:
Quæ, simul inductâ nube teguntur, abit.

146. D. Hercules Salarolus Abbas nobili Emblemate Pyramidem expressit, quæ supremam partem fulmine quassatam, inferiore penitus illæsâ, præferebat. Lemmatis loco subscripsit; FORTIORA SUPERSUNT. Homo, plurimis virtutibus insignis tametsi ab adversæ fortunæ, aut temporalium bonorum fulmine jacturam aliquam sustinere queat, animum tamen semper inconcussum retinet. Seneca; *Sapiens nihil perdere potest, omnia in se reposuit, nihil fortunæ credit,*

Virtuosus infortunatus.

Senec. lib. in sapiens non cadere iniuria cap. 5.

credit, bona sua in solido habet, contentus virtute, qua fortuitis non indiget. Ideoque nec augeri, nec minui potest.

147. Imperterritum ac immobilem animum è Pyramidis Symbolo dignoscere licet, quæ basi suæ innixa, tametsi ventorum impetu terreatur, nunquam tamen prosternitur. Unde Academici Obstinati Viterbienses illam hoc adverbio, instar lemmatis, exornârunt; FRUSTRA. Respublica, supra Principum suorum prudentiam ac constantiam, ceu basin, stabilita, nullam unquam aliorum injuriam aut perniciem sustinebit, Guido Casonius;

Animus imperterritus.

Respublica.

Cason. Embl. 1.

> *Non si scuote l'imperio, è non si move*
> *Ai fiati avversi di fortuna, quando*
> *Fermato è sopra un immutabil base*
> *Di verace costanza.*

Certè Roma, à Carthaginensibus toties concussa, ob Imperatorum suorum prudentiam nunquam corruit, sed oppressa pristinas semper vires recuperavit; donec tandem ab æmula sua Carthagine gloriosum triumphum reduxerit. Sententia Platonis est; *Beatas fore Respublicas, si eas vel studiosi sapientiæ regerent, vel earum rectores studere sapientiæ contigisset.*

Plat. apud Boetium l. 1. de Consol.

148. Tametsi Venti superbo ac concitato agmine adversus Pyramidem tumultuentur; illa tamen IMMOTA MANET. Ita sapientis ac generosi hominis pectus nullo unquam adversantis fortunæ impetu dimoveri se patitur. S. Ambr. *Sapiens idem est animo, non minuitur, non augetur rerum mutationibus, nec ut parvulus fluctuat, vel circumfertur omni vento doctrinæ, sed manet perfectus in Christo, fundatus in charitate, radicatus in fide.* Et Seneca; *Verus, & rebus non artificis, Philosophus in edito stat, admirabilis, celsus, magnitudinis veræ; par sibi in omni statu rerum, sive secundo cursu vita procedit, sive fluctuatur per adversa & difficilia.*

Constantia.

S. Ambr. Ep. ad Simplic.

Senec. Ep. 111.

149. Pyramis epigraphen sustinet; DEFICIENDO SUBTILIOR. Illos hæc imago spectat, quibus tantundem ingenii aut parsimoniæ accrescit, quantum opibus suis decedit. Insuper avarus, quò magis senescit, eò intellectu ad opes coacervandas callidiore acuitur. Omnium tamen propriissimè natura humana Emblemate illo significatur, quæ tantò majore ingenii, sapientiæ, aut consilii acumine invalescit, quantò provectiore senectute ipsius vires detritæ ac imminutæ fuerint. Guarini poëma vernaculum est;

Paupertas ingenium acuit.

Avarus.

Senectus.

> *Quanto più invecchia l'huomo,*
> *Diventa più perfetto;*
> *E se perde bellezza, acquista senno.*

S. Isidorus; *Senectus multa secum bona affert: quia nos à potentissimis Dominis liberat, voluptatibus imponit modum, libidinis frangit impetus, auget sapientiam, dat maturiora consilia.*

S. Isid. lib. 11. Orig. c. 2.

150. Quantumvis sublimi ac glorioso loco resideat virtus, calumnia tamen nullos non conatus eidem prærodendæ adhibet. Id nonnemo Emblemate significaturus, serpentem pinxit, qui versus Pyramidis cacumen eluctatus, epigraphen tulit; TRAMES NON INVIUS ULLUS. Justus Lipsius, *Itares est, ubi melior fama surgit, adhæret statim altera* (scilicet invidia;) *& ignavi atque ignoti tantùm ab ea immunes.* Eâdem icone demonstratur, nullam dignitatem, quanmnvis sublimem, à venenatis curarum aculeis immunem vivere. Horatius;

Virtus afflicta.

Lips. Centur. Sing. Ep. 26.

Horat. lib. 2. Ode 16.

> *Scandit æratas vitiosa naveis*
> *Cura: nec turmas equitum relinquit.*

Et Virgilius;

Virg. lib. 6. Æneid.

Quisque suos patitur manes: sua quemque remordet Cura.

151. Emblematis loco Pyramidem statuerunt, quæ solaribus radiis à tergo illustrata, è fronte umbram spargebat, altitudini suæ penitus commensuratam. Lemma subjunctum cernebatur; UTRIMQUE SE PRODIT EANDEM. Mens Emblematis erat, sublimia Justorum merita ex illorum humilitate metienda esse; plerumque enim internæ perfectionis celsitudo humiles illorum sensus, ac propriæ demissionis umbram exæquat. Hanc mensuram probè edoctus Magnus Augustinus, ait; *Nemo se nostrûm dicat majorem vobis esse: erimus majores, si fuerimus humiliores.*

Humilitas commensuratur virtuti.

S. Aug. in Psal. 146.

152. Serpens, Pyramidis fastigio implexus, epigraphen tenet; PER ARDUA VIRTUS. Ita nimirum virtutis semitam gressu nequaquam blando aut facili, sed arduo ac laborioso percurrere licet. S. Hieronymo asserente, *Non est dignum, ut inde extas honorem, unde refugis laborem.* Optimè Ovidius;

Virtus.

S. Hieron. in Epist. Ovid. lib. 4. Trist. Eleg. 3.

> *Ardua per præceps gloria vadit iter.*

Et Hesiodus;

> *Ante virtutem Dii sudorem posuerunt*
> *Immortales, longa & ardua via ad ipsam.*

153. Ante annos non adeò multos in Collegio Patrum Theatinorum ad S. Antonium Mediolani nova Academia cognomen suum à Laboriosis est sortita. Unde etiam universalis Symboli loco Pyramidem assumpsit, quæ è terris supra basin suam erigenda, undique funibus, laqueis, trocleis, cæteràque mechanicorum suppellectile cingebatur; cum lemmate, POST COLLECTUM ROBUR. Innuebat videlicet, è maturioris prudentiæ legibus neminem ad ardua negotia accingendum esse, nisi apparatu omni ritè disposito. Saul non prius adversus Ammonitas progredi decrevit, nisi trecentis millibus è populo suo conductis. Philistæi, priusquam cladem adversus Israëlis populum ulciscerentur, *Congregati sunt ad præliandum contra Israël triginta millia curruum, & sex millia equitum.* De Juda Machabæo memoratur, quod ad hostem debellandum fuerit progressus; quia *adjuvabant eum fratres ejus, & universi, qui se conjunxerant patri ejus.* Quâ occasione etiam *Congregavit Apollonius gentes, &c.* Sed ne Lectorem multis fatigem, de hoc apparatu ante bellum initum instituto, prolixas ac frequentes videre licet sacras Litteras, præsertim Librum primum Machabæorum. Providè monet S. Petrus Chrysologus; *Quantò majora timentur esse dispendia, tantò promptior & perfectior debet esse cautela.*

Prudentia.

1 Reg 11. 1. Reg 13. 5.

1. Mach. 3. 2.

Ibid. c. 3. v. 10.

S. Pet. Chrys.

154. Pyramis, non sine ingenti labore erecta, hanc ab Academico Attento inscriptionem recepit; JUVAT INDULGERE LABORI. Enimverò nobis in sublime evehendis, præter laborem, nullum aliud potentius instrumentum suppetit. In hanc rem opportunè meus Carducius;

Labor utilis.

> *Pondus ut assurgat, juvat indulgere labori:*
> *Erigit ad Superos terrea corda labor.*

E Levitici præcepto bos, priusquam in sacrificium offerretur, *ad ostium tabernaculi* adduci debuit; quo ritu, ut Petrus Blesensis interpretatur, significare voluit Deus, quod, *qui laborant in agro Dominicæ culturæ, liberè possunt cœleste tabernaculum introire.*

Pet. Bles. Ep. 9 in Levit. 13.

155. Animum, gloriæ cupidum, è Pyramidis Symbolo deprehendere licet, quæ etiamnum supra funes recum-

recumbens, è terra in sublime erigi petit; cum lemmate, SIDERA VERTICE. Verbis ex Horatio sumptis;

Desiderii.

Sublimi feriam sidera vertice.

Illius etiam hæc imago est propria, qui paupertate aut morbo oppressus, affectibus suis ad cœlum suspirare nunquam intermittit. S. P. Augustinus; *Totum nunc desiderium nostrum non sit, nisi in cælum.* Et Carducius;

S. Aug. ser. 49. de Temp. cap. 10.

Pyramus elato ceu vertice sydera poscit;
Mens ita suspirans aetheris alta petit.

156. Academicus Cogitabundus Symboli loco Pyramidem figuravit, cui funes injecti, omnesque machinæ ad eam erigendam admotæ erant; cum lemmate, QUEST' E' L' IMPRESA. Id est; HOC ARDUUM OPUS. Dicere forsan voluit, in elaborandis nostris compositionibus non tantum difficultatis haberi, quantum in eo, ut illæ in orbis conspectum promotæ, plausum ferant, & prudentum judicio absolvantur. Eò, ni fallor, collineant hæ Virgilii voces;

Publicò satisfacere, difficilè est.

Virgil. l 6. Æneid. v.128.

——Superasque evadere ad auras,
Hoc opus, hic labor.

Quòd si mihi liceat iconem ad mores transferre, opportunè dixerim, peccatorum salutem negotium esse omnium difficillimum ac operosissimum. Argumento explicando sequens poëma vernaculum subjicere placuit.

Salus peccatorum, opus grande.

Il ferir co' i scarpelli
E raddoppiar i colpi de i martelli
Sovra un alma indurata, e vitiosa,
Questa non è gran cosa.
Ma il sollevar al Ciel l'empia rubella,
Ch' al centro de le colpe sè ogn' hor prostesa
Questa è una grande impresa.

Denique hominem, vitii alicujus consuetudini immersum, ad contrariam virtutem erigi, maximæ molis opus est. S. Gregorius Papa; *Usitata culpa obligat mentem, ut nequaquam surgere possit ad rectitudinem: conatur, & labitur: quia ubi diu sponte perstitit, ibi & quum noluerit, coacta cadit.*

Consuetudo.

S. Greg. Hom. 31. in Evang.

157. Pyramidem, in planitie jacentem, ac mediâ parte elaboratam, Academicus Incipiens hoc lemmate dignoscendam proposuit; DIMIDIUM FACIT. Nimirum illud Poetæ pentametron innuens;

Principiū bonum.

Dimidium facti, qui benè cœpit, habet.

Huic accinit Baptista Guarinus;

Guar. P. F. Atto. 1. sc. 1.

Chi ben commeincia; hà la meta del' opra

In hominis spirituali structura rem penè confectam habet, qui diem vel negotium à Deo exorsus est. Id quod etiam, Valerio Maximo teste, Ethnicis perspectum erat; *Prisci Oratores*, inquit, *ab Jove optimo Maximo benè orsi sunt, excellentissimi Vates à Numine aliquo principia traxerunt.*

Val. Max. Prolog. lib. 1.

158. Academicus Solicitus, indefessam suam industriam Emblemate significaturus, Pyramidem expressit, quæ sub artificis manibus elaborata ac expolita, inscriptionem habuit; DONEC ABSOLVAM. Enimverò laus ac præmium iis duntaxat pendentur, qui non tantùm primam operi admovêre manum, sed insuper illud non sine assiduo studio ad finem perduxerunt. S. Bern. *Absque perseverantia, nec qui pugnat, victoriam, nec palmam victor consequitur. Tolle perseverantiam, nec obsequium mercedem habet, nec beneficium gratiam, nec laudem fortitudo. Sola est, cui æternitas redditur, vel potius, quæ æternitati hominem reddit.* S. P. Aug. in rem nostram opportunè observat, quod Christus, mundi redimendi causâ, in Cruce constans perstiterit, quantumvis Pharisæi liberum ex illa descensum assiduò suaserint. *Non est præmium in inchoatione, sed in consummatione. Non datur denarius incipientibus, sed sinientibus, & corona non currentibus, sed pervenientibus. Inchoa igitur pœnitentiam & consumma, ut ad crucem, sicut Christus, sicut Latro curras ad pœnitentiam, non descendas de Cruce, ut salutem consequaris perseverantiâ.*

Perseverare.

S. Bernard. Epist. 129.

S. Aug. serm. de Passione.

159. Tanta est Pyramidis majestas, ut etiam humi prostrata, maximi æstimetur. Unde lemma; ET STRATA DECOREM. Judas Machabæus, in bello occisus; Samson collapso templo oppressus; Ignatius leonum dentibus comminutus; aliique similes, existimationem ac dignitatem suam etiam inter ruinas illæsam conservârunt. *Ecce!* inquit Magnus Augustinus; *non solum non contemnuntur, verum etiam magnis honoribus præferuntur Martyres Dei.* Emblematis mentem his Jambis explicat Carducius;

Virtus depressa.

S. Aug. Psal. 118. Conc. 9.

Molis decorem & strata pollat nobilem:
Stratis simulque Samsonis nitet decus.

160. Indignum utique est, grandia merita infimis quibusvis muniis compensari. Id nonnemo Emblemate significaturus, insignem Pyramidem expressit, quæ veluti nobiliore loco erigenda, è pristina sua basi nimium quantum tenui & angustâ, dimovebatur, ac supra planitiem prostrata jacebat; cum lemmate, DIGNIUS ATTOLLENDA. Atque adeò grandes dignitates nonnisi cum ingeniis grandibus proportionem habent, iisque solis debentur. Putiphar equidem Josephum familiæ suæ Oeconomum præfecerat; Pharao pyramidem illam nobilissimam celliore loco dignam conspicatus, ad Proregis munus Josephum sublevavit. Ast Davidem gregibus pascendis destinavit, eumque Saul *Tribunum super mille viros* constituit; at Deus populo gubernando ac regio fastigio dignum illum censuit. *Gloriosum quippe est*, inquit Cassiodorus, *honores passim impendere, sed laudabilius benè meritis digna præstare.*

Dignitas sit æqualis meritis.

1. Reg. 18.13.

Cassiod. l. 3. Ep.

161. Basis infirma ac hians, dum nobilissimæ Pyramidis molem sustinet, epigraphen reddit; NEC LABOR ISTE GRAVABIT. Eadem Heroicæ mentis est indoles, quæ inter fatiscentis ac infirmi corporis molestias gravissimis negotiis nunquam desistit suos supponere humeros. Hâc laude insignem se probavit S. Gregorius Papa; nam, uti preces Horariæ testantur; *Admirabilia sunt quæ dixit, fecit, scripsit, decrevit, præsertim infirmâ semper, & ægra valetudine.* Hæc enim fortis animi leges sunt, ac fortitudinis proprietates, quod sit *immobilis inter adversa, gloriosa animi claritudo, res arduas pulchrè administrans*, ut ait Cicero.

Animus grandis.

Brev. Rom. 12. Martii.

Tull. in Rhetoricis.

162. Judicem, Principem, aut alium quemvis Magnatem, citra ullos affectus ad solius justitiæ normam operari solitum, Pyramidis Symbolo exornabis, quæ perpendiculo examinata, sine ulla inclinatione ad rectam altitudinem surrexisse deprehendatur. Epigraphen subjunges; NIL PARTIBUS ERRAT. Ad hanc ideam Deus formatos volebat omnes illos, qui ad Judæorum tribunalia promoverentur. *Judicent populum justo judicio, nec in alteram partem declinent.* Quin, cuivis Regi è Deuteronomio sancitum est; *Neque declinet in partem dexteram, neque in sinistram.* Hanc legem studiosè

Judex sine passionibus.

Deut. 16. 18.

Deut. 17. 20.

Reg. 23. 2.

studiosè observans Josias, è sacris Literis id encomii retulit; *Fecit quod placitum erat coram Domino, & ambulavit per omnes vias David Patris sui: non declinavit ad dexteram, sive ad sinistram.* Sanctus Clemens Alexandrinus de Judicibus & Regibus ait; *Eorum, quæ à Moyse dicta sunt de Justitia, compendium fecit Pythagoras, dicens; stateram non esse transiliendam: hoc est, non prætergrediendam esse æqualitatem, quæ versatur in distributionibus honorando justitiam.*

Clem. Alex Strom.

163. Academicus Obscurus se ipsum Pyramidis symbolo figuravit, quæ characteribus Ægyptiis undique exarata, subscriptionem monstrabat; VELAT, ET REVELAT. Dicere voluit, mentem quidem suam Emblemate illo explicari, at hieroglyphicas & intelligibiles Emblematis figuras penitus esse absconditas. Certè sancta Fides mysteria credenda nobis revelat, ipsis interea mysteriis penitissimè occultatis. Dilucidè Apostolus; *Videmus nunc per speculum in ænigmate;* *Quibus verbis,* interprete Elia Cretensi, *illud significabat, obscuram quandam, & exilem nunc nobis scientiam esse.* Ad hoc propositum meus Carducius canit;

Fides.

1. Cor. 13 12.

Elias Cret. in Prat S. Greg Naz.

Arcana velat, ac revelat Pyramis,
Christi fides dat lumen, ac lumen regit.

164. Ingeniosum est illud Pyramidis symbolum, quæ Solem à tergo respiciens, gnomonis loco deservit, ut diei horas designet. Epigraphen addidere; PROFUIT UMBRA. Ita sanè non rarò ex aliorum defectibus maximam vitæ nostræ dirigendæ utilitatem capimus. In hanc rem S. Gregorius Papa affirmatè protestatur; *Plus nobis Thomæ infidelitas ad fidem, quàm fides credentium discipulorum profuit &c.* S. Bernardus è peccaminosis aliorum umbris ad virtutis studium provocans. *Quia,* inquit, *omnia cooperantur in bonum his, qui secundùm propositum vocati sunt Sancti, moveat nos ipsum quoque sæcularis cupiditatis exemplum. Quem enim ambitiosum aliquando videmus contentum adeptis dignitatibus ad alias non anhelare? Sic & curiosi cujusque non satiatur oculus visu, nec auris impletur auditu. Quid? Eorum, qui avaritiæ serviunt, aut amatores sunt voluptatum, seu vanas sectantur hominum laudes, nonne & ipsorum insatiabilia desideria arguunt nos negligentiæ & tepiditatis? Pudeat certe spiritualium nos bonorum minus cupidos inveniri.*

Peccatum utile.

S Greg. Pap. Hom 26. in Evang.

S. Bernar. Epist 342.

165. Rude saxum, ab inaccessâ & ignobili rupe excisum, sub malleorum ictibus ad perfectæ Pyramidis majestatem reducitur. Unde Academicus Rudis Emblemati subscripsit; PERFICITUR ICTU. Ita Juventus sub moderata præceptoris ferula summam virtutum perfectionem consequitur. Quin, sancta Ecclesia disertè testatur, quemvis fidelem ad coelestis Hierosolymæ ædificium quadrari.

Calamitas utilis.

In Hymno Dedicationis Templi.

Scalpri salubris ictibus
Et tunsione plurimâ.

S. Augustini sententiâ; *Si putas te non habere persecutiones, nondum cœpisti esse Christianus.*

S Aug in serm.

166. Insignem animi modestiam Academicus ille demonstravit, qui, cùm à cæteris Collegis suis pyramides symboli loco depictas cerneret, sibimet simplicem tantùm Pyramidis basin præferri voluit; addito lemmate, ALTRI L' ECCELSA CIMA. Id est, ALII VERTICEM. veluti diceret, aliis ingenii sui acumine ad stellas usque assurgentibus, se infimo semper loco ac humi serpere debere. Ad hoc propositum Angelicus Doctor quatuor virtutum species in modestia deprehendit; inter quas primum locum obtinet *Humilitas; quæ coërcet motum animi ab excelsis.*

Modestia.

D Thô. 2. 2. q. 160.

167. Supremum Pyramidis fastigium in coelo sereno absconditum, epigraphen sustinet; IN DEO MEO. Verbis è Psalte Regio mutuatis; *In Deo meo transgrediar murum.* Consuetum hoc Rmi. Perillustris, & Amplissimi Domini; D. DIONYSII, Liberi Baronis à Rehlingen, & Abbatis Wettenhusani est Symbolum, qui gentilitiam suam Pyramidem lemmate illo pulcherrimo non sine mysterio insignivit; Enimverò *in Deo suo* Imperiale Collegium Wettenhusanum, inter rudera & Suecica incendia penè sepultum, ad hodiernum nobilissimum splendorem restituit, ædificiis amplissimis ornavit, utramque bonorum temporalium & religiosæ disciplinæ œconomiam pristino nitori non sine maximo incremento reddidit, aliaque studio ita fœcundo & assiduo intra paucos annos perfecit, ut secundi Fundatoris nomen omnium suffragio sit assecutus. Unde tandem cum Symbolica sua Pyramide *In Deo suo* ipsos penetrabit coelos, industriæ & laboris sui vicem præmiumque meritissimum reportaturus. Nimirum optimus & Sapientissimus Præsul illam Magni Legislatoris sui præceptionem assiduo volvit animo; *Ad Dominum omnes in Deo omnes. Spes tua Deus sit; fortitudo tua Deus sit; firmitas tua Deus sit; exercatio tua Deus sit; laus tua ipse sit; finis in quo requiescas, ipse sit; adjutorium cùm laboras, ipse sit.* Unde olim de hoc laudatissimo suo D. Prælato cecinit Olor ille doctissimus & piissimus, D. Henricus Mayr, ex Canonico Regulari S. Crucis Augustano Decanus Wettenhusanus;

Psal. 17.

Sperare in Deo.

S Aug in Psal. 32.

Omnia fortunæ ridet ludibria Præsul
Inque Deo *sperat, quæ meliora,* suo.

168. Pyramis, ingenti mole ad fastigium usque erecta, uno denique lapide clauditur. Lemma; LAPIS OMNIS CLAUDITUR UNO. Sic quidquid in hac vita opum, ædificiorum, sapientiæ, aut heroicorum facinorum congesseris, illa omnia tandem uno sepulchrali lapide absolves. Disertè Hussæus Princeps; *Spiritus meus attenuabitur, dies mei breviabuntur, & solum mihi superest sepulchrum.* Sanctus Greg. Nyssenus illud Ecclesiastæ interpretatus, *Quid habet amplius homo de labore suo? Perinde est, ac si diceret; Quid habet ex humanis omnibus laboribus, de quibus nihil ad eum redit amplius? Agros colit, navigat, militaribus operibus affligitur, mercaturam exercet, damnum patitur, lucratur, litigat, pugnat &c. Quid ei per hæc qui suam consumit vitam, amplius affert! An non simul atque desiit vivere, omnia tecta sunt oblivione, & ab iis, quorum studio tenebatur, desertus abit nudus?*

Mors.

Iob 17 1.

S Greg Nyss. in Eccles 3. 9.

169. Monacense Societatis JESU Collegium ad solemnem S. Francisci Borgiæ apotheosin Emblematis loco Pyramidem statuit; cum dicto; QUO ALTIOR, EO MINOR. Insignem nimirum S. Francisci humilitatem significabat, qui natus Dux Gandiæ, vitam in Societate JESU pauperrimam duxit. congruè nimirùm ad illud Siracidis monitum; *Quantò magnus es, tantò humilia te in omnibus, seu,* ut legit Sanctus Ambrosius. *Quantò major es, tantò magis humilia te in omnibus.* Contentio olim exorta fuerat inter Apostolos, *quis eorum videretur esse major?* sed promptum ab Humilitatis Magistro habuêre responsum; *Qui major est in vobis, fiat sicut minor.* Præclarè S. P. Augustinus; *In summo an, honore, summa sit humilitas, honoris laus, & humilitatis virtus.* Certè Christus, eodem Doctore teste, *sic voluit nasci excelsus humilis, ut in ipsa humilitate ostenderet majestatem.*

Humilitas.

Eccles. 3. 20.

Luc. 22. 26.

S Aug l. 2. de symb cap. 5.

Idem ser 213. de Temp.

170. Ludovicus Brethe Canonicus Regularis in Basilica S. Genovefæ Pyramidem expressit, cui ad fastigium usque implexa hedera epigraphen refert; HOC STANTE VIREBIT. Deum aut Benefactorem hæc Pyramis refert; quippe quibus stantibus, non potest non vigere ac virere humana fragilitas. Magno Augustino teste, *Ille invictus homo est, qui cohæret Deo; non ut ab eo aliquid boni extra mereatur, sed cui nihil aliud, quàm ipsum hærere Deo, bonum est.* Emblema illud à suo Authore in Hugonis Capeti, Galliarum Regis, honorem factum est ex duplici capite; Inprimis quidem quod ab ipso descendat Stirps Borbonia, quâ stante semper virebit Galliarum Regia; dein quod ad aram juraverit, se Canonicæ Genovefeæ immunitates semper servaturum illæsas, ut adeò Regia illa Basilica nitatur hoc Regis juramento, semperque stante illo, sit virorem ac splendorem suum conservatura. Unde Emblemati hoc subjunxit poëma.

Deus. Benefactor.
S. Aug. lib. de vera Relig. cap. 47.

Præsis subditus, qui Deo subest,
Nã solus mortalibus imperare dignus qui Deo subditus.
Hinc in solium descendis Capetus;
Quia prius ad Deum ascenderat.
Et coluit hunc populus, quia ipse Deum &c.
Genovefea Canonica servaturum immunitates & jura jurat;
Prudens sanè, qui Petro sub auspicius stabiliendo regno laborat,
Ut in hac petra sceptrum firmetur &c.
Nempe quo perenne perabis,
Hoc stante virebit
Stirps Regia.

171. Pyramis Ægyptiaca, quamquam magnificâ & stupendâ structurâ omnium oculos in se converterit, omnem tamen laudem atque famam Conditori suo debebat. Unde ingentem illam Pyramidem Emblematis loco expressit Serenissimus Philotheus; addito lemmate, ALIUS FAMAM, NOMENQUE DEDIT. Pariter quod bellicis facinoribus ad famam se proferant mortales, quod ingenii artibus laudem sibi conficiunt, earum rerum omnium primus maximusque honos Deo debetur, qui auxilio suo atque ope famam nomenque largitur. Unde Magnus Augustinus; *Nemo sibi arroget aliquid: nemo habet aliquid boni, nisi ab illo acceperit, qui solus est bonus.* Eruditè canit Emblematis Interpres;

Deus.
S. Aug. in Psal. 126.

Barbara quæ quondam coluit miracula Memphis,
In seros retinent nomina vasta dies.
Suspicimus Phario nutantia pondera saxo,
Et cœlo propius culmina mista suo.
Magna es, quæ cœlo te Pyramis inseris alto;
Sed quæ te struxit dextera, major erat.
Pone, homo, vesanos animos; quo surgis honore,
Celsior hunc omnem gratia Diva dedit.

172. Idem Serenissimus ac Sapientissimus Symbolographus Pyramidem figuravit, quæ rotundis quatuor globis insistens, & in ipsa volubilitate firmata, non nutat aut decidit, licet vel cœli injuriis, vel ventorum furori sit exposita: quippe tam nobili artificio erecta est, moleque tam solida globis suis incumbit, ut nullâ tempestate quati, nedum præcipitari queat. Epigraphen subdidit; MOBILIBUS FIRMATA GLOBIS. Vir justus & fortis, instar Pyramidis insistit hujus mundi volubilissimo globo: omnia enim dum volvuntur, dum Mundus ipse, in quo vivimus, mobilitate & inconstantiâ suâ deliquescit; solus iste in publica rerum volubilitate se firmat, tantoque insistit fortius, quò celerius & rapidius hæc inferiora versantur. Cassiodorus; *Vir vocatur à viribus, qui nescit in adversis tolerando deficere, aut in prosperis aliquâ elatione se jactare: sed animo stabili defixus, & cœlestium rerum contemplatione firmatus manet, semper impavidus.* Rursus canit Emblematis Author;

Fortis.
Cassiod. in Psal. 1.

Pyramis aërios superat quæ vertice montes,
Firma stat in mediis & bene tuta globis.
Et me vesana versant commercia turba,
Sed tamen in tanto turbine tutus ago.
Hic nihil est constans, sed cuncta rotantur & errant,
Atque vices varias lubricus orbis habet.
Mens tamen his rebus, pietatis amore, caducis
Firma stat, & stabilem servat in astra viam.

SEPULCHRUM.

Cap. XVII.

173. SEpulchro aperto inscripsit Abbas Certanus; MEPHITIM EXHALAT. Verbis è Virgilio mutuatis;

Virgil. [illegible]

Sævamque exhalat opaca mephitim.

Nativa hæc Detractorum aut Calumniatorum effigies habetur, de quibus Vates Regius pronuntiat; *Sepulchrum patens est guttur eorum.* Insuper etiam illis hanc iconem concolorem dixeris, qui obscœnis & abominandis vocibus assueverunt. S. Joannes Chrysostomus; *Non aberraverit quispiam, si etiam eorum, qui obscæna verba loquuntur, ora sepulchra appellaverit. Ille enim fœtor est sensibili multo gravior, qui quidem ex putrefactione oritur.*

Detract. Psal. 5. 11.
S. Io. Chrys. in Psal. 13.

174. Tanta est fœminarum quarundam vanitas, ut exteriore vultu integrum mundum muliebrem, ipsamque venustatem ementitæ, internas sive animæ, sive corporis partes penitus sordidas & abominandas occultent. Haud secus atque sepulchrum, pretioso marmore, aliisque pulcherrimis parergis excultum, verissimam hanc epigraphen sibi vendicat; INTIMA SORDENT. Lucianus; *Non paucas tibi commonstrare possum corporis equidem, & formæ elegantiâ visendas, & scitulas, & nitidas; cæterum forma præstantiam morum fœditate deturpantes, adeò ut id, quod solum in tam specioso corpore laudandum fuerat, ferè emoriatur, atque flaccescat, reprehensioni & turpitudini obnoxium.* S. Joan. Chrysost. in profanis Philosophorum doctrinis formam quidem è superficie venustam & laudabilem, at reipsâ vitiosam, plenamque defectibus observat. *Quemadmodum sepulchra extrinsecùs ornata, si exteriorem illam faciem amoveris, cadaverum sanie, & exosorum ossium plena reperiuntur; itidem in Philosophorum opinionibus, detectâ verborum superficie & ornatu, multa inania absurdaque deprehenderis &c.*

Venustas muliebr.
Lucian. Dial. [illegible]
Philosophorum doctrinæ.
S. Io. Chrys. Hom. 1. in [illegible]

175. D. Carolus Rancatus Sepulchro hanc Virgilii gnomam lemmatis loco præfixit; OMNIBUS UNA QUIES. Adeò nimirùm omnibus hominibus in morte aut sepulchro à terrenis laboribus tandem conquiescere decretum. Perspicuè de defunctis testatur Joannes Apocalypticus, *Amodo jam dicit spiritus, ut requiescant à laboribus suis.* Et S. Ambrosius; *Somnum Scriptura nuncupat mortem, sicut est illud: Lazarus amicus noster dormit; somnus autem bonus quoniam quies est, sicut scriptum est. Ego dormivi, & requievi, & surrexi.* Psal. 36. *Dulcis igitur quies mortis.*

Virgil. [illegible] Georg.
Mors bona.
Apoc. 14.
S. Ambr. de bono mort. c. 3.

176. Plurimorum vanissima vanitas est, qui ad nominis æternitatem conciliandam splendida erigunt marmora, decorumque putant si in magnifico sepulchrali monumento positi, putrescant; perinde ac si non ipsa saxa cum ossibus ipsis quotidie videremus collabi ac in-

sepulchrorum vanitas.

ac interiore. Hanc quorundam vanitatem Emblemate significaturus Serenissimus Philotheus, insigne marmor sepulchrale depinxit, in quo cadaver humanum recumbit, cum lemmate; PARITERQUE PERIBUNT. E Magni Augustini sententia; *Pompa funeris, agmina exequiarum, sumptuosa diligentia sepulturæ, monumentorum opulenta constructio; vivorum sunt qualiacunque solatia, non adjutoria mortuorum.* Et rursùs; *Ubi maneat spiritus malè agentis, non ubi ponatur corpus mortale, cogitandum est.* Eruditè in hanc rem canit Emblematis Author;

S. Aug. de Verb. Apost. serm. 32. c. 5.

Idem in Psal. 48. Com. 2.

Hac etiam nostram ludit vesania mentem,
Ut cineres cupiam condere ritè meos.
Felicem voco, quem dives fortuna sepulchri
Mausoleum claro marmore in astra vehit.
Sed vah spes fluxas! nam vos perijstis & ossa,
Et busta, & tumuli limina vasta sacri.
Sat pulchrum servat tumulum, qui tradit Olympo
Mentem, & vel nuda corpora linquit humo.

177. Sepulchrali tumbæ inscripsit idem Serenissimus Philotheus; HÆC ME POST FATA MANEBIT. Consentaneè nimirùm ad illud Jobi; *Solum mihi superest sepulchrum.* Seneca; *Certum*, inquit, *vitam, mortemque per vices ire, & composita dissolvi, & dissoluta componi. Omne humanum genus, quodcunque est, quodcunque erit, morte damnatum est.* Accommodatè canit Emblematis Author;

Mors.
Iob. 17. 1.
Senec. Ep. 72.

Nemo venenata vitavit arundinis ictum;
Hic Cresi atque Iri corpora mixta jacent.
Fortè tamen seras differs tua fata per horas?
Heu certam præsens non habet hora fidem!
Crastina forsan erit, qua Te lux funere merget,
Si non ad tumulum lux hodierna vocet.

STATVA.

Cap. XVIII.

178. STatua ænea, in igne refundenda, epigraphen à me recepit; DISSOLVOR, UT RENOVER. Ita mortui omnes olim in vitam revertentur. S. Joannes Chrysostomus in illa Apostoli verba commentatus; *Nolumus autem vos ignorare de dormientibus;* ait, *Quemadmodum statua, quæ in fornace confringitur, haud deletur, sed renovatur; sic cùm corpus nostrum moritur, non perit, sed instauratur.*

In morte.
S. Io. Chrys. in Thessal. 1. cap. 4. v. 12.

179. Si Poëtis fidem habeas, Memnonis statua ad exorientis Solis conspectum suavissimas voces edere solet. Unde statua illa, auroræ radiis exposita, epigraphen præfert; ELICIT INDE VOCEM. Eâdem omninò ratione Deus Apostolis ac Prophetis suis vocem sensumque inspirat. Unde Vates Regius Divinam opem his omninò verbis altum inclamat; *Domine labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam. Non enim aliter*, inquit S. Gregorius, *justitiam proferre potero, nisi tu labia mea aperias.* His colophonem subjungens Apostolorum Princeps, *Non enim*, ait, *voluntate humanâ allata est aliquando prophetia, sed Spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti Dei homines.*

Spiritus S.

Psal. 50. 17.

S. Greg. in hunc loc.

2. Pet. 1. 21.

180. Eadem Memnonis statua, in Serapidis templo collocata, at simul solarium radiorum aspectu destituta, inscriptionem reddit; VOCEM LUX ORTA RECLUDET. Opportuno hoc Emblemate Zachariam, Summum Sacerdotem, & S. Joannis Baptistæ parentem significare licet, qui quidem infidelitatis suæ pœnas daturus, in sacro templo obmutuit, at nato suo filio, quem Divina Pagina iteratis vicibus Lucem cognominat, (*Hic est præcursor dilectus, & lucerna lucens ante Dominum, & illuminavit mentes hominum*) mox solutâ linguâ in benedictionum ac laudum voces prorupit. De hoc S. Ecclesia canit;

Zacharias pater S. Joannis Bapt.

Ille promissi dubim superni
Perdidit prompta modulos loquela:
Sed reformâsti genitus perempta
Organa vocis.

Porrò homo peccator, si exorientem habuerit gratiæ Divinæ lucem, mox in voces Deo supplices erumpet, ac pœnitentiam aget. Nam, Magno Augustino teste, *Omnes gentes, antequam donum gratiæ consequantur, fide, charitate, & bonis operibus vacuæ esse probantur.*

Gratia Dei.
S. Aug. serm. 107 de Temp.

181. Promethei statua, ignem suum è cælo recipiens, epigraphen tenet; HINC ANIMAM. vel, SIC VIVET. Vel etiam; SPIRITUS AB ALTO. Hinc disces, spiritum, vitam, cæteraque bona omnia nonnisi à Deo scaturire. S. P. Augustinus de Deo disserens, ait; *Videte bonum omnium bonorum, à quo sunt omnia bona; bonum sine quo nihil est bonum, & bonum quod sine cæteris bonum est.* Ovidius;

Spiritus S. erudit.
S. Aug. in Psal. 134.

Ovid. l. 3. de Arte.

Est Deus in nobis, sunt & commercia Cæli,
Sedibus æthereis spiritus ille venit.

Et Seneca;

Sen. in Troad. Act. 2.

Est Regis alti, spiritum Regi dare.

182. Diligentiam, in defectibus extirpandis ac perfectione acquirenda assiduam, Academici soliciti Tarvisienses in Statuæ cujusdam Emblemate repræsentârunt, quæ manu etiamnum imperfectâ complures scalpellos ac malleolos vicinos habet; addito illo Phidiæ lemmate, DONEC AD UNGUEM. Plautinus, *Age te, revoca in te ipsum, atque contemplare, ac si nondum te cognosces pulchrum, statuarium imitabere. Hic enim ubi statuam optat pulchram, partim quidem abscindit, partim quoque dirigit, & expolitur us abradit; partim lævigat, & abstergit, donec faciem in statua exprimat speciosam. Ita & tu tolle supervacua, obliqua dirige; obscura purgando illustra, neque desinas circa statuam tuam elaborare, quousque Divinus virtutis fulgor tibi subrutilet.* S. Pelagia pœnitens in deserto à Daniele Bartholo in hæc verba loquens sistitur;

Perseverantia.

Plautinus Ænead. 1. lib. 6. cap. 9.

Una selce son io,
Roza, dura, deforme,
Ne fià gia mai che si ristampi, ò forme
In me il volto di Dio,
Se l'asprezza, e il rigore,
Non mi stan sempre scarpellando il core.

183. Franciscus Raulinus statuam, ad umbilicum usque efformatam, ac reliquâ suâ parte crebris scalpris ac malleis percussam, hoc lemmate loquentem introducit; VULNERET, DUM INSCULPAT. Quibusvis afflictis hinc suadetur, ut ad vultûs Divini ecclypon efformandi, se ipsos cœlestis fabri ictibus promptâ & optimâ voluntate subijciant. Sanctus Ignatius Martyr; *Ignis, crux, bestia, confractio ossium, membrorum divisio, & totius corporis contritio, & tota tormenta diaboli in me veniant; tantùm Christo fruar.*

Calamitas utilis.

S. Ignatius M. Epist. ad Roman.

184. Carolus Bovius statuam, ad umbilicum usque tapete coopertam, hoc lemmate insignivit; CELATUR, DUM CÆLATUR. Ita qui ulteriore virtutum ornatu condecorari cupiunt, sensus suos clam aliis castigent, necesse est. Certè Sanctus Ignatius Loyola sub conversionis sua

Pœnitens solitarius.

suæ exordium intra Manresæ cavernam se recepit, ubi sacco coopertus, ac crebris flagellis dilaniatus, ad perfectionem amplissimam totoque orbe conspicuam, promovet. Quippe, quod Origenes observat, *quamdiu quis permistus est turbis, & in multitudine fluctuantium volutatur, non vacat soli Deo, nec potest esse sanctus.*

Orig. Hom. 11. in Levit.

Calamitas exaltat.

185. In sculptorum officinis aliquot statuas in terra defixas, & alias, pro diversa artificis commoditate, humi prostratas videre est, donec tandem ultimam ab illo manum, summamque perfectionem recipiunt. Emblemati Joannes Baptista Mazzolenus subscripsit, QUÆQUE ALTA LOCANDA BASI. Hunc morem receptissimum habet Deus, qui fideles suos, in hominum ac Cœlitum conspectu ad insignem splendorem promovendos, humi abjicit, & calamitatibus iteratis excruciat. Patriarcham Josephum ideæ clarissimæ loco habeto; nam à fratribus venditus, ab Ægyptiis instar mancipii abductus, adulterii calumniâ diffamatus, in carcerem detrusus, tandem Proregis fastigium conscendere jubetur; De hoc S. Thomas Aquinas; *Quia Joseph erat singulariter sublimandus, ideò primo fuit singulariter humiliandus & tribulandus.*

S. Thom cap. 41. in Gen.

Correctio rigida.

186. Marmori, nonnisi validis ictibus percusso, humana forma imprimitur. Unde statuam quandam impolitam, ac scalpris crebrò incisam, hoc lemmate afficies; A VULNERE FORTIOR. Ita sanè obdurata subditorum aut filiorum corda, nisi correctionis rigore effracta, ad virtutis ideam ægerrimè efformantur. Titum suum imbuens Apostolus, *Cretenses*, inquit, *semper mendaces, malæ bestiæ, ventres pigri. Quam ob causam increpa illos durè, ut sani sint in fide; ut quod vitiosum in illis*, inquit interpres sanctus Hieronymus, *ad vivum resecetur.* Rem totam erudito compendio tradit D. Salvator Carducius;

Tit 1.12.

S Hieron in hunc loc.

Multiplici recipit simulachrum à vulnere formam;
Aspera virtuti sic decus omne ferunt.

Huic concinit Poëta Italus Josephus Baptista.

Ioseph Bapt. 1 part. delle Poesie Meliche.

Statua, che tempio illustre ornar si vede,
Pria ne i colpi senti ferro spietato;
Ne l'una erutta il nettare beato,
Se non la preme il torchio, ò calca il piede.

187. Statua, scarpellis, malleis, limis, ac compluribus segmentis cincta, epigraphen tenet; DANT VULNERA VITAM. vel ut Dominico Gamberto placet; EX FERRO MERUIT VITAM. Verbis è Claudiano mutuatis. Certè Carnificum gladius, omnisque tyrannorum supellex sanctis Martyribus vitam non auferet, sed è caduca æternam efficit. Unde quando Salomon dicit, *Sapientia immolavit victimas suas*, seu ut Septuaginta traducunt, *Jugulavit filios suos*; Siracides econtra affirmat, *Sapientia filiis suis vitam inspirat*; quasi nimirum Sapientia Divina ferro suo lethali ad promovendam fidelium vitam uteretur. Tertullianus; *Sophia sapientia est. Sapienter utique jugulavit, dum in vitam, & rationabiliter, dum in gloriam.* Et Paulus Maccius.

Claud. de Magnete.

Martyr.

Prov 9 2.

Eccles. 9. 11.

Tertull in Scorpiaco.

Maccius Embl 48.

Dum vivos sculptor ducit de marmore vultus,
DANT FORMAM saxo ferrea scalprarudi.
Surgit in adversis sic virtus illa, malorum
Dant vitam forti VULNERA crebra viro.

Magistratus non sit quæstui deditus.

188. Didacus Saavedra justos magistratus, aut publicos ministros Emblemate significaturus, aliquot statuas sine brachiis in horto collocavit; cum lemmate, CUSTODIUNT, NON CARPUNT. Mens Emblematis erat, veros Judices ad aliorum causas ac necessitates percipiendas auribus quidem instructos esse debere; at manus, veluti avaritiæ instrumenta penitus ab iis præcidendas esse. Cæterùm hâc de re eruditum Alciati Emblema consulas velim. Aristoteles; *Caput est*, inquit, *in omni Republica, ut legibus, & omni aliâ ratione provisum sit, neque facultas quæstûs faciendi Magistratibus relinquatur.*

Arist. lib. 5. Polit c.8.

Tolerantia.

189. Aliquot statuæ mutilæ hanc parænesin lemmatis loco ostendunt; FERENDA, QUAMVIS PESSIMA. Vel à mutis his simulachris discant subditi, quasvis enormes Majorum suorum iniquitates ac violentias tranquillis humeris sustinendas esse. In hanc rem Cornelius Tacitus prudenter monet; *Quomodo sterilitatem, aut nimios imbres, & cætera naturæ mala; sic luxum, vel avaritiam dominantium toleremus. Vitia erunt, donec homines: sed neque hæc continua, & meliorum interventu pensantur.* Vide, si lubeat, de hoc argumento eruditum Achillis Bocchii Symbolum centesimum vigesimum primum.

Tacit. apud Lipsium lib. 4. Admon. cap 8.

Achill. Boc. Symb. 121.

Physiognomia.

190. In proverbio est, *Frons hominem signat*, veluti quidam animi index, & secretorum proditor. Eam in rem meus Concanonicus D. Alexander Luzon de Millares humanam statuam expressit, quæ frontem, frequentibus rugis peraratam, ostentans, epigraphen subjunctam habet; UNA EX ALIA. Seneca; *Ut furentium certa indicia sunt, audax & minax vultus, tristis frons, crebra & vehementius acta suspiria, ita & irascentium eadem sunt signa.*

Senec. lib. 1. de Ira c. 1.

191. Statua oculos habet velamine obductos, cum lemmate; LICEAT NE PORRO VIDERE. Haud aliter Jobus; *Pepigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de Virgine.* Præclarè admodum noverat Jobus luctam illam inter carnem & spiritum, divisum imperium, diversas leges, juraque diversa. Inest enim concupiscentiæ carnis inobedientia contra dominatum mentis. Non meminit se Agar ancillam, sed proterva & impudens propter vitiorum fœcunditatem non desinit Saræ insultare. Quoddam quasi irrationale conjugium (adinstar conjugii Adami & Evæ) in mente cujusvis hominis constituit S. P. Augustinus, hujus personas sustinent ratio inferior & superior. Inferiorem dicit subire partes fœminæ, superiorem partes viri. Inter has omnis rebellio oritur, quando illa, quæ subesse debet, viri munia affectat; quippe quæ, imperandi ignara, hominem omnisi ad carnis illecebras propellit, ac demum certam perniciem, ipsamque adeò mortem per sensus suos malè custoditos, veluti per fenestras, irrepere sinit; asserente Prophetâ, *Ascendit mors per fenestras*; per sensus scilicet & oculos. Nam sancto Ambrosio teste, *Fenestra tua est oculus tuus. Si videris mulierem ad concupiscendam eam, intravit mors, si audias sermones meretricios, intravit mors, si luxuria sensus tuos capiat, penetravit mors.* Proinde ancillæ hujus, appetitui inquam inferiori, excutiendi sunt oculi, omnisque videndi ac sentiendi potestas per crebras corporis castigationes imminuenda.

Iob. 31.1.

Oculus.

Appetitus inferior contra superiora.

S. Aug l. de Trinit c. 13.

Hierem 9.21

S. Ambros. de fuga sæculi c. 1.

192. Patres Societatis JESU in Belgio diversas Christi aliorumque Cœlitum statuas exhibuêre, quæ è rudibus lignis à statuario formatæ, lemmatis loco illam Apostoli gnomam prætulerunt; DONEC FORMETUR CHRISTUS IN VOBIS. Tantam nimirùm, tamque exactam in imbuendis rudibus diligentiam adhibere debent Concionatores, cæterique spiritualis vitæ duces, quantam in statuis formandis artifices. S. Gregorius Papa illud Jobi interpretans, *Numquid parturientes cervas considerâsti? incurvantur ad fœtum, & pariunt, & rugitum emittunt.* ait; *Video Paulum quasi quamdam cervam*

Galat. 4.19

Concionator.

Iob 39 1.

S Greg in hunc loc.

quosdam

quosdam in partu suo magni doloris rugitus emittentem: ait enim; Filioli mei, quos iterum parturio &c. Consideremus, quid doloris habuerit, quid laboris? quæ & postquam potuit & concepta edere, rursùm compulsa est extincta suscitare.

TEMPLVM.

Cap. XIX.

Plin. l. 2. cap. 107.

193. DE Junonis Laciniæ templo author est Plinius; quod in ipsius ara, sub dio collocata, & quibusvis cœli injuriis exposita, cineres semper immobiles extiterint, neque à perflantibus ventis unquam dissipati sint. Unde lemma; FLATUS IRRITUS OMNIS. Animam integerrimè puram, & ab ipsis etiam vitiorum tentamentis liberam, hæc imago innuit. Cumprimis encomio illo insignem se demonstrat Maria Virgo, de qua Joannes Geometra canit;

Puritas.

Maria V. Io. Geomet. Hymno 11.

Salve cœlum exultans, & sine flatibus ullis
Affectus expers, mœstitiaque carens.

S. Cypr. orat. de Nat. Christi.

S. Cyprianus Deiparam in hæc verba laudat; *Non sustinebat justitia, ut illud vas electionis communibus lacesseretur injuriis, quoniam plurimùm à cæteris differens, naturam communicabat non culpam.* Et infrà; *Matri plenitudo gratiæ debebatur & Virgini abundantior gloria, quæ carnis & mentis esset integritate insignis.* Cæterùm eodem Emblemate animum, in pietate obfirmatum ac constantem, significare licet.

194. Jani templum, pacis tempore clausum erat, solumque bello grassante aperiebatur. Unde Octavius Farnesius templi illius januam, dimidiâ parte apertam figuravit; addito lemmate, VIRTUTIS IMPERIO. Virtutis enim beneficium est, si, obtentâ victoriâ, bello finem imponere, & pacem prudenti consilio stabilire noverimus. Melius tamen portæ illius icone Cœlum intellexeris, cujus repagula omnia solius virtutis imperio aperiuntur. Sanctus Bernardus; *Virtus gradus ad gloriam; virtus mater gloriæ.*

Virtus.

Beatitudo.

S. Bernard.

195. Cùm populus ad muniendum Proserpinæ templum accingeretur, Dea illa id injuriam suam interpretata, mœnia omnia humi prostravit. Unde Templum illud, mari vicinum, ac mœnibus dirutum, epigraphen tenet; SE IPSA TUETUR. Nativa hæc grandis animi idea est, qui aliorum auxilio minimè indigus, rem totam proprio Marte perficit. Innocentia quoque, exteras aut emendicatas suppetias penitus aversata, sibimet propugnaculi invictissimi loco existit. Certè Christus, communi furentium Judæorum consilio ad tribunal delatus, nec verbulum in sui patrocinium reposuit; *Et cum accusaretur à principibus Sacerdotum, & senioribus, nihil respondit.* S. Ambrosius; *Accusatur Dominus & tacet. Et benè tacet, qui defensione non indiget. Ambiant defendi, qui timent vinci, sed quid de Deo loquar? Susanna tacuit & vicit. Melior enim causa, quæ non defenditur & probatur.*

Seipso operari.

Innocentia.

Matt. 27. 12.

S. Ambros. in Luc. c. 23.

196. Geminum virtutis & honoris Templum Marcus Marcellus uno connexuit ædificio; veluti diceret, è Virtutis semita animos nostros individuo gressu ad Honorem deduci. Proinde utrique huic Templo subscribes; VIRTUTE PRÆVIA. Achilles Bocchius eidem Emblemati hunc præfixit titulum; *Virtus vestibulum est honoris alma*; idque sequenti epigrammate explicat;

Honor virtute comparatur.

Achill. Boch. Embl. 35.

Adstat vestibulo templi Tyrinthius Idæot,
Posterior signum cellula honoris habet.
Dîs unâ fieri nisi certis sacra duobus
Consule Marcello, Relligio vetuit.
Nam natura parens alma virtutis honorem
Constituit proprium, ac perpetuum comitem.
Ad summam verum decus ex virtute parati
Hocce monet vitæ nobile propositum.

Opportunè in rem præsentem dixeris, Beatitudinis templum ab iis duntaxat reperiri, qui regiam Virtutis semitam indefesso labore percurrunt. S. P. Augustinus: *Eligamus vitam, si amamus vitam: primò hic bonam, sed nondum beatam. Bona modo agatur, cui postea beata servatur. Bona vita opus est, beata merces est. Age bonam, & accipies beatam.* Testem habeto infallibilem Sanctam Ecclesiam;

Beatitudo.

S. Aug. serm. 107 de Diversis. cap. 3.

Hymn. in Dedic. Eccl.

VIRTUTE namque PRÆVIA
Mortalis illuc ducitur.

197. Tam Virtutis, quàm Honoris templo inscripsêre; PATET ADITUS. Virtus enim neminem unquam ab ingressu suo repellit. De hac testatissimè Seneca; *Virtus*, inquit, *OMNIBUS PATET.* Idipsum etiam de Beatitudinis templo pronuntiat Sancta Ecclesia Romana;

Virtus.

Senec. lib. 3. de benef. cap 18.

Hymn Dedic. Eccles.

Hic margaritis emicant
PATENTQUE CUNCTIS OSTIA.

198. Tametsi exterior Templi Solimæi pars *Sancta* vocaretur, & interior *Sancta Sanctorum*; utraque tamen soli Deo sacra erat. Unde à nobili quodam ingenio hanc epigraphen retulit; TOTUM NUMINI. Dicere volebat; S. Theresiam non tantùm exteriore suo corpore, sed & intimâ animâ Divinis obsequiis dicatam fuisse. Et certè quisquis Dei servum se profitetur, hanc ideam exactè repræsentet necesse est. Gravissimâ enim lege sancivit Deus; *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua.* Opportunè in hoc Argumentum S. P. Augustinus; *Cùm ait, toto corde, totâ animâ, totâ mente; nullam vitæ nostræ partem reliquit, quæ vacare debeat, & locum dare, ut aliâ re velit frui.*

S. Theresia.

Servus Dei.

S. Aug. lib. 1. de Doct. Christ. c. 22.

199. D. Octavius Boldonus propè Templum rurale aliquot spicarum manipulos figuravit; cum lemmate, PRIMITIÆ DEO. Salomon; *Honora Dominum de tua substantia, & de primitiis omnium frugum tuarum da ei.* Et Philo; *Justum est, primitias de primis fructibus terræ inferre in domum Dei, & motus animæ primos, vel sua vi, vel ordine Deo dicare &c.* D. B. Amedeo Sabaudiæ Duce testatur Cardinalis Bellarminus; *Initium operum suorum semper ab oratione ducebat, neque antea cum hominibus agere solebat, quàm Divino Missæ sacrificio audiendo, & conciliando sibi Numini operam dedisset.* Eâdem virtute insignem se probavit supremus ille Magni Augustini discipulus S. Thomas Aquinas.

Cultus Dei.

Prov 3. 9. Philo de sacrificio Abel.

200. Templum, Divinæ Majestati unicè consecratum, res omnes profanas aut vitiosas longissimè proscribat, necesse est. Ut adeò P. Henricus Engelgrave opportunum hoc Virgilii hemistichion Templo præfixerit; PROCUL ESTE PROFANI. Consentaneè David; *Domum tuam decet sanctitudo Domine in longitudinem dierum.* Et S. P. Augustinus; *In oratorio nemo aliquid agat, nisi ad quod factum est, unde & nomen accepit.*

Virgil. 6. Æneid.

Psal. 92. 5.

S. Aug. in Regula.

201. Tametsi Divina immensitas, nullis omninò terminis coarctanda, totum universum expleat; Templum tamen, suo honori unicè consecratum, peculiari quâdam, ac cæteris locis inconcessâ virtute implere consuevit. Proinde Carolus Rancatus

Templum est Deo plenum.

Virg. Eclog 3. Paralip. 2. 5.
Maria Deo plena.

Templo hanc Virgilii gnomam lemmatis loco inscripsit; JOVIS OMNIA PLENA. Ubi non Jovem illum fabulosum, sed verum ac immortalem Deum intelligas velim. Ad hoc propositum Liber Paralipomenon; *Majestas Domini implevit domum. Nec poterant Sacerdotes ingredi templum Domini, eò quod implesset Majestas Domini templum Domini.* Eadem imago etiam Mariam Virginem, aut quasvis animas justas, Deo plenas, concernit. De B. Virgine ait S. Hieronymus; *Totam repleverat eam Spiritûs sancti gratia: totam incenderat eam Divinus amor, ita ut etiam in ea nihil esset mundanum, quod violaret affectum, sed amor continuus, & ebrietas perfusi amoris.*

Maria V. plena Deo.
S. Hieron. in Sermon.

Virtus immortalis.

202. Dianæ Ephesiæ templum, flammis absumptum, epigraphen tenet; MA NON GIA'L NOME Id est; AT NOMEN IN ÆVUM. Hinc disces, virtutis famam etiam inter cineres felicem vivere. Siracidis testimonium est; *Corpora ipsorum* (Justorum aut Sanctorum) *in pace sepulta sunt, & nomen eorum vivit in generationem & generationem.* Euripides; *Neutiquam reliquias bonorum virorum aufert tempus, sed virtus etiam morte peremptis lucet.* Ovidius;

Eccles. 44. 14.
Euripid. in Andromeda.
Ovid. lib. 1. Amor. Eleg. 10.

Scindentur vestes, gemmæ frangentur, & aurum:
Carmina, quam tribuent, fama perennis erit.

Et Joannes Audenus;

Sola potest homines felices reddere virtus:
Hinc soli è cunctis non Libitina nocet.

Maria V. gravida.

203. D. Philippus Maria Gallina, Can. Reg. Lateranensis, Templum, utpote donum Dei, hoc lemmate insignivit; CONTINET IMMENSUM. Præclarâ hac icone sacratissimum Virginis Mariæ uterum significare licet. De hac S. Bernardus; *O venter capacior Cœlis, diffusior terris, latior elementis, qui illum continere valuit, quem totus orbis comprehendere non potuit, & qui tribus digitis molem terræ apprehendit.* Huic Sancta Ecclesia accinit;

S. Bern. in sermon.

Domus pudici pectoris
Templum repente fit Dei.

Et rursus venerabundo ore eam affata; *Quem cæli capere non poterant, tuo gremio contulisti.*

Immensitas Dei.

204. Templum, portis clausis, epigraphen legendam offert; SED NUMEN UBIQUE. Innuit videlicet, Deum suis Fidelibus ubique terrarum præsentem assistere, & non tantùm in templo, sed etiam ruri aut inter barbaros sese colendum ac invocandum præbere. *Quoniam*, Salomone teste, *Spiritus Domini replevit orbem terrarum.* S. P. Augustinus. *Ut Deum amitteremus, non ejus absentia, qui ubique adest, sed nostra fecit aversio.*

Sap. 1. 7.
S. Aug. in Psal. 6.

205. David de Templo protestatur; *Domum Dei decet sanctitudo:* Illudque vocatur ab Isaia *Terra Sanctorum.* Unde P. Carducius ad funebrem pompam D. Francisci Augustini Chiesa (Chiesa Italicè, latinis templum dicitur) hanc epigraphen Templo præfixit; VIRTUTIS ASYLUM. Innuebat videlicet in optimo illo Pontifice, veluti in animato templo, omnes virtutes confluxisse. Longè tamen rectius id de B. Maria Virgine dixeris, quæ virtutum omnium compendium ac idea extitit, *Quid enim sanctitatis, quid justitiæ, quid religionis, quid perfectionis singulare huic Virgini deesse potuit, quæ totius divino gratiæ charismate plena fuit?* inquit S. Petrus Damianus. Cæterùm Emblematis mentem sequenti epigrammate explicat Carducius;

Psal. 92. 5.
Isa. 26. 10.
Justus.
Maria V.
S. Pet. Dam. in serm. super Evang. Generationis.

Numinis in terris templum, Virtutis asylum
Dixeris: hic Virtus nam Peregrina sedet.
Quid ni Franciscus virtutum vixerit aula,
Omnigenæ Charitis regia viva poli?
Præsulis in nitido regnabat pectore Numen:
Cor superûm templum fecerat ille suum.

Religio.

206. Serenissimus Philotheus fluvium depinxit, qui multâ ac nocentissimâ alluvie se supra ripas efferens, camporum villarumque magnam facit stragem, solamque Ecclesiam, editiore loco sitam, relinquit incolumem. Epigraphen addidit; TANTUM UNA SUPERSIT. Pietatem, cultum Divinum, Religionem, & Ecclesiam Catholicam hæc imago repræsentat, quæ solæ si supersint, cæterarum rerum omnium jactura facilis est, ac toleranda. Ethnicis id jam perspectum erat, quos inter Valerius Maximus; *Omnia post Religionem ponenda semper nostra civitas duxit. &c.*

Val. Max. lib. 1. cap. 1. num. 9.

S. Ecclesia.

207. Basilica S. Genovefæ inter cætera Symbola Templum exhibet, supra rupem fundatum, cum lemmate; NON COMMOVEBITUR. Sanctam Ecclesiam Catholicam, quæ supra firmam petram fundata est, hæc imago concernit; utpote contra quam nec portæ inferi prævalebunt. Pulchrè S. P. Augustinus; *Existunt, qui dicant; Ecclesia, quæ fuit omnium gentium, jam non est, periit. Hoc dicunt, quia in illa non sunt. O impudentem vocem! Illa non est, quia tu in illa non es? Vide ne tu ideo non sis; nam illa erit, etsi tu non sis.* Pulchrè in rem nostram canit Emblematis Author;

S. Aug. in Psal. 101. Conc. 2.

Moveatur undequaque bellum, totus orbis
conscribatur in Militem:
Non commovebitur;
Quia invictus, semper, cum militat Deus. &c.
Dum steterit vel unus Petrus, inconcussa stabit Ecclesia.
Hoc Atlante non commovebitur.

THALAMUS.

Cap. XX.

Conjuges.
Maria V.

208. Thalamus epigraphen à P. Jacobo Maseoio subjunctam habet; UNI SPONSO. Sponsos hæc imago concernit, qui thalamum ac fidem conjugalem illibatam conservent. Cæterùm Maria, Regina Virginum, non tantùm amorem, fidem, ac thalamum, sed & uterum suum uni Sponso suo hypostaticè incarnato, purissimum ac intemeratum servavit. Unde à S. Gregorio Neocæsariensi cognominatur. *Thalamus purus Nativitatis Dei secundùm carnem*, Et à Proclo; *Thalamus, in quo Verbum carnem humanam sibi desponsavit.* Accommodatè canit P. Masenius;

S. Greg. Neoc. Orat. 3. de Annunc.
Procl. Orat. de Nat. Dom.

Insidis malesuadus Amor, discede sagittis:
Sponsa thorum sponso, Virgo dat una Deo.

THEATRUM.

Cap. XXI.

209. INsigne quoddam Theatrum, ex una parte ob vetustatem suam penitus attritum, & vel Circum Arenarium Veronensem, vel Colosseum Romanum repræsentans, à Camillo Calino, Academico inter Errantes Brixienses Conservato, epigraphen recepit; NON OMNIS MORIAR. Verbis ex Horatio mutuatis, ubi de virtutis suæ gloria, nunquàm intermoritura, canit;

Horat. lib. 3. Carm. Od. 30.
Virtus immortalis.

Non omnis moriar: multaque pars mei
Vitabit Libitinam &c.

Huic

Ovid. lib. 4. de Pont. Eleg. 8.

Huc affinem se exhibet Ovidius;

> *Carmine fit vivax virtus, experſque ſepulchri,*
> *Notitiam ſera poſteritatis habet.*

Bianc. lib. 8. Epig. 56.

Et P. Andreas Biancus;

> *Dixis pyramides, epigrammata dicere dum vult*
> *Noſtra coquus. Rides? Ingenioſus homo eſt.*
> *Æternos reddunt epigrammata culta Poetas,*
> *Nomina pyramidum non moriuntur ope.*
> *Et metri genus hoc, & pyramis exit acutè;*
> *Quantum doctrina noſtra culina vomit!*

S. Auguſt. in Pſal. 50.

In rem noſtram hortatur Magnus Auguſtinus: *Munimenta conſtruantur immortalitatis noſtræ in fide, ſpe, & charitate.*

Monarchia.

210. Experientiâ diſcimus, vaſtas Monarchias vix unquam ætatem ferre, nam Provinciarum diſtantia occaſionem proniſſimam offert, ut Principis ſui jugum excutere, & aliena ſceptra adorare queant. Exemplo ſuo id docent antiquæ illæ, ac famoſiſſimæ Aſſyriorum, Medorum, Perſarum, Macedonum, Romanorum, aliorumque Monarchiæ, quæ in partes diviſæ, tandem interitu ſuo expirârunt. Huic experientiæ ſignificandæ altiſſimam quandam, ſive Coloſſeam, ſive aliam ſimilem fabricam pinges, quæ pluribus partibus mutila, & proximam ruinam minitans, epigraphen ferat; MOLE RUIT SUA. Has Emblematis ſui voces Carolus Rancatus ex illa Horatii gnoma mutuavit; *Vis, conſilii expers, mole ruit ſuâ.* Cui aſſinis Seneca; *Mole*, inquit, *& ipſo ſui onere deficiunt.* Idipſum etiam de Principis Miniſtro intelligere licet, qui ultra merita ſua ſublevatus, tandem cùm minimè ſuſpicatur, in priſtinam egeſtatem præceps agitur; ut adeò lapsûs ſui culpam in neminem alium, niſi in violentum ac caducum dignitatis extortæ faſtigium rejicere debeat. Porrò peccator, ſcelerum ſuorum pondere gravatus, tandem caſu æternùm irrevocabili opprimitur. Idipſum, metaphorâ quamlibet diſſimili, tradit S. Nilus; *Quemadmodum torrens ſibi ipſe per præcepс aditum patefecit; ſic & peccator ſibi ipſe per ſcelera parat interitum.*

Horat. l. 3. Carm. Ode 4. Senec. lib. Quare bonis Viris c. 2.

Miniſter Principis. Peccator.

S. Nil Inſtit. ad Monach.

211. Nobilem ac vetuſtam quandam familiam Theatri ſymbolo repræſentârunt, quod aliquâ parte ob temporum injurias jamjam obſoletum, epigraphen monſtrabat; VETUSTATE NOBILIUS. Enimverò Andreâ Tiraquello aſſerente, compertum eſt; quod *Nobilitas, quò antiquior eſt, eò quoque major eſt*; idque plurimis teſtibus, legum authoritatibus, aliiſque Poetarum, Hiſtoricorum, & Oratorum dictis prolixè ab eodem comprobatur.

Nobilitas antiqua.

And. Tiraq. de Nobilitate cap. 19 n. 1.

212. Theatrum, compluribus diverſarum conditionum comœdis ſpectandum, epigraphen reddit. PERSONATA FELICITAS. Ita omninò curſim tranſit omnis hæc vita, non ſecus ac figuræ, vel perſonæ, quæ in hoc mundo, tanquam theatro quodam repræſentantur; ubi tam varia indies conſpectui objiciuntur hominum, ſtatum, & conditionum genera, virtutis & vitii, variorumque eventuum ſpectacula, fortunæ ludibria. Orbis terrarum theatrum viſus eſt vanitatum mundi detectori Eccleſiaſtæ, cùm dicit; *Generatio præterit, & generatio advenit, terra autem in æternum ſtat.* Ut enim theatrum ſub tanta prodeuntium varietate ac viciſſitudine firmum ſemper conſiſtit; ita mundus theatrum eſt, in quo hujus vitæ fabula peragitur, homines ſcenæ ſerviunt, hic comicam, ille tragicam perſonam ſuſtinet. Diverſæ exprimuntur figuræ, & quotidie decedunt, ipſe tamen permanet, ut alias ſimiles recipiat. Duæ in ſcena ſunt partes, ingredientibus ortus, egredientibus occaſus. Quotieſcunque improbum aliquem tragico induum cothurno initio ſatrapæ perſonam ſuſtinere, ac magnum aliquid ſpirare videbis; contine te, ac ſuſpende paulisper judicium, finis diſtinguet fabulam: veſtes enim quiſque hic commodatò accipit. Qui Regem agit, non auferet ſecum purpuram, quam hic geſtavit. Brevi comœdiâ aut infeliciſſimâ cataſtrophe clauditur tragædia. Graphicè deſcribit S. Gregorius Nyſſenus; *In theatrorum pompis nunc hi, nunc illi cenſentur apparere. Qui nunc ſervus aut homo privatus apparet, paulò poſt bellator cernitur, & rurſum habitum ſubditi deponens, Imperatoris perſonam & cultum aſſumit.* Veriſſimè canit Poëta;

Mundus eſt tranſitorius.

Eccleſ. 1. 4.

S. Greg. Nyſ. Hom 6 in Cant.

> *Ludit in humanis Divina potentia rebus,*
> *Et certam fragilis vix habet hora fidem.*

TVGVRIVM.

Caput XXII.

213. TUgurium, in ſolitudinis medio figuratum, à P. Lucretio Borſato epigraphen recipit; NON SOCIALI VITÆ, Opportuna hæc vitæ Eremiticæ aut Monaſticæ idea eſt, quæ pro ſua vivendi ratione ab omni hominum frequentia aut ſæculi commercio procul aufugere conſuevit, De Monachis teſtatur Philo; *In locis ſolitariis, & hortis, à populi conſpectu remotis, domicilia collocârunt.* S. Ambroſius, vitam monaſticam à Clericali diſcriminans, ait; *Hæc velut in quodam theatro, illa in ſecreto: ſpectatur iſta, illa abſconditur; hæc vita in ſtadio, illa in ſpelunca. &c.*

Vita Monaſtica.

Philo apud Euſebium l. 2. Hiſtor. Eccleſ. c. 16. S. Ambroſ. l. 3. Ep. 25.

214. Tugurio, in ſolitudine conſtituto, & à furibus vel incendiis infeſtato, ſubſcribes; VÆ SOLI. Illos hæc imago concernit, quibus ſolitudo eſt noxia, occaſionemque præbet, ad vitia vel non corrigenda vel perpetranda. Ad verbum Eccleſiaſtes; *Melius eſt duos eſſe ſimul, quàm unum: habent enim emolumentum ſocietatis ſuæ: ſi unus ceciderit, ab altero fulcietur. VÆ SOLI, quia cùm ceciderit, non habet ſublevantem ſe.* S. Bernardus; *Malum quod nemo videt, nemo arguit: ubi autem non timetur reprehenſor, ſecurius accedit tentator, licentius perpetratur iniquitas. In conventu verò, ſi qua bona agis, nemo prohibet. Malum autem facere ſi vis, non licet: ſi ergo de fatuis virginibus es, Congregatio tibi neceſſaria eſt; ſi de prudentibus, tu Congregationi.* Et Joannes Caſſianus; *Solitudo, ſicut novis emendatis moribus contemplationem puriſſimam reſervare, & intuitu ſinceriſſimo ſpiritualium ſacramentorum ſcientiam revelare, ita eorum, qui minus emendati ſunt, vitia non ſolùm ſervare, ſed etiam exaggerare conſuevit. Tam diu patiens ſibi quiſque videtur & humilis, donec nullius hominum miſcetur conſortio: ad naturam priſtinam reverſurus, quam interpellaverit cujuslibet occaſionis commotio.* Crates, cùm vidiſſet ſecretò ambulantem adoleſcentem, interrogavit, quid illic ſolus faceret? *mecum*, reſpondit, *loquor.* Cui Crates; *Cave & diligenter attende, ne cum homine malo loquaris.*

Solitudo noxia.

Eccleſ. 4. 9.

S. Bernard. ad Sophiam Virg.

Caſſian. de Inſtit. Mon. lib. 8.

Val. Max.

TVRRIS.

Cap. XXIII.

215. PHarus, ſeu Turris, ſupra maris littus collocatâ, & ſupremo faſtigio accenſum lumen præferens, epigraphen ſuſtinet; PER VADA MONSTRAT ITER. Ita lex Divina, à nobis ſtudioſè obſervata, ſalutis ſemitam indubitatam commonſtrat.

Lex Divina.

Dion. Orat. 75.

monstrat. Dion ait; *Quemadmodum inter navigantes, qui faces turrium observant, ii maximè salvi evadunt, portusque inveniunt: ita qui secundùm legem vivunt, tutissimè per vitam transeunt, commodamque sedem nanciscuntur.* Porrò hominis præstantis virtus, instar facis suprà turrim accensæ, vicinos quosvis ad salutis portum revocat. Deindè Epictetus; *Quemadmodum faces in portu sublatæ, magnâ flammâ in paucis cremiis excitatâ, navibus per mare errabundis multùm auxilii ferunt; sic & vir splendidus in urbe periclitante, paucis ipse rebus contentus, magnis beneficiis cives afficit.*

Hominis virtuosi præsentia.

Epictet apud Stobæum serm. 45.

216. Lucerna, suprà Pharum accensa, cum Sole exoriente, epigraphen è Virgilio mutuatam præfert; NOCTES, ATQUE DIES. Genuina hæc prudentis, cauti, ac vigilantis animi idea est. Justus Lipsius; *Ut in bello, etiamsi hostis absit, SEMPER EXCUBIÆ: ita vigilat sapiens contra improvisum omnem ictum.* S. Petrus Chrysologus; *Semper ad omnes vigilias esse salutares nullus ignorat. Hinc Pastor adjungit NOCTES DIEBUS, & totum sibi tempus denegat dormiendi, ne qua lupis suffragante somno grassandi in gregem præbeatur occasio. Hoc Propheta sciens, non DIE solo, sed ET NOCTE totâ clamabat ad Dominum: Domine Deus salutis meæ, IN DIE clamavi, ET NOCTE coram te.*

Virg l 6. Æn v 127.

Vigilantia.

Lips Centur. 1. Epist. 20.

S. Pet. Chrys. serm 64.

217. Pharus, bene munita, & è supremo suo cacumine accensam facem præferens, inscriptionem habet; ET PROPE, ET LONGE. Vel si mavelis, ET PROPE ET PROCUL. Ita magnæ virtutis & sanctimoniæ personæ adversos hostium incursus validè reprimit, suoque splendore passim omnia collustrat. Quippe, Magno Augustino teste, *Ab homine vinci non potest, qui vitia sua vicerit.* D. Gregorius Brunellus in rem præsentem canit;

S. Aug de vera Relig. cap. 46.

Et propè de summa vigilantia lumine turre
Et procul irradiant.
Hoc virtutis opus, quæ cominus, eminus, altos
Ejaculat radios.

218. Invictam animi constantiam Pharus demonstrat, cujus lumen, vitro coopertum, nullas aeris injurias timet. Unde lemma; NE PER PIOGGIA, NE PER VENTO. Id est; NEC IMBRE, NEC AURA. Seu; UNDIQUE FRUSTRA. Certè S. Joannem Baptistam, qui in Sacris Litteris cognominatur *Lucerna ardens & lucens*, asserente S. Petro Damiano Cardinali, *vel ventosa felicitas, vel adversitas turbida, vel cujuslibet peccati aura tenuior non inflexit.* Huic minimè difformis S. Paulus. *Certus sum*, inquit, *quia neque mors, neque vita, neque instantia, neque futura, neque altitudo, neque profundum poterit nos separare a charitate Dei.*

Constantia.

S. Pet Dam. in hunc loc.

219. Pharus, suprà maris littus collocata, interdiu nautis felicem portum è longinquo significat. Noctu verò accenso suo lumine naucleros per quasvis densissimas umbras dirigit. Atque adeò si geminam Phari virtutem consideres, DIRIGIT UTRAQUE CURSUM; sive enim facis, sive turris munere defungatur, utrimque ad portum manuducit. S. Apostolus Petrus, turris symbolo significari solitus, & S. Paulus, facem imitatus, fideles omnes è præsentis vitæ pelago ad æternam beatitatem deducunt. Sanctus Leo de gemino hoc Apostolorum Principe testatur; *Sicut nos experti sumus, & nostri probavère majores: credimus, atque confidimus inter omnes labores istius vitæ ad obtinendam misericordiam Dei semper nos specialium patronorum orationibus adjuvandos.*

Petrus & Paulus Apost.

S Leo serm. 1. in Natal. Apost. Pet. & Pauli.

220. Eadem Pharus vicinis locis instar propugnaculi deservit, simulque face suâ accensâ transeuntes omnes indicat. Ut adeò hanc sibi epigraphen propriam vendicet; MONET, ET MUNIT. Prælatus zelosus opportunâ suâ correctione populos non tantùm omnis spiritualis periculi certiores facit, sed insuper illis munimenti loco est, ad obvia quævis discrimina reprimenda. Porrò bonus Consiliarius utramque illam turris prærogativam præfert, quippe qui inter ambiguas animi tenebras instar facis est, & omnia hostium machinamenta studiosissimè indicat. Explicatissimè Salomon; *ubi non est gubernator, seu Consiliarius, populus corruet; salus autem ubi multa consilia.* Ad hoc propositum Salustius; *Ego ita comperi, omnia regna, civitates, nationes, usque eò prosperum imperium habuisse, dum apud eos vera consilia valuerunt.* Et Euripides; *Viri prudentia facit, ut benè habitentur civitates, itemque familia: & ad bella magnum ejus momentum est. Consilium enim sapienter initum, multas manus vincit.*

Prælatus.

Corrector.

Consiliarius.

Prov. 11. 14.

Salust. ad Cæsar.

Eurip in 3 Antiop.

221. Pharus, clarissimum lumen è fastigio suo spargens, caliginis nocturnæ horrorem victoriâ adeò felici fugat, ut cum luna de palma contendere possit. Unde lemma; ÆMULA LUNÆ. Hanc Emblematis sui inscriptionem D. Carolus Rancatus è Papinio Statio mutuam habet;

Statius Sylv. lib. 3 in Lachrym. Hetrusc.

---Trepidis ubi dulcia nautis
Lumina noctivaga tollit Pharus ÆMULA LUNÆ.

Cùm è Lunæ signis ac Symbolis passim Turcæ denotentur, idcircò hoc Emblemate Persarum Regem, aut alios quosvis Turcarum hostes significare licet. Cæterùm homines sancti in illustrando orbe ac Deo laudando Angelicum æmulantur ardorem. S. P. Augustinus; *Habitatores in terra supremis potestatibus æmulantur: Quid enim agunt Angeli in cœlis, nisi quod Divinis obtemperant nutibus? Quæ sunt & opera in terra sanctorum, nisi Angelicam vitam agere in terris, & dignis Deum laudibus prædicare? Quorum ergò idem est officium, ambiguum non est, Quod eadem possit esse & dignitas.*

Hostis Turcarum.

Sanctus.

S. Aug serm. 65. de Divers.

222. Lucarinus turrim, armis undique munitam, expressit; cum lemmate, COM' E' DI FUOR, SI BEN MUNITA E DENTRO. Id est; MUNITA FORIS ET INTUS. Fœminam, in reprimendis lenonum assultibus constantem; aut purissimam castimoniæ virtutem; vel generosam animi fortitudinem hoc Emblema demonstrat. S. P. Augustinus; *Homo debet omnia membra corporis sollicitè custodire, ne fiant arma iniquitatis peccato, sed magis potentia arma Deo, ad destruendum spiritualem inimicum.* Emblemati explicando hanc Poesim subjicit Lucarinus;

Constantia.

S. Aug. serm. 248. de Temp.

Questa superba mole
Piantata in saldo centro,
Com' e di fuor, sì ben munita è dentro.
Così de i più bei pregi,
Ond' altrui s' orni, e fregi,
Colma beatrice ong' hor mostrar si suole,
E qual virile hà il core,
Tal forte ad ogni assalto appar di fuore.

223. Turris, fulmine prostrata, epigraphen sustinet; NULLA VIS CONTRA. Genuina hæc mortis est effigies, de qua Ovidius canit;

In morte.

Illa rapit juvenes, sustulit illa senes.
Quaque ruit, furibunda ruit: totumq; per orbem
Fulminat, & cæcis cæca triumphat equis.

Ovid. Epist. ad Liviam.

De eâdem inevitabili mortis violentia gravissimis his verbis intonat Apostolus? *Statutum est hominibus semel mori. Nimirùm*, interprete P. Cornelio à

Hebr. 9. 27.

Lapi-

Corn. à Lap. in hunc loc. Senec. Ep 99.

Lapide, *fixo, immobili, & indispensabili decreto Dei.* Facundus in hanc rem Seneca: *Omnes*, inquit, *eadem conditio devinxit. Cui nasci contigit, mori restat. Intervallis distinguimur, exitu æquamur. Nil non lubricum, & fallax, & omni tempestate mobilius. Jactantur cuncta, & in contrarium transeunt, jubente fortunâ, & in tanta volutatione rerum humanarum, nihil cuiquam, nisi mors, certum.* Idipsum, referente Joanne Stobæo, docet non tantum Sophocles; *Ubi tempus advenerit moriendi, ne ad Jovis quidem vestibula perveniens effugerit aliquis*; sed & Peripateticorum princeps, *Inevitabile est malum fatale.* Et Metrodorus; *Adversus alia quidem, munimenta parari possunt: quod vero mortem attinet, omnes homines civitatem immunitam habitant.*

Io. Stobæus Serm. 519.

Amans mundanus.

224. Navis, in mari fluctuans, & versùs accensum Phari lumen promovens, epigraphen reddit: MELIOR CYNOSURA PERICLIS. Propria hæc Amantis terreni idea est, qui caducam mulierculæ venustatem omnibus firmamenti sideribus longissimè præfert. E stultis his nonnemo sequenti epigrammate loquens introducitur;

Aspectans Para geminum, ceu lumina, sidus,
Dum fremit unda maris, talia dicta dedi.
Inveni portum? Castor, Polluxque valete,
Para Tyndaridum lumina lumen habent.
Nil ego nunc æstus moror æquoris, aurea Para
Lumina non dubia signa salutis erunt.

Amans Dei.

Senec. Ep. 23.

Sanctius de Deo hanc iconem interpretaberis, ad quem, ceu Pharum illustrissimam, omni alio mundi auxilio relicto, unicè confugiamus. Seneca; *Fac, oro te Lucili, virorum clarissime, quod unum te potest præstare felicem. Despice & conculca ista, quæ extrinsecùs splendent; ad verum bonum specta, & de tuo gaude.*

Præsentia Dei.

S. Cyrill. Alex lib. 3 in Ioan. cap. 23.

Luc. 24. 36.

225. Turris, à perpendiculari Sole illustrata, epigraphen præfixam habet; DUM VIDEO, NON TIMEO. Innuit videlicet, quisquis Deum præsentem habet, omnis timoris expertem vivere. *Cedit enim,* teste S. Cyrillo Alexandrino, *omnis perturbatio, cunctaque pericula desinunt, cum Christus adsit.* Unde Christus, Sanctis Apostolis in cœnaculo conspicuus, dixit; *Pax vobis, ego sum, nolite timere.* Idipsum etiam, servatâ proportione, de Principum assistentia pronuntiare licet. Basilius Imperator Leonem filium suum imbuens, *Quemadmodum*, inquit, *ea, quæ à te diligenter inspecta administrantur, multum emolumenti capiunt, ita quæ non inspecta neglectum prætereuntur, in magnam perniciem labuntur.*

Præsentia Principû.

Absentia Dei.

226. Turris, Solem à tergo respiciens, epigraphen tenet; CRESCERAN L'OMBRE AL DECLINAR DEL SOLE. Id est; EXCRESCENT UMBRÆ CADENTE SOLE. Ita post beneficentiæ ac favoris Divini occasum nonnisi calamitatum umbræ miserrimæ remanent. Id probè edoctus Vates Regius. *Ad vesperum*, inquit, *demorabitur fletus.* At verò, interprete S. P. Augustino, *Vesper fit, quando Sol occidit, occidit autem Sol ab homine, quando fugit à facie Dei.* Et rursùs; *Si ipse est beatitudo nostra, quid erit recedentis, nisi miseria?*

Psal. 29. 6. S. Aug. in hunc loc. Idem in Psal. 70. ad V. Domine quis similis tibi.

227. Joannes Ferrus singularem Cardinalis de Torre humanitatem, adversùs omnes beneficam, Emblemate significaturus, gentilitiam ipsius turrim hoc lemmate insignivit; IN LATUS OMNE PATET. Hæc virtus in quovis Rege aut Prælato principem locum obtineat, necesse est. Sinesii effatum est; *Episcopus, non uni sibi vacans, sed communissimus omnium esse debet.* Franciscus Titelmannus in illa Davidis verba: *Perambulabam in medio domûs meæ*, ita commentatur; *Eum, qui præest, in medio domûs oportet ambulare. Omnium enim gerat curam, necesse est.* Et rursus; *Illum in medio oportet ambulare, ut æquè propinquus, ÆQUE EXPOSITUS SIT OMNIBUS, ut ex æquo omnibus absque personarum acceptione invigilet.* Eodem Emblemate significatur, Principem omnium oculis ac censuris expositum vivere. Claudianus Theodosium Imperatorem Honorio in hæc loquentem sistit.

Benignitas Principis.

Sinesius.

Titelman. in Psalm. 100. 2.

Vita Principis.

Claud. in IV. Consul. Honor.

Hoc te præterea crebro sermone monebo,
Ut te totius medio telluris in orbe
Vivere cognoscas: CUNCTIS tua gentibus esse
Facta PALAM, nec posse dari regalibus usquam
Secretum vitiis.

Plin. Iunior in Panegyrico ad Trajan.

Idipsum in Mundo & Principum aulis probè expertus Plinius junior ait; *Habet hoc primum magna fortuna, quod nihil tectum, nihil occultum esse patitur. Principum vero non modo domus, sed cubicula ipsa, intimosque recessus recludit, OMNIAque arcana NOSCENDA famæ proponit, atque explicat.*

Bellum utile.

228. Monarchiæ inter armorum strepitus stabiliuntur, ac securitatem adeò firmam obtinent, qualem in ignava quiete aut turpi otio nunquam reperissent. Huic doctrinæ significandæ D. Didacus Saavedra Turrim expressit, quæ inter tumultuantes undas eminens, inscriptionem tulit; ME COMBATTEN, Y DEHENDEN. Id est; ME MUNIT, QUÆ ME OPPUGNAT. Oppugnat enim, dum assidui fluctus illam jactant; muniunt verò, dum nullum obsidionis locum hostibus relinquunt. Aristotelis politica est; *Civitates, magna ex parte bellum gerentes, conservantur, eadem imperio potitæ corrumpuntur.* Eam ipsam indolem calamitates præferunt, quæ adversùs hominem concitatæ, eundem ab interitu vindicant. Id apertè testatus David, ærumnas suas aquis comparat; *Circumdederunt me sicut aqua totâ die.* In hunc locum Hugo Cardinalis, *Tribulationes*, inquit, *vel terrores circumdederunt ad defendendum & muniendum. Aqua enim, quæ circuit castra, munimentum & defensio est eorum. Exod. 14. Aqua erant eis pro muro, à dextris, & à sinistris.*

Aristot lib. 7. Polit. cap. 14.

Calamitas utilis.

Psal 87. 18. Hug. Card. in hunc loc.

S. Theresia.

229. Ad honorem S. Teresiæ turrim symbolicam extruxêre; cum lemmate, OPPUGNATA FORTIOR. Enimverò Christiana hæc Amazon spiritûs ariditate, tentationum vehementia, calamitatum ac persecutionum impetu, innumeris infirmitatibus, aliisque adversantis totius mundi angustiis acerrimè constricta, animum semper imperterritum, tantâque Heroide dignum, opposuit. Illud ipsum Emblema S. Thomæ Aquinatis est proprium, qui in ætate juvenili à propria parente, à sororibus, fratribus, & consanguineis ad Dominicanorum Ordinem relinquendum gravissimè concitatus, tantò magis invictum ac imperterritum se demonstravit, quo majore illorum violentiâ pulsatus fuerat. Denique S. Ubaldus Canonicus Regularis, morbis acutissimis excruciatus, hanc B. Theobaldo laudem retulit; *Tunc fortior, & devotior erat in mente, quando durius flagellabatur in corpore.*

S. Thomas Aquinas.

S. Ubaldus.

S. Theobald. in vita.

230. Sumptuosum Saronense templum singularem Virginis Mariæ erga clientes suos tutelam è quatuor turribus dignoscendam proponit; quarum una hanc epigraphen præfert; VIRES ANIMUMQUE MINISTRAT; sicut enim milites, ad bellum accincti, è vicina turri plurimùm animantur; Ita Maria Virgo, veluti *Turris Davidica*, & *Turris eburnea*, Christianis militibus generosam mentem inspirat, & illustria trophæa, adversùs hostes suos figenda, promovet. Ut adeò à S. P. Augustino verissimè cognominetur, *Virtus pugnantium, palma Victorum.*

Patrocinium Mariæ V.

S. Aug serm. de Nat. B. V.

turrim. Eandem Emblematis rationem etiam de Maria Virgine, ceu *Turri Davidica*; de Angelo Custode, propugnatore nostro, aliisque Sanctis tutelaribus intelligere licet.

240. Pharus, mari vicina, sublimibus suis flammis miseras naves ad portum convocat, quæ inter noctis horrorem & tempestatum furias dispersæ, jamjam vasto undarum hiatu devorandæ erant. Ut adeò hanc epigraphen mereatur; ERRANTES REVOCAT. Bono Prælato, aut zeloso Prædicatori, munere suo incumbit, ut animas, naufragio proximas, doctrinæ suæ radiis, aut sancti exempli splendore è pelagi discrimine ac errorum tenebris ereptas, ad salutis portum reducant. Talem cumulatè se demonstravit S. Apostolus Paulus; *Etenim*, asserente S. Joanne Chrysostomo, *in tantum virtute progressus est, ut vix triginta annorum spatio, Romanos, & Medos, & Persas, & Parthos, & Indos, & Scytas, & Æthyopas, & Sauromatas, & Saracenos, & omne prorsus humanum genus sub jugum mitteret veritatis.* De sapientia testatur meus Div. Matthæus Bossus, quò animas errabundas instar clarissimæ lucis è fluctuante pelago ad securitatis portum transferat. *Quid esse potest luce sapientia dulcius, quid splendidius? quid amabilius? Hæc enim errantes nos per magnam sæculi noctem, & jactatos per devia; atque naufragia in hoc mari vasto ventis contrariis, & semper incertis, datâ veluto manu in propria quasi deducit, ut possimus per eam quieti, quem in portum tendimus, perspicere atque agnoscere.*

Prælatus. Prædicator.

S. Paulus.

S. Io. Chrys. hom. 4. de Laud. Paul.

Sapientia.

Matth. Boss. de instituend. sapientia animo Disp. 1.

241. Cùm adversùs Augustissimam Domum Austriacam iniqua fœdera passim conspirarent, & ex iis, veluti è Trojano equo, maxima hostium turba indies nasceretur; Serenissimus Hispaniarum Infans & Cardinalis, in Rempublicam Mediolanensem, aliasque inferiores Provincias delatus, solâ suâ authoritate factiones omnes edomuit, & oppressos populos defendit. Unde D. Carolus Bossus regiam illam Celsitudinem Castelli symbolo figuravit; quòd armis copiosè instructum, epigraphen tulit; TUETUR, ET ARCET. Nec sanè Emblematis hujus corpus à Principe illo quidquam alienum erat, cùm Castiliæ regnum, Ferdinando tum temporis subjectum, in insignibus suis castellum præferat. Atque adeò ille omnes boni Principis partes eâ tempestate exegit, quippe cujus est, & hostes reprimere, & subjectos tueri. Disertus in hanc rem Aristoteles; *Reges*, inquit, *custodiæ, defensionisque causâ constitutos, UT & locupletes PROHIBEANT injuriâ, ET inopem multitudinem contra locupletum injurias TUEANTUR.* Paulus Zazzaroni, nobilis Poeta, cùm malevolorum invidiâ plurimùm exagitaretur, ad D. Raymundum, Comitem de Turre, ceu unicum calamitatis suæ asylum, perfugit, suumque libellum supplicem hâc strophâ finiit;

Princeps.

Arist. 1. Polit. cap. 10.

Raimondo, iò vincerò la dubbia impresa
Se l'armi tue mi sian propitie, e pronte,
E s'haurè la tua Torre in mia desesa.

242. Cùm D. Alphonsus Comes de Litta in Archiepiscopum Mediolanensem ungeretur, Illustrissimus D. Carolus Scottus Symboli loco Turrim, è quadratis lapidibus formatam, statuit, qui in alternantes aureas nigrasque stationes, instar tabulæ latruncularíæ, decussati, ad gentilitium Archipræsulis illius abacum lusorium alludebant. Epigraphen addidit; QUADRIS MUNITIOR. Sicuti enim ædificio è quadratis lapidibus maximum, ac penè insuperabile robur accrescit; ita Turris illa instar præsagii erat, Ecclesiam Mediolanensem, ab optimo illo Archiepiscopo fidelissimè propugnatum iri. Certè Salomon templum suum quadratis lapidibus, ceu basi firmissimâ, constare voluit. *Præcepit Rex, ut tollerent lapides grandes, lapides pretiosos in fundamentum templi, & quadrarent eos.* Et Arphaxad, Medorum Rex, Metropolim suam Ecbatanam hostibus omnibus pertimescendam ac invictam redditurus, eam *ex lapidibus quadratis & sectis* exstruxit. Quin, ipsamet cœlestis, ac æterna illa Hierosolyma à Deo Architecto figuram recepit quadratam; ut testis oculatus, S. Joannes affirmat. *Civitas in quadro posita est.* Cæterùm Emblematis hujus inscriptionem Isaias subministrat his omninò verbis. *Lateres ceciderunt, & quadris lapidibus ædificabimus.* Interpretes hunc locum de Principibus & Episcopis intelligi volunt, quorum virtus & magnanimitas populum tueatur, & ab interitu vindicet. Unde Glossa Ordinaria; *Quadris lapidibus ædificabimus, id est*, inquit, *ex fortibus, & bellicosis Principibus populum muniemus.*

Tutela.

Quadratura in fabricis.

3. Reg. 5. 17.

Judith. 1. 2.

Apoc. 21. 16.

Isa. 9. 10.

Gloss. Ordin.

243. Tametsi supremum turris fastigium, ceu pars ipsius nobilissima, fulminum vehementiâ prostratum sit, turris tamen, veluti jacturam illam parvi æstimans, à D. Carolo Ghioldo, sancti Nazarii Theologo, generosam hanc epigraphen recipit. MODO INFIMA SERVEM. Eadem omninò mentis philosophicæ sensa sunt, quæ è sublimi dignitatis suæ gradu præcipitata, aliisque calamitatibus miserè depressa, nihil unquam affligitur, sed contrà maximè tranquillam se demonstrat, dum vitam suam in qualicunque sive mediocri, sive paupere fortunâ transigere permittitur. Senecæ consilio, *Redige te ad parva, ex quibus cadere non possis; inest paupertati, sine quâ nihil est jucundum, securitas.* Senecæ Philosopho consimilis alter Seneca Tragædus;

Contentum esse fortuna mediocri.

Senec. ep. 20.

Senec. in Thyeste.

Stet quicunque volet potens
Aulæ culmine lubrico,
Me dulcis saturet quies,
Obscuro positus loco
Leni perfruar otio.

244. Idem Ghioldus Emblematis loco Turrim supra montis fastigium collocavit, quæ necdum ad coronidem deducta, epigraphen tulit; ADHUC ALTIORA. Eorum hanc effigiem dixeris, qui ad assiduum sive honoris & dignitatis, sive etiam virtutis aut perfectionis Evangelicæ incrementum aspirant. Sanctus Gregorius Nyssenus acutè observat, Spiritum S. postquam animam justam ad Deum, relictâ terrâ, desiderandum, suavissimè invitâsset, *Surge, propera, amica mea, columba mea, & veni &c.* has ipsas voces mox alterâ vice ingeminâsse, *Surge amica mea, speciosa mea, & veni &c.* veluti dixisset, animam, quantumvis in sublime exsurrexerit, semper alia subliniora surgendi fastigia habere residua, neque ullum unquam crescendi finem reperire posse. *Sponsa exercitata rursus dicit; Surge, & ei, cum advenisset, dicit: veni, neque enim ei, qui verè surgit, unquam deerit SEMPER SURGERE, neque ei qui currit ad Dominum, unquam consumetur amplum & latum campi spatium ad Divinum cursum conficiendum.*

Profectus.

S. Greg. Nyss. hom. 6 in Cant.

Cant. 2. 10. ibid. n. 13.

245. Pharus, scopulis vicina, sublimi suo splendore fatales illorum insidias detegit, & fugam è præsenti discrimine docet. Unde D. Caroli Bovii lemma; DAT VITARE, DUM DAT VIDERE. Certè, qui hæreses aut hæreticos luce sua tempestivâ prodit, plurimos incautos & simplices ad vortices illos exitiales detestandos inducit. Porrò zelosus Magister aut Corrector,

Senec. ep. 40

vitiorum deformitatem ob oculos statuens, innumeros ab interitu vindicat. Seneca; *Audebo peccanti mala ostendere: vitia ejus si non excidero, exhibebo: non desinent, sed intermittent. Fortasse autem desinent, si intermittendi consuetudine fecerint.* Idipsum etiam de Prædicatore intelligit meus D. Carducius.

> *Vitare das, dum das videre funera,*
> *Fax turris alto fulgurans fastigio,*
> *Quidnis barathri detegat pericula*
> *Leges poli dum vulgat Orator sacer?*

Maria V. S. Bernard. serm. 4. super Salve Regina. S. Bonav. in Psalt. min.

246. Turrim inter Sionis propugnacula erectam, hoc lemmate insignies; CUSTODITA CUSTODIT. Maria Virgo à S. Bernardo genuinè vocatur, *Turris fortissima*, & à S. Bonaventura *Turris spes nostra*; Hæc tamen ipsa turris Virginea illos tantùm custodit ac propugnat, qui Divinas leges custodiunt, & ipsius obsequiis invigilant. Unde Emblematis Author P. Jacobus Masenius canit;

> *Arx est Virgo tibi; sed custodita tuetur.*
> *Obsequium quisquis postulat, antè ferat.*

Cæl. Rhodig. l. 12 antiqu. Lect. c. 10.

247. Cælius Rhodiginius visam à se turrim asserit, è latice structam, quam Julius Cæsar subjectis flammis non modò non dejicere potuit, sed contra longè fortiorem fecit; Unde lemma, NON INFIRMABOR AB IGNE. Huic turri homo insigniter patiens confertur, ardet ille nonnunquam mediis calamitatum flammis, sed nulla in eo vel particula comburitur; nec enim verbulum edit, quod impatientiam oleat. Talis omninò Jobus, qui veluti turris flammarum patiens *in omnibus his non peccavit labiis suis.* En turrim è latice structam, quam omnis Acherontica vis non dejecit. Isaaci conjux Rebecca, cùm geminos infantes in utero collidi persentisceret, perrexit, ut consuleret Dominum, responsum est, *duæ gentes sunt in utero tuo. &c. & major serviet minori.* Hîc S. P. Augustinus seriam quæstionem injiciens, quâ ratione id factum fuerit, percunctatur. Majorem enim non tantùm non servisse minori, sed potius necem inferre voluisse compertum est. Qui ergò servit, cùm occidere voluerit. Ad quæ optimè Magnus Augustinus: *Serviet*, inquit, *non obsequendo, sed persequendo, eo modo, quo mali serviunt bonis.*

Patiens

Iob. 1. 10.

Gen. 25. 22.

S. Aug. Tom. 10 serm. 78

248. Turris celso quidem fastigio se per aëra attollit; at quò altius exurgit, eò magis attenuatur, donec tandem cum acumine suo penitus deficiat. Unde serenissimus Philotheus turrim depinxit, cujus fastigium in tenuissimum acumen desinens, epigraphen tenet; ATTENUANDO DESINIT. Ita dum nostro imbecilli judicio cœlos, ac Deum perscrutari conamur, in tenues tandem auras elaboratam nostram rationem recedere animadvertimus. Proinde sanctius & reverentius est, hîc judicii deprimere aciem, neque pati, ut inani curiositate se cœlis inferat, seque ipsum tandem destituat. Proindè monet D. Augustinus, ad Deum in hæc verba suspirans; *Si quis non intelligit te, gaudeat & amet, non inveniendo invenire potius, quam inveniendo non invenire.* Eruditè canit Emblematis Author;

Dei cognitio.

S. Aug. l. 1 Conf. c. 6

> *Cernis, ut angusto per summa cacumina cono*
> *Altius inaccesso culmine surgat apex.*
> *Sed surgendo fugit, tenuesque recedit in auras,*
> *Et dum se attenuat, se periisse videt.*
> *Crede tibi credenda, Dei mysteria noli*
> *Altius ingenio volvere, stulte, tuo.*
> *Si scrutère, leves velut evanescit in auras,*
> *Atque nihil solidi, raptus in alta, tenet.*
> *Inferius maneas, dant inferiora quietem.*
> *Plurima mansuris damna minatur apex.*

249. Turres, seu speculæ, quæ in altis montibus positæ, regionum inserviunt custodiæ, quantò sunt altius erectæ, eò latius subjectam terram, adventantesque hostes, contemplantium oculis subjiciunt. Emblemati subscripsit serenissimus Philotheus; QUO ALTIUS, EO LATIUS. Ita quò propius Deo se admoverit homo, eò latius inferiora hæc circumspicit, agnoscitque grassantes vitiorum turmas, hostiumque insidias, quibus fœcunda malorum terra abundat. S. P. Augustinus; *Ut homo sit aliquid, convertat se ad illum à quo creatus est. Recedendo enim frigescit, accedendo fervescit: recedendo tenebrescit, accedendo clarescit. A quo enim habet ut sit, apud illum habet, ut benè ei sit.*

Deo propinquare.

S. Aug. Psal. 70. Conc. 2.

FINIS LIBRI DECIMI SEXTI.

MUNDI SYMBOLICI
LIBER DECIMUS SEPTIMUS.
INSTRUMENTA MECHANICA.

A C V S.

Caput I.

1. ACUS proprio suo usu ad scissas vestes uniendas deservit. Unde lemma; DISCUSSA RESARCIT. Vel, DISJUNCTA CONJUNGIT. Ita Dei Filius, ruptam nostram humanitatem, instar acûs, resarciit, effrenem carnem spiritui subjugavit, & Gentiles cum Synagoga, uti & Angelos cum hominibus amico nexu composuit. Quare de Christo affirmat S. Ambrosius; *Proprii corporis passione mortis penetrans viam, velut acu redintegravit scissa quadam nostræ vestimenta naturæ.* Explicatius Author operis Imperfecti, *Christus*, inquit, *est acus: qua spiritus consuit carnem*; additque, *Hæc acus judaicum populum junxit simul, & Gentium, de quo dicit Apostolus (Eph. 2.) Ipse enim est pax nostra, qui fecit utraque unum. Hæc est acus, quæ diruptam amicitiam Angelorum & hominum copulavit.* Nec aliter Sancta Ecclesia Servatorem nostrum, veluti acui non absimilem, supplici hoc hymno adorat.

Christus redemptor.

S. Ambr. l. 4. in Luc.
S. Io. Chrys. seu Auth. Op. Imp. Hom. 33. in Matth.

Te cogat indulgentia,
UT DAMNA NOSTRA SARCIAS.

Hymn. Vesp. Ascens. Dom.

2. Hiantium vulnerum margines acûs beneficio à peritis chirurgis constringuntur ac solidantur. Lemma; VULNERA STRINGIT. Genuina hæc Servatoris nostri, ceu Medici cœlestis, idea est, qui mentes nostras saucias, ac spiritualibus plagis miserè dilaniatas, suturâ felicissimâ committit, consolidavitque. Chrysostomus ore planè aureo de Christo differens, ait, *Qui vulnera consuere solus potest, à quo consuta est immortalitatis tunica, quæ olim conscissa erat super Adam &c.*

Christus Servator.
S. Chrysost. loc. cit.

3. Acus phrygia, quò pluribus puncturis vestem transfixerit, eo nobiliore pompâ locupletem reddit. Ut adeò D. Salvator Carducius opportunam hanc epigraphen subjunxerit; PUNGIT, UT ORNET. Idipsum cum servis suis studiosè observat Deus, quos ad insigne perfectionis ornamentum promovendos, crebrâ calamitatum acu vulnerat. S. P. Augustinus; *Sancti versabantur ante oculos Dei tanquam sine culpa, tanquam perfecti, tanquam Angeli: noverat autem, quid illis deesset, qui vindicabat in omnes affectiones eorum. VINDICABAT autem non irascens, sed propitius: sed ad hoc vindicabat, ut perficeret cæptum, non ut damnaret ejectum.* Prototypi loco vel unus sufficiat Jobus, in quo totidem virtutum gemmæ promicabant, quot vulneribus lancinatus fuerat. Olympiodorus; *De multis*, inquit, *hæc una est causa, cur à malis justi dilanientur, ut, quæ eorum virtus latebat: magis illuminata foras emineat, atque appareat. Hanc ipsam ob rem patientiæ simulachrum Jobus direptori, vexatorique dæmoni traditus est.*

Calamitas utilis.

S. Aug. in Psal. 98.

Olymp. in Argum. lib.

4. Acus, è munere suo, vel disjunctas vestes unit, vel scissas resarcit. Unde lemma; PUNGIT, UT SARCIAT. Ita benevolus Corrector, spirituales proximi sui fissuras compositurus, crebros admonitionum aculeos eidem infigit. Certè Apostolus reprehensionum suarum acumine tandem Corinthios ad pœnitentiam & salutem permovit. Ipsissimet verba ita habeto; *Etsi contristavi vos in Epistola, non me pœnitet, quia contristati estis ad pœnitentiam.* Quo loco etiam protestatur, sibi à Deo concessam esse *potestatem in ædificationem, & non in destructionem*; enimverò, uti Glossa interpretatur, *non destruuntur, qui corriguntur, sed correcti ædificantur.*

Correctio pungendo sanat.

2. Cor. 7. 8. ib. c. 13. 10.

Gloss. in hunc locum.
S. Chrysost. loc. cit.

5. S. Joannes Chrysostomus de acu affirmat; CONFIGIT, ET TRANSIT. Sicut enim

Calamitas transit. acus confixam vestem mox transit; ita calamitates, à Deo inflictæ, dum feriunt, transeunt, ac desinunt. Exodus de percutiente Angelo refert; *Transibit Dominus* PERCUTIENS *Ægyptios*. Et Isaias; *Sicut favilla pertransiens multitudo eorum, qui contra te prævaluerunt*. Jonas, in Oceani undis submersus, eas flumini assiduò fugienti similes fuisse testatur. *Omnes gurgites tui, & fluctus tui super me transierunt*. S. Cyprianus ait, calamitates in gaudium converti, sicuti tempestas in serenitatem. *In lætitiam mentes redeunt, & tempestate pressura, ac nube, & caligine discussa, tranquillitas ac serenitas refulgent*. Seneca;

Exod. 12. 23. Isa. 29. 4. Ion. 2. 4. S. Cypr. lib. de Laps. in principio.

Nulla sors longa est; dolor & voluptas
Invicem cedunt. &c.

6. Acus foraminis sui, ceu vulneris beneficio, filum secum trahit. Unde epigraphen subjunctam habet; PER VULNUS ATTRAHIT. filo autem inscribes; VULNERE TRAHOR. Ita nimirum Servator vulneris sui beneficio Thomam in fidei obsequium traxit, & vicissim Thomas illo latens Divini vulnere suavissimè rapiebatur. S. Paschasius super illis D. Matthæi verbis, *Facilius est, camelum per foramen acus transire*, ait; *Per acum ipse Christus intelligitur perforatus in passione: per quod utique foramen omnia ad se, & post se trahit*. Et Hugo Cardinalis; *Per foramen acus, id est, fidem vulnerum Christi*.

Vulnera Christi. S. Thom. Apost. S. Pasch in Matth. 19. 24. Hug. Card. in hunc loc.

7. Tametsi filum se solo nequeat telam trajicere, acui tamen infixum, quantocius & facillimè illam penetrat. Unde lemma; OVE ENTRATO PER ME' JO NON SAREI. Id est; UBI MIHI SOLI INTERDICTUS INGRESSUS. Haud aliter Beati solo vulnerati Servatoris beneficio cœlum ingressi sunt. Explicatissimè S. Chrysostomus; *Per cujus vulnus passionis gentes jam ingressi sunt vitam æternam*. Ut adeò illorum quivis jure dixerit; *Non ego autem, sed gratia Dei mecum*.

Vulnera Christi ad cœlum ferunt. S. Chrysost Oper. imperf. Hom. 38. 1. Cor. 15. 10.

8. Filum, à prævia acu tactum, epigraphen tenet; TE DUCEM SEQUOR. Vel, OBSEQUENS TRAHOR. Nativum hoc libertatis humanæ est ectypon, dum gratiæ Divinæ vestigia obsequente gressu incedere statuit. Hoc ipsum illa sacri Epithalamii sententia innuit; *Trahe me, post te curremus*. Id est, interprete S. Bernardo, *Trahe me post te, quia facias est mihi, ut me trahas, ut scilicet vim qualemcumque mihi, aut terrendo minis, aut exercendo flagellis inferas, quam parcens in meo me torpore male securam derelinquas. Trahe quodammodo invitam, ut facias voluntariam; trahe torpentem, ut facias currentem*.

Libertas sequitur gratiam. Cant 1. 3. S. Bern. serm. 21.

CARDO.

Cap. II.

9. PORta, cardinibus INNIXA VOLVITUR. Bargalius hoc Emblemate Civitatem vel Monarchiam, Cardinalis cujusdam regimine versari solitam, commonstrat. Eâdem omninò ratione Bartholomæus Rossius Ecclesiam Mediolanensem à S. Carolo, ceu portam à cardine gubernatam, affirmat. Unde etiam Emblemati subscripsit; TUTA CIRCUMVOLVITUR. In hanc rem præclarè vetus illa Prophetissa Anna; *Domini*, inquit, *sunt cardines terræ, & posuit super eos orbem*. idque cumprimis de Cardinalibus, Prælatis, ac cæteris viris Apostolicis intelligendum est, uti non sine plurium Authorum suffragio prolixè demonstrat P. Franciscus Mendoza. Porrò etiam homines justi, ceu totidem cardines, orbem propriis suis meritis sustentant. *Nam*, Philone asserente, *revera fulcrum generis humani justus est*. Inter eosdem cardines etiam sacras Litteras numerabis, quippe quibus innixus orbis, felicissimè stabilitur ac conquiescit. Opportunè S. Petrus Damianus; *Orbis enim super cardines terræ ponitur, cùm sancta Ecclesia, tanquam super bases, doctrinis Evangelicis solidatur*.

Dependentia. 1. Reg. 2. 8. Mendoz. in hunc loc. S. Scriptura. S. Pet. Dam.

CATENA.

Cap. III.

10. BOnam affectuum aut opinionum concordiam è Catena discere licet, quæ è pluribus annulis flexa, epigraphen monstrat. NECTUNTUR VICISSIM. Vitam quippe socialem & amicam à natura ingeneratam accepimus. Seneca; *Quomodo hominem homini natura conciliat; sic inest huic quoque rei stimulus, qui nos amicitiarum appetentes faciat*. Et Ovidius;

Concordia. Senec. Ep. 9. Ovid. 2. Pont Eleg. 3.

Scilicet ingenuis aliqua est concordia junctis:
Et servat studii fœdera quisque sui.
Rusticus agricolam, miles fera bella gerentem,
Rectorem dubiæ navita puppis amat.

Peccata quoque, nisi tempestivis antidotis præscentur, mox, instar catenatorum orbium, in oblongam seriem excrescunt. Nam, teste S. Gregorio, *Peccatum, quod per pœnitentiam non deletur, suo pondere* ALIUD TRAHIT. S. Hieronymus super illo Ezechielis, *Fornicata es in filiis Assyriorum*; ait, DE ALIIS *peccatis* AD ALIA *sæpè transimus; camque non egerimus priorum peccatorum pœnitentiam, augemus* DELICTA DELICTIS, *& nullo errore satiamur &c.* Hanc scelerum catenam in Pharaonis verbis prorsus admirandam cernere licet. Primum enim, referente Exodo, *Dixit inimicus persequar*. At persecutionibus & odio adversùs Hebræos penitus implacabili minimè contentus, eos insuper carceri mancipare decrevit, *& comprehendam*. Posteà libertate exutos, etiam bonis suis spoliavit; *Dividam spolia & implebitur anima mea*. Necdum exaturatus, crudele ferrum adversus populum Dei stringit; *Evaginabo gladium meum*. Donec tandem in immanes ac sanguinarias has voces prorupit; *Interficiet eos manus mea*. En horrendam tyrannidis inhumanæ catenam!

Peccata. S. Greg. Pap. S. Hieron. in Ezech. 16. 28. Exod. 15. 9.

11. Belluæ feroces, nullis edomandæ frenis, gravi catenâ ferreâ constringuntur. Unde lemma; DOMAT EFFRENES. Ita peccatores, nullo legis Divinæ freno coërcendi, tandem catenis ac captivitate constricti, ad officium trahuntur. Cùm Rex Manasses violento ac sacrilego furore insolesceret, mox, jubente Deo, à Babyloniis oppressus est, qui illum *vinctum catenis, atque compedibus, duxerunt in Babylonem*, ubi scelerum suorum pœnitudine duceretur. Israelis Rege in superbum, rapacem, & sanguinarium leonem commutato, quantocius *Gentes non absque vulneribus suis ceperunt eum, & adduxerunt eum in catenis in terram Ægypti*. Nabuchodonosor, penitus effrænis, adversus Deum & homines tumultuabatur; sed non ita multò post tantæ tyrannidis pœnas dedit, quando horrendâ hâc sententia fulminabatur; *Vinciatur ferro, & ære in herbis foris &c.* Compendio dixit S. Gre-

Captivitas est supplicium obstinatorū. 2. Paral 33. 11. Ezech 19. 4. Dan 4. 20.

S. Greg. in Moral. S. Gregorius Papa, *Aurem cordis tribulatio aperit, quam sæpe prosperitas hujus mundi claudit.*

12. Catena, gemino crudeli effectu, vinctos & ligat, & aggravat. Unde lemma; VINCIT, ET OPPRIMIT. Utraque hac tyrannide avaritia in cor humanum grassatur. S. Petrus Chrysologus, de Matthæo publicano disserens, *Matthæum publicanum*, inquit, *divitiæ sic cupiditatis publicabant Magistrum, sic ALLIGABANT vinculis cautionum, sacculorum ponderibus sic PREMEBANT, ut levari ad innocentiam, ad justitiam surgere, ad virtutem progredi non valeret.* Optimum proinde Magni Augustini consilium est; *Patrimonii tui, quo es LIGATUS, compedes in hac vita resolve, à te DIVITIARUM ONERA, abjice VINCULA voluntaria.*

Avaritia. Pet. Chrysol. serm. 28. S. Aug. serm. 21. de Verb. Dom.

13. Catena aurea, è collo vel pectore suspensa, hominem & aggravat & illustrat. Lemma; GRAVAT, ET ORNAT. Ita paupertatis, castimoniæ, & obedientiæ vota, quibus Personæ Religiosæ Deo obstringuntur, libertatem quidem coarctant, ut simul plurimum ornamenti ac gloriæ conferunt. Siracides de sapientia æterna philosophatus; *Injice pedem tuum*, inquit, *in compedes illius, & in torquet illius collum tuum:* tandem quippe *erunt tibi torques illius in stolam gratiæ.* S. P. Augustinus; *Non te vovisse pœniteat, imò gaude, jam tibi non licere, quod cum tuo detrimento licuisset. Felix necessitas, quæ in meliora compellit.*

Vota Religiosorum. Eccles. c. 6. v. 25. & 30. S. Aug. Epist. ad Armen. & Paulin.

CATILLUS

Cap. VI.

14. Catillus purificandis ac secernendis metallis deservit. Unde ipsi impositus, à Bargalio epigraphen retulit; SECERNENDO CONFICIT. Ita animæ justæ in extremo judicio à reproba scelestorum massa, ceu aurum obryzum ab æroris fæcibus separabuntur. Hanc discretionis rationem probè perspiciens Matthæus, ea in tertia vice inculcare nititur; *Colligite primum zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum; triticum autem congregate in horreum meum.* Et; *In consummatione sæculi exibunt Angeli, & separabunt malos de medio justorum: & mittent eos in caminum ignis.* Et rursus; *Separabunt eos ab invicem, sicut Pastor segregat oves ab hædis*; S. Hieronymus, illa Zachariæ verba interpretatus, *Sedebit separator in Azoto*; ait, *separatorem intellige Dominum, qui bonos à malis, & argentum & aurum à sordibus, scoriaque discernet.* Illud ipsum etiam Oratoris est Symbolum, qui causam suam ad tribunal delaturus, exactè omnia discutere, & momenta singula ad rationis libellam examinare solet. De hoc Nicolaus Caussinus; *Quid aptum sit, circumspicit, quid ex quoque nascatur, quid cuique sit consequens, quid alienum, quid repugnans, quid consentaneum, confusa denique, & permixta disjungit, disjuncta conciliat &c.* Denique Judex, consentaneè ad hanc ideam, nihil unquam definit, nisi circumstantiis ac causis omnibus distinctè ponderatis. In hanc rem Jobus; *Causam, quam nesciebam, diligentissimè investigabam. Oportet enim*, Interprete Joanne Sarisberiensi, *Judicem cuncta rimari, & ordinem rerum plenâ inquisitione discutere, neque antè obviare alicui, quam causa fit legitimis rationibus plenissimè limitata.*

Christus Judex. Matth. 13. 30. Ibid. 13. 48. & 24. 31. S. Hieron. in Zachar. 9. 6. Orator prudens. Causs. de Eloqu. l. 2. c. 6. in fine. Judex diligens. Job 29. 16. Jo. Sarisber. l. 5. Polycrat. cap. 12.

15. Ferrea massa, à vicina manu in catillum seu furnulum chymicum injecta, epigraphen reddit; VERTET IN AURUM. His Alchymistarum catillis se non absimiles probant, qui injurias sibi irrogatas beneficiis compensant. Ita Josephus, lethali fratrum odio exagitatus, in vicem illos amare ac munificentiâ maximâ est prosecutus. Disertè S. Paulus; *Maledicimur, & benedicimus; persecutionem patimur, & sustinemus; blasphemamur, & obsecramus.* Magno Augustino teste. *Fructus boni sincera dilectio, non solùm fratris, sed & inimici.*

Injurias beneficiis compensatio. 1. Cor. 4. 12. S. Aug. Psal. 103. Conc. 2.

16. Catillus, metalli expurgandi causâ supra furnulum positus, epigraphen tenet; EXPIET UT SORDES. Ipsum assolet Deus, qui omnes animæ nostræ imperfectiones eliminaturus, illam crebro calamitatum aut morborum igne excruciat. Hanc veritatem probè perspiciens Salvianus, ait; *Affectis artubus, vires corporum in virtutes transferuntur, ut mihi genus quoddam sanitatis esse videatur, hominem interdum non esse sanum.* Et paulò post; *Exultat anima læta corpore affecto, quasi adversario subjugato quanto imbecillior corpore, tantò purior sensu, vincentibus carnem tuam morbis, mente vicisti.*

Calamitas purificans. Salvian. Epist. ad Caturam.

CIRCULUS DOLIARIS.

Caput V.

17. Circulus doliaris, aliquot doliorum assulas, necdum perfectè coagmentatas complectens, epigraphen tenet; IN ORDINE STRINGIT. Ita omninò Superioris authoritas, castigationis rigor, & prudentis consiliarii vel Magistri regimen mirificè deserviunt, ad filios vel subditos in civilium aut domesticarum constitutionum observantiâ assiduò stringendo. Justus Lipsius; *Sicut vimineos circulos quibusdam vasa adstringunt atque alligant, ne quid effluat: sic Præceptores monitis suis animos discipulorum &c.*

Magistri authoritas. Lips. Cent. 2. ad Belg. Ep. 19.

18. Circulus doliaris, viminibus saligniis colligatus, epigraphen sustinet; LIGAMENTO ROBUR. Hinc conjicies animam, votorum ligamine Deo connexam, maximo spirituali vigore invalescere. Item S. Ecclesiam Catholicam è Martyrum suorum vinculis ac compedibus plurimum firmamenti accepisse. S. Prosper; *Fremebant gentes, irrascebantur populi, sæviebant Reges & potestates, contradicebant superstitiones, & totius mundi reluctabantur errores: sed de resistentibus, furentibus, persequentibus, populum suum Christus augebat, & PER VINCULA ac supplicia mortesque Sanctorum ROBORABATUR Fides, vincebat veritas &c.*

Vota Religiosorum. Martyres Ecclesiæ. S. Prosp. l. 2. de Vocat. Gent. c. 5.

19. Circulus doliaris, è virescente betulaceâ virgâ in figuram sphæricam arcuatus, inscriptionem à nonnemine recepit; CIRCUMFLEXUS INFORMOR. Ita per diversas orbis Provincias delatus, tandem prudens & astutus domum revisens Ulysses, assiduis itineribus fatigatus, id elogii ab Homero retulit;

Qui mores hominum multorum vidit, & urbes.

Peregrinatio. Horatius in Arte poetica.

Cæterùm voluntas, ad ordinationis Divinæ nutum incurvata, sanctificantis gratiæ formam recipit. Unde sacra Scriptura apertè dicit: *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Superbis resistit*, inquit interpres Augustinus, *ut humilientur, ut obdurentur. Humilibus autem dat gratiam, ut diligant obedientiam, & ne recipiant excellentiam.*

Humilitas obtinet gratiam. Luc. 4. 6. S. Aug. Psal. 118. Conc. 17

20. D. Joannes Baptista Mazzolenus ingenioso Emblemate aliquot circulos doliares expressit, qui nullis adhuc viminibus colligati, dolium circumdabant, cum lemmate VINCIEMUS, SI VINCIEMUR. Mens imaginis erat, ipsosmet Superiores ad regularis doctrinæ ac morum observantiam sedulò alligans

Superior observans subditos facit observantes.

gandos esse, priusquam subditos suos vinculis illis constringere nitantur. S. Gregorius Papa; *Usus rectæ conversationis est, ut præesse non audeat, qui subesse non didicit: nec obedientiam subjectis imperet, quam Prælatus non novit exhibere.* Opportunè canit Carducius Can. Reg. Lateran

S. Greg Papa l. 1. Dialog.

Si vinciemur, vinciemus asseres;
Sic lege vinctus subditos Princeps ligat.

21. Complures circuli doliares, in densum fascem collecti, eo planè modo, quo in nundinis venales haberi consueverunt, à Lucarino inscriptum sustinent; DISJUNCTI PRÆSTANT OFFICIUM. Innuit videlicet, separationem nonnunquam ad negotia perficienda unicè necessariam esse. Origenes de Dei servo disserens, ait; *Quamdiu permixtus est turbis, & in multitudine fluctuantium volutatur, non vacat soli Deo, nec segregatus est a vulgo, nec potest esse sanctus.* Præceptionem, in exercitu potissimum observandam, tradit Polybius; *Ubi extraneorum militum magna est multitudo, non sunt simul habendi, sed diversa in loca (ne inter se contra nos conspirent) ducendi.*

Separatio.
Orig. Hom 8. in Levit.
Polyb. lib. 1.

22. De Filio prodigo refert S. Lucas; *In se autem reversus aixit &c.* Unde Lucarinus eundem Emblemate significaturus, circulum doliarem expressit, qui unam extremam suam partem alterâ constringens, epigraphen monstrabat; RETORTUS AD SEIPSUM. In hoc argumentum S. Petrus Chrysol. *In se antè redit, ut rediret ad Patrem, qui a se antè recesserat, cùm recessit a Patre. A se migrat, & ab homine totus transit in bestiam, paternæ pietatis immemor, gratiæ genitoris oblitus.* Iis porrò nativam hanc effigiem tribueris, qui examinandis præteritæ vitæ suæ actionibus operam impendunt. Sanctus Joannes Chrysostomus, postquàm Evangelicum illum Patremfamilias considerasset, qui expensarum rationem à villico postulabat, subjungit; *Faciamus igitur hoc in operibus nostris, vocatâ conscientiâ nostrâ. Faciamus similiter rationem operum, verborum, cogitationum, & scrutemur, quid utiliter insumptum sit, & quid in perniciem nostram: quis sermo male expensus in convitia, in sales, in turpiloquia, quæ concupiscentia oculum in intemperantiam provocavit &c.*

Luc. 15. 17.
S. Pet Chrys serm. 2.
Examen conscientiæ.
S. Io Chrys. serm. de Pœnitentia.

23. Circulus doliaris crebros victoris ictus ideò solummodò sustinet, ut doliorum assulæ benè coagmentatæ inter se persistant. Unde D. Rancatus hanc epigraphen subjunxit. SON LE PERGOSSE MIE L' ALTRUI FERMEZZA, Id est, ALIUM MEA VULNERA FIRMANT. Idipsum hominibus imperterritis consuetum est, qui hostium vulnera non sine magnanimo pectore excipere soliti, ipsos etiam spectatores ad generosam luctam extimulant. Gorgonius, Imperatori Diocletiano à cubiculis, ejusque Collega Dorotheus, sub Christi Crucifixi signis merebantur quidem, at ubi quodam die Martyris cujusdam animum in atrocissimis cruciatibus invictum aspexerant, mox fidei Christianæ radices adeò firmas conceperunt, ut gravissimis suppliciis liberè objecti, Martyrum lauream retulerunt. Cæterùm de Christi Redemptore, *cujus livore sanati sumus*, ait Magnus Augustinus; *Ille est sanitas in te, qui suscipis vulnera propter te.*

Exemplũ fortitudinis.
9. Septemb.
Christus Redemptor.
S. Aug in Psal. 42.

24. Circulus doliaris, à victore percussus, epigraphen mea quidem sententiâ opportunam præfert; PERCHE GLI ALTRI RISTRINGA JO SON PERCOSSO. Id est; UT ALIOS STRINGAM, VAPULO. Propria hæc ministri cujusdam idea est, qui ab assiduâ Principis tyranni, vel Prælati indiscreti importunitate compellitur, ut subditos ob varias causas in carcere constringat, aliisque violentis rigoribus sub regularis disciplinæ observantiam cogat. Sapienter dixit S. Hieronymus; *Est sapienti servire, libertas; ex quo colligitur, quod stulto imperare, servitus est.*

Minister superioris violenti.
S. Hieron. Ep. ad Simpl.

CLAVIS.
Cap. VI.

25. JOannes Ferrus Abbas, reformato Contilis lemmate, clavi subscripsit; CLAUDIT, ET APERIT. Genuino hoc Emblemate authoritatem Summi Pontificis, aliorumque Episcoporum, aut Sacerdotum subdelegatorum, describere licet. De his disertè Christus; *Tibi*, inquit, *dabo claves regni cœlorum. Claves autem regni cœlorum*, interprete Rabano, *ipsam discretionem & potentiam nominat: potentiam, quâ liget & solvat: discretionem, quâ dignos vel indignos discernat.* Atque adeò clavibus illis utraque potestas ordinis & jurisdictionis significatur, quâ Sacerdotes à peccatis commissis Dei loco absolvere, vel absolutionem negare; item dies feriatos, jejunia, decimas, aliasque leges sancire; vel, prout melius judicaverint, earundem legum gratiam facere amplissimâ authoritate possunt. Hæc potestas ex Isaiæ oraculis præfigurata habetur, ubi Deus de summo Sacerdote Eliacim olim decreverat; *Dabo clavem domûs David super humerum ejus: & aperiet, & non erit, qui claudet, & non erit, qui aperiat.* S. Ambrosius in illa Apocalypsis verba commentatus, *Hæc dicit sanctus & verus, qui habet clavem David, qui aperit & nemo claudit, CLAUDIT, & nemo APERIT*; ait, in illâ clave infinitam Christi sapientiam ac potestatem intelligendam esse, quâ *APERIT corda gentilium ad percipiendam doctrinam fidei, quæ nullus persecutor claudere poterit, CLAUDIT verò, atque destruxit culturam idolorum, quam nullus persecutor aperire potuit. Aperuit etiam aditum regni cœlestis, quod nulla vis dæmonum claudere potest: clausit verò eundem aditum reprobis, quod nullus eis aperire poterit.* Præsulum Gemma S. Augustinus eandem clavem, quæ non quidem domos terrestres, sed cœli portam claudit & aperit, orationem interpretatur. Unde de Elia disserens, *Clavis cœli*, inquit, *fit sermo Eliæ: Jubet enim, & CLAUDITUR cœlum; orat, ET APERITUR.* Porrò mirificam clavem illam etiam bonorum operum nostrorum schema esse testatur idem S. P. Augustinus; quippe quæ cœlestes fores, ceu ariete admoto, aperiunt & claudunt. *Habitaculum cordis nostri*, inquit, *evacuetur vitiis, & virtutibus repleatur: claudatur diabolo, & aperiatur Christo: & ita laboremus, ut nobis bonorum operum clavibus januam regni cœlestis aperire possimus. Sicut enim malis operibus, quasi quibusdam seris ac vectibus, vita nostra janua clauditur, ita absque dubio bonis operibus aperitur.*

Authoritas Pontificis.
Matth. 16. 19
Raban in Caten. aur.
Isa 22. 22.
S. Ambr in Apoc 3. 7.
Christus.
Oratio.
S Aug serm. 226 de temp.
Opera bona.
S Aug. serm. 252. de temp.

62. Clavis, è proprio suo munere, ABDITA PANDIT. Prophetiæ hoc symbolum est, quæ res quasvis arcanas mentis nostræ oculis perspicuas efficit. Prædicatores quoque obscura & arcana Sacræ Scripturæ ostia reserant. S. P. Augustinus; *Deus ad hoc obscura esse voluit dicta Prophetarum, ut haberent postea servi Dei, quod interpretando influerent super aures & corda hominum.* De S. Joanne Baptista canit Ecclesia;

Prophetia. Prædicator.
S. August. in Psal 146.
Hymn. de S. Io. Bapt.

Ventris abstruso recubans cubili,
Senseras Regem thalamo manentem;
Hinc parens nati meritis uterque
Abdita pandit

27. Cla-

S. Petrus.

27. Clavem hoc lemmate loquentem sistes; HOSTI, NON HOSPITI CLAUDO. S. Petri hanc effigiem interpretaberis, qui cœli clavibus insignitus, illius portam non quidem fidei ac virtutum hostibus, sed solis Dei amicis reserat. Unde in illius honorem canit S. Ecclesia;

Vitæ recludit pascua, & fontes sacros,
Ovesque servat creditas, arcet lupos.

S. Aug. serm. 152. de Temp.

Sapienter proinde monet Magnus Augustinus; *Ita laboremus, ut nobis bonorum operum clavibus januam regni cælestis aperire possimus.*

Violentia nocet.

28. Clavis dexterè admodum, ac sensim intra seram versanda est; secus enim claustrales denticuli ac rotulæ rumpuntur, suoque ordine excedunt. Unde clavis, intra seram circumacta, à Joanne Francisco Bonomo epigraphen recepit; VIOLENTIA INVERTITUR ORDO. Emblemati verò hunc titulum præfixit, *In re modus.* E Boetii sententia. *Optimus est in omnibus rebus modus.* Et bonomus, Emblematis Author;

Moderatio. Bonom. nella Chiusa Embl. 41.

Ut reseres, clavim moderatè evolvere fas est;
Vi mota, in motu non magè firma manet.

Miles prudens. Amans resolutus. Plutarch. Disp. Amatoria.

29. Clavis generalis, seu communis, seris omnibus facillimo negotio reserandis deservit. Unde lemma; SUPERA OGNI CONTRASTO. Idest; ADVERSANTIA VINCIT. Gratiosa hæc sagacis Bellidueis, aut amantis obfirmati idea est; nam Plutarcho teste, *Vir, amore ebrius, nihil requirit, cùm dimicat cum hostibus, Martem: sed quia Deum suum habet adjunctum; ignem & mare, & flatus ætheris paratus est pervolare.* Appositè Leander.

Leand. apud Musæum.

Tuum ò Virgo, propter amorem etiam asperam transibo aquam,
Licet igni ferveat, & innavigabilis sit unda.

M. Virgo.

30. Clavis, ædibus reserandis destinata, epigraphen reddit, CLAUSA RECLUDO. Maria Virgo Cœli reserandi potestatem a Deo erga suos clientes accepit; ut adeò rectè cognominetur à S. Ephræmo *Clavis regni cælestis*; Et à Butcone, *Clavis regia Christi.* Eruditè canit P. Masenius;

S. Eph. in Laud. B. V. But. hymn. grat. 126.

Parva licet, magnas clavis custodio gazas,
Quamque alii subeant prava pando viam.
Virginis iste labor, clausi qua clavis olympi est,
Oblata cœlum clave, viator adi.

Dona variorum varia.

31. Zingreffius fasciculo clavium inscripsit; NON OMNIA POSSUMUS OMNES. Sicuti enim quævis clavis nonnisi unius seræ aperiendæ facultatem habet, ita suis quoque limitibus circumscripta sunt singula hominum ingenia. Verissimè Seneca; *Magna quoque ingenia quando plus, quam in uno, eminuerunt genere?* Et S. Paulus; *Nunquid omnes Apostoli; nunquid omnes Prophetæ? nunquid omnes Doctores? nunquid omnes virtutes? nunquid omnes gratiam habent curationum? nunquid omnes linguis loquuntur? nunquid omnes interpretantur.*

Senec. l. 3. Controv. 1. Cor. 12. 29.

Maria V. S. Ecclesia.

32. P. Sebastianus à Matre Dei clavi aureæ, ad portam obseratam applicatæ, inscripsit; HÆC OSTIA PANDET. Mariam Virginem hæc imago spectabat, clausum enim est cœlum, imò adeò clausum; ut nonnisi violenti rapiant illud: felix proinde es, si Deiparam, ceu portæ cœlestis clavicularium, tibi reddas propitiam, quæ facilem tibi aditum aperiat. Porrò sancta Ecclesia eas à Christo claves accepit, ut quibusvis fidelibus cœlum aperire possit. S. P. N. Augustinus; *Tantùm valent claves regni in sancta Ecclesia tua, ut de nullis desperandum sit, quamdiu in hac terra per tuam patientiam vivunt.*

S. Aug. de Bat. boni. c. 46.

CLAVUS.

Caput VII.

S. Clavus

33. AD solemnem sancti Clavi festivitatem, Mediolani quotannis celebrari solitam, Joannes Baptista Rusca Emblematis loco clavum figuravit, qui per militaris scuti umbonem transfixus, epigraphen tulit; FERIT, ET DEFENDIT. Innuebat videlicet, è sacris illis armis Orbi Christiano salutem, uti & monstris infernalibus extremam perniciem advenisse. S. Ambrosius Judæos, dolore ac confusione plenos, his omninò verbis introducit. *Ecce & clavus in honore est, & quem ad mortem impressimus REMEDIUM SALUTIS est, atque invisibili quâdam potestate DÆMONES TORQUET.*

S. Ambros. Conc. in obit. Theodosii.

Christus patiens.

34. Clavus clavum ex assere propellens, ab eodem Rusca epigraphen recepit; ARTE ARTEM. Vetus quippe parœmia est, *Clavum clavo trudere.* Mens Emblematis erat, Servatoris nostri clavos eliminandis peccatorum clavis, quibus pectus nostrum transfixum erat, deservisse. Opportunè S. Ambrosius; *Clavus*, inquit, *est libido, clavus tristitia, clavus iracundia, clavi sunt omnes passiones, quæ velut quodam veru animam nostram penetrant.* S. Bernardus eâdem metaphorâ commonebat, crebris virtutum actibus, ceu clavis, vitiosas nostras consuetudines propulsari. *Sapientia*, inquit, *vincit malitiam. Clavus clavo expellitur, ita & prava, bonis supervenientibus eliminantur.* Idem Doctor Mellifluus testatur, jugi infernalis incendii consideratione, ceu clavo, ignitos libidinis clavos è pectore nostro exterminari. *Sicut clavus clavum expellit: ita sæpe ardor gehennæ emittit foras ardorem luxuriæ.* P. Julius Nigronius votorum Religiosorum triadem in Christi Crucifixi clavis ad vivum exprimi docet, aitque, votorum observantiâ vitiosos animi clavos felicissimè exturbari. *Clavos vitiorum, & passionum, vota paulatim, dum observantur, & virtutes votorum exercentur, ex anima extrudunt.* Tandem etiam sicuti clavus clavo pellitur, ita unus Amor expellit alterum.

S. Ambr. l. de Bono mortis c. 5. Virtus expellit vitium. S. Bern. serm. de Verb. sap. Inferni Meditatio libidinem pellit. S. Bern. serm. 25. de fornic. Vota religiosa. P. Iul. Nigron. in Reg. 4. Commun. n. 17. Amor.

35. Mare Adriaticum procellis adeò crudelibus tumultuabatur, ut assiduis naufragiis miserrimi nautæ submergi soliti, tandem illud communi voce *voraginem navigantium* cognominarent. Unde S. Helena, Magni Constantini Mater, tanto malo consultura, è sacris clavis unum mari injicere decrevit; *Confisa de Domini misericordiâ*, Gregorii Turonensis verbis utor, *quod sævas fluctuum commotiones facilè posse opprimere.* Nec irrito conatu; nam *quo facto, redditur mare quietum, tranquillaque deinceps navigantibus flabra præstantur.* Quamobrem Rusca, superiore numero adductus, clavum expressit, qui in mare submersus, epigraphen tulit; TUMIDA PLACAT. Verbis è Virgilio mutuatis;

Greg. Turon. de gloria Mart. c. 6.

Sic ait, & dicto citius tumida æquora placat.

Virg. Æn. v. 146.

Et certè sicut mare Adriaticum è sacri clavi virtute tranquillitatem recepit, ita Christus gravissimas tempestates, toto mundo agitatas, solâ clavorum suorum, & passionis acerbissimæ virtute composuit. S. Hieronymus miros illos Jonæ eventus allegoricè interpretatus, *Tulerunt Ionam, & miserunt in mare, & stetit mare a fervore suo*; ait, *Si consideremus ante passionem Christi errores mundi, & diversorum dogmatum flatus contrarios, & naviculam, totumque humanum genus: id est, creaturam Domini periclitantem, & post passionem ejus tranquillitatem fidei, & orbis pacem, & secura omnia, & conversionem ad Deum, videbimus,*

Christus patiens. S. Hieron. in Ioan. c. 1. n. 13

bimus, quomodo post præcipitationem Jonæ stetit mare à fervore suo. Magis succinctè Remigius Altisiodorensis; *Ante passionem Domini mundus diversorum fluctibus errorum periclitabatur: at post mortem ejus tranquilla omnia discernimus, & securâ unitate fidei, & agnitione veritatis totus orbis exultat.*

Remig. Altis. in Ioan. 1. 15.

36. Clavi à fabris intra aquas, aliumve pinguem liquorem intingi assolent, ut res qualvis majore facilitate transfigere ac penetrare queant. Unde Rusca clavo, intra aquas mersato, subscripsit; UT FACILIUS. Ita clavi Divinissimo Servatoris nostri sanguine tincti, vires adeò validas imbiberunt, ut æreas inferni portas perfringere, æterni supplicii sententiam irritam reddere, cœlos penetrare, aliaque prodigia efficere potuerint, *Scito*, inquit Tertullianus, *ascensum illum exinde complanatum vestigiis Domini, & introitum exinde reseratum viribus Christi.*

S. Clavi cœlos reserant.

Tertull. l. 5. cont. Marcion. c. 10.

37. Clavi cuspidati, prominentibus aculeis circum theatra aut valla militaria defixi, locis illis securitatem præstant, hostiumque accessum remorantur. Epigraphen addidi; VALLANT, ET ARCENT. seu, VALLANT, ET VULNERANT. Servatoris nostri clavi, geminâ prærogativâ, & Christianos muniunt, & Judæis, vel Infernorum monstris fatalem aculeum infigunt. Ut adeò de sacratis illis clavis idipsum, quod S. Joannes Chrysostomus olim de Cruce, pronunties; *Ea dæmones ulciscitur, ea tollit morbos amica: ea est armatura invicta, ea murus inexpugnabilis; ea est munimentum insuperabile, quæ non solùm barbarorum irruptiones, & incursiones hostium, sed ipsorum etiam immanium dæmonum phalanges perrumpit.*

S. Clavus.

S. Ioan. Chrys. in Psal. 109.

38. Rigente hyeme, calceorum soleæ acutis clavis muniri solent, ut in lubrica glacie defixi, pedem firmum, & à lapsu immunem sustineant. Unde calceo, clavis armato, inscripsi; IN LUBRICO SISTUNT. Vel; VESTIGIA FIRMANT. Ita affectuum nostrorum gressus è patientis Christi clavis firmamentum adeò validum recipiunt, ut lubricas mundi vias pede nunquam exerrante decurrant. Eusebius Gallicanus; *Dominus noster JESUS Christus non solùm Divinitatem, sed etiam mortem suam, & crucem post futuris voluit sæculis celebrari: ut a peccatis, propter quæ moriebatur, non solùm nos Dei mandata revocarent, sed illata pro nobis supplicia, & vulnera deterrerent.*

Passio Christi retinet.

Euseb. Gallic. Hom. 2. de Symb.

39. Clavus retortus nonnunquam instar clavis deservit ad scrinia quædam obserata recludenda. Unde lemma; INFIXUS RESERAT. Clavus ille sacratissimus, in Servatoris nostri manibus ac pedibus defixus, cœlos ferreos, longisque ab hinc sæculis obseratos, instar clavis felicissimè aperuit. Opportunissimè S. P. Augustinus, *Clavus reserans, clavus penetrans factus est mihi.*

S. Clavus est clavis.

S. August.

C V N E V S.

Cap. VIII.

40. QUi ligna findunt, obfirmatos ac rigentes arborum nodos cuneis effringere, eorumque vitiosos nexus dissolvere solent. Unde lemma; MALE COMPACTA DISSOLVIT. Zelosi ac magnanimi Principis hæc idea est, qui subditos, in vitiis obduratos, duriore cuneo expugnat: consentaneè nimirùm ad vetus illud proverbium; *Malo nodo malus quærendus cuneus.* Idipsum verus amicus solet, qui correctionis cuneo pravas consuetudines ab homine conatur separare. Plutarchus; *Verus amicus*, inquit, *ubi correctione opus, mordacem sermonem, libertatemque, curatore dignam, usurpat.*

Justitia vindicans.

Correctio.

Plut. Opusc. de discrim. adul. & amici.

41. Cuneus è durissimo chalibe formatur, ut lignis validè impactus, illorum nodos citra ullam suam offensam effringere possit: ut adeò jure has voces instar lemmatis pronuntiet; INOFFENSUS EFFRINGO. Ita Heroicus animus è grandibus ac innumeris hostium machinamentis destructis nullum unquam detrimentum accipit. Certè Josias, Ariolis, & idolorum Sacerdotibus interfectis, lucis infamibus succisis, lupanaribus dirutis, idolis comminutis, sacrilegis altaribus eversis, & ut Regum fasti prolixè testantur, dæmonum ministris omnibus trucidatis, inter tot facinorum prodigia nihil unquam offensæ sustinuit. Sic nimirum viri fortis est, frangere & non frangi. S. Ambrosii opinione, *Fortitudo inexpiabili prælio adversus vitia decertat, invicta ad labores, fortis ad prælia.*

Animus generosus.

4. Reg. 23.

S. Ambr. l. 1. de Offic.

42. Cuneus non quidem mollibus, sed obduratis lignorum partibus rumpendis, deservit. Unde inscriptio; DURIORA RESOLVIT. Ita imperterritorum militum acies à latinis *cuneus* vocari solita, nonnisi adversus hostium phalanges maximè robustas invehitur. In hoc argumentum Torquatus Tassus canit,

Generositas militaris.

Tass. Conquist. lib. 18. st. 143.

Mà conservando par l'usanza e'l modo
Del secol prisco, anzi mirabil arte,
L'ordin più folto de nemici, e'l nodo
D'aspra guerra incidean da quella parte;
Come cuneo tal hor, dov'è più sodo
Il tronco alpestro, vi il divide; o parte:
Ei duri colpi trapassaro à dentro
Del ferreo cerchio al sanguinoso centro.

Ille ipse pectoris magnanimi est genius, quòd superandis rebus difficillimis delectetur; nam, ut Tullius definit, *Magnanimitas est virtus spontanea, difficilium aggressio, & rationabilis.*

Magnanimus.

Cicero lib. 1. de Offic.

43. Cuneus, nonnisi adversus duriores arborum nodos impelli solitus, epigraphen à me recepit; EXERIT IN SOLIDA ROBUR. Viros magnanimos hæc idea spectat, quibus solenne est, obfirmatam potentûm duritiem labefactare. Ita Elias Achabo infames suas noxas exprobrans, gravissimis insuper suppliciis eum perculit. Joannes Herodi ob adultera commercia in faciem obstitit. S. Sylverius gravissimas minas, à Theodora Imperatrice in hæretici cujusdam favorem factas, nihil æstimans, vitam potius, quàm mentem suam generosam amittere voluit. S. Ambrosius authoritati suæ adeò nihil derogari est passus, ut ipsum etiam Imperatorem Ecclesiâ interdixerit. &c. Cassiodorus, *Magnanimus, animo stabili defixus est, & cælestium rerum contemplatione firmatus manet semper impavidus.*

3. Reg. 21. 19. &c.

Magnanimus.

Marc. 6. 18.

Cassiod. in Ps. 1.

44. Cuneo violentis ictibus percusso, quantocius durissimi quoque lignorum nodi rumpuntur. Unde lemma; CÆSUS, OBSTANTIAS SOLVIT. Martyrem, sapientiâ & fortitudine plenum, hæc idea concernit, qui gravissimis suppliciis excruciatus, vivaci suâ facundia ac imperterrito pectore omnes obloquentium adversariorum rationes dilucidè convellit. Certè Eleazarus, carnificum tyrannide accerrimè tortus, Josepho Hebræo teste, *Munimentis optimæ rationis, primique consilii, venientium impetus procellarum suis accepit membris, eosque nisu corporis invictus fregit &c.*

Martyr.

Ios. Hebr. aut. l. de Machab.

45. Historiæ memorant, quòd cùm Dominus Paulus Gutierez in obsidione Olysiponensi aliquot cuneos muro infixisset, qui instar scalæ ad conscendendam civitatem deservirent, Rex Alphonsus Henricus, id intuitus, Gutiero cognomen Equitis à Cu-

neo

neo dederit; unde hodie adhuc omnes ipsius posteri vocantur d' Acugna, seu à Cuneo. Eò alludens, aliquot cuneos, mœnibus infixos, hoc lemmate insignies, PARANT AD ARDUA GRADUM. Ita sanè lancea, clavi, cæteraque patientis Christi supellex, in pectore nostro defixa, victoriæ obtinendæ, ac cælo expugnando scalas opportunissimas admovet, S. Gregorii Magni sententia, *Nihil adeò grave, quod non æquanimiter toleretur, si Christi passio ad memoriam reducatur.*

Passio Christi.

S. Greg. Papa in Epist.

FOLLIS.

Caput IX.

46. FOllis auram, à se receptam, liberali ore ad ignem animandum expirat. Unde lemma; SPIRAT ACCEPTO, subintellige, *aere.* Præclara hæc Prædicatoris aut Prophetæ idea est; qui doctrinas, non quidem ex proprio cerebro, sed à Deo, à sacris Litteris, & à suis Majoribus derivatas in populum spargunt. Vincentius Lyrinensis, in illud Apostoli commentatus. *O Timothee, depositum custodi, devitans profanas vocum novitates;* ait, *Quid est depositum? quod creditum tibi est, non quod a te inventum; quod accepisti, non quod excogitasti: res non ingenii tui, sed doctrinæ cælestis; non usurpationis privatæ, sed publicæ traditionis.*

Propheta. Prædicator.

Vinc Lyrin, in 1. Tim. 6, 20.

47. Animus, ad vindictam facilis, follem imitatur, qui levissimâ quâvis manu compressus, aere quantocius concitato spirare solet. Epigraphen subjunges; FLABIT AGITATUS. Prophetæ, ceu Numinis instrumenta, nullum unquam oraculum, nisi à Deo moti, edunt. S. P. Augustinus; *Nobis ea loquuntur Prophetæ Dei, quæ audiunt ab eo; nihilque aliud est Propheta Dei, nisi enuntiator verborum Dei hominibus; qui Deum vel non possunt, vel non merentur audire.* Virgilius de Sybilla disserens, ait, eam, priusquam responsum ferret, Apollinis furore agitatam fuisse.

Iracundus. Propheta.

S. Aug. lib. Quæst. in Exod q. 17. in fin.

Virg Æn. 6. v. 78.

Ad Phœbi nondum patiens, immanis in antro
Bacchatur Vates: magnum si pectore possit
Excussisse Deum; tanto magis ille fatigat
Os rabidum, fera corda domans, fingitq; premendo.

48. Seneca affirmat, omnem nostram felicitatem è soli virtute scaturire. *Nam cætera, quæ cupiditates nostras irritant, deprimunt quoque animum, & labefaciunt: & cùm videntur attollere, inflant.* Postrema hæc verba epigraphen subministrant, folli jungendam; INFLATUR, CUM ATTOLLITUR. Vel; ELEVATUS INFLATUR. Illius utramque hanc effigiem dixeris, qui ad subliniorem dignitatis gradum elevatus, mox fastu penitus insolente intumescit. Innocentius Papa; *Ambitiosus*, inquit, *statim ut est ad honorem promotus, in superbiam extollitur, in jactantiam effrenatur, non curat prodesse, sed gloriatur præesse, fastum ostendit, grandia loquitur, sublimia meditatur &c.*

Senec. Ep. 76

Superbus in honore inflatur.

Innoc. de vilitate condit. humanæ.

49. Gratum hominis animum, ad beneficia compensanda promptum, folli non absimilem dices, quæ auram vix receptam, quantocius liberali ore refundit. Atque adeò ACCIPIT, ET REDDIT. Consentaneè Virgilius;

Gratitudo

Virg. 4. Georg v. 171.

——— *Taurinis follibus auras*
Accipiunt, redduntque.

Tullio teste, Hesiodi documentum erat, *Eâdem mensurâ reddere, quâ acceperis, aut etiam cumulatiore, si possis.* Agapytus, Justinianum Imperatorem imbuens ajebat; *Quantò majoribus dignus habitus es, tribuente Deo, muneribus; tantò majus ipsi nomen et. Ergò redde benefactori debitum gratitudinis.*

Cicero de Clar Orat. Agap. Epist. Paran. ad Iustin.

50. Duo folles in officina ferraria alternos suos labores ex æquo ita partiuntur, ut afflante uno, vires instauret alter. Unde Bargalii lemma; AD INVICEM. Vel certè; MENTRE L' UN SOFFIA, L' ALTRO FORZA PRENDE. Id est; ALTERNIS OFFICIIS. Hinc mutuam benevolentiam, amicis aut proximis tuis exhibendam, discas velim. S.P. Augustinus; *Illi portant invicem onera sua, qui habent charitatem. Qui non habent charitatem, graves sunt sibi: qui autem habent charitatem, portant se.* Pollux, intellectâ Castoris, amicissimi fratris sui, morte, Jovi pro ipsius immortalitate supplicavit. Cùm verò Jovem votis suis minus annuentem experiretur, id demum impetravit, ut vitam mortemque cum defuncto fratre alternam ducere liceret. Unde hodie etiamnum asseverant Poëtæ, utrumque illum vices adeò studiosas observare, ut singulis diebus vivente uno, moriatur alter. De his Virgilius;

Auxilium mutuum.

S. Aug. in Psal. 129.

Virg Æn. 6. v. 121.

Si fratrem Pollux alternâ morte redemit
Itque, reditque viam.

Eamque mythologiam vel è Pindaro subministratam accepit;

Pindar. Ode 10. Nemea strophe 4.

Alternantes autem vicissim,
Altero quidem die apud Jovem patrem charum
Degunt. Altero vero sub latebris terræ.

Vel certè ex Homero;

Hom Odyss. 11.

Interdum quidem vivunt alternis diebus, interdum rursus
Moriuntur.

Adcò nimirum bonis amicis consuetum est, graviora sua negotia mutuis humeris sustinere. Unde etiam in Religionibus ac Rebus publicis communia onera ac labores non eosdem assiduò premunt, sed partitis officiis & alternante ordine in diversos distribuuntur.

51. Follis, in ustrina versus laminam ferream inflatus, epigraphen tenet; SI SPIRAT, INFLAMMAT. Ita corda quævis rigentia solo Spiritus sancti afflatu ignem concipiunt. Hieronymus Oleaster; *Quemadmodum ad fundendum metalla opus est flatu follium; ita ad opus bonum faciendum opus est spiritu & flatu Dei.* Cæterùm etiam malus Consiliarius, vel lasciva fœmina, *si spirat, inflammat.*

Spiritus S.

Oleast. in Isaiam c. 30. v. 1.

52. Follis, aliquot carbones afflans, epigraphen reddit; SOPITOS SUSCITAT. Fæcundo hoc Emblemate Spiritus sanctus, Bonum exemplum, ac prudens consilium significantur; utroque enim pectoris humani veternus excutitur. Porrò etiam maligna susurronis lingua sopitas iræ aut odii flammas, instar follis, suscitat. Quòd autem prudentis hominis consilia ardentes virtutum favillas, in animis nostris jamjam extinctas, rursus evocare possit, testem disertum habeto Senecam; *Facile est*, inquit, *auditorem concitare ad cupiditatem recti. Omnibus enim natura fundamenta dedit, semenque virtutum: omnes ad omnia ista nati sumus. Cùm irritator accessit, tunc illa animi bona velut SOPITA EXCITANTUR.* Quòd insuper malevolæ linguæ afflatu sepulta vindictæ incendia denuò reviviscant, dilucidè testatur Siracides; *Susurro & bilinguis maledictus: multos enim turbavit pacem habentes. Lingua tertia multos commovit &c. Nam*, interprete S. Valeriano, *inquieta naturaliter lingua non parvum mortalibus affert vitæ detrimentum, aut cùm benè composita dissipat, aut dum pacata conturbat.* Idipsum nonnunquã filii assolent, dum proprias noxas excusaturi, Majorum suorum vitia, jam pridem sopita, in hominum memoriam revocant. De his Vincentius Lyrinensis; *Sancti cujusque viri memoriam,*

Spiritus S. Consilium bonum. Exemplis bonum. Susurro.

Senec. Ep. 108

Ecclesiast. 28 15

S. Valer. in hunc loc.

Lingua detractoria.

Vinc. Lyrin. lib advers. profan novit.

riam, tanquam sopitos jam cineres, profanâ manu ventilans, & quæ silentio sepeliri oportebat, redivivâ opinione diffamant &c.

53. Follis compressus spiritum exhalat. Unde lemma; PRESSIONE SPIRITUS. Ita homo, diversis calamitatibus prægravatus, tandem ad vitæ spiritualis ac Divini obsequii frugem convertitur. Certè Filius prodigus, egestate ac fame compressus, versus coelum suspiravit; *Quanti mercenarii in domo Patris mei abundant panibus! surgam, & ibo ad Patrem meum &c.* Unde ad Deum ait Magnus Augustinus; *Imples tribulationibus omnia, ut in tribulationibus positi, omnes recurrant ad te.*

Calamitas.
S. Aug in Psal. 55.

54. Follis auram, intra se collectam, non totam simul, sed sensim exhalat. Unde inscriptio; NON TOTUM SIMUL. Idipsum hominis prudentis est ingenium, qui doctrinam, plurium annorum intervallo collectam, non unâ vice, sed paulatim in alios effundit. Huic documento affines sunt illæ Jobi voces; *Ligat aquas in nubibus suis, ut non erumpant pariter deorsum.* Ita Moses, sub Geneseos initium, nullam omninò de Angelorum creatione mentionem facit, tametsi postea in ejusdem libri decursu iteratis vicibus illos nominet. Volebat quippe Judæos gradatim imbuere, eosque suavi manu à rebus corporeis ac inferioribus ad superiores & spirituales perducere. *Quare harum rerum spiritualium mentionem intermiserit? Ego dicam*, inquit Procopius, *Cum Judæis balbutientibus balbutiebat, illa sola memorans, quæ non supra captum ipsorum esse judicabat: haud ignorans, ubi hæc didicissent, affuturos alios Doctores, qui ad altiora mysteria ipsos essent deducturi &c.*

Paulatim docere.
Iob. 26. 8.
Procop.

55. Duo folles, organis musicis usitati, in chartâ volante hanc epigraphen descriptam ferunt. NI PRIUS ATTRAHANT. D. Carolus Bossus hoc suo Emblemate Prædicatores, Prophetas, aut Sanctos Patres afficit, qui virtutes ac scientias, non quidem è proprio intellectu, sed à Spiritu sancto intra se derivatas, in alios diffundunt. De se ipso testatur S. Isidorus Pelusiota, *Si quid commodi, atque eruditi à me scribitur, hoc Divinæ atque cælestis gratiæ esse existimare debes, quæ rudes etiam, & imperitos sapientes efficit.* Et sanctorum Patrum Gemma, Magnus Augustinus; *Si purè Dominum, bonorum omnium largitorem, depreceris, omnia, quæ cognitione digna sunt, aut certè plurima, IPSO magis INSPIRANTE, quàm hominum aliquo commonente PERDISCES.*

Prophetæ.
Prædicatores.
S. Isid. Pelus. lib. 2. Ep. 218
S. Aug. ad Honorat. Ep. 120.

56. Follis, ventum attrahens, inscriptionem habet; HAURIO, UT EXPIREM. Vitam, honores, voluptates, aliosque mundi titulos ita accipimus, ut paulò post illos aut mors nobis extorqueat, aut fortuna. S. Isidorus; *Nihil fugacius sæculo, rebusque sæculi; quas dum tenemus, amittimus: & per infantiam, pueritiam, juventutem, ac virilem & ingravescentem, ac maturam ætatem, annosque ultimos senectutis utique septem spatia Philo vitam describit humanam; mutamur & currimus, nescientes ad mortis terminos pervenimus.*

Vita brevis.
Honor brevis.
S. Isid. lib. 3. in amos.

FORCEPS. FORFEX.

Cap. X.

57. FOrfices epigraphen præferunt; STRINGIMUS, DUM STRINGIMUR. Idipsum etiam forcipibus inscribere licet. Ita nimirum eos, quos nobis in fide, servitute, aut amore beneficos experimur, mutuis officiis complectimur. Justus Lipsius; *Fides habita fidem alligat in animis quidem, ubi aliquid alti est, aut honesti.* Idipsum etiam Belliducibus & Mercatoribus familiare est, qui fidem datam tantundem observant, quantum ipsismet observatur. Ovidio teste, amet, quisquis amari cupit;

Correspódere.
Lips. de Milit. Rom lib. 6. Dial. 5.

Sit procul omne nefas; ut ameris, amabilis esto.

Ovid lib. 1. de arte.

Et Seneca; *Ego tibi monstrabo amatorium sine medicamento, sine herba, sine ullius venefica carmine; si vis amari, ama.*

Senec. Ep. 6.

58. Duo forficis cultra tum demum uniri solent, quando res vicinas incidere ac dividere aggrediuntur. His proinde subscripsi; JUNGUNTUR, UT DIVIDANT. seu; FOEDERANTUR, UT FERIANT. Hæc ipsa hominum sceleratorum est indoles, qui foedere nunquam arctiore uniuntur, nisi dum opportunam discordiæ, inter cives disseminandæ, occasionem cernunt. Certè Caiphas, Herodes, & Pilatus nunquam fortius coaluerunt, nisi cùm de occidendâ Divinâ innocentiâ ageretur. Iniquum hoc foedus prospiciens Vates Regius non sine dolore ait; *Astiterunt Reges terræ, & Principes convenerunt in unum, adversus Dominum, & adversus Christum ejus. Convenerunt enim verè*, uti Acta Apostolorum interpretantur, *in civitate ista adversus sanctum puerum tuum Jesum, quem unxisti: Herodes & Pontius Pilatus &c.* De his S.P.N. Augustinus; *Sunt quidam amici, amicitiâ malâ, quæ nec amicitia dicenda est, quam mala conscientia facit. Sunt enim homines, qui pariter mala committunt, & ideò videntur sibi juncti, quia conscientiâ malâ ligati sunt.*

Vitiosi contra justos uniti.
Psal. 2. 2.
Act. 4. 27.
S. Aug. 5. in serm.

59. Forfex, tonsoribus usitata, epigraphen tenet; CIMA, NON TAGLIA. Id est; TONDET, NON RESECAT. Ita calamitas homini mortificando, non interficiendo deservit. Idipsum etiam Princeps benignus assolet, qui vectigalia, à subditis pendenda, quantùm fas est, moderatur. Justus Lipsius, oratione ad bonum Principem conversâ, *Tu* inquit, *cum Tiberio tondere pecus malis, quàm deglubere.*

Calamitas.
Princeps discretus.
Lips. Polit. l. 4. cap. 11.

60. Pannus forficis tonsoriæ beneficio aliquam quidem lanæ suæ partem amittit; at tantundem politurae ac venustatis in vicem ab ea recipit. Quare D. Saavedra forfici inscripsit; DETRAHIT, ET DECORAT. Innuebat videlicet, corporis nostri mortem, collybo felicissimo, cum æternæ gloriæ splendore commutari. S. Hieronymus; *Quantò in hoc sæculo persecutionibus, paupertate, inimicorum potentiâ, vel morborum crudelitate fuerimus afflicti, tantò post resurrectionem in futuro majora præmia consequemur.*

Mors.
Calamitas.
S. Hieron. Ep. ad Cyprian.

FVRNVS CAMPANVS cum Syphunculis.

Caput XI.

61. FUrnus Campanus, syphunculis guttatim lachrymantibus, epigraphen tenet. UNDIQUE ANGUSTIÆ. Mentem, ex omni parte afflictissimam, hæc imago spectat. Susanna, adulterii infamiam mortis atrocitate, ceu gemino ariete, coarctata, in hæc suspiria erupit; *ANGUSTIÆ sunt mihi UNDIQUE. Si enim hoc egero, mors mihi est: si autem non egero, non effugiam manus vestras.* Peccator coram extremo tribunali verissimè dixerit; *Undique angustiæ.* Enimverò, asserente S. Anselmo, *Hinc erunt accusantia peccata, inde terrens justitia: subtus patens horridum chaos inferni, desuper iratus Judex, intus urens conscientia, foris ardens mundus &c.*

Animus afflictus.
Dan. 13. 22.
Peccator moribundus.
S. Anselm.

62. Furnum Campanum hâc Hieremiæ gnomâ insignierunt; PRETIOSUM A VILI. Providæ ac prudentis personæ hæc idea est. Cornelius à Lapide docet,

Hier. 15. 19.
Pruden.

Prædicator ... à Lap. ... locum cit.

docet, Prædicatorem tum demum *pretiosum à vili secernere*, quando hominum animas veluti nullo terreno pretio satis æstimandas, è vitiorum cœno eripit. Ipsiusmet verba ita accipe. *Virgilius, Ennium manu tenens & legens, rogatus quid faceret, respondit; de stercore aurum colligo. Dicat hoc, qui animam convertere satagit. De stercore mundi aurum hoc, animam hanc colligo & separo, quasi pretiosum à vili.* Porrò de virtute providæ discretionis ait S. Bernardus; *Homo debet moderando singulas discernere voluntates, ne opinio verisimilis fallat, ne decipiat sermo versutus, ne quod bonum est, malum; ne quod malum est, bonum esse credatur.*

Bern serm. 9. in Cant.

63. Magdalenam, vel quemcunque amantem luctuosum, furni Campani seu distillatorii ectypon depinges, qui copiosas stillulas elachrymans, epigraphen tenet; IGNE COGENTE. vel ut aliis placet; HUMOR AB IGNE. vel Raulino authore, CALOR ELICIT IMBRES. *Est enim*, asserente S. Ambrosio, *piis affectibus quadam flendi voluntas, & plerumque graves lachrymas evaporat dolor.* In hoc argumentum Otho Venius;

...mans langens.

Ambros. de ... Valent. ... Embl. amor f. 188.

Ecquid adhuc dubitas; testis sit lachryma flamma?
Semper ut occluso stillat ab igne liquor.

Et Joannes Audenus;

Auden. lib. 2. ... om. 208.

Humorem fervens ex ligno expellit ut ignis,
Ex oculo lachrymas elicit intus amor.

His accinit Pastor ille Comicus;

...lla Filli di ...ro del Bo... ...ell Atto ... sem. 5.

Io nel regno d' Amore,
Altro non so che l' arte,
De lo stillare il pianto
A la fiamma del core.

P. Marcellinus Pisanus hanc iconem eruditè de Christo interpretatur, cujus pectus mirâ charitatis flammâ versus gentem humanam succensum, in horto olivario sanguineas guttulas ex omnibus membris destillavit.

Christus in horto sanguinem ...dans.

64. Bargalio observatum est, liquores chymicos nonnulli ex herbis, aliisve rebus siccis eliquari. Unde stillantes furni Campani siphunculos hoc lemmate insignivit; HUMOREM EX ARIDO. Magdalenam, aliosve Dei servos hâc imagine exornabis, qui charitatis ardore succensi, in pietatis lachrymas copiosissimas solvuntur. S. Petrus Damianus de prodigioso illo Machabæorum igne, in aquas converso, ait; *Hic ignis in aquam vertitur: quia EX IGNE Divini amoris LACHRYMARUM COMPUNCTIO generatur.*

Magdalena plangens.

S Pet Dam. Opusc 63. c. 13.

65. D. Octavius Boldonus variam Cardinalis Montii eruditionem significaturus, furnum Campanum statuit, qui diversorum florum liquores exsudans epigraphen sustinebat; MIRUM CONGESTA LIQUOREM. Ita sanè Prædicator doctus è sacris ac profanis eruditionibus, ceu totidem floribus, diversos succos, non sine auditorum gustu, eliquat. S. Gregorius Nazianzenus, Seleucum suum imbuens, *Postequam*, ait, *mentem variorum scriptorum lectione, tanquam in palæstra prius mediocriter exercueris, tum deinde in literis a sancto Spiritu profectis certamen suscipito, geminorumque fœderum ingentes opes colligito, quorum alterum vetus est, alterum semper novum.* D. Marinus eandem iconem eruditè ad Christum transfert, qui in horto Gethsemani pretiosas sanguinis sui guttulas destillabat, charitatis flore intra pectoris medullam succenso.

Prædicator eruditus.

S Greg. Naz. lib ... Carm. ad Seleucum de rectâ educat.

Christus in horto.

D Marin. p 3 Lyra.

Suda sangue anhelante.
Vaso, che colmo di bei fiori il seno,
A quel cocente ardor, ch' in lui favilla,
Liquido odor soavemente stilla.



66. Furno

Studiosus.

S Greg Naz. loc cit.

66. Furno Campano subscripsi; MELIORA SECERNO. vel ut P. Aloysio Novarino placet; UTILIUS ELICIO. Ita prudens studiosus meliores quasvis eruditiones ex Authoribus in manipulos suos secernit. S. Gregorius inter cætera documenta etiam istud de Gentilium libris recenset; *Debes sapienter COLLIGERE quæcunque sunt UTILIA, contraque solerti judicio vitare, quidquid in singulis est noxium.* Illam ipsam agendi rationem probè observatam habuit S. Franciscus Salesius in instituendo Ordine Visitationis B. Mariæ. Omnes enim Religionum Regulas, ad hæc usque tempora receptas, studiosissimè perlegit, easque non tantùm cum Divinis Litteris, & sacris Conciliis, sed etiam cum SS. Patrum doctrinâ ac hodiernâ praxi sedulò contulit. Postea verò illas in diuturnæ considerationis, assiduarum precum, & consilii maturi furno reposuit, donec tandem quietam, ut aiunt, essentiam, nimirum ordinem illum nobilissimum, suoque fini assequendo maximè accommodatum, felicissimè eliquârit: uti prolixè refert D. Christophorus Giarda.

Giarda in Vita S. F. de. Sal p. 2. c. 21.

Offerre Deo meliora.

Gen 4. 4.

S Ambr. l 2. de Cain & Abel. cap. 4.

67. Eidem furno campano alii inscripsêre; MELIORA REFUNDIT. Illud ipsum animæ religiosæ est ingenium, quæ res quasvis meliores in Deum & egenos erogare consuevit. Abel, hoc elogio insignis, *obtulit de primogenitis gregis sui, & de adipibus eorum.* S. Ambrosius super illud Psaltis, *Holocaustum tuum pingue fiat*; ait, *hoc acceptabile est sacrificium, quod pingue, quod nitidum, & quodam pabulo fidei ac devotionis, verbique cœlestis uberiore alimonia saginatum est.* Emblematis mentem sequentibus Jambis senariis explicat meus Concanonicus D. Salvator Carducius;

Meliora fundit igne rostratum organum:
Potiora dones corde, vel manu Polo.

Liber bonus non grandis.

Oratio brevis & bona.

S Aug Ep. ad Probam.

68. Idem D. Carducius furno Campano inscripsit; MELIORA, NON MULTA. Innuit videlicet, librorum præstantiam non è vastâ mole, sed è paucarum rerum delectu metiendum esse. Porrò oratio ad Deum illa est optima, non quæ longissima, sed quæ sacris intentionibus ac suspiriis instructissima. Unde S. P. Augustinus testatur; *Dicuntur fratres in Ægypto crebras quidem orationes habere, sed eas brevissimas: tamen & raptim quodammodo jaculatas, ne illa vigilanter erecta, quæ oranti plurimum necessaria est, per productiores moras evanescat atque hebetetur oratio.* Emblemati explicando hoc distichon subjicit Carducius;

Rostratum meliora vitrum, non plurima fundit:
Nobile sic pectio, haud mole libratur opus.

Imprudentia.

3. Reg. 12. 8.

Herod. lib. 7.

Sueton in Nerone.

Peccator.

69. Furnus Campanus nobiliores herbarum succos foras destillat, fæcibus intra sinum suum reservatis. Unde lemma; UTILIUS PELLO, DETERIUS TENEO. Ea nonnunquam est hominum insania, ut relicto saniore consilio, deterius sequantur. Inter hos primipilus Roboamus, *qui dereliquit consilium senum, quod dederant ei, & adhibuit adolescentes &c.* eâque suâ imprudentiâ extremam regno perniciem accersivit. Xerxes Artabani, senis prudentissimi, & patrui sui, consilio recusato, juvenilibus Mardonii suggestionibus adhæsit, & è Græciâ oppugnatâ infamiam retulit, ut de illo testatur Herodotus. Dionysius Siciliæ tyrannus, spreto Platonis consilio, aulicorum suorum assentationibus tamdiu morem gessit, donec è regni solio dejectus, pædagogum agere debuerit. Nero Senecam & Burrum, consiliarios fidissimos, aversatus, ob improvida aliorum consilia, & imperio & vitâ excidit. Illos etiam hæc imago spectat, qui relictâ & exclusâ virtute, peccatum ac spurcitias carnales amplectuntur. Unde monet S. P. Augustinus; *Non vocatus es ad amplectendam terram, sed ad comparandum cœlum: non vocatus ad felicitatem terrenam, sed ad cœlestem.*

S Aug. serm. 106 de Div. vers cap.

S. Aug serm. 115 de Div. cap. 12.

70. E Magnatibus quidam amorem suum cogitationibus nonnisi purissimis instructam significaturus, Furnum Campanum expressit, è cujus flammis crystallinæ ac limpidissimæ guttulæ destillabant; cum lemmate, CLARESCUNT IN FLAMMIS. Compendio dixit Magnus Augustinus; *Non faciunt mores bonos, nisi amores boni.* Opportunè in rhytmis suis canit Hieronymus Prete;

Veggio, quando a mirar costei m' affiso,
Ch' un raggio in lei di deità risplende,
E la men bella parte è la mortale.
Quindi il pensiero à Dio spiegando l'ale,
De un bel volto s' innalza al Paradiso,
E marviglie altrui segrete intende.
Quindi l' anima apprende
Vincer gli affetti, è trionfar de i sensi,

Et in Lopii Vegæ funere Fulvius Testi Comes;

Jo sò ch' un gentil core,
Qual massa d'or, che si cimenti al foco,
In nobil fiamma raffinar si suole.

Oblatio.

S. Cyrill. Alex lib. 2. in Gen.

71. Furnus Campanus epigraphen præfert; PURIORA SURSUM. Hinc discas, res quasvis optimas ac nobilissimas Deo esse offerendas. Prototypi loco sanctum Abelem habeto, qui Numini sacrificaturus, è propio suo grege agnos candidissimos, pinguissimos, ac optimos delegit: secus atque improbus Cain, cujus munera nonnisi ex acerbis, distortis, & imperfectis frugibus constabant. De dispare hoc fratrum genio S. Cyrillus Alexandrinus ait: *Sacer, & pientissimus Abel, quæ inter gregem suum præstantiora essent, Deo optimo offerebat, Cain verò, quæ ex tempestivis excellentiores essent, suis delitiis reservabat; quæ verò deteriores, Deo offerre non erubescebat.*

Amans lachrymosus.

S. Greg Hom 33 in Evang.

72. P. Aloysius Juglaris ad funebrem Victorii Amedei, Sabaudiæ Ducis, pompam, furnum Campanum figuravit, qui crebras guttulas elachrymans, inscriptionem sustinebat; ARCANA INCENDIA PRODIT IMBRIBUS. seu rectius; IMBRIBUS INCENDIA PRODIT. Significabat quippe assiduos superstitis regiæ viduæ planctus è sincero amore scaturiginem suam trahere: lachrymæ enim ardentis amoris effecta sunt. Unde de Magdalenæ fletibus disserens S. Gregorius Papa, *Discite*, inquit, *quo dolore ARDET, quæ FLERE & inter epulas non erubescit.*

S. Thom. Aquin.

Scriptor.

Lips. Centur. singular. ad Germ Ep 49

Oratio.

73. Alcibiades Lucarinus furno Campano subscripsit; CLARA QUÆCUNQUE PROFERT. Hoc encomio insignis S. Thomas Aquinas, doctrinam suam ad miraculum copiosam, facilem, ac claram per orbem litterarium sparsit. Sancta Ecclesia de illo testatur; *Scripta ejus & multitudine, & varietate, & facilitate explicandi res difficiles, adeò excellunt, ut ob eam causam etiam nomen Doctoris Angelici, jure sit adeptus.* Idipsum in quovis scriptore exigens Justus Lipsius, ait; *Candor si abest à scriptis, nebula & livor habent, nec illustrabit ea diuturnior lux famæ.* Cæterùm preces ad Deum fundere oportet claras, & ab omni vitiorum fæce liberas.

Gratitudo.

Psal 114. 2.

S. Ambr in Orat funebr de obitu Theodosii.

74. Furnus Campanus destillans, epigraphen tenet; REDDET AD EXTREMUM. Animam, ad ipsum usque extremum vitæ suæ halitum, gratam ac munificam, hoc Emblemate significabis. David luculentus sibimet testis sanctè decrevit; *In diebus meis invocabo*; seu, ut S. Ambrosius vertit, *In omnibus diebus meis.* Enimverò, inquit ille, *Certè diebus invocare, non omnibus, fastidientis est, non sperantis*: Ex

paulò

Purgatorium. Matt. 5. 26.

paulò post: *Quia semper accipis, semper invoca: & quia quod habes, à Domino est, debitorem te semper esse agnosce.* Eâdem omninò ratione in piacularibus flammis pro minutissimis quibusvis culpis pœnas exactissimas dabimus. Dilucidè Christus; *Non exies inde, donec reddas novissimum quadrantem.*

Libido.

75. Furni Campani flamma in herbas floresque suppositos tamdiu grassatur, donec omnes spiritus, in iis conclusos, eliquaverit. Unde nobile quoddam Vivacium Placentinorum ingenium subscripsit; SPIRITUS DONEC EXTRAHAT OMNES. Ita libidinis flamma, in juvenili animo, quantumvis religioso, prædominari solita, quantocius illum in virtutis amore penitùs exsuccum & arentem efficit. In hanc rem disertus S. Basilius: *Fit ad orationem cunctatior. Deinde sensim illius menti se ingerit meditatio, ut à proposito deficiat. Denique ad omnimodam perditionem per varios errorum anfractus adducitur.*

S. Basil. in cap. 1. Isa.

Princeps avarus.

Eâdem etiam avari ac improbi Principis idea est, qui nunquam acquiescit, donec subditorum arcas omnes, & ipsam adeò vitam evacuaverit. Hoc sensu D. Salvator Card. canit.

VIS DONEC OMNIS extrahatur; improbo
Torquentur igne amœna veris gaudia.
Incensa sic libido avari Principis
Vires, opesque floridi absumit gregis.

Amans plangens. S. Magdalena. S. Chrysost. Hom. 0. in Matth.

76. D. Cherubinus Brisonus primis suis annis furnum Campanum figuravit, qui copiosos liquores in vasa circumjacentia destillans, epigraphen è Tassi poëmate subjunctam habuit; E DENTRO AUVAMPA. Id est; SUCCENDITUR INTUS. Amans plangens, cumprimis verò Magdalena, dum interiore charitatis Divinæ incendio flagrabat, in lachrymas uberrimas solvebatur. Appositè S. Joannes Chrysostomus; *Incredibilis in Christum amoris igne succensa, & maximis sordibus peccatorum largissimo lachrymarum fonte purgata; quia perfectè incaluerat pœnitudo, bacchari (ut ita dixerim) cœpit desiderio exagitata Christi. Siquidem continuò & crines resolvit, & sanctos pedes uberibus diluens lachrymis, ac propriis extergens capillis, pretioso rigavit unguento. Et hæc quidem extrinsecùs cuncta faciebat, ea verò, quæ in secreto mentis agitabat, multò his erant igniтiora.*

Labor gloriosum facit. Philo l. de Abel sacrif. &c. S. Bern. ser. 1. de S. Victore.

77. Furnus Campanus limpidissimas guttulas exsudans, à D. Joanne Bapt. Mazzaleno epigraphen recepit; SUDOR IT IN PRETIUM. Mens Emblematis erat, laboriosos sudores, in scholis aut studiis versatos, maximo virtutis & gloriæ pretio compensari. Præclarè Philo; *Nam sicut à cibo tota vita pendet, quidquid in rebus bonum est.* Et S. Bernardus: *Virtus*, seu labor, *gradus est ad gloriam; virtus mater gloriæ est.*

78. Cor S. Pauli, virtutum aromatis plenum, ac intenso charitatis Divinæ ardore succensum, assiduos ac fragrantissimos limpidæ doctrinæ rivulos depluebat. Eò animum advertens D. Sigismundus Laurentius, furnum Campanum figuravit, qui odoratos liquores destillans, epigraphen ulit. ET BONUS EX ARDORE ODOR. Opportunè in rem præsentem is ipse S. Paulus dixit: *Christi bonus odor sumus Deo in iis, qui salvi fiunt &c.* Porrò ex persecutionum & calamitatum ardore suavissimus virtutum & patientiæ odor eliquatur. S. P. Augustinus; *Cœpit persecutionem pati odor Sanctorum, sed quomodo ampulla unguentorum, quantò magis frangebantur, tantò amplius odor effundebatur.*

S. Paulus prædicans. 2. Cor. 2. 15. Persecutio. S. Aug. ser. 10 de Divers. cap. 5.

79. P. Bartholomæus Pancierus Augustinianus Excalceatus, Emblematis moralis loco furnum Campanum statuit, qui locupletes guttulas elachrymatus, ingentem florum copiam vicinam habuit; cum lemmate, EX VERNO RISU LACHRYMÆ. Ita sanè omnes mundi blanditiæ è momentaneo risu in acerbissimos planctus desinunt. Oraculum Divinum est; *Risus dolore miscebitur, & extrema gaudii luctus occupat.* S. Bernardus *de nimia fallacia præsentis vitæ* ait; *Gaudent in cibis, gaudent in pompis, gaudent in divitiis, gaudent & in vitiis homines: sed luctus extrema occupat ejusmodi gaudiorum.* Et paulò post; *Sicut flammæ novissima fumus occupat & caligo: sic lætitia lætæ rei in tristitiam commutatur.* Ipsummet Servatorem comminantem audi; *Væ vobis, qui RIDETIS nunc; quia lugebitis, ET FLEBITIS.*

Delitiæ mundi. Prov. 14. S. Bern. ser. de nimia fallacia vitæ præsentis. Luc. 6. 25.

I N C V S.

Cap. XII.

Resistentia.

80. INnocentius Cibo Cardinalis incudem unicâ hâc voce, ceu lemmate insignivit; DURABO. Nimirùm animum suum, adversus quosvis calamitatum insultus imperterritum ac immobilem, significare volebat. Pierius Valerianus, in hanc Emblematis mentem concedens, ait, ab incude hoc documentum cumprimis tradi; DURANDUM: additque; *Incus igitur hieroglyphicum fortissimi ponatur animi, sive præcepto, quo in adversis durandum admoneamur, neque ullis procellarum sævientium tempestatibus moveamur, seu contra Fortunæ quantumlibet injuriosa ictus enitamur.* Idque prolixâ tam Græci cujusdam Poetæ, quàm Marci Tullii authoritate demonstrat.

Pier. Valer. lib. 48. Cicero lib. 2. de Orat.

Resistentia.

81. Incus, resiliente malleo percussa, epigraphen tenet; ICTUS REPELLIT. Ita magnanime ac heroicum hominis pectus adversus quasvis injurias ac vires reprimit. S. Gregorius Nazianzenus;

S. Greg. Naz. Carm. Iamb. 29.

Ut spernit ingens stridulos incus sonos,
Sic PELLIT omnes mens sagax injurias.

Vel ut traducunt alii;

Gravibus nihil movetur incus pulsibus;
Infracta CASUS mens REPELLIT NOXIOS.

Imperterritus animus. Cicero lib. 1. de Offic.

82. Generosum ac imperterritum hominis pectus ex incude percussâ demonstratur, quæ hanc gnomam præferat; ICTIBUS IMMOTA. Tullii sententiâ, *Ad magnanimum pertinet, ea quæ videntur acerba, ita ferre, ut nihil à statu naturæ discedat, nihil à dignitate sapientis.* Emblematis mentem sequenti distycho explicat meus D. Salvator Carducius;

En immota manet repetitis ictibus incus:
Nobilis intrepidi cordis imago sonat.

Imperterritus animus. Christus flagellatus. Martyres. Senec. lib. Quare bonis viris &c.

83. Invictam hominis mentem incus percussa demonstrat; cum lemmate, TUNDOR, NON FRANGOR. Bargalius hâc icone Servatorem, flagellis cæsum, ob oculos statuit. Eadem tamen etiam sanctos Martyres concernit, qui totis membris dilaniati ac contusi, nihil unquam de sua constantia remiserunt. Seneca heroicam illam tolerantiam persuasurus, Deum in hæc verba loquentem sistit; *Multa incidunt tristia, horrenda, dura toleratu. Quia non poteram vos istis subducere, animos vestros adversus omnia armavi. Ferte fortiter: hoc est, quo Deum antecedatis. Ille extra patientiam malorum est, vos supra patientiam. Contemnite dolorem: aut solvetur, aut solvet. Contemnite fortunam: nullum illi telum, quo feriret animum, dedi. Contemnite mortem, quæ vos aut finit, aut transfert.*

84. Heroum animos è calamitatibus magis generosos effici Incus haud obscurè persuadet, quæ Patre Certano authore, epigraphen recepit. QUANTO BATTUTA PIU'; TANTO PIU'

Generositas. INDURA. Id est; SUB ICTIBUS FORTIOR. Seneca; *Quid mirum, inquit, si durè generosos spiritus Deus tentat? Nunquam virtutis molle documentum est. Verberat nos, & lacerat fortuna. Patiamur, non est sævitia, certamen est. Quò sæpius adierimus, fortiores erimus.* Venerabilis Beda idipsum de S. Ecclesia pronuncians, ait; *Dum Catholica Mater Ecclesia per totum orbem longè latèque diffusa, in ipso capite suo Christo Iesu edocta, contumelias, crucem & mortem didicit non timere, magis magisque roborata est, non resistendo, sed perferendo.*

Senec. lib. de Provid. Beda ser. 18. de Sanctis.

85. Carolus Bovius erudito Emblemate demonstrat, Incudis robur non quidem verberibus inferendis, sed recipiendis comprobari. Epigraphen addidit FERENDO, NON FERIENDO. veluti diceret; genuinam magnanimitatem ex injuriis toleratis, non verò vindicatis, dignosci. S. Joannes Chrysostomus; *Qui lædit, superare læsum videtur, sed pernitiosa sibi victoria superat. Læsus autem, si magno animo præfert injuriam, quamquam victus videatur, coronam tamen splendidam adeptus est, sæpenumero ergò vincit, quam vincere præstantius est.*

Generosus. S. Io Chrys. Hom 85 in Matth.

L A G E N A.

Cap. XIII.

86. Ferramenta, furfuri, oleo, aceto, & aquis intra lagenam commixta, fortique brachio agitata, pauló post excussâ rubigine, pristinum nitorem induunt. Unde lemma; AGITATA CLARESCUNT. Haud aliter generosa pectora, quò acerbioribus malis jactata, tantò majorem splendoris sui copiam spargunt. Et si fortè dictis nostris fidem abnuas, intuere, obsecro, in igne Scævolam, in veneno Socratem, in egestate Fabricium, in exilio Scipionem, in morte Catonem, aliosque sexcentos, qui in extremis calamitatibus amplissimam gloriæ explicandæ segetem repererunt. Seneca; *Rutilii innocentia, ac virtus lateret, nisi accepisset injuriam, DUM VIOLATUR, EFFULSIT.* Et S. Gregorius Nazianzenus; *Vir philosophica mente præditus, afflictionibus INCLARESCIT.*

Calamitas illustrat. Senec. Ep. 79. S. Greg Naz. Orat in Maximum.

87. Lagena, rubiginosis aliquot ferramentis instructa, assiduis revolutionibus agitata, inscriptionem tenet; DUM VEXAT, ILLUSTRAT. Verbis è Seneca mutuatis, ubi ait; *De his loquor, quos illustravit fortuna, DUM VEXAT.* Ita nimirum adversitates splendoris aucupandi instrumenta sunt opportunissima. Jobus calamitatum agitatione mirificè illustratus, id elogii à S. Ambrosio retulit; *Diaboli malitia, Job, sancti viri fecit esse virtutem & patientiam clariorem.*

Senec. Ep. 79. Calamitas utilis. S. Ambros. de Paradis. cap. 7.

88. Lagena agitata epigraphen reddit; NITESCIT INTRO. Innuit videlicet, sicuti ferrum, intra ipsam conclusum, è valida agitatione splendorem insignem sortitur, ita animam, exteriore corpore afflictam & exagitatam, ad clarissimam internæ perfectionis lucem promoveri. Salvianus; *Infirmitas carnis vigorem mentis exacuit: ut affectis artubus, vires corporum in virtutes transferantur animorum.* Et S. Joannes Chrysostomus; *Tantam fortitudinem habet virtus, ut CLARIOR FIAT CUM INFESTATUR.*

Calamitas utilis. Salvian. lib. 1. de Gubernat. Dei. S. Io Chrys. Hom. 61 in Gen.

L I M A.

Caput XIV.

89. Studia intellectum quidem illustrant, at sanitatem imminuunt: ut adeò illa cognomine vulgari, & minimè absono, *lima sorda* dicantur. Proinde limam, ferro exterendo applicatam, hoc lemmate insigniunt; EXTERIT, DUM POLIT. P. Joannes Rhò iteratis vicibus mihi dixit, viris litteratis plurimâ cautelâ opus esse, ne libris construendis se ipsos destruant. Apuleius, *Continuatio litterarii laboris*, inquit, *omnem gratiam corpore detergit, habitudinem tenuat, succum exsorbet, colorem obliterat, vigorem debilitat.* Ab hoc argumento nihil alienus P. Famianus Strada, inter cæteras suas Prolusiones Sylvium Antonianum sistit, qui Francisco Boncio assidua studia dissuasurus, eam dulcibus & affectuosis his consiliis interpellat:

Studia. Apul. apol. Fam. Strad. lib. 2. Prolus. 6.

> — — — — Quid ultra
> Tendis agens? oblite tui, atque oblite tuorum
> Ante diem properas, & vivax infodis ævum?
> Durus es, emerito qui fraudas lumina somno
> Perdius & pernox: nempe mi limatius una
> Exeat, excussoque cadat sententia torno.
> Hac eadem QUÆ lima stylum TERRET, ATTERIT annos.

90. Joannes Zaratinus Castellinus gentilitiam Academiæ limam hoc epigrammate distinxit; DETRAHIT ATQUE POLIT. Nimirum sicuti ferrum limæ beneficio rubiginem omnem excutit, ac politur, ita, Domino Cæsare Ripâ asserente, Academia severis prudentum censuris, ceu totidem limis subjecta, rebus quibuslibet superfluis expurgatur, ac splendorem toto orbe illustrem sortitur. Hanc sibi legem sancivit Ovidius;

Academia. Correctio utilis. Ovid. lib. 1. de Ponto.

> Scilicet incipiam limâ mordacius uti,
> Ut sub judicium singula verba vocem.

Quintiliani gnoma erat; *Opus poliat lima.*

Quint. lib. 10 cap. 111.

91. Luna supra adamantem figurata, epigraphen sustinet; NULLA POSSO LEVARNE. Id est; NIL DETRAHERE QUEO. Verbis è Petrarcha mutuatis;

Petrarch p. p. sonett 159.

> Nulla posso levar jo per mio ingegno
> Dal bel diamante, ond' ella ha il cor sì duro.

Amantis hæc idea est, qui suis precibus, quamlibet importunis, obfirmatam cordis pudici castimoniam nulla unquam parte labefactare potest. Porrò animus fortis, quantumvis adversitatibus subjectus, integer semper persistit. Senecæ sententia; *Fortis & compositus animus est, qui nec ablatum quidquam sibi sentit, nec abjectum; sed in eodem habitu stat, quocunque res cedunt, sive geruntur.*

Amans delusus. Fortis. Senec. Ep. 13.

92. Calamitates ac Martyria, ceu totidem limæ, vitam corpoream corrodunt, animæ splendore plurimum interea augescente. Unde lima, supra gladium fatigata, epigraphen præfert; DETERRENDO COLLUSTRAT. Aponius de animâ, Deo chara, scribit; *Immaculata autem laudatur, & pro ejus nomine moriendo, lima martyrii splendescit.*

Martyrum Calamitas. Apon. lib. 1. in Cant.

93. Limam hoc lemmate legendam propones; EXTERIT, SED ACUIT. Ita nimirum calamitas & paupertas corpus quidem debilitant, at ingenii aciem plurimum promovent. De se ipso Horatius canit;

Paupertas. Horat. lib. 2. Epist. 2.

> Unde simul primùm me dimisêre Philippi
> Decisis humilem pennis, inopemque paterni
> Et laris & fundi pauperies impulit audax
> Ut versus facerem.

Senecâ teste, *Multis ad philosophandum obstitêre divitiæ. Aut ergò pauper sis, aut pauperi similis, si animo vacare vis.* Denique Manilius canit;

Sen. Ep. 17. Manil. lib. 1.

> Sed cùm longa dies acuit mortalia corda,
> Et labor ingenium miseris dedit, & sua quemque
> Advigilare sibi jussit fortuna premendo;
> Seducta in varias certârunt pectora curas.

In

Et quodcunque sagax tentando repperit usus,
In commune bonum commentum læta dedêre.

Calamitas.

94. Lima, ferræ cujusdam dentes exterens, epigraphen tenet; ACIEM RESTITUIT. Hæc ipsa calamitatum effecta sunt, quæ homines mundanos, in negotiis Divinis hactenus penitus obtusos, imposterum reddunt perspicaces & acutos. Certè Nabuchodonosor, metamorphosi penitus insolita, in bovem transformatus, omnibus cœli ac elementorum injuriis obnoxius, tandem ad frugem rediit. *Post finem dierum ego Nabuchodonosor oculos meos ad cœlum levavi, & SENSUS meus REDDITUS est MIHI: & altissimo benedixi &c.* De paupertate dixit Seneca. *Quod divitiis non potes scire, paupertate scies.*

Dan. 4. 31. Sen. Ep. 10.

Diligentia.

95. Assiduâ diligentiâ res quasvis pro libitu obtinet, è lima haud obscurè disces, quæ omnem massæ ferreæ rubiginem exterens, inscriptionem tenet; EXPOLIETUR TANDEM. Appollodorus, à Joanne Stobæo adductus, dicere consueverat; *Si tibi sat temporis ad negotia sumpseris, perficientur, & domabuntur omnia.* Nec aliter Anophanes apud eundem; *Omnia diligentiæ subjiciuntur.* Et Democritus; *Plures fiunt exercitatione boni, quam naturâ.*

Stobæus in serm. 29.

Calamitas.

96. Lima, aurifabris usitata, ac supra rubinum posita, epigraphen reddit; TANTUM UT PROBET. Innuit videlicet, calamitates à Deo in Jobum, Davidem, Tobiam, aliosve homines justos nonnunquam immissas, illis duntaxat in virtutis palæstra probandis, non verò perdendis, destinari. S. P. Augustinus; *Justis, quidquid malorum irrogatur, non est pœna criminis, sed VIRTUTIS EXAMEN.*

S. Aug. apud Lipsium lib. 2. Physiolog. dissert 16.

Prædicator.

97. Religiosus aut Prædicator, dum, sub defectuum corrigendorum schemate, nimiâ sæcularium consuetudine ac familiaritate utuntur, aliena quidem vitia eliminant, ac propriæ perfectionis jacturam non levem sustinent; haud secus atque lima, ferrugini exterendæ dedita, se ipsam consumit. Unde lemma; TERITUR, DUM DETERIT. Aristotelis dictum est; *Omne agens in agendo patitur à patiente.* Ut adeò P. Julius Nigronius in rem nostram opportunissimè concludat. *Lima es, quæ rubiginem vitiorum abradis à ferreo pectore peccatoris: at dum deteris abradendo, nonnihil ipse detereris. Scalpellum es, quo cor lapideum sæcularis hominis in pulcherrimum formatur signum; at scalpendo frequenter, acumen lapidis duritie retunditur. Ipse annulus signatorius, quamquam durissimus, obsignando consumitur. Similiter evenit Religiosis in conversatione cum sæcularibus; etiamsi id faciant studio formandi eos in vasa gloriæ.*

Societas. Arist. l. 4. de gener. anim. cap 3. Jul. Nigr. Regul. 36. Commun. n. 8.

98. Lima, ferro corrodendo applicata, tandem illius aciem ita acuit, ut inter arma recenseatur. Opportunum proinde Patris Novarini lemma est; DUM SPOLIAT, ARMAT. Paupertatis hoc symbolum dixeris, quæ Dei servos transitoriis bonis omnibus expolians, iisdem ad mundum, dæmonem, ac vitia superanda plurimum acuminis subministrat. S. Petrus Chrysologus; *Quod si virtutibus cognata paupertas; terrena & cælestis probatur disciplina. Athleta ad certamen nudus accedit; confligit cum fluctibus nauta nudus. Miles in acie nonnisi expeditus assistit: qui tendit ad Philosophiam, totum, quod in rebus est, ante contemnit.*

Novarin. scedias. lib. 3. n. 101. Paupertas. S. Pet. Chrys. serm. 28.

MALLEVS, Cap. XV.

Laboris & quietis vicissitudo.

99. FErrum, libratis ac reductis malleis supra incudem pulsatum, epigraphen tenet; ALTERNIS ICTIBUS. Hinc alternantes quorundam labores; vel certè injurias, reciproco assultu innovatas, demonstrabis. Illo ipso Emblemate etiam innuitur, cœptis negotiis sua nonnunquam otia interponenda esse: sicuti enim mallei mutuis officiis laborant & quiescunt; ita corporis & animæ conatus certis intervallis distinguantur, necesse est. Sapientissimè Seneca; *Neque ego te jubeo semper imminere libro aut pugillaribus. Dandum & aliquod intervallum animo; ita tamen, ut non resolvatur, sed ut remittatur.*

Mundi Symbol. Picinelli & Aug. Erath. Tom II.

Senec. Ep. 15

Judex. Princeps justus.

100. Malleus, clavum ex assere retrahens; epigraphen reddit; OBLIQUANTES EVELLIT. Bonus Judex aut Princeps sceleratos omnes evellit, ac civium consuetudine interdicit. S. Joannes Chrysostomus; *Agricultura imitatur principatum: est enim Princeps quidam plantarum cultor, alia quidem amputans & prohibens, alia verò fovens, & excrescere faciens; itidem & optimi Principes, malos ac nocivos puniunt: bonos verò & frugi ad meliora provehunt.* Quin, ipsemet Deus Hieremiæ in hæc verba loquebatur. *Ecce constitui te hodie super gentes, & super regna, ut evellas & destruas &c.*

S. Io. Chrys. Hom 15 in Epist ad Cor. Hier. 1. 10.

Orator.

101. Alcibiades Lucarinus cæmentarii malleo inscripsit; CONSTRUIT, ET DESTRUIT. Excellens Orator gemina hâc prærogativâ persuadere & dissuadere novit. De Principis authoritate Divinum oraculum Hieremiæ ore pronuntiat; *Constitui te super gentes & super regna, ut evellas, & destruas, & disperdas, & dissipes, & ædifices, & plantes.* Porrò etiam Prædicator tantundem vitiosis suis exemplis *destruit*, quantum doctrinæ suæ studio *construit*. Appositè, nec sine aculeo, Mellifluus Bernardus; *Quos instruunt verbo sanctæ prædicationis, destruunt exemplo pravæ operationis.*

Princeps. Hier. 1. 10. Prædicator flagitiosus. S. Bern. ser. ad Pastor. in Synod.

S. Augustinus.

102. Idem cadenti malleo inscripsit; PONDERE QUOQUE. Dicere volebat, cæmentariorum malleos non solo aciei acumine, sed & gravi suo pondere damnum afferre. Certè S. P. Augustinus tam ingenii sui acumine, quàm rationum pondere, ac vitæ authoritate adversas hæreses jugulavit. Unde Papiæ ad S. Petrum in Cœlo aureo, ubi sacra Magni hujus Doctoris lipsana asservantur, mei Concanonici assiduis encomiis ingeminant; *Augustine lux Doctorum, firmamentum Ecclesiæ, malleus hæreticorum, summum vas scientiæ &c.* Cæterùm eodem Emblemate S. Antonium de Padua afficere licet, qui undecim integris annis sub sancti Augustini signis inter Candidos Regulares Olyssiponenses & Conimbricenses numeratus, id elogii à sancta Ecclesia retulit; *Summâ vi profligavit hæreses, ideoque perpetuus hæreticorum malleus est vocatus.* Cæterùm Prædicator non tantùm rationum acumine, sed & vitæ ac authoritatis suæ pondere vitia destruit. Magni Augustini testimonio; *Ad discendum necessariò dupliciter ducimur; authoritate, atque ratione &c.*

S. Anton. Padua. Prædicator. S. Aug lib. 2. de Ord c. 9.

Calamitas.

103. Malleus, falcis messoriæ aciem crebris ictibus acuens, epigraphen Hispanam præfert; PICA, Y NO QUITA. Id est; PERCUTIT, NON ADIMIT. Illa ipsa calamitatum est indoles, quarum iterata verbera nihil unquam fortitudinis è generoso pectore tollunt. S. Paulus; *In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur; aporiamur, sed non destituimur; persecutionem patimur, sed non derelinquimur; dejicimur, sed non perimus.* Et Seneca. *Proprium est magnanimitatis veræ, non sentire se percussum.*

2. Cor. 4. 8. Senec. lib de Moribus.

104. Dominicus Gambertus malleum, dum ferro candenti intra officinam cudendo insistit, hâc Tibulli gnomâ insignivit; IN MELIUS VERTET. veluti diceret, nimiâ conniventis Dei benignitate animos nostros penitus distortos evadere: contra verò moderatis cruciatibus erigi, & è vitiosa conscientiæ

Tibull l. 3. Eleg 5. Correctio aspera. Castigatio.

Procop. in cap. 9 Isa.
S. Aug. in Psal. 91.

curvitate in novam ac perspectissimam speciem formari. In hanc rem Procopius; *Tam est nostra salutis peritus artifex Deus, ut vel plagas incutiens medeatur.* Et S. P. Augustinus; *Punctus tribulatione, cœpi quærere refugium, quod in illa felicitate sæculari desieram quærere.*

Homo universalis.

105. Malleolus, æneis citharæ fidibus intendendis ac contemperandis accommodatus, epigraphen tenet; AD USUM UNDIQUE. Hominis docti & laboriosi hæc idea est, qui armis, literis, artibus mechanicis, cæterisque rebus omnibus tractandis idoneus, hominem verè universalem repræsentat. Hâc prærogativâ Portium Latronem cumprimis floruisse testatur Seneca, quippe qui in studiis indefessus, in ludis gratiosus, in labore validus, in incessu gravis, in agendo benignus, in sermone facundus, & in re qualibet, sive ingenii, sive corporis illa esset, insignem se probavit. *Nihil*, inquit, *viro illo gravius, nihil suavius, nihil eloquentiâ suâ dignius. Nemo plus ingenio suo imperavit, nemo plus indulsit. Cùm se ad scribendum concitaverat, jungebantur noctibus dies: & sine intervallo gravius sibi instabat: nec desinebat, nisi defecerat. Rursus cùm se demiserat, in omnes lusus, & in omnes jocos se resolvebat. Cùm verò se sylvis, montibusque tradiderat, omnes illos agrestes, in sylvis ac montibus natos, laboris patientiâ, ac venandi solertiâ provocabat: & in tantam sic vivendi pervenerat cupiditatem, ut vix posset ad priorem consuetudinem retrahi. At cùm sibi manum injecerat, & se blandiendo, unde abduxerat, revocârat, tantis viribus incumbebat in studium, ut non tantùm nihil perdidisse, sed multum acquisivisse desidiâ videretur.*

Seneca in Proœm. lib. 1. controvers.

S. Franciscus cum stigmatis.
S. Bonav. in legenda S. Francisci. cap. 13.

106. Malleus, monetæ cudendæ intentus, utramque illius faciem unico ictu signat. Unde lemma; IMPRIMIT UTRIMQUE. Præclara hæc Francisci idea est, qui seraphico imprimente, genuinam vulnerati ac crucifixi Servatoris imaginem simul in corde & corpore recepit. De hoc S. Bonaventura; *Dira conspectæ crucis affixio, ipsius animam compassivi doloris gladio pertransivit.* Et paulò infrà; *Hæc visio mentem ipsius seraphico interius inflammavit ardore: carnem verò Crucifixo conformi exterius insignivit effigie, tanquam si ad ignis liquefactivam virtutem præambulam sigillativa quædam esset impressio subsecuta.*

Princeps.
Prælatus.
Senec. lib. 10. Rhetor.

107. Malleus fabrilis cuditur cum lemmate; UT CUDAM, ANTE CUDOR. Si qui aliis rectè imperare, aut formare alios voluit, ante eos formari & imperium ferre, necesse est. Seneca; *Quomodo, aut cui tandem hic liberè imperabit, qui non potest cupiditatibus suis imperare? Refrænet primùm libidines, spernat voluptates, iracundiam teneat, coërceat avaritiam, cæteras animi labes repellat: tunc incipiat aliis imperare, quum ipse improbissimis Dominis dedecori & turpitudini parere desierit.* Et rursus, *Si vis omnia tibi subjicere, te subjice rationi. Multos reges, si ratio te rexerit; ab illa disces, quid & quemadmodum aggredi debeas.* Coronidem Emblemati imponens Socrates, ait; *Qui multarum habet potestatem rerum, primùm purgare conscientiam debet: ut quæ delicta corrigit, non admittat, vitetque quod vindicat. Stultum enim est, ut velit quis aliis imperare, cùm sibi ipsi imperare non possit.*

Idem in Epist.
Socrat. in suis Exhort.

MODVLVS. *Cap. XVI.*

S. Francisci stigmata.

108. CHristus Divina sua vulnera tam S. Francisci corpori, quàm ipsius animæ impressit. Unde Emblemati non quidem proprio, sed tamen gratioso, modulum depinges, qui plumbeis glandibus efformandis accommodatus, epigraphen teneat: IMPRIMIT UTRIMQUE. Enimverò sicuti geminum moduli cochleare globum utrimque rotundum efficit, ita Seraphicum illum Patriarcham charitatis flammâ penitùs succensum testatur S. Bernardinus Senensis; *Tali liquefactus ardore, MENTE ET CARNE totus defluxit in mera sculpturam vulneris apparentis Jesu, & amans in amatum, per vim hujus amoris transformatus est.*

S. Bern. ser. p. 2. ser. 60. art. 1. cap. 2.

Calamitas.

109. Cretæ aut plumbi massa, in modulo constricta, rotunditatem ac perfectionem, à pristina informi forma prorsus diversam sortitur. Unde lemma; PRESSA FORMATUR. Haud aliter anima, diversis calamitatibus probè coarctata, relicto pristino vitiorum dedecore, in virtutis speciem perfectissimam efformatur. Explicatè S. Gregorius; *Electorum desideria, dum premuntur adversitate, proficiuntur.* Et meus sapientissimus Idiota; *Nequaquam contemnenda est tribulatio, quæ cordis est sanitas, & via recta ad vitam, quæ elationem deprimit, lasciviam reformat, intemperantiam edomat, & denique omnes actus illicitos.*

S. Greg. lib. 26. Moral.
Idiota lib. 2. de veratione.

Baptismus Ordo.
Detractio.

110. Ferreus characterum modulus, dum ab igne candet, notas inurit, nullo obliterandas ævo. Unde lemmatis loco hanc vocem substitui; INDELEBILITER. Trina Baptismi, Confirmationis, & Ordinis Sacramenta animam fidelem charactere adeò indelebili insigniunt, ut nullum illorum iterari oporteat. Porrò etiam calumnia, à linguis maledicis adversus aliorum famam sparsa, stigmate perenni durat. Unde Plutarcho teste, improbus quidam consiliarius Alexandro Macedoni suasit; *Si quem habes hostem, conviciis illum audacter pete; licet enim vulnera cures, manet semper cicatrix.*

Plutarchus.

Amicit.

111. Duo unius moduli aperti cochlearia unicum tantum hominis cor intra se efformatum ostendunt. Unde lemma; SOLO UNA COSA. Id est; EX GEMINIS UNUM. Amicorum hanc effigiem dixeris, qui tametsi corpore diversi, voluntate tamen & affectibus penitùs uniti ac concordes vivunt. In hanc rem illustre exemplum afferunt Regum fasti; *Anima Jonathæ conglutinata est animæ David, & dilexit eum Jonathas quasi animam suam.* Eâdem omninò ratione S. P. Augustinus de quodam defuncto suo addictissimo amico philosophatur; *Benè quidam dixit de amico suo, dimidium animæ meæ. Nam ego sensi ANIMAM MEAM, ET ANIMAM ILLIUS, UNAM FUISSE ANIMAM in duobus corporibus; & ideò mihi horori erat vita, quia nolebam dimidius vivere, & ideò fortè mori metuebam, ne totus ille moreretur, quem multum amaveram.* Hanc cordium unitatem prorsus mirificam in S. Basilio Magno & S. Gregorio Nazianzeno videre erat. Unde in illius funebri panegyrico S. Gregorius testatur: *UNA UTRIQUE ANIMA videbatur, duo corpora ferens, quod uterque in altero, & apud alterum positi eramus.* S. Paulus, in Dei amorem penitus absorptus, de seipso candidè fatetur; *Vivo autem jam non ego, vivit verò in me Christus.* Hunc locum interpretatus S. Chrysostomus, ait; *Cor itaque Christi, erat cor Pauli, tabulaque Spiritus sancti.* Et S. Laurentius Justinianus; *O amor, quid eribuam tibi, quod me fecisti Divinum? Vivo ego, jam non ego, vivit verò in me Christus. Inenarrabilis est, O amor, virtus tua. O amor, qui lutum transfiguras in Deum!* Opportunè hanc iconem de S. Francisco intellexeris, quem, sacris vulneribus insignem, Bartholomæus Pisanus hoc elogio prosequitur: *Corpus & caro B. Francisci est figura Jesu Christi depicta & figurata: ut videndo B. Franciscum, videatur Christus.* Illud ipsum etiam Geneseos historia de sponsis disertè pronuntiat; *Erunt duo in carne una.*

1 Reg. 18. 1.
S. Aug. li. 4. Confess. c. 6.
S. Greg. Naz. Orat. funeb. S. Basilii 20.
Galat. 2. 20.
S. Io. Chrys. Hom. 32. in Ep. ad Rom. in Moral.
S. Laur. Iust. de incend. Divini amoris c. 9.
Pisan. Conform. l. 1. fruct. 9 p. 1.
S. Franciscus.
Matrimonium.
Gen. 2. 24.

MODU-

MODVLVS FERREVS MVLTIFORIS.

Cap. XVII.

112. MOdulus ferreus, plurimis laxioribus & angustioribus foraminibus instrui solet, ut aureæ vel argenteæ lamellæ, per illa transadactæ, in tenuissima fila deducantur. Unde argentea virgula, intra modulum illum coarctata, epigraphen tenet; ANGUSTIIS APTIUS. Nimirùm educatio rigorosa, ad juventutem gubernandam ac perficiendam, omnium est accommodatissima. De hâc Seneca; *Tenuis ante omnia sit victus, & non pretiosa vestis.* Et Horatius;

Juventus rigidè educanda.

Senec. l. 2. de Ira c. 22. Horat. lib. 3. Carm. Od. 2.

Angustam amici pauperiem pati
Robustus acri militia puer
Condiscat, Parthos feroceis
Vexet eques metuendus hastâ:
Vitamque sub Dio, & trepidis agat
In rebus.

Summum in liberis educandis rigorem observârunt Spartani, de quibus Alexander ab Alexandro in hæc verba testatur; *Infantes primùm editos, ut labore firmentur, rigidissimâ aquâ fovere, nudosque in patientia laboris enutrire; nihilque somni causa sternere proditum est. Nec non cibi, potionisque modo præfinito humili cultu educare, duraque & horrida disciplina severissimis moribus assuefacere, illis magnæ curæ fuit.*

Alex. ab Al. lib. 2. Dier. genial. c. 25.

113. Alcibiades Lucarinus, ferrei moduli Emblemate sæpius usus, ait; virgulas seu fila metallina semper EX LATIORIBUS AD ANGUSTIORA foramina pertrahi. Hunc stylum Deus observatum habet, qui miracula grandia, ac summè admiranda operaturus, faciliora aliqua, ac humanæ fidei magis accommodata, permittit. In hoc argumentum S. Gregorius Nyssenus Elisabetham exempli loco producit, quæ, jamjam decrepita ac sterilis, S. Joannem Baptistam insolitâ fœcunditate parturit. Verùm hoc prodigio, veluti in humanæ fidei prægustum patrato, mox subsecutum est alterum longè majus, dum nimirùm Maria Divinam suam prolem, virginitate penitus illæsâ, in hunc orbem enixa est. *Ne incredibile putarent homines, ex Virgine parum edi posse, minoribus miraculis ante exercendo fideles ad assentiendum & credendum assuefacit: sterilis ac decrepita filium parit; id quasi præludium, & principium extitit miraculi, quod in Virgine subsecutum est.* Idipsum etiam affirmat S. Petrus Chrysologus.

Paulatim.

S. Greg. Nyss. de sancta Christi Nativ.

S. Pet. Chrys. serm. 87.

114. Anima, per purgatorii angustias raptata, virgulam auream imitatur, quæ intra modulum ferreum contorta, epigraphen à Lucarino accepit; EXTORQUETUR PER ANGUSTUM. Opportunè S. Vincentius Ferrerius, in illa S. Scripturæ verba commentatus, *Venerunt ad portam ferream, id est, purgatorium,* inquit, *quia sicut ferrum est durius ligno, ita pœna purgatorii est durior ferro: & pœna purgatorii pœnam istius mundi excedit.*

Purgatorium.

S. Vinc. Ferr. Dom. 15. post Trinit.

115. Hominis ingenium, necessitate aut angustiis constrictum, maximè acuitur, & ad libertatem vindicandam subtilissima quævis strategemata parturit. Haud secus atque lamella aurea, per modulum ferreum impulsa, in filum minutissimum extenuatur. Unde rursus Lucarini lemma; IN ANGUSTIORI SUBTILIOR. Natalis Comes; *Nullus est potentior, aut efficacior ad informandos animos ad prudentiam, calliditatemque Magister, quam necessitas, omnium rerum humanarum regina.* Plutarchus refert, Antigonum Macedoniæ Regem, cum gravi morbo affligeretur, adeò non effusum esse in querelas, ut potius Deo gratias egerit, quod in morbo illo subtilius sapere, & superbos suos spiritus reprimere nôsset; *Haud malè,* inquiebat, *actum est nobiscum; commonuit enim morbus nos, ne spiritus, cùm mortales simus, sustollamus.*

Necessitas facit ingeniosum.

Nat. Comes lib. 5. Hist.

Plutarch. in Apoph.

116. Virgula aurea, per angustum moduli ferrei foramen coacta, epigraphen à Lucarino retulit, S' AFFINA A PIU' DEGN' OPRA. Id est; AD CELSUM OPUS APTATUR. Ita nimirùm è mortis aut calamitatum angustiis occasionem mutuamus opportunissimam, ad felicitatis supremæ gloriam aucupandam. Certè Josephus, in cisternam abjectus, carceri inclusus, catenis ac compedibus constrictus, tandem ad primos Ægypti honores emersit. *Quia Joseph erat singulariter sublimandus, ideò primò fuit singulariter humiliandus & tribulandus,* inquit Doctor Angelicus.

Calamitas.

Josephus.

S. Tho. c. 41. in Gen.

117. Idem Lucarinus filo argenteo, per multiforem modulum transgresso, subscripsit; TRAHITUR ULTIMA. Homo, in hac vita diversis ac gravibus angustiis excruciatus, tandem in morte ad calamitatum finem eluctatur. Id quod S. Maximus dilucidè explicans, *Non puto,* inquit, *justum esse hujus vitæ mortem appellare, sed recessum à morte, separationem à corruptione, liberationem à servitute, à turbatione quietem, bellorum ablationem, tenebrarum subductionem, remissionem laborum, fervoris tranquillitatem, velamentum pudoris, affectionum fugam, &, ut in summa dicam, omnium consummationem malorum.*

S. Maxim. Centur. 5. cap. 70. To. 5. Bibl. Veter. Patrum.

118. Sacramentum Ordinis, gradatim à minoribus ad majores conferri solitum, Lucarinus modulo ferreo multifori non absimile dicit, quod virgulam auream nonnisi GRADATIM, & per interjecta foramina APTAT. Etiam Deus suos clientes ab inferiore ad superiorem perfectionem gradatim promovet. In Mose id observatum habet S. Basilius Seleuciensis; *Illi enim concessit Deus pastorem agere, ut ex pecorum pastore, Israelis pastor crearetur, utique post artem pastoritiam, in modicis exercitam, tribuum suorum principatum ei crederet.* Idipsum etiam in Josepho, Saule, & cumprimis Davide cernere licèt; enimverò *Elegit David servum suum, & sustulit eum de gregibus ovium: de post fœtantes accepit eum. Pascere Iacob servum suum, & Israël hæreditatem suam.*

Sacramentum Ordinis.

Paulatim.

S. Basilius Orat. 9.

Psal. 77. 70.

119. Lucarinus modulum multiforem inter duos volubiles radios, metallinis filis onustos, depinxit, quorum unus, augescente altero imminuebatur; cum lemmate, MINUOR, ALTERO CRESCENTE. Nimirùm ad illa S. Joannis Baptistæ verba allusit; *Illum oportet crescere, me autem minui.* veluti diceret, S. Joannis existimationem paulatim imminutum iri, quando cum Christi fama, gloria, fide, cæterisque prodigiosis virtutibus comparabitur. Eodem Emblemate demonstratur, affectum nostrum erga cœlestia tantundem decrescere, quantum versus terrena crescit: & vicissim gaudio corporali in cordibus nostris deturgente, gaudium spirituale mirificis incrementis locupletari. S. P. Augustinus; *Sicut non potest homo duobus Dominis servire, sic nemo potest gaudere & in sæculo, & in Domino. Multum inter se hæc duo gaudia differunt, suntque omnia contraria. Quando gaudetur in sæculo, non gaudetur in Domino; quando gaudetur in Domino, non gaudetur in sæculo. Gaudium in Domino semper augeatur, gaudium in sæculo semper minuatur, donec finiatur. &c.*

S. Jo. Bapt. Ioan. 3. 30.

Amor mundi & Dei.

S. Aug. serm. 30. de Verb. Dom.

120. Homo, assiduis angustiis ad ipsum usque extremum vitæ suæ suspirium excruciatus; filo metalli-

metallino non absimilis probatur, quod ex uno moduli ferrei foramine per alia angustiora tamdiu impellitur, donec ultimam tenuissimæ virgulæ perfectionem adipiscatur. Epigraphen subjunges; DONEC EXTREMA. De protoparente nostro Adamo, ejusque posteris ait Magnus Augustinus; *Post peccatum exul effectus, stirpem quoque suam pœnâ mortis & damnationis obstrinxit: ut quidquid prolis ex illo, & simul damnata conjuge nasceretur, traheret originale peccatum, quo traheretur per errores, doloresque diversos, ad illud extremum cum desertoribus Angelis, vitiatoribus, & possessoribus, & consortibus suis sine fine supplicium.*

S. Aug. lib. Enchirid c. 25. & 26.

121. Phileni Ferrarienses modulum ferreum multiforem Symboli loco præferunt; cum lemmate, EXTENUAT, SED PRODUCIT. Ita labores litterarii humanas vires quidem exhauriunt, & anguftiores vitæ terminos præfigunt; at simul æternam famam ac gloriam nullo unquam ævo intermorituram conciliant. Porrò etiam jejunium è viribus extenuatis vitam prolongat. Testem habeto luculentum S. Hieronymum; *Quosdam morbo articulari, & podagræ humoribus laborantes proscriptione bonorum ad simplicem mensam, & pauperes cibos redactos, convaluisse.*

Studia.

Jejunium.

S Hieron. l. 2. adverf. Iovin.

122. Modulum multiforem, retinaculo ferreo affixum, Bargalius in Principis cujusdam fœminæ morte Emblematis loco usurpavit; addito epigrammate, ASPERRIMIS ÆQUATA ANGUSTIIS. B. Ludowinem, Virginem Hollandicam, mille paupertatis, infirmitatis, febrium, ulcerum, cæterorumque cruciatuum gravissimis ærumnis oppressam, hæc imago spectat. De mira hac Virgine prolixius differentem consule P. Stephanum Binetum in Consolatione animæ desolatæ. Ita nimirum omnes servi Christi nonnihil per angustias ad virtutis formam coæquantur. S. P. Augustinus; *Nullus servus Christi sine tribulatione est. Si putas te non habere persecutiones, nondum cœpisti esse Christianus.*

Calamitas.

Steph. Binet. toto cap. 00.

Servus Christi.

S. August. in serm.

123. Heros quidam generosus, acerrimè exagitatus, & in angustias gravissimas conjectus, fidem, Principi suo debitam, nec minimum unquam temerare voluit. In hujus encomium D. Carolus Bossius filum aureum depinxit, quod forcipe ferreâ arctè constrictum, per angusta moduli foramina summis viribus trahi solet. Epigraphen subdidit; TENUI, NEC DIMITTAM. Eidem inscriptione filum sericum exornare licet, quod auro textili circumvolutum, illud nunquam amplius dimittit: vel etiam forcipem, quæ virgulam auream ad ultimum usque tenuitatem nullis viribus sibi patitur extorqueri. Hoc sensu cœlestis sponsa: *Inveni*, inquit, *quem diligit anima mea; tenui eum, nec dimittam. Sic videlicet*, ait Interpres P. Ghislerius, *ipsi credens Deo, ut firmissimè sua statuerit in mente, nunquam ab ea fide recessurum, vel tantillum ab illa hæsitaturum.* Hâc animi constantiâ ac fortitudine insignis Jacob, Angelum Dei vice amplexatus, affirmatè decrevit, *Non dimittam te, nisi benedixeris mihi.* Nec aliter mulercula Chananæa Christi obsequiis adeò firma adhæsit, ut tandem ipsos etiam Apostolos in sui patrocinium coëgerit; *Dimitte eam, quia clamat post nos.* Et devotæ Mariæ, à S. Matthæo descriptæ, *accesserunt, & tenuerunt pedes ejus.* Denique S. Paulus instar omnium protestatur, *Quis nos separabit à charitate Christi? &c.* S. P. Augustinus; *Si recesseris à Deo, non effugies manum ejus: si autem ad eum accesseris, illicò habebis eum; quia nusquam recedit.*

Continuare.

Cant. 3. 4.

P. Ghisl. in hunc loc.

Gen. 32. 26.

Matth. 15. 23

Matth. 28. 9.

Rom. 8. 35.

S Aug. serm. 213 de Temp. cap.

MORTARIVM.

Cap. XVIII.

124. PUlvis nitratus, pistillo attrictus, è levissima quavis mortarii percussi scintilla in gravissimum incendium erumpere potest. Unde lemma; MINIMA MAXIMAM FACIT. Verissimè Tullius: *Parva sæpè scintilla contempta, maximum excitat incendium.* Inde disces, è rebus quibusvis exiguis, nisi cautè observentur, damna nonnunquam gravissima excitari. Providè S. Gregorius Nazianzenus canit;

Cicero & Curtius. Res parva.

S Greg. Naz. sent. tit. 1.

Scintilla MAGNAM PARVA flammâ concitat.
Semenque pestem vipera sæpè attulit,
Id quum scias, & parvulam labem fuge,
Discrimen ingens namque gignit parvula.

Compendio Horatius;

Horat. lib. 1. Epist 19.

Et neglecta solent incendia sumere vires.

Seneca; *Ista*, inquit, *quantumvis exigua sint, in majus excedunt. Nunquam perniciosa servant modum. Quamvis levia initia morborum serpunt: & ægra corpora minima interdum mergit accessio.* Et Umbertus; *Sæpè venitur de peccatis minimis ad magna, sicut ignis validus surgit nonnunquam de modica scintilla.* Achilles Bocchius in Symbolo illo, cui hunc titulum præfixit; *Magna parva facit favilla flammam.* Alchimistam figuravit, qui è sulphure & carbonibus, in mortario contusis, ingentem flammam excitat. Emblemati explicando sequentem poesin subjicit.

Senec Ep. 16.

Achil. Bocc. Symb. 114.

Auriferam summis certâ spe viribus artem
Rerumque species vertere,
Alchimista malus dum quærit, nuper aheno
Terebat in mortario
Admixtum sulphur nitro, & carbone faligno
Tum excusa parva ferrei
Pistilli incerto SCINTILLULA protinus ictu est.
Unde EXCITATUM INCENDIUM
INGENS corripuit rutilantibus omnia flammis
Ipsumque opificem perditum
Vi decumâ absumpsit phlegræi fulminis instar,
Invento bombardici
Pulveris ista fuit: sic ignem sæpè favilla
Ut MINIMA MAXIMUM FACIT.

PENICVLVS TECTORIVS.

Caput XIX.

125. PEniculus tectorius, cum vicino albario, epigraphen sustinet; UT SPECIOSA DEHINC. Ad verbum Horatius;

Horat. in ar. 10.

——— Ex fumo dare lucem
Cogita: UT SPECIOSA DEHINC miracula promat:

Opportunò hoc Emblemate efficacem confessionis sacramentalis virtutem describere licet, quæ animæ nostræ domum, hactenus variâ scelerum colluvie aspersam, miro candore obducit. Præclarè Theologorum apex Augustinus; *Vis esse pulcher? Confitere. Non enim dixit David; pulchritudo & confessio, sed confessio & pulchritudo. Fœdus eras? confitere ut sis pulcher. Si amas pulchritudinem, prius elige confessionem, ut sequatur pulchritudo.*

Sacramentalis Confessio.

S. August. in Psal. 96.

126. Peniculus, operè suo albario extremam muro constructo perfectionem adjicere solitus à P. Magistro F. Theodoro Muggiano Carmelita epigraphen recepit; EXTRUCTUM PERFICIT. Ita bonus Paterfamilias suis liberis omne perfectionis moralis

Paterfamilias.

ac

ac Christianæ ornamentum conferat, necesse est. Siracidis monitum est; *Doce filium tuum, & operare in illo, ne in turpitudinem illius offendas.* Nec aliter Phocilides;

Eccles. 30. 13

Dum tener est gnatus, generosos instrue mores.

Et Plutarchus; *Sicut infantium membra, simul ac nati sunt, formari, componique debent, ut recta omnimòque obliqua fiant; ita puerorum mores principio aptè concinnèque fingere convenit.* Paternâ hac sedulitate cumprimis insignes extitere Constantinus Magnus, Carolus Magnus; Theodosius Imperator, Bianca Galliarum Regina, & S. Elisabetha Lusitaniæ Regina, qui omnes vivo & assiduo studio suos liberos ad virtutis ideam formârunt.

Plut. de Liber. educ.

P L A N V L A.

Cap. XX.

Generositas.

Judex Deus.

127. SYlvester Bottigella planulam, scriniarii instrumentum, hoc lemmate Hispano insignit; TUERTO, Y DERECHO. Id est; OBLIQUA, ET RECTA. Mens Emblematis erat, animum imperterritum ac generosum inter quascunque faventis aut adversæ fortunæ semitas nunquam non erectum incedere, cunctisque contrarietatibus vincendis ac complanandis idoneum esse. Cumprimis tamen Deum Judicem hæc imago spectat, qui justitiæ suæ ferro tam distortas sceleratorum, quàm directas justorum actiones ex æquo discutiet. Testatissimè Salomon, *Justum & impium judicabit Deus.* S. P. Augustinus; *Ipse, qui ab iniquis & impiis judicatus est ad mortem, ipse omnes bonos & justos judicaturus est ad gloriam, omnesque impios detrusurus ad pœnam.*

Eccles. 3. 17. S. Aug. serm. 103 de Temp.

128. Planula, tortuosis asseribus edolandis ac complanandis accommodata, à D. Ascanio Piccolominio epigraphen recepit; ABRADIT, ET ÆQUAT; Vel ut mihi placet; ADIMIT, UT DIRIGAT. Idipsum assolet Deus, quando animas nostras è pristinâ vitiorum curvitate in formam directam complanaturus, sanitatem, divitias, cæteramque hominis felicitatem eripit. Origines; *Qui enim punitur, etiamsi ab ea, quæ vocatur ira Dei, corripitur, ad hoc punitur, ut emendetur.* Et sanctus Joannes Chrysostomus; *Afflictio fastum amputat, & segnitiem omnem exscindit.* Ea ipsa Emblematis hujus epigraphe, ABRADIT, ET ÆQUAT, Principem justum spectat, qui in flagitiosorum vitam animadvertens, cæteros subditos omnes in virtutis ac legum planitie continet. Seneca; *Transeamus ad alienas injurias, in quibus vindicandis hæc tria lex secuta est, quæ Princeps quoque sequi debet: aut ut eum, quem punit, emendet; aut ut pœna ejus cæteros meliores reddat: aut ut sublatis malis securiores cæteri vivant.* Macharius Chrysocephalus apud Gretserum mentem nostram opportunâ hac similitudine explicat. *More receptum fuit apud veteres Medicos, eos, qui mortis rei erant, vivos dissecare, ut explorarent palpitantium membrorum vim & actionem: curandorum eorum gratiâ, qui in ejusmodi morbos incidissent. Et qui legibus vindicandis, & ex illarum præscripto sententiis ferendis præsunt; etiam nunc sontes supplicio afficiunt, ut spectatores, exemplo inde accepto, meliora sapere discant.* Nec aliter fraterna correctio animam nostram exactè complanat, superfluamque vitiorum ruditatem penitus edolat. S. Clemens Alexandrinus; *Est reprehensio veluti quædam chirurgia affectionum animæ; medicamentum autem est, probri insimulatio: quæ resolvit affectiones, quæ jam occaluerunt, impudicæque, ac libidinosæ vitæ sordes expurgat, fastusque, ac superbiæ carnes, quæ excreverunt, exæquat.*

Calamitas utilis.

Orig. Hom. 2 in Hierem. S. Io. Chrys. Hom. 26 in Ep 2. ad Cor.

Castigatio.

Senec. lib. 1. de Clement. c. 21.

Chrysoceph. Orat. de Cruce apud Gretf.

Correctio fraterna.

S. Clem. Alex. lib. 1. Pædag. cap 8.

P R Æ L V M.

Caput XXI.

129. TElæ ac panni, prælis suppositi, maximam ab eo perfectionem ac polituram recipiunt. Unde lemma; PERFICIT, NON FRANGIT. Academici Convoluti Salernitani hoc Emblemate demonstrant, calamitates tantundem beneficii, quantum ponderis, præstare. S. Gregorius Papa; *Electorum desideria, DUM PREMUNTUR adversitate, PROFICIUNT.*

Calamitas utilis.

S. Greg lib. 29. Moral.

130. Pannus, sub prælo figuratus, epigraphen tenet; PRESSURA NITESCIT. Vel; SUB PONDERE LEVIS. Vel, verbis è Virgilio mutuatis; SUB PONDERE NITET. Ita nimirùm anima, calamitatum pondere pressa illustrior evadit. S. Bernardus, *Quosdam sciens Deus multùm peccare posse in salute, flagellat eos infirmitate corporis, ne peccent: cernens, utilius eos languoribus frangi ad salutem, quàm remanere incolumes ad damnationem.* Et S. Isidorus Pelusiota; *Videtur ut plurimum humana natura in adversis quidem rebus modestiam colere, in secundis autem petulantem se præbere.*

Calamitas utilis.

S. Bern. lib. de Conscientia.

S. Isid lib. 3. Epist 218.

R E G V L A.

Cap. XXII.

131. FAbri lignarii ligneam suam regulam manibus assiduò versant, eâque res omnes, ut citra vitium elaborentur, metiri solent. Unde Academici Errantes Brixienses Regulam hoc lemmate donârunt. UT SINE ERRORE. E Justi Lipsii sententia, Princeps regulæ vicem subire satagat, cujus exemplo subditi omnes ad directam virtutis semitam perducantur. *Ut regulam oportet rectam esse, ad quem cætera adæquentur; sic meritò Principem ad quem alii dirigantur.* Idque prior olim docuit Plutarchus.

Exemplū.

Lips Monit. Polit c. 8.

132. Regula, è lino, fune, ligno, aut metallo confecta, ab architectis, & cæmentariis adhiberi solet, ut illius beneficio murus sine inclinatione assurgat, & distortus complanetur. Unde lemma; ÆQUAT, ET DIRIGIT. De hac P. Julius Nigronius scribit; *Cujus officium proprium est admota parietibus, eorum longitudinem DIRIGERE, ET ÆQUARE.* S. Petrus Damianus hanc Regulæ etymologiam statuit, *Regula à regendo, id est, dirigendo & corrigendo.* Et S. Isidorus testatur, regulæ nomen ideò esse inditum, *vel quod regat, vel quia distortum pravumque corrigat.* Hanc nimirum ob causam sancti Patres religiosis suas præceptiones vocârunt Regulas, ut Religiosi, ceu spirituales architecti, in sacris operationum suarum ædificiis defectus omnes corrigere, & virtutis planissimæ perfectionem exinde adipisci queant. Explicatè Beda; *Regulæ dicuntur à regendo, eò quod nos regant docendo, quid vitare, quid facere debeamus.*

Iul. Nigr. Reg. Comm in p. 1. n. 2.

S. Petr. Dam Epist. 144. ad Marin. S. Isid. lib. 6. Orig. cap 16.

Regulæ Religiosorum.

Beda Tom. 8. in Boet. de Trin.

133. Patres Societatis Jesu in Belgio regulam fabrilem symboli loco repræsentârunt, quæ intra aquas curva apparens, epigraphen monstrabat; SIBI CONSCIA RECTI. Innuebant videlicet, Societatem, licet multis in Mundi oceano videatur curva, suâ tamen integritate ac innocentia præstare. Idipsum

Conscientia bona inter adversitates.

de S. P. N. Augustino dixerim, qui ab hostibus passim gravissimè traductus, semper sibi constabat, solâque conscientiæ suæ rectitudine seipsum solabatur. *Senti*, inquiebat, *de Augustino quidquid libet, sola me in oculis Dei conscientia non accuset.*

S. Aug. cont. Secund. cap. 1

R E S T I S, F V N I S.

Cap. XXIII.

134. SCipio Bargalius juvenem quemdam, Thesibus propugnandis accinctum, funi absimilem dixit, cujus extremitates duobus retinaculis alligatæ, contrario illorum motu velocissimè intorquentur; cum lemmate, CONTRARIIS CITIUS. Mens Emblematis erat, intellectum, adversis aliorum opinionibus exercitatum, geminam veritatis ac scientiarum basin felicius assequi &c. Idem funis, restionum manibus supra rotam contortus, ab Academicis corroborantis Neapolitanis epigraphen recepit; VOLVENDO VALIDIOR. Certè sancta fides robore tantò firmiore invalescit, quò crebriore hostium impetu compressa fuerit. P. Thomas Bozius, hanc propositionem thematis loco assumens, *Quò maiores adversùs Ecclesiam nostram sunt per hostes ejus concitata persecutiones, eò fœcundior illa fuit*; prolixis & eruditis historiis dilucidè comprobat, S. Ecclesiam è gentilium hæreticorum oblocutionibus maxima semper incrementa sumpsisse. Cassiodorus; *Novit Ecclesia triumphare de suis cladibus, ingravata persecutionibus proficit; afflictionibus semper augetur, sanguine Martyrum irrigatur, tristitiâ magis erigitur, angustiâ dilatatur. &c.*

Contradicere. — *S. Ecclesia.* — *Tho. Bozius lib. 4. sign. 7.* — *Cass. in Ps. 1.*

135. Funale, ex uno latere accensum, epigrapheo sustinet; VIVIT AD EXTREMUM. Fidelitas erga suum Principem incorrupta; vel, certè amor ad ipsam usque extremam vitæ periodum nunquam labefactatus, hoc Emblemate significatur. De perseverantia in quocunque virtutum genere ait Magnus Augustinus; *Qui boni sunt, contendant cum Dei gratia perseverare in operibus bonis; quia non qui cœperit, sed qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* In rem præsentem canit Otho Venius;

Perseverantia. — *S. Aug. ser. 1. de Temp.* — *Oth. Venius. Embl. Amor fol. 232.*

Quamdiu funis erit, tamdiu quoq; flamma nitebit,
Deficiente etiam fomite flamma perit.
Crudelis sic verus Amor nisi morte peribit,
Qui potis est vitâ deficiente mori.

Odium.

Inde etiam fatale odium, in humano pectore nonnisi cum vita suffocandum, demonstratur. Sultanus Ægyptius, à Christianorum exercitu ad internecionem deletus, tantam cladem etiam post mortem vindicare voluit. Torquatus Tassus illum hoc poëmate loquentem sistit;

Tass. Gerus. Liberat. Cant 9. stanz. 99.

---- Sia con memoria eterna
De le mie offese; eterno anco il mio sdegno.
Risorgerommi nemico ogn' hor piu crudo
Cenere anco sepolto, è spirto ignudo.

136. Restis fracta, ac nodo colligata, inscriptionem reddit; VEL FRACTA VINCIO. Dæmon, tametsi Divinâ virtute plurimùm fractus & imbecillis, hominum tamen sceleratorum corda arctè sibi devincire novit. Etiam Jobus corpore penitus lacero dæmonem strinxit, ac triumphum à superato illo lethali hoste reduxit. S. Joannes Chrysostomus; *Jobi adversarius, ubi illius corpus conscidit, atque omnis generis ulceribus pertetrebravit, & languore confecit; tum demum superatus est. &c.*

Dæmon. — *Jobus.* — *S. Chrysost. in Cat. Græc. c. 9. Prolog.*

137. Ad significandam aliquorum concordiam, quatuor funiculos depinges, qui supra restionis rotam versati, simul in unicum funem contorquentur; cum lemmate, JUNGUNTUR AD OPUS. Titus Livius, *Concordiâ*, inquit, *res coalescere possunt.* Et Homerus;

Concordia. — *T. Livius l. 6. Decad. 1.* — *Hom. Iliad. 2.*

Conjuncti pollent etiam vehementer inertes.

Petrus Blesensis; *Vos*, inquit, *quibus unicum & præcipuum votum est, unitata Ecclesiæ videre profectum, certissimè noveritis, quod nonnisi per unitatem habitura est incrementum &c.* Richardus à S. Victore super illis Actorum verbis, *Multitudinis credentium erat cor unum &c.* Ait, *Nec voluntatum varietas, nec rerum proprietas, animos dividebat, sed firmiter stringebat charitas, & suaviter cohibebat in unitate spiritûs in vinculo pacis.*

Pet. Bles. Epist. 78. — *Rich. Vict. Tract. de grad. char. cap. 4.* — *Act. 4. 32.*

138. Restionis rota funem, assiduâ vertigine contortum, maximè roborat. Unde lemma; TORQUET, AT ROBORAT. Ita anima, diversis calamitatibus, morbis, & persecutionibus exagitata, vires amplissimas recipit. S. Gregorius Papa; *Tantò major fiducia mentem roborat, quantò hanc fortior pro veritate angustat afflictio.* Emblemati explicando sequentes Jambos senarios subjungit meus Concanonicus D. Salvator Carducius;

Calamitas roborat. — *S. Greg. in Moral.*

Torquet rota vertigo fila, at roborat:
Si te premunt adversa, fies fortior.

139. Restio funem oblongum, ex rota versatili suspensum, torquet; cum lemmate, ACCEDIT, DUM RETROCEDIT. Sic peccatores, dum retrocedunt, & in partes adversas flectuntur, peccatis suis adjiciunt. S. P. Augustinus; *Quomodo, ut restis fiat, additur spartum sparto, non autem rectum it, sed torquetur, sic omnia prava facta, quæ sunt peccata, cùm adduntur sibi, & addendo peccatum peccato; peccatum ad peccatum annectitur, fit restis longa. Quorum semita prava, & flexuosi gressus eorum. Quò autem valet ista restis, nisi ut inde ligentur ei manus & pedes, & projiciatur quisque in tenebras exteriores.*

Peccator. — *S. Aug in Psal. 130.*

R H O M B V S.

Caput XXIV.

140. ACademici Obvoluti Salernitani rhombum, serico torquendo ac convolvendo applicatum, hoc lemmate insignierunt; TORQUET, ET OBVOLVIT. Geminam hanc tyrannidem in animam nostram exercit peccatum. *Torquet* enim; nam Plutarcho teste, *Pravitas absque ullo apparatu simul atque animum attigit, affligit, atque dejicit, implet dolore, lamentis, mæstitiâ, pœnitentiâ hominem.* Dein etiam *obvolvit*; quia, quod Vates Regius affirmat, *In circuitu impii ambulant.* A quo nihil alienus Hieremias, ait; *Peccatum peccavit Jerusalem, propterea instabilis facta est.*

Peccatum. — *Plut. an vitiositas ad infelicitatem sufficiat.* — *Psal. 11. 9.* — *Thren. 1. 8.*

141. Rhombus, dum fila torquet, epigraphen reddit; UNIT; ATQUE TORQUET. Vel, UNIT, SED TORQUET. Ita conjuges matrimonii vinculo uniuntur quidem, at simul pondere satis gravi ac diuturno torquentur. Petrarcha, in hanc rem disertus, ait; *Gravis sarcina, dura compedes liberos humeros, atque olim liberos pedes prement. Durum dictu, durius cogitatu, durissimum perpessu, non unius lucis, sed totius vitæ hospes, forsitanque hostis, vacuam præsidiis invasit domum.*

Matrimonium. — *Petrarcha lib. 1. de remediis. Dial. 65.*

SCALPRVM FABRILE.

Cap. XXV.

Vindicta justa.

Livius lib. 8.

Corn. à Lap. in cap. 26 Proverb. v. 5

Matth 5. 39.

Matth. 7. 2.

Prov. 26. 5.

142. SCalprum fabrile, dum ruditer percussum, lapides excavat, à Scipione Bargalio epigraphen recepit; UT FERITUR, FERIT. Vel ut aliis placet; ; PERCUSSUM CÆDET. Ita nimirum par pari referre, ac hostem justâ vindictâ invadere, ex omnium legum permissu licet. Titus Livius; *Adversus obstinatum hostem, est obstinatè & totis viribus pugnandum.* Eamque agendi rationem Romani adversus Samnites probè observatam habuerunt. In rem præ„sentem opportuna est historia, à P. Cornelio à La„pide his omninò verbis relata. Festivè, sed falsè nu„per in Belgio frater quidam Franciscanus, irrisus ab „Heretico insolente, alapâque percussus, cum stul„tè is ipsi objiceret, ut alteram quoque maxillam fe„riendam offerret; scriptum est enim, inquiens; *si „quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, prabe „illi & alteram.* Tu autem cum tuis, Evangelii ad lite„ram te custodem profiteris. Mox frater sagax & ner„vosus, sapienter & fortiter stultitiam ejus contudit; „nam prosternens eum in terram, pugnis malè mulcta„vit, dicens; scriptum est enim; *quâ mensurâ mensi „fueritis, remetietur vobis.* Cùm tertius quis super„veniret, velletque eos separare, *Sine*, inquit, „*doceo enim hæresicum hunc sacras Scripturas, quas „stultè citavit, sanè intelligere. Scriptum est enim; Re„sponde stulto juxta stultitiam suam, ne sibi sapiens „esse videatur.*

Detractor.

S. Bern. in Cant. ser. 24.

143. Scalprum cum tudite, statuam quandam efformans, epigraphen tenet; CÆLANDO DETEGIT. Ubi æquivocam hanc vocem, *cælando*, observes velim; nam cum dyphtongo scripta significat *incidere*; cum vocali verò *abscondere*. Sicuti enim scalprum *calando detegit*, quando diversis incisuris paulatim omnia statuæ lineamenta ob intuentium oculos producit; ita etiam malitiosus detractor *celando* detegit; quippe qui proximi sui vitia ac defectus nunquam magis evulgare consuevit, nisi quando illos simulatâ benevolentia occulere aut excusare nititur. S. Bernardus; *Detractores*, inquit, *quodam simulata verecundia fuco conceptam malitiam, quam retinere non possunt, adumbrare conantur. Videas à detractore alta pramitti suspiria: sicque cum quadam gravitate & tarditate, vultu mæsto, demissis superciliis, & voce plangenti egredi maledictionem &c.* Franciscus Philelphus cuidam, citra sua merita ad Magistratum evecto, prodigiosum, ac præsenti argumento mirificè accommodatum Epigramma statuit, cujus primum distichon huc transferre placet;

Laus tua, non tua fraus; virtus, non copia rerum,
Scandere te fecit hoc decus eximium.

En! quàm specioso velamine magnatis illius vitium celari videatur! sed, obsecro, eosdem versiculos retrogrado ordine lege; deprehendes enim, quanta sit poëmatis illius astutia. Exinde quippe hunc sensum conficies:

Eximium decus hoc, fecit te scandere rerum
Copia, non virtus, fraus tua, non tua laus.

Christus patiens.

S. Aug. ser. 10 de Verb. Apost. cap. 6.

144. P. M. Theodorus Muggianus Carmelita, Symboli loco scalprum, statuæ elaborandæ applicatum, figuravit; addito epigrammate, FERIAT, DUM FORMET. Piè nimirùm Christum patientem innuebat, qui flagellorum rigore, & clavorum duritie, ceu totidem acerbissimis scalpris, excavatus, tandem vivus salutis ac redemptionis humanæ colossus evasit. Accommodatè S. P. Augustinus; *Deformitas Christi te format. Ille enim si deformis esse noluisset, tu formam, quam perdidisti, non recepisses.*

Calamitas utilis.

S. Aug. in Psal. 99. 8.

145. Eidem Emblemati non incongruè subscribes; DUM PERIT, PERFICIT. Enimverò mirus ille faber, Deus, providentiæ suæ verbera non ob aliam causam ingeminat, nisi ut clientum suorum animos ad omnimodæ perfectionis ideam efformet. Mirificè in hoc argumentum S. P. Augustinus super illis Psalmi verbis, *Deus tu propitius fuisti eis, & ulciscens in omnes adinventiones eorum*; ait, *Pleraque faciunt artifices & ostendunt imperitis: & cùm jam judicaverint imperiti esse perfecta, expoliunt illa artifices, qui noverunt adhuc, quid illis desit, ut mirentur homines tantam expolitionem rebus accidisse, quas jam perfectas pronuntiaverant. Fit hoc & in ædificiis, & in picturis &c. Sic & isti Sancti*, Moses, Aaron, Samuel, ibidem allegati, *versabantur ante oculos Dei, tanquam sine culpa, tanquam perfecti, tanquam Angeli: noverat autem, quid illis deesset, qui vindicabat in omnes affectiones eorum, VINDICABAT autem non irascens, sed propitius: sed ad hoc VINDICABAT, UT PERFICERET cœptum, non ut damnaret ejectum.*

Tributum moderatum.

Theod. apud Cassiod. lib. 4 Epist. 38.

Basil. Imp. cap. 27.

146. Scalprum, statuam elaborans, Emblematis loco inscriptum tenet; NON PLUS QUAM OPORTET. Enimverò statua, audaciore scalpro & ultra dimensum excisa, vitiū patitur. Ita omnis Princeps in vectigalibus exigendis moderatè admodum procedat, necesse est; secùs enim turbas gravissimas excitabit. Unde Pythagoræ præceptio erat; *Stateram non transiliendam.* Eam in pectore suo altiùm defixam tenens Rex Theodoricus, Fausto Ministro suo scripsit; *Cùm omnes Reipublica nostra partes aquabiliter desideremus augeri, crementa tamen fiscalium tributorum justissime sunt pensanda judicio, quia servientium imminutio est hujus illationis accessio; quantumque pars illa proficit, tantum se hac à firmitate subducit.* Basilius Imperator, Leonem filium suum instituens, ait; *Rem autem publicam optimè administrabis, si pecunia publica curam diligenter habebis, eique justis rationibus colligenda studueris, non ex oppressione, vel ex lachrymis subditorum corradenda.*

SECVRIS. ASCIA.

Cap. XXVI.

Mors Patris familias.

Peccatum.

S. Nil. Epist. Panan n. 107.

147. SEcuris, arbusculæ cujusdam verticem percutiens, epigraphen tenet; ET INFLICTA RUINAM. Familiam, è capitis sui morte penitus corruentem, hoc Emblemate significabis. Exinde etiam conjicies, unico lethalis peccati ictu animos nostros in extremam perniciem præcipitari. S. Nilus; *Tunc malitiam maximè videris, quando cogitabis, quod dæmonum sit fulgurans contra nos gladius.*

Paupertas religiosa.

S. Aug in Psal. 78.

148. Securis & Planula, ligno poliendo & complanando applicatæ, epigraphen habent; POLIUNT, DUM SPOLIANT. Vel certè ipsius ligni voce; POLIOR, DUM SPOLIOR. D. Carolus Bossus paupertatis Religiosæ votum hoc Emblemate demonstrat: sicuti enim lignum diversa securis ac planulæ incisurâ ad præfixum artificis finem exasciatur; ita Dei servus, Creatori suo propinquaturus, rebus quibusvis terrenis se ipsum spoliat. S. P. Augustinus; *Omnes Philosophia magistra nobis est inopia: non ita laudamus Joseph, quam frumentum distribuebat; sicut cùm carcerem habitabat.* Ab hoc sensu nihil aliena S. Ecclesia, de animabus electis sub materialis templi schemate ita canit;

Scalpri

Scalpri salubris ictibus,
Et tunsione plurimâ
Fabri polita malleo
Hanc saxa molem construunt,
Aptisque juncta nexibus
Locantur in fastigio.

Stat. 8. Theb.

Maturitas in judicando.

149. Securim, Romano more virgis colligatam, Orozcus hoc Statii hemistichio insignivit; DA SPATIUM, TENUEMQUE MORAM. Ajunt enim, Consulum Romanorum secures ideò potissimum inter virgarum fasces revinctas fuisse, ne præcipiti manu quempiam ferirent, sed, dum fasces illi dissolverentur, justam cogitandi moram interponerent. Eandem consuetudinem cuivis judici familiarem velim, ut in aliorum causis decernendis aut condemnandis gressu admodùm lento ac minimè præcipiti incedere discat. Justus Lipsius; *Divina nos admonet providentia, non res insipienter vituperare, sed utilitatem rerum diligenter inquirere, & ubi nostrum ingenium vel infirmitas deficit, ibi credere occulta.* Theodosius Imperator, naturâ suâ iracundus, & ad sententias depromendas facilis, tandem decretis suis moderamen ac legitimum expendendi tempus adhibiturus, S. Ambrosio authore, statuit, ut sententiæ, à se pronuntiatæ, nonnisi post triginta dierum intervallum executioni mandarentur.

Lips. lib. 1. Physs. l. diss. 18.

Maturitas in judicando.

150. Securim, virgis colligatam, & paulatim à vicina manu dissolutam, hoc lemmate notabis; LENTE ET BENE. Fasces enim, quales Romanorum Consulibus præferri consueverant, maturam ac prudentem consultationem innuunt. Hâc virtute comprimis insignem se probavit Rancatus I. Parmensium Dux. Plutarchus; *Cur*, inquit, *Prætorum fasces colligati feruntur, appensis securibus? An id signo est, iram magistratûs non debere esse in proclivi & solutam? An solutio fascium, quæ paulatim fit, moram ad iram iræ injicit, & cunctationem, & nonnunquam fecit, ut sententia de supplicio exigendo mutaretur? &c.* Ferdinandus II. Imperator, Guilhelmo Lamormaino teste, summam ab hac virtute laudem retulit; Nam, *quoties causa criminalis discutienda fuit, tardè pronuntiavit: jussit à Judicibus perpendi: referri ad circumstantias omnes: iterùm ac tertiò causam recognosci &c.*

Plut. quæst. Rom. n. 9?.

Lamorm. in vita cap. 23.

151. Magistratuum Romanorum fasces ramulis laureis cincti ac colligati erant: atque adeo virgæ ac secures illæ ab eadem lauro & ligamen & coronam acceperunt. Unde Franciscus Raulinus subscripsit; VINCLA CORONANT. Ita Princeps, dum vindicantis justitiæ rigore in sceleratos animadvertit, adeò nullam clementiæ ac benignitatis suæ jacturam facit, ut illam contra maximis incrementis exornet. Seneca; *Nullum ornamentum Principis fastigio dignius, pulchriusque est, quàm illa corona ob cives servatos.*

Clementia Principis ornamentum.

Senec. l. 1. de Clem. c. 26.

152. Fortem Julii Mazarini Cardinalis animum significaturi, erectam securim, seu gentilitios ipsius fasces, symboli loco statuerunt; cum lemmate, NULLÆ INFLEXERE PROCELLÆ. Imagini explicandæ hoc Epigramma subjunxerunt;

Fortitudo.

Romanos fasces nulla inflexêre procella,
Non aquilo, & quidquid flaminis Auster habet.
Hoc animi est Emblema tui, stetit integra virtus,
Et dum nutaret Gallia, Roma stetit.

Constantia.

De Constantia, fortitudinis sorore, ait Tullius; *Constantia est, inter fluctuantes causas & personas, nullâ mentis concussi trepidatione.*

Tull. in Rhetor.

153. Securis Romana, fascibus colligata, & acie in sublime erecta, inscriptionem habet; NE NOCEAT, SUBLIME MICAT. Rursus Cardinalem Julium Mazarinum hæc imago spectabat, qui sublimi dignitate conspicuus, in omnes erat clemens. In rem præsentem hoc Epigramma subjunxerunt;

Clementia.

Ne noceat, sublime micat Romana securis,
Et timet ulcisci, quos violare potest.
Frustra illam retinet sublimis fascia rectam,
Sponte suâ, ut posset parcere, recta foret.

Ita nimirum Princeps, quantò est dignitate sublimior, tantò magis in omnes sit clemens, nullique ullum inferre damnum satagat. De Augusto Imperatore testatur Seneca; *Dare illum pœnas apparebat, cùm exigeret.* Et de Vespasiano Suetonius; *Iste suppliciis illachrymavit etiam, & ingemuit.*

Senec. l. 1. de Clem. c. 14.

S E R A.

Caput XXVII.

154. SEra, tribus clavis aperienda, epigraphen reddit; NEC ABSQUE TERTIA. Lucarinus hoc Emblemate significabat, è fidei integræ præscripto non unam tantùm aut duas, sed tres Sanctissimæ Trinitatis personas asserendas esse. S. Fulgentius; *Fides autem unum Deum prædicat Trinitatem, id est, Patrem & Filium, & Spiritum Sanctum; sed Trinitas vera non esset, si una eademque persona diceretur Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus &c.* Mirificus in hoc argumentum Magnus Augustinus disertè docet, Divina arcana penetrari non posse, nisi singulis tribus Personis consideratis. Enimverò; *Eadem tribus est æternitas, eadem incommutabilitas, eadem majestas, eadem potestas. In Patre unitas, in Filio æqualitas, in Spiritu Sancto unitatis æqualitatisque concordia. Et tria hæc, unum omnia propter Patrem, æqualia omnia propter Filium, connexa omnia propter Spiritum Sanctum.*

SS. Trinitas.

S. Fulg. de fide ad Petrũ.

S. Aug. lib. de Doct. Chr.

155. Sera, cum fasciculo clavium appenso, epigraphen subjunctam habet; NON CUIVIS PATEO. Aula & honor tanquam sera est, illique panditur, qui favore Principis tanquam clave utitur. Conjugum etiam hæc imago est, qui amorem suum uni tantùm consorti aperiendum præbeant. Magni Augustini monitum est; *Serva in conjuge aliena, quod servare cupis in tua, quia & in uxore castitatem potius diligit, quam carnem.*

Aula.

Conjuges.

S. Aug. serm. 83. de Temp.

S E R R A.

Cap. XXVIII.

156. SErra, ligno fundendo applicata, epigraphen tenet; ACIE, ET SOLIDITATE. Præclara hæc illorum imago est, qui in disputando aut componendo optimam rationum soliditatem cum argumentorum acumine conjunctam habent. Et quidem inter Sacros principem locum obtinent S. P. Augustinus, S. Joannes Chrysostomus, & S. Hieronymus; Inter profanos verò Seneca, Sallustius, Plinius & Cornelius Tacitus, qui vivacissimi ingenii sui aciem solidis ac gravissimis sententiis locupletârunt, ut adeò in disputationibus cum ingenii acumine soliditatem, non verò rationes, aut solo nomine controversas assumere oporteat. S. P. Augustinus; *Turpe est disputantibus, in verborum quæstione immorari, cum certamen nullum de rebus permanserit.*

Ingenium acutum & solidum.

S. Aug. lib. 2. cont. Acad. cap. 10.

Prudentia Consiliarii.

157. Serra, dum trabem incidit, lineâ, ab amussi signatam, gressu nunquam exerrante sequitur. Unde lemma; NUNQUAM A SIGNO. Homo prudens,

od. lib. 2.

dens, in consultationibus ferendis aut acceptandis nunquam ab experientiæ ac intellectûs normâ deflectens, haud facilè à præfixo termino abludet. De Teribazo, Artaxerxis Persarum Regis Belliduce testatur Diodorus; *In consiliis eâ usus est dexteritate, ut quoties Rex consiliis illius usus est, NUNQUAM ABERRAVERIT.* Eâdem judicandi felicitate insignis Achitophel, id encomii à Regum fastis obtinuit; *Consilium Achitophel, quod dabat in diebus illis, quasi si quis consuleret Deum: sic erat omne consilium Achitophel, & cùm esset cum David, & cùm esset cum Absalon.* (*Reg. 16. 23.*)

158. Malleus, securis, aliaque instrumenta, operam suam nonnisi è sublimi in profundum præcipitata conferunt; Econtra serra, à dextro latere versùs sinistrum assiduâ vicissitudine trahi solita, tandem negotium suum perficit. Unde Arcsii lemma; PER OPPOSITA AD IDEM. Vel; CON MOTI OPPOSITI AL SEGNO ISTESSO TENDE. Ita Deus continuis prosperæ & adversæ fortunæ moribus unam hominum salutem procurat. Nam, teste Magno Augustino; *Res Prospera donum est consolantis, res adversa donum est admonentis Dei.* Urbanus VIII. ait, Deum suos clientes semitis adcò contrariis ad gloriæ palmam invitare, ut quosdam occisos, alios verò occidentes velit;

Providentia Dei. — *S. Aug. Ep. 87.* — *Vrban. VIII. Ode in S. Bapt.*

PER CONTRARIA DUXIT
Una vos virtus, sociatque cœlo,
Tu Judith occidens triumphas
Fusis hostibus; occidens
Fuso sanguine palmam
Refert Joannes &c.

Haud aliter homo prudens ad finem suum assequendum per adversa quæque nititur. Aletes, Regis Ægypti Orator, cùm legationis suæ officia coram Godefrido exequeretur, terroribus blanditias, ac laudibus minas eo duntaxat fine intermiscuit, ut illum ab expugnatione Hierosolymitana diverteret; qui tamen, referente Tasso, id responsi à Godefrido tulit;

Prudentia. — *Tass. Geruf. Liberat. Cant. 2. stanz. 62.*

Messager dolcemente à noi sponesti
Hora cortese, hor minaccioso invito.
Se'l tuo Rè m'ama, e loda i nostri gesti
E sua mercede, e m'è l'amor gradito.
A quella parte poi, dove protesti
La guerra à noi del Paganesmo, uito
Risponde &c.

159. Serra major, duobus manubriis instructa, arboribus transversim dissecandis deservit; cum lemmate, ALTERNANDO, dum nimirùm à dextrâ versus sinistram assiduâ vicissitudine trahitur. Hinc diversam vitæ humanæ sortem conjicere licet, quæ alternantibus lætis ac tristibus eventibus tamdiu tentatur, donec instar arboris dissectæ ruat. S. Joannes Chrysostomus; *Misericors Deus mæstis rebus jucunda permiscuit. Quod certè in sanctis omnibus facit, quos neque tribulationes, neque jucunditates sinit habere continuas: sed tum de adversis, tum ex prosperis justorum vitam, quasi admirabili varietate contexit.* P. Hortensius Pallavicinus Emblemate haud multùm absimili serram majorem expressit, quæ ex utroque latere à duobus fabris lignariis supra trabem raptata, epigraphen tulit; ALTERNIS FACILIS, verbis è Virgilio mutuatis, ubi de vervacto, alternis tantùm annis perserendo, canit;

Vita humana. — *S. Io. Chrys. Hom. 3. in Matth.* — *Virgil. l. 2. Georg. v. 30.*

Sed tamen ALTERNIS FACILIS labor.

Alternus labor.

Innuebat videlicet, negotium, quantumvis gravissimum, si in plures distribuatur, superatu facillimum evadere.

160. Serra, ligno dissecando applicata, epigraphen tenet; TARDA, SED RECTA. Principes aut Judices hanc ideam sibi præfixam habeant, ne sententias præcipites, sed maturâ consultatione examinatas pronuntient; tribunalia enim rectitudo, non violentia occupet, necesse est. Ammianus Marcellinus, *De spiritu & vita hominis, qui pars mundi est, & animantium numerum complet laturum sententiam, diu, multumque cunctari oportere, nec præcipiti studio, ubi irrevocabile factum est, agitare.* Julius Capitolinus inter cæteras Marci Antonii Philosophi laudes etiam hanc recenset, *Capitales causas hominum honestorum ipse cognovit, & summa æquitate, ita ut Prætorem reprehenderet, qui citò reorum causas audierat, juberetque iterum cognoscere.*

Judex. — *Ammianus Marcell. l. 29.*

161. Serram, in adamante corrodendo fatigatam, hoc lemmate signavit Franciscus Bracciolinus: NE PUR VI LASCIA ALCUNA NOTA IMPRESSA. Id est; NEC VESTIGIA LINQUIT. Illius hoc symbolum dices, qui crebro hostium assultu tentatus, nihil unquam vitii contraxit. Certè Christus in deserto, insidias vaferrimas à Dæmone expertus, nec minimam labeculam è tanta suggestione superstitem habuit. S. Gregorius Papa; *Tentari ergò per suggestionem potuit, sed ejus mentem peccati delectatio non momordit. Atque ideo omnis diabolica illa tentatio foris, non intus fuit.*

Resistentia. — *Christus tentatus.* — *S. Greg. Hom. 16 in Evang.*

162. Serra, invictum adamantis robur tentatura, idcò nihil adversus nobilem illum lapidem potest, ut contra sibimet plurimùm nocumenti pariat, & re infectâ dentes suos miserè attritos retrahat. Proinde illam opportuno hoc lemmate notabis; E NON POTENDO A LUI, NOCE A SE STESSA. Id est, SIBIMET OFFICIT. Hoc ejusdem Bracciolini Emblemate hominem malignum demonstrabis, qui plurimas offensas adversùs aliorum innocentiam molitus, tandem sibimet præsentem ruinam accersit. De hoc disertè Regius Psaltes; *Convertetur DOLOR EJUS IN CAPUT EJUS.* S. Cyrillus Alexandrinus; *Semper*, inquit, *persecutoribus Ecclesiæ conatus ipsorum in caput reciderunt.* Et S. Athanasius; *Cæca enim malitia est, & animi pravitas, ut quæ non intelligat, ipsam suas contra se manus acuere.* Et paulò post; *Ipsa MALITIA CONTRA sui usurpatores militat, EOSQUE QUI IPSAM TENENT magis quàm illos, in quos noxam parat, consauciat.*

Author sui mali. — *Psalm.* — *S. Athan. de Pass. & Cruce Domini.*

163. Lucarinus serram ligatam & fulcitam, ut in marmoribus cædendis fieri solet, hoc lemmate insignivit; LIGAMENTO CONSTANTIOR. Vel; FULCIMENTO CONSTANTIOR. Ita humanum cor, Regularium votorum ligamine Deo ubstrictum, adversùs omnia hostium tentamenta validissimum evadit. P. Alphonsus Rodriquez, *Sive*, inquit, *imbecillitatem nostram, sive improbissimas Cacodæmonis petitiones consideremus, non videtur vel illis sustinenda, vel his arcendis ullum opportunius hoc ipso, quo de agimus, votorum præsidium excitari potuisse.* Et paulò post; *Si callidissimus hostis à Deo per hæc vota occupatum, & jam quasi desponsum esse cernat, ne scilicet suæ nocendi artes ipsimet fraudi sint; illi verò majoris gloriæ seges, paulatim cum spe victoriæ amittit oppugnationis voluntatem.* S. P. Augustinus; *Non te vovisse pæniteat, imò gaude, jam tibi non licere, quod cum tuo detrimento licuisset. Felix necessitas, quæ in meliora compellit.*

Vota Religionis. — *Rodriq. p. 2. de Perfect. tract. 2. c. 1.* — *S. Aug. Ep. ad Arment. & Paulin.*

164. Serra, arborem in tabulas & asseres dissecans, ab eodem Lucarino epigraphen recepit; APTAT, DUM SECAT. Ita calamitatum ferro hu-

Castigatio. — *Calamitas.*

humana vitia plurimum corriguntur. Nam, ut probè observat Magnus Augustinus, *Non puti adversitatem carnis, sed duci à carne, damnatio est.* Et Horatius;

S. Aug. Expos. Epist. ad Gal. cap. 5. Horat. l. 3. Carm. Od. 24.

Quid tristes querimoniæ
Si non supplicio culpa reciditur?

Lucarinus eandem iconem suam sequenti poëmate explicat;

O fortunato legno;
La sua rottura è fregio,
Nel taglio acquisti pregio,
Che'l ferro, che ti fende,
Se inetto all' opre sei, atto ti rende.
Così tall' hora avvien, che man pietosa
Che di sanar è vaga
In crudeltà piaga,
Medica più humana
Ci accosta il ferro, e nel ferir risana.

Matrimonium.

165. Serra, cum lemmate, TRACTA VICISSIM, mutuum complurium operationem & auxilium demonstrat. Eodem Emblemate matrimonii onera significantur, quæ benigna conjugum vicissitudine sufferri, necesse est. Inde factum, quod veteres Allemanni sponsæ, in mariti ædes deductæ, jugum ostendere consueverint; veluti dicerent, onera domestica ab utriusque, sponsi & sponsæ, concordibus humeris ex æquo sustinenda esse, &, quod Pierius Valerianus asserit, *parem conatum, curam, amoremque, & studium in consortibus esse debere.* Eam ipsam iconem etiam de alternante militari fortunâ interpretari licet, quæ victoriæ suæ trophæa modò ex adversâ parte figit, haud secus atque serra in utrumque latus assiduâ vicissitudine transit. *Ancipitem vero pugnam*, inquit idem Pierius, *victoriam alternatim, modo in hanc, modo in illam partem, vicissitudine sæpius variatâ, inclinantem, significare qui volunt, serrâ pugnare dicunt, aut præliari.* Seneca; *Ludit de suis fortuna muneribus, & quæ dedit aufert, quæ abstulit reddit.*

Pier. Valer. lib. 48. Vicissitudo. Idem l. 42. Fortuna. Senec lib. 5. Rhetor.

166. Voluntatem ad alterius nutum penitus resignatam; uti & obedientiam indifferentem, è serra dignosces, quæ ligno secando applicata, pro fabri libitu sive AD DEXTERAM, SIVE AD SINISTRAM TRAHITUR. Seneca;

Obedientia. Sen. in Medea act. 2.

Æquum atque iniquum Regis imperium feras,

Mellifluus Bernardus super illis Psalmi verbis, *Paratum cor meum Deus, paratum cor meum*; ait, *Paratum cor meum ad adversa, paratum ad prospera; paratum ad humilia, paratum ad sublimia; paratum ad omnia, quæcunque præcipis &c.*

S. Bernard. apud Hug. Card. in Psal. 107. 1.

167. Eosdem maligni detractoris & serræ mores dixerim; uterque enim & ingratum strider, & acerbè corrodit. Proinde serram hoc lemmate distingues, STRIDET, ATQUE RODIT. De homine maledico eruditè canit, ac epigraphen suppeditat Balthasar Bonifacius;

Detractor. Balth. Bonif. l. 1. Stichidion Epig. 1. ad Maled.

Is qui vocatur doctor ignorantiæ,
Tenebrionum lux, honos infamiæ,
Laus vituperii, decusque contumeliæ,
Dictus fuisses serra, plena dentibus,
Quæ stridet; atque rodit uno tempore.

Cassiodorus; *Dentes dicti sunt à demendo; ideo pulchra lingua detrahentium dentes vocantur, quia sicut illi ciborum partes demunt; ita & isti opiniones hominum corrodunt.*

Cassiod. in Psal. 3.

S V B V L A.

Caput XXIX.

168. Academici Assuentes Florentini subulam hoc lemmate notârunt. L'ASSO TIGLIARA PIU, 'MEGLIO ANCO FORA. Id est; MELIUS PERFORO SUBTILIOR. Ita tantò perspicatiore ingenii acumine prævalebis, quò majore studio ac speculatione illud elaboraveris. Verissimè S. Isidorus; *Omnis profectus ex meditatione & lectione procedit. Quæ enim nescimus, lectione discimus, quæ didicimus, meditatione conservamus.*

Diligentia. S. Isid. lib. 3. de Summo bono.

169. Ferrus econtra subulæ inscripsit; CHI TROPPO L'ASSOTTIGLIA, LA SCAVEZZA. Id est SUBTILITATE DIFFRINGITUR. Nimiâ enim diligentiâ professiones omnes franguntur. Optimè Seneca; *Quædam inutilia, & inefficacia, ipsa subtilitas reddit.* De Jacobo à Pontormo, ævi sui præstantissimo pictore, refert Georgius Vasai, quod in imaginibus delineandis, ac coloribus obducendis, nulli secundus, summam laudem passim sibi conciliârit: at postea Alberti Duri operibus imitandis nimium intentus, gravem propriæ artis ac excellentiæ jacturam subiit.

Diligentia nimia vitiosa. Senec. Ep. 81. Georg. Vasa vol. 1. p. 3.

T A L E A.

Cap. XXX.

170. Talea, seu lignum, in duos oblongos bacillos decussatim divisum, & pistoribus vel cauponibus ad debita annotanda usitatum, epigraphen tenet; RESPONDET UNI. Singularis amor, uni duntaxat rei consecratus, hoc Emblemate significatur. Richardus à S. Victore, *Singularis amor*, inquit, *consortem non recipit, socium non admittit.* Spiritus Sanctus inter cætera animæ suæ dilectæ encomia etiam unitatem recenset; *Una est columba mea perfecta mea, una est matris suæ.* Hunc locum interpretatus S. Ambrosius, *Laudatur*, inquit, *quod, cum una sit columba, habens spiritûs unitatem, in qua sit pax, quæ fecit utraque unum, & quæ non sit composita ex diversis elementis discretæ compugnantisque naturæ. Anima benedicta omnis simplex, quæ imitatur dicentem; ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te, & ipsi in nobis unum sint. Hæc enim consummatio atque perfectio.*

Amor singularis. Rich. à S. Vict. lib. 4. de Contempl. cap. 8. Cant. 6. 8. S. Ambros. l. de Isaac & anima cap. 8.

171. Geminus taleæ bacillus, crenis incisus, epigraphen tenet; SIMUL JUNCTÆ. Innuit videlicet, sicuti unum taleæ lignum ad rationes ineundas nihil prodest, nisi alteri consonæ parti suæ junctum fuerit, ita hominibus è concordia plurimùm commodi accrescere. In hoc argumentum opportuna S. Hieronymi sententia; *Omne, secundum Philosophos, tantùm habet bonitatis, quantùm habet unitatis.* Præclarè Plutarchus, *Est autem quisque nostrum obscurus, & ignotus, dum in universi mole seorsim exiguus fertur, cum autem inter se coeunt homines, adepti jam magnitudinem, effulgent, clarique ex obscuris fiunt, & conspicui ex abditis.* Porrò sicuti talea humanis usibus nihil deservit, nisi ambas suas partes unitas, & ex æquo consonas habeat, ita Christianus è munere suo non solam fidem aut gratiam Divinam, sed insuper propriam virtutum cooperationem jungat, necesse est. *Oportet enim*, Theodoreto asserente, *FIDEI quoque CONJUNCTAM esse VIAM laudabilem.*

Concordia proficua. S. Hier. To. 9. in regul. monach. ad Eustoch. Plut. in libello de occulto vivendo. Fides & opera. Theod. in 2. Timoth. 1. 19

172. Duo taleæ ligna, simul juncta, à Lucarino epigraphen recepêre; UTRAQUE UNUM.

Con-

Matrimonium.

Conjuges hoc Emblema spectabat, allusione ad illud Geneseos factâ, *Et erant duo in carne una. Nimirum* Inquit P. Benedictus Ferdinandus, *propter vitæ communis societatem, propter generationis prolem, quæ ab utroque, tanquam ab una carne carnalis fructus producitur: propter unam, & communem, & mutuam utriusque conjugis potestatem corporis &c.* Et prior illo Rupertus Abbas; *Conjugii copulam omnium carnalium necessitudinum maximam atque fortissimam fore promittit, adeò ut simul copulati, jam NON SINT DUO, SED CARO UNA.* Et quidem princeps hæc ratio fuit, cur Deus Evam non è limo, sed ex Adamì costa formarit; ut nimirum meminerint, se quemadmodum unâ solâ naturâ, ita & unâ voluntate conjunctos esse debere. Eruditè S. Basilius Seleuciensis, *Neque verò ex terra, sed ex latere membrum insinuatur; partitur corpus, ut coaptet: natura una dissipatur arte formantis, ut una mens construatur ad imitationem naturæ.*

Gen. 2. 24. P. Ferd. in hunc loc. Rupert. Abb. l. 2. in Gen. c. 38. S. Basil. Orat. 2.

TEREBELLVM.

Caput XXXI.

Paulatim.

173. TErebellum clavo infigendo viam sternit, & asserem, ad illum recipiendum, paulatim ac diuturnâ circumvolutione disponit. Cui proinde Bargalius, lemmatis loco, hoc adverbium subscripsit; PAULATIM. Ita nimirum operationes nostras nunquam tumultuarias, sed lento gressu, ac prævîâ consultatione maturas esse oportet. Quin, ipsa etiam vitia nonnisi paulatim sese intra animos nostros insinuant. De his S. Isidorus; *Particulatim crescunt vitia, & dum parva non cavemus, in magnis prolabimur* Et S. Nilus; *Impetus cupiditatum ab abjectissimis cogitationibus incipiunt, & formicarum more sensim recipiunt. PAULATIM autem in eam crescunt magnitudinem, ut cuilibet, non minus quam Leones, terrorem & periculum offerant.*

Peccatum veniale. S. Isid. in norma vivendi c. 6. S. Nilus in ascetic.

174. Parthenii Romani in terebello cautam agendi dexteritatem ac prudentiam dignoscendam proposuère, quæ negotia sua non quidem violento impetu, sed providâ cunctatione perficere novit. Epigraphen subdidère; ARTE, NOM IMPETU. Seneca; *Prudentis proprium est, examinare consilia, & non citò facili credulitate ad falsa prolabi.* Et Ovidius;

Prudentia. Senec. de 4. virtutibus.

Flectitur obsequio curvatus ab arbore ramus:
Franges, si vires experiere tuas.
Obsequium tigresque domat, tumidosque leones,
Rustica paulatim taurus aratra subit.

175. Normemo, Emblematis loco, duo terebella unum altero majus, depinxit; addito lemmate, ALTERO PRÆVIO. Innuebat videlicet, sicuti terebellum majus asserem penetrare nequit, nisi minore præeunte, & quasi viam sternente; ita hominem solis naturæ viribus, sine præveniente Divinâ gratiâ in salutis negotio nihil penitus prodesse. Dilucidè Sacrum Coucilium Tridentinum; *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritûs Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit.* S. Bernardus in illa Cœlestis Sponsæ verba commentatus, *Dilectus meus mihi & ego illi*; ait, *Rectius locuta est, non prætendens meritum, sed præmittens beneficium, & se præventam dilecti gratiâ confitens.* Et rursus idem Doctor Mellifluus ad Burchardum Abbatem, *Tu ergò frater,* inquit, *agnosce te PRÆVENTUM in benedictionibus dulcedinis, non à me, qui nihil sum, sed ab illo, qui me, ut de sua salute monerem, ADSPIRANDO PRÆVENIT.*

Gratia Dei. Concil. Trid. sess. 6. de Iustificat. Can. 3. S. Bern. ser. 76 in Cant. n. 16. Idem Epist. 146.

196. Vetus ac nobilissima Civitas Mutinensis, ingenio ac viribus ad quasvis difficultates superandas instructissima, è gemini terebelli sui insigniis haud obscurè dignosci potest, quibus Paulus Maccius hanc epigraphen subjunxit; AVIA, PERVIA. Emblemati explicando sequentem poesin ab eodem ita accipe;

Ingenium & fortitudo. Maccius in Embl. 2.

Martia servat adhuc fortis sub pectore corda
Romana referens mores, & nomina gentis;
Urbs Mutina ingeniis præstans, præstantior armis:
Cui gemina belli, pacisque insigne superbum
Sunt terebra: ingenio Prisca quod prolis, & ipsi
Invia nulla via est, nil non penetrabile telo.

Fortitudo enim, instar terebelli, durissima quævis adversitatum ligna penetrat ac vincit. S. Ambrosius; *Fortitudo inexpugnabilis prælio adversùs omnia vitia decertat, invicta ad labores, fortis ad pericula.*

S. Ambr. l. 1. de Offic.

TEREBRA.

Caput XXXII.

177. TErebra, lapidem, ferrum, aliamve materiam perforatura, in tortuosos gyros revolvitur. Unde Bargalii lemma; BENCHE IN VARIE RIVOLTE DRITTO FORA. Vel; VOLGENDO, E RIVOLGENDO DRITTO FORA. Idest; RITE LICET VARIE. Prædicatoris hæc idea est, qui, diversis argumentis enucleatè propositis, cœpto suo themati firmamentum, cunctisque auditoribus utilitatem afferre solet. *Non enim una, eademque cunctis exhortatio convenit*, inquit meus Hugo Victorinus, *quia nec cunctos par morum qualitas astringit. Pro qualitate igitur audientium formari debet sermo doctorum, ut & sua singulis tribuat, & tamen à communis ædificationis arte nunquam recedat.*

Prædicator. Hugo vict. de bestiis l. 1. c. 50.

278. Terebra, adamanti perforando intenta, epigraphen reddit; CUM TEMPORE. Vel ut aliis placet; ABSQUE LABORE NIHIL. Seneca, *Generosos animos labor nutrit. Laborem si recuses, parùm esse potes.* In hoc argumentum opportunè Virgilius;

Labor assiduus. Senec. Ep. 31. Virg. 1. Georg. v. 145.

----Labor omnia vincet
Improbus.

Et Ovidius;

Ovid. lib. 1. de Pont.

Confiteor FACERE HOC ANNOS: sed & altera causa est,
Anxietas animi, CONTINUUSQUE LABOR.

179. Terebra chirurgica, cranio perforando applicata, epigraphen legendam offert; FRANGIT, UT PURGET. Ipsissimam hanc operandi rationem Medicus Divinus familiarem habet, sicuti enim chirurgus vitiosa membra ab omni interna lue expurgaturus, illa effringit ac perterebrat, ita Deus, sanitatis conciliandæ causâ, animam nostram diversis calamitatibus rimari consuevit. Petrus Blesensis; *Flagello Domini pulvis excutitur, quem ad deformationem, animæ iniquitas assiduata congessit, & exteriori VULNERE SANATUR PLAGA interior.* Sanissimum D. Gregorii consilium est; *Quisquis ergò appetit plenè vitia vincere, studeat humiliter purgationis sua flagella tolerare.*

Calamitas utilis. Pet. Bles. Epist. 31. S. Greg. H. 13. in Ev.

Calamitas facit solicitum.

Achil. Bocch. Symb. 69.

180. Terebra impulsivam suam operandi virtutem cum à superiore transverso baculo, tum à loris alternatim circumplicatis recipit. Ut adeò illam opportuno hoc lemmate loquentem sistas; IMPELLOR FUSTE, LORISQUE. Perversos ac vitiosos hominum genios hæc imago repræsentat, qui nonnisi verberum violentiâ in virtutis officio continentur. Emblemati construendo ansam suppeditavit Achillis Bocchii poëma;

Utilis baculo, & loris est galla terebra,
Sic stultus vinclis, verberisque sapit.
Mortales plerumque suo didicisse periclo
Expedit: adversis Religio colitur.

Crates, Philosophus Thebanus, dicere consuevit; *Stultis similes sunt tenebris, eò quod, nisi vinculis & necessitate coacti, officium suum non faciant.*

TEXTORIA MACHINA.

Cap. XXXIII.

Prudentia.

181. MAchina illa; aulæi texturam exorsa, ac plurimis diversorum colorum glomis instructa, à Partheniis Romanis epigraphen recepit; SUIS INCONFUSA LOCIS. Mens Emblematis erat, Scipioni Burghesio Cardinali, in rebus ex æquo distribuendis summam fuisse prudentiam. Eâdem icone Justus Lipsius viros litteratos repræsentat, qui è variis ac infinitis materiis pulcherrimam voluminum harmoniam conficiunt. *Ut phrygiones è variis coloris filo unum aliquod aulæum formant, sic Scriptores è mille aliquot particulis uniforme & cohærens corpus.*

TORCVLAR.

Caput XXXIV.

TORCVLAR VINARIVM.

Calamitas utilis.

82. TOrcular, præli sui pondere uvas comprimens, epigraphen tenet; PREMENDO PROMIT. Vel; DUM COMPRIMIT, EXPRIMIT. Illum ipsum morem Deus familiarem habet, dum pretiosum pœnitentiæ liquorem è pectore nostro collecturus, illud diversâ calamitatum mole aggravat. Josephi fratres, intra persecutionum angustias tantisper compressi, in voces suas saluberrimas proruperunt; *Meritò hæc patimur, quia peccavimus in fratrem nostrum.* David, nonnullis suppliciis coarctatus, alta ad Deum suspiria ex imo corde elicuit. *Ad Dominum, cùm tribularer, clamavi.* Centurio, è servi sui morbo plurimùm afflictus Christum Deum confessus est. *Domine puer meus jacet in domo paralyticus, & malè torquetur.* Gellius refert, Catonem in Oratione pro Rhodiis coram Senatu Romano dixisse. *Quod adversæ res homines domant, & docent, quid opus sit facto.*

Gen. 42. 21

Psal. 119. 1.

Matth. 8. 6

Gell. lib. 7. cap. 3.

Calamitas virtuosum facit.

183. Marcus Antonius Bonciarius. *Oppressus* cognomine, seipsum uvæ symbolo repræsentavit, quæ sub torculari arctata, epigraphen tulit; CALCATA REDUNDAT. Innuebat videlicet, se molestiâ oculorum cæcitate gravatum, maxima litterarum incrementa fecisse. Certè Prosper Fagnanus aliquot Tomos, benè magnos, in Jus Pontificium cæcus composuit, ac typo vulgavit. Cæterùm Verbum Incarnatum, durissimo Crucis torculari pressum, copiosos sacratissimi sanguinis sui liquores fudit. S. Cyprianus; *Quomodo ad potandum vinum veniri non potest, nisi botrus calcetur ante, & prematur; sic nec nos sanguinem Christi possemus bibere, nisi Christus calcatus prius fuisset & pressus, & calicem prior bibisset, quem credentibus propinaret.*

Christus patiens.

S. Cypr. l. 2. Epist. 3.

Concordia.

Ecclesia.

S. Aug. tract. 46. in Joan.

Calamitas utilis.

184. Academici Sitibundi Neapolitani uvas in torculari præferunt, cum lemmate, COIT OMNIS IN UNUM. Seu; ET COGIT OMNES IN UNUM. Complures viros Litteratos, in eadem doctrinâ concordes, hæc imago spectat. S. P. Augustinus illâ ipsâ metaphorâ Sanctam Ecclesiam, utpote è fidelium multitudine adunatam, repræsentat. *Quemadmodum ex multis granis unus conficitur panis, & ex racemis multis unus calix exprimitur, sic ex multis fidelibus unum corpus mysticum integratur.* Præclarè idem S. Doctor demonstrat, Dei amicos, persecutionibus acerbè coarctatos, olim in paradysi cellas collectum iri; haud secus, atque uvarum liquor, è torculari expressus, ad cados ac magnatum mensas destinatur. *Accedens quisquis ad servitutem Dei, ad torcularia se venisse cognoscat; contribulabitur, conteretur, comprimetur, non ut in hoc sæculo pereat, sed ut in apothecas Dei defluat.*

S. August. in Psal. 83.

185. Prin-



Princeps violentus.

185. PRincipem violentum & avarum è torculari dignosces, quod è compressis uvis aut olivis optimos liquores extorquet. Epigraphen subjicies: AB INVITIS EXTORQUET. Ita Achab suam Nabotho vineam eripuit. Et prior illo Pharao, Israelis populum assiduis exactionibus ultra vires coarctavit. His non absimilem se probavit malignus ille servus, qui, referente S. Matthæo, *Tenens suffocabat* debitorem suum, *dicens; redde quod debet*. Basilius Imperator, Leonem filium suum ab hoc vitio præservaturus, inter cæteras præceptiones etiam hanc recensuit; *Rempublicam optime administrabis, si pecuniæ publicæ curam diligenter habebis, atque justis rationibus colligendæ studueris, non ex oppressione, vel ex lachrymis subditorum corradenda.* Cæterùm morbi & calamitates, ceu totidem torcularia, ex obstinatis peccatoribus copiosas lachrymas & pœnitentiæ affectus extorquent.

Matth. 18. 28

Calamitas.

Labor parit præmiú.

186. Prælatum quemdam, gravissimis muniis in S. Ecclesiæ utilitatem perfunctum, ac tandem pro meritis suis inter purpuratos Ecclesiæ Patres recensitum, Torcularis Emblemate significavi, quod è compressa uva hanc epigraphen reddidit; SUB PONDERE PURPURA FLUET. Ita Regni cœlestis purpura nonnisi laboriosos expectat. Monente S. Hieronymo, *Nullus labor durus, nullum tempus videri longum debet, quo gloria æternitatis acquiritur.* D. Octavius Bolionus D. Cæsari Montio, Hispaniæ, ac Regni Neapolitani Nuntio Apostolico, postea verò Cardinali, hoc epigrammate accinuit;

S. Hieron. in Epist.

Pampineos fœtus, rubicundaque pignora Bacchi,
Aggere collectos torcula lata tenent.
Præla madent domitis, PETRAQUE PREMENTE gemiscunt:
Atque rubescenti nectare plena fluunt.
Pro Petro an premeris? petrâne urgente fatiscis?
Dulce onus: inde tibi PURPURA, MONTE, SCATET.

Mundo symbol. Picinelli & Aug. Erath. Tom. II.

Impatiens.

187. Hominem impatientem, ac levissimo quovis onere in querelas effundi solitum, torculari non absimilem dices; addito lemmate, SUB PONDERE GEMIT. Teste S. Gregorio, *Qui non æquanimiter aliena mala tolerat, ipse sibi per impatientiam testis est, quia ab omni plenitudine longè distat.* Delicatulis illis calcar subjicit Juvenalis;

S. Greg. in Moral. super illud Frater fui Draconum. Juven. Sat. 13.

Ponamus nimios gemitus; flagrantior æquo
Non debet dolor esse viri, nec vulnere major.

TORCULAR TYPOGRAPHICUM.

Labor utilis.

188. ACademici Intrepidi Ferrarienses, Symboli loco, torcular typographicum præferunt; cum lemmate; PREMAT, DUM IMPRIMAT. Veluti dicerent; intellectum humanum, assiduis Academicorum exercitiis ac speculationibus pressum, felicissimos virtutis & sapientiæ characteres animo suo imprimere. Idipsum sanè etiam de calamitatibus pronuntiem. Unde Aresius suo Libro, quem de tribulatione perferendâ scripsit, torcular typographicum è fronte præfixit; cum lemmate, PREMIT, UT IMPRIMAT. Ut adcò quivis afflictus, ad Deum conversus, jure dixerit; PREMAT, DUM IMPRIMAT; Quidquid enim ponderis Divina providentia accumulet, parvi æstimo, modò aureos virtutis characteres pectori meo impressos referam. S. P. Augustinus. *Quid justius unico? cui tamen Pater non pepercit; Et quid evidentius, quòd nec justis parcat, emendans eos varietate persecutionum.*

Calamitas utilis.

S. Aug. l. 22. cont. Faust. cap. 14.

189. Tor-

189. Torcular typographicum cum melanteribus, ad typos oblinendos ac imprimendos applicatis à D. Didaco Saavedra epigraphen recepit ; EX FUMO LUCEM. Verbis è Horatio mutuatis ;

Horat. in Arte.

Non fumum ex fulgore , sed EX FUMO dare LUCEM cogitat.

Enimverò sicuti fumi nigredo & atramenti squalor ad litteratorum doctrinas, & generosa Heroum facinora in lucem publicam proferenda deservit , ita ex mutis obscuris ac defectuosis non rarò opera gloriosa nascuntur. Certè Saulus , primùm persecutor, posteà illustrissimum S. Ecclesiæ lumen audiit. Eodem Emblemate demonstratur, è Philosophorum ac Poëtarum libris , quantumvis caliginosis ac fuliginosis , plurimum lucis in nos derivari ad Divinas Scripturas facilioreneg negotio intelligendas. S. P. Augustinus; *Historia*, inquit, *plurimum nos adjuvat , ad sacros Lib. os intelligendos.* Et Petrus Blesensis; *Si Scripturas sacras diligenter attendas , non censebis absurdum , quod verba Philosophiæ vel scientiæ civilis quandoque in Doctrina Christiana admittantur.*

S. Paulus conversus.

Scientia profana utilis ad sacram.

S. Aug. l. 2. de Doct. Christ. c. 28.

Pet. Bles. Epist. 2.

190. Typi characteres seu imprimendi perfectione, seu efformandi velocitate, reliquas calami litteras longissimè superant. Unde D. Aresius S. Thomam Aquinatem, in commentando celerrimum ac præstantissimum, torculari typographico non absimilem dixit, addito lemmate; NEC MELIUS , NEC CELERIUS. Unde in omni opere tuo geminam hanc virtutem, bonitatem & celeritatem, observes velim. Siracidis judicio , *In omnibus operibus tuis esto velox.* Et Salomonis ; *Vidisti virum velocem in opere suo? coram Regibus stabit.* Beda ; *Quemcunque velocem videris in opere suo, vel opere bono, quod erat ei faciendum, strenuum atque sollicitum : scito hunc in die novissimi examinis coram Apostolis , qui cum Christo mundum judicante sedebunt, esse staturum.*

S. Thomas Aquinas.

Velocitas in agendo laudabilis.

Eccli. 31. 27.

Prov. 22. 29.

Ven. Beda apud Corn. à Lap. in Prov. l. c.

191. Typus epigraphen à P. Jacobo Masenio subjunctam habet ; TANTUM IMPRIME. Maria Virgo à S. Anastasio rectè vocatur *Typus imitabilis* ; illa enim pectori nostro impressa, nobilissimos virtutum characteres in eo efformat. Emblemati explicando sequentem Poësin accipe;

Maria V. S. Anast.

Ecce typum, licet, hunc pura tantū imprimas charta,
Exprimet effigiem , te cupiente, suam.
Matrem corde premas , typus est imitabilis illa
Ingenuo finget te meliore suum.

TORCVLAR BIBLIOPEGÆ.

192. TOrcular , Bibliopegis ad libros comprimendos usitatum , hoc lemmate insignivi; COMPRIMENDO EXÆQUAT. Eadem sanè calamitas effecta sunt ; quippe quæ animo nostro coarctando applicata , tumentem illi fastum edomare ac comprimere solet. Verissimè S. Gregorius Papa ; *Cum dolor vel tentatio nos percutit , elatio mentis succisa cadit.*

Calamitas utilis.

S. Greg. apud Hug. Card. in cap. 6. Iob.

TRVLLA CÆMENTARII.

Caput XXXV.

193. INter cætera D. Caroli Bossi Emblemata, trullam cernere licet ; quæ calce onusta, epigraphen tenet; ADDIT , ET ÆQUAT. Veluti diceret , quemadmodum trulla rudes aut hiantes muros injectâ calcis loricatione exæquat & perficit , ita homines , calamitatum pondere obductos , à Divina providentia ad desideratam normam perduci. Unde etiam, quod Amos , oculatus testis, affirmat , *trulla cæmentarii* , à Divinis manibus sustinebatur ; ubi interprete Isidoro Clario , *per trullam & calcem accipe flagella, & clades Israeli impactas à Deo , ut resipisceret, & rectius in fide, cultuque Dei consisteret.*

Calamitas.

Amos 7. 7. ipsâ Clar. Corn. à Lap. in hunc m.

194. Trulla cæmentaria non tantùm lapides subministratâ calce coagmentat , sed insuper muro incrustationem ac ultimam veluti manum inducit Atque adeò , CONSTITUIT , ET PERFICIT. Ita omninò Deus non tantùm celsissimas virtutum structuras in nobis molitur , sed illas insuper assiduis gratiæ suæ auxiliis exornat , & adversus quasvis hostium injurias defendit. Hugo Cardinalis in Amos Prophetam, superiore numero citatum, ait ; *Per trullam quæ ornat murum & linit , Dei protectio intelligitur.* Et Franciscus Ribera ; *Non satis est , murum ædificare, id est, justitiam à nobis a Deo donari, nisi ab eadem linitur adversus imbrium & ventorum violentiam. Linitur autem a Deo , est semper auxilio ejus protegi adversus contrariarum potestatum frequentes insidias & incursiones.* Cæterùm bonus Paterfamilias suis filiis non educationem tantùm , sed insuper omnem moralem ac Christianam perfectionem è munere suo conferre debet.

Deus dator & conservator bonorum.

Hug. Card. in Amos 7.

Franc. Rib. in eund. loc.

Educatio.

195. Murus , à trulla loricatus geminâ prærogativâ, & insigne robur , & gratiosum ornamentum recipit. Ut adeò illam opportuno hoc lemmate distinxerim ; FIRMAT , ET ORNAT. In rem præsentem S. Hieronymus ; *Trullâ cæmentarii solent superinduci parietes , & non solum PULCHRITUDINEM accipere , sed ET FORTITUDINEM contra injuriam imbrium , & creberrimas tempestates.* Hâc ipsâ benevolentiâ Deus olim Synagogæ suæ murum complexus, eundem & ornavit & munivit. P. Cornelius à Lapide , *Trulla cæmentarii* , inquit , *in manu Dei stantis juxta murum , significat pervigilem jugemque Dei in tuendo (adde & in ornando) Israële curam aut providentiam.* Unde hodie etiamnum eadem Dei providentia sanctam Ecclesiam accerimè propugnat & illustrat. S. Augustinus; *Terra Dei Ecclesia ejus est ; ipsam rigat , ipsam colit.*

S. Hieron. in Amos cap. 7.

Synagoga à Deo amata.

Corn. à Lap. in loc. cit.

S. Ecclesia à Deo adjuta.

S. Aug. Psal. 64. Conc. 2.

TVBVS VITRIARIVS.

Cap. XXXVI.

196. TUbus ferreus in officina vitriaria ad bombylios & calices formandos tantundem deservit , quantùm humano perflatu animatur ; hujus enim beneficio vitreamina, etiamnum tenera , in quasvis figuras dilatantur. Unde tubus ille epigraphen præfert ; FORMANTE SPIRITU. Mens Emblematis est , miros ac frequentes Prædicatoris effectus non quidem solâ illius virtute aut labore , sed potius afflante Spiritu sancto produci. Hinc assiduæ Davidis preces erant; *Emitte Spiritum tuum, & creabuntur.* Optimè enim Rex perspicacissimus novit, nobiliores operationes omnes è Spiritûs sancti virtute scaturire. Mirum sanè est, quàm insignes ac varios Divini Spiritûs favores sola commemoret Sacra Pagina , è quibus paucculos hos enumerat S. Greg. Papa ; *Implet citharædum puerum , & Psalmistam facit. 1. Reg 16. à n. 13. Implet Pastorem armentarium, sycomoros vellicantem , & Prophetam facit. Amos 7. 14. Implet abstinentem puerum , & judicem facit. Dan. 13. à num. 45. Implet piscatorem & Prædicatorem facit. Matth. 4. à num. 19. Implet persecutorem , & Doctorem gentium facit. Act. 4. à num. 15. Implet publicanum & Evangelistam facit. Luc. 5. à numero 27.*

Spiritus S.

Psal. 103. 30.

S. Greg. Hom. 30. in Evang.

O qualis

O qualis est artifex iste spiritus! Nullâ ad discendum morâ agitur in omne, quod voluerit: mox enim ut tetigerit mentem, docet; solumque tetigisse, docuisse est.

ícatio.

197. Tubus vitriarius molle ac liquefactum vitrum in qualvis figuras, solo perflatûs humani beneficio, effingit. Unde D. Joannes Bapt. Mazzolenus subscripsit; TENERUM FIGURAT. Magistris compertum est, suas præceptiones ac doctrinas potentius in ætatem etiamnum teneram, quàm adultam, inspirari. S. Isidorus Pelusiota; *Pueris etiamnum teneris de Dei excellentiâ ac providentiâ, postea de virtute, præcepta sunt inferenda: ut grandiores jam facti, in virosque jam formati, cùm Dei optimi maximi amantes, tum præditi evadant virtute.*

Sd.lib 5. ẞ 106. — *ta humana fragilis.*

198. Vas vitreum unico afflantis fabri halitu in formam desideratam effingitur. Unde lemma; AB HALITU FORMA. seu, FLAMINE FORMAT. Tanta autem vitrei hujus operis est fragilitas, ut eâdem facilitate dissolvatur, quâ construitur. Genuinum hoc vitæ humanæ symbolum dixerim, quæ unico inspirantis Dei afflatu animata, rursus unico afflatu extinguitur. S. P. Augustinus; *Præsens vita fragilis est, & in mortem proclivis: nemo potest stare, sed omnes cogimur transire. Nolentes imus, inviti eximus, quia mali sumus.* Opportunè meus D. Salvator Carducius;

Aug serm. de Verb. ...m. o 3.

Flamine format opus vitreum dum fistula ferro;
Quòd sua ceu ventus vita sit, inde docet.

Et prolixior Fr. Cyrus de Pers.

Forma qui le pupille, ove erudita
Spiega la fiamma à nozsfre fumanti,
Qui con un soffio fabre sudanti,
Danno à gonfio cristal fulgida vita.
Ma del propio metal va poco ardita,
Che spesso pere à le sue culle avanti;
E ad un urte leggier di destre erranti
In ruine senore ella è svanita.
Mortal teco par l'io, te fes scordato
Quant' all' hor pronto sia sempro il feretro
Mentr' hai pari al cristal fragil lo stato.
Da le superbie tue ritorna a dietro,
Non ti dic la tua vita altro che un fiato,
E non è la tua vita altro che un vetro.

VASCULUM, AMUSSIS,
Cap. XXXVII.

199. PHilareti Ferrarienses Emblematis loco vasculum, fabris lignariis usitatum, præferunt, quod rubricatâ suâ amussi instructum, epigraphen tenet; RECTUM SIGNAT. Certè Christus patiens, Divino suo sanguine illitus, directam virtutis assequendæ semitam commonstrat. Disertè Apostolus; *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus.* Et S. P. August. *Docuit nos exemplo passionis, cum quanta patientia in illo ambulemus, & firmavit nos exemplo suæ resurrectionis, quod ab illo patienter sperare debeamus.* Unde S. Cyprianus, ad Christum conversus, ait; *Tu Domine, Sacerdos sancte, qui in tempore iracundiæ factus es reconciliatio, sancti hujus sanguinis permanentem plenitudinem reliquisti, & beneficium hujus sancti liquoris in perpetuum tradidisti, quo conspecto non noceat nobis, neque mordeat coluber solitudinis, sed incolumes per omnia sequamur te, tecum parvuli simus, tecum circumcidamur, tecum baptizemur, tecum jejunemus, tecum lotis pedibus panem Angelorum edamus, tecum crucifixo mundo vivamus, tecum Spiritu sancto repleti, & corpore & Spiritu in æternum maneamus.* Cæterùm etiam Lex Evangelica, dictamen conscientiæ, & Superiorum exempla, instar amussis deserviunt, ad operationes nostras ex æquo dirigendas;

Christus patiens. — *1. Pet. 2. 21.* — *S. Aug. serm. 16 de Verb. Apost.* — *S. Cypr. tract. de Pass. in fine.* — *Exemplũ.*

VNCVS.
Caput XXXVIII.

200. VNco res quævis, in puteum delapsæ, retrahuntur. Unde lemma; EXTRAHIT AB IMO. Vel, AB IMO REPOSCIT. Eleëmosynarii hanc effigiem dixeris, qui miseros, in egestatis puteum præcipitatos, auxiliari manu retrahit. Nec aliter Prædicator obstinatos peccatores ex inveterata vitiorum consuetudine, ceu barathro obscurissimo, liberat. S. Ambrosius, illa D. Lucæ verba contemplatus, *Laxate retia vestra in capturam*, observat, sanctis Apostolis duplici ratione nulla alia instrumenta, nisi retia, à Deo assignata fuisse. *Benè Apostolica instrumenta piscandi retia sunt, quæ non captos perimunt, sed reservant, & DE PROFUNDO ad lumen EXTRAHUNT.*

Eleëmosynarius. — *Prædicator* — *S. Ambr. l. 4. in cap. 5. Luc.*

201. Uncini beneficio quodcunque pomum ex arbore pro libitu tollere poteris. Unde aureo uncino, complura poma ex arbore decutienti, inscripsit P. Sebastianus à Matre Dei; FERT, QUODCUNQUE PETO. Hortus cœlestis, innumeris gratiarum ac benedictionum pomis est refertus. Gignit enim poma amoris Dei & proximi, patientiæ, castitatis, aliaque innumera: vis plurima obtinere? Uncinum assumito aureum, Virginem Deiparam, quæ pro voto tuo illa ex arbore vitæ tibi cumulatè porriget. S. Bernardus super illud Virginei Cantici, *Beatam me dicent omnes generationes, quia omnibus generationibus vitam & gloriam tribuisti. In te enim Angeli lætitiam, justi gratiam, peccatores veniam invenerunt in æternum.*

Maria V. — *S. Bern. in serm.*

FINIS LIBRI DECIMI SEPTIMI.

MUNDI SYMBOLICI
LIBER DECIMUS OCTAVUS.
INSTRUMENTA LUSORIA.

A L E A.

Caput I.

1\. Animum imperterritum, & inter quosvis adversæ fortunæ assultus nunquam è statione dimovendum, talo non absimilem dixeris, quæ hanc epigraphen præferat, SEMPER JACTATUS, SEMPER ERECTUS. S. Pater Augustinus; *Quadrato lapidi similis esse debet Christianus. In omni tribulatione non cadit, etsi impellitur; & si quà vertitur, non cadit. Nam quadratum lapidem quacunque verteris, stat: stantem te sic inveniat omnis casus.* Et S. Anselmus; *Quadratus lapis sex æqualia habet latera, in quod horum ceciderit, similiter jacebit, sic providendum est justo viro, ut in suo persistat proposito & in singulis, si à diabolo pulsetur, stet, neque à proposito moveatur.* Ab his nihil disformis Carolus Rancatus, canit;

Perseverantia.

S. Aug. in Psal. 86.

S. Anselm. lib. de similit. c. 168.

> *Recta cadit, quòquò jactes, ut tessera semper:*
> *Sic vir FORTUNA RECTUS UTRAQUE manet.*

Unde eidem Emblemati nonnemo subscripsit; QUOQUO VERTAS. Vel, SEMPER IDEM. Rursus hâc icone, ceu ectypo, constans ac imperterritus hominis animus repræsentatur. Seneca immutabilitatem ac magnanimitatem illam in Socrate disertus his verbis deprædicat. *Accipite Socratem, perpessicium senem, per omnia aspera jactatum, invictum fame, & paupertate, quam graviatem illi domestica onera faciebant, & laboribus, quos militares quoque pertulit, & quibus ille domi exercitus, sive uxorem ejus spectes, moribus feram, linguâ petulantem, sive liberos indociles, & matri, quàm patri similiores. Objecta est & religionum violatio, & juventutis corruptela, quam immittere in Deos, in patres, in rempublicam dictus est. Post hæc carcer & venenum. Hæc usque eò animum Socratis non moverunt, ut ne vultum quidem moverint. &c.*

Senec. Ep. 104

2\. Fortunam nunquam usque adeò contrariam experimur, quin calamitatum centuriis semper aliquid levaminis aut solatii interponat. Certè alea, quomodocunque jacta, semper aliqua, sive plura, sive pauciora, puncta exhibet. Unde lemma; QUOMODOCUNQUE ALIQUID. Vel, SEMPER ALIQUID. Illud ipsum hominis prudentis & sagacis est ingenium, qui quovis, tam prospero, quàm adverso tempore, quæstus suos promovere novit. *Quid enim usquam tam absurdum*, inquit P. Joannes Rho, *ex quo aliquid honesti elici non possit? Quid tam incommodum, quod prudentia artifice non molliatur*; Nempe S. Gregorio teste; *Utilitati justorum militat etiam potestas pravorum.*

Usura.

Prudentia.

P. Jo. Rhò Var. virtut. Hist. lib. 1. c. 23.

S. Greg. in Moral.

3\. Bargalius Symboli loco aliquot aleas supra abacum figuravit, quæ, cùm infelicissima puncta è jactu suo ostenderent, epigraphen tulêre; CORRIGO SI NON CECIDIT. Velut diceret, prudentiam ac industriam in fortis malignæ defectum substinendam esse, & quemvis propriæ felicitatis suæ authorem existere debere. Socratis dictum erat; *Aleæ ludo similis est vita. & quidquid evenit, veluti quandam tesseram disponere oportet. Non enim denuo jacere licet, neque tesseram aliter ponere.* Nec aliter dicebat Plato, quòd in adversantis fortunæ casibus *consultare circa ea, quæ acciderunt, inprimis oportet, & tanquam in tesserarum jactu, PROUT CEDIT, quomodocunque ratio MELIUS rem habere dicat, negotia DISPONERE.* Et Seneca; *Optimus quisque jactus aleatori maximè expetendus est: sed utcunque tamen evenerit, adhibenda cura, ut eo, quod casus contulerit, ipse rectissimè utatur.* Denique Terentius;

Prudentia.

Proprius valor.

Socrat. apud Io. Stobæum serm. 115.

Plato de Republ. l. 10; apud Stob. loc. cit.

Senec. de Tranquil. animi.

Terent. in Adelphis.

> *Ita vita hominum quasi cùm ludas tesseris:*
> *Si illud, quod est maximè opus, jactu non cadit,*
> *Illud quod cecidit forte, id arte ut corrigas, necesse est.*

Achilles Bocchius Palladem figuravit, quæ Fortunam jamjam submergendam, è tempestuoso mari extrahens, hunc titulum præfixum habuit; *Fortuna forte sublevanda industria.* Ita nimirum perniciem, ab inimica sorte creatam, vivaci nostro ingenio reparari oportet. T. Quintus Capitolinus, Consul Romanus, cùm unum exercitus sui cornu è statione fugam capessere cerneret, mox promptissimo stratagemate altùm exclamavit, hostes ab altero cornu prostratos esse: sicque, fugitivis ad pristina signa convocatis, desideratam obtinuit victoriam. Cujus Manilius, cum perspectum haberet, sinistrum Romanorum cornu ob Fabium, Collegam suum vulneratum, & consulem occisum, jamjam abjecto animo è fuga salutem meditari, quantocius prudenti magnanimitate cum aliquot Equitum turmis fugitivos prævertit, & concitata voce clamavit, *Et Collegam vivere, & se dextro cornu vicisse.* Nec fefellit eventus; eo enim astu adversantis fortunæ defectum correxit, & è militum suorum animis, jamjam superatis, victoriam extorsit; uti inter cætera complura stratagemata recenset Julius Frontinus.

Achilles Bocchius Embl. 51.

Iul. Front. lib. 2. de Strateg. c. 7.

4\. Ab-

Victoria inconstans.

Horat. lib. 3. Carm. Od. 29.

4. Absens Thesaurus, inconstantem ac volubilem militiæ indolem Emblemate demonstraturus, aleas supra tympanum figuravit, quæ à ludente fortunâ jactæ, epigraphe tenebant; NUNC MIHI, NUNC ALII. Ad verbum Horatius;

Fortuna sævo læta negotio, &
Ludum insolentem ludere pertinax,
Transmutat incertos honores
NUNC MIHI, NUNC ALII benigna.

Virg. Eclog. 6.

Compendio Virgilius;

——— Sors omnia versat.

Seneca in Thyestes.

Et Seneca Tragœdus;

Nulla sors longa est: dolor, ac voluptas
Invicem cedunt, brevior voluptas
Ima permutat brevis hora summis.
Quem dies vidit veniens superbum,
Hunc dies vidit fugiens jacentem. &c.

His assentiens Ovidius;

Ovid. lib. 1. Amor. Eleg. 9.

Mars dubius, nec certa Venus, victique resurgunt,
Quosque neges unquam posse jacere, cadunt.

Senec. lib. 5. Rhetor.

Seneca; *Ludit de suis fortuna muneribus, & quæ dedit aufert; quæ abstulit, reddit; nec unquam tutius est illam experiri, quàm cùm locum injuria non habet.*

Aspectus noxius.

Hier. 3. 51.

Sen. de Remed fortuit.

5. Aleæ, in medio exercitu supra tympanum jactæ, unico sinistro casu mortem accersunt. Emblemati Henricus Engelgrave subscripsit. JACTU JACTURA VEL UNO. Ita non raró unicus incautus oculi jactus extremam animæ perniciem creat. Unde Hieremias; *Oculus meus deprædatus est animam meam.* Et Poeta; *Ut vidi, ut perii.* Compendio Seneca; *Oculi irritamenta sunt vitiorum, ducesque scelerum.*

Damnati.

Psal. 10. 6.

S. Cyprian. de Ascens. Christi.

6. Damnatos, æternis cruciatibus exagitandos, Alcibiades Lucarinus cum Talis comparat, qui supra fritillum jactati, epigraphen tenent. JACTATI VERSANTUR. Et benè quidem reprobi in inferno dicuntur jactati, utpote ab assiduis ac horrendis procellis concussi. De his Vates Regius ait; *Ignis & sulphur, & spiritus procellarum pars calicis eorum.* Agitantur insuper miserrimi à vehementissimo æternæ ac insanabilis flammæ impetu. *Stridorem illum dentium*, inquit S. Cyprianus, *flammæ inextinguibiles agitabunt. Immortales miseri vivent inter incendia, & inconsumptibiles flammæ nudum corpus adlambent, Ardebit purpuratus dives, nec erit, qui æstuanti linguæ stillam aquæ infundat. In proprio adipe frixæ libidines bullient, & inter sartagines flammeas miserabilia corpora cremabuntur.* Denique etiam agitantur, non quidem à præcipitii ponderoso illo Sisyphi saxo, nec à volubili Ixionis rota, de quo canit Ovidius;

Volvitur Ixion, & se sequiturque, fugitque.

S. Aug. lib. de tripl. habitu cap. 2.

Sed à violentissimo ignis, glaciei, sulphuris, tenebrarum, vermium, & cacodæmonum supplicio. Facundus in hanc rem Magnus Augustinus; *De aquis nivium*, inquit, *transibunt ad calorem nimium: de quibus duobus innumera pendent pœnarum genera: videlicet sitis intolerabilis, pœna famis, pœna fœtoris, pœna horroris, pœna timoris, pœna angustiæ, pœna tenebrarum, severitas tortorum, præsentia dæmonum, ferocitas bestiarum, crudelitas ministrantium, dilaceratio immortalium vermium, vermis conscientiæ, ignita lachryma, suspiria, miseriæ, dolor sine remedio, vincula sine solutione, mors æterna, pœna sine fine.*

Peccatum.

7. Alea sub manifestata monade senionem absconditum habet. Unde lemma; SUB UNO PLURIMA LATENT. Innuit videlicet, sub uno solo peccato plurima alia delitescere, & concatenato ordine ex aliis alia sequi. Philosophorum Principi id credes. *Modica transgressio*, inquit, *à veritate discedentibus fit longè deciet millies major. Et quod in principio modicum est, in fine fit perquam magnum.* Et rursus ait, quòd homines *primo quidem dicunt sufficere pauca, atque minima, mox verò ubi illa sunt consecuti, plura appetunt semper, quousque in infinitum procedant.*

Aristot. lib. 1. sive 1. de Cælo. 33.

Idem lib. 2. Polit. cap. 15

Mundus fallax.

8. Insolita est mundi consuetudo, quòd magnis promissis redditus substituantur pauci. Haud secus atque alea, numerum ternarium tentans, paulò post monadem ludenti reddit. Unde lemma, MOX MINIMA REDDAM. Salomon mundi filium minimè degenerem se probavit, quando à Tyriorum Rege lignis, ad templum extruendum accommodatissimis, instructus, in tantæ benevolentiæ vicem res quasvis maximas promisit. At post viginti annorum intervallum promissis suis adeò languidè stetit, ut gravem Regi bilem moverit. *Dedit Salomon Hiram viginti oppida in terra Galilææ. Et egressus est Hiram de Tyro, ut videret oppida, quæ dederat ei Salomon, & non placuerunt ei, & ait; Hæccine sunt civitates, quas dedisti mihi frater? Et appellavit eas terram Chabul. &c.* Quænam, obsecro, Regum insignia, quantamque Majestatem non promiserat Judæa Verbo Incarnato? sed, heu! quantùm à condicto recessit iniquissima? In vicem coronæ gemmeæ obtulit spineam; sceptro aureo substituit cannam vacuam: superbæ purpuræ detritum amiculum; glorioso throno infamem truncum; faustis acclamationibus gravissimas calumnias. Quin, ad Christi ingressum passim tota Hierosolyma obviam effusa, & olivis palmisque, ceu victoriæ symbolis, cumulatè instructa, mox eundem in infamiæ ac mortis ærumnas acerbissimas præcipitavit. De tanta hominum inconstantia altum conquestus S. Bernardus. *Quis*, inquit, *sperare jam debeat in incerto gloria temporalis, cùm videat in ipso quoque, qui peccatum non fecit, Creatore temporum, & conditore universitatis, post exaltationem tantam, tantam nihilominus humiliationem sequi? In eadem enim civitate, à plebe eadem, & eodem tempore, nunc quidem processionis gloriâ, & Divinis est laudibus honoratus, postmodum verò interrogatus contumeliis, & tormento, & cum sceleratis reputatus.*

3. Reg. 9. 10.

S. Bern. ser. 2. in Domin. Palm.

Bona mundi.

9. Alea, feliciter projecta, senaque ostentans puncta, epigraphen tenet; NUNQUAM BENE, ETIAM CUM BENE. Nempe, omne lucrum hujus mundi, quod cum virtutis jactura fit, damnum est, non lucrum. S. P. Augustinus; *Ut lucrum faceres, offendisti Deum: plus perdidisti, quàm acquisivisti.*

S. Aug. in Psal. 123.

ALVEUS LATRUNCULORUM.

Cap. II.

Proprius valor.

10. IN cæteris alearum aut calculorum ludis sorte certatur; verùm ad latrunculorum tabulam solâ arte ac judicio committuntur lusores. Unde abaco lusorio hanc gnomam præfiges; SORS NEQUAQUAM. Illius hanc effigiem dixeris, cujus incrementa non quidem favore aliquo extero aut emendicato, sed propriâ virtute ac prudentiâ nituntur. Ad hoc propositum de se ipso canere poterit;

Ne le schiere di Marte,
Se fortuna hà gran parte,
In questo finto, martiale ordegno
La sorte nulla, il tuto opra l'ingegno
Cieca Dea dal tuo regno
Eterno essiglio, e volontario prendo,
Che nulla i uvo da te, nulla pretendo.
Mio saper, mio sudor, virtù sol una
Fabbre [illegible] il mio ben, non la fortuna.

Eodem omninò argumento gentilitium Eminentissimi Archiepiscopi Mediolanensis, Alphonsi Littæ, alveum lusorium hoc epigrammate insignierunt. INGENIO, NON SORTE. Innuebant videlicet, Principem illum non quidem fortunæ beneficentiâ, sed proprii ingenii meritis ad Ecclesiæ Mediolanensis clavum emersisse. *Sicut enim æquum est*, inquit Cassiodorus, *desidiosis laborantium præmia denegare: ita convenit operantibus remunerationis optata concedere.*

Cassiod lib. 1.

11. Latrunculorum Ludus, veluti genuinum belli simulachrum, turres, equites, pedites, signiferos, aliaque militum munia longo ordine exhibet. Unde ab Abbate Ferro epigraphen retulit; IGNAVA PER OTIA. Hinc disces, relaxationis aut otii tempus inter exercitationes virtuosas, & ad profectum nostrum accommodatas, transigendum esse. Vegetius de Militibus Romanis testatur, *Equi lignei hyeme sub tecto, æstate ponebantur in campo: super hos juniores primo inermes, dum consuetudine proficerent, deinde armati cogebantur ascendere. Hoc enim continuâ meditatione faciebant, scilicet, ut in tumultu prælii sine mora ascenderent, qui tam studiosè exercebantur in pace.* S. Hieronymus, Lætam de filiola sua educanda instruens, ait; *Fiant ei litteræ vel buxeæ, vel eburneæ, & suis nominibus appellentur; Ludat in eis, ut & ludus ipse eruditio sit.* Famianus Strada de diversis oblectationibus, quas Carolus V. in Hieronymiano suo secessu interposuerat, ait: quòd Joannellus Turrianus, ævi illius Archimedes, *Caroli mentem novis quotidie machinationibus oblectabat. Nam sæpe à prandio armatas hominum & equorum icunculas induxit in mensam, alias tympana pulsantes, tubis alias occinentes, ac nonnullas ex eis ferociulas infestis sese hastulis incursantes &c.*

Exercitiũ militare.

Veget lib 1. cap 18.

S. Hieron. Ep. ad Lætam.

Fam. Strada lib. 1 de Bello Belg.

12. Latrunculi omnes ad Regem comprehendendum ordinantur. Unde à P. Camillo Antico epigraphen recèpere. LABOR OMNIBUS UNUS. Ideo loco id habeas velim, ut affectus & operationes tuæ omnes unicè ad virtutem ac Deum obtinendum collineent. Disertè Christus; *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua.* Et S. Ecclesia; *Semper ad tuam justitiam faciendam nostra procedant eloquia, dirigantur cogitationes & opera.* S. P. Augustinus; *Deum sic diligamus, ut aliud præter ipsum non diligamus.*

Servitus Dei.

Matth. 22. 37.

S. August. in Ps. 55.

13. Complures Historici memorant, illustrissimam Littarum familiam à Leto, Longobardorum Rege, originem suam trahere. Unde, Comite Alphonso Littâ ad Archiepiscopatum Mediolanensem sublevato, P. Hortensius Pallavicinus prosapiam illam vetustissimam multis symbolis expressit. Inter cætera gentilitius Littarum alveus lusorius cernebatur, in quo peditem, ad tertiam usque regionem promotum, hoc lemmate insignivit; QUOUSQUE REGNET. Innuebat videlicet, sicuti pedes supra lusoriam tabulam tamdiu progreditur, donec Reginæ nomen ac prærogativam obtineat; ita Principem illum in Ecclesiasticis gradibus incremento adeò felici promovisse, ut non tantùm ab Alexandro VII. inter Cardinales (qui *æquiparantur Regibus*) sit recensitus; sed insuper ad ipsum Rupis Tarpeiæ solium ac tiaram contendat. Emblematis mentem sequenti epigrammate explicatam accipe;

Proficere.

Cernis, ut impavidâ se fronte latrunculus unus
Devehat, & primas ardeat ire vias?
Ut tessellati affectet decora ardua campi?
Ut pedes ad palmas hoste stupente volet?
Donec sceptrigeros, regni anceps, regnet honores,
Jactet & invictum in principe sede caput.
Magnanimus ruet obluctantes passibus hostes,
Doctè errans Protheus viribus, arte sagax.
Ludor? An hic Alphonse, tuæ virtutis imago
Luditur, & de te est muta tabella loquax?
Donec adorato vitam ostro Auguste mactes,
Ter geminisque apicis Numine regna premas.
Sudata te urgebit honos virtutis honores
Supra Auster facilis, sanguinis aura vehent.

In eandem rem aliud epigramma subjungere placet, ubi non tantùm regia Magni illius Prælati origo, sed insuper sanctus Laurentius è Littarum familia oriundus, & Archiepiscopus Mediolanensis innuitur;

Cernis, ut incedens, pedites latrunculus instar,
In picturato tramite carpit iter?
Scilicet in medios viator sese invehit hostes,
Donec regalis tempora velet honos.
Præsulis hoc Littæ fatum est, an stemma? coronam
Infula fert: rostrum regius addit Avus.
Præsul adoratos Laurentius addat honores;
Alphonsum triplex jam diadema teget.

Alius eidem Emblemati interpretando sequentem poesin vernaculam addidit;

Sù tavolier, che in più quadrati è inciso,
La mano industre, e'l perspicace ingegno,
Tanto s'avanza al fin, che acquista il regno.
E sù scacco dorato,
Di nobiltà e valore,
Con gioco fortunato
Saccheggiando servan merto, ad honore:
Due passi ancor, che poi toccato il segno
Otterrà dopò l'ostro il gran triregno.

Cæterùm quævis anima è pedite illo genuinam proficiendi methodum colligere potest; sicuti enim ille gradatim, nec sine adversantium latrunculorum formidine ad regios honores aspirat; ita homo assiduos ac solicitos in virtute progressus tamdiu faciat, donec tandem cœlestis regni solium occupet. Hanc agendi rationem probè edoctus S. Paulus, de se ipso protestatur; *Quæ quidem retrò sunt, obliviscens, ad ea verò, quæ sunt priora, extendens me ipsum, ad destinatum persequor, ad bravium supernæ vocationis.* Enimverò, interprete S. P. Augustino, dicere volebat; *Adhuc sequor, adhuc proficio, ADHUC AMBULO, adhuc in via sum, adhuc me extendo.* Sed ad quam metam? *ad bravium. Quodnam bravium?* interrogat ulterius S. Joan. Chrysostomus, *Non ramus palmæ, sed quid? REGNUM cælorum.*

Profectus.

Philip. 3.13.

S. Aug. apud Bedam in hunc loc.

S. Chrysost. in hunc loc.

14. Emblematis loco, gentilitium Alphonsi Littæ, Cardinalis & Archiepiscopi Mediolanensis, abacum lusorium depinxi, qui latrunculis omnibus vacuus, epigraphen tulit; LATRUNCULI PROCUL. Innuebam videlicet, avaros ac fallaces ministros ab Alphonsi curia longissimè extorres vivere. Alto enim pectore optimus Pontifex illam Basilii Imperatoris præceptionem, filio suo Leoni traditam, versabat: *Consultores adhibe experientes rerum, providos, perspicaces, & qui simplici animo, & incorrupto sunt, nullumque ex eis rebus lucrum quærunt &c.*

Aula ministris fallacibus vacua.

Basil. Imp. in mon. ad Leon. &c.

15. Rex, Regina, Signiferi, pedites, cæterique latrunculi omnes, finito ludo, in eandem pyxidem promiscuè clauduntur. Ut adeò Henricus Engelgrave opportunam hanc gnomam substituerit; OMNES EODEM COGIMUR. Ita omninò homines nobiles ac plebeii; divites ac pauperes à morte in obscuram tumbam ac terræ cavernas indiscriminatim sepeliuntur. Religiosissimè Horatius;

Mors omnibus æqualis.

Horat. lib. 2. Ode 3.

Divesne prisco natus ab Inacho
Nil interest, an pauper & infimâ
De gente sub dio moreris,
Victima nil miserantis Orci.

OMNES EODEM COGIMUR, omnium
Versatur urna, serius, ocyus
Sors exitura &c.

S. Greg. Naz. Orat. 10.

Nec aliter S. Greg. Nazianzenus, D. Cæsarium funebri panegyrico dilaudans, *Quantum*, inquit, *nos antevertit Cæsarius? Quamdiu adhuc ejus discessu angemur? nonne ad eandem sedem properamus?*

Victoria omnibus pervia.

16. Rex, Regina, Turres, equites, & pedites diversis quidem semitis ac gressibus supra decussatum abacum moventur, omnes tamen, soli Regi circumveniendo intenti, ad victoriam obtinendam ex æquo deserviunt. Unde D. Joannes Baptista Mazzolenus subscripsit; IMPAR GRESSUS, PAR VICTORIA. Idipsum in Academiis usuvenit, ubi ingenia omnia, quantumvis diversa, ad eruditionis & virtutis assequendæ palmam contendunt. Certè in Ecclesia Dei, tametsi diversissimis muniis fungantur Fideles; (alii enim militiæ, alii Monasteriis dant nomen; vitam contemplativam nonnulli, alii activam sequuntur; heros quidam agunt, servos alii; &c.) omnes tamen ad eandem metam virtutis & gloriæ æternæ collimant. S. P. Augustinus; *Illud quod in medio est, paria habet spatia ad omnes fines: ita Deus medius esse dicitur æqualiter omnes consulens.*

S. Aug. in Psal. 95.

Mutatio.

17. D. Nicolaus Crassus hoc alvei lusorii emblemate quatuor Academias insignivit. In Veneta quidem figuravit peditem, qui è sua regione in adversam promotus, reginæ nomen ac prærogativam obtinuit. Epigraphen addidit; LONGE ALIUS. Enimverò mutatâ conditione, ipsam etiam personam mutamus; nec dignitate tantum, sed & moribus à priore homine recedimus. Ideæ loco Rossanam, Aspasiam & Esthererem habeto, quæ primis mundi Monarchis, Alexandro, Cyro, & Assuero, nuptæ, è postrema sorte ad regiam dignitatem emerserunt. De iis, quos honor efficit deteriores, ait S. Petrus Chrysologus; *Quidam ante dignitatis adeptionem satis commendabiles extiterunt: sed super candelabram Ecclesiæ constituti, lucem in tenebras, & famam in infamiam converterunt: melius plerisq; fuisset, adhuc latere sub modio, quàm cum infamia candelabram ascendisse &c.*

S. Petr. Chrys. in sermon.

Parvæ etiam vires in hoste timendæ.

18. In Cretensi Extravagantium Academia abacus lusorius peditem repræsentat, qui, Rege ad incitas redacto, unicum illud adverbium, ceu victoriæ suæ gnomam, præfert; RARO. Hinc discas velim, nullas unquam hostium vires, quantumvis infirmas, levi aut otiosa manu contemnendas esse: angustus enim militum manipulus nonnunquam ingentes ac potentissimas aliorum vires prostravit. Petrus Maffeius in Historia Indica refert, viginti millia Arabum & Persarum à quingentis Lusitanis, Ductore Alphonso Albuquercio, in fugam actos esse, sexcentis insuper ac millibus hostium interfectis. Iidem, quod rursus testatur Maffeius, præter novendecim armatas naves submersas, triginta quinque Indos captivos reduxerunt. Non multò post, referente eodem Maffeio, octo millia peditum, ac equites septingenti, à Lusitanorum peditum quatuor millibus ac trecentis; equitum verò nonnisi centenis ac octoginta ad internecionem deleti fuêre. Rationem reddit Vegetius; *In certamine bellorum exercitata paucitas ad victoriam promptior est. Ruralis ergo & indocta multitudo exposita est ad cædem.*

Maff. hist. Indic. lib. 3.

Veget. lib. 1. de re milit. cap. 2.

19. In Patavienſi Stabilium Academia omnes latrunculi in acie sua supra alveum lusorium ordinati cernuntur, solis duobus peditibus è statione promotis. Lemmatis loco hanc Horatii gnomam legere licet; PORRIGET HORA. Horatii poëma est:

Horat. l. 3. Carm. Od. 16

Et mihi forsan, tibi quod negâris,
Porriget hora.

Hanc ipsam indolem vir gravis ac gravidus congenitam habet, qui nulli unquam negotio manum admovet, nisi prævia illius consequendi fiduciâ firmetur. Apuleii dictum est; *In omnibus fermè prius est spei rudimentum, quàm rei experimentum.* Certè Fabius Maximus, opportunam vincendi occasionem expectare solitus, *cunctando restituit rem*: haud secus, atque infimi pedites supra lusorium abacum gressibus admodum lentis incedunt, donec tandem vel regem sternant, vel reginæ prærogativam sortiantur.

Maturitas. Spes.

Apuleius Florid. 1.

20. Denique idem Crassus in Patavina Recuperatorum Academia regem supra alveum lusorium figuravit, qui à turri, seu (ut alii vocant) elephante munitus, epigraphen tulit; TUTIOR AB HOSTE. Ita nostrum pectus, ceu princeps ac regium corporis humani membrum, vitam securissimam ducit, quando sanctissimum nomen J E S U utpote turrim validissimam, in sui patrocinium advocaverit. Enimverò, quod disertè testatur Salomon, *Turris fortissima nomen Domini, ad ipsam currit justus, & exaltabitur.* Idipsum etiam de Mariæ Virginis tutela pronuntiaverim, quæ de se ipsa dilucidè protestatur; *Ego murus, & ubera mea sicut turris.* Hunc locum interpretatus Hugo Cardinalis, *Maria Virgo*, inquit, *murus est stabilis, & firmus, nobis ad defensionem & munitionem datus.*

Nomen Jesu. Prov. 18. 10.

Maria V. Cant. 8. 10.

Hug. Card. in hunc loc.

21. Compilator Olai Magni scribit, è latrunculorum luto haud obscurum cujusvis naturæ aut ingenii experimentum capi posse. *Eo enim ludo*, inquit, *ira, amor, petulantia, avaritia, socordia, ignavia, &c. demonstrari solent.* tantum quippe judicii acumen in calculis illis versandis exigitur, ut inferioris judicii homines penitus ad illos inepti habeantur. Proinde Emblemati subscribes; INGENIA PROBAT. Eadem intellectûs humani acies etiam à Metaphysicis, Theologicis, cæterarumque scientiarum subtilitatibus, veluti è lapide lydio, dignoscitur. E regimine insuper, utpote in diversissimos hominum genios exerceri solito, totum gubernantis judicium ac virtutem, argumento satis manifesto, experiri licet. Vetus paræmia est; *Magistratus virum probat.* Nam Tullio teste, *Prælatio simulationem aperit: illud enim difficile est in potestatibus temperare, qui per ambitionem se esse probos simulavère.*

Olaus Mag. lib. 15. c. 5.

Scientiæ scholasticæ.

Regimen.

Cicero in Rhetor.

22. Calculi, in diversas abaci lusorii conditiones ac dignitates distributi, epigraphen sustinent, NON RE, SED NOMINE DISTANT. Enimverò ludus latrunculorum veram nobis mundanæ vanitatis scenam exhibet: in quo, acie utrimque directâ, duo Reges, duæ Reginæ, quatuor equites, sexdecim pedites; quatuor satellites, totidem centuriones adversus se contendunt. Distincta sunt nomina & dignitates, cùm totum nihil sit, præter ligni materiam sic effigiatam. D. Bernardus à Deo quærit; *Quid est homo, quod memor es ejus? aut filius hominis quoniam reputas eum? quasi verò non sit homo putredo, & filius hominis vermis.* Vilitatem hominum luculenter declarat S. P. Augustinus. *Homines sumus*, inquit, *mortales, fragiles, infirmi, lutea vasa portantes, quæ faciunt invicem angustias.* Hanc mundi vanitatem probè edoctus Seneca, *Hoc itaque*, inquit, *ipsi mihi dico, quoties tale aliquid perstrinxerit oculos meos, quoties occurrit domus splendida, cohors culta servorum, lectica formosa impositacalonibus. Quid miraris? quid stupes? pompa est. Ostenduntur res, non possidentur? & dum placent, transeunt.* Et Horatius;

Hominis vilitas.

S. Bern. in Psal. Qui habitat.

S. Aug. serm. 10 de Verb. Dom.

Sen. Ep. 110.

Horat l. 3. Carm Ode 29.

Fortuna sævo læta negotio, &
Ludum insolentem ludere pertinax,
Transmutat incertos honores,
Nunc mihi, nunc alii benigna.

PILA.

PILA. Cap. III.

23. Pila perfectè sphærica, & versus omne latus exæquo versanda, hominem verè obedientem concernit; cui proinde hoc adverbium lemmatis loco subscribes; QUOCUNQUE. Aureus Thomæ nostri Kempensis de Christo imitando libellus in rem præsentem de homine verè Religioso ait; *PONE ME UBI VIS, & liberè age mecum in omnibus. In manu tua sum, GYRA, ET REVERSA me per circuitum. En servus tuus EGO, PARATUS AD OMNIA, quoniam non desidero mihi vivere, sed tibi.*

Obedientia.
Tho Kemp. de imit lib. 3. cap. 15.

24. Joannes Ferrus Abbas, insignem Caroli Medici Cardinalis æquitatem significaturus, gentilitiam ipsius pilam hoc lemmate exornavit; ÆQUALIS UNDIQUE. Ad hoc propositum præclarè S. Petrus Damianus; *In omnibus te exhibe consummatæ virtutis exemplum, ut dicitur, undique te præbe teretem atque rotundum.* Et Horatius;

Æquitas.
S. Pet Dam. Opusc 15. cap 17
Horat. lib 2. Sat 7.

Quisnam igitur liber? sapiens, sibique imperiosus,
Quem neque pauperies, neque mors, neque vincula terrent,
Responsare cupidinibus, contemnere honores;
Fortis, & in se ipso totus teres atque rotundus.

Denique Ausonius;

Auson. Edyllio 10. de viro bono.

Vir bonus & sapiens, qualem vix repperit unum
Millibus è multis hominum consultus Apollo,
Judex ipse sui totum se explorat ad unguem
Securus mundi instar habens, teres, atque rotundus, &c.

25. Inter cæterum Mediolanensem apparatum, ad solemnem D. Caroli apotheosin explicatum, pilam depinxêre, quæ è gentilitiis Medicorum insignibus desumpta, epigraphen tenebat; NUNQUAM JACET. vel, ut Lucarino placet; STAT QUOCUNQUE JACTATA. Et certè Sanctum illum Matre Medicea genitum, nunquam jacuisse, jure dixerim: enimverò sicuti pila, quocunque loco jactata, nunquam non potest erecta stare; ita D. Caroli constantia, mille calamitatibus percussa, semper ab hoste superior evasit. Alphonsus, Arragoniæ Rex, captus, authoritatem ac majestatem maximam semper eandem exercuit, ac si liber fuisset. Indies enim classes adornabat, Architalassis imperia studiosissimè observata distribuebat, cæteraque omnia animo ita erecto passim exequebatur, ut ipsimet Victores Alphonsum victorem potius, quàm victum crederent: ut adeò plurimi hanc de illo sententiam tulerint; *In omni fortuna Alphonsum & videre & æstimare meritò Regem*, ut refert Antonius Panormitanus. Compendio Seneca; *Magnanimus stat rectus sub quolibet pondere. Vires suas novit; vicit virtute fortunam.*

Constantia S. Caroli.
Panorm l. 3. c. 18 de rebus gestis Alphonsi.
Senec. Ep 72.

26. Eodem D. Carolo in Sanctorum album recensito, pilam ipsius gentilitiam figurarunt; cum lemmate, IN PUNCTO. Innuebant videlicet, sicuti pila, perfectè sphærica, è Philosophorum doctrina, subjectam planitiem solo unico indivisibili puncto attingit; ita Divum illum in terra nonnisi levissimè, & quantùm necessitas cogebat, detentum fuisse; cæteris omnibus negotiis versus Deum sublevatis. S. Hieronymus, illa Zachariæ verba examinans, *Lapides sancti elevabuntur super terram*, legit, *volventur*; iisque hanc paraphrasin subjungit; *Lapides sancti volvuntur super terram, instar rotarum, PAULULUM TANGENTES humum, & volubilitate suâ ad cælestia festinantes.* D. Sigismundus Laurentius proprium hoc S. Pauli Apostoli symbolum statuit, qui per vastissimas provincias, Evangelii disseminandi causâ, instar pilæ mirâ agilitate delatus, nullam omninò mercedem à mundo unquam postulavit, sed ipsis etiam suis necessitatibus propriâ manuum industriâ ac vultûs sudore providit. Ipsummet habeto luculentum testem. *Argentum & aurum aut vestem nullius concupivi, quoniam adea, quæ mihi opus erant, ministraverunt manus istæ*; sicque terram universam peragrans, nonnisi unico puncto illam contrectavit.

Contemplativus.
S. Hieron. in cap 8. Ezec Zachar. 9. 16
Paupertas Apostolica.
Act. 20. 33.

27. Pila, supra planitiem collocata, epigraphen tenet; QUA DECLIVE. Haud aliter Deus, utpote sphæra summè perfecta, totus in illam partem propendet, ubi hominem animi submissione declivem sentit. Id quod David hoc versu significare voluit; *Qui emittis fontes in convallibus.* Et magis dilucidè S. Bernardinus Senensis; *Mens principis, quantò magis juxta Deum humiliatur, tantò gratia uberiori repletur.* Et Thomas Kempensis, *Humili homini Deus se inclinat; humili largitur gratiam magnam, & post ejus depressionem, levat ad gloriam.* Cæterùm fragilitas humana semper magis ad vitiorum valles, quàm ad virtutis fastigia contendit. *O quanta fragilitas humana, quæ semper prona est ad vitia!* exclamat idem religiosissimus de Christo imitando Author.

Deus erga humiles benignus.
Psal. 103. 10.
S. Bernardin Sen Tom 2. serm. 16 art. 1 cap. 2.
Fragilitas humana.
Thom Kemp. lib. 2. c. 2 n. 2. de imit.

28. Pila, perfectè sphærica, ac supra planitiem figurata, epigraphen tenet; STAT DUM VOLVITUR. Animum imperterritum, & inter omnes fortunæ revolutiones immutabilem, hoc ectypo demonstrabis. Justinianum Imperatorem eo encomio insignem deprædicat Agapitus; *Licet aliud ex alio per gradus obtinueris regimen, perveneris que ad ipsum supremum honorem, idem tamen permanes, non in eisdem rebus, inalterabilem continens in officio animum.*

Constantia.
Agap. Epist. Paren. c. 34.

29. Pilam, clavâ percussam, Joannes Ferrus hoc lemmate loquentem sistit; ET ACTA MOVEOR. vel, MOVEOR AB ICTU. vel, EO VELOCIUS, QUO FORTIUS. Hinc disces, homines in virtutis exercitio ac Dei semita tantundem promovere, quantùm à calamitatibus jactati fuerint. David de Hebræis disserens, ait; *Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea acceleraverunt.* Et rursùs: *Cùm occideret eos, quærebant eum, & revertebantur, & diluculo veniebant ad eum.* Origenes. *Nemo*, inquit, *ineruditus Divina sit disciplina, ut flagella Divina perniciem putet, & verbera Domini pœnalem credat interitum. Ecce Pharao durissimus, tamen proficit verberatus; ante verbera Dominum nescit, verberatus supplicans pro se Dominum rogat.*

Calamitas.
Mundanus.
Psal. 15. 4.
Psal. 77 34.
Orig. Hom. 3 in Exod.

30. Pila, humi projecta, mox, viribus è lapsu collectis, agili motu versus cœlum resilire solet. Unde lemma; DEJECTA SUSTOLLOR. Indies sanè experimur, animam, calamitatibus nonnihil prostratam, erga Deum levari. Paulus in terram dejectus, ad Deum surrexit; Filius prodigus, in egestatis cœnum submersus, ædes paternas suspiravit. Jonas præcipitatus, toto pectore ad Deum contendit. &c. Teste S. Gregorio, *Tantò spes in Deo solidior surgit, quantò pro illo quisque graviora pertulerit.*

Calamitas exaltat.
S. Greg. in Moral.

31. Cùm Serenissimus Hetruriæ Dux suâ classe magnam stragem Turcis intulisset, nonnemo Emblematis loco gentilitiam Medicæorum pilam depinxit, quæ in lunari Turcarum hemisphærio posita, epigraphen tulit; NE COMPLEAT ORBEM. Et quidem bellum hoc foret Emblema, si veritatem suam æquè in materiali, atque allegorico sensu inferret. Eo tamen haud incongruè demonstrabis, unico solo defectu impedimentum objici ad perfectionis integritatem obtinendam. Andreas Alciatus;

Peccatum veniale.
Alciat. Embl 83.

Sae

Sic quosdam ingenio & virtute ad sidera vectos
Detinet in medio tramite causa levis.
Anxia lis veluti est, vel qui meretricius ardor
Egregios juvenes sevocat à studiis.

S. Bernardus; *Verendum est*, inquit, *ne minimorum neglectus, impedimentum sit maximorum.*

32. Alcibiades Lucarinus gentilitiis Mediceæ familiæ pilis ad diversa argumenta exprimenda liberaliter est usus. Unde etiam summam Serenissimi Ducis terrâ marique potentiam Emblemate demonstraturus; pilam figuravit, quæ in quamcunque partem versata, se ipsâ semper subsistit. Epigraphen addidit; STAT A QUACUNQUE. Ita generosus animus; inter adversantis ac blandientis fortunæ vicissitudines semper invictus, utramque illam æquali ac constanti ore excipere novit. Cassiodorus; *Vir vocatur à viribus, qui nescit in adversis tolerando deficere, aut in prosperis aliquâ elatione se jactare; sed animo stabili defixus, & cœlestium rerum contemplatione firmatus, manet semper impavidus.*

33. Leo XI. viginti tantùm diebus ad supremum Ecclesiæ Romanæ clavum sedit. Unde ad funebrem ipsius pompam gentilitia Medicæorum pila symboli loco depicta cernebatur cum lemmate; IMUM A SUMMO. Verùm inopinatos hos casus plerique omnes experimur. Seneca; *Omnis blandientis fortunæ speciosus de periculo nitor est; & sine causa sæpe fluit, & sine ratione destituit.* Ut adeò non sine questu exclamet alter Seneca Tragædus;

IMA permutat brevis horâ SUMMIS.

Et Ausonius;

Fortuna nunquam sistit in eodem statu;
Semper movetur, variat, ac mutat vices,
Et SUMMA IN IMUM vertit, ac versa erigit.

His prolixior Ovidius, canit;

Omnia sunt hominum tenui pendentia filo,
Et subito casu quæ valuêre ruunt.
Ille Syracusiâ modo formidatus in urbe,
Vix humili duram repulit arte famam.
Quid fuerat magno majus? tamen ille rogavit
Summissâ fugiens voce clientis opem.
Ludit in humanis Divina potentia rebus,
Et certam præsens vix habet hora fidem.
Tu quoque fac timeas: & quæ tibi læta videntur;
Dum loqueris; fieri tristia posse puta.

34. Lucarinus grandem Cosmi II. æquitatem Emblemate significaturus; pilam in planitie expressit; cum dicto, QUACUNQUE MEDIUM. Congenitum quippe Principi illi fuit, mediâ ubique semitâ incedere, omneque nimii rigoris; aut nimiæ indulgentiæ extremum studiosissimè devitare. Joannis Gersonis judicio, *Discretio tenetur; cùm quis tenet medium in omnibus, ne sit nimis fervidus, aut nimis tepidus.* Horatius;

Virtus est medium vitiorum in utrimque reductum.

Et rursùs;

Est modus in rebus, sunt certi denique fines,
Quos ultra citraque nequit consistere rectum.

35. Idem pilam, è loco moventem, geminâ hâc prærogativâ, ceu lemmate, spectandam proposuit; ET AGILITATE, ET PONDERE. Eo hoc Emblema concernit, qui in negotiis perficiendis cautè incedere soliti, & maturo consilio, & agili dexteritate utuntur. Huc, ni fallor, opportunè adduxerim præceptionem illam politicam, *Lentè consule, festinanter exequere.* Senecæ sententiâ; *Diu delibera, citò facito.* Tancredus, Arganti obviam factus, Torquato Tasso referente, hanc agendi dexteritatem ac gravitatem probè observatam habuit;

Tass. Gerus. Liberat. Cât. 19 stanz. 11.

—— Incontra si van con gran risguardo
Che ben conosce l'un l'altro, gagliardo.
Mà in lui subbito celebra la destrezza
E di corpo Tancredi agile, e sciolto;
E di man velocissimo; e di piedi.

36. In Magnatis cujusdam morte Lucarinus pilam; è loco moventem, hoc lemmate insignivit. CURRIT; NON CADIT. Innuebat videlicet, illum quidem per mortalitatis humanæ gymnadem decurrisse, at vitâ semper ad justitiæ dimensum exactâ, nullius unquam peccati lapsu fœdatum esse. Felicissimam hanc moriendi rationem cumprimis videre licet in Abele, S. Joanne Baptista; aliisque justis; cumprimis verò in Maria Virgine; de qua affirmatè docet S. Thomas Aquinas; *Maria purissima fuit; quantùm ad omnem culpam, quia nec originale, nec mortale, nec veniale peccatum incurrit.* Emblemati præsenti affine est illud Evangelici Prophetæ oraculum; *Qui sperant in Domino CURRENT, & non laborabunt, AMBULABUNT & non DEFICIENT.*

Mors innocentis.

D. Thom. in Expositione salut. Angel. Isa. 40. 31.

37. Opportunissimum hominis exaltandi instrumentum ex humilitate desumitur. E pila, in terram abjectâ; id disces; cui Lucarinus subscripsit; INCLINANDO ELEVOR TANTUNDEM. Enimverò ex uno latere depressa; in altero resilire ac sublevari consuevit. Præclarè, ut solet, Magnus Augustinus; *Humiles quasi in terrâ Se DEPRIMUNT, & in cœlum ASCENDUNT.* S. Ambrosius; *Humilitate pervenitur ad regnum, simplicitate penetratur ad cœlum. Quisquis ergò cupit Divinitatis tenere fastigia, humilitatis ima sectetur.* Et S. Basilius, Episcopus Seleuciensis; *Quando Abraham suo illud sermoni prætexuit: sum pulvis & cinis; tunc naturæ angustione; naturæ terminos est meritò supergressus.*

Humilitas exaltat.

S. Aug. in Ps. 91.
S. Ambr. ser. 20. in fest. S. Michaelis.
S. Basilius Orat. 28.

38. Pila ænea, aquis plena, mox ubi calorem è suppositis prunis senserit; vaporem adeò copiosum evomit, ut vicinam carbonum pyram totam succendat. M. Antonius Bossus, Academicus inter Intentos Excitatus, huic suo Emblemati subscripsit; EXCITO, DUM EXCITOR. vel, EXCITAT EXCITATUS. veluti diceret, se Academicarum exercitationum fervore inflammatum, etiam in alios suos Collegas copiosum doctrinæ ardorem derivâsse. Haud aliter humanum pectus, Divino amore exardescens, vicinos omnes cœlesti illâ flammâ succendit. S. Bernardus, initio conversionis suæ totus frigidus, unico viri cujusdam sancti aspectu in incendium amplissimum mutatus est. Ipsummet luculentum sibi testem audi; *Tristis pene & desperans, & mussitans mecum illud, à facie frigoris ejus quis sustinebit?* sed ecce improvisum tanti mali remedium! *cùm subitò forte ad affatum vel etiam aspectum cujuspiam spiritualis, perfectique viri, interdum & ad solam defuncti seu absentis memoriam FLABAT SPIRITUS, ET FLUEBANT aquæ, & erant mihi lachrymæ illæ panes die & nocte.* Similiter S. P. Augustinus se à Dei servis plurimum ad cœlestis amoris flammas excitatum protestatur. *Exempla servorum tuorum, congesta in sinum cogitationis nostræ, urebant, & absumebant gravem torporem.* S. Ignatius Loyola nomen suum non incongruè ab igne exorditur, quippe qui amoris Divini flammis correptus, stupenda charitatis incendia in universo mundo excitavit. Unde sociis suis dicere consuevit; *Itote, omnia accendite, & inflammate.*

Exemplū.

S. Bern. ser. 14. in Cant.

S. Aug. l. 9. Confess. c. 2.

S. Ignatius Loyola.

39. Majores globi lignei, trudium impulsu per circulum ferreum protrudendi, epigraphen sustinent;

Labor jucundus.

Stob ser 29. Xenoph l 3. de dictis & factis Socrat.

nient; IN LABORE SOLATIUM. Experientiâ enim testatum habemus, ab iisdem exercitationibus & laborem & oblectamentum creari. Democritus, referente Stobæo, dicere solebat; *Omnes labores otio jucundiores esse, quando illa consequuntur homines, quorum gratiâ laborant.* Et apud Xenophontem Socrates, *Tantum laboris, quantum animus libenter suscipit, exequendum esse dicebat.*

PILA RETICVLO PERCVSSA.

Cap. IV.

Peccatum veniale.

40. Pila, reticulo percutienda, epigraphen tenet; VI MODICA PROCUL. Innuit videlicet, mentem nostram levissimo quovis tentationum impulsu à directo virtutis tramite longissimè dispergi. Huic miseriæ altum ingemiscens Canonicus ille de Christo imitando Scriptor; *Sæpè parva res est, quæ me dejicit & contristat. Propono, me fortiter acturum: sed cùm modica tentatio venerit, magna mihi angustia fit. Valde vilis quandoque res, unde gravis tentatio provenit. Et dum puto me aliquantulum tutum cum non sentio, invenio me nonnunquam penè devictum ex levi flatu.* Appositè insuper dixeris, cacodæmonem, tametsi viribus penitus destitutum, levi illo venialium peccatorum instrumento maximos in humano pectore progressus facere. Porrò etiam sancta obedientia devotos suos clientes unico nutu in omnes mundi terminos propellit. Certè S. Franciscus Xaverius, in Indias destinatus, *Promptus paruit, quàm jubebatur: nullâque interpositâ morâ, in posterum diem ad iter penè infinitum paravit se.* addit P. Horatius Turselinus, tantam fuisse Francisci in obediendo promptitudinem, ut ab hac sola littera I. ex uno mundi fine mox in alterum transferendus fuisset.

Tho à Kemp. l. 1. de Imit. c. 20. n. 1.

Dæmon.

Obedientia.

Tursel. lib 6. c. 8. Vita.

Deus.

Prov 8. 31. Lyran. in hunc loc.

41. Abbas Ferrus pilam, reticulo percussam, hoc lemmate loquentem introducit; SONO LE PERCOSSE MIE DILETTO, E GIOCO. Idest, MIHI VULNERA LUSUS. Idipsum in mundo assolet Deus, cujus sapientia infinita dicitur *ludens in orbe terrarum*, id est, interprete Nicolao Lyrano, *ludum faciens de orbe terrarum, quâ similis est ludo pilæ, quæ de uno transfertur in alium.* Hanc veritatem probè perspectam habuit Plautus;

Dii nos, quasi pilas, homines habent.

Et Ovidius;

Ludit in humanis Divina potentia rebus.

Boet lib 2. Consol. Pros. 2.

Boëtius de providentia Divina sub fortunæ nomine ait, *Hunc continuum ludum ludimus. Rotam volubili orbe versamus, infima summis, summa infimis mutare gaudemus.* Exempli loco Saulem aspicias velim, qui è caula ad regiam aulam sublevatus, paulò post ex hîc rursus in extremam calamitatem præceps actus est. Nabuchodonosor, metamorphosi penitus insolente, ex homine in bovem transformatus, tandem pristinam dignitatem regiam conscendere jussus est. Job, ærumnarum acervis cumulatus, mira felicitatis incrementa fecit, &c.

PILA VENTOSA. Ligneum brachii tegmen.

Cap. V.

42. Pila ventosa, ligneo brachii tegmine percussa, epigraphen sustinet: QUANTO PIU' LO PERCOTI, MEN S' ACCHETA. Idest; IMPELLOR, DUM VERBEROR. Ita peccator contumax, quantumvis acerrimè à Deo exagitatus, audacior identidem in flagitiis suis progreditur. *Prô nefas!* exclamat S. Joannes Chrysostomus, *nulla ex pœna correctio: & quasi adversis hominum malitia provocetur, sic crescit quotidie, quod punitur.* Et S. Cyprianus; *Ecce verbera desuper, & flagella non desunt: & trepidatio nulla, nulla formido est. Tantus cladium terror dare non potest innocentiæ disciplinam, & inter populum, frequenti strage morientem, nemo considerat se esse mortalem.*

Peccator contumax.

S. Io. Chrys. Tom. 2. ... de Helia.

S. Cypr. ... cont. Dem...

Calamitas utilis.

43. Eadem pila seu follis epigraphen tenet; QUANTO PIU' LO PERCOTI, PIU' S. INALZA. Idest; DUM VERBEROR, RELEVOR. Vel, PERCUSSUS ELEVOR. Enimverò virtus, adversantis fortunæ impulsu tentata, sublimior resurgit. Hieronymus Preti;

S'armata a damni miei cieca fortuna
Vento à terra m' opprime, empia m' offende,
L'alma, che non soggiace ad onta alcuna
Sorge, e'l suo volo al Ciel libero prende.

Justus.

S. Greg l. 3. Moral. c. 6. Idem lib. 18. Moral. c. 1.

Porrò hominis justi pectus inter violenta calamitatum verbera affectus suos erga Deum sublevat, & perfectionis ac meriti longè majoris incrementum sortitur. S. Gregorius; *Athleta Dei, unde premitur, inde sublevatur.* Et rursus; *Justus Job ante flagella extitit, sed justior post flagella permansit: & laudatur antè à Dei voce, postmodum CREVIT EX VERBERE, & tantò altius elevatus est, quantò majori est castigatione percussus.*

Regimen.

Julian. Apost. in libello de Regno.

44. Leo X. pilam ventosam, brachiali percussam, hoc lemmate notavit; VI, ET VIRTUTE. Innuebat videlicet, in quovis regimine severitatem cum moderata dexteritate contemperandam esse. Julianus Apostata opportunè dixit; *Bonos Reges NON iis POTENTIA ad quævis. Et paulò post; NON tantùm egere consilio, SED MODERATIONE quoque in exequendis iis, quæ sunt constituta.*

Superbi castigati.

S. Aug. ... 29. de Verb. Apost.

Iacob. 4. 6.

S. Ambr ... 7 in Psal 118.

Senec in Troad.

45. Idem follis, nonnisi vento distentus, à brachiali percutitur. Unde lemma, INFLATUS PERCUTITUR. Haud aliter superbi (quos S. P. Augustinus inflatis follibus non absimiles dicit. *Sicut quidam inflati utres, spiritu elationis, pleni non magnitudine ingentes, sed superbia modo tumentes.*) tantò acerbius à Deo pulsantur, quò majore fastu turgent. S. Jacobo teste, *Deus superbis resistit:* quippe qui, interprete S. Ambrosio, *tanquam sua contumelia propulsator, veluti quoddam suscepit adversus superbiam speciale certamen.* Appositè Seneca;

Sequitur superbos ultor à tergo Deus.

Prototypi loco habeto Pharaonem in Erythræo mari submersum; Amanum in infami trabe suspensum; Balthasarem regno & vitâ spoliatum; Nicanorem victum ac trucidatum; Antiochum vagabundum ac putrescentem; Pharisæum reprobatum &c.

Peccator obstinatus.

Hieron ... S Hier Ep. ad Heliod. de epitaph. Nepotian.

Boet ab ... apud Beyerl. Theatr Vit. tempestas.

46. Nativam contumacis ac superbi peccatoris ideam in pilâ ventosâ cernere licet, quæ crebro brachialis ictu percussa, nunquam deturgere solet. Lemma; NON DETUMET AB ICTU. Huic miseriæ ingemiscens Hieremias, *Percussisti eos,* inquit, *& non doluerunt: attrivisti eos, & renuerunt accipere disciplinam: induraverunt facies suas supra petram, & noluerunt reverti.* Et S. Hieronymus; *Romanus orbis ruit, & tamen cervix nostra erecta non flectitur.* Boetius apud Beyerlinckium de Edoardo III. Anglorum Rege memorat, quòd Scotiam classe invadens, sacellum Divæ Virginis spoliaverit, inde Anglis cum sacrilega suâ præda in navem revertentibus, tanta subitò ab Aquilone tempestas exorta est, ut illisâ ad scopulas classe, omnes fluctibus obruti submersique

perierunt:

perierint; exceptis pauculis, qui nudi enatârunt. At Rex clade adeò gravi nihil emendatus, nonmodò nullum demissi animi signum exhibuit, sed contrà, *volente enim superis bellum esset, in templa, Monasteria, Abbatias sævire cœpit &c.* Argantes, lethali vulnere sauciatus, animum nedum faciliorem, sed pertinaciorem induit; De hoc Tassus;

Morsua Argante, e tal morì, qual visse,
Minacciava morendo, e non Languia.
Superbi, formidabili, e feroci
Gli ultimi moti fur, l'ultime voci.

Georgius Camerarius Amantem lascivum Emblemate significaturus, follem, à duobus amasiis jactatum, depinxit; addito sequenti epigrammate,

Sum pila, sum ventus, vacuum SINE PONDERE PONDUS
Follis, & insani turbinis instar agar.
Jam pridem reliquam prædata est Lesbia vitam,
Jam pridem sensus hauserat illa meos.

Inde lemmatis occasionem mutuans, folli subscripsi, SINE PONDERE PONDUS. Hunc ipsum amorem superbus indoctus præfefert, qui nulla virtutis aut scientiæ soliditate instructus, altum intumescit. Emblemati explicando hanc poesin vernaculam subjeci;

Vano, leggero, instabile, ed errante,
D'ogni virtù infecondo
Nulla hai di peso, e pur sei peso al mondo.
Di che dunque ti vante?
Ah, che se devo dir ciò che ne sento;
Mi sembri un folle, ed un pallon da vento.

47. Pila ventosa, inter medias undas fluctuans, imperterriti cordis est symbolum: quippe quæ inter insultantium ventorum ac procellarum minas assiduò jocatur. Unde lemma; INANES MINÆ. Emblematis explicandi causâ pilam sequenti poemate loquentem sisto;

Preme, spuma, e ribolle
Il dispettoso mar, mà sempre in vano:
Che quei furore insano,
Che tenta inabissarmi, al Ciel m'estolle;
Tal con le sue minaccie il Mondo folle,
Un magnanimo cor qual hora incalza,
Non l'opprime, l'inalza.

Et S. Hieronymi mente, *Justi & viri fortis est, nec adversis frangi, nec prosperis sublevari: sed in utroque esse moderatum.*

48. Follis, à siphunculo inflatus, epigraphen tenet, REPLETUS ELEVABOR. seu, INFLATUS ATTOLLITUR. Ita mens humana, Spiritu sancto repleta, ad Divinas operationes sublevatur. Eos insuper hæc imago spectat, qui ad sublimes dignitates aut divitias evecti, superbiâ intumescunt. Ad hoc propositum Justus Lipsius; *Ut culeus, qui vento inflatus ægre mergitur, supereminet autem, & exilit sua sponte: sic tumidi & pervicaces facillimè attolluntur.*

49. Follis, cum lemmate, TUMET INFLATUS, hominem mundanum spectat, qui divitiis, honoribus, cæteraque mundi felicitate repletus, altum superbit. S. Basilius Magnus, in illa Vatis Regii verba commentatus, *Factus sum sicut uter in pruina*, ait; *Uter tepefactus laxatur, ET INFLATUS TUMET, in pruina verò congelatur & obduratur: ita habet & corporis natura, deliciis laxatur, & intumescit, & adversus animam insurgit: religiosâ verò afflictione & castigatione humiliatur & reprimitur.*

50. P. Henricus Engelgrave follem aëre distentum, hoc lemmate insignivit; CUM CADIT, EXURGIT. S. Thomam Apostolum, S. Petrum aliosve peccatores, è flagitiorum abysso ad pœnitentiam revocatos, hâc icone significabis. Origenes super illis Psalmi verbis, *Cum ceciderit, non collidetur*, ait, *Non collidetur, id est, non permanebit in peccato, sed sicut in agone contingit, ut, qui ab adversario dejectus, denuò assurgat & vincat, ita si quem in nostro agone adversus principem hujus mundi accidere contingit, nunquid si ceciderit, non adjiciet ut resurgat?*

S. Thom. Apost. Pœnitens. Orig. in Ps. 36.

51. Pila, vento turgida, epigraphen Hispanam præfert; TODO ES VIENTO. Id est, OMNIA VANITAS. Opportunè Salomon; *Vanitas vanitatum & omnia vanitas.* Et S. Ambrosius; *Quantos pridie caterva plaudentium, & invidiosa faventis populi frequens domum pompa deduxit, & nox una gloriosa illum splendorem deductionis abolevit, & repentinus lateris dolor, effusis gaudiis, luctuosam gravis successionem mœroris admiscuit.*

Mundi vanitas. Ecclesf. 1. 2. S. Ambr. l. 2. Hexaem. c. 7.

52. Manus, pilam ventosam acu aut subulâ transfigens, epigraphen reddit; SINE VOCE DISRUMPIT. In rem præsentem Sacra Pagina; *Disrumpet illos inflatos sine voce.* Justitia enim Divina superbos mortales tacitâ & occultâ virtute ad extremam infelicitatem constringere novit. Damno suo id experti fuêre Herodes, Antiochus, aliique, de quibus prolixè Acta Apostolorum, & secundus Machabæorum Liber. S. P. Augustinus; *Justitia Dei omni est metuenda peccanti. Hâc enim damnantur daviniti, quicunque damnantur.*

Sap. 4. 19. Justitia Divina. S. Aug. in Psal. 1 8. Conc. 28.

LIGNEUM BRACHII TEGMEN.

53. NOn rarò accidit, illos acerrimis infortuniis excipi, qui è fortunâ adversante fugam moliuntur. Enimverò, P. Hortensio Pallavicino asserente, fortuna mala, arachnali persimilis, FUGACEM PERSEQUITUR. Emblemati huic construendo ansam suppeditavit Horatius;

Fortuna mala fugaces sequitur. Horat. l. 3. Ode 2.

Mors, & fugacem persequitur virum;
Nec parcit imbellis juventæ
Poplitibus, timidoque tergo.

Ita nimirum, si diu mortem effugeris, tandem succumbere, & ad alteram vitam transferri debes. Seneca; *Quam multum ambulaveris, & diu, redeundum est. Stultum est timere, quod non possis vitare; mortem non effugit, qui etiam distulit.*

Mors. Senec. Ep. 28.

54. Follis, non quidem vacuus aut depressus, sed inflatus ac tumore distentus, à ligneo brachii tegmine percutitur. Unde lemma; INFLATOS IMPETIT. Ita omninò Nemesis Divinæ brachium superbos homines, & terreno fastu instar follium distentos, violentiâ peculiari, & admodum validâ plectere consuevit. Maria Virgo, rem magnam de Deo manifestatura, inquiebat, *Fecit potentiam in brachio suo*; contra quos? *dispersit superbos mente cordis sui.* Hinc affinis Salomon testatur, *Domum superborum demolietur Dominus.* Lucifer, Creatori suo non sine ingenti tumore se ipsum assimilans, mox è cæli fastigio in ima Tartari præcipitatus ruit. Adamus, Divinas prærogativas sibimet arrogans, mox paradiso extorris factus est. Nemrod cum socius superbæ turri Babylonicæ vix primam manum admovens, quantocyus ob turbatas linguas, in diversos terrarum angulos dispersus est. Pharao, regni sui potentiâ tumidus, paulò post in Erithræi oceani undis submersus est. Vix Sennacherib diabolico fastu adversus Deum contenderat, mox totus ipsius exercitus à percutiente Angelo fulminabatur. Rex Nabuchodonosor, cælestes honores expetens, illicò, metamorphosi penitus inauditâ, bovem induit, & camporum fœno nutritus est.

Ira Dei contra superbos. Luc 1. 5. Prov 15. 25.

Denique Herode intra regium suum solium instar follis intumescente, *percussit eum Angelus Domini*, & teste S. Luca, *consumptus a vermibus expiravit*. S. P. August. *Peccatores superbi quasi in cælum eunt, & in terram merguntur. Contra humiles quasi in terram se deprimunt, & in cælum ascendunt.*

Act. 12. 23.
S. Aug. in Psa. 91.

55. Ligneum brachii tegmen ad folles commodè propellendos, plurimis crenis ac incisuris scabrum esse debet. Unde D. Carolus Bossus brachiali huic clypeo inscripsit; INCISUS IMPELLO. Christum opportuno hoc lemmate exornabis, qui in Cruce fixus, ac innumeris vulneribus dilaniatus, humana pectora vehementi impulsu è terrâ sublevat, & ad mille cruciatus, ipsamque adeò mortem sustinendam, extimulat. *Charitas Christi urget nos*, inquiebat Apostolus, seu ut alii legunt, *Passio Christi urget nos.* Quin, idem S. Paulus, primitivos suos Christianos ad quarumvis adversitatum tolerantiam provocaturus, Servatorem crucifixum ante illorum oculos statuit, è quo, ceu archetypo, generosa martyrii sustinendi incitamenta reciperent. *Per patientiam curramus ad propositum nobis certamen: aspicientes in auctorem fidei, & consummatorem Jesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem.* S. Stephanus lapidum grandine impetitus, Venerabili Bedâ asserente, Christum in cœlis eâ formâ conspicuum habuit, quâ supra Calvariæ rupem totus dilaniatus ac crucifixus apparuit, ut nimirum à spirante hâc ideâ ad saxa illa durissima æquo animo sufferenda incitaretur. *Ad confirmandam Martyris patientiam cælum panditur, & ne homo lapidatus succubet in terra, Deus homo crucifixus apparet in gloria.* Eâdem omninò ratione S. Bernardus, de quodam Martyre disserens, *Stat*, inquit, *Martyr tripudians & triumphans, toto licet lacero corpore, & rimante latera ferro, non modo fortiter, sed alacriter sacrum è carne sua circumspicit ebullire cruorem. Ubi tunc anima Martyris? Nempe in tuto, nempe in petra, nempe in visceribus Jesu: vulneribus nimirum patentibus ad introeundum. Si in suis esset visceribus, scrutans ea, ferrum profectò sentiret: nunc autem in petra habitans, quid mirum, si in modum petra duruerit?*

Christus crucifixus.
2. Cor. 5. 14.
Beda in [illegible]
S. Bernard. serm. 61. in Cant.

PYROBOLVS CHARTACEVS.

Cap. VI.

57. TUm demum animus noster ad cujusvis rei vivacem contemplationem sublevatur, quando ab illius amore stimulos accipit; haud secus atque pyrobolus chartaceus per aëra fertur, DUM SERPUNT IN VISCERA FLAMMÆ. Ita omninò homo nonnisi sancti amoris flammâ succensus, versus Deum contendit. Præclarè S. P. Augustinus, *Ad Deum ascendit volando, qui ascendit amando.* Et S. Ambrosius; *Charitas est igitur, quæ nos superioribus nectit, cœloque inserit.* Eâdem omninò ratione pyrobolo chartaceo nonnullus eruditè subscripsit; QUIA FERVIDUS INTUS. Emblemate ad Christinam, Sueciæ Reginam, accommodato, quæ, ad cœlestia aspirans, terrenum regnum reliquit,

Pulvereus petit astra tubus quia fervidus intus;
Nec minus ista stolat, dum cor amore calet.

Amor elevat.
S. Aug. Præf. in Psal. 121.
S. Ambros. l. 3. H[ex]aem. c. 12.

57. Pyrobulus chartaceus, in publicis festivitatibus per aëra spargi solitus, ob ignea sua syrmata horrificam, sed tamen innoxiam voluptatem spectatoribus exhibet. Unde bruta hæc fulgura à Comite Emmanuele Thesauro epigraphen recepère; INNOXIA TERRENT. Minas innoxias hoc symbolo significabis, quæ quidem flammas ac terrores incutiunt, citra ullam tamen offensam. De supremo Judice Christo ait Magnus Augustinus; *Propterea se Judex venturum minatur, ut non inveniat quos puniat, cum venerit. Si damnare vellet, taceret; Nemo volens ferire, dicit observa.*

Minæ innoxiæ.
S. Aug. serm. 109. de [illegible]

58. Pyrobolus chartaceus, titione succensus, epigraphen sustinet; PER TE M'INALZO A VOLO. Idest; AD ÆTHERA PER TE. Ita cor humanum, benigno Spiritus sancti igne succensum, è terris in cælum abripitur. S. P. Aug. *DONO TUO ACCENDIMUR, ET SURSUM FERIMUR, inardescimus, & imus, ET ASCENDIMUS &c.*

Spiritus S.
S. Aug. l. 13. Confess. c. 9.

59. Chartaceus pyrobolus animas, in igne piaculari detentas, significat. Unde lemma; ARDENDO M'INALZO. Idest, ELEVAT ARDOR. S. Gregorius Papa super illis Psalmi verbis, *Domine ne in furore tuo &c.* ait; *Post mortem carnis, alii æternis deputantur suppliciis, alii AD VITAM PER IGNEM TRANSEUNT purgationis.* Illud ipsum Emblema etiam animam, charitatis studiosam, attinet, quæ Dei aut proximi amore succensa, instar Eliæ, ad summæ felicitatis fastigium sublevatur. De S. Stephano testatur Divina pagina, quòd *intendens in cælum, vidit gloriam Dei.* S. Petrus Damianus eò reflectens; non miror, inquit, purissimum hunc Levitam versus coelos ad ipsum Dei conspectum penetrâsse; enimverò mortis desiderio, Divinâ charitate, ac inimicorum dilectione ardentissimè inflammatus, non potuit versus coelos evolare, alas subministrante intensissimo illo amoris igne. *Cæli aperiuntur, gloria Dei videtur, Jesus conspicitur. Hanc intentionem fecerat dilectio Dei, amor proximi.*

Animæ in purgatorio.
S. Greg. Pap. in Ps. 6.
Charitativus.
Act. 7. 55.
S. Pet. Dam. serm. de S. Stephano.
S. Stephanus.

60. D. Aresius animam intra flammas expiatorias Emblemate significaturus, ardentem pyrobolum chartaceum expressit; addito lemmate; UT ASCENDAM. Ad hoc propositum S. Hieronymus, in illa Sacræ Paginæ verba commentatus, *Ingrediatur putredo in ossibus meis &c. UT ASCENDAM ad populum accinctum nostrum*, ait; *Per tribulationes ascendam, deorsum positus, & quasi de valle ad sublimiora.* Alius eidem pyrobolo, directè versus cœlum ascendenti, subscripsit; AD SYDERA CURSUM. Nimirum contemplativam hominis mentem, ac spiritu versus Deum elevatam, significabat.

Animæ in purgatorio.
S. Hieron. in Habac. 3.
Contemplativus.

61. Anima, inter calamitates ad Deum sublevari solita, Abbate Salarolo teste, pyrobolum chartaceum imitatur, qui ab igne succensus, epigraphen tenet; DABIT PENNAS. S. Petrus Damianus, *Hæc causa est*, inquit, *quòd ab injustis justi sinuntur affligi, ut ad faciliorem exitum dum amor provocat futurorum bonorum, cruciatus præsens impellat.* Et Rupertus Abbas; *Adversa mundi plerumque dilectam Dei animam juvant, ut anhelantius tendat ad Deum.*

Calamitas elevat.
S. Pet. Dam. Epist. ad Blancam Comit. [illegible]
Rup. Ab. c. 21. Gen.

63. D. Vincentius Gilibertus Emblematis loco pyrobolum chartaceum præfert; cum dicto, ALAS ADDIDIT ARDOR. Eadem calamitatis effecta sunt, quæ humanum intellectum mirificè reddit perspicacem & ad res altissimas, nullo unquam labore investigandas, elevat. Ovidius;

Ingenium mala sæpè movent: quis crederet unquam
Aërias hominem carpere posse vias.

Calamitas elevat.
Ovid. l. 2. de Arte.

Charitas quoque, asserente Chrysostomo, ad cœlos evehit. *Hic ignis in anima Pauli, per dies singulos, flante Spiritu sancto, magis ac magis accendebatur, & ad superna tendens, secum eum usque ad ipsum perduxerat cælum: imò ut verius dicam, imposuerat eum non usque ad secundum, sed usque tertium.*

Charitas elevat.
S. Jo. Chrys. l. 2. de Compunct. cord. c. 2.

63. Pyrobolus chartaceus mox, ubi accenditur, ad cœlos evolat. Unde lemma; DAT MULCIBER ALAS. Nicolaus Caussinus in Nabuchodonosoris tragædia

Calamitas exaltat. Causin. All. 4.

tragœdia eruditam apostrophen ad Abrahamum Patriarcham exhibet, atque, Hebræos juvenes è fornace Babylonica directò tramite in ipsius sinum illabi.

Ad te per ignes fulgidis heroës ruunt.

S. Laurentius. S. Aug. in Psal. 55.

S. Laurentius, supra craticulam concrematus, sereno ore exclamavit; *Gratias tibi ago Domine, quia januas tuas ingredi merui.* Et ad Deum conversus. S. P. Augustinus, *Imples*, inquit, *tribulationibus omnia, ut in tribulationibus positi, omnes recurrant ad te: ne delictis & securitate perversâ seducantur.*

Hypocrita.

64. Hypocrita, simulato pietatis ardore versus cælum suspirans, Carolo Rancato asserente, ardentem pyrobolum chartaceum imitatur, qui extra hominum conspectum sublevatus, tandem in vacuum aërem rumpitur. Epigraphen subdidit; VIAMQUE AFFECTAT OLYMPO. verbis è Virgilio mutuatis;

Virg. lib. 4. Georg.

——Cæsar dum magnus ad altum
Fulminat Euphraten bello, victorque volentes
Per populos dat jura, VIAMQUE AFFECTAT OLYMPO.

S. Greg. lib. 21 Moral.

S. Gregorius Papa; *Hypocritæ per causas Dei, intentioni deserviunt sæculi, quia per ipsa quoque, quæ se agere sancta ostendunt, non conversationem quærunt hominum, sed auras favorum.*

Dignitates evanidæ.

65. Idem Rancatus, sublimes ac evanidas mundi dignitates Emblemate demonstraturus, pyrobolum chartaceum depinxit, qui tandem ridiculo crepitu in auras evanescens, epigraphen tulit; CONSUMPTA IN VENTOS. Lemmate è Virgilio desumpto;

Virg. l. 5. Æneid.

Namque volans liquidis in nubibus arsit arundo,
Signavitque viam flammis, tenuesque recessit
Consumpta in ventos.

Senec. l. de brevitate vitæ c. 19.

Seneca; *Cùm videris prætextam sæpè jam sumptam, cùm celebre in foro nomen, non invideas: ista damno vitæ parantur; quosdam, cùm in summum ambitionis eniterentur, inter prima eluctantes ætas reliquit; quosdam cùm in consummationem dignitatis per mille indignitates erepsissent, misera subiit cogitatio, ipsos laborasse in titulum sepulchri.*

Zelus vehemens.

66. Ardens pyrobolus chartaceus tortuoso ac flammeo tractu, instar fulminis, per aëra volans, à P. Carolo Bovio epigraphen retulit; FURIT, QUIA FERVET. Enimverò in Dei servis nonnunquam sanctum quendam furorem, ab animi zelo ac fervore productum, cernere licet. Eodem Emblemate vehemens Sanctorum quorundam vindicta significatur, quâ, ceu sacro zelo, succensi, adversus impios desævierunt. Ita Phinees, sacro furore plenus, scandalosum Israëlitam simul cum impudica Madianitide gladio transfixit. Elias, plurimùm excandescens, ulturicés è cœlo flammas evocavit, ad quinquaginta viros devorandos. Petrus terrificas voces, ceu fulmina proferens, Ananiam & Sapphiram repentinâ morte prostravit &c. De hac ira philosophantem audi S. Chryf.

S. Chrysost. super illud Matth. 5. qui irascitur fratri suo &c.

Si ira non fuerit, nec doctrina proficit, nec judicia stant, nec crimina compescuntur. Itaque qui cum causa non irascitur, peccat. Patientia enim irrationabilis vitia seminat, negligentiam nutrit, & non solum malos, sed etiam bonos ad malum invitat.

In morte.

67. Complures pyroboli chartacei, è tuba ignea in aëra sparsi, mox in tenuissimas favillas evanescunt. Ita, prô dolor! Horatius Spinola Cardinalis, vitæ suæ splendorem vix cœptum, in ætate juvenili finiit. Unde ad funebrem ipsius pompam hieroglyphici loco pyrobolum chartaceum pinxere, cum titulo; VITA TUA. Altum huic vitæ nostræ ingemiscens Petrarcha, canit;

Mundi Symbol. Picinelli & Aug. Erath. Tom. II.

O nostra vita, ch'è si bella in vista,
Com' perde agevolmente in un mattino
Quel ch' in molt anni a gran pena s' acquista!

Et D. Petrus Bembus;

——Come strale, ò raggio,
Apena spunta un ben, che si disperde.

S. Greg. lib. 10 Moral. c. 5.

S. Gregorius Papa, *Cardinalis gloria*, inquit, DUM NITET, CADIT. *dum apud se extollitur, repentinâ interceptâ fine terminatur.* Hanc ipsam miseriam cumprimis in illustribus ingeniis observatam habet Seneca. *Ignis, quo clarior fulsit, eò citius extinguitur; sic ingenia, quo illustriora, breviora sunt.*

Obedientia.

68. P. Famianus Strada Emblematis loco pyrobolum chartaceum expressit, qui, uti in theatris ac publicis spectaculis fieri amat, filo ferreo ligatus, epigraphen tulit; NE DEVIET ARDOR. Hominem, genuino virtutis igne succensum, hæc imago spectat, qui nihil unquam propria suâ voluntate, sed omnia ad unicum Superioris nutum, & obedientiæ dictamen operatur. S. Fulgentius, Calaritani Monasterii in Sardinia Abbas, & postea Episcopus Ruspensis, inter cæteras suas illustres sententias, Surio referente,

Sur. 1. Januar.

Illos quoque veros Monachos esse dicebat, qui mortificatis voluntatibus suis, parati essent, nihil velle, nihil nolle, nisi Abbatis tantummodò consilio, vel præcepta servare. Porrò de illo testatur idem Surius, quod alteri cuidam sanctæ vitæ Religioso, Felici nomine, in Monasterio cohabitans, tantam cum illo unionem, & mutuum in agendo consensum observârit, ut nullus unquam, nisi altero assentiente ac confirmante, quidquam operatus sit.

Principis fama.

69. Princeps famam suam ipsâ etiam vitâ potiorem habere debet. Huic præcepto confirmandæ D. Didacus Saavedra ardentem pyrobolum chartaceum depinxit; cum lemmate, DUM LUCEAM, PEREAM. Agricolam hoc encomio insignem produxit Cornelius Tacitus; *Quamquam medio in spatio integræ ætatis ereptus, quantum ad gloriam, longissimum ævum peregit.* Illud ipsum Emblema hominis ambitiosi est proprium, qui dignitatis cujusdam splendorem aucupaturus, nullum omninò discrimen abhorret. Unde Carolus Bovius coronam, ex ardentibus pyrobolis chartaceis constructam, hoc lemmate donavit; CONCREMOR, UT SPECTER. Humaya, ad Cordubense regnum aspirans, cùm ab amicis de negotio illo admodum periculoso commonefieret, Saavedrâ referente, respondit; *Hodie Regem dicite, cras perimite.* Illa ipsa etiam hominis litterati est undoles, qui vitæ jacturam ex assiduis studiis parvi æstimat, modò in orbis conspectu resplendeat.

C. Tacitus.

Ambitiosus.

Saavedra in Embl. 19.

Litteratus.

Mundani hominis mors.

70. Pyrobolus chartaceus, postquam accensus fuerit, flammeum in aëre syrma describit, & mox edito sonoro crepitu, evanescit. Unde in hominis cujusdam mundani obitu pyrobolum illum hâc Vatis Regii gnomâ legendum proposui; PERIIT CUM SONITU. In hunc locum commentatus Jacobus de Valentia, *Memoria divitum*, inquit, *& magnorum Principum Christianorum periit cum sonitu campanarum & cymbalorum. Nam cùm moritur aliquis dives multa, communiter fit magnus sonus campanarum & exequiarum; & sic periit memoria ejus, quia nihil dignum memoriâ dimisit in mundo.*

Psal. 9. Jacob. de Val. in hunc loc.

71. Pyrobolus chartaceus, igne intra viscera sua prædominante, mox versus stellas elevatur: at eadem ignis operatione nonnihil languescente, illicò in terram infirmus recidit. Unde pyrobolus ardens, & in sublime evectus, epigraphen sustinet; RUAM CUM DEERIT IGNIS. vel; EXTINCTO

 CORRUET.

Devotio deficiens.

CORRUET IGNE. Ita omninò magna virtutum incrementa sumimus, quamdiu ardentem in pectore spiritum fovemus; at eo labefactato, prô! quot ruinas indies experimur; Porrò Divinâ charitate in nobis exardescente, plurimum progredimur, at extinctâ illâ, tantundem in pristinas flagitiorum valles relabimur. Instar complurium S. Bernardus unum adducit Luciferum, qui charitatis Divinæ incendio destitutus, præcipiti casu è beatitatis fastigio in extremam abyssum corruit. *Superbus ille Lucifer, lucem proferens, NON IGNEM HABENS, CASUM FACERE POTUIT, non volatum.*

Charitas deficiens.

S. Bernard.

72. Academicus, inter Philipponos Pistorienses Taciturnus, Emblematis loco fasciculum è pyrobolis accensis colligatum, præfert; addito epigrammate; AB IGNE SONITUS. Ita homo vindicativus, minimâ quâvis iracundiæ flammâ in animo suo conceptâ, altum vociferatur. Illum insuper hæc imago concernit, qui rei cujusdam amore succensus, diversam cogitationum harmoniam conficit. Certè sancti Apostoli, recepto Spiritûs Sancti igne, per orbem universum insonuerunt. *Repleti sunt omnes Spiritu sancto, & cœperant loqui.* Et S. P. Augustinus; *Qui plene erant* Spiritûs sancti igne; *loquebantur, & qui muti erant, mirabantur.* Unde S. Ecclesia canit;

Iracundus.

Amans.

Apostoli.

Act. 2. 4.
S. Aug ser. 5. ex addit à Garsusiano.

Impleta gaudent viscera,
Afflata sancto Spiritu,
Voces diversas intonant.

Et rursus;

Ignis vibrante lumine
Linguæ figuram detulit,
Verbis ut essent proflui.

73. Pyrobolus chartaceus facie quidem externâ nullam omninò lucem prodit; at ab igne tentatus, mox clarissimas flammulas è sinu spargit. Unde pyrobolum illum, fomiti igneo vicinum, hoc lemmate circumscripsi; ERUMPENDO NITEBIT. Dicere volebam, sanctam ac gloriosam boni Prælati mentem, tametsi hodie occultam, olim tamen manifestatum iri. Ita quoque hominum justorum virtutem, in præsenti vita absconditam ac neglectam, coram extremo tribunali clarissimam intuebimur. Beda super illis Christi verbis, *Quæ in tenebris dixistis, in lumine dicentur,* ait; *Non solum in futuro, quando cuncta cordium abscondita proferentur ad lucem, sed & in præsenti tempore potest congruenter accipi, quoniam quæ inter tenebras quondam pressurarum, carcerumque umbras, vel locuti, vel passi sunt Apostoli, nunc clarificatâ per orbem Ecclesiâ, lectis eorum actibus publicè prædicantur.*

Virtus abscondita.

Beda in Luc. 12. 3.

74. Comes Emmanuel Thesaurus in Optico suo Aristotelis Tubo pyrobolum chartaceum depinxit, qui pyrio suo nutrimento exhaustus, ac humi prostratus, hanc Lucani gnomam lemmatis loco præferebat, LASSO DEFECTA FURORE. Depressam hominis insolentiam, vel certè mitigatam iram Emblemate illo describere licet; De hac Seneca; *Incipit magno impetu, deinde desinit ante tempus fatigata, & quæ nil aliud, quàm crudelitatem, ac nova genera pœnarum versaverat, cum animadvertendum est, jam fracta, lenisque est.*

Insolentia depressa.
Ira mitigata.
Senec lib. 1. de ira c. 16.

75. Tubus chartaceus, pulvere nitrato fartus, ubi ignem conceperit, mox erumpente flammâ, crepitum excitat, soletque puerorum vel bacchanalium ludicris deservire. Unde Bargalius tubum illum, ceu geminum hominis loquacis ac illiterati ectypon, depinxit; cum lemmate, TANTUM CREPITUS. Reprobis etiam familiare est, solo exteriore verborum sonitu Deum inclamare. De his Servator; *Multo dicent mihi in illa die, Domine Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo Dæmonia ejecimus? Et tunc confitebor illis: quia nunquam novi vos: discedite à me.* Ad hoc propositum S. Hilarius, *Regnum enim cælorum*, inquit, *sola verborum officia non obtinent: neque qui dixerit, Domine Domine, hæres illius erit.*

Ignorans.
Loquax.
Hypocryta

Matth. 7.

S. Hilar in hunc. loc.

76. Pulvis pyrius, in chartæ fistulam sedulo labore compactus atque incensus, surgit in aëra; & postquam ad supremam vigoris sui altitudinem ascendit, capite in arcum flexo, inter ignavum furorem rumpitur. Unde Serenissimus Philotimus pyrobolo chartaceo inscripsit; RUMPOR IN ALTO. Ad eos mortales id pertinet, qui insanâ inflati superbia fastuque, populi cervices supergrediuntur, & tam erga Deum, quàm proximum, immemores omnis humilitatis, suis tantum viribus insolescunt, animosque sumunt. At hi, dum impotenter fastigia petunt, in alto positi franguntur disjiciunturque; quum Deus indignetur, verti illa dona, quæ homini largitus est, ad indecoram arrogantiam, fastidirique humilitatem, quæ meritò fidissima & nobilissima pietatis socia habetur. Audi consilium Magni Augustini. *Quantùm superbum est cor hominis, tantùm recedit à Deo: & si recedit à Deo, in profundum it. Certè altus est Deus, super omnes cœlos est Deus, transcendit omnes Angelos. Quantùm habes erigi, ut attingas ad illum excelsum? Nolo te rumpas intendendo te: aliud consilium tibi do, ne in ista extensione fortè crepas per superbiam. Certè altus est Deus, tu humilia te, & descendet ad te.* In rem præsentem canit Emblematis Author;

Ambitiosus depressus.

S. August. in Psal. 92.

Missilis aërias conscendit flamma per auras,
Sed sursum strepero rumpitur acta sono.
Mirificè longo pascuntur lumina tractu,
Dum velut in cœlum splendidus ignis abit.
Sed quum venit eo, subitum dat flamma fragorem,
Et breve post tempus tum sine luce redit.
Sic per e omnes honos, multi tolluntur in altum,
Sublati medio sed sub honore crepant.

TESSERA.
Caput VII.

77. TEsseram voco cubum illum, qui in uno tantùm latere unicam monadem exhibens, cæterà vacuus existit. Unde tesseram, uno solùm puncto instructam, hoc lemmate notabis; AUT NIHIL, AUT MINIMUM. Tesseris his non absimiles dixeris homines illos mundanos, qui in operibus bonis, jejuniis, eleemosynis, orationibus, cæteráque Dei lege plurimum versati, vel nullam, vel levissimam tantùm illius partem observant. Inter hos facilè principes Judæorum scribæ & Pharisæi, Christum justè exprobrantem audire debuerunt; *Væ vobis scribæ & Pharisæi hypocritæ: qui decimatis mentam, & anethum, & cyminum, & reliquistis quæ graviora sunt legis, judicium, & misericordiam, & fidem.* Hunc locum interpretatus S. Hier. *Arguit eos,* inquit, *quod studiosè etiam vilium olerum decimas exigant, & judicium in disceptatione negotiorum, misericordiamque in pauperes, & fidem in Deum, quæ magna sunt, prætermittant.* Iisdem Christi verbis etiam significatur, scribas & Pharisæos, quatuor herbulas, aliasque recul as minimas Deo obtulisse, optimis ac gravissimis justitiæ, misericordiæ, & fidei bonis penitus neglectis, *Scribæ ergo & Pharisæi* inquit S. Thomas Aquinas, *minimarum quidem rerum decimas offerebant, ostendenda religionis gratiâ. In judiciis autem erant injusti, in fratribus sine misericordia, in veritate increduli.* His conformis S. Gre-

Mundanus.

Matth. 23. 23.

S. Hieron. in hunc loc.

Hypocrita

S. Tho. Aq. in Caten. aur.

S. Greg. p. 3. Pastor. admon. 34.

S. Gregorius Papa, *Simulatores*, inquit, *cum parva custodiunt, odorem de se ostendere sanctæ conversationis quærunt, & quamvis implere maxima prætermittunt, tamen minima observant, quæ humano judicio longè latèque redolent.* Atque adeò hypocritas illos tesseris jure comparaveris, qui de virtutum characteribus diu multumque sermocinati, nullum illorum, vel certè paucissimos præseferunt.

Fortuna.

78. Bargalius Tesseræ subscripsit; QUANDOQUE SIGNATUM. Innuebat videlicet, sicuti tessera, centies jactata, vel semel tandem feliciter cadit, & fortunatam suam monadem ludentibus exhibet; ita adversam sortem, assiduâ patientiâ toleratam, demum benigniore vultu comparere. Publius Mimus; *Fors fortuna in imum summa vertet, & sæpè sors tristis secundæ fecit impetu locum.* Et Virgilius.

Multa dies, variusque labor mutabilis ævi
Retulit in melius multos alterna revisens
Lusit, & in solido rursus fortuna locavit.

Calamitas utilis.

79. Candida tesseræ latera penitus infortunata censentur, solumque ab illo latere felicitas ludenti advenit, quod monade nigricat. Unde meus Concanonicus, D. Philippus Gallina subscripsit; IN NIGRO SORS. Certè Christiani manifesto indicio judicent, se inter blandientis fortunæ candorem Divinâ gratia excidisse; vicissim verò nigrâ calamitatum notâ spectandos ad æternæ felicitatis lucrum destinatos esse. Explicatissimè S. P. Augustinus; *Qui hic consolantur, Domine Jesu, indigni tuâ consolatione habentur; sed qui hic cruciantur, a te consolantur.* Et S. Ambrosius super illis D. Lucæ verbis, *consummatâ omni tentatione*, ait; *Tolle Martyrum certamina, tulisti coronas; tolle cruciatus, tulisti beatitudines.*

S. Aug. lib. Soliloq. c. 12.
S. Ambros. in Luc. 4.

T R O C H V S.

Cap. VIII.

Castigatio. Educatio utilis.

80. TRochus, flagello stimulatus, gyros velocissimos describit. Unde lemma; INFLICTO VERBERE VOLAT. Vel, DANT ANIMOS PLAGÆ. Ita nimirum milites, servi, ac filii è moderatis castigationibus efficiuntur prompti ad quævis Majorum imperia exequenda, S. Prosper *de Ultione Dei* canit;

S. Prosp. in Carm. de Ultione Dei.

Nam dum mortalis peraguntur tempora carnis:
Auxilium miseris ipsa flagella ferunt.

Quare Spartanorum filii, ad expeditiones quasvis gravissimas excitandi, parentum manibus *ad aram sic verbere afficiebantur, ut plerisque sanguis manaret ad necem*; uti testatur Alexander ab Alexandro. Certè Apostolus Paulus ingentes è verberum duritie vires accepit. S. Gregorius Papa super illis Sacræ Paginæ verbis, *Lapidantesque Paulum, traxerunt extra civitatem*, ait; *Ecce lapidibus obruitur, nec tamen à veritatis sermone removetur: Occidi potest, superari non potest: velut extinctus extra urbem projicitur, sed intra urbem die alio illæsus prædicator invenitur. O quàm fortis huic viro inest infirmitas! O quàm victrix pœna! O quàm dominatrix patientia! Ad agendum repulsione provocatur, ad prædicandum salutem plagis erigitur, ad propellandam laboris lassitudinem pœnâ refovetur.* In hoc argumentum Paulus Maccius;

Alex. ab Alex. Dier. genial. l. 4. c. 25.
S. Paulus.
Act. 14. 18.
S. Greg. l. 31. Moral. c. 13. citatus apud Picinellum in Mundo Symbol. fol. 472. 1. D.
Paul. Macc. Emblem. 47.

Insignem virtute virum si vertice torquet:
Turbineo, & crebris fors inimica malis.

Dant animos plagæ motusque immotus eodem,
Ex ipso invictos verbere sumit opes.

Mundanus.

81. Trochus, flagello percussus in gyros quidem vertitur, at progressus nullos facit. Unde inscriptio; VOLVITUR, NON PROGREDITUR. Ita homo mundanus, ambitionis, libidinis, aut avaritiæ stimulis agitatus, assiduâ scelerum vertigine, citra ullius virtutis incrementum, impellitur. Opportunè S. Gregorius Nazianzenus; *Idem vobis quod trochis accidit; quos in orbem VOLVI, NON autem PROGREDI videmus, atque immotè, ut ita loquar, scutica vi impulsos rotari.* Et S. Bernardus; *Qui in circuitu ambulat, proficiscitur quidem, sed non proficit.*

S. Greg. Naz. Orat. 3. contr. Julian.
S. Bern. serm. 12. in Ps. 90.

Castigatio. Calamitas.

82. Trochus, nisi flagello sustentetur, mox in terram otiosus concidit: cum dicto; PER TE SURGO. Ita omninò calamitates omnem è pectore humano lethargum excutiunt, & ad virtutis progressum concitant. Salomonis oraculum est; *Virga atque correptio tribuit sapientiam. Castigâsti me*, inquiebat Hieremias, *& eruditus sum.* Filius prodigus, vix famis flagello nonnihil pulsatus, quantocius è vitiorum cœno ad paternæ obedientiæ orbitam rediit. *Surgam & ibo ad patrem.* Hunc locum interpretatus S. Petrus Chrysologus, *Jacebat*, inquit, *qui dixit surgam: intellexit lapsum, sensit ruinam; jacere se corpus luxuriæ respexit in lubrico, & ideo exclamat, surgam.*

Prov. 29. 15.
Hiere. 31. 18.
Luc. 15. 18.
S. Pet. Chrys. serm. 2.

Calamitas excitat.

83. D. Carolus Bossius trocho subscripsit, VERBERE SURGET. Ita quosdam parentes videas; qui filios suos amplissimâ hæreditate instituturi, assiduas mundi curas versant, & ingentem divitiarum vim per fas nefasque accumulant, in animæ suæ negotiis penitus otiosi: at calamitatis cujusdam, aut gravioris morbi flagello concussi, mox terrenâ solicitudine abjectâ, ad operationes Divinas exurgunt. S. P. Augustinus plurimum afflictus de se ipso dixit; *Punctus tribulatione, cœpi quærere refugium, quod in illa felicitate sæculari desieram quærere. Quis enim facilè recordatur Deum, qui semper felix est, & spe præsenti gaudet?* S. Paschasius; *Variis langoribus*, inquit, *ideò cruciabantur quidam, ut corrigerentur; quidam verò, ut jam inciperent torqueri, & metu eorum cæteri sanarentur.* Et S. Joannes Chrysostomus; *Ideò Deus ob animi peccatum corpus flagellat, ut deterior pars supplicio melior, ad quærendum remedium convertatur.*

S. Aug. in Psal. 93.
S. Pasch. l. de Corpore Dom. c. 8.
S. Jo. Chrys. Hom. 17. in Joan.

Exercitatio sustentat.

84. Assidua exercitatio ac operandi industria validissimum adversus vitiosos lapsus est antidotum: haud secus atque trochus tamdiu persistit erectus, donec vacillante gyro in otium diffluat. Unde lemma; STAT MOTU. Verissimè ad mores formandos cecinit nonnemo;

Otia luxuriant: quod agas tu semper habeto,
Ut tibi mens erret irrequieta minus.

Vita humana inconstans.

Illam ipsam etiam vitæ humanæ effigiem dixeris, quæ assiduis mutationibus obnoxia, nullibi se constantiorem demonstrat, quàm in assiduâ inconstantia & volubilitate. Explicatissimè S. Gregorius Nazianzenus;

S. Greg. Naz.

Trochus est parum certus, parumque stabilis
Fallacis hujus cursus, & vita brevis.
Sursum, deorsum volvitur, revolvitur,
Et quum videtur stare, consistit minus,
Fugiens tenetur, & manens subducitur.

Martyres.

85. Trochus, funiculo circumligatus, à Bargalio epigraphen recepit; VINCIOR, UT ERIGAR. Ita sancti Martyres è vinculis ac catenis opportunissimam summæ gloriæ occasionem desumpserunt. Siracidis de Divinâ Sapientia consilium est: *Injice*

Eccles. 6. 25.

Injice pedem tuum in compedes illius, & in torques illius collum tuum: subjice humerum tuum, & porta illam, & ne acedieris vinculis ejus, & erunt tibi compedes ejus in protectionem fortitudinis, & vincula illius illigatura salutaris. Franciscus Petrarcha testatur; *Marium consulatus carcer dedit, Julium Cæsarem Piratarum custodia summum misit ad Imperium &c.*

Petr. verba L. 2. de Remed. dial. 64.

86. Nonnemo trochum, funiculo suo illigatum, erudito hoc epigrammate insignivit, VINCIOR, UT VINCAM. Servi Dei funes ac catenas insignem victoriæ aucupandæ ansam sunt interpretati, neque unquam felicius tyrannos debellarunt, nisi cùm vinculis arctissimè constringerentur. Certè S. Paulo in vincula ac carcerem conjecto, *Subito terræ motus factus est magnus, & statim apertæ sunt omnia ostia, & universorum vincula soluta sunt.* Atque adeò compedibus suis, ceu ariete, muros quassavit, portas reclusit, carceris seras perfregit, funes ac catenas quibus innocentia captiva tenebatur, disrupit, populum Christianum è carnificum tyrannide liberavit, omnemque Principum terrenorum crudelitatem elusit. S. Joannes Chrysostomus, *Vides*, inquit, *naturam vinculorum vincula solventem? Nam quemadmodum mortem interemit mors Domini: ita ligatos solverunt vincula Pauli, carceremque concusserunt, ac januas illius aperuerunt.* Eâdem omninò ratione Religiosus, hydram illam tricipitem, Mundum, carnem, ac dæmonem majore felicitate triumphaturus, arctissimo votorum ligamine sese constringit. S. Greg. Papa de obedientia utpote omnium votorum principe, ait; *Cæteris quidem virtutibus dæmones impugnamus, per obedientiam vincimus. Victores ergo sunt, qui obediunt: quia dum voluntatem suam aliis perfectè subjiciunt, ipsi lapsis, per obedientiam, Angelis dominantur.*

Martyr. — Act. 16. 26. — S. Io. Chrys. Hom. 8. ad Ephes. — Religiosus. — S. Greg. l. 4. in 1. Reg. c. 10.

87. Quando trochus è velocitate sua nonnihil deficit ac lassescit, jamjam lapsum minitatur, mox puerorum flagellis extimulatus, ab interitu vindicatur, & vivaces cursui prosequendo vires accipit. Unde eidem flagello subscribes; CEDIT, NE CADAT. Ita omninò Divina flagella vacillantem hominis animam ab exitio tuentur. S. Petrus Damianus illa Apostoli verba examinans, *Datus est mihi stimulus carnis meæ.* ait; *Electos suos Dominus sæpe tentatori subjicit, sed ipsâ hâc intentione disponitur, ut qui elati perire poterant, humilitate à perditione serventur, quæ illis ab elatione imminebat.* S. P. Augustinus; *Caput cædebatur, ne caput extolleretur.* Et S. Laurentius Justinianus. *Tribulatio conservat. Electum enim suum tunc magis Divina gratia erudiendo custodit, cùm quasi percutiendo deserit; & quò durius ex dispensatione flagellat: eò amplius ex pietate conservat.*

Calamitas præservat. — S. Pet. Dam. ser. 18. in 2. Cor. 12. 7. — S. Aug. ser. 3. de Verb. Apost. — S. Laur. Iust. de Patientia c. 3.

88. D. Carolus Bossus quemdam amicum suum, inter persecutionum plagas nec quidquam aliorum more prostratum, sed contrà longè firmiorem, trocho non absimilem dixit, qui inter flagelli verbera semper erectus, epigraphen tulit; STAT PLAGIS. Ita calamitates, hominibus justis infligi solitæ, illorum animos plurimum obfirmant, & in virtutum ac obsequii Divini exercitatione stabiliunt. Opportunè S. Petrus Damianus; *Magna electis Dei est consolatio ipsa Divina percussio: quia PER momentanea FLAGELLA, quæ perferunt, ad nanciscendam supernæ beatitudinis gloriã FIRMÆ SPEI GRESSIBUS CONVALESCUNT.*

Calamitas roborat. — S. Pet. Dam. l. 8. Ep. 6.

TURBO PNEUMATICUS.

Caput IX.

89. LUdicrum hoc puerorum instrumentum tamdiu in gyrum vertitur, quamdiu à commotâ aurâ stimulatum fuerit; at hâc subsidente, etiam illud cursum sistit, ac otiosâ statione firmatur. Unde lemma; NE DEFICIAT AURA. Humanam imbecillitatem turbini simillimam dixerim; quippe quæ se ipsâ, D. Paulo teste, in salutis negotio ad quasvis etiam levissimas cogitationes eliciendas penitus inepta est, suamque agendi facultatem ab excitantis & concomitantis gratiæ Divinæ aurâ emendicat. S. P. Augustinus in illa Apostoli verba, *Quid habes, quod non accepisti?* ait; *Volens autem probare Deus homini, quod ab illo habeat quidquid habet, ut cum bonitate habeat & humilitatem, aliquando eum perturbat* (ludendum nimirum ad illa Psalmi verba, *Avertente autem te faciem turbabantur*) *avertit ab illo faciem suam, & decidit in tentationem, & ostendit illi, quia QUOD justus erat, & RECTE AMBULABAT, IPSO REGENTE FIEBAT.* Et quidem hanc gratiæ Divinæ auram non tantùm in operationibus nostris, sed etiam universo orbi unicè necessariam esse, nec ipsum etiam Virgilium latuit:

Gratiæ necessitas. — S. Aug. apud Fernand. in Gen. c. 18. sect. 10. n. 10. 1. Cor. 4. 7. Psal. 103. 29.

> *—Cœlum ac terras, camposque liquentes,*
> *Lucentemque globum Lunæ, Titaniaque Astra,*
> *Spiritus intus alit, totamque infusa per artus*
> *Mens agitat molem.*

Virgil. l. 6. Æneid. v. 724.

Eamdem iconem opportunè etiam de Politico, aut Principis ministro intelligere licet, qui afflante herilis benevolentiæ aurâ, nullos labores, quantumvis gravissimos, abnuunt. Oratores quoque nonnullâ applaudentium aura animati, summa quævis negotia aggrediuntur.

Minister laboriosus. Orator.

90. Joannes Ferrus Abbas pneumatico turbini subscripsit; S'AGGIRERA' SE PICCIOL AURA SPIRA. Id est; SPIRANTE LEVI VERTETUR AB AURA. Animam, ad quosvis inspirationis Divinæ nutus promptissimè versandam, hoc Emblema concernit. Certè Abrahamus senex ac decrepitus, ab uno vocis Diviæ afflatu vires adeò veloces recepit, ut, ceu alis instructus, erga obedientiam volârit. De hoc S. Joannes Chrysostomus; *Justus nec senectute prohiberi potuit, quin quasi juvenis, & juvenescens festinaret, atque anhelaret Domini præceptum perficere. Quare sicut locutus est ei Dominus, ita profectus est. Atq; in hoc duntaxat agebat mentem, quomodo implere posset, quod à Domino fuerat imperatum.* Eodem Emblemate instabilem hominis mundani animũ describere licet, cujus cerebrum ad quamcunque levissimam ambitionis aut adulationis aurãm in gyros flectitur. Hoc sensu S. Gregorius Papa; *Carnalis animus mox ut favore vel detractione tangitur, statim in partem quamlibet inclinatur.* Denique falsus amicus, afflante adversâ fortunâ, mox tergum obvertit, omnemque fidem hactenus interpositam frangit. Verissimè canit Silius Italicus;

Obedientia prompta. — Gen. 12. 4. S. Io. Chrys. in hunc loc. — Instabilis. — S. Greg. Hom. 6. in Evang. — Amicus falsus.

> *——Stat nulla diu mortalibus usquam,*
> *Fortuna titubante fides.*

FINIS LIBRI DECIMI OCTAVI.

MUNDI

MUNDI SYMBOLICI
LIBER DECIMUS NONUS.
LITTERÆ ALPHABETI, earumque proprietates.

A.
Cap. I.

1. PRima hæc Alpheti littera, apud Hebræos, Græcos, & Latinos, miro scribendi consensu, è tribus hastis formatur; ut adeò nonnemo illam Dei unius ac trini Ideam dixerit; quippe qui de se ipso pronuntiat; *Ego sum Alpha & Omega.* Proinde principi huic litteræ ac Dei typo subscribes; ORDINE POTIOR. Mens Emblematis est, fidem ac cultum Deo exhibendum cæteris negotiis omnibus præferri debere. S. Joannes Chrysostomus; *Sicut in elementis litterarum apex primus, id est alpha fundamentum totum continet, sic & vitæ munditiam certa fidei persuasio.* S. Nylus; *Deum purum existentem, purè quoque dilige: & præ eo, in omnibus omnia secundo loco habenda esse existimato.* Nec aliter Virgilius;

Apoc. 1. 8. — Cultus Dei. — *S. Io. Chrys. Hom. 9. in Ep. ad Heb.* — *S. Nil. Paræn. 117.* — *Virg. Eclog. 3.*

Ab Jove principium Musæ.

Plinius in Trajani panegyrico, *Benè*, inquit, *ac sapienter, Patres conscripti, majores instituerunt, ut rerum agendarum, ita dicendi initium à precationibus capere, quod nihil ritè, nihilque providenter homines, sine Deorum immortalium ope, consilio, honore auspicarentur.* Compendio Justus Lipsius, *Religio proba ante res humanas habenda, & defendenda.*

Plin. Paneg. 177 ad Trajan. — *Lips. de una Religione.*

2. Vocalium quinarius, a, e, i, o, u, à P. Joanne Bartholomæo Panciero, Augustiniano Excalceato, Symboli loco descriptus, epigraphen recepit; OMNIBUS, IN OMNIBUS. Veluti diceret, reliquas litteras nonnunquam quidem supervacaneas aut minus necessarias esse, at vocales in omnium verborum concursu ac formatione unicè desiderari. Genuinam hanc charitatis effigiem dixerim, quæ in quocunque rerum eventu omnibus suam opem porrigit. S. Hieronymus in illa Apostoli verba commentatus. *Vellem autem esse apud vos modò, & mutare vocem meam,* ait, *Paulus Apostolus, qui factus fuerat Judæis Judæus, ut Judæos lucrifaceret: & qui erant sub lege, quasi esset ipse sub lege, & infirmis infirmus, ut infirmos lucrifaceret: pro qualitate eorum, quos salvare cupiebat, mutabat vocem suam, & in histrionum similitudinem (factus siquidem est theatrum mundo & Angelis & hominibus) habitum in diversas figuras vertebat, & voces, non quod id esset, quod se esse simulabat; sed quod id tantum videretur esse, quod cæteris proderat. &c.*

Charitas est omnibus utilis. — *S. Hieron. in Galat. 4. 20.*

ARCHETYPUS.
Caput II.

3. PRobè pueris perspectum est, suam scribendi perfectionem unicè ab archetypo imitando pendere; unde etiam suas litteras eidem conformes exarare, studiosissimè nituntur. Atque adeò præfixum illud archetypon hoc lemmate insignies; NEC CITRA, NEC ULTRA. Ita homo justus Divinæ legis ideam assiduò ante oculos spirantem tenet, & ab illa vel minimum exerrare sedulò cavet. Illam ipsam etiam subditi obedientis effigiem dixerim, qui à præfixo voluntatis aut imperii alieni tramite nec latum unguem deflectere conatur. *Sic enim rudibus pueris, dum scribere discunt, à Magistro litterarum forma proponitur imitanda*, inquit S. Thomas Villanovanus, *& quod usu & arte non callent, exemplaria discant. Talia namque docuit, à cælesti Magistro nobis vitæ exemplaria relinqui, talibus oportuit sacrum Evangelium tabulis exarari. &c.* In hoc argumentum Philo dicere est solitus, *Vitas Patrum posterorum leges esse.* S. Ambrosius affirmat, inferiorum vitam ad Majorum exempla, sive bona, sive vitiosa, facillimè componi. *Nam facilè facit inferior, quod fieri videtur à potiore.* Explicatissimè Hegesippus; *Sicut boni PRINCIPIS VITA probatæ quædam PRÆSCRIPTIO, ET per universos VIVENDI FORMA EST; ita Imperatoris colluvio, lex flagitiorum est.*

Justus. — Obediens. — *S. Thom. Vill. Conc. de D. Nicolao.* — *S. Ambros. in c. 2. ep. ad Rom.* — *Hegesipp. l. 2. de Excid. Ierosol. c. 5.*

B.
CAPUT III.

4. FErro Abbate authore, huic litteræ subscribes; PROXIMA PRIMÆ. Hominem Principis gratiâ & familiaritate præ cæteris foveri solitum, hoc Emblemate demonstrabis. Ita Josue coram Mose, Joabus coram Davide, Amanus coram Assuero, & Ephestion coram Alexandro principem locum occuparunt. Josepho dixit Pharao; *Tu eris super domum meam &c. Uno tantum regni solio te*

Proximus à Rege. — *Gen. 41. 40.*

præce-

cedam. Joannes tam virtutis merito, quàm ſanctimoniæ gradu cæteros Prophetas omnes longis intervallis in Servatoris conſpectu anteceſſit. Petrus in Apoſtolorum Collegio primum à Magiſtro ſuo locum obtinet. Eſichius Mileſius, referente Diogene Laertio, ſcribit, quòd Eratoſtenes Philoſophus *Littera B. cognomento vocatus fuit, quòd proximus, in omni disciplinæ genere ſecundas teneret.*

Laertius.

5. Littera b, diverſo ſitu collocata, in tres alias repentinâ metamorphoſi commutari poteſt; ut in ſubjecto ſcemate cernere licet;

b. d.

p. q.

Adulator. Unde illam hoc epigrammate inſignies; EADEM, NON EADEM. Nativum hunc Adulatoris cahracterem dixerim, qui alterius gratiam aucupaturus, in formas diverſiſſimas mutari novit; Conſtans verò ac generoſus hominis animus, quocunque loco verſatus, vultu ſemper eodem incedere conſuevit. De homine inſtabili rectè pronuntiat Seneca; *Maximum indicium malæ mentis eſt fluctuatio, & inter ſimulationem virtutum, & amorem vitiorum aſſidua jactatio.* Emblemati explicando poëſin hanc vernaculam ſubjicere placuit;

Senec. in Prov.

Son, come ſcorgi, un b, mà s' altri in giu,
O' in fianco mi riverſa;
Ogn' hor la ſteſſa (altrui benche diverſa,
Io ſembri) und d, mi appello un p, & un q,
Talpuò dal uno in tu
Terſare, ò riverſar l' inſtabil ſorte
Un cor' coſtante, e forte,
Che fra mille ſtravolte, è varie tempre,
ſtabile in ſe medeſmo egli e mai ſempre.

Conſtans. *Achill. Bocch Symbol. 48.* Achilles Bocchius heroicam mentem lapidi quadrato non abſimilem dicit, qui quocunque revolutus, mole ſemper æquali & erectâ perſiſtit;

Heros meritò ſedes quadrata dicatur,
Rectus enim SEMPER CONSTITIT ILLE SIBI.

CALAMUS SCRIPTORIUS.

Caput IV.

6. CAlamus, needum ſcriptioni attemperatus, à D. Marchione Mario Corrada epigraphen recepit; VAGLIO COL TAGLIO. Id eſt; RECISUS VALEO. Ita laceſſita ac offenſa quorundam virtus in lucem publicam prodit, aliàs ſub ignobili otio ſepelienda. *Calamitas virtutis occaſio eſt*, inquiebat Seneca. *Et* Franciſcus Petrarcha inter cæteros ſuos Dialogos ait; *Inimicitiæ mihi ſunt. RA. Et cautior eris, & notior. Multos inimicitiæ illuſtrarunt, qui obſcuri manſiſſent, ſi hoſtibus caruiſſent.* Et paulò poſt; *Undique mihi bella conſurgunt. RATIO. Nunquam clarior ſanctiorque fuit Populus Romanus quam dum multis, ac gravibus bellis occupabatur.* Provinciæ Belgicæ, quamdiu pace gaudebant, mercaturis ac piſcationibus occupabantur; at armis exercitatæ, inter nobiliſſimas Europæ terras recenſeri cœperunt.

Calamitas vigorem præſtat.

Senec. lib. Cur bonis viris &c. c. 4. Petrarch. l. 2. de Remed. dial. 31.

7. Eidem calamo inciſo & attemperato ſubſcribit; SENZA TAGLIO NON VAGLIO. Id eſt, SINE VULNERE IMPOS. Ita fortitudo noſtra inter hoſtium aſſultus omnium maximè dignoſcitur; quippe quæ ſine illis deſes ac otioſa diffluit. Rectè S. Ambroſius; *Nulla ſine labore virtus eſt, quia labor proceſſus eſt virtutis.* Præclarè in rem præſentem Joſephus Baptiſta canit.

Calamitas utilis.

S. Ambroſ. ſup. Ps. Beati immaculati.

Chi la virtu giù mai vedrebbe in terra,
Se ſempre foſſe all' Huomo il fato amico?
Non ſi monſtra valor ſenza la guerra.
Se non gli agitu in mar gli alati pini
La Dea, che diè co' l latte il latte al giglio;
Non giunge mai del cieco Anchiſe il figlio
A i regni ſuperbiſſimi Latini.
Eleggeſti par tu, che prima uccide
Con mano imbelle i gemini colubri;
Poi gode are ſacrate, aurei delubri,
E paſſa in Ciello il tormentato Alcide.
Se pettine mordace non percote,
E muta la teſtudine ch' io ſtringo,
E queſta PENNA, onde le carte io pingo,
SE FERITA NON E SCRIVER NON PUOTE.

8. Calamis, ad ſcribendum attemperatis, inſcribes; HIS AD ÆTHERA. Enimveò doctrinæ, è litteratorum calamis in erudita volumina deſtillatæ, eos ad cæleſtem gloriam, ac nominis immortalitatem evehunt. Seneca; Studia inquit, *te clarum & nobilem efficient*, Joannes Baptiſta Bartolus de Icaro cadente canit;

Studia exaltant.

Senec. ep. 21.

Sconſiglicato fanciul, ſciova farfalla,
Qual ti rapiſce avidità di lume
Ad abbrugiarti intorno al ſol le piume?
Con le penne à la ſpalla
Non t' arriva à le ſtelle, la man ſola
Con una penna ſol, tant' alto vola.

Juſtus Lipſius aſſirmat, hominem pennarum beneficio ad ſtellas ſublevari, ſiquidem litteratus aſſiduis ſtudiis tandem veræ religionis cognitionem acquirit; *Scientia litterarum*, inquit, *non modo nihil nocet religioni atque juſtitiæ, ſed etiam prodeſt plurimum.* S. Petrus Damianus, in pennis geminam animæ virtutem repræſentans, ait, *Et nobis pro modulo noſtro pennæ ſunt inſita, virtutes ſcilicet ſpirituales, quibus ſi viriliter utimur, ad cæleſtia ſublevamur.* D. Areſius faſciculo è ſpinis, flagellis, crucibus, ac cætera ſuppliciorum ſuppellectile colligato, eandem epigraphen ſubdidit; *His ad æthera.* Enimverò pœnæ, ceu totidem pennæ, ad immortalitatis ac gloriæ faſtigium ſuperandum maximè deſerviunt.

Lipſ. l. de vera Relig. in Lactantio.

Virtus.

S. Pet. Dam. lib. 1. Ep. 18.

Calamitas exaltat.

9. D. Areſius inſignium voluminum ſuorum fronti pennam ſcriptoriam præfixit; addito lemmate, NON EVEHAR, NI VEHAR. Innuebat videlicet, ſe nulli omninò virtuoſæ operationi manum potuiſſe admovere, niſi ſuccollante Divino auxilio. S. Iſidorus; *Sciant liberi arbitrii defenſores, nihil poſſe homines in bonum ſui prævalere virtute, niſi Divinæ gratiæ ſuſtententur juvamine.* Et S. Macharius, *Volare in aerem illum Divinum, atque libertatem Sancti Spiritus conſequi homo deſiderat: atqui niſi alas acceperit, id non poteſt.*

Auxilium gratiæ Dei.

S. Iſid. l. 2 de Sum. Bon. c. 5. n. 4.

S. Machar. Hom. 2.

10. Pennam, à vicino cultello mox attemperandam, & inter complures alios calamos jam inciſos collocatam, Cæſar Capporalus hoc lemmate inſignivit; RECISA ÆMULABOR. Ita fideles poſt gladios & perſecutiones pro Chriſto toleratas, ad ſublimem Apoſtolorum aut Martyrum gloriam promoventur. S. Joannes Chryſoſtomus; *Qui ſanctorum merita admiratur, mirabilis ipſe vita ſanctitate reddatur. Nam poſſumus nos quoque eſſe quod ſunt, ſi faciamus ipſi, quod fecerunt.* Et rurſus de Martyribus diſſerens, *Quorum natalitia*, inquit, *taliter celebrantur in terris; quo poſſumus etiam ipſi talibus provocari exemplis, virtute pari, devotione conſimili, ac fide: ut Chriſto præſtante dimicare, & vincere hoſtem poſſimus: ut parta victoria cum ipſis æternum ſanctis in regnis cæleſtibus triumphemus.*

Calamitas elevat.

S. Io. Chryſ. Ser. de Mart. Tom. 3.

Idem Serm. 1. de Martyr. Tom. 3.



11. Calamus, scribendo intentus, epigraphen legendam offert; PROMIT INTIMA CORDIS. Explicatissimè Magnus Augustinus; *Cùm scribimus litteras, facit eas primò cor nostrum, deindè manus nostra; litteræ primò fiunt à corde, deinde à corpore nostro. Manus servit imperanti cordi: easdem litteras facit & cor, & manus. Cor enim facit eas intelligi invisibiliter, manus autem visibiliter.* Quivis Litteratus, dum animi sui sensa aperit, eo Calami Emblemate repræsentari potest. Justi Lipsii dictum est; *Bona mens in omni lingua promit se, & revelat.*

Sinceritas.
S. Aug Tract. 38. in Ioan.
Litteratus.
Lips Cent. ad Germ. Ep 22.

12. D. Archangelus Conter scribenti calamo subscripsit; IN SILENTIO LOQUOR. Seu, ET LOQUOR, ET TACEO. Conscientiæ remorsum, vel etiam tacitam gratiæ cœlestis vocem, quâ Deus cordibus nostris loqui consuevit, Emblemate illo demonstrabis. Hoc sensu Jobus. *Ad me dictum est verbum absconditum, & quasi furtivè suscepit auris mea venas susurri ejus.* Et S. P. Augustinus; *Vox veritatis non tacet, non labiis clamat, sed vociferatur ex corde.* Illud ipsum etiam amantis modesti est ingenium, qui cordis sui affectum altis suspiriis, ac igneis obtutibus, linguâ penitùs obmutescente, exprimere solet.

Remorsus conscientiæ.
Gratia Dei.
Iob. 4. 12.
S Aug. in Psal. 57.
Amans modestus.

13. S. Catharinam Virginem, doctrinâ & Martyrio ex æquo insignem, calami icone repræsentârunt, qui gladio decussatim colligatus, epigraphen tulit; NOMEN UTRIMQUE. Tametsi verò hæc imago ab Emblematis natura nonnihil deflectat, Cæsaris tamen factum imitatur, qui statuam suam, calamo ac gladio instructam, hoc titulo insignivit. *Ex utroque Cæsar.* Geminam hanc prærogativam, grandem nimirùm famam, gladio ac libro acquisitam, sibimet in Institutionum suarum Proœmio attribuit Justinianus Imperator. *Quorum utramque viam cum summis vigiliis, summâque providentiâ, annuente Deo perfecimus. Et bellicos quidem sudores nostros Barbaricæ gentes, sub juga nostra redactæ cognoscunt: & tam Africa, quàm aliæ innumeræ provinciæ post tanta temporum spatia nostris victoriis, à cœlesti Numine præstitis, iterum ditioni Romanæ, nostroque additæ imperio protestantur.* De Legibus verò subjungit: *Omnes verò populi legibus tam à nobis promulgatis, quàm compositis reguntur.*

S. Catharina V. & M.
Iustin. in Proœm. Inst.

14. Lingua humana, à Regio Propheta calamo scriptorio comparata (*lingua mea calamus scribæ*) nonnunquam bellos laudis alienæ characteres; interdum verò sordidas lituras in proximi sui vituperium exarat. Atque adeo exaltare & deprimere; glorificare ac contemnere; illustrare & obscurare novit. Unde, Carolo Rancato authore, calamum scriptorium opportuno hoc lemmate afficies; ET NOTAT, ET DELET. Verbis ex Ovidio mutuatis;

Psal. 44. 2.
Lingua humana.

Dextera tenet ferrum, vacuam tenet altera ceram,
Incipit, & dubitat, scribit, damnatque tabellas,
Et notat, & delet, mutat, culpatque vicissim.

Ovid. lib. 9. Metamor.

Compendio rem totam dixit Magnus Augustinus; *Dolus duplicat cor, adulatio linguam.*

S. Aug. l. 50. Homil. hom. 20. cap. 1.

CHARTA BIBULA.

Caput V.

15. PApyrus bibula, supra paginam, è recentibus litteris etiamnum madidam collocari solet, cùm ut atramento exsiccando deserviat, tum ne contigua pagina ullas ex humente charactere maculas contrahat. Unde Carolus Bossius Emblematis loco chartam bibulam, subjectæ paginæ nigroribus inquinatam, hoc lemmate legendam proposuit. ATTACTU INFICITUR. Idipsum etiam nobis è

vino-

Societas mala.

vitiosorum consuetudine ac familiaritate accidit; sicuti enim charta illa, aliàs munda, è solo recentium characterum contactu plurimùm defoedatur, ita sceleratorum contubernia pristinam nostram puritatem deprædantur, eique copiosam vitiorum labem passim aspergunt. Seneca præsentissimum illud è malorum consortio discrimen sexcentis locis inculcat. *Sumuntur*, inquit, *à conversantibus mores. Et ut quædam in contactos corporis VITIA TRANSILIUNT, ita animus mala sua proximis tradit. Ebriosus convictores in amorem vini traxit. Impudicorum cætus fortem quoque & siliceum virum emollit. Avaritia in proximos virus suum transtulit.* Etalibi; *Unum exemplum aut luxuriæ, aut avaritiæ multùm mali facit. Convictor delicatus paulatim enervat & mollit. Vicinus dives cupiditatem irritat. Malignus comes, quamvis candido & simplici, rubiginem suam affricuit.* Rursus; *Hærebit tibi avaritia, quamdiu avaro, sordidoque convixeris: hærebit tumor, quamdiu cum superbo conversaberis: nunquam sævitiam in tortoris contubernio pones: incendent libidines tuas adulterorum sodalitia.* Tandem affirmatè concludit; *Si velis vitiis exui, longè à vitiosorum exemplis recedendum est.*

Senec lib. 3. de ira cap. 7.

Idem Ep. 7.

Idem Epist. 104.

Spiritus S. requirit animam puram.

19. In charta scribi nequit, nisi admodùm tersâ, lævigatâque. Lemma; TERSA CHARACTERES RECIPIT. Ita & anima nostra, nisi exuta spoliataque omnibus impuræ carnis affectibus, idonea non est, cui dona Sancti Spiritûs à Divina Sapientiâ imprimantur. *Quem enim*, clamat Propheta, *docebit sapientiam? & quem intelligere faciet auditum? ablactatos à lacte, avulsos ab ubere.* Quasi diceret, eum duntaxat, quem à mundi hujus illecebris viderit abhorrentem, carnisque delitias toto animi affectu aspernantem. Deus quietum vult cor, quod occupare & inhabitare desiderat. *In pace*, quippe *factus est locus ejus.* S. P. Augustinus in illa Christi verba, *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*; ait, *Deum videre vis? prius ergo cogita de corde mundando, & quidquid ibi vides, quod Deo displicet, tolle.*

Isa. 28.

Psal 75.

S. Aug. ser. 175. de Temp.

H.

CAPUT VI.

Societas.

17. ACademici intrepidi prælum typographicum ejusque characteres, in capsulis suis distributos, Symboli universalis loco præferunt. Unde illorum quidam peculiari suo symbolo litteram H, incidi fecit; addito lemmate, SI CÆTERIS ADDAR. Dicere volebat, sicuti illa litterarum aspiratio se ipsâ quidem vix aliquid utilitatis habet; at aliis conjuncta, maximam energiam periodis aut vocibus ingenerat; ita se, proprio intellectu imbecillem, ex Academicorum consortio plurimùm virtutis ac beneficentiæ contraxisse. Unde Græci, Homero referente, aciem suam ita ordinârunt, ut timidi ac debiles medium agminis locum occuparent, fortioribus è fronte collocatis: censebant quippe, illos, se ipsis quidem ad dimicandum ineptos, è vicina commilitonum magnanimitate plurimùm extimulatum iri. De hac Græcorum consuetudine S. Ambrosius. *Hinc etiam Poëta usurpavit, ut dispositionem dimicaturi ita ordinaret exercitus, quo inferiores collocaret in medio, quo magis hinc inde à fortioribus juvarentur, & dimicationem utrinque partis assumerent.*

Homer. Iliad. lib. 4.

S. Ambr. l. de Off. & Arca c. 16.

I.

Cap. VII.

18. HÆc figura, non quidem litteræ, sed numeri loco accepta, in alphabeto arithmetico principem locum obtinet, & ad omnes numeros, sive præsupposita, sive expressè nominata, necessariò concurrit. Unde lemma; SINE ME NIHIL. Humilitatis hoc ectypon est, quæ, utpote cæterarum virtutum omnium basis, ad quodvis ædificium spirituale unicè est necessaria. Magni Augustini consilium accipe; *Magnus esse vis? à minimo incipe. Cogitas magnam fabricam construere celsitudinis? de fundamento prius cogita humilitatis.*

Humilitas.

S. Aug. serm. 10. de Verb. Dom.

19. Numerus I. inter cæteros omnes & minimus & primus est. Geminam ac miram hanc illius figuræ prærogativam P. Joan. Barthol. Pancierus, Augustinianus Excalceatus, sequenti lemmate expressit; MINIMA, SED PRIMA. Ita Maria Virgo, propriâ quidem opinione inter creaturas omnes minima, & abjecta ancilla, præ omnibus tamen principem locum ab æquissimo Judice obtinuit. S. P. Augustinus super illis D. Lucæ verbis, *Pater tuus & ego dolentes quærebamus te*, ait; *Maria Christum pepererat, meruerat parere filium altissimi, & erat humillima. Nec se marito, nec in ordine nominis præferebat, ut diceret, Ego & pater tuus; sed pater tuus, inquit & ego. Non attendit suâ dignitatem, scilicet attendit ordinem conjugalem.* Eodem Emblemate haud incongruè significabis, personas, moribus, litteris, ingenio omnibus inferiores, nonnunquam ad Collegii aut Reipublicæ clavum sedere. Justam proinde conquerendi causam habuit Valerius Maximus, quando Vatinium, hominem nauci, Prætorem Romanum nuncupatum audiit, Portio Catone, viro excellentissimo, contemptim præterito.

Maria V. humilis.

S. Aug. serm. 63. de Div. cap. 11.

Indigni exaltati.

Val. Max. lib. 7. cap. 5.

20. D. Joannes Baptista Mazzolenus his numeris 10060. manum victimam appinxit, quæ delendo numero I. manum admovebat; cum lemmate, NULLA, quæ REMANENT. Quinos alicujus familiæ fratres hoc Emblema spectabat, è quibus cùm natu maximus, vir summi ingenii, ab inimica manu interfectus fuisset, tota familia ob cæterorum imperitiam corruit. Porrò sicut elementum I. figurâ suâ inter cæteros numeros simul & minimum & primum est; ita humilitas virtutum omnium habetur & minima & prima. *Prima virtus Christianorum*, S. Hieronymus teste, *est humilitas.* Unde virtutes omnes, si una humilitate careant, pretio penitus sunt nullo. Facundus in rem præsentem S. P. Augustinus ait; *Nisi humilitas, quæcunque benefacimus, & præcesserit, & comitetur, & consecuta fuerit, jam nobis de aliquo bono facto gaudentibus, totum extorquet de manu superbia.*

Humilitas omnes Virtutes complementum.

S. Hieron. ad Eustoch.

S. Aug. Ep. ad Diosc.

21. Figura I. uni aut pluribus ciphris conjuncta, maximum arithmeticæ incrementum facit. Epigraphen subjunxit Carolus Bovius; CONJUNCTIONE PERFECTIO. Nimirùm insignem S. Ignatii Loyolæ providentiam significabat, qui nobilissimum suum Ordinem amplissimè propagaturus, in eundem viros præstantissimos, non sine exordientis instituti sui, ac orbis universi maximo incremento assumpsit. Mutuam hominum societatem plurimùm commendans Seneca, ait; *Nam quo alio tuti sumus, quam quod mutuis juvamur officiis. Hoc uno instructior vita, contraque incursiones subitas munitior est beneficiorum commercio. Nudum & infirmum societas munit. &c.*

Senec. l. 4. de Benef.

LIBER

LIBER.

Caput VIII.

Scientia immortalem facit. *Cicero.*

22. JOannes Ferrus libro, ceu scientiæ, hieroglyphico subscripsit; EST IMMORTALE DECUS. Seu EST SINE MORTE DECUS. Tullii sententiâ, *Nihil est, per quod magis Deis assimilemur, quam per ipsum scire.* Enimverò honor, ex insignium librorum partu accrescere solitus, nullis unquam mortis injuriis obnoxius vivit. Propertius;

Propert. l. 3. ad Cynthiam.

At non ingenio quæsitum nomen ab ævo
Excidit: ingenio stat SINE MORTE DECUS.

Et in Rhytmis suis lyricus Josephus Orrigonius;

Penna di dotta man, sotto le stille
D' inchiostro, ahi ssi ogn' hor sparge di luce,
Fra caratteri oscuri al mondo adduce
Lucidissimi raggi à mille, à mille.
Tanto vola la fama, e spiega i vanni,
E 'l mortale quà giù rende immortale,
Quanto ch' à lei la penna impenna l' ale,
Sì che non temel oltraggiar de gli anni.

Scientia beatum facit.

23. Eâdem planè ratione alius librum apertum, ac scriptum, hoc lemmate insigniit; HAC ITUR AD ASTRA. Mens Emblematis erat, scientiæ ac litterarum beneficio hominem supra stellas ad ipsum usque immortalitatis firmamentum sublevari. Senecâ; *Hoc scio neminem posse benè vivere, sed nec tolerabiliter, qui est sine sapientiæ studio: quum omnia habueris, tunc & habere scientiam voles & sapientiam. Hoc erit ultimum vitæ instrumentum.* Dilucidè Alanus; *Scientia in cœleste terrenum, in immortale caducum, hominem in Deum deifica mutationis autoritate convertit.* Et Seneca;

Senec Ep. 17. Alan. de complanct. Nat.

Senec in Hercul. Oeta.

Nunquam stygias fertur ad umbras
Inclyta virtus: vivite fortes
Nec lethæos sæva per amnes
Vos fata trahent, sed cum summas
Exiget auras consumpta dies.
Iter ad superos gloria pandet.

Liber.

24. Libri perfectionem non è vastâ mole, sed è compositionis acumine metiaris velim. Unde, authore Francisco Bonomo, epigraphen præfert; QUALE, NON QUANTUM. Emblemati explicando sequens distichon subjunxit;

Quale, at non quantum. Confundunt maxima. Parvus
Ingenia illustrat grandia sæpe liber.

Ita homo apud æquos rerum Judices pretium & æstimationem suam non à corporis mole, sed à mentis aut ingenii præstantiâ sortitur. Porrò in actibus virtuosis non refert, utrùm opus bonum sit arduum aut sublime, sed ex quali animo & intentione proficiscatur. Nam, teste Magno Augustino, *Diversa intentio diversa facta facit.* Et rursus; *Interest plurimum, quâ causa, quo fine, quâ intentione aliquid fiat.*

Intentio.

S. Aug tract. 7 in Epist 10. Idem contra Manich. c. 7.

25. Characteres, citromalorum succo exaratos, legere aut distinguere non poteris, nisi paginâ intra aquas immersâ. Unde ex Humoristarum Academicis nonnemo symboli loco librum præfert, qui litteris illis descriptus, epigraphen reddit: IMMERSA LEGETUR. Dicere volebat, se quidem litteris admodùm exiguis instructum esse, at virtuosissimæ hujus Academiæ Oceano immersum, maximos in orbis conspectu proventus facere; Ita nimirum è virtuosorum contubernio etiam obscurissimi inclarescunt. *O felicem, illum,* exclamat Seneca, *qui sic aliquem vereri potest, ut ad memoriam quoque ejus se componat atque ordinet, qui sic aliquem vereri potest, cito erit verendus, ubi ad regulam prava corriget.*

Societas.

Senec Ep 11.

26. Libro, absynthii foliis cooperto, subscripsi; TINEÆ PROCUL. Dicere volebam, è calamitatum amaritie culpas ac defectus omnes perscribi. Plinius Junior; *Quem enim infirmum aut avaritia, aut libido solicitat? Non amoribus servit, non appetit honores, opes negligit, invidet nemini, neminem miratur, neminem despicit. &c.*

Calamitas præservat. *Plin. Junior. lib. 7 Ep. 26.*

27. Academicus Disjunctus, animi sui sensa explicaturus, Emblematis loco gladium libro imposuit; cum dicto, IN UTRUMQUE PARATUS. Julius Cæsar hoc encomio præ cæteris conspicuus, non minus se in ferro tractando generosum, atque in calamo ducendo insignem probavit. Moses, nobilis Pentateuchi Scriptor, magnanimum exercitus Israëlitici Belliducem egit. David poeticâ suâ compositione ac invicto robore ex equo celebris evasit. Alphonsus, Aragonum Rex, in Martis ac Minervæ studiis exercitatissimus fuit. Geminam hanc prærogativam in viro quodam excellentissimo sum veneratus, cumque, simul Doctoris, & generosi Belliducis munere defungi solitum, hoc vernaculo poemate loquentem introduxi.

Miles litteratus.

La dotta laurea, il bellico cimiere
Hanno in fregiarmi il crine egregia parte;
Ch' io sieguo Apollo, & adherisco à Marte,
E gran leggista io sono, e gran guerriero.
Gareggio ce' l Signor del sacro Impero.
M' armano i ferri, e m' armano le carte,
E del ferire, e del salvar sò l' arte,
In pace, e in guerra, hor manieroso, hor fiero.

Enimverò quaternis his Rhytmis ad institutionum prœmium alludebam, ubi Imperator ait; *Imperatoriam majestatem non solùm armis decoratam, sed etiam legibus oportet esse armatam, ut utrumq; tempus, & bellorum & pacis, rectè possit gubernari, & Princeps Romanus non solùm in hostilibus præliis victor existat, sed etiam per legitimos tramites calumniantium iniquitates expellat: & fiat tam juris religiosissimus, quàm victis hostibus triumphator magnificus.*

Prœm. Instit. Imp.

28. Liber apertus lemmatis loco hoc participium præfert; LEGENDO. Enimverò assiduis studiis tandem ad sapientiæ fastigium eluctamur. *Nullus est,* asserente Euripide, *qui dum molli vita studet, gloriam adeptus sit, sed laborandum est.* Huic affinis Philæmon, *Omnia,* inquit, *possunt inveniri, si modo laborem non fugerit aliquis, qui rebus indagandis adhæret. Assiduitate quælibet assequi datur.* Utrique assentiens Metrocles, dicere solebat; res quasvis obtineri vel pecuniis, ut domos, facultates, ac vestimenta; vel tempore aut diligentiâ, ut scientias ac disciplinas liberales. *Res docebat partim emi pecuniâ, ut domum: partim tempore & diligentiâ, ut disciplinas liberales.*

Assiduitas. Labor.

Eurip. apud Ioan. Stob. Serm. 29. Philæm. ibid.

Metrocl. apud Diog. Laert. l. 9. c. 6

29. Carolus Bovius nobili Emblemate librum musicum apertum exhibet, qui auditorum auribus majore suavitate blanditurus, notas suas omnes in cantu duro dispositas habet; addito lemmate, PER DURIORA DULCIOR. Hinc conjicies, orationes nostras, si calamitatum duritie obfirmentur, ad deliniendas Divinas aures mirificè deservire. *Quia cùm carnem aliquis perfectè afflixerit, tunc suavissimum Deo in dulcedine melos reddit,* inquit S. Gregorius Papa.

Oratio cum afflictione. *S. Greg. Pap. lib. in Ezech.*

30. Liber rationarius epigraphen sustinet; UT REDDAT RATIONEM. Hinc consonas oraculum

Dan. c. 19. S. Aug. lib. Medit. c. 39.

culum Danielis; *Judicium sedit, & libri aperti sunt.* S. P. Augustinus; *Væ mihi misero; cum venerit dies judicii, & aperti fuerint libri conscientiarum, cum dicetur de me, ecce homo & opera ejus.* Et Sancta Ecclesia.

Liber scriptus proferetur,
In quo totum continetur,
Unde mundus judicetur.

Calamitas utilis.

21. Liber, Bibliopegæ prælo compressus, epigraphen sustinet; COMPRESSIONE ACQUIRIT. Hinc disces, mentem humanam, calamitatum angustiis coarctatum, maximum in animi candore, spiritus serenitate, & cordis hilaritate profectum facere. S. Joannes Chrysostomus; *ANIMA, a tentationibus OPPRESSA, liberatur a perturbationibus & multis ægritudinibus: tunc enim maximè LIBERO, & aperto CAMPO FRUITUR. Multi enim, quamdiu manent in rebus secundis, gravissimis ac turpissimis tenentur amoribus, qui affligunt eorum animam, pecuniarum, corporum, & ejusmodi aliorum, quæ sunt absurda, & valde aliena: sed postquam in afflictionem inciderint, liberantur ab illis omnibus, & in liberum, & apertum campum evadunt.* Optimè ac compendio S. Gregorius; *Electorum desideria DUM PREMUNTUR adversitate, PROFICIUNT.*

S. Io. Chrys. in Psal. 4.

S. Greg. in Moral.

22. Libri, gravioribus Bibliopegæ malleis percussi, lævitatem ac planitiem mirificam sortiuntur. Unde lemma; PLANIORIS UNDIQUE PLAGIS.

Castigatio.

Ita omninò rudes ac incompositi subditorum mores nonnisi castigationum rigore complanantur. Justus Lipsius de disciplina militari disserens, *Severo,* inquit, *castigationis genere turba militum coercenda. Unde tot rebelliones hodie, & tumultus, minæ, aut arma in suos Duces? Ab impunitate & licentia: & quamquam aliæ causæ prætexantur, istæ veræ, & ultimæ sunt. Coerceamus, &, ut uno verbo, plus Ducem suum miles timeat, quam hostem.*

Iust. Lipsius l. 5. de milit. Rom. Dial. 10.

33. Liber, ab utroque latere sub Bibliopegæ prælo constrictus, simul & oppressionem & perfectionem recipit. Emblemati subscripsit Carolus Bossius; NI PREMAR UTRIMQUE. Dicere volebat, hominem, nisi utrimque, corpore scilicet, & animâ, excruciatum, ad debitæ perfectionis nitorem ægerrimè posse eluctari. Certè Job non tantùm exteriore pessimo corporis ulcere, sed internis quoque gravissimis doloribus, nempe filiorum jacturâ, uxoris suggestione, & amicorum exprobrationibus, ceu totidem jaculis, dilaceratus fuit, sed iis omnibus generosè superatis, absoluta animæ perfectæ idea, ac prodigiosæ patientiæ prototypon cognominari meruit. De hoc Tertullianus. *Constitit nobis in exemplum & testimonium, tam spiritu quàm carne, tam animo quam corpore, patientiæ perpetrandæ: ut neque damnis sæcularium, nec amissionibus charissimorum, nec corporis quidem conflictationibus succidamus.*

Calamitas juvat.

Tertull. l. de patientia.

34. Libellus, è tenuissimis auri bracteati pagellis compactus, epigraphen tenet; PERCUSSUS LATESCIT. Illum hoc Emblema spectat, qui adversa hostium manu probè contusus, amplissima corporis aut animæ incrementa facit; ut adeò verè cum Vate Regio dicere possit; *IN TRIBULATIONE DILATASTI mihi.* Opportunè Hugo Cardinalis advertit, cor nostrum, charitate Divinâ plenum, quanto graviore injuriarum malleo pulsatum fuerit, eò magis in virtutum exercitio, instar aureæ bracteæ dilatari. *Hoc penes charitatem attenditur, quæ in bonis flatu tribulationis dilatatur, sicut carbo ex flatu magis succenditur, & sicut AURUM SUB MALLEO magis DILATATUR.* Hæc ipsa effecta cujusvis veri Christiani propria esse affirmat S. P. Augustinus; *Christianum cor, in Deum, pressurarum PLAGIS EXTENDITUR.* Cassiodorus iconē illam toti Sanctæ Ecclesiæ communem facit, quæ hostium offensis contrita, amplissimos per orbem universum progressus facit. *Tribulatio est enim, quæ semper dilatat Ecclesiam: quando eodem tempore Confessores fiunt, Martyres coronantur: totaque turba justorum contritionibus semper augetur.*

Calamitas utilis.

Psal. 4. 2.

Hug. Card. in hunc loc.

S. Aug. conc. 2. in Psal. 32.

Cassiodorus.

35. Musices periti affirmant, suavissimam harmoniam multis oriri suspiriis. Unde meus D. Alexander Luzon de Millares apertum librum musicum depinxit, qui artificiosâ notarum serie, ac crebris interjectis suspiriis spectandus, epigraphen monstrabat; RARÆ PAUSÆ, MULTA SUSPIRIA. Homines justi, cœlestis musices gnari, nullum gratiorem noverunt concentum, quam qui lætis & tristibus aptè sibi cohærentibus constat, in quo crebra suspiria, raræ pausæ. *Justus quippe,* teste S. Gregorio, *vitam suam bonis malisque permixtam conspicit, & cogitationes suas aliquo modo spe & timore confundit.* Solet misericors Deus mœstis rebus quædam etiam jucunda permiscere. *Quod in sanctis omnibus facit, quos neque tribulationes, neque jucunditates sinit habere continuas: sed tum ex adversis, tum ex prosperis justorum vitam quasi admirabili varietate contexit.* Luculenter Magnus Augustinus; *Nemo gratuletur homini, qui prosperatur in vita sua, cujus peccatis deest ultor, & adest laudator. Major hæc ira Domini est: irritavit enim Dominum peccator ut ista patiatur, id est, ut correctionis flagella non patiatur.*

Calamitas Justorum.

S. Greg. l. 9. Moral.

S. Io. Chrys. Hom. in Matth.

S. Aug. in Psal. 7.

36. Libellus, paucis foliis finitus, epigraphen sustinet; NON QUANTUS, SED QUALIS. Paucorum quoque versuum liber, si utilis fuerit, laudem promeretur. Satyræ Persii quàm decoræ sunt, quàm proficuæ! meruit plus gloriæ uno libro, quàm vastis voluminibus alii. Martiale teste;

Liber parvus.

Sæpius in libro memoratur Persius uno,
Quam levis in tota Marsus Amazonide.

Quod Martialis de Persio, idipsum jure longè potiore de religiosissimo meo Concanonico Thoma Kempensi pronuntiaverim, cujus de Christo imitando libellus, mole quidem angustus, pretio tamen ita amplus existit, ut non Christianos tantùm, sed ipsos etiam Turcas in summam sui æstimationem trahat. Prolixum hîc foret omnia tanti Authoris elogia percensere, quæ victoriosus ipsius vindex, ac Encomiastes gravissimus, R. P. Gregorius Heserus S. I. in Obelisco Kempensi eruditè ac sedulò legenda exhibet. Concinnè P. Bernardus Bauhusius canit;

Thomas Kempensis

Memnonida lampas, quos Delia prima colorat,
Et pharetratorum gens Othomanigenûm;
Et tincti more Mauri, ferrugine Iberi,
Et violâ tinctus Sarmata, Belga rosâ.
Kempensem cuncti Thomam noruntque, leguntque:
Dumque erit astra, solum, flamma, salumque, legent.
In tenebris, Thoma, te non sinet iste libellus.
Qui sequitur me, non ambulat in tenebris.

Cæterùm si volubilem vitam nostram libro comparare liceat, apprimè dixeris, id unicè cogitandum esse, *qualis vita, non quanta* sit: non enim longissimâ vita, sed honestissima, est optima. Benè Seneca; *Citius mori, vel tardius, ad rem non pertinet: benè mori aut malè, ad rem pertinet.* Unde de homine justo affirmat Sapiens, *Consummatus in brevi, explevit tempora multa.* Rursus Seneca; *Portus est aliquando petendus, nunquam recusandus. In quem si quis intra primos annos delatus est, non magis queri debet, quàm qui citò navigavit. Alium enim, ut scis, venti segnes ludunt ac detinent, & tranquillitatis lentissimo tædio lassant: alium pertinax flatus celerrimè perfert. Idem evenire nobis*

Vita brevis.

Senec. ep. 70.

Sap. 4. 13.

Senec. Ep. 70.

puta

puta. Alios vita velocissimè eduxit, quò veniendum erat etiam cunctantibus. Alios maceravit & coxit. &c.

37. Libro obsignato inscribes; DOCTIS HIC SERVIT APERTUS. Mariam Virginem hoc Emblemate significat P. Jacobus Masenius, utpote in quâ penitius inspectâ, tanquam in libro, innumeras Virtutes ac prærogativas discere licet. Unde Maria Virgo à Buccone cognominatur *Volumen in quo Verbum scriptum est digito Patris.* à S. Gregorio Neocæsariensi, *Liber obsignatus, datus viro nescienti litteras.* à S. Epiphanio, *Liber incomprehensibilis, qui verbum Patris mundo legendum exhibuit.* Et à S. Damasceno; *Liber novus, in quo inenarrabili modo Dei verbum citra omnem manûs operam inscriptum est.* Emblematis Author mentem suam hoc epigrammate explicat.

Non servit rudibus, nec clausâ fronte volumen,
Doctus erit lector, propositusque liber.
Inspice virgineas, diducto cortice, dotes,
Quisquis amas, quævis littera pondus habet.

L I T T E R A.

Caput IX.

38. D. Joannes Baptista Mazzolenus supra chartam candidam aliquot litteras expressit; addito lemmate, MAGIS IN ALBO. Experientiâ quippe compertum est, litteras ac quarumvis artium disciplinas in candidis & innocentibus hominum animis omnium maximè conspicuas esse. Unde David à Deo primum internam innocentiam ac *bonitatem*, postea exteriorem corporis compositionem ac *disciplinam*, ultimò tandem litteras flagitabat, *& scientiam doce me.* In hunc locum commentatus S. Ambrosius, ait; *Ante enim vita, quàm doctrina quærenda est; vita enim bona etiam sine doctrina gratiam habet, doctrina sine vita integritatem non habet.* Cæterùm cùm Religiosus è munere suo innoxium vitæ candorem præferre debeat, idcircò accommodatè ad hoc Emblema dixeris, atros vitiorum characteres ab intuentium oculis longè apertius in ipso notari, atque in contaminato hominis mundani animo.

39. Carolus Bovius Emblematis loco aliquot characteres exaravit, qui, ut in lipsanothecis fieri consuevit; vitro cooperti, epigraphen tulêre; ET CLAUSA LEGUNTUR. Conscientiæ arcana, spirituali Patri candidè manifestari solita, hoc Emblemate significantur. Quin, eadem arcana tametsi ad fallendos hominum oculos toto conatu obvelentur, Deo tamen penitissimè sunt perspecta; quippe qui vocatur *Discretor cogitationum, & intentionum cordis; Et non est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus; omnia autem nuda & aperta sunt oculis ejus. &c.* S. P. Augustinus; *Oculus Dei, simul universa cernentis, non abdita locorum, non parietum septa secludunt, nec solùm ei acta & cogitata, verùm & agenda & cogitanda sunt cognita. Ista verò scientia Judicis summi; iste est tremendus aspectus, cui pervium est omne solidum, & apertum omne secretum, cui obscura, clara, muta respondent, silentiū confitetur, & sine voce mens loquitur.*

40. Litteræ, seu Epistolæ, quamdiu cerâ sunt obsignatæ, sensus suos arcanos servant: at reducto sigillo, obviis quibusvis legentium oculis patent. Unde Carolus Rancatus Epistolæ obsignatæ inscripsit; ARCANA FATEBITUR. Verbis ex Ovidio mutuatis.

-----Si pudor ora tenebit,
Littera celatos arcana fatebitur ignes.

Conscientiæ nostræ arcana, sacramentalis confessionis sigillo obsignata, humanam notitiam penitiùs effu-

Mundi symbol. Picinelli & Aug. Erath. Tom. II.

giunt, nec nisi coram extremi Judicis tribunali manifesta erunt; Eo enim momento, quod Venerabilis Beda testatur, *Cuncta cordium abscondita proferentur ad lucem.* (Beda lib. 4. in Luc. c. 52.)

O.

Cap. X.

41. Ciphra o, pluries repetita, 0000. epigraphen sustinet; ADDITO MINIMO, MAXIMUM FIET. Enimverò si ciphris illis solam figuram I, utpote inter reliquas arithmeticæ figuras omnium minimam, præfigas, quantocius summa hæc gravissima enascetur, 10000. Hinc conjicies, res quasvis minimas, ac penè nullas, si iteratò conjungantur, tandem in ingentem molem excrescere. Menandri dictum erat; *Nam si vel MODICUM MODICO conjunxeris, idque frequenter feceris; statim FIET hoc quoque MAGNUM.* Cæterùm cùm suprà frequenter meminerimus, in figura I, utpote omnium minimâ humilitatem repræsentari, idcircò accommodatè ad hanc imaginem dixeris, ingenium ac virtutes nostras, tametsi rarissimæ sint, & valoris penè nullius, plurimùm tamen è sociata humilitate crescere. (Conjunctio. — Menand. apud lo. Stobæum ser. 20. — Humilitas valorem addit.)

42. Abbas Ferrus ciphram illam hoc lemmate insignit; ADJUNCTA NUMERAT. Ita unicum peccatum veniale nihili quidem æstimatur, at aliis conjunctum, tandem in molem portentosam, ac præsenti discriminiae plenam excrescit. Præclarè S. P. Augustinus; *Modica peccata attendite, quia modica sunt: & cavete, quia plura sunt: Quam minutissima sunt grana arenæ! si arena amplius in navi mittatur, mergit illam, ut pereat. Quàm minutæ sunt guttæ pluviæ, nonne flumina implent, & domos dejiciunt? Ergo ista nolite contemnere.* (Peccatum veniale. — S. Aug. Tom. 9. l. de decem chordis. c. 11.)

43. Ciphra valorem adeò modicum se solâ refert, ut passim ab omnibus *nulla* vocetur; hæc tamen ipsa *nulla*, si alteri cuivis numero societur, mox grandem summam constituit. Eò reflectens Carolus Rancatus, ciphræ subscripsit; E NIHILO PLURIMA. Ea ipsa peccatorum venialium est indoles, quæ vulgò nihili æstimata, grandem ac periculosissimam multiplicandi occasionem subministrat. S. Isidorus. *Qui verba mala non reprimit, ad noxia cito transit: & qui minima non respuit, in maxima valdè prorumpit, minorum namque culpa majorem generat.* Ut adeò benè concludat S. Cyprianus; *Omnes ergò rimæ, ne dicam portæ claudendæ sunt, ne per unum foramen castra omnia penetrentur: & universa sunt componenda munimenta, ne per modicum non munitum tota civitas ruat.* (Peccatum veniale. — S. Isid. de norma benè vivendi. — S. Cyprian. de Singul. Cler.)

44. Circulus O, sive arithmeticè, sive grammaticè spectatus, siquidem perfectè rotundus sit, nec minimam lineæ rectæ partem in tota sua peripheria admittit. Unde lemma; NIL RECTUM IN ORBE, Innuit videlicet, Mundum, vitiis penitus distortum ac depravatum, nullam amplius rectitudinem complecti. Epigraphen è Caroli epigrammate mutuavi, ubi in S. Ignatii honorem canit; (Mundus totus vitiosus. — Carol. Bov. Epigr. 47.)

NIL RECTI toto Mundi stat in IN ORBE rotundo.

Qui etiam Emblemati explicando hoc distichon subjungit;

Nimirum toto quid fit nisi crimen in orbe?
Hoc unum infelix, quod fit in orbe nihil.

Emblemati suffragatur S. Joannes his omninò verbis; *Mundus totus in maligno positus est,* ubi interprete P. Cornelio à Lapide, *Malignum accipi potest pro malitia, pravitate, improbitate,* qua vitiorum triade mundum universum fœdissimè distortum indies aspicimus. S.P. Augustinus; *Malus est mundus, sed bonus à quo factus est mundus.* (1. Ioan. 5. 19. Corn. à Lap. in hunc loc. — S. Aug. serm. 47. de Divers. c. 1.)

45. Ciphra, tametsi *nulla* vocetur, aliis tamen numeris sociata, in ingentem summam crescit. Unde medio loco inter cæteros numeros figurata, hôc modo.

1
9 2
8 0 3
7 4
6 5

Epigraphen tenet ; INTER OMNES MAJOR. Ita homo, propriâ suâ opinione nullus ac postremus, summam in aliorum sententiâ existimationem promeretur. S. P. Augustinus in D. Paulo observatum habet, quòd, tametsi vas electionis, tuba cœli, ac princeps Apostolorum, se ipsum tamen Corinthiorum servum cognominârit. *Non enim nosmetipsos prædicamus, sed Jesum Christum Dominum nostrum; Nos autem servos vestros.* Unde hac de re idem concludit Augustinus; *Nemo se nostrûm dicat quasi majorem vobis esse. Erimus majores, si fuerimus humiliores.*

Humilitas magnos facit.

2. Cor. 4. 5.

S. August in Psal. 146.

46. Hæc summa, 1000000, à P. Joanne Bartholomæo Panciero, Augustiniano Excalceato, epigraphen recepit ; L'INGRANDISCONO I ZERI; seu, S'INGRANDISCE CO' L NULLA. Id est, GRANDESCUNT EX NIHILO. In hanc rem mirificè canit Joannes Owenus;

Addideris unum nihilo, nihil inde creatur:
Uni addas nihilum, nascitur inde decat.

Mundi hanc ideam dixeris, cujus oblectamenta honores, ac divitiæ, maximum quid præseferre videntur, & reipsâ nonnisi apparentes sunt ciphræ, ac unicum inanissimum *nulla*. Moses Regi Edom per internuntios significari jussit, populum Hebræum ex ipsis campis, vineis, & puteis, nihilominùs attigisse. Unde hunc locum interpretatus Philo Hebræus, Mosen ita loquentem introducit, *ISTA tibi chara, omninò NIHIL sunt. An putas mortalem rem ullam verè esse ac subsistere, & non tanquam in suggesto quodam ab inani & incertâ opinione sustineri?* Et S. P. Augustinus; *Solum bonum spirituale æstimari debet aliquid. Quidquid autem aliud petitur, NIHIL petitur, &c.*

Mundi bona sunt nulla.

Num. 20. 17.

Phil. Hebr. lib quod Deus sit immutabilis.

S. Aug Tract 102 in Ioan.

PYXIS PULVERARIA.

Cap. XI.

47. ANima, è corpore separata, nullam ampliùs merendi aut operandi facultatem habet. Illam proinde D. Arcsius pyxidi pulverariæ non absimilem dixit, quæ arenam supra recentes characteres spargens, epigraphen tulit ; QUOD SCRIPTUM, SCRIPTUM. Rabanus Maurus, à P. Cornelio à Lapide citatus, *Breve est*, inquit, *hujus vitæ spatium, in quo licet operari. Finis autem universorum appropinquat, quando jam non est tempus operandi, sed singulos quosque juxta meritum suum remunerandi; Unde Christus: operamini dum dies est: venit enim nox, quando jam non licet operari.*

Anima à corpore separata.

Corn à Lap. in Ecclesiasticum c. 14. n. 11.

48. Pixis pulveraria, recentibus litteris arenam aspergens, à D. Carolo Bosso epigraphen recepit; NEC INFICIT. Significabat, nî fallor, malevolorum calumnias viro litterato ita nihil detrimenti creare, ut æterno ipsius nomini promovendo potius, quàm sepeliendo deserviant. Omnem quidem lapidem movebat nequitia Judaica, ut sapientiam æternam sterneret, ejusque famam è mundi conspectu ac memoriâ penitus oblitteraret : at tot machinamenta clarissimo ipsius nomini non modò nihil fuliginis asperserant, sed contrà instrumenti loco fuêre, ad illud amplissimè propugnandum. Jam olim Psaltis ore de se vaticinatus est Christus. *Inimici mei dixerunt mala mihi, quando morietur, & peribit nomen ejus?* at conatu prorsus irrito : mox enim idem Propheta subjungit; *Memores erunt nominis tui Domine in omni generatione & generationem.* S. Ambrosius; *Inimici mei dixerunt mala mihi, quando morietur & peribit nomen ejus? Amentes, qui vitæ authorem mori posse credebant: sed vota eorum Ecclesia destruebat, credens, quod etiam mortuus secundum corporis conditionem, suum nomen augeret. Et ideò psallebat ei dicens: Memor ero nominis tui in omni generatione & generationem.* Ad Emblematis præsentis mentem P. Joannes de Pina ait; *Nomen alicujus clarius rutilat, dum inimici illud denegrare satagunt, & bona fama longiùs coruscat, dum eam detractionibus extinguere conantur inimici.*

Calumnia.

Psal. 40. 6.

Psal. 44. 18.

S. Ambros. in Psal. 40.

Ioan. Pin. Rebel 70. n. 3. Eccles.

49. Pyxis arenaria, recentibus paginæ litteris pulverem inspergens; epigraphen, nî fallor, opportunam præfert ; NE LITURA DETURPET. Virtutis characteres, in pectoris nostri membranâ descripti, nullis unquam vitiosis sordibus contaminari poterunt, si crebro pulvere, assiduâ videlicet mortis memoriâ, perfundantur. Vix Jobus suas voces finierat; *Dies mei breviabuntur, & solum mihi superest sepulchrum,* mox subjungit; *Non peccavi.* Hunc verborum nexum examinans S. Gregorius Papa; *Perfecta vita*, inquit, *mortis meditatio, quam dum justi solicitè peragunt, culparum laqueos evadunt; Unde & B. Job, quia dies suos considerat breviari, & solum sibi superesse sepulchrum pensat, aptè subjungit; Non peccavi.* Achilles Bocchius docet, sicuti litteræ exiguæ pulveris usu ab omni labe immunes servantur; ita modicum quodvis tempus, ad operationes nostras ritè ac providè peragendas applicatum, à plurimis periculis præservare.

Mortis meditatio.

Iob. 17. 1.

S. Greg. l. 13. Moral c. 10.

Achilles Bocch. symb. 68.

Pulveris exigui jactu pro tempore prudens
Utere, nulla oberit fœda litura tibi.
Temporis exigui modicum si rebus agendis
Addideris spatium, turpe nihil facies.

50. Minutissimæ arenulæ, intra pyxidem pulverariam omni studio collectæ, ab hac rursus liberaliter ac profusè disperguntur. Unde lemma ; COLLECTA DISPERDIT. Juvenem prodigum hoc symbolo demonstrabis, qui facultates, assiduo parentum studio ac longâ parsimonia conquisitas, tandem omnes in crapulam, ludum, mimos, & libidines profusissimè dilapidat. Eleemosynarius quoque divitias, labore aut industriâ suâ partas, in egenos dispergit. S. Leo Papa; *Da quod accipias; sere quod metas; sparge quod colligas, quamvis non habeas, nisi quod acceperis: non potest tamen non habere quod dederis.*

Prodigus.

Eleemosynarius.

S. Leo Papa super illud. Date & dabitur vobis.

REGULA SCRIPTORIA.

Caput XII.

51. PUeri, ne scribendo delirent, suas literas ad directum regulæ tramitem exigunt. Unde lemma ; NE OBLIQUE. Vel ut Petro Abbati placet ; SUBSTRATA DIRIGIT. Ita omninò Majorum exempla subditis regulæ loco deserviunt, ne à directa operationum norma unquam exerrent. Verissimè Seneca;

Exemplū.

Rex velit honesta, nemo non eadem volet.

Seneca in Thyest.

Agapystus, Justinianum Imperatorem imbuens. *Tibi ipsi*, inquit, *custodiendi leges impone necessitatem, quum non habeas in terris, qui te possit cogere: sic enim tu legum præseferes cultum ipse ante alios eas reverendo, tum subditis constabit legum prævaricationem periculo non esse immunem.*

Agapyt. Ep. Paran n 27

Sen. Ep. 76. — Virtus unicum hominis bonũ. — Sen. Ep. 76.

52. Senecâ asserente, *Regula non quàm formosa, sed quàm recta sit, quæritur.* Unde epigraphe; E RECTITUDINE PRETIUM. Totus in eo est Seneca, ut Lucilio suo inculcet, unicum esse in homine bonum, nempe rationem seu virtutem rectam & consummatam; cæteravero omnia eidem cum brutis esse communia, pretioque vix ullo habenda. *Valet?* inquit, *& leones. Formosus est? & pavones. Velox est? & equi. Non dico, in his omnibus vincitur. Corpus habet? & arbores. Habet impetum & motum voluntarium? & bestia & vermes. Habet vocem? sed quantò clariorem canes, acutiorem aquila, graviorem tauri, dulciorem mobilioremque luscinia.*

SIGILLVM.

Cap. XIII.

Calamitas utilis.

53. Sigillum, nonnisi manu aggravatum aut percussum, effigiem suam ceræ imprimit. Lemma; COMPRIMIT, UT IMPRIMAT. Vel, IMPRIMIT, SI COMPRIMAT. Eandem agendi methodum cum clientibus ac servis suis observat Deus, quos, genuino virtutis vultu insigniendos, crebrâ calamitatum manu deprimere solet. Testatissimè Hieremias; *Castigâsti me Domine, & eruditus sum, Vexatio intellectum dabit,* inquiebat Isaias. Et Siracides, *Qui non est tentatus, quid scit?* Catonis Censoria erat sententia; *Adversæ res domant & docent quid opus sit facto. Secundæ res lætitia à transversum trudere solent à rectè intelligendo & consulendo.* D. Angelus Grillus Abbas Emblematis mentem hoc poëmate explicat;

Care verghe amorosa,
Non vi rifiuto io già; Deh percotete
Il sasso del mio core
E gli siate scalpello, e l' incitete,
Si che l' imago exprimo
Onde l' alto scultor l' impresse prima,
E gli vaglia esser duro hor sì, ch' eterno
Serbi il sigillo del amor superno.

Calumnia.

54. Sigillum effigiem suam non tantùm in cera exprimit, sed insuper unam familiam ab altera distinguit. Unde epigraphen à Joanne Ferro retulit; DISTINGUIT, ET EXPRIMIT. Geminam hanc prærogativam etiam calamitatibus Deus indidit; quippe quæ virtutis characterem nobis imprimunt, & simul à reproborum massâ discernunt. *Quem enim diligit Deus, castigat: flagellat autem omnem filium quem recipit.* Et rursus; *Quòd si extra disciplinam estis, cujus participes facti sunt omnes: ergò adulteri, & non filii estis.* Optimum S. P. Augustini consilium est; *Noli depellere flagellum, si non vis repelli ab hæreditate, nec attendas quam pœnam subeas in flagello, sed quem locum teneas in testamento.*

Hebr. 12. 6. & 8. — August. in Psal. 120.

Virtus cõmunicata.

55. Virtus, in alios derivata, nec minimum propriæ existimationis detrimentum patitur: haud secus atque sigillum, ceræ impressum, nihil è pristina sua forma deperdit. Cui proinde Abbas Certanus inscripsit; MANET IDEM. Emblematis mentem sequenti poëmate interpretaberis;

Troppo guardingo siete
Nel compartire altrui
Quel' interna virtù, che possedete.
E che? Forse timete,
Che s' abolisca in voi
L' orma di quel saper c' havete impressa?
Deh nò; Mirate espressa
L' imago in questa cera,
Escorgenda la stessa
Entra il suggello suo, qual dal prim' era,
Dite; la virtu vera
Con mera vigilia estrema,
Communicata altrui punto non scema.

Mundo Symbol. Picinelli & Aug. Erath. Tom. II.

Idipsum non in humanâ tantùm, sed & Divinâ communicatione accidit. Christus, referente D. Lucâ, dilucidè olim testatus fuit, omnes sapientiæ ac gratiæ thesauros in sinum suum ab æterno Patre effusos esse. *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo.* Si ergo omnia Patris Divini Bona in unum Filium erogata sint, quid, obsecro, cæteris fidelibus dispensandum supererit? ajo, omnia illa adhuc æquè distribuenda superesse ac si nihil omninò in Filium contulisset. Enimverò inexhaustus Patris æterni thesaurus, instar sigilli, sese totum in singulos effundere potest, nullâ unquam suâ particulâ imminutâ aut deperditâ. S. Ambrosius; *Non vereamur quòd Pater in Filium thesaurum contulit, fidei enim census nunquam exinanitur: licet totum dederis, totum habet, quia QUOD DONAVIT, NON AMITTIT.*

Luc. 10. 22. — S. Ambr. lib. 7. in Luc.

Minister Principis.

56. Cera obsignata eandem cum sigillo imaginem nonnunquam repræsentat. Unde lemma; IDEM, ET ALTER. Præclara hæc Ministri cujusdam idea est, qui Principis sui vices agens, authoritatem cum illo communem habet. Apostolis suis dixit Servator, *Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit.* Innuebat videlicet, ministros illos suos Divinâ authoritate insignitos esse; licet enim corpore & humanitate à Deo longissimè differrent, effigie tamen, ac operandi virtute eidem simillimos æstimari. De Superioribus, Dei vicariis, ait S. Bernardus; *Obedientia, quæ exhibetur majoribus, Deo exhibetur; ipse enim dixit, qui vos audit, me audit. Unde quidquid vice Dei præcipit homo, quod non sit certum displicere Deo haud aliter accipiendum est, quàm si præciperet Deus; quid enim interest, utrum ipse, aut per suos ministros, sive homines, sive Angelos hominibus innotescat suum beneplacitum.*

Luc. 10. 16. — Prælatus Dei vicarius. — S. Bern. lib. 1. de dispens. & præcepto.

Docere.

57. Sigillum eandem omninò iconem in cera exprimit, quam ipsummet sibi incisam præfert. Unde lemma; IMPRIMIT QUOD CONTINET. Ita Prælatus, si subditis suis virtutis effigiem imprimere voluerit, eâdem ipsemet excellat, necesse est. S. Joannes Chrysostomus; *sit omnibus doctrina, exemplarq́ virtutis tua, speculum vitæ, quod omnibus proponitur ad imitandum, veluti primitiva quædam imago, omnia in se habens quæ bona, atque honesta sunt.*

S. Io. Chrys. Hom. 3 in Epist. ad Tit.

Educatio.

58. Filii in ætate etiamnum tenerâ educandi sunt: virtus quippe, instar sigilli, non quidem rebus obduratis, sed mollibus duntaxat, ac cereis suam effigiem imprimit. Unde lemma; IMPRIMIT IN MOLLI. *Est namque pueritia ob mollitiem effectu facilis, animisque puerorum teneris etiamnum facile insidet quod discunt. Et sicut sigilla mollibus imprimuntur ceris, sic disciplina puerilibus adhuc annis insignitur;* inquit Plutarchus. Eodem Emblemate demonstratur, Divina arcana solis humilibus, non verò superbis, aut obstinatis concredi. Disertè S. Matthæus; *Abscondisti hæc à sapientibus, & revelâsti ea parvulis.* Philo in libro, cui titulus, *Quis rerũ Divinarum sit hæres?* ait, *Anima, ceræ modo, si dura sit, formas respuit, si autem sit obsequens, aut saltem mediocriter facilis, profunde sigilla recipit.* S. Diacodus hoc ipso argumento demonstrat, hominis animum, assiduis calamitatibus probè maceratum recipiendis gratiæ Divinæ characteribus longè aptiorem esse, quam alium intra felicitatis radios obduratum. *Sicut in cera, inquit, nisi multùm tepefactâ & mollitâ, non potest sigillum imprimi, sic nec in homine sigillum virtutis Dei imprimi potest, nisi ex laboribus & infirmitatibus probetur, ideirco Dominus beato Paulo dixit. Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur.*

Plutarchus de liber. educand. — Gratia datur humilibus. — Matth. 11. 25. — Philo lib. Quis rerum Divinarum sit hæres? — Gratia Dei. — S. Diacod. de Perfect. spirit. cap. 94.

59. P. M. Theodorus Muggianus Carmelita Emblematis loco Secretarium quemdam depinxit, qui chartam, litterarum more complicatam tenens, sigillum prius ori suo humectandum admovit, antequam illud Epistolæ, ceu arcanorum nostrorum depositariæ, imprimeret. Epigraphen sigillo indidit; OBSIGNAT UTRUMQUE. Ita quisquis aliis imbuendis dat operam, ipsemet virtutis characterem omnium primus repræsentet, necesse est. Sancta quippe, ac virtuosa operatio, validissima est docendi methodus. S. Laurentius Justinianus. *O mellifluæ amor ! O Dei ineffabilis sapientia ! Oro te per te, ut prius erudiar experientiâ, quàm proferam linguâ, prius cordis palato degustem, quàm voce pronuntiem: ne as effectar sonans, aut cymbalum tinniens.* Et S. Petrus Damianus, *Commendet inedia jejuna prædicantem, nec loquentis sententias comedentis fauces impugnet. Melius nempe sobrietatem docet manus, cùm ad os sub moderamine ducitur, quàm si vescentis lingua loquatur. Porro vivida satis, & efficax in discipulorum mentibus prædicatio est alis os ad mensas impellere, impellentem verò in vigore jejunii permanere.*

Docere operando.

S. Laur. Just. in Prœam. lib. de cast. connub. S. Pet. Dam. opusc. 13. c. 13.

60. Sigillum, imaginem suam ceræ imprimens, à meo Concanonico, D. Alexandro Luzon de Millares epigraphen cepit; IN IMAGINE VIVIT. Cera enim, ad quascunque imagines recipiendas facillima, quidquid sibi impressum fuerit, retinet. Illa ipsa etiam memoriæ nostræ est facultas, quæ ab Aristotele definitur, *Facultas animi, recipiens species sensibiles sine memoria.* In illa enim, utpote potentiâ animali, rerum præteritarum exhibentur imagines, & in ea dicuntur vigere, vivere, seu potius reviviscere prototypa propter impressas, quas retinet, imagines. De se ipso testatur Magnus Augustinus; *Adhuc vivunt in memoria mea rerum imagines, quas ibi mea consuetudo fixit.* Porrò homines congenito quodam impulsu nominis immortalitatem quærere, suæque famæ imaginem superstiti cuidam operi aut monumento imprimere allaborant. Sed prô! quanta illorum est vanitas! dum imagines suas non quidem in rebus solidis, ac æternâ felicitate perennaturis, sed in fragili & caducâ operis cujusdam terreni cerâ magno studio collocant. Et, quod mireris, jam ab initio creaturæ conditæ primis parentibus appetitum hunc immortalitatis callidus serpens ingeneravit, dicendo, *Eritis sicut Dii.* Quod desiderium propagine adeò pertinaci in posteros transfusum est, ut filii Adam post mundum diluvio innovatum in terra Sennaar fabrefacere cœperint turrim immensæ altitudinis, cujus culmen pertingeret ad cœlum. Unicus verò illorum finis erat, summa supra cœlos nominis exaltatio. *Dixerunt: celebremus nomen nostrum antequam dividamur in universas terras.* S. Joannes Chrysostomus; *Quod si omninò, inquit, æternam memoriam amas, ego tibi viam monstrabo, nimirum si has pecunias in manus inopum dispenses, relictis lapidibus, & splendidis villis, ædificiis, & balneis. Hæc memoria immortalis; hæc memoria innumeros tibi thesauros parit.* Denique Sanctorum Cœlitum memoria in imagine vivit, apud illos præsertim, qui legere nesciunt. *Nam,* teste S. Gregorio Papâ, *quod legentibus scriptura, hoc idiotis præstat pictura, cernentibus; quia etiam in ipsa cernentes vident quod sequi debeant, in ipsâ legunt qui litteras nesciunt.* Illis viva hæc repræsentatio Doctoris aut libri instar est, cujus aspectu magis communiter inflammantur pio voluntatis affectu, quàm vivâ voce etiam discerti simi excitarentur. Sic Crucifixi Imago liber quidam est, clavis, spinis, flagellis, lanceâ, quasi calamis exaratus, & sanguine quasi atramento descriptus. Hunc librum assiduò & sedulò evolvebat D. Paulus, scribens, se nihil scire præter JESUM, & hunc Crucifixum.

Memoria.

Aristot. l. 2. de Anima cap. 12.

S. Aug. l. 10. Conf. c. 30.

Nominis immortalitatem petere.

Gen. 11. 3.
S. Io. Chrys. Hom. 10. in Gen.

Imagines Sanctorū.
S. Greg. Ep. 9. lib. 9.

61. Cera, quò magis sigillo premitur, eò altius se attollit, tantoque fidelius ac firmius imaginem sibi concreditam recipit. Unde lemma; QUO PROFUNDIUS, EO FIRMIUS. Amoris hanc effigiem dixeris, qui à reamatâ tantò difficilius sese avelli patitur, quantò altiores in pectore nostro radices egerit. S. Genesius, Diocletiano insultans, *Non est Deus,* inquit, *præter Christum, pro quo si millies occidar, ipsum mihi de ore, ipsum mihi de corde auferre non poteris.* S. P. Augustinus; *Impatiens est amor, nec lachrymis modum est; nisi amori detur quod amatur.*

Amoris vis.

In vita S. Genesii.
S. Aug. l. 1. Soliloq. c. 1.

Y

Cap. XIV.

62. Ambiguum juventutis tramitem Samius ille Philosophus Pythagoras repræsentavit, dum vitæ humanæ cursum litteræ Y. non absimilem dixit; cujus basis pueritia, summum autem basis, ubi videlicet duo cornua oriri incipiunt, limen seu initium adolescentiæ; quòd quisque hominum cùm attigerit, hæreat, ac nesciat, in utram sese partem det, dextramne, an lævam vitæ agendæ viam amplectatur. Illam esse virtutis, bonarumque artium, asperam quidem, sed exitu jucundam & amœnam; hanc luxuriæ, inertiæ, & ignaviæ, gratam & suavem in speciem, sine ipso plenam miseriæ. Unde ancipiti huic litteræ inscribes; DISCRIMINE SECTA BICORNI. Verbis ex appendice Virgiliana desumptis, ubi illa Emblematis mens disertis his verbis explicatur;

Juventus in ambiguo hæret.

Virgil. Epigr. ex appendice

Littera Pythagoræ discrimine secta bicorni,
Humanæ vitæ speciem præferre videtur:
Nam via virtutis dexterum petit ardua callem,
Difficilemq; aditum primum spectantibus offert,
Sed requiem præbet fessis in vertice summo.
Molle ostentat iter via lata, sed ultima meta
Præcipitat captos, volvitque per ardua saxa.
Quisquis enim duros casus virtutis amore
Vicerit, ille sibi laudemque decusque parabit.
At qui desidiam, luxumq; sequetur inertem,
Dum fugit oppositos incauta mente labores,
Turpis inopsque simul, miserabile transiget avum.

Meminit hujus litteræ, eamque facundè exponit Lactantius, *Duæ sunt, inquit, Constantine Imperator, viæ, per quas humanum genus progredi necesse est; una quæ in cœlum ferat, altera quæ ad inferos deprimat; quas & Poetæ in carminibus, & Philosophi in disputationibus suis induxerunt. Et quidem Philosophi alteram virtutum voluerunt, alteram vitiorum; eamque, quæ fit assignata virtutibus, primo aditu esse arduam & confragosam, in quâ si quis difficultate superatâ, in summum ejus evaserit, habere eum de cætero planum iter, lucidum amœnumque campum, & omnes laborum suorum capere fructus uberes atq; jucundos. Quos autem primi aditûs difficultas deterruerit, eos in eam vitiorum viam labi, atq; deflectere, quæ primo ingressu sit quasi amœna, multoque tritior, deinde cùm in eam paulo ulterius processerint, amœnitatis ejus speciem repente subduci; exceriri autem viam præcipitem, nunc saxis asperam, nunc obductâ sentibus, nunc gurgitibus interceptam, vel torrentibus rapidâ, ut laborare, hærere, labi, cadere sit necesse.*

Virtutis via aspera.

Lactant. lib. 6. c. 3.

FINIS LIBRI DECIMI NONI.

MUNDI

MUNDI SYMBOLICI
LIBER VIGESIMUS.
INSTRUMENTA NAUTICA.

ANCHORA.

Caput I.

1. PAradinus, fidei nostræ spem Emblemate significaturus, Anchoræ subscripsit; TUTUM TE LITTORE SISTAM. Nimirum ad illud Apostoli alludebat; *Confugimus ad tenendam propositam spem, quam sicut anchoram habemus animæ tutam ac firmam.* Opportunè meus S. Laurentius Justinianus; *Spes est anchora animæ, eam servans, ne procellis tentationum erumpatur: igitur si te videris fluctuare in mari isto noli divelli ab hac anchora, antequam intres portum.*

Spes.

Hebr. 6. 18.

S. Laur. Iust. in hunc loc.

2. Anchora, in maris fundum demissa, navim fluctuantem & jamjam submergendam ab interitu sustentat. Unde Ferri lemma; ET JACTA SALUTEM. Hugo Victorinus anchoram humilitatis typum asserit; *Anchora nostra humilitas est, quæ ad ima demittitur, per quam navis nostra stabilitur, ne forte, flante vento diabolicarum suggestionum, & turbante mare cogitationum nostrarum, navis nostra conteratur, & in profundum demergatur.* Facultates ac divitiæ nostræ, in egenos sparsæ, instrumenti loco deserviunt ad æternam salutem recuperandam.

Spes.

Humilitas.

Hug. Victor. instit. Monast. serm. 40

Eleemosyna.

3. Quidam è meis Canonicis Regularibus in nostra Canonia S. Mariæ de passione, Emblematis loco anchoram pinxit, quæ supremâ parte in Crucifixi imaginem terminata, epigraphen tulit; UT NON CONFUNDAR. Innuebat videlicet, spem nostram, in Deo fixam, nullâ unquam naufragii formidine fluctuare. Econtra verò, si solis creaturis inhæreat, assiduo ac præsentissimo discrimine mergi. Abbas Angelus Grillus inter cæteros pietatis affectus canit;

Spes in Deo.

Ang. Grill. pietosi affetti fol. 94.

Và speme vana à lusingar altrove,
Ch' in questo Christo così affisso, e morte,
Spero solo haver vita, haver conforto,
E già ne sente il cor mio alte prove,
Quì vien che l'alma eravagliata prove
Nel pelago del Mondo il polo, e il porto;
Trà Sirene fallace, ò Sirti è scorte
Chi senza questo à solcar l'onde move.

Huic sacro Cygno consonum est illud Philosophi Christiani, Justi Lipsii, dictum; *Humana omnia nil, nisi jactationes & fluctus; in quibus nihil firmum, nisi ad anchoram eam alliges vera pietatis.*

Lipsius Centur. 1. Ep. 051.

4. Navis, jactâ anchorâ, epigraphen tenet; INSANI SINE FERIANT, supple, *littora fluctus.* Nimirum cor nostrum, auxilio Divino, aut prudentiâ humanâ, ceu sacrâ anchorâ firmatum, nullis unquam tempestatum minis concutitur. Pytagoras, à Joanne Stobæo citatus, dicere solebat; *Divitiæ anchora sunt infirma, gloria etiam infirmior, corpus itidem, magistratus, honores, omnia hæc imbecilla, & viribus destituta. Quæ ergo sunt anchora firma? Prudentia, magnanimitas, fortitudo; eas nulla tempestas agitat.*

Prudentia.

Io. Stobæus serm. 1.

5. Navis, inter tumultuantis oceani fluctus, ac minitantes scopulos jamjam præsenti naufragio quatienda, omnem spem suam uno anchoræ firmamento defigit. Unde inscriptio; IN TE SPES NAUFRAGA SISTIT. Vel ut aliis placet; UNA SALUS. Animi fiduciam, ex alterius patrocinio aut favore penitus suspensam, hoc Emblemate significabis. S. Gregorius Nazianzenus, mille persecutionum procellis, instar navis, jactatus, anchoræ loco spem suam omnem in Deo solo defixerat. Ipsummet calamitatibus suis accinentem audi;

Dependentia.

S. Greg. Naz. Carm. 1. de rebus suis.

--- Cùm variis agitor, quatiarque procellis,
Nulla tamen miseros sanat medicina labores.
Imò etiam quid quid posthac mihi occurrerat, illud
Intima perpellit graviori corda dolore.
Undique porrò oculos versans, inique omnibus, à te
Afflictus, rursum, Deus, ad te lumina tollo,
IN QUO præsidii SPES est mihi TOTA reposta.

Theoleptus in omni sua calamitate auxiliarem Virginis Mariæ dexteram, ceu anchoram securissimam, arripuit. Unde devotissimæ ipsius voces erant; *Ad opem tuam, ceu ad petram, tutamque anchoram, immaculata Virgo, confugio. Ne me repelle, sed toties in peccata lapsum erige.*

Theolept. ado. 1 ... Virg. ann. 1141.

6. Anchora ad navigium sustinendum in aquas mergitur. Unde lemma; NE MERGATUR, IMMERGOR. Ita Christus, mundum ab exitio vindicaturus, innumeros suos cruciatus, ipsamque adeò mortem animo promptissimo est perpessus; ut adeò illas Jonæ voces verissimè iterârit; *Tollite me, & mittite in mare, & cessabit mare à vobis.* S. Hieronymus Christi ore ait; *Universa persecutiones & turbines, quibus genus vexabatur humanum, & cuncta navicula frangebantur, super meum deconuêre caput. Ego sustinui tempestates, & fregi turbines sævientes: ut cæteri securius navigarent.* S. Gregorius Nazianzenus, cùm in Patriarcham Constantinopolitanum electus, sui causâ gravissimas turbas ab Ægyptiis & Orientalibus Episcopis Constantinopoli excitatas cerneret, mox Synodum ingressus, ad pacem omnes cohortatus est; simulque seditionis componendæ causâ vel cum

Christus patiens.

Ion. 1. 12.

S. Hieron. in cap. 1. Ion.

S. Greg. Naz. Carm de sua Vita.

Jona in mare abjici, vel oblatæ dignitati nuntium remittere decrevit. De seipso canentem audi;

Ego verò Jonæ facinus excelsum æmulor;
Me pro salute do lubens nostra ratis,
Licet excitati turbinis causa non sim:
Non sorte captos mergite insano mari.

7. Navis, anchoræ beneficio firmata, in Oceano secura quiescit, at eâ deficiente, mox inermis cum fluctibus luctari cogitur, omnique auxilio destituta, in undarum abyssos præcipitatur. Unde Abbas Certanus anchoram, è navi suspensam, hoc lemmate insignivit. HAC PEREUNTE PERIT. Fluctuat equidem mens humana in hoc mundi pelago, & assiduis immoderatorum affectuum tempestatibus, ac diabolicarum suggestionum procellis misera incursatur. At spei Divinæ anchoram prehendens, firma, stabilis, tranquilla persistit. S. Paulus; *Confugimus ad tenendam propositam spem, quam sicut anchoram habemus animæ tutam ac firmam.* Hunc locum interpretatus S. Anselmus, ait; *Sicut anchoram, id est retinaculum, & firmamentum animæ nostræ, ne in mari hujus sæculi frangatur scopulis adversitatum: Sicut enim anchora navem retinet & firmat, ne ventorum rabie & tempestate maris insurgente submergatur, & ludibrium maris & fluctuum fiat, sic spes nostra cœlestibus infixa, inhærens gloriæ quam desiderat, animam fidelem tenet, & consolidat contra omnes hujusmodi impugnationes, velut contra maris tempestates, & confirmat in suo proposito, ne deficiat velut scopulis adversitatum & tribulationum fracta, & retinet, ne conjurgatur consentiendo iniquitati.* Porrò sicuti mentis nostræ navigium omnem suam salutem in sancta spe, veluti anchorâ, defixam habet, ita ut vigente illâ stabiliatur, pereunte verò pereat; nam *Desperatio*, teste S. Augustino, *certa mors est.* ita etiam viva fides animam nostram, instar anchoræ, incolumem servat; at eâ labefactatâ, nullam amplius salutis consequendæ tutelam habemus superstitem. S. Ambrosius; *Sicut enim anchora, jacta è navi, non permittit eam circumferri, licet venti commoveant eam, sed jacta firmam facit navem: sic & fides, spe roborata, introducit nos in rerum speciem, quam modò in fide & spe tenemus. Tempestas enim, & multus imber commovet ratem; anchora autem non permittit demergi. Sic etiam spes nostra, quam habemus fixam in interiora velaminis, nulla infidelitate mergi poterit: SI HANC NON HABEMUS, omnino DEMERSI ERAMUS, non tantùm in spiritualibus, sed etiam in carnalibus.*

Spes.

Hebr. 6. 18.

S. Anselm. in hunc loc.

S. Aug. in Psal. 50.

S. Ambr. in Hebr. 6. 18.

8. Fuit, qui anchoram, delphino piscium celerrimo, connexam, morali hâc præceptione, ceu lemmate, insigniret; FESTINA LENTE. Hinc disces, nihil unquam esse decernendum, nisi quod præviâ consultatione probatum fuerit. Optimè dixit Salusthius; *Antequam incipias, consulto; ubi consulueris, maturè facto est opus.* Atque adeò præcipitem operandi rationem maximè perniciosam credas, nunquam non illius effati memor,

Maturitas in agendo. Salustius.

Multis malorum est causa, præcipitantia;

Catonis parænesis erat; *Sat cito, si sat benè.*

9. Anchora, ad litus ejecta, epigraphen reddit; INSTABILEM FIRMAT. Sanctæ spei hoc symbolum est, ut in Deo firmati, nunquam inter tot mundi procellas fluctuemus. S. P. Augustinus; *Jam spem in terram viventium quasi anchoram præmisimus, ne in isto mari turbati naufragemus.* P. Jacobus Masenius imaginem illam B. Virgini Mariæ propriam dicit, quæ instabiles hominum animos in Deo firmat. Appositè à Butcone cognominatur Maria Virgo *Stabilis anchora iis, qui tempestate jactantur, præsidium vexatorum, spes desolatorum.* Eruditè canit in rem nostram P. Masenius;

Spes.

S. Aug. in Psal. 64.

Maria V.

Buteo in Florilegio.

Corpore mens ægro, dubio ratis æquore nutat,
Firmat Virgo animos; anchora fixa ratis.

ARCA NOE.

Caput II.

10. PRodigium sanè fuit, atrocissimas quasvis bellùas congenitam suam indolem ac mutuum fatale odium adeò dedicisse, ut lupus agno; vipera ictidi, accipiter coturnici, & aliis aliæ in eadem Noemi arca concordes ac tranquillæ cohabitârint. Unde Lucretius Borsatus inter cætera sua Symbola panegyrica Arcam illam figuravit, cum columbâ, quæ olivæ ramum rostro sustinens, epigraphen subjunctam habuit; PAX INTUS, ET EXTRA. Ita nimirum perfecta hominis felicitas scaturiginem suam è pace, cum Deo & hominibus observatâ, trahit; quippe quæ non tantùm patriam tranquillam, sed insuper peculiarem cujusvis conscientiam ab omni synteresi inconcussam ac liberam efficit. Author quidam Græcus, ab Agellio citatus in illud Psalmi, *Pax multa diligentibus legem tuam*; ait, *Non tam illa æterna pax, quæ non est in nostrâ potestate, quàm illa ex vacuitate passionum atque perturbationum existens; cùm nullâ cogitatione vitiosâ, atque perturbatione quatimur. &c.*

Pax perfecta.

S. Agell. in Psal. 118.

11. Philippus I. Sabaudiæ Dux, acerrimus Rudolphi, Comitis Habspurgici, hostis, nunquam ab eo gravissimis armis exagitando destitit: at postea cum Rudolpho conciliatus, ejusdem ad Imperii coronam sublevandi author fuit. Utramque hanc Philippi mentem Aloysius Juglaris Emblemate significaturus, Arcam Noe figuravit, quæ diluvio subsidente, supra montium cacumina recumbens, epigraphen tulit; VEXAVIT, ET EXTULIT. Haud aliter S. Ecclesia inter exæstuantes persecutionum undas mirificè exaltari consuevit. S. P. Augustinus, illam Psaltis Regii metaphoram interpretatus, *Super montes stabunt aquæ*; ait, *Aquæ persequentium Ecclesiam Dei cooperuit, sed fœcundavit eam potius, quàm ad sterilitatem perduxit.* Certè Josephus, fatali fratrum odio, ceu mari concitatissimo mixtus, supremam Proregis Ægypti dignitatem felicissimè attigit.

Calamitas exaltat.

S. Aug. in Psal. 103.

Persecutio exaltat.

12. Diluvium, horrendo undarum æstu passim omnia obruens, solam Arcam succollantibus procellis in sublime evexit. Locuples tanti prodigii testis Moses, ait; *Multiplicatæ sunt aquæ, & elevaverunt arcam in sublime à terra.* Proinde inundantibus aquis subscribes; NON MERGUNT, EXTOLLUNT. Vel diluvio, adversus arcam concitato; ERIGIT, DUM CONCUTIT. Eosdem planè effectus in sancta Ecclesia, aut quacunque animâ fideli, cernere licet, quæ earundem calamitatum occasione & jactantur & sublevantur. Petrus Blesensis; *Tempore diluvii*, inquit, *concussa inundationibus arca, erecta est in sublime: EIUS enim CONCUSSIO, ipsius ERECTIO est: quia sicut Beatus Hilarius dicit, proprium est Ecclesiæ, ut tunc vincat cùm læditur.*

Gen. 7. 17.

Calamitas exaltat.

Pet. Blesens. Epist. 124.

13. Sancta Ecclesia Arcam Noe ideò fabricatam testatur, *ut salvetur universum semen in ea.* Unde illam hoc lemmate exornabis; SERVETUR UT ORBIS. Sacratissimæ Crucis hoc symbolum est, quam Deus Servatoris nostri sanguini, ceu diluvio copiosissimo, non ob aliam rationem innatare voluit, nisi ut universum orbem ad salutis portum veheret. Sanctus Basilius Seleuciensis ad Arcam com-

Sabbato ante sexagesimam.

Crux instrumentũ salutis.

S. Basilius orat. 6.

conversus, exclamat; *O scapha admirabilis, signi salutaris umbra & imago! O quæ crucis usum navigantibus præstitisti! O quæ per tempus crucis gratiam præoccupâsti, servans in aquis, & ex aquis eripiens!*

14. Orbe universo, cunctisque viventibus intra diluvii undas submersis, sola arca incolumis evasit. Unde lemma; COMMUNIS DISCRIMINIS EXPERS. Mariam Virginem, à S. Bonaventura, Hesichio, & aliis frequenter cum arca illa comparari solitam, hoc Emblema concernit; quippe quæ, omnibus Adami posteris intra labis originalis cataclysmum sepultis, sola tantam tempestatem immunis evasit. Facundus in hanc rem S. Anselmus, ait; *Vas electionis sanctus Paulus dixit, omnes in Adam peccâsse. Veram utique sententiam, & cui contradicere nefas esse pronuntio: sed cùm eminentiam gratiæ Dei in te, Maria Virgo, considero, sicut te non intra, sed supra omnia, quæ facta sunt, ineffabili modo contueor; ita & te non lege naturæ aliorum in tua Conceptione devinctam fuisse opinor.* Et S. Cyprianus; *Non sustinebat justitia, ut illud vas electionis communibus lacesseretur injuriis &c.*

Bonav. in ... ad B. V. Hesych. ... ad B. M. ... Maria V. ... conce[ptio]. Anselm. in ... Reg. ... Cyprian. in ... de Nat. ... Maria V.

15. Arca Noë epigraphen sustinet; NULLA SALUS EXTRA. Arca illa, è communi SS. Patrum suffragio, Ecclesiæ typus est, extra quam omnes certo naufragio perire, ac æternum submergi necesse est. Testatissimè S. P. Augustinus; *Non habebis Deum Patrem, qui nolueris Ecclesiam habere matrem.* Et alibi; *Quisquis à Catholica Ecclesia fuerit separatus, quantumlibet laudabiliter se vivere existimet, hoc solo scelere, quod à Christi unitate disjunctus sit, non habebit vitam, sed ira Dei manet super eum. Quisquis autem in hâc Ecclesiâ bene vixerit, nihil ei præjudicant aliena peccata, quia unusquisque in ea proprium onus portabit.*

Ecclesia. Aug. lib. 4. de Symb. c. 13. Aug. Epist. 50.

16. Arcam Noë, ceu proprium Deiparæ auxiliatricis ectypon, hoc lemmate insignies; HÆC TIBI SOLA SALUS. Ut adeo de B. Virgine verè pronunciet Hesychius, *Arca est, arca Noë latior, longior, illustrior.* Et breviter D. Bonaventura; *Arca Noë est.* Emblemati explicando sequentes versus subjicit P. Jacobus Masenius;

Maria V. salus mundi. Hesych. Orat. de Laud. Deip. Bonav. in ... ad B. V. 14.

Qui malè Noëticam tardus neglexerat arcam,
Dicitur æquoreo mersus obisse sale.
Extra hanc nulla salus arcam est, extraq; Mariam:
Illa salus paucis, pluribus ista fuit.

17. Patres Societatis JESU in Belgio Arcam Noe symboli loco depinxêre, addito lemmate, SURGIT SURGENTIBUS UNDIS. Significârunt nempe, Societatem per adversa plurimum extolli. Unde S. Ignatius Loyola, longâ experientiâ doctus, summoperè dolebat, metuebat, si quando undequaque prospera de Societatis suæ progressu afferebantur: dicebat enim, *persecutiones esse flagellum & cotem Societatis*, quibus ejus virtus acuenda & illustranda sit; quòd si illæ deficiant, ajebat, vereri se, ne marcescat Societas, aut minus rectè & strenuè suo officio perfungatur. Sapienter dixit S. Franciscus Borgia, tertius laudatissimæ Societatis Propositus Generalis, tria hæc conservatura esse, & promotura Societatem; primò orationem: hæc enim illam jungit Deo. Secundò obedientiam; hæc enim omnes jungit capiti, ac consequenter omnes unit inter se. Tertiò persecutiones; hæ enim illam à mundo avellunt, sociosque sibi uniunt, ut actus suos ita componant, ne hostes vel æmuli habeant, quod carpant. Idipsum non tantùm de aliis Religiosorum sacris Ordinibus, sed etiam de quovis homine justo docet experientia. Unde S. Theresia assiduò orabat, *Domine da pati aut mori.* Audi Claudianum;

[C]alamitas [u]tilis. Ignatius ad Corn. ... Franc. Borg. ad eundem. ... in ... Theresia ...

Armat spina rosas, mella tegunt apes,
Crescunt difficili gaudia jurgio.

CLAVUS seu TEMO.

Cap. III.

18. NAvigii clavus epigraphen tenet; A REGIMINE MOTUS. Subditos, aut civitatem, à Religionis & Majorum suorum nutu suspensos, hæc imago demonstrat. Scitè in rem præsentem canit Claudianus;

Mobile mutatur semper cum Principe vulgus.

Atque adeò sicuti à temonis regimine navigium, ita subditorum operationes à Majorum exemplis unicè pendere, iisque conformari solent. S. Bernardus suos de Monte Dei fratres cohortatus, verissimè dixit; *Non quales sint alii, sed quales ex vobis fiant, quantùm in vobis est, cogitate, non solummodo qui modò sunt, sed & qui futuri sunt, quos in proposito sancto habituri estis imitatores: ex vobis enim, ex vestro exemplo, & vestrâ auctoritate in religione hâc pendere debet tota posteritas.* Exactam hanc dependentiam cumprimis in Abrahami Patriarchæ ædibus observatam habemus, ubi filii ac servi omnes ad unicam Patrisfamilias directionem & exemplum operari consueverunt. Philo Hebræus; *Equidem dicere non possum, quid huic domui defuerit ad summam felicitatem, in qua apud homines excipi sustinuerunt Angeli. Qui poterant enim vel intra primum limen subsistere, nisi scivissent TOTAM DOMUM AD NUTUM PATRISFAMILIAS paratam, ceu navalem turmam, benè constitutam ad unum celeusma sui gubernatoris?*

Dependentia. S. Bern. ad fratres de Monte Dei. Philo lib. de Abraham.

19. Bartholomæus Rossus temonem, navi gubernandæ intentum, hoc lemmate donavit; TE STANTE TUTA. Innuebat videlicet, Ecclesiam Mediolanensem, ad cujus clavum S. Carolus sederat, non potuisse non tranquillam degere. Et certè Respublica aut civitas illa securitatem certissimam sibi polliceri audit, quæ pietatem ac cultum Divinum gubernaculi loco habet. Justi Lipsii dictum est; *Fulcrum imperiorum Religio & Pietas.* Joannes Papa Justiniano Imperatori in hæc verba scripsit; *Nihil est, quod ita nequeat occasui subjacere, quàm vera Religio. Hoc est enim, quod vestrum firmat imperium, hoc quod vestra regna conservat.*

S. Caroli regimen. Religio. Lips. lib. 1. Polit. Ioan. Papa ad Iust. Imp.

20. Clavus ad navim contra quasvis ventorum aut fluctuum injurias pro gubernatoris voluntate deservit. Unde unicam hanc vocem lemmatis loco præfert; DIRIGIT. Ita subditi majorum suorum exemplo, ceu temone validissimo, etiam adversus proprii genii stimulos concitantur. Verissimè Abbas Arcionus cecinit;

Exemplũ.

Che se un Numa hà lo scettro; il ciel si roti
A i sette colli in bellicoso aspetto,
Fian da guerriero affetto,
Ad onta delle stelle, i cor remoti.
I sacrificii, e i voti
Saran studio Latin, se i Regii esempli,
Fian più, ch' al guerreggiar propitii a i tempij,

Haud aliter Verbum Dei humanæ vitæ navim ad æternæ felicitatis portum dirigit. Absalon Abbas; *Quid aliud est vita humana, quàm navis quadam, quæ bonis operibus velut quibusdam mercibus onusta, ad diem futuri judicii tendere debet? Hujus gubernaculum sermo Dei est, qui in mari vitæ hujus, inter prospera & adversa, & varias tentationes, conducere eam debet ad portum salutis, sed cùm anima peccatrix verbũ Dei repulerit à corde suo, tunc ventis & procellis irruenti-*

Verbum Dei. Absalon Abb. serm. 6.

bus undique, quasi fracto gubernaculo, periclitatur tempestate vitiorum.

21. Mirum videri possit, vastam navigii machinam ab exiguo temone gubernari, & in partes quasvis flecti. Hâc de re Jacobus Apostolus; *Ecce & naves,* inquit, *cùm magnæ sint, & a ventis validis minentur, circumferuntur a modico gubernaculo.* Proinde Franciscus Raulinus Emblemati subscripsit; PARVO MAGNA REGUNTUR. Ita omninò unicus homo aut consiliarius integro exercitui, civitati, Provinciæ, ac Religioni gubernandæ sufficit. Porrò magna ac potens illa humanæ felicitatis vel miseriæ machina, lingua, solo silentio regitur, & in ostio continetur, ut Plato ad Axiochum docet; *Frænis seu loris ac flagello equos dirigimus; & navigamus aliquando velis navem expandentes, aliquando anchoris frænantes retinemus, seu degravamus, sic gubernanda lingua. Axioche, modò ut verbis armemus, modò ut silentio reprimamus.*

Iacob. 3. 4. — Monarchia. — Silentium. — Plato Epist. ad Axioch.

22. Temonis virtute, navis ad portum appellit. Unde lemma; NON IN INCERTUM. D. Sigismundus Laurentius, Clericus Regularis S. Barnabæ, Emblemate illo S. Paulum Apostolum repræsentavit, qui S. Ecclesiæ naviculam, gravissimis tempestatibus jactatam, assiduo laboris ac doctrinæ suæ studio ad tranquillum portum evexit; idque tantò felicius peragere potuit, quantò illustriore cœli radio corroboratus fuit. Quare de se ipso jure testatus est; *Positus ego Prædicator & Apostolus, veritatem dico, non mentior, Doctor Gentium in fide & veritate.* Porrò obedientia directo tramite ad genuinæ virtutis & æternæ beatitatis portum deducit. Unde obedientiæ te totum addic, & virtutem omnem absolvisti. *O felix & abundans gratia* exclamat jure merito S. Hieronymus, *in obedientia summa virtutum clausula est; nam simplici ingressu hominem ducit ad Christum.*

S. Paulus director S. Ecclesiæ. — 1. Tim. 2. 7. — Obedientia. — S. Hieron. Reg. monast. cap. 6.

CYMBA.

Caput IV.

23. Visu admodùm jucundum est, quando piscatores, cephalos capturi, nocturno tempore in mediâ cymbâ clarum aliquod lumen statuunt; quo viso, cephali nativo impulsu extra aquas versus lumen in naviculam prosiliunt, ac piscatoribus ingenti numero in prædam cedunt. Unde Henricus Farnesius cymbam illam hoc lemmate insignivit; MICANDO, ET SILENDO. Ita bonum exemplum, ore etiam tacente, maximos fructus facit. Deus, Mosi supra montem Sinai apparens, linguâ loquebatur igneâ; unde etiam, quod Sacra Pagina testatur, *Populus videbat voces*, non audiebat. Enimverò Deus, universum orbem profundissimo silentio gubernans, verborum suorum lucem solis oculis, non verò auribus manifestat. Philo Hebræus; *Dei verba*, inquit, *lucis modò videri ex Divinis oraculis discimus. Dicunt enim, quod totus populus videbat vocem, non audiebat, quia*, loquente Deo, *non erat hic aër plectro linguæ percussus, sed splendor virtutis lucidissimus.* Præclarè S. Petrus Chrysologus; *Magister verus, docenda faciens, obedientem perficit auditorem.* Atque adeò paucus verborum strepitus, & multus virtutum splendor, res quasvis maximas in subditorum aut filiorum animis operatur.

Exemplũ. — Exod. 20. 18. — Phil. lib. de migrat. Abrah. — S. Pet. Chrys. serm. 107.

24. Cymba, littori vicina, majore securitate gaudet, quàm in undarum alto jactata. Unde lemma; PROXIMITATE SECURITAS. Hinc conjicias velim, tantò majorem hominis divitis infelicitatem esse, quantò profundiori opum pelago innatat; pauperem è contra, dum terræ superficiem radit, vitâ omnium securissimâ perfrui. S. Chrysostomus; *Paupertas est manuductrix quædam in via, quæ ducit ad cœlum, unctio athletica, exercitatio quædam magna & admirabilis, portus tranquillus. Nihil opulentius illo, qui paupertatem sponte diligit, & cum alacritate suscipit.* Scitè Aloysius Novarinus canit;

Paupertas. — S. Chrys. serm. 18. in Epist. ad Hebræos. — Novarinus Aquar. n. 519.

Altum hæc cymba tenet, littus premit illa propinquũ,
Pauperis hæc vitam, divitis illa refert.
Incertum hic per iter mala certâ navigat aurâ,
Arbitrio cursum temperat ille suo.

25. Cymba, littori affixa, à Bargalio epigraphen recepit; EFFUGIT IMMODICAS. Illius hanc effigiem dixeris, qui grandi rerum terrenarum mole excussa, in vitam quietam ac tranquillam se recepit. Ad hoc propositum S. P. Augustinus; *Qui elegerunt vitam quietam, remoti a strepitu populari, a turbis inquietis, a magnis fluctibus sæculi, tanquam in portu sunt.*

Paupertas voluntaria. — S. August. Psal. 99.

Hâc in parte admirandum se exhibuit Carolus V. qui Imperio Romano in Ferdinandum fratrem suum, vastissimis verò regnis in Philippum II. filium suum liberè resignatis, sese, vitæ privatæ ac solitariæ captandæ causâ, in quoddam Hispaniæ Monasterium abdidit. Cæterùm etiam in Providentiæ Divinæ oceanum nunquam sine periculo longius provehimus; nam Lipsio asserente, *Providentia pelagus est, & cymbulam ingenii si immittas, fluctuabit, aut merget.*

Solitudo. — Arcana Dei. — Lips. Physiolog. ii. dissert. 12.

26. Cymba, fluminibus trajiciendo usitata, ab Abbate Ferro epigraphen recepit; TRADUCIT EUNTES. Martyrium, eleemosyna, aliæque similes virtutes, hominem è fluctuantis vitæ pelago in æternæ beatitatis ripam transferunt. S. Macharius, scitè de Divina gratia philosophatus, *Quemadmodùm*, inquit, *per se nemo potest trajicere, nec transire mare, nisi levem & tenuem naviculam è ligno constructam habeat; eodem nequit anima per se ipsam superare acerbum mare peccati; & difficilem abyssum improborum spirituum, nisi susceperit subtilem, cœlestem, & volatilem Christi spiritum, cujus beneficio, recto & brevi cursu ad cœlestem quietis portum pervenire poterat.* Cæterùm etiam sancta Ecclesia Romano-Catholica in Petri navicula viatores suos è præsentis vitæ pelago ad æternæ salutis portum transvehit.

Martyrium. Eleemosyna. — Gratia Dei. — S. Machar. Hom. 44. — S. Ecclesia.

27. Cymba, in fluminis alveo supra arenæ cumulum retardata, epigraphen tenet; EXTRAHET IMBER. Innuit videlicet, lachrymarum pluviis humanam mentem è miseria ad felicitatem, & è peccatorum carcere ad gratiæ libertatem sublevari. Et certè, quod miserias spirituales attinet, Petrus & Magdalena è noxarum captivitate solo inundantium lachrymarum imbre emerserunt. Quantùm verò ad miserias temporales, Ezechias in sepulchri arena jamjam recumbens solâ lachrymarum virtute ad pristinæ valetudinis portum est eluctatus. Unde Isaiæ ore pronuntiavit Deus; *Audivi orationem tuam, & vidi lachrymas tuas: ecce ego adjiciã super dies tuos quindecim annos.* S. P. Augustinus; *Post imbres lachrymarum inane non potest esse, quod tam vehementer rogatur ab eo, qui est fons omnium misericordiarum.*

Lachrymæ. — Isa. 38. — S. Aug. in Psal. 6.

28. Cymba, supra littoris arenam figurata, epigraphen sustinet; OTIANDO FATISCET. Scitè in rem præsentem canit Ovidius;

Ovid. lib. 1. Trist. Eleg. 1.

Vertitur in teneram cariem, rimisque dehiscet,
Si qua diu solitis cymba vacabit aquis.

Hinc discas velim, otium fœcundam esse gravissimorum damnorum parentem; nam cor humanum, nusquam ex otio timas agens, sexcentis vitiis opportunissimam pandit irrependi januam. Id probè edoctus Aristoteles, dicebat; *Comitatur ignaviam mollities, effœminatio, torpor vitæ, cupiditas; subest etiam quædam cupiditas,*

Otium. — Aristot. lib. de Virtut.

timiditas, & contentionis detrectatio. Et S. Joannes Chrysostomus; *Qui est otiosus, & multa temerè loquitur, & multa agit temerè, & toto die nihil optat, torpore & veterno mentem repletam habet.*

S. Io. Chrys. Hom. 5. in 1. Corinth.

29. D. Archangelus Conter cymbam, in littore hærentem, hoc lemmate notavit; OTIA CORRUMPENT. Opportunè Ovidius;

Ovid. lib. 1. Pont. Eleg. 6.

Cernis ut ignavum corrumpant otia corpus?
Et capiant vitium ni moveantur aquæ?
Et mihi si quis erat ducendi carminis usus,
Deficit, estque minor factus inerte situ.

Otium.

Cassiod. l. 7. Var. cap. 39.

Nervosè Cassiodorus; *Natura humana sicut duris laboribus instruitur; ita PER OTIA torpentia INFATUATUR.* Ab hac veritate persuasus Appius Claudius, frequenter solebat dicere; *Negotium populo Romano melius, quàm otium committi. Non quòd ignoraret,* subjungit Valerius Maximus, *quam jucundus tranquillitatis status esset, sed quòd animadverteret, præpotentia imperia, agitatione rerum ad virtutem capessendam excitari; nimiâ QUIETE IN DESIDIAM RESOLVI.* Tandem concludit; *Et sanè negotium, nomine horridum, civitatis nostræ mores in suo statu continuit, blandæ appellationis quiet plurimis vitiis respersit.*

Val. Max. l. 7. cap. 1. num. 1.

Moderatio.

30. Idem Conter Emblematis loco cymbam in mari figuravit, quæ explicatis tenuibus velis, ac flante placido vento, epigraphen monstrabat, SUFFICIT ISTE. Eadem moderati animi est indoles, qui non tantùm mediocri sorte contentus vivit, sed insuper inter affluentem melioris fortunæ prosperitatem sibi temperare novit, probè effati illius Ambrosiani memor, *sæculares dignitates & cupiditates mentem animumque perturbant, ut compos sui esse non possit.* Concinnè Seneca;

S. Ambr. lib. 3 in Luc. Senec. in Oedip. Act. 4.

Fata scilicet mihi
Fingere arbitrio meo:
Temperem zephyro levi
Vela, ne pressa gravi
Spiritu antennæ tremant.
Lene, sed modicum fluens
Aura, nec vergens latus
Ducat intrepidam ratem,
Tuta me media vehat
Vita, decurrente viâ.

31. Prava nostra natura, nì assiduo gratiæ Divinæ auxilio è miseriis spiritualibus sublevetur, mox præcipiti ruinâ in obvias quasvis voragines abripitur. Unde illam, meâ quidem sententiâ, cymbæ symbolo demonstrabis, quæ adverso flumine ab equo tracta, epigraphen ferat; NI TRAHOR, DISTRAHOR. Ab hoc proposito non multùm alienus Vates Regius, canit; *Nisi quia Dominus adjuvit me, paulo minus habitâsset in inferno anima mea.* S. Hieronymus; *Quomodò,* inquit, *qui adverso flumine lembum trahit, si remiserit manus, statim retrolabitur, & fluentibus aquis quò non vult ducitur; sic humana conditio, si paululum remiserit, discit fragilitatem suam, & multa se posse cognoscit.*

Gratia Dei necessaria.

Psal. 93. 17. S. Hieron. l. ... contr. Pelagium.

32. Cymba intra aquas, mercibus nimium quantùm onusta, subscriptionem tenet; NIMIO GRAVAMINE MERGAR. Hominem ebriosum hoc Emblema concernit, qui nimiâ vivendi intemperie prægravatus, paulò post immaturum vitæ suæ naufragium patitur. S. Joan. Chrysostomus; *Sicut navis, quæ aquis impletur, ut exhauriri nequeat, statim submergitur. Ita & homo, cùm crapula & ebrietate se ipsum exponit, in praeceps vadit &c.* Et S. Petrus Chrysologus; *Ut navem fluctus; corpus ebrietas sic demergit; hominem dat in profundum: lucra vitæ aufert, mortis facit subire naufragium.* Idipsum etiam de Ambitione, libidine, avaritiâ, aliove quovis vitio pronuntiare licet. S. Gregorii Nazianzeni consilium est;

Ebrietas.

S. Io. Chrys. Hom. 10. in Genes. S. Pet. Chrys. Serm. 41.

Ambitio.

S. Greg. Naz.

Nudus in hoc vitæ pelago decurre; gravata
Pondere ne pessum navis onusta ruat.

33. Cymba diversis mercibus instructa, tantò profundius in aquas subsidit, quò graviore pondere onusta fuerit. Unde lemma; INCREMENTO DESIDIT. Ita omninò spiritus humanus tantundem à cœlo recedere solet, quantò ampliore corporalium affluentiâ cumulatus fuerit. Enimverò. *Mulier innupta, & Virgo cogitat quæ sunt mundi.* De avaritia optunè dixit S. Nilus, *Monachus, qui multa possidet, est velut navis onerata, quæ in fluctuum tempestate facilè submergitur.* Unde Magnus ille vitæ spiritualis Magister opportunè consulit; *Pecuniam, & omnia, quæ mentem demergunt, atque opprimunt, contemnamus. Onus abjiciamus, ut navis parumper sublevetur.* Cæterum etiam pectus humanum, nimiis curis aut negotiis oppressum, tandem oneri illi ferendo longè impar, vires despondet, ac miserè succumbit. S. Ephræm; *Navis, si super tabulata pondus imponitur, facilè fluctibus quatitur, atque demergitur. Sin verò levis, ac sine onere, ventorum vi cito dissolvitur. Non dissimili ratione & anima, & corpus, si eis ultra vires imponatur onus, citò succumbunt. &c.*

Bona mũdi gravant spiritum.

1 Cor. 7. 34. S. Nil. Orat. 1. de Avar. Idem in Ascet.

Negotia opprimunt.

S. Ephræm. serm. de Vita & exercit. Monach.

34. Carbasis secundo ventorum flamine turgentibus, cymbæ per adversas Arni fluminis undas facili negotio progredi solent. Unde lemma; AURA DUCENTE, NON UNDA. Eorum hæc idea est, qui proprio suo genio & inclinatione in quævis vitia facilè devolverentur, nì potius rationis dictamini aut inspirationi Divinæ, quàm sensuum incitamentis sese permitterent dirigendos. Certè Socrates, naturâ suâ ad libidinem proclivis, effrenem hunc sensum tantâ prudentiâ edomuit, ut ipsius discipuli nec umbram quidem è tam potenti inclinatione in illo observare potuerint. S. Ignatius Loyola, naturâ suâ cholericus, maligno huic affectui adeò temperavit, ut gratiæ potius, quàm proprii genii stimulos secutus, expertissimis quibusvis phlegmaticus videri potuisset. S. P. Augustinus; *Ratio, quæ præsidet in mente, motus inferiores carnis, tanquam regnans & dominans, frenare debet; non immoderatè & illicitè passim vageque laxare.*

Moderatio passionum.

S. August. Fragm. 1. serm. cap. 5.

35. Hominem, conditione suâ contentum, nec ad sublimiora honorum aut divitiarum fastigia anhelantem, cymbæ Emblemate significabis, quæ littori vicina, epigraphen è Virgilio mutuam teneat; ALTUM ALII TENEANT. Justus Lipsius; *Rarò navis illisa est, quæ modico velo legit littus.* D. Gregorius Comaninus in mysticæ Theologiæ affectibus canit;

Contentũ esse suâ sorte.

Lips. Cent. 2. Epist. 18. S. Greg. Com. Mist. Theol. l. 2. Cant. 1.

Spuma trà l'onde più superbe il pino
Nel suo camino, e n' pena del orgoglio
Rompe à lo scoglio, ond' il nocchier pos' t' ange;
Ma non si frange quel, che terra terra
Se n' va la guerra boreal suggendo,
Auro accogliendo ne suoi lin modesta

S. Nilus, *satius est,* inquit, *humi cubantem vivere, & bono esse animo, quàm perturbatum in aureo lecto.* Et Ovidius;

S. Nil. Paranum 6. Ovid. lib. 1. Pont. Eleg. 9.

Ah! nimium, quod amice petis, moderatius optat,
Et voci, quæso contrahe vela tui.

36. Intra cæteram funebrem Cardinalis Horatii Spinolæ pompam, cymba videbatur, quæ velis decussatim

Innocentia ubique secura.

cussatim instructa epigraphen tulit; UBIQUE SECURUS. Innuebat videlicet, optimum illum Prælatum, bonitatis ac innocentiæ suæ causâ, inter omnes blandientis aut adversantis fortunæ ventos securum vixisse. Vespasianus Imperator, cùm Antecessores suos diversis insidiis exagitatos inaudîsset, respondit; *Nemo me injuriâ afficere, aut contumeliâ potest, quia nihil ago, quod alios lædere possit*, ut in ipsius vita refert Xiphilinus. Noverat enim sapientissimus Princeps, vitæ innocentiam ubique in portu navigare, & nullibi non securam degere. S. Chrysostomus; *Gaude de innocentia, & exulta, quæ ubique illæsa est, ubique secura. &c.*

Xiphilin. in Vita Vesp. S. Io. Chrys. in Homil.

57. Cymbæ carbasa decussatim disponi solent, ut, flantibus secundis & adversis ventis, progressu semper æquali è portu solvere possit. Proinde cymbam illam hoc lemmate insignies; FLATUS AD OMNES. Hominis prudentis hoc ingenium est, qui inter adversos hostium aut calamitatum concursus pede semper tranquillo incedere, & ipsam etiam perniciem in suum profectum cogere novit. S. Paulus in rem præsentem opportunissimè consulit; *In omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros per arma justitiæ à dextris & à sinistris: per gloriam & ignobilitatem; per infamiam & bonam famam, ut seductores & veraces. &c.* Paulus Consul Romanus apud Livium dixit; *Is demum vir erit, cujus animum nec prospera flatu suo efferent, nec adversa infringent.*

Prudentia.

2. Cor. 6. 4.

Livius l. 45.

38. Cymba, jamjam submergenda Emblematis loco inscriptionem præfert; MALE SINE MALO. Enimverò sicuti navis, temone destituta, inter fluctuum vortices naufragium facit, ita civitas, Respublica, aut Congregatio, si prudente Rectore aut vigile Prælato careant, paulò post in extremam perniciem præcipitabuntur. Verissimè pronuntiavit Sapiens; *Ubi non est gubernator, populus corruet*, Idipsum de bono suo Consiliario pronuntiet quivis Princeps. Plutarchus; *Ut in magnis tempestationibus validissimo clavo, optimo gubernatore, & pluribus fulturis opus est: sic magnas & turbulentas res administranti summâ sapientiâ opus est, quam cùm gubernator non habeat ex se, à probis consiliariis mutetur & discat oportet.* Augustus Imperator Consiliarios habuit Mecœnatem & Agrippam, post quorum mortem, si negotium aliquod infeliciter successit, exclamare est solitus; *Horum nihil mihi accidisset, si aut Agrippa, aut Mecœnas vixisset.*

Congregatio sine Rectore.

Prov. 11. 14.

Plutarchus.

Consiliarius bonus.

H A M V S.

Caput V.

38. HAmus, piscibus capiendis destinatus, ipsemet vicissim ab iis capitur. Unde lemma; ET CAPIO, ET CAPIOR. Hanc epigraphen etiam pisci, dum hamum admordet, subscribere licet. Ea justissimi Dei est providentia, ut perniciem, quam malevoli mortales aliis struimus, ipsimet plerumque sustinere cogamur. Labanus, homo ex asse fraudulentus, quidquid adversus Jacobum machinatus fuerat, illud totum paulò post non sine gravissimo suo damno luere debuit. *Pater vester circumveniebat me*, inquiebat ad dolosi parentis filias optimus Jacobus, *& mutavit mercedem meam decem vicibus, & tamen non dimisit eum Deus ut noceret mihi. Si quando dixit: Variæ erunt mercedes tuæ, pariebant omnes oves varios fœtus: quando verò è contrario ait; alba quæque accipies pro mercede: omnes greges alba pepererunt.* Affirmatè Salomon: *Qui decipit justos in via mala, in interitu suo corruet. Justum est enim*, inquit interpres P. Cornelius à Lapide, *ut qui alium dolo circumscribere conatur, ipse eodem circumscribatur: æquum est, ut qui aliena appetit, sua perdat: par est, ut qui alterius bona per fraudem concupiscit, sua ei cedat. Sic Pharao & Ægyptus, dolosè spoliantes & opprimentes Hebræos, eodem dolo ab eis spoliati & oppressi sunt.* Porrò homo superbus, ambitiosus, aut avarus, dum à fallaci mundo aliquid honoris, fastûs, aut divitiarum extorquet, benè de se ipso dixerit, *Et capio, & capior*: quippe qui voluptatis transitoriæ escam avidiore dente admordens, ab eâdem miserrimè implicatur. De mundo disserens S. Gregorius Nyssenus, ait; *Tanquam escam quandam hanc mundanam occupationem pravo hamo avidioribus porrigit.* Seneca testatur, hominem, dum capiendis mundi delitiis inhiat, ab iisdem arctissimè irretiri. *Magnæ voluptates in magnum malum evasère, CAPTÆQUE CEPERE.*

Par pari referre.

Gen. 31. 7.

Prov. 28. 10.

Corn. à Lap. in hunc loc.

Mundanus.

S. Greg. Nyss. Tract. de Orat.

Voluptas mundi.

Senec. lib. de Vita beat. cap. 14.

40. Hamus, escam ex unco suspensam præferens, epigraphen tenet; LATET UNCUS IN ESCA. Ita omnino sub suavi sensuum ac voluptatum escâ funestus peccati aculeus propinatur, qui in delinquentium viscera crudeli remorsu grassatur. Stephanus Cantuariensis super illud Habacuc, *Totum in hamo sublevabit:* ait; *In hamo esca voluptatis desiderabilis ostenditur, sed uncus tenax latet, qui cum esca comeditur; sic in concupiscentia carnis, ostendit diabolus escam voluptatis, sed latet aculeus peccati:* Theodoretus de Rege Davide ait; *Vidit mulierem, quæ lavabatur; & formæ inescatus pulchritudine, devoravit hamum peccati.* Etiam veteres Poëtæ escam penitus melleam offerunt, quippe in quibus reperiuntur *Multa præclara, multa magnifica, multa & propè Divina.* Sed quid? *Inest commixtum his insigne aliquid veluti escarum elegans, atque eminens, quod à spinis minimè videtur posse divelli, ita sunt simul conglutinata inextricabili pice honesta cum turpibus*; ut in rem præsentem eruditè asserit D. Matthæus Bossus. Eodem Emblemate Christum, in rupe Golgotheâ de morte triumphantem, signifi[illegible]re licet; hæc enim jamjam Servatoris humanitatem, ceu escam exoptatissimam avidè devoratura, tandem Divinitatis aculeo transfixa, exanimis pendere debuit. Absalon Abbas, *Signum victoriæ in ligno Crucis constituere voluit, in qua dum hostis antiquus appetiit escam carnis, transfixus est aculeo Divinitatis.* Cæterùm quisquis sanctissimam Eucharistiam indigno ore recipit, is non quidem escam vitalem, sed mortiferum aculeum prehendit. *Qui enim manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit.*

Voluptas sensualis.

Steph. Cant. lib. Alleg. in Habac. 1. 15.

Theod. quæst. 125. in lib. 2. Reg.

Poësis antiqua.

Matth. Bossus de instit. juventutis memo. Dispu. oat. 5.

Crux Christi.

Absal. Abb. Serm. 18.

Eucharistia indignè sumpta.

1. Cor. 11. 29.

41. Hamo inscripsère; NON CAPIO, NISI CAPIOR. Ita Christus, instar hami, animas illas prehendit ac possidet, quæ illum, ceu escam angelicam, in SS. Eucharistia accipere satagunt. Porrò Verbum Dei tantundem intra animas nostras operatur, quantùm ab iisdem gustatum & apprehensum fuerit. Testem locupletissimum habeto S. Bernardinum Senensem; *Verbum Dei*, inquit, *hamo simile est, quod nisi CAPIATUR, NON CAPIT.* Et S. Augustinus; *Sic est sermo Dei tanquam pisci hamus, tunc CAPITUR, DUM CAPIT.*

Eucharistia.

Verbum Dei.

S. Bern. Sen. Tom. 2. ser. 9. art. 0. cap. 3. S. Aug. Tract. 42. in Ioan.

41. Comes Joannes Carolus Morando, inter Vivaces Placentinos, Symboli loco hamum figuravit, qui flumini immersus non quidem primo suo jactu, sed interpositâ aliquâ morulâ, ingentem piscium prædam fecit. Epigraphen sibi cognominem subdidit, MORANDO. Innuebat videlicet, scientias è Minervæ undis, non quidem tumultuariè aut cursim tentatis, sed assiduâ ac diuturnâ diligentiâ investigatis, hauriri posse. Ad hoc propositum Seneca; *Primum argumentum compositæ mentis existimo, posse consistere, & secum MORARI. Certis ingeniis IMMORARI, & innutriri oportet, si velis aliquid trahere, quod in animo fideliter sedeat.*

Scientia per diligentiam acquiritur.

Senec. Ep. 2.

43. Hamus

Mundi voluptates.

S. Basil. Hom. 2. in Psal. 1. S. Nil in Paran. nu. 137. Plautus.

43. Hamus liberalem escam piscibus subministrat, non quidem famis explendæ causâ, sed ut incautis libertatem ac vitam eripiat. Lemma; EXHIBET, UT ADIMAT. Haud aliter mundus, improvidum hominem quiete, divitiis, ac æternâ salute spoliaturus, pauculas caducæ voluptatis quisquilias porrigit. S. Basilius; *Beatus qui non per voluptatis inescationem circumactus est ad interitum, sed per patientiam salutis spem concepit. &c.* S. Nilus; *Læta hujus vitæ fluxa ne te oblectent. Hami enim sunt, animas ut pisces irretientes.* Et Plautus;

Sapientum illud dictum te audisse reor sæpius.
Voluptas est malorum esca, quod eâ non minus homines,
Quàm hamo capiantur pisces.

Par pari reddere.

Isa. 14. 2.

44. Hamus suos pisces nonnisi ab iisdem piscibus captus capit. Unde lemma; CAPIENTEM CAPIO. Eorum hæc idea est propria, qui perniciem, sibi creatam, bonâ sorte in ipsummet authorem retorquent. Isaias, Israelis populum solatus, respondit, Babylonios iisdem catenis providente Deo olim stringendos esse, quibus Hebræi modò captivi detinentur. *Possidebit eos domus Israël super terram Domini in servos & ancillas: & erunt CAPIENTES eos, QUI SE CEPERANT.*

Christus sepultus.

Osea 13. 14. Rup. Abb. in hunc loc.

Certè Christus sub carnis esca Divinitatis suæ hamum occultabit: unde à morte devorandus, ipsammet mortem jugulavit. Hunc de morte victâ triumphum Oseæ vaticinio dilucidè testatus est Servator. *Ero mors tua, O mors; morsus tuus ero inferne.* Id est, interprete S. Ruperto Abbate, *Mordebis me, O inferne, & ut hamum devorabis; sed postea hamo Divinitatis meæ dirumpam ventrem tuum, & exibo.*

Voluptas mundana.

S. Basil. Orat. 4. Ant. Meliss. serm. 16. Hæreticus. S. Isid. Pelus. lib. 1. Ep. 102.

45. Hamus escæ suæ illecebris piscem suaviter quidem allicit, at paulò post unco ferreo improvidum suspendit, & è nativo suo elemento in fatalem auram rapit. Unde Carolus Rancatus hamo inscripsit; ALLICIT, ET ELICIT. Hæc ipsa voluptatis terrenæ est vafrities, quæ incautos mortales in sinum pellicere solita, tandem fortunis omnibus illos exuit. In hoc argumentum S. Basilius; *Voluptas est quidam hamus diaboli, ad perniciem nos trahens.* Et Antonius in Melissa; *Voluptas hamus diaboli, ad interitum trahens.* S. Isidorus Pelusiota eodem Emblemate hæreticorum malitiam demonstrat, qui fucatâ verborum suavitate auditores alliciunt, & à salutis viâ distractos, in æternam perniciem rapiunt. *Quemadmodum,* inquit, *nautæ hamum escâ occultant, ac pisces improvisò capiunt; eodem modo improbi hæresum defensores, sermonis suavitate perversas suas sententias obtegentes, simpliciores homines ad mortem, tanquam hamo quodam, trahunt.*

Maria V. salutem procurat.

Blos. in Monil. spirit. c. 6.

Cæterùm si noxam omnem seponas, symbolum istud cumprimis insignem Mariæ Virginis benevolentiam explicat, quæ in miseros peccatores, suavissimo materni amoris melle inescatos, è scelerum ac æternæ perditionis cœno eripit; atque adeò ALLICIT, ET ELICIT. Ludovicus Blosius testatur, Deum S. Catharinæ Senensis ore dixisse; *Maria est à me electa, parata, & posita, tanquam esca dulcissima, ad capiendos homines, & præcipuè animas peccatorum.*

Mors improvisa.

S. Greg. in Cat. aur. Luc. c. 12. v. 4. & 46.

46. Hamus incautos pisces, cùm omnium minimè suspicantur, libertate ac vitâ spoliat. Unde inscriptio; DECIPIT INCAUTOS. Ita mors peccatorem fatali suo ictu plerumque tum demum transfigit, quando inter mundi illecebras tranquillus & improvidus volutatur. S. Gregorius Papa super illud Lucæ, *Quâ horâ non putatis, filius hominis veniet,* ait; *Improvisa mors veniens, carnis nostræ habitaculum irrumpit.* Et rursus; *Veniet Dominus servi illius in die, quâ non sperat, & horâ quâ nescit.* In rem præsentem canit Joannes Baptista Bargioccus;

Bargioccus Epigr. l. 2. 71.

Est mare vita fugax, in quo nos piscis adinstar
Ludimus, est hamus mortis iniqua manus.
Incautos igitur pisces ceu fallit arundo,
Sic fatuos fallit mors inopina viros.

Munera incurvant.

Iob 36. 18.

S. Amb. in Ep. ad Cor. 2. 1. Reg. 16.

Matth. 26. 15.

47. Calamus piscatorius, ubi prædam ex unco suo suspensam sentit, mox è pondere illo depressus, inclinari solet. Henricus Engelgrave epigraphen subdidit; AD PRÆDAM SE INCLINAT. Ita, prô dolor! humanas mentes, quantumvis erectas ac justas, ad munerum præsentiam inclinari ut plurimum cernimus. Jobi parænesis est; *Non te superet ira, ut aliquem opprimas; nec multitudo donorum inclinet te.* S. Ambrosius; *Munera excæcant oculos Judicum, & vim authoritatis inclinant.* Erat equidem David, ipsiusmet Dei testimonio, rectus & justus; at pauculis Sibæ muneribus sese ad injustissimam sententiam ferendam inclinari permisit. Isaacus, quòd ab Esau, homine flagitiosissimo, nonnullas prædas venatorias recepisset, majore amore illum, quàm justissimum Jacobum prosequebatur. Judas Iscariotes, proprio quæstu incurvatus, metamorphosi penitus inauditâ, è discipulo in Magistri sui proditorem evasit.

Maria V.

S. Epiph. orat. de laud. Deip. Bus. Hym. Græc. p. 32.

48. Esca ex hamo super aquas suspensa, epigraphen à P. Masenio accepit; SINE FRAUDE FALLIT. Maria Virgo ad capiendum Deum suavissimè allicit, & instar dulcissimæ escæ invitat. Ut adeò rectè à S. Epiphanio cognominetur. *Esca spiritualis hami, qui est Divinitas.* Et à Butcone, *Ministra cibi sancti.* Emblematis mentem hoc epigrammate explicat P. Masenius;

Qualis ab hamato suspenditur esca flagello,
Abdita quæ blando porrigit æra cibo.
Talis, ad absconsi capiendum Numinis hamum,
Instar habet dulcis mellea Virgo boli.

N A V I S.

Caput VI.

Auxilium Divinum in rebus desperatis.

Ovid. lib. 9. Metamor. Lact. Firm. lib. 2. Divin. Instit. cap. 1.

49. NAvis in mari undique quassata & lacera, epigraphen tenet; VOTA SUPERSUNT. Vel ut Bargalio placet; SALUS TANTUM AB ALTO. Innuit videlicet; in rebus desperatis unicam è cœlo opem sperandam superesse. Ovidius;

---------- Dum prora timentur,
Est locus in uno,

Plinii dictum est; *Tunc votorum præcipuus locus est, cùm spes nulla est.* Huic affinis Lactantius Firmianus; *Si quis,* inquit, *in mari, vento sæviente jactatur, Deum invocat; si quis aliqua vi afflictatur, hunc implorat: si quis ad extremam mendicandi necessitatem deductus victum precibus exposcit, Deum solum obtestatur. Nunquam igitur Dei meminerunt, nisi dum in malis sunt.*

Constantia.

Horat. lib. 1. Epist. 10.

50. Navigii vela nonnunquam substringi solent, ut etiam inter adversos ventos gressum suum prosequi valeat. Unde lemma; ET ADVERSO FLANTE, seu ut alii inscripsêre; PROSPERA INTER ADVERSA. Vel, CONTRARIIS PROVECTA NOTIS. Animi constantis hanc effigiem dixeris, qui gravissimis malis incursatus, à cœpto tramite prosequendo nec minimam moram sibi injici patitur. Horatii consilium est;

---- Tu, cum tua navis in alto est,
Hoc age, ne mutata retrorsum te ferat aura.

S. Ambr. lib. de Iacob. c. 8.

S. Ambrosius iisdem omninò coloribus genuinam veri sapientis constantiam ac prudentiam describit; *Perfecti enim est viri, communicatem naturæ sustentare*

animi virtute, & ad meliora adducere, nec succumbere iis, quæ plerisque terribilia ac formidolosa videntur, sed quasi providum gubernatorem navem in tempestate regere, atque occurrendo insurgentibus fluctibus magis vitare naufragium sulcando undas, quàm declinando. Non iste in persecutione pavidus, non in tormentis mollior: sed quasi athleta fortis, qui repercutiat verberantem eum gravissimo licet dolore luctetur, nec se miserabilem præbeat, sed ostendat, tanquam in laterna lumen, etiam inter asperas procellas, & gravissimos flatus suam lucere, nec extingui posse animi virtutem.

51. Navis velorum loco Fortunam, è temone verò virtutem præferens, epigraphen subnectit; UTRIUSQUE AUXILIO. Eodem prorsus sensu navem, ad portum appulsam, hoc Virgilii lemmate insigniebant; FORS, ET VIRTUS. Enimverò humanæ felicitati portum suum contingere, non licet, nisi auxilii Divini fortunâ, & cooperationis nostræ virtute simul concurrentibus. S. Joan. Chrysostomus. *Quando quod à nobis est offerimus, liberaliter Divinam operationem consequimur; nam ut ne desides & supini simus, vult etiam nos aliquid conferre; quo sic sua declaret, ut non totum sit superni auxilii, sed oporteat etiam nos aliquid simul afferre &c.* Optimè ac compendio dixit Justus Lipsius; *Laboranti Deus allaborat.*

Virgil. lib. 12. Æneid.

Cooperari gratiæ.

S. Io. Chrys. Hom. 33. in Gen.

Lips. Cent. 3. ad Belg. Ep. 6

52. Navis ad cynosuræ & pixidis nauticæ nutum unicè dirigitur: illarum enim beneficio inter ancipitis pelagi fluctus, gressu nunquam excerrante, incedit. Epigraphen subjunges; REGIMEN AB UTROQUE. Ita omninò cujusvis Reipublicæ aut Regni navigium, à Divinâ Providentiâ ac sollicitudine humana gubernatum, non potest non ad salutis portum pervenire. Cùm olim præsente Ferdinando II. Imperatore de bellicis tumultibus, indies majoribus; de ingravescentibus summis periculis, & de Provinciis ut plurimum exhaustis haberetur sermo, respondit Ferdinandus, *Faciamus quod in nobis est, & sinamus hæc & nos à Deo regi ac dirigi:* ut in ipsius vita refert Lamormainus. Idipsum in microcosmi nostri regno contingit, ubi corpus à Deo & animâ in virtutis tramite contineri debet. S. P. Augustinus, *Vis, serviat caro tua animæ tuæ? Deo serviat anima tua. Debes regi, ut possis regere, nam lucta ista tam periculosa est, ut si deviserit rector, ruina sequatur.*

Deus homini cooperans.

Lamorm. c. 6.

S. Aug. serm 43. de Verb. Dom. c. 3.

53. Navis, venti afflantis ope in portum compulsa, epigraphen tenet; QUANTO MEN TI SPERAI TANTO PIU' CARO. Id est; INSPERATUS JUCUNDIOR. Ita nimirum beneficia illa omnium habemus acceptissima, quæ inopinantibus nobis accidunt. Horatius;

Auxilium insperatū.

Horat. lib. 1. Epist. 4.

> *GRATA superveniet, QUÆ NON SPERABITUR hora.*

S. Joannes Chrysostomus in illa D. Matthæi verba commentatus, *Multi ab oriente & occidente venient, & recumbent cum Abraham &c. in regno cœlorum: filii autem regni ejicientur in tenebras;* ait, has Christi voces Judæis geminatum terrorem, gentibus verò geminatam lætitiam creâsse. *Judæis quidem non solum quod exciderunt, sed etiam quòd suis & propriis exciderunt, dolendum. Gentibus verò, tum quia bonorum compotes facti sunt, tum QUIA QUÆ NON SPERAVERUNT CONSECUTI, certè gaudendum.*

S. Chrysost. Hom. 27. in Matth. 8. 11.

54. Navis, ad portum delata, epigraphen tenet; LABORE ET VIRTUTE. Ita nimirum ad æternam gloriam, ceu gentis humanæ portum, nonnisi laboris & virtutis beneficio appellimus. Unde illam S. Paulus coronam justitiæ vocat; *Reposita est mihi corona Justitiæ;* quippe quòd meritis ac sudore nostro comparanda sit. Ad hoc propositum S. Thomas Villanovanus; *Non modica est hæc Sanctorum prærogativa, non levis honor, quod gloriam, quam habent, non purè gratis, sed sibi eam meritis & laboribus, sanguine & morte acquisierunt &c.*

Beatitudo.

S. Tho. Vill. Tract. de Dom. Adv.

55. Ferdinandus Archidux Austriæ Symboli loco Navim figuravit, quæ jactis anchoris in medio mari sistebatur; cum lemmate, FIRMATA RESISTIT. Ni fallor, in anchoris pietatem, justitiam, cultum Divinum, & Religionem, veluti potissima regni firmamenta, repræsentabat. *Nam*, teste Senesio, *Regni quoque basis pietas erga Deum.* S. Cyrillus Alexandrinus observat, quòd, sceleratis Judæorum Regibus, à legis ac cultûs Divini observantia deflectentibus, semper tota Respublica, instar jactatæ navis, ab interna & externa seditionum tempestate horrendum quassata fuerit. At contrà quicunque animum pietati addixissent, nunquam non ab hostibus rediisse victores, summamque regno suo quietem conciliâsse. *Quotquot ex illis regibus,* inquit, *cultu & observantiâ, quæ Deo debentur, impiè contemptis, legibusque justitiæ administris pro nihilo ductis, suo fastui, suisque libidinibus verè indulgendum esse putaverunt, omnes hi mali & miseri, malè & miserè perierunt. Contra verò quicunque se pios in illum declararunt, quæque illi placitura credebant, omni ope præstare elaborarunt, citra sudorem ac pulverem hoste devicto, debellatoque triumphum cecinerunt.* Exempli loco Davidem, Josiam, Josaphatum, Ezechiam, aliosque habeto. Porrò è S. Laurentii Justiniani sententia, Timor Dei anchoræ vicem subit, ut animæ nostræ navis nunquam non adversus quosvis scelerum incursus ac Dæmonum insidias triumphet. *Timor,* inquit, *stabilem animum reddit, sicut anchora navem stare facit. Anchora namque mentis est pondus timoris.*

Religio firmat regnū.

Senes. orat. de Regno

S. Cyrill. Alex. de recta in Christum fide ad Theodosium.

Timor Dei

S. Laur. Iust.

56. Vela, in mali fastigio distenta, celeriorem navigii cursum maximè promovent. Unde lemma, VEHEMENTIUS ELATA COMPELLUNT. seu ut aliis placet; ELEVATA CELERIUS. Ita homo auxiliarem bonitatis Divinæ auram tum demum felicissimè experitur, quando fiduciæ suæ carbasa versus cœlum explicat. *Oculi enim Domini contemplantur universam terram, & præbent fortitudinem iis qui corde perfecto credunt in eum.* Cassiodorus; *Magna contra diabolum arma sunt, in suis viribus fiduciam non habere, sed Deum rogare, qui adversarium possit reprimere.*

Fiducia in Deo.

2. Paral. 16. 9.

Cassiod. in lud. Psalm. Quoniam humilitas est unica virtus animæ nostræ.

57. Bargalius in mari turbato navim depinxit, quæ velis ex antenna flaccescentibus ac contractis, epigraphen tenebat; EFFUGIT DEMISSA PROCELLAS. Mens Emblematis erat, hominem in paupere fortuna longè securiorem incedere, quàm in quocunque dignitatum fastu. Ovidius,

Moderatio. Humilitas.

Ovid. lib. 3. Trist. Eleg. 4.

> *EFFUGIT hybernas DEMISSA antenna PROCELLAS,*
> *Lataque plus parvis vela timoris habent.*
> *Tu quoque formida nimium sublimia semper,*
> *Propositique precor contrahe vela tui.*

Nec aliter Horatius,

Horat. lib. 2. Carm. Od. 10

> *Rebus adversis animosus, atque*
> *Fortis appare: sapienter idem*
> *Contrahes vento nimium secundo*
> *Turgida vela.*

Et S. Basilius; *Humilitatis viola, dum imis contenta sunt, nullis flatibus impelluntur.*

S. Basil. de laud. vitæ solitud.

58. Eodem Bargalio authore, navis grandior, in aquis persistens, epigraphen tenet; QUOVIS IN PORTU. Animum tranquillum ac indifferentem hæc idea describit, qui suos affectus non intra solam patriam

Indifferent.

patriam aut aliam quamcunque particularem provinciam coarctari promittit, sed, veluti totius mundi civis, pro voluntatis Divinæ nutu quasvis terræ partes incolere, perinde habet. Seneca de se ipso protestatur; *Magno animo nos, non unius urbis mœnibus clausimus, sed in totius orbis commercium emisimus: patriamque nobis Mundum professi sumus.* Et meus Concanonicus Hugo de S. Victore; *Magnum virtutis principium est, ut discat paulatim exercitatus animus visibilia hæc & transitoria primùm commutare, ut possit etiam postmodum relinquere. Delicatus ille est, adhuc cui patria dulcis est: fortis autem, cui* OMNE SOLUM PATRIA EST; *perfectus verò, cui totus mundus exilium est.*

Senec. lib. de Tranquillit. animi cap. 3.
Hug. Vict. l. 3. Didasc. Erudit. cap. 20.

59. Navis, explicatis velis tranquillum oceanum ingressa, epig. tenet; DUBIUM TENTAT ITER. Enimverò nimia felicitas individuos habet timorem & periculum. Seneca; *Magni animi est magna contemnere, ac mediocria malle, quam nimia. Illa enim utilia sunt, & hæc eo ipso quod superfluunt, nocent.* Diviné Horatius;

Felicitas periculosa.
Senec. Ep. 39.
Horat.

O navis, referent in mare te novi
Fluctus. O quid agis? fortiter occupa
Portum.

Et S. Leo Papa; *Melior est gradus lentior per iter rectum, quam velocitas festina per devium.*

S. Leo serm. 2. de jejun. Pentec.

60. Navis, ventorum impetu è puppi sub cœlo pluvio propulsata, inscriptionem refert. JUVAT AER ET IMBER. Nam vela, recentibus pluviis madefacta, ventorum flaminibus excipiendis habiliora redduntur; sicque navis gemino venti ac imbris adminiculo vastum maris iter felicissimè emetitur. Ita nimirum res plurimæ, quæ perniciem adferre videbantur, in favorem nostrum cedunt. Eodem Emblemate demonstrabis, animam pœnitentem, suspiriorum vento ac lachrymarum pluviis impellentibus, tandem ad salutis portum deferri. S. P. Augustinus; *Non possumus pervenire ad vitam impœnitendam, nisi per mala vita pœnitentiam.*

Calamitas utilis.
Pœnitentia.
S. Aug. serm. 131 de Temp. cap. 2.

61. Navis Magellanica, cui Victoriæ cognomen, totius mundi ambitum emensa est. Unde epigraphen, Lunæ subscribi solitam, præferebat, ÆMULA SOLIS. Haud aliter Sancti Apostoli, post relictas Galileæ naves, *Sicut quidam volucres effecti, ipso etiam sole pernicius, omnem perlustravêre terram, spargentes ubique lumina veritatis*; uti disertis his verbis testatur S. Joannes Chrysostomus. Cæterùm etiam Magnatum fama per orbem universum diffunditur. Joannes Capponus de Alexandro Ludovisio, postea Gregorio XV. canit;

Apostoli.
S. Io. Chrys. Homil. in Matth.
Fama Magnatum.

Vola il tuo nome in più d'un clima altero,
Dal freddo Scita, ad più lontano Ibero.

62. D. Cherubinus Brusonus Emblematis loco navim onerariam depinxit, quæ explicatis velis per vastum oceani iter volitans, epigraphen è Virgilio sumptam monstrabat; ACQUIRIT EUNDO. Innuebat videlicet, pretiosas prudentiæ, ac exterarum cognitionum merces peregrinando comparari. Id encomii ab Homero, aliisque Græcis cumprimis retulit Ulysses;

Peregrinatio.

Qui mores hominum multorum vidit, & urbes.

Anima Deo chara, ceu navis in hoc mundi pelago *acquirit eundo*; indies enim nova veræ perfectionis incrementa capit. In sacrâ Genesi de Rebecca dicitur; *Perrexitque ut consuleret Dominum.* Origenes ex hoc loco gratiosam dubitandi occasionem sumens, *Quò*, inquit, *abiit Rebecca? Nonne ubique est Deus? Qui ergo abiit, unde non esset ad locum ubi esset Dominus?* mox que ipse sibi interpres, ad propositum nostrum ait, *Ego puto, quod non de loco ad locum abierat, sed de vita ad vitam, de actu ad actum, de bonis ad meliora transierit, de utilibus ad utiliora perrexerit, de sanctis, ad sanctiora properaverit.* Demum doctrinæ suæ firmamentum ex illo Mosis facto addit, qui Deum nobilissimâ Angeli specie in ardente rubo conspicatus, dixit; *Transeam & videbo*. seu ut vulgata Biblia legunt, *Vadam & videbo*, ubi significare volebat, *Non utique se aliquod spatium transiturum; quia propè ipsum erat visio in ore & in oculis ejus, sed dicit: Transeam, ut ostendat se commutatum visione cœlesti, ad superiorem vitam debere conscendere ab his, in quibus erat, ad meliora transire.* Tandem concludit; *Igitur sancti non de loco ad locum, sed de vita ad vitam, de institutis primis abeunt ad instituta potiora.* Cæterùm homo, si in pueritia aliquam sapientiæ aut prudentiæ sementem spargat, tandem exercitationis assiduæ progressu in senem sapientissimum ac prudentissimum evadet. Eò quippe illud Salomonis consilium collimat; *Audi consilium, & suscipe disciplinam, ut sis sapiens in novissimis tuis.*

Profectus.
Gen. 25. 22. Orig. in hunc loc.
Exod. 3.
Prov. 19. 20

63. Maria Virgo, ad Elisabetham invisens, navis Emblemate significatur, quæ in oceani aquis tanto incedit profundior, quò pluribus mercibus onusta fuerit. Unde lemma; ONUSTIOR, HUMILIOR. Enimverò Virgo Beatissima, Deo optimo ac Maximo gravida, cognatam suam affectu humillimo visitavit, ejusque obsequiis se subdidit. *Conveniendum est*, inquit S. Ambrosius, *quia superior venit ad inferiorem, ut inferior adjuvetur; Maria ad Elisabeth, Christus ad Joannem.* Illa ipsa cujusvis hominis justi est indoles: quantò enim majore virtutum ac meritorum pondere gravis fuerit, tantò demissiorem sui ipsius existimationem concipit.

Mariæ V. Visitatio.
S. Ambros.
Justus.

64. Hominem, adversus beneficia gratum, & ex alterius directione aut favore penitus suspensum, navi non absimilem dixeris, quæ præviam columbam studiosè assecuta, epigraphen reddat; HAC MONSTRANTE VIAM. Nam, Plinii testimonio, apud Taprobanitas nulla in navigando erat siderum observatio, sed solis præviarum volucrum vestigiis sedulò affixi, in terras quasvis remotissimas navigabant. Angeli Tutelaris hoc Emblema est, qui, veluti columba cœlestis, inter omnia viarum invia Ducis fidissimi loco præcedit. *Ecce ego mittam Angelum, qui præcedat te, & custodiat in via, & introducat in locum, quem paravi.* Et rursus, *Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis. Cautè ergò ambulat*, subdit Mellifluus Bernardus, *ubi sunt Angeli, ut custodiant te in omnibus viis tuis.* Porrò opportunè in rem præsentem de Maria Virgine, ad cœlos assumptâ, canit S. Ecclesia; *Vidi speciosam sicut columbam, ascendentem desuper rivos aquarum, &c.* Enimverò quando columba illa Virginea alas suas versus cœlestem patriam sublevavit, suis clientibus viæ compendium ostendit, eosque ad illam celerrimè assequendam & imitandam excitavit.

Angelus Custos.
Exod. 23. 20.
S. Bernard ser. 40 super Accesserunt Angeli &c.
Mariæ V. Assumptio.

65. D. Carolus Ghioldus, insignis Collegiatæ ad S. Nazarium Mediolani Theologus, Emblematis loco navim depinxit, quæ præviam stellam in oceano secuta, epigraphen tulit; SEQUOR PRÆVIAM; seu PRÆVIUM SPECTAT. Nempe miram illam industriam significabat, quâ Federicus Borromæus, Cardinalis & Archiepiscopus Mediolanensis, gloriosa S. Caroli, cognati sui, exempla in gubernanda Ecclesia Mediolanensi studiosissimè assequi est conatus. Emblemati explicando meus D. Carducius hos Jambos subjunxit;

Imitatio.

Ut puppis Astri prævium spectat jubar,
Sic Federicus Carolum sequitur Ducem.

Epiphonema jungit Seneca; *Optimum est, majorum sequi vestigia, si rectè præcesserint.*

Senec. in Proverb.

66. D. Arelius navim in alto mari figuravit, cũ lemmate. PROCUL ADVECTA GRATIOR. Indies

Res exteræ majore habentur pretio.

Prov. 31. 10
Corn. Iansf. in hunc loc.

Salazar. in hunc loc.

quippe experimur, res exteras majore pretio haberi, quam domesticas. Unde Salomon grande mulieris illius pretium ac dignitatem demonstraturus, inter cætera encomia etiam hoc recenset; *Procul & de ultimis finibus pretium ejus.* In hunc locum commentatus Cornelius Jansenius, *Pretium ejus mulieris,* inquit, *est procul petendum, & de ultimis finibus terræ petendum, hoc est pretium ejus magnum est, carum, & rarum, ut ea quæ longè afferuntur.* Et P. Ferdinandus Quirinus Salazar; *Hujus utique mulieris pretium ingens est, quemadmodum earum rerum, quæ procul ab extremis terrarum finibus apportari solent. Eâ enim, quæ aliunde adducuntur, pluris fieri solent, quam illa, quæ tellus patria passim fundit.* Huc non inopportunas censui sequentes binas Comitis Fulvii Testi strophas;

Fulv. Test. p. 2 delle sue Poesie.

Gradito è ciò che pellegrino arriva:
Familiar tesoro
Scema di pregio, e ne la copia è vile.
Gigli, e Narcisi eran del nostro Aprile
Volgar pompa, e trà loro
Porpora trivial la Rosa apriva;
Quando da strana riva
Vennero sconosciuti, e però grati
I Tulipani à far più belli i prati.
O qual, prima che'l di l'Alba rischiari
Fà d'armonico grido
Filomena sonar l'ombre selvagge;
Ma sol perche frequente in nostre piagge
Fabrica ai figli il nido,
Di sua bocca i concenti escon men cari:
Traggan per vasti mari,
Augei da le Canarie i lenni Ispani.
Più canori saran, perche più strani:

67. Religiosus, quandam sæcularium Academiam ingressus, Emblematis loco navim expressit, quæ maris littora legens, epigraphen tulit; EXTRA, NON PROCUL. veluti diceret, se, tametsi à sæculo abstractum, honestis ac virtuosis sæcularium exercitationibus etiamnum licitè gaudere posse. Insuper Religiosos hoc Emblema concernit, qui vitæ contemplativæ & activæ ex æquo addicti, mundo quidem, proprii spiritualis profectûs causâ, valedixêre; nunquam tamen extra illum adeò longè recedunt, quin animarum indigentiis auxiliarem dexteram porrigere valeant. Inclyta Societas Jesu, ad hanc vivendi normam composita, in Regularum summario ita statuit; *Finis hujus Societatis est, non solùm saluti, & perfectioni propriarum animarum, cum Divina gratia vacare: sed cum eâdem impensè in salutem & perfectionem proximorum incumbere.* S. Gregorius Papa illud Ezechielis arcanum examinans, quod cœlestia animalia *ibant & revertebantur in similitudinem fulguris*; ait, *Benè revertentia animalia, coruscanti fulmini comparantur, quia Sancti viri, cùm ad superna contemplanda evolant, tum bona cœlestia, quæ saltem per speculum contemplari meruerunt, fratribus denuntiant, eorumque animos in amorem intimæ charitatis accendunt.* Cæterùm nihil abs re dixeris, si navim illam de Religioso interpretatus fueris, qui quidem habitu ac professione à mundo videtur separatus; at per plateas assiduò vagabundus, & sæcularium consuetudine unicè delectatus, *extra, non procul* ab illo vivere potest. Huic miseriæ altum illachrymatus S. Bernardus super illis Hieremiæ verbis, *Dispersi sunt lapides sanctuarii in capite omnium platearum*; ait, *Lapides sanctuarii designant Religiosos viros, qui nunquam debent foris vagari, sed in secreto Monasterii ante oculos Dei semper commorari. Sed dispersi sunt hodie lapides sanctuarii in capite omnium platearum, quando Religiosi viri, quærendo vana & sæcularia, foris vagantur.*

Religiosus, habens vitam activam & contemplativam.

Sum. Regul. reg. 2.

S. Greg. Hom. 5 in Ezech. Ezech. 1. 14.

Religiosus vagabundus.

S. Bernard. serm. 66 ad sororem. Thren. 4. 1.

68. Nonnemo, Augustissimæ Domûs Austriacæ beneficio magnos progressus facturus, Emblematis loco navim in Oceano depinxit, quæ explicatis velis epigraphen monstrabat; ASPIRANTIBUS AUSTRIS. Ita Prophetæ ac Prædicatores solo Spiritûs sancti favore, ceu Austro calidissimo, ad arcana remotissima promoverunt. S. Joannes Chrysostomus; *Da mihi navim vacuam: gubernatorem, nautas, funes, ancheras, omnia dispósita, & nusquam esse spiritum venti, nonne cessat omnis quantuscunque apparatus, si desit operatio spiritûs? Ita licet sit sermonis ampla supellex, & mens profunda, & eloquentia, & intelligentia, & non adsit Spiritus sanctus, qui vim suppeditat, otiosa sunt omnia.*

Protectio Spiritus S.

S. Io. Chrys. Hom. de Spiritu S.

69. Qui è sublimi dignitate in sortem inferiorem devolutus, nullâ amplius populi frequentiâ aut subditorum obsequiis honoratur, navi non absimilis existit, quæ velis deturgentibus, epigraphen tenet; DEFICIT AURA. Id probè expertus fuerat Carolus V. Imperator, quando regna sua Philippo II. Imperium verò Ferdinando fratri Bruxellis renuntiavit: postea quàm enim summam mundi potentiam cum conditione privata commutaverat, mox è Belgio *in Cantabriam appulsus, ac profectus inde Burgos, raros admodum sibi obvios vidit Hispanos Proceres (quos nempe solus, incomitatusq; titulis suis Carolus non allexerat.)* uti refert P. Famianus Strada. Verissimè Tullius; *Qui fortunis alicujus inducti, amicitiam ejus secuti sunt, hi simul ac fortuna delapsa est, evolant omnes, quum enim recessit ea res, quæ fuit consuetudinis causa, nihil superest, quare possint in amicitia teneri.*

Felicitas deficiens.

Amicitia falsa.

Strada lib. 1 de Bell. Belg.

Tull. lib. 2. Rhetor.

70. Alcbiades Lucarinus nonneminem, sublimi dignitati subductum, navi non absimilem dixit, quæ contractis velis, epigraphen sustinet; NEC TUMESCUNT IN ALTUM. Nam mens humana, intra privatæ vitæ conditionem se recipiens, vix ullis superbiæ, cæterorumque affectuum ventis turgescere potest. Emblemati explicando hanc stropham subjecit.

Modestia.

Ite vani pensieri, cure mordaci,
Non sia ch' avida fame
D'oro, o d'onor mai più m'alletti, ò chiame
Che la vela del cor, mentre è legata,
A i venti in alto ancor chiude l'entrata.

Eodem planè sensu S. Bernardus; *In te consiste, non infra dejici, non suprà attolli, non evadere in longum, non extendi in latius petas. Tene medium, si non vis perdere modum, locus medius tutus est: medium sedes modi, & modus virtus.* Et Ovidius, paulò ante adductus;

S. Bern. l. 3. de Consid.

Ovid. lib. 3. Trist. Eleg. 4.

Tu quoque formida nimium sublimia semper,
Propositique precor contrahe vela tui.

71. Idem virtuosæ ac emeritæ cujusdam personæ mortem Navis Emblemate significavit, quæ è portu soluta, epigraphen tulit; SOLVITUR ONUSTA. Huic metaphoræ assentiens S. Maximus, ait; *Beati Patris Eusebii merita securè magnificemus: qui PLENAM cœlestibus DIVITIIS, & æternis mercibus NAVEM optato in littore collocavit.* Mariâ Virgine ad cœlos assumptâ, attoniti exclamârunt Angeli; *Quæ est ista, quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris, & universi pulveris pigmentarii?* Hunc locum interpretatus S. Hieronymus, ait; *Quasi virgula fumi, quia gracilis & delicata, quia Divinis extenuata disciplinis, & concremata intus in holocaustum incendio pii amoris.* Et paulò post; *Ut virgula fumi, ex aromatibus,*

In morte.

S. Max. Hom. 20 de S. Euseb.

Mariæ V. Assumpta.

Cant. 3. 6.

S. Hieron. Tom. 9 Ep. ad Paulam & Eustoch. de B. V. Assumpt.

nimirum

nimirum quia multis repleta est virtutum odoribus, manans, ex eâ fragrabat suavissimus odor. Atque adeò navis hæc sacratissima, cùm ad cœlestem portum appelleret, tanto virtutum cumulo erat gravida, ut suâ fragrantiâ purissi nos illos spiritus in admirationem raperet.

72. S. Matronianus, Eremita Mediolanensis, jamjam acturus animam, sacram Eucharistiam Angelorum manibus recepit. Unde in illius honorem Emblematis loco Navim depinxi; quæ è portu solvens, epigraphen tulit; POENU REFERTA RECEDIT. Navis quippe nunquam è littore proficiscitur, nisi sufficiente commeatu instructa. Ad hoc propositum B. Ludovicus Bertrandus dicere solebat; *Servi Dei Eucharistiæ cibi sumptione navigant.*

73. Virtutem nunquam non esse invidiâ superiorem, haud obscurè è Navi conjicies, quæ explicatis velis in vasto mari progrediens, à Lucarino epigraphen cepit; PANDIT IN ALTUM. Ita persona spiritualis, ex infero hoc mundo penitus sublevata, suos affectus omnes versus cœlum dirigit. S. Gregorii Nazianzenii consilium est;

Eja age, & hinc omnem mundum, fascesque relinquens,
In cœlum cursu dirige vela tuo.

74. Ad funebrem Isabellæ Borboniæ, Hispaniarum Reginæ, pompam, Mediolani celebratam, Emblematis loco navim depinxêre, quæ carbasis versus ventum explicatis, epigraphen tenebat; SECUNDANTI OBSEQUOR. seu melius; AFFLANTI, vel, SPIRANTI, OBSEQUOR. Innuebant videlicet; generosam Reginæ illius mentem in vita & morte nunquam fuisse a Divina ordinatione alienam. Alciati consilium est; *Quò Dii vocant, eundum.* Justus Lipsius; *Mors medicina malorum est, & in mundi refugium, & his fluctibus portus, quem Christianus nunquam fugiat, & per hæc tempora (Deo vocante) totis velis in eum feratur.*

75. Navis in mari subscriptionem è Virgilio accepit; PER VARIOS CASUS. Geminum hunc vitæ humanæ typum dixerim. Appositè Justus Lipsius; *Vita hæc,* inquit, *quam eripi lugemus, ludibriorum scena, miseriarum mare, per quod ut maximè ex voto feratur navis, tamen in multos scopulos impingat, multis vadis adhærescat necessum est.* Et Seneca; *Turbo quidam animos vestros rotat, & involvit fugientes, petentesque eadem; & nunc in sublime alligatos, nunc in infima allisos rapit.* Quin, ut compendio dicam, vitam adeò variam vivimus, in quâ, teste S. Gregorio Nazianz. *neque adversitas, neque prosperitas nobis constat, sed quàm ocissimè in diversum mutatur, & transilit.*

76. Doctor Aurelius Calinus inter Errantes Brixienses Symbolo suo Navim inseruit, quæ sub Lunâ, utpote nobilissimæ illius Academiæ symbolo generali, figurata, epigraphen tenebat; COMITE ERRANTE NON ERRAT. veluti diceret, se ab optimæ illius Academiæ doctrina, ceu à Planeta illustrissimo, gubernatum, nunquàm extra veritatis limites deflectere posse. Haud aliter homo justus, tametsi vitiosâ aliorum societate utens, nunquam cespitat, sed tramite semper directo incedit. Talem se demonstravit Abrahamus fidelis inter Chaldæos idololatras; Loth pudicus inter lascivos; Joseph castus inter libidinosos; Eleazarus observans inter temerarios legis Mosaicæ prævaricatores. &c. S. P. Augustinus; *Peccata aliorum, bonorum societatem maculare non possunt. Neque enim boni communicant peccatis alienis, quibus utique faciendis non consentiunt; quamvis non ipsis, qui ea faciunt, Dei sacramenta communicent.*

77. Animum generosum è navi dignoscere licet, quæ jamjam portum subitura, epigraphen legendam offert; AUT INGREDI, AUT PERIRE. Militem illum hoc Emblema spectat, qui vel auxiliares copias in monumentum quoddam adducere; vel vitæ jacturam sustinere decrevit. Otiosum verò existimavi, rem præsentem pluribus exemplis stabilire, cùm veteres ac hodiernæ historiæ passim iisdem respersæ sint. Ita Magnanimus aut negotium suum perficere, aut vitâ cedere statuit; Nam, Tullio teste, *Magnanimitas est virtus spontanea, difficilium aggressio, & rationabilis.*

Magnanimus.

Cicero lib. 2. de Officiis.

78. Navis non seipsam duntaxat, sed insuper merces sibi concreditas sustinet. Unde Lucarini lemma; ET SUSTINET INVECTA. Boni principis, aut affectuosi Patrisfamilias hæc idea est, qui non suis tantùm, sed & subditorum, filiorum, servorum, cæteræque familiæ suæ commodis ex æquo invigilat. Seneca de Principe disserens, ait; *Patrem quidem patriæ appellavimus, ut sciret datam sibi potestatem patriam, quæ est temperatissima, liberis consulens, suaque post illos ponens.* Suetonius Vespasianum miris encomiis celebrat, quòd miserorum indigentias, sive publicas, sive privatas, opportunis beneficiis sublevare sit conatus. *Consulares INOPES quingentis annuis sestertiis SUSTENTAVIT. Plurimas per orbem civitates, terræ motu aut incendio afflictas, restituit in melius.* S. Hieronymus eandem beneficentiam in Exuperio, Episcopo Tolosano, veneratur, qui se ipsum doloris pane sustentans, subditorum suorum egestatibus cumulatè providit. *Exuperius, Tolosæ Episcopus, Viduæ Sarephtensis imitator, esuriens pascit alios, & ore pallente jejunus, fame torquetur aliena.* Hanc laudem cumprimis sibi vendicat purpuratus ille Mediolanensium Archipræsul, S. Carolus; qui vilissimo agrestium lupinorum alimento victitare solitus, suis subditis, famelicis, ac infirmis opem adeò liberalem tulit, ut eorum egestati sublevandæ non tantùm proprios principatus vendiderit, sed insuper uno die quadraginta millia coronatorum erogaverit; omnemque palatii sui suppellectilem, ipsumque adeò proprium suum lectulum in egenos distribuerit. *Uritano principatu vendito, pretium universum ad quadraginta aureorum millia unâ die in pauperes erogavit, & domesticam supellectilem, nec relicto sibi lectulo, in eosdem alendos contulit.*

Auxilium.

Paterfamilias.

Princeps.

Senec. lib. 1 de Clem. c. 14.

Sueton. c. 17. Vita Vespas.

S. Hieron. Ep. 4. ad Rust.

S. Carolus.

79. Homo, fiduciam ac mentem suam omnem in caducis terræ vanitatibus defigere solitus, Navi non absimilis videtur, quam Abbas Ferrus hoc lemmate loquentem sistit; INNITAR FLUXIS. Opportunè S. Gregorius Nazianzenus; *Quisquis venientibus, vicissimque abeuntibus rebus confidit, ille utique FLUVIO, perenne labenti, CONFIDIT.* Et rursus; *Omnia mortalibus laboriosa sunt, omnia humana metus, risus, lanugo, umbra, ros, flatus, volatus, vapor, insomnium, fluctus, navis vestigium, aura, pulvis, orbis quidam perpetuâ conversione similia omnia volvens, nunc stabilis, nunc rotans, nunc labilis &c.* S. Lucâ teste, Dæmon omnia mundi bona *in momento temporis* Servatori nostro videnda ob oculos posuit. Et quidem *benè in momento,* inquit S. Ambrosius; *in momento enim cuncta illa prætereunt, & sæpè honor sæculi abiit, antequam venerit.*

Mundanus

S. Greg. Naz. in sentent.

Memorat de vita itineri. bus.

Luc. 4. 5.

S. Ambros. in hunc loc.

80. Fuit, qui navim inter minitantes maris tempestuosi scopulos ab anchorâ firmatam, hoc lemmate insigniret; NON ILLIDETUR. Verbis è Siracide mutuatis; *Non illidetur quasi in procella navis.* Innuebat videlicet, sub Mariæ Virginis patrocinio jacturam nullam esse pertimescendam. Porrò mentis nostræ navigium, à mortis memoriâ, ceu anchorâ saluberrimâ, stabilitum, nullis unquam peccatorum

Eccles. 33. 2.

Mariæ V. protectio.

Mortis memoria.

S. Ant. Pad. serm. 4. in Dom. 4. post Epiphan.

Prudentia gubernatoris.

scopalis quassari potest. Præclarè S. Antonius Paduanus; *Sicut anchora navem retinet, ne in saxis se frangat, sic mortis memoria vitam nostram retinet, ne ruat in peccata.* Illud idipsum argumentum in politicis usurpans Lucretius Borsatus, Emblematis loco Navim cum anchorâ & hoc lemmate figuravit; NE MERGAR. Ubi navis civitatem Cremonensem, anchora verò optimum D. Antonii Longi regimen significabat, cujus prudentiâ ac virtute Respublica illa ab omni discrimine immunis degebat.

Discordia.

Luc. 11. 17.

S. Io. Chrys. in Catena aurea.

81. Navis, quamdiu integra persistit, felices in oceano progressus facit; at iniquâ sorte fatiscens ac disrupta, mox naufragio irreparabili mergitur. Unde lemma navigio inditum; DIVISUM MERGITUR. Idipsum de Republicâ dicere licet, quæ sicuti unione conservatur, ita discordiâ in extremam perniciem devolvitur. Deindè Servator; *Omne regnum in se ipsum divisum desolabitur. Domus enim & civitas*, interprete S. Joanne Chrysostomo, *si fuerit DIVISA, velociter DISSIPATUR, & etiam regnum, quo nihil est validius: firmat enim regna & domos subditorum concordia.*

Prudentia.

Senec. de 4. Virtutibus.

82. Navim prudentiæ symbolum interpretaberis; quippe quæ inter adversos ventos carbasa sua contrahens, epigraphen reddit; VENTIS DABO VELA SECUNDIS. Enimverò homo, quæstûs aut commodi sui studiosus, sagaci oculo opportunitas loci ac temporis occasiones omnes explorat. Seneca; *Si prudentiam amplecteris, ubique idem eris, & prout rerum ac temporis varietas exigit, ita te accommodes tempori: nec te in aliquibus mutes, sed potius aptes, sicut manus, quæ eadem est, cùm in palmam extenditur, & cùm in pugnum astringitur.*

Pacem componere.

Cicero 1. Offic.

Idem lib. de Amicitia.

83. Victorius Amedeus, Sabaudiæ Dux, ob controversias inter Galliarum Reginam & Ludovicum XIII. ipsius filium compositas, a Patre Juglari navim Emblematis loco accepit, quæ inter duas insulas progrediens, mutua illarum commercia conservare solet. Epigraphen subjunxit; ITINERE DISSITA JUNGIT. Ut adeò videri possit, Serenissimum illum Ducem pectori suo hanc Tullii doctrinam altum habuisse incisam; *Homines hominum causâ generati sunt, ut ipsi inter se aliis alius prodesse possint.* Et rursus; *Fructus ingenii & virtutis, omnisque præstantiæ tunc maximè capitur, cum in proximum quemque confertur.*

Calamitas docet.

S. Hieron. lib. 2. Epist. 6. ad Heliod.

84. Idem Dux Victorius Amedeus, quòd Astam, Vercellas, Albam di Nizza, aliasque suas civitates propugnaculis munisset, à Patre Juglari, symboli loco, navim recepit; quæ numeris omnibus absoluta, necdum tamen in mari collocata; epigraphen tulit; ARTEM HANC DOCUERE PROCELLÆ. Nullum quippe opportuni præsidii capiendi magistrum validiorem habemus, quàm intentatas & ignominiosas hostium minas, explorata enim ac imminentia pericula vim arcanam nobis inferunt, ad optimam quamque tutelam providendam. Quare S. Hieronymus Heliodoro persuasurus, ut vel è mundi pelago ad solitudinis portum eluctetur, vel saltem spiritus sui navim adversus quosvis hostium assultus sollicitè muniat, ait; *Ego non integris rate, vel mercibus, nec quasi ignarus fluctuum præmoneo, sed quasi nuper naufragio ejectus in littus, doctus nauta, timidâ navigaturis voce denuncio. Nolite credere, nolite esse securi! licet in modum stagni fusum æquor arrideat; licet vix summa jacentis elementi spiritu terga crispentur: magnos hic campus montes habet, intus inclusum est periculum, intus est hostis. expedite rudentes, vela suspendite: crux antennæ figatur in frontibus &c.*

Eleemosynarius.

85. Navis, in alto mari fluctuans, epigraphen tenet; ALIIS PRÆSTAT OPES. Bellam hanc hominis liberalis aut Eleemosynarii ideam dixeris, qui suas opes munificâ manu in egenos dispensat; vel etiam viri litterati, qui omnes sapientiæ ac doctrinæ suæ thesauros aliis communes facit. Ita bonus Princeps divitias, in ærario suo cumulatas, beneficentiâ maximâ in alios distribuit. S. Petrus Chrysologus; *Est consuetudinis, est animi felicis, ut adscitus ad regnum, quod fuit proprium, quod privatum, mox parentibus, mox propinquis civibus indigentibus liberaliter prorogarit: ne sit mendicus animo, qui censu functus, & honore.*

Docet Princ. liber...

S. Pet. serm. ...

Mors improvisa.

Horat. ... Carm. ...

86. Improvisam ac violentam alicujus mortem Abbas Ferrus navis Emblemate significavit, quæ intra pelagi tempestatem submersa, hanc ruderibus suis epigraphen monstrabat; VIS INOPINA RAPIT. Appositè Horatius;

> -----*Improvisa lethi*
> *Vis rapuit, rapietque gentes.*

Invidia.

Lips. ... Epist. ...

Sil. Ital. lib. 10

Eodem argumento Justus Lipsius malignam invidiæ violentiam ob oculos statuit. *Ut navim*, inquit, *interdum improvisus vortex absorbet; ita homines nigra Dea invidia, præsertim eos, quibus indoles melior, & ingenium supra annos.* Et prior illo Silius Italicus;

> *O dirum exitium mortalibus, & nihil unquam*
> *Crescere, nec magnum patiens exurgere laudes*
> *Invidia.*

Virg. l. ... Æneid.

Consilium præceps.

1. Mach. 5. ...

Senec. lib. ... de Ira.

87. Persona aut familia, præcipiti aliorum consilio in extremam perniciem devoluta, miseram navim imitatur, quæ adversus scopulos allisa ac disrupta, à Carolo Rancato inscriptionem è Virgilio recepit, PRÆCIPITI DELATA NOTO. Josephus, Zachariæ filius, & Azarias, cùm inanis gloriæ vento compulsi, adversus gentiles confligere molirentur, stragem gravissimam perpessi sunt, uti prolixè testatur Machabæorum Historia. Senecæ sententiâ, *Maximè sunt contraria consilio festinatio & ira, velox consilium sequitur pœnitentia.*

Prudentia.

S. Greg. Naz. lib. ... ...

88. Navim, ab adverso vento incursatam, D. Didacus Saavedra opportunè hoc lemmate insignivit, IN CONTRARIA DUCET. Principis hoc documentum esto, ne à quorumvis eventuum violentiâ sese in transversum agi patiatur, sed instar periti naucleri etiam ex adversis casibus profectum capere discat. S. Gregorius Nazianzenus;

> *Fluctus, peritus effugit rector, graves;*
> *Sapiensque dura fortis adversa omnia.*

Lips. Cent. singul. ad ... & ... Epist. 10.

S. Clem. Alex. lib. 1. Pædag. cap. 7.

Vaserrima quidem erat Saulis invidia, dum Davidi certissimam mortem machinaturus, eum in hostium fronte collocari jussit; at David è persecutione illa tantum incrementi est sortitus, ut supremam militiæ gloriam, ipsumque adeò regnum retulerit. Justus Lipsius; *Ut in mari alii alias venti, gubernator tamen rectum cursum tenet, nec deflectit mentem, aut oculos à proposito portu: ita nobis esse debeat, recta petere, prosequi, nec ejici ira, adversante aliquâ judiciorum aut sermonum aura.* Eadem metaphorâ S. Clemens Alexandrinus veri cujusdam Magistri prudentiam describit; *Quemadmodum gubernator non semper cedit ventis, sed contra proram obvertens, universis resistit tempestatibus; ita pædagogus legibus, quæ sunt in mundo, nunquam cedit, nec eis puerum, tanquam cymbalum, in libidinosam vivendi rationem impellere permittit: sed solo secundo veritatis spiritu in altum sublatus, clavum pueri, aures inquam, fortiter tenet, donec inoffensum puerum in portum virtutis produxerit.*

89. Idem Saavedra navim symboli loco expressit, quæ adversus terram allisa & disrupta, solos nautas ac merces non sine gravi labore incolumes relinquebat. Epigraphen addidit; MINIMUM ELIGEN-

ELIGENDUM. verbis ex illo Juridicorum canone desumptis; *De duobus malis minus est eligendum.* Atque adeo deperditis facultatibus, vitam nostram omni studio conservari oportet. Tacitus testatur, *Validam, & laudatam antiquitatem, quoties fortuna contra daret, saluti consuluisse.*

90. Navis, jamjam naufragium factura, epigraphen sustinet; FRAUDE SERENI. ad verbum Virgilius;

Et cœli toties deceptus FRAUDE SERENI.

Illius hæc idea est propria, qui nimium fidens, tandem in extremam perniciem abripitur. Æneas, submerso Palinuro illachrymans, in has querelas erumpit.

O nimium cœlo & pelago confise sereno,
Nudus in ignotâ Palinure jacebis arenâ.

Verissimè Justus Lipsius; *Falsus amor plus nocet, quàm professus odium.* Et rursus; *Quamdiu æquor hoc vitæ navigamus, tamdiu fluctus: & interdum SERENUM aliquod si blanditur, decipit, & ferè tempestas major succedit.*

91. Navis, acu magneticâ versus Cynosuram directâ, ab Abbate Thesauro epigraphen recepit; CONSILIORUM GUBERNACULUM, MENS DIVINA. S. Dionysii Areopagitæ documentum est; *Antequam aliquid agamus aut dicamus, maximeque quod ad Deum pertineat, à precibus nobis ordiendum est, non ut vim illam ubique præsentem, & nusquam absentem, trahamus, sed ut Divinis commemorationibus, invocationibusque nosmetipsos & tradamus ei, & conjungamus.* Rex Persarum Cyrus filio suo Cambysi id præceptionis dedit; *Ut nihil publicum vel privatum ageret, nisi prius ad Deum confugeret.* Scipio Major, T. Livio teste, *Ex quo togam virilem sumpsit, nullo die prius ullam publicam, privatamque rem egit, quàm in capitolium iret, ingressusque ædem (Jovis) consideret. &c.*

92. Lælius Martinengus, Academicus inter Errantes Brixienses Concussus, navim symboli loco prætulit, quæ inter tempestates jactata, subscriptionem monstravit; MEMINISSE JUVABIT. Verbis è Virgilio mutuatis;

----Revocate animos, mœstumque timorem
Mittite: Forsan & hæc olim MEMINISSE
JUVABIT.

Opportunè Seneca;

Quod fuit DURUM PATI,
MEMINISSE dulce est.

Et quidem prævias ærumnas miram ac jucundam è vestigio subsequi voluptatem, author locuples est Aristoteles, qui, rebus compluribus in hoc argumentum expositis, tandem concludit; Et hoc quoque dictum est; *Jucundum est postquam salvus fueris, recordari laborum, atq; etiam lætatur vir post labores, cùm multa tulisse, & multa egisse recordetur.* Hunc locum eruditè interpretatur S. Thomas Aquinas; cui facem prælucens Magnus Augustinus, ait; *Triumphat victor Imperator, & non vicisset, nisi pugnasset. Et QUANTO MAJUS PERICULUM fuit in prælio, TANTO MAJUS GAUDIUM est in triumpho. Jactat tempestas navigantes, minaturque naufragium: omnes futurâ morte pallescunt, tranquillatur cœlum, & mare, & exultant nimis, quoniam timuerunt nimis.* Compendio ac nervosè è Poetis nonnemo cecinit;

Gaudia præteriti cumulant inopina dolores.

Cui, Plutarcho referente, affine est Euripidis poëma;

---Quam dulce est, servatum meminisse dolorum!

93. S. Carolo, in Divorum Cœlitum album relato, Mediolani navim Emblematis loco suspenderunt, quæ à flammulæ Ledeæ radiis, supra antennam resplendentibus, illustrata, epigraphen monstravit; CERTA SALUS. Eoque ingentem ac saluberrimam S. Caroli versus quosvis periclitantes clientes suos beneficentiam significabant. Propriissimum tamen illum Mariæ Virginis typum dixerim, quæ mentes sibi devotas per vastissima orbis discrimina securos & incolumes manuducere consuevit. S. Anselmus, ad Deiparam conversus, ait; *Tantummodo tu si velis salutem nostram, & revera nequaquam salvi esse non poterimus.* Eodem planè argumento D. Primus Aloysius Tatti navim in mari turbato figuravit; quæ à stella, supra antennam illucescente, irradiata, subscriptionem tulit; UNA SALUTEM. Innuebat videlicet, sanctæ Eurosiæ patrocinio quietem & salutem exoptatissimam in civitates aut Provincias eidem concreditas derivari.

S. Caroli protectio.
Mariæ V. protectio.
S. Anselm lib de Excell. Virg. cap 12.
S. Eurosia.

Mundus Symbol. Picinelli & Aug. Erath. Tom. II.

94. Navis in mari nunquam quiescere aut firmari solet. lemma; ÆTERNUM FLUCTUAT. seu, NEC REQUIES ULLA. Ita omninò peccator assiduis animi turbis & continuâ inquiete jactari solet. Unde ubi nos de Caino legimus, quòd *habitavit profugus in terra*, Septuaginta vertunt, *habitavit in Nud*, id est, fluctuatione. Hunc ipsum effectum in homine invido deprehendit S. Augustinus; *Invidus vir*, inquit, *similis est navi, quæ jactatur fluctibus maris, nam in perturbatione semper est.* Hâc de re prolixum vide Concionatorem Historicum R. P. Michaelis Pexenfelder fol. 86. & seq.

Peccator inquietus.
Gen. 4. 16.
Invidus.
S. Aug. Ep. 3. ad Iul.

95. Serenissimus Dux Mutinensis, Symboli loco, navim in alto mari præfert, quæ poli antarctici stellam, in crucis modum efformatam, sequens, epigraphen monstrat; NON ALIO SIDERE. Nimirum optimus Princeps Emblemate illo pietatem suam Christianam, & obsequium erga Catholicam Religionem testari volebat. Exinde præterea disces, è S. Cruce, ceu signo inter omnes calamitates securissimo, summam felicitatem Christiano orbi portendi. Opportunè S. Andreas Cretensis; *Crux in tentationibus auxiliatur, in periculis dans salutem, in mœstitia solans, in necessitatibus opitulans, in mari gubernatrix, in calamitatibus refrigerium.* Ad hoc propositum S. Ambrosius Religiosum illum nautarum quorundam morem prolixè approbat, qui in navi sanctam Crucem, veluti certissimam tanti itineris cynosuram, omnium venerationi exponunt. *Benè navigant*, inquit, *qui in navibus Christi crucem sicut arborem præferunt, atque inde explorant flabra ventorum, ut corpora sua dirigant ad sancti Spiritus gratiam, in ligno Domini tuti atque securi, nec permittunt naves suas vago fluctu errare per maria.*

Religio.
S. Crux.
S. And. Cret. orat. de Exalt. S. Crucis.
S. Ambros. in Psal. 37.

96. Princeps religiosus, in quibusvis negotiis suis semper ad Deum defixus, ejusque amorem, fidem, ac reverentiam cæteris rebus omnibus anteponens, Navi non absimilem se probat, quæ Crucis constellationem unicè assecuta, epigraphen reddit; UNUM ASPICIT ASTRUM. Davidis hoc ectypon videri possit, qui ad Deum conversus, ajebat; *Tibi dixit cor meum, exquisivit te facies mea, faciem tuam Domine requiram.* In hunc sensum S. P. Augustinus; *Quæsivi non à te aliquid extra te præmium, sed vultum tuum. Huic inquisitioni perseveranter instabo: non enim vile aliquid, sed vultum tuum Domine requiram.* Atque adeò Magnus ille Sionis Rex oculis suis elevatis, & in Deum assiduò defixis, eò unicè collineabat, ut voluntatis & complacentiæ Divinæ cynosuram nunquam excederet, propè gnarus, virtutem & animæ sanctitatem à Deo præ quâcunque vultûs majestate aut cordis arrogantiâ in Principibus æstimari. Ne verò hâc de re quidquam ambigas, inter sexcentos alios

Princeps religiosus.
Psal. 26. 8.
S. Aug. in hunc loc.
Imitatio.

unicum Eliabum, aspectu formosissimum, corpore procerum, ac majestate plenum, intuearis velim; cum enim à Samuele in Regem ungendus sisteretur, mox Deus illum aversatus, Prophetam hâc præceptione instructum dimisit; *Ne respicias vultum ejus, neque altitudinem staturæ ejus, quoniam abjeci eum, nec juxta intuitum hominis ego judico.* Nimirum, interprete Josepho Hebræo, dicere volebat; *Ego regiam dignitatem non constituo in præstantia & elegantia corporum, sed in animi virtute: atque quæro, qui perfectè sit illustris in pietate, industriâ, fortitudine, & in obedientiâ Divinis mandatis præstandâ.* Cæterùm navis, dum unum aspicit astrum, solam nempe polarem stellam; è Justi Lipsii sententiâ, Civitatis aut Reipublicæ typus est, quæ ad Majorum suorum exempla & operandi rationem gubernari consuevit. *Vt in navi dirigenda respectus habendus in Cynosura: sic in publica administratione, ad facta priorum.*

1. Reg. 16. 7.

Iosephus Hebr. lib. 6 Antiq. cap. 6.

Lipsius ad Annal. Tacit.

97. Vasta adeò maris est immensitas, ut navis, quantumvis magna, si oceanum subeat, in formam tenuissimam commutari videatur. Hic de re Seneca; *Navis*, inquit, *quæ in flumine magna est, in mari parvula est.* Eo tamen non obstante, D. Arelius grandem navim in mari figuravit; addito lemmate, ET IN MAGNO MAGNA. Nimirum Ranutii I. Parmensium Ducis, magnanimitatem ac prudentiam, etiam in quibusvis negotiis maximam, significabat. De S. Joanne Baptista vaticinatus est Angelus; *Erit enim magnus coram Domino.* Quibus verbis prodigiosa utique, & exotica quædam S. Joannis magnitudo intuebatur; enimverò, Isaiâ teste, *Omnes gentes quasi non sint, sic sunt coram Deo, & quasi nubilum*; ille haud dubiè cum Deo, cujus infinita magnitudine, comparatus, molem minimè parvulam, sed grandem habeat, necesse est. Hanc tamen, S. Ambrosio asserente, *non corporis, sed animæ magnitudinem* intelligas velim; quippe quæ sola veræ & admirandæ magnitudinis nomen promeretur.

Senec. Ep. 43.

Prudentia.

S. Joan. Bapt.

Luc. 1. 15.

Isa. 40. 17.

S. Ambros. in hunc loc.

98. Navis onusta majore felicitate ac velocitate progreditur, quàm vacua; unde etiam, cursui stabiliendo ac promovendo, carina ponderoso saburræ acervo impleri solet. Quare Emblematis loco epigraphen subjunxi. ONERATA FELICIUS. Seu, ONERATA SECURIOR. Hinc beneficentiam, è morbo, paupertate, aut aliâ quâvis calamitate nobis accrescere solitam, conjicies. Certè S. Paulus, nescio quâ ærumnâ gravatus, pro eâ auferendâ Deum ardentissimis votis fatigabat; at conatu prorsus irrito; volebat quippe providentissimus Deus, ut ipsius anima è gravi illo pondere securitatem reciperet. Richardus à S. Victore; *Paulum postulantem à se auferri stimulum carnis suæ, melius exaudivit Deus, cùm non abstulit, quia si abstulisset, salvus non esset.*

Calamitas utilis.

Rich. Vict. in Cant. c. 35.

99. Navis in portu è latere spectanda, & à subjecto igne picanda & ungenda, epigraphen tenet; UT OCYOR ÆQUORA SULCET. Hinc constat, mentem nostram à calamitatibus & tormentis agiliorem effici, ad miserrimum præsentis vitæ pelagus tamdiu decurrendum, donec immortalitatis & gloriæ portum contingamus. Hanc veritatem probè edocta S. Agatha, *admotis candentibus laminis, & in acutis testulis, & ardentibus carbonibus volutata*, sereno ore ad Tyrannum conversa, dixit; *Nisi diligenter perfeceris corpus meum à carnificibus attrectari, non potest anima mea in paradisum Domini cum palma intrare martyrii.* Dilucidè Oseas; *In tribulatione manè consurgent ad me.* Et ad Deum suum Magnus Augustinus ait; *Imples tribulationibus omnia, ut in tribulationibus positi, omnes recurrant ad te, ne deliciis & securitate perversâ seducantur.*

Calamitas utilis.

S. Agatha.

Brev. Rom. 5. Febr.

S. Aug. in Psal. 55.

100. Obedientiam promptam & indifferentem è navi discere licet, quæ explicatis velis inter quoscunque ventos per Oceanum progreditur; cum lemmate, QUO FORTUNA VOCAT; seu ipsiusmet navigii ore, QUA DUCITIS, ADSUM. Opportunè Paulus Maccius;

Si fatis obstare nequis, sine, fata volentem
Ducant, nolentem ne modo fata trahant.

In virtutis hujus palæstra militem veteranum se demonstravit Isaias Propheta, quando Divinâ illâ voce auditâ, *Quem mittam? & quis ibit nobis?* promptè respondit, *Ecce ego, mitte me.* Hoc nihil inferior Paulus, quamprimum cœlestem vocem perceperat, mox se totum Divinæ providentiæ permisit; *Domine quid me vis facere?* S. Bernardus; *Verus obediens mandatum non procrastinat, sed statim parat aures auditui, linguam voci, pedes itineri, manus operi, & se totum intus colligit, ut mandatum peragat imperantis.*

101. Navis in tempestuoso mari carbasa sua adversùs ventum explicans, epigraphen tenet; DUM SPIRAT, SPERO. Vel Italicè; PUR CH' EGLI SPIRI, SPERO. Hominem, ab alterius ope aut patrocinio suspensum, hoc Emblemate significabis. In sensu tamen spirituali animam concernit, quæ Spiritus Sancti favore sublevata, tandem ad summæ felicitatis portum promovet. *Quicunque enim spiritu Dei aguntur, ii*, Apostolo teste, *sunt Filii Dei.* Præclarè, ut solet, Magnus Augustinus, *Tunc benè agis, si à bono agaris.*

102. Principis prudentis beneficio cujusvis regni navigium ad veræ felicitatis portum appellit. Huic rei significandæ, navim in alto mari depinxi, quæ explicatis velis epigraphen tenet; DA' L' ARTE IL VOLO. Idest; AB ARTE VOLATUS. Verbis è Guidonis Casonii poemate mutuatis;

Gran nave è il regno, è vasto mare il Mondo:
Ma se Prencipe saggio in questo cupo,
E periglioso pelago del Mondo
Questa gran Nave del Imperio regge,
Ella con certo, e fortunato corso
Al porto d' ogni ben felice arriva.

Aristotelis judicio, *Rempublicam conservant, primò bonarum legum inviolabilis auctoritas, secundo Magistratuum in munere obeundo prudentia, diligentia, & alacritas; tertiò populi erga Magistratum obsequium.*

103. Jacobus Savellus Cardinalis se ipsum navis Emblemate figuravit, quæ inter maris undas à ventis incursata, lemmatis loco hunc titulum præferebat; AGOR, NON OBRUOR. Innuebat videlicet, res quasvis adversas nihil unquam detrimenti, sed contra plurimùm commodi sibi creâsse. Certè acerrima Saulis persecutio militares Davidis progressus summis incrementis promovit. Casus ac cæcitas Sauli opportunissima dignitatis & illuminationis consequendæ instrumenta extitêre. Filius prodigus à fame, ceu vento gratiosissimo, compulsus, ædes paternas auspicatò repetiit. S. Isidori judicio, *Valde necessarium est, justum in hâc vitâ & vitiis tentari, & verberari flagello, ut dum vitiis pulsatur, de virtutibus non superbiat; dum verò aut animi, aut corporis dolore atteritur, à mundi amore reservatur.*

104. Navis in vasto mari inter innumeras undas fluctuans, lemmatis loco illam S. Gregorii Nazianzeni gnomam præfert; NON TOTAS SIMUL. Nam, Interprete Nicetâ, *Nec quidem, qui navigant, totum simul pelagus prospiciunt, ne alioquin nauseam hinc contrahant. Verum de die in diem itineris spatium tollentes, sensim, tacitisque progressibus cursum eum omnem, quem sibi proposuerant, absolvunt.* Ita omninò

negotia

negotia nostra non quidem unico momento, sed sensim, & ad temporis dimensum persici cupiunt.

Paupertas voluntaria.

105. Qui facultatibus omnibus liberâ voluntate abdicatis, religiosam paupertatem auspicatur; ab Abbate Cenano navi non absimilis dicitur, quæ in præsentis naufragii discrimine saluti suæ consultura, merces omnes in maris tempestuosi undas ultrò adjicit; cum dicto, PEREANT, NE PEREAM. S. Basilius; *Dum adhuc est tempus, priusquam ad perfectum naufragium deveniat, graviora onera deponat, & antequam navis immergatur, merces ejiciat, quas injustè quæsivit.*

S. Basil. Orat. 4. de Paenitent.

106. Navis, mercibus omnibus in turbati oceani undas ejectis, Emblematis loco epigraphen retulit; AFFERT JACTURA SALUTEM. Christinam, Succorum Reginam, hæc effigies spectabat, quæ salutis æternæ portum consecutura, proprio regno nuntium remisit. Emblematis mentem sequenti epigrammate explicat Jo. Bapt. Bargioccus;

Paupertas voluntaria.

Bargioccus l. 3. Epig. 106.

Mercibus ejectis affert jactura salutem,
Cùm pavet in tumidis Navis onusta salo.
Tu benè cauta timens mundi, Christiana, procellas,
Te regno prosperas exonerare gravi.
Nam pelagi insanos fluctus, ventosque furentes,
Si gravis est auro, rara carina fugit.

S. Aug. serm. 28. de Verb. Apost.

S. P. Augustinus; *Ut ad regnum cœlorum veniret, dives possessione suâ obtinere non potuit; nunc obtinet, ut contemptu perveniat.*

107. Navis, à geminis anchoris è prora ac puppi adversùs tempestates firmata, Saavedrâ authore inscriptionem sustinet; CONSULE UTRIQUE. Enimverò in quibusvis negotiis principio ac fini ex æquo prospicias, necesse est. Tacitus; *Omnes, qui magnarum rerum consilia suscipiunt, æstimare debent, an, quod inchoatur, Reipublicæ utile sit, ipsis gloriosum, aut promptum effectu, aut certe non arduum sit? Simul ipse, qui suadet, considerandus est; adjiciatur periculo consilium suum, & si fortuna cœptis affuerit, cui summum decus acquiratur.*

Consilium prudens. Tacit. 2. Hist.

108. D. Franciscus Visconti, recens inauguratus Cremonensium Episcopus, à nobilissima illa civitate inter sumptuosos arcus triumphales, innumeris numismatis, statuis, Emblematis, Symbolis, cæterisque honorum parergis receptus est. Inter alia P. Leonardus Velli, insigne Societatis Jesu decus, Ecclesiam Cremonensem navis Emblemate repræsentabat, quæ explicatis velis per oceanū progrediens, Cynosuræ loco serpentem polarem prælixum habuit; addito lemmate, DUX NUNQUAM CONDITUS UNDIS. Innuebat videlicet, Ecclesiam Cremonensem ab optimo & vigilantissimo illo Antistite, ceu navim à gentilitio Præsulis hujus serpente, ad æternæ felicitatis portum deductum iri. Cæterùm Emblema hoc è Valerio Flacco desumptum est, ubi Nauclerus Tifus protestatur, se solâ serpentis polaris directione gubernari;

Vigilantia Præsul.

Val. Flac. lib. 1. Argonaut.

Sed mihi DUX, vetitis qui NUNQUAM CONDITUS UNDIS.
Axe micat Serpens, septenosque implicat ignes.

S. Petr. Chrysol. Serm. 26.

De Prælatorum vigilantia ait S. Petrus Chrysologus; *Pastor adjungit noctes diebus, & eorum sibi tempus denegat dormiendo, ne quâ lupis, suffragante somno, grassandi in gregem præbeatur occasio.*

109. Idem Emblematis loco navim statuit, quæ per oceanum gradiens, præviam polarem stellam sequebatur; cum lemmate, COELO DUCE. Imagine rursus è Valerio Flacco desumptâ, ubi de Tifo canit;

Val. Flacc.

---Felix: qui stellis sequebitur usum,
Et dedit æquoreos COELO DUCE tendere cursus.

Mens Emblematis erat, Civitatem Cremonensem à congenita cœlesti potius quam terrena Pontificis sui virtute ad æternæ beatitatis portum manuduci. Illud ipsum etiam Sanctis Magis est proprium, qui, stellâ Duce, ad salutis portum delati fuêre. De his S. Leo; *Sequuntur tres viri superni luminis ductum, & prævii fulgoris indicium intentâ contemplatione comitantes, ad agnitionem veritatis, gratiæ splendore ducentur.* Cæterùm Sacræ Scripturæ, ceu stellæ polaris lucidissimæ, directione, cuivis fideli per præsentis vitæ pelagus progrediendum est. Stephanus Cantuariensis super illis Deuteronomii verbis, *Sit cœlum, quod supra te est, æneum*; ait, *Mysticè cœlum est sacra scriptura, ad hujus doctrinam vivere debemus, sicut nauta, qui semper habet respectum ad stellam.*

S. Magi. Prælatus.

S. Leo serm. 1. de Epiphan.

S. Scriptura.

Steph. Cant. in Allegor. Tilman. Deuter. 27. 23.

110. Idem Argonavim figuravit, quæ remis destituta, è puppi Orpheum, lyrâ ludentem, sustinebat; cum lemmate, IRE DOCET. Rursus ad verbum Valerius Flaccus canit;

Val. Flacc. lib. 1. Argon.

Nec verò Odrysius transtris impenditur Orpheûs,
Haud pontum remo subigit: sed CARMINE tonsas IRE DOCET.

Innuebat videlicet, Ecclesiam Cremonensem ab optimo suo Præsule non quidem violentiis, sed suavissimâ prædicandi methodo, veluti lyrâ quâdam cœlesti, ad Divinum obsequium promoveri. De prudente ac opportuno Correctore epigraphen illam jure pronuntiaveris; CARMINE DOCET IRE; quippe qui dexterrimâ suâ suavitate humano pectori acres stimulos subjicere, & ad frugem revocare novit. Seneca; *Omnium honestarum rerum semina animi gerunt; quæ admonitione excitantur, non aliter quàm scintilla, flatu levi adjuta, ignem suum explicat.* Eandem omnino agendi rationem nobiscum observat Deus, de quo canit Prudentius;

Correctio suavis.

Senec. Ep. 46.

Prud. hym. 7

Christe servorum regimen tuorum,
Mollibus qui nos moderans habenis
Leniter firmas, facilique septos
Lege coërces.

111. Navis, in turbato mari à duabus anchoris firmata, Henrico Farnesio authore epigraphen tenet; INCONCUSSA MANET. Significabat quippe, Imperii navim virtute ac doctrinâ, ceu geminâ anchorâ, stabiliri; ab illa enim justitiam, ab hâc verò operandi rationem sortimur. Porrò non abs re dixerim, Imperii navim etiam Legibus & armis sustineri. Justiniani Imperatoris dictum erat; *Imperatoriam majestatem non solum armis decoratam, sed & legibus oportet esse armatam.* Cæterùm animæ nostræ navis tum demum tranquilla sistitur, quando geminâ gratiæ Divinæ ac cooperationis humanæ anchorâ firmatur.

Henr. Farn. Diph. lovu lib. 1. Eleg. 1.

Doctrina & virtus.

Iustin. Imp. in Proœm. Instit.

Gratia & cooperatio

112. Mira adeò charitate erga proximi sui salutem exarsit S. Ignatius Loyola, ut ab illi persuasus, sese intra congelatas aquas totum abjecerit. Quare D. Archangelus Conter facinus illud generosum Emblemate significaturus, navim expressit, quæ flammis in medio mari correpta, epigraphen tulit; NEC PONTUS EXTINGUIT. Hoc lemma illis Sacri Epithalamii verbis affine est; *Aquæ multæ NON POTUERUNT EXTINGVERE charitatem.* Nam *charitas*, S. Ambrosio teste, *adamante fortior, & vinculum indissolubile. Nulla diluvia passionum charitatem excludere possunt, nulla eam acerbitatum flumina superare.*

S. Ignatius Loyola.

Cant. 8. 7. S. Ambr. lib. de Isaac c. 8.

Prudentia.

113. Virum prudentem cuivis infortunio declinando parem esse, Henricus Farnesius è navi dignoscendum proponit, quæ inter maris tempestates progrediens, epigraphen sustinet; DUM CLAVUM TENEAM. Nimirum ad illud Poetæ dictum alludit;

Omne malum prudens spernitque, fugitque.

Consilium.

Achilles Bocchius, ut demonstraret, bono regimini summam è prudentia felicitatem accrescere, Navim in Oceano figuravit, quæ nautarum munia ex æquo ita habuit distributa, ut illorum aliqui rudentibus trahendis, ac velis explicandis; nonnulli remis impellendis, sentinæ efferendæ, aliisque alii sedulam conferrent operam: in puppi verò Senex quietus ac prudens cernebatur, qui clavum sustinens, hunc titulum Emblematis loco præfixum habuit; *Res consilio ope, haud viribus manûs geri.* Imagini explicandæ sequens epigramma adjecit;

Achill Bocch. Embl 74.

Aspice, quàm satagant, totis qui viribus alnum
Sollicitant juvenes fluctibus in mediis.
En malos alii scandunt, trahit ille rudentes,
Per pontulos audax cursitat ille foros.
Exhaurit sentinam alius, secat æquora tonsis
Certatim Remex, vela alii faciunt.
In puppi residens, clavum tenet ille quietus,
At non qua juvenum robora, strenuitas.
Quin multo majora facit, melioraque solus
Ipse suo præstans omnibus ingenio.
Res magna haud valido, haut veloci corpore fiunt,
Verum animi sensu, consilio, imperio.

Ciceronis judicio, *Non viribus, non velocitatibus, aut celeritate corporum res magnæ geruntur, sed consilio, auctoritate, & scientiâ; quibus non orbari, sed etiam augeri solet senectus.*

Cicero lib. de senectut.

114. Assiduum D. Caroli in virtute progressum mei Concanonici Regulares Mediolani, in Ecclesia de Passione, navigii Symbolo repræsentarunt, quod per Oceanum promovens, epigraphen monstrabat: NOCTE, DIEQUE. S. Joannes Chrysostomus in illa S. Pauli verba commentatus, *Quæ quidem retro sunt, obliviscens; ad ea verò, quæ sunt priora, extendens me ipsum, ad destinatum iter prosequor;* ait, *Qui jam se perfectum putat; nihilque sibi deesse ad virtutis absolutionem, is à cursu cessabit; quasi qui totum jam teneat, at qui se adhuc a meta abesse cogitat, is nunquam a cursu cessat. Hoc igitur & nos æstimare semper debemus, etiamsi sexcenta obruerimus virtutis officia: etenim si Paulus post sexcentas mortes, post tanta pericula hoc solum putabat, multò magis nos.*

Pro[...]

S. Io. C[...] in Phi[...]

Religiosi.

Exemplum.

115. Multæ naves, per Oceanum sparsæ, & nocturno cœlo versus Phari cujusdam splendorem progressæ, epigraphen à me recepêre; DIRIGUNTUR AB UNO. Ita omninò vastissimæ ac innumeræ Religiones unius Augustini, Benedicti, Dominici, aut Francisci regulam, ceu Pharum illustrissimam, sequuntur. Eâdem prorsus ratione Civitatis aut Provinciæ cujusdam populus ad insignem Majorum suorum virtutem abripi consuevit. S. Hieronymus ad Heliodorum, Episcopum recens inauguratum, scripsit; *In te omnium oculi diriguntur, domus tua, & conversatio tua, tanquam in speculâ constituta, magistra est publicæ disciplinæ. &c.*

S. Hieron. Ep. ad Heliod.



116. Navis

116. Navis, explicatis velis citra ullam remigum operam per altum mare progrediens, à D. Gregorio Bolzi, nobili Congregationis Sommaschenæ ingenio, epigraphen recepit; VIS NON VISA MOVET. Sanctam Ædem Lauretanam hoc Emblema spectabat, quæ prodigiosâ Angelorum virtute Nazaretho in Dalmatiam, & inde Lauretum translata fuit. Emblemati explicando sequens distichon subjecit meus Concanonicus D. Salvator Carducius.

S. Ædes Lauretana.

Vis non visa movet volucrem per cærula puppim:
Dextera sic Superûm Tecta sacrata vehit.

Illud ipsum gratiæ Divinæ est ingenium, quæ quidem humanis oculis penitus ignota, cor nostrum suavissimè manuducit. Eò, ni fallor, illa S. Joannis sententia collineat; *Spiritus ubi vult spirat, sed nescis unde veniat, aut quò vadat.* S. P. Augustinus; *Valde occulta & abstrusa vis est, quâ Deus agit, ut etiam illa, quæ sensu carent, confestim ejus obtemperent voluntati.*

Gratia vis occulta. Ioan. 3.8

S. Aug. in Psal. 105.

117. Navim in alto mari hoc lemmate loquentem exhibui; AD ALTRO CIELO ASPIRO. Id est; ALIUM DESIDERO MUNDUM. Anima, Dei amore abrepta, votis omnibus ex hoc mundo levari desiderat. Jobum, obsecro, hoc exæstuantis animi impetu agitatum, audi; *Expecto*, inquit, *donec veniat immutatio mea.* Nec aliter Regius Vates; *Quando veniam & apparebo ante faciem Domini?* Et S. Paulus; *Desiderium habens dissolvi.* In rem præsentem S. Cyprianus; *Considerandum est, fratres charissimi, & identidem cogitandum, renuntiasse nos mundo, & tanquam hospites & peregrinos isthic interim degere. Amplectamur diem, qui assignat singulos domicilio suo, qui nos isthinc ereptos, & laqueis secularibus exsolutos, paradiso restituit, & regno cœlesti. Quis non ad suos navigare festinans, ventum prosperum cupidius optaret, ut velociter caros liceret amplecti? Patriam nostram paradisum computemus: parentes patriarchas habere jam cœpimus: quid non properamus & currimus, ut patriam nostram videre, & parentes salutare possimus.*

Mors expectata.

Contemplativus.

Iob. 14.14. Psal. 41. 3. Philip. 1.23.

S. Cypr. lib. de Mortal.

118. Christianus, promissimâ voluntate ad supremum è vita discessum accinctus, à Carolo Rancato Navi non absimilis dicitur, quæ è littore solutura, epigraphen legendam offert; PER GIRE A MIGLIOR PORTO. Id est; UT PORTU MELIORE QUIESCAM. Opportunè Petrarcha;

Mors exoptata.

O aspettata in ciel beata, e bella
Anima, che de nostra humanitade
Vestita vai, non come l'altre carca:
Perche ti sian men dure omai le strade
A Dio diletta obediente ancella,
Ond' al suo regno di quà giù si varca
Ecco novellamente à la tua barca
Ch' al cieco mondo ha già volte le spalle,
Per gir à miglior porto,
D' un vento occidental dolce conforto &c.

Seneca; *Optabilem rem existima bonam mortem: optimum est, memorabilem mori aliquo opere virtutis. Cum aliquis tormenta fortiter patitur, omnibus virtutibus utitur.*

Senec. Ep. 68.

119. Qui terrenarum voluptatum fastidio ductus, omnes mundi blanditias, veluti Sirenes fallacissimas, declinare, & è seculo ad Religionis portum confugere molitur, navi se non absimilem probat, quæ è Sirenum conspectu plenis carbasis ac cursu celerrimo profuga, Carolo Rancato authore, epigraphen monstrat; CANTUS TRANSVECTA TENACES. Verbis è Claudiano mutatis;

Religiosus. Pœnitens conversus.

Anne aliud toto molitur carminis æstu
Maonii mens alta senis? quid stagna charybdis
Armavit? quod Scylla canes, quod pocula Circe
Antiphatæ vitata fames? surdaque carina
Remige Sirenum CANTUS TRANSVECTA TENACES?

Claud. in laud. Serenæ Reginæ.

Eodem planè argumento Sidonius Apollinaris hominem quendam flagitiosum repræsentat, qui lascivarum Sirenum consuetudine excussâ, saluti suæ prospexit; *Excussit cervices, atque Ulysseas, ut ajunt, ceras auribus figens, fugit adversum vitia surdus meretricii blandimenta naufragii.*

Libidinosus conversus.

Sidon. Apoll. lib. 9. Ep. 6.

120. Civitas Mediolanensis Alphonsum Littam, Archiepiscopum suum recens inauguratum, sumptuoso apparatu excipiens, inter cætera Emblemata Navim depinxit, supra cujus malum Ledæa flammula resplendebat; addito P. Hortensii Pallavicini lemmate; OPPORTUNA REFULGET. Innuebat videlicet, novam illam lucem omninò opportunam, nec sine patriæ solatio accidisse, quæ integro biennio Pastore suo viduata, ingenti mœrore affligebatur. Porrò misericordia & providentia Divina fulminis sui radios pro cujusvis indigentia opportunissimè explicat. Utadeò optimus Deus à Regio Psalte jure cognominetur, *Adjutor in opportunitatibus: in tribulatione.* Hunc locum interpretatus Franciscus Titelmannus, ait; *Adjutor factus est eis IN OPPORTUNO TEMPORE, nempe in tribulationibus eorum: Tunc enim opportunum solet, & gratum esse liberantis adjutorium, & jucundum esse potentis refugium.* Et S. P. Augustinus; *Omnibus modis medetur animis Deus pro temporum opportunitatibus, quæ mira sapientia ejus ordinantur.* Cæterum prudentis Magistri sapientia, aut providi amici fraterna correctio, tempore ac loco congruo adhibita, nobilissimum humano pectori splendorem conferunt.

Gratia Dei opportunè venit. Psal. 9. 10.

Titelm. in hunc loc.

S. Aug. de vera Relig. cap. 0.

Correctio fraterna.

121. Navis, per vastum pelagus ad exoptatum portum deferenda, secundos ventos itineris sui comites habeat, necesse est. Unde Carolus Rancatus illam explicatis quidem, sed tamen flaccescentibus ac languidis velis è littore solutam figuravit; cum lemmate; OPTANTUR FLAMINA. Seu, MODO FLAMINA DUCANT. Ad verbum Claudianus;

Claud. lib. 3. de laud. Stilicon.

Non sic virginibus flores, non frugibus imbres,
Prospera non fessis OPTANTUR FLAMINA NAUTIS,
Ut tuus aspectus populo.

Eidem Emblemati P. Joannes Bartholomæus Pancierus, Augustinianus Excalceatus, subscripsit; INDIGET AURA. Ita omninò anima, in ignito purgatorio flammarum oceano jactata, ut ad æternæ beatitatis portum appellat, afflante pietatis nostræ aurâ opus habet. Quin, omnis Christianus, ad virtutis viam inter tot tentationum fluctus felici pede decurrendam, præveniente ac concomitante Dei gratiâ tamdiu unicè indiget, donec salutis æternæ portum contingat. Unde S. Ecclesia, Deo supplex, illis Concilii Arausicani verbis utitur. *Largire supplicibus tuis, ut cogitemus te inspirante, quæ recta sunt, & te gubernante eadem faciamus.* Et rursus in oratione secreta, *pro itinerantibus,* Deum bonorum omnium largitorem precatur; *Et viam illorum præcedente gratia tua dirigat, & subsequente comitari digneris.* Præclarè, ut cætera omnia, Magnus Augustinus; *Quid ad Deum nos convertimus, nisi ipso excitante & adjuvante,*

Anima in purgatorio

Gratia Dei.

Concil. Arausic. cap. 2.

S. Aug. Tom. 7 de peccat. merit. c. 18.

Mors desiderata.

vante non possumus. S. Martyres, qui omnes mundi blanditias abominati, ad Paradysi portum anxiè suspirârunt, id unum assiduis votis volvebant, ut flantibus persecutionum ventis, desideriorum suorum compotes fierent: ut adeò cumprimis navim illam Emblematis loco sibi vendicent, a qua *optantur flamina.* Certè

S. Cypr. lib. de Moral. in fine

S. Cyprianus, de morte exoptatâ disserens, eâdem omninò venti metaphorâ utitur; *Quis non ad suos navigare festinans, VENTUM prosperum cupidius OPTARET, ut velociter caros liceret amplecti?*

Dependentia.

122. D. Alphonsus Litta, Mediolanensem patriæ suæ Archiepiscopatum ingressus, a grandi illâ Metropoli inter complura alia Emblemata Navim recepit, quæ in prævium Cynosuram defixa, epigraphen tulit; NON ALIAM ASPICIO. Innuebat videlicet, totius populi oculos è Magno illo Præsule suspensos esse, ut ipsis ad Divinæ ac Christianæ perfectionis viam, secundo gressu decurrendam, cynosuræ loco præluceret. Alludebat, ni fallor, Emblematis Author ad

S. Hieron. ad Helіod. Epist.

illa S. Hieronymi de Heliodoro Episcopo verba; *IN TE OMNIUM OCULI DIRIGUNTUR, domus tua, & conversatio tua, tanquam in specula constituta, magistra est disciplina publicæ.*

123. Antonius Perenotus Granvellanus, Cardinalis & Archiepiscopus Malinensis, vir maximus, Symboli sui loco navim exprimi fecit, quæ explicatis velis in tempestuoso mari progrediens, hunc titulum præfert; DURATE. Seu, ut lemmatis naturam induat;

Perseverantia.

DURABO. Volebat nimirum optimus Antistes generoso ac invicto suo exemplo omnes subditas Provincias ad Regis Catholici obsequium, etiam inter quasvis seditiones conservandum, animare. Unde Michael Eizinger in illius encomium, epitaphii loco, sequentem *Hospitis* & *Auli* dialogum statuit;

Mich. Eizing. in Leone Belgico.

H. Quis cubat hic, modicâ Magnus tellure sepultus?
A. Grandia cui celsos vela dabant titulos.
H. Cur pelagus vita sulcans, DURATE secundis
Inquit? A. Ne quondam nomina parta cadant.
Clara illa imperio Caroli, regnoque Philippi,
Quorum consiliis præfuit arte potens.
H. Ergò manu clavum strinxit? nautamque gubernans
Duravit, fatis? A. Insuperabilibus.
H. Atne diu? A. Decies septenos vixit in annos,
Se jamcique fuit gloria prima soli.
H. Quo capitur portu? A. Cunctis quo meta laborum &c.

Joseph Hebr. lib. de Mach.

Argumento non absimili Josephus Hebræus heroicam Eleazari constantiam, etiam inter extremas persecutionum ac cruciatuum tempestates invictam, repræsentat. *Servavit*, inquit, *contra omnes procellas, tempestatesque insanas sancti corporis navem, quam nullis turbinibus a vero dissolvit itinere, jactata quidem tyrannicis fluctibus, infracta tamen permansit: tenensque iter suum ad salutis portum pervenit.*

124. Paulus Maccius cordis afflicti angustias significaturus, navim inter duos scopulos expressit; cum lemmate, PERICULUM ANCEPS. Emblemati explicando sequentem poesin subjunxit;

Vela dare inter Scyllam, implicitamque Charybdim
Dicitur, ancipiti quisquis discrimine septus
Haret, quò tendat; dum tendere tentat utroque.
Gloria quanta foret, si eludi posset utrumque!

Prosperitas & adversitas.

S. Aug. in Psal. 74.

Homo inter geminos adversitatis & prosperitatis scopulos navigat, utrobique, ni caveat, allidendus. S. Augustino hortante, *Vita prospera nec sola eligenda est, & sola adversa vitanda; sed utraque cavenda est, illa ne corrumpat, ista ne frangat.*

125. Navis, in portu fixa, nullas tumultuantis Oceani minas pertimescit. Unde lemma ex Horatio mutuatum; NEC HORRET IRATUM.

Horat. in Epod. od. 2.

Neque excitatur classico miles truci,
NEQUE HORRET IRATUM mare.

Religiosus.

Ad hoc propositum Anacharsis interrogatus, quæ naves omnium essent securissimæ? respondit, *Quæ in siccum protracta sunt.* Certè nullis mundi fluctibus concutitur, qui se intra Cœnobium, ceu portum tranquillissimum, recepit; nec etiam ullo procellarum furore in posterum quassari potest, qui per assiduas alternantis vitæ undas tandem ad sepulchri arenam appulsus est.

Mortuus.

Imaginem tamen ii cumprimis sibi vendicant, qui superatâ perversi hujus sæculi formidine, in cœlo conquiescunt, ubi *Mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor.* S. P. Augustinus; *Beati possident Hierusalem cœlestem sine angustia, sine pressura, sine diversitate & divisione limitum, omnes habent eam, & singuli habent totam, magna illa divitia, non angustat frater fratrem, nulla ibi indigentia est.*

Beatus. Apoc. 21. 4. S. Aug. in Psal. 83.

126. Anacharsis Philosophus dicere solebat, navigantes nonnisi quatuor digitis, solâ nimirum tabularum nautica latitudine, à morte distare. Ad hoc propositum canit Juvenalis;

Iuven. Sat. 12.

I nunc, & ventis animam committe, dolato
Confisus ligno, digitis a morte remotus
Quatuor, aut septem, si sit latissima tæda.

Vita humana.

S. Greg. Naz. Orat. 21.

Quare Carolus Rancatus navim, in oceano fluctuantem, hoc lemmate notavit; CONTERMINA MORTI. Vita humana, assiduo naufragii discrimine formidanda, symbolo illo significatur. S. Gregorius Nazianzenus. *Quisquis navigat, naufragio propinquus est, eoque magis, quò audacius navigat: eodem modo quisque corpore convestitus.* Id quod è paræmia illa haud obscurè discere licet;

Calculum si rectè ponas, hominis ubique naufragium est.

127. Petri Magellani navis, quòd mundum universum emensa sit, Victoriæ cognomen accepit. Eò alludens Carolus Rancatus, subscripsit; VITTORIOSA, ET EMULA DEL SOLE. Id est; VICTRIX, ET ÆMULA SOLIS. Verbis è Tasso mutuatis;

Tass. Gier. Liberat. Cât. 15. stanz. 30.

Tempo verrà, che fian d' Ercole i segni
Favole vile à i naviganti industri,
E i mar riposti hor senza nome, e i regni
Ignoti ancor trà voi, saranno illustri.
Fia, che 'l più ardito al hor di tutti i legni
Quanto circonda il mar, circondi e lustri,
E la terra misuri immensa mole
Vittoriosa ed emola del sole.

S. Crux.

S. Ant. de Pad. serm. Dom. 4. post Epiphan.

Crucis sacratissimæ hoc symbolum est proprium, quæ à S. Antonio Paduano navi comparatur, *Crux Christi hæc est navis.* Eadem S. Crux etiam vocatur *triumphale lignum, & splendidior cunctis astris.*

Vita humana.

Ovid. Eleg. 10. Amor. Theoc.

128. Vitam humanam, inevitabili mortis sententiâ dissolvendam, navis Emblemate significabis, quæ è littore promotura, epigraphen sustineat; PEREGRINAS IBIT IN AURAS. Carolus Rancatus ait, hâc imagine Ethnicam illam Ovidii mentem exprimi;

Spiritus infelix peregrinas ibit in auras.

Siraci-

Siradice referente, homines quidam impii dixerunt; *Spiritus diffundetur tanquam mollis aer, & transibit vita nostra tanquam vestigium nubis &c.* Magis piè Seneca; *Omnis dies velut ultimus ordinandus est, de felicitate hominis ultimus dies judicat.*

ap. 2. 3.
nec. in Ep.

129. Navis, nonnisi assiduo labore cum marinis assultibus conflictata, tandem ad Indicas opes referendas appellit. Huic proinde Dominicus Gambertus illud Claudiani hemistichium lemmatis loco subjunxit; JUVAT IRE PER ÆSTUS. Enimverò victoriam nonnisi militari industriâ; & copiosam mercedem solo frequenti labore comparare licet. Seneca; *Generosos animos labor nutrit; laborem si recuses, parum esse potes. Non est viri, timere sudorem.* Ut adeò benè è Poetis nonnemo canit;

laud. 3 Stil.
abor.
nec. Ep 31.

Per faticose vie vassi à la gloria.

130. Navis, quantumvis rudentibus sericis, puppi deauratâ, exterisque ornamentis exculta superbiat, è portu tamen solvens, inevitabilem illam Virgilii gnomam præseferre cogitur; FATIS INCERTA FEROR. Hinc, Carolo Rancato authore, disces, hominem assiduo vitæ ac naufragii discrimine agitatum, è nobilitate, divitiis, cæteraque terrenâ pompâ nihil omninò securitatis emendicare posse. Nam, quod Salomon ait; *Nescit homo finem suum.* S. Gregorius Papa; *Tanto quisque sit ferventior in operatione, quantò & incertus est de vocatione: ut dum incerti sumus quando morimur, semper ad mortem parati debeamus venire.*

irg. l. 4. Æneid.
ita humana.
cclef. 9. 12.
. Greg. lib 2. Moral.

131. Prudens Nauclerus navigii carbasa adeò dexterè explicare ac inflectere novit, ut etiam adversos ventos in progressûs sui commodum vertat. Unde navim, inter adversa flumina luctantem, hoc lemmate insignies; ET TRANSVERSA FAVENT. Opportunissimè S. Paulus; *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* Veluti diceret; calamitates, morbos, & ipsa etiam peccata, amicis Dei pronissimam proficiendi occasionem suppeditare. Cassianus in illum Apostoli locum commentatus, *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*; subjungit, *universa, non solùm prospera, verùm etiam quæ putantur adversa.* Et S. Bernardus; *Usque adeò siquidem in hunc modum omnia nobis cooperantur in bonum, ut inter hæc omnia etiam ea, quæ nihil sunt, numerentur: molestia, morbus, & ipsa mors etiam, & peccatum &c.*

Damna utilia.
assian Col. 6. cap. 9.
Bernard. pist 341.

132. Carolus Rancatus, naufragante navi, præcipuam tanti exitii causam in absentes naucleros rejicit. Unde illam hoc Virgilii lemmate circumscripsit; PAVIDI CESSERE MAGISTRI. Enimverò assiduâ experientiâ testatum habemus, Civitatem aut Monasterium, Principis vel Prælati sui præsentiâ destitutum, prono impetu in extremam vitiorum perniciem ruere. Nicolaus Lyranus ait; *Absentia boni Principis de terra sua, & boni Prælati de sua Ecclesia, frequenter sunt occasiones malorum in illis pullulantium: sicut præsentia gubernatoris est causa salutis navis, & ejus absentia periclitationis.*

esidentia neglecta.
yran. in 2. Esdra. s v. 7 &

133. Tam immodica est avaritiæ humanæ fames, ut conquisitis opibus nunquam acquiescere, sed novis identidem accumulandis inter sexcenta Oceani discrimina inhiare soleat. Illam proinde navi non absimilem dixerim, quæ è portu solvens, Carolo Rancato authore illud Virgilii hemistichion lemmatis loco præfert; NEC PLACIDA CONTENTA QUIETE. Lucretius;

avaritia inquieta.
ucret. l. 3.

Ergò hominum genus incassum, frustraque laborat
Semper & in curis consumit inanibus ævum,
Nimirum quia non cognovit quæ sit habendi
Finis, & omninò quò adcrescit vera voluptas.

Propertius;

Prop. lib 3.

Ergò sollicitæ tu causa pecunia vitæ es,
Per te immaturum mortis adimus iter.

Et Horatius;

Horat. lib. 3. od. 24.

- - - - Si neque fervidis
Pars inclusa caloribus
Mundi, nec Boreæ finitimum latus,
Durataque solo nives
Mercatorem abigunt? Horrida callidi
Vincunt æquora navitæ.

Salomon ait, Avarum vivere *in tenebris & in curis multis, & in ærumna atque tristitia.* Unde S. Hieronymus, *Languor est pessimus, pro perituris opibus cogitatione torqueri, & in tristitia, in gemitu, in indignatione, in litibus, casso illas labore conquirere.*

Ecclef. 5. 16.
S. Hieron.

134. Persona præclara, à Rege Catholico, aut alio quovis Austriaco Principe, ad sublimem dignitatem evecta, navis Emblemate significari potest, quæ nobilissimis parergis exculta, à Carolo Rancato illud Virgilii hemistichion lemmatis vice recepit; VOCAT AUSTER IN ALTUM. Opportunâ hâc icone Spiritum Sanctum demonstrare licet, cujus impulsu ad virtutis ac summæ perfectionis incrementum promovemur. S. Gregorius, illum Jobi locum interpretatus, *Plumescit accipiter, expandens alas suas ad Austrum,* ait; *Accipiter plumescit, cùm ad austrum alas expanderit: quia tunc unusquisque se virtutum pennis induit, cùm Sancto Spiritui cogitationes suas confitendo subjternit &c.*

Minister Austriacus.
Virg. 3. Æne.
Spiritus S.
Iob. 36 26.
S Greg in hunc loc.

135. Religiosus, è mundi cœno ad claustrum sublatus, demum tranquillam mortem, sine ullo vitæ innocuæ detrimento, obire solet: haud secus atque navis citra ullum terræ contactum per vastum Oceani iter tandem ad portum felici gressu appellit. Unde Carolus Rancatus illi epigraphen ex Ariosto subjunxit; NE TOCCO TERRA, E IN SICUR' ONDA CORSE. Id est; NEC TERRAM ATTINGENS, GRADITUR SECURA PER UNDAS. Emblemati explicando sequentem vernaculam Ariosti poësin accipito;

Religiosus moribundus.
Mors justi.
Ariost Cant. 41. stanz. 19.

O fallace de gli huomini credenza;
Campò la nave, che dovea perire.
Quando il Padrone, ei galeotti senza
Governo alcun l' havean lasciata gire.
Parve che si mutasse di sentenza
Il vento, poi che ogni huom vide à fuggire,
Fece che il legno a miglior via si torse,
Ne toccò terra, e in sicur onda corse.

S. Hieronymi judicio, *Qui se quotidie recordatur esse moriturum, contemnit præsentia, & ad futura festinat.*

S. Hieron. Ep ad Cypr.

136. Navigium, velis è secundo vento turgentibus, geminum hoc adverbium instar lemmatis præfert, PROPERE, ET PROSPERE. Ita homo, afflante fortunâ, felices ac veloces rerum suarum progressus facit; Cæsar vix hostem conspicatus, mox illum ad internecionem delevit. unde dicere est solitus; *Veni, vidi, vici,* Alexander Magnus duodecim annorum intervallo vasta ac florentissima totius Orientis regna expugnavit. S. Franciscus Xaverius tempore non multo extremas Indiarum gentes sub Crucifixi labarum conduxit. Nullus tamen in quibusvis negotiis nostris secundior ventus est, adjutorio Dei. S. P. Augustinus; *Hæc est militia nostra; in hoc agone cùm confligimus, Deum poscimus adjutorem. Si enim*

Fortuna.
Adjutoriū Dei.
S. Aug. ser 13. de Verb. Apost cap 9.

nos

nos ipse non adjuvat: non dico non vincere, sed nec pugnare poterimus.

Author proprii mali.

137. Carolus Bovius navim, adversùs scopulum allisam ac disruptam, hoc lemmate notavit; VERBERE FRACTA SUO. Eorum hic typus est, qui propriâ imprudentiâ aut affectu præcipitati, malorum suorum authores evadunt. De Hannibale ait T. Livius; *Sentiebat Hannibal suis se artibus peti.* Nimirum illud Tullii de ipso pronuntiari poterat; *In tuum ipse mucronem incurras necesse est.* Opportunè meus Carducius;

Livius lib. 2. Bell. Punic.

Verbere fracta suo navis tumulatur in undis;
Apparat interitum sic sibi sæpè scelus.

138. Navigium, armamentis omnibus excultum, quamdiu stellæ polaris conspectu gaudet, nullas unquam tumultuantis Oceani minas pertimescit. Unde Dominicus Gambertus illi epigraphen è Martiali adjecit; PERICULA LUDIT. Certè prudentia è quovis discrimine triumphum refert. Generosa quoque Herculis, Alexandri, aliorumve fortitudo ipsis etiam periculis insultare, ac palmam extorquere novit. S. Hieronymus; *Justi & fortis viri est, nec adversis frangi, nec prosperis sublevari: sed in utroque esse moderatus.* Andreas Biancus;

Martial l. 9. Epigr. 07
Prudentia. Fortitudo.
S. Hieron. in Ioel.
Andr. Bianc lib. 4. Epig. 38

Quod genus extimuit mortis Xaverius ingens,
Cujus virtuti meta nec orbis erat?
Per mare, per terras subeunti extrema malorum
Occurrit facies nulla timenda viro,
Cæli iras, pelagi rabiem, telluris hiatus
Risit, & infracto pectore cuncta tulit. &c.

Pœnitentiæ sacramentum.

139. Sacramentum Pœnitentiæ, seu secundam post naufragium tabulam, Lucarinus in navis quassatæ fragmento dignoscendum proposuit, quod nonnullis mercibus onustum, epigraphen tulit; ET PUTAMINA PORTANT. Opportunè Tertullianus; *Pœnitentiam,* inquit, *tu peccator ita invade, ita amplexare, ut naufragus alicujus tabulæ fidem. Hæc te peccatorum fluctibus mersum prolevabit, & in portum Divinæ clementiæ protelabit.*

Tertull. l. de Pœnit. in fin.

140. Symboli loco, aliquot naves plenis velis per oceanum progrediuntur; cum lemmate, AGUNTUR SPIRITU. Ad verbum S. Paulus; *Quicunque enim SPIRITU Dei AGUNTUR, ii sunt filii Dei.* Justis enim congenitum est, benignam Spiritûs Sancti auram pronis mentibus excipere, & undique, gressu nunquam exerrante, assequi. S. Joannes Chrysostomus, illa Apostoli verba interpretatus, ait; *Non simpliciter dixit; Quicunque enim spiritu Dei vivunt: sed quicunque spiritu Dei ducuntur: ostendens, quòd sic vult illum vitæ nostræ Dominum esse, ut gubernatorem navigii, & aurigam currus equorum: nec corpus solùm, sed ipsam etiam animam habenæ hujusmodi subjicit; neque enim illam vult dominari, suoque quodam instituto vivere: sed & illius auctoritatem spiritûs potestati supponit. &c.*

Rom. 8. 14.
Justus.
S. Io. Chrys. in hunc loc.

141. Navis, per Oceanum progrediens, nullum post se tramitem aut vestigium relinquit. Emblemati meus D. Alexander Luzon de Millares epigraphen præfixit; NEC TRAMES RESTAT. Ita odia nostra non sunt tantummodò celanda, sed omninò, quoad fieri potest, abolenda & extinguenda. Indies hoc Deo promittimus; *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* Conditionem ponimus, & juxta eandem nobis ignosci volumus; neq; hoc tantum, sed & modum insinuare videmur, quem in remittendis aliorum debitis tenemus; quibus si injurias imperfectè tantùm, & è superficie condonamus, odii & iræ fomitem in corde retinendo; non est cur à Deo gratiam ullam speremus, qui dimidiatam salutem non præstat, sed integram, S. P. Augustinus; *Nemo potest accipere æternale, nisi prius temporale dimiserit; Ergo dimitte temporale malum, ut accipias æternale bonum.* S. Alexandrum Patriarcham Hierosolymitanum imiteris velim, cui cùm quidam aurum furto abstulisset, metuque perterritus, in Thebaidem fugiens, à latronibus captivus abductus fuisset; resciens id optimus pater, vinctum illum octogiuta numismatis redemit; eoque revertente tam piè ac misericorditer usus est, ut è civibus nonnemo dixerit, *Nihil esse utilius, quam in Alexandrum peccare.*

Inimico ignoscere.
S. Aug. ser. 133. de Temp. cap. 7.
Sophron. in Prato Spir. cap. 34.

142. Senecâ asserente, *Navis bona dicitur, non quæ pretiosis coloribus picta est, nec cui argenteum aut aureum rostrum est, nec cujus tutela ebore cælata est, nec quæ fiscis ac opibus regiis pressa est, sed stabilis ac firma, & juncturis aquam excludentibus spissa ad ferendum incursum maris solida, gubernaculo parens, velox & consentiens vento.* Proinde Navem hoc lemmate spectandam propones; E BONITATE PRETIUM. Ita hominis pretium non è vestibus aut divitiis, sed ab interiore illius virtute metiendum est. Certè purpura & vasa argentea, ut pulchrè apud Clementem Alexandrinum dicit Comicus;

Senec. Ep. 76.
Vestium luxus.
S. Clem. Alex. lib. 2. Pædag. cap. 10.

Multùm Tragædis conferunt, vitæ nihil.

Ut adeò meritò exclamet idem Patriarcha Alexandrinus; *Pudet me ut vero dicam, cum videam tantum opum effundi ad tegenda pudenda.* Ad id, quod verè pulchrum est, contendebat Alexander Severus Imperator, cùm humili vestitu incedens, ob id reprehenderetur ab aulicis; quibus respondit; *Imperatoria Majestas constat virtute, non corporis cultu.* Non dispar huic in dictis & factis Alphonsus Aragonum Rex; *Malo,* inquit, *moribus & auctoritate meos excellere, quàm diademate & purpurâ.*

Panormitan. lib. 1. de Gestis Alphonsi.

143. Institoris navim hoc lemmate insigniit P. Jacobus Masenius; MEDIAS PORTAT, NUTRITQUE PER UNDAS. Maria Virgo erga suos clientes utrunque illud adjutorium præstat. Ut adeò rectè ab Hesichio cognominetur *Navis institoris, portans de longè panem suum.* Et alibi; *Navis mercibus referta, nullo egens gubernatore.* Et à Buttone, *Navis salutem quærentium.* Emblematis mentem hoc epigrammate explicat Author;

Maria V.
Hesych. or. 2. de Dep.
Butt. hym. 92. p. 127

Et portat Siculas Pinus Romana per undas,
Vectoresque suos nutrit onusta rates,
Virgo suis ratis est, velut æquor fluctuat orbis:
Illa suos portat, nutrit & illa suos.

144. Navigium, inflatis nimiùm ex vento velis, mergitur. Unde Patres Societatis Jesu in Belgio epigraphen addidêre; SI TUMEAS, TIMEAS. Nempe ex ambitione & arrogantiâ plurimùm periculi nobis accersimus. Et quid id adeò mirum sit; *quia,* teste Apostolo, *Deus superbis resistit.* Certè Saul à Samuele audiit; *Nonne cùm parvulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es?* Id est, interprete S. Gregorio Magno, *Magnus fuisti mihi, quia despectus tibi: sed nunc quia magnus tibi es, factus es despectus mihi.* Et alibi; *Evidentissimum reproborum signum est superbia, electorum verò humilitas.*

Superbus.
1. Pet. 5. 5.
S. Greg. 18. Moral. 20.
Idem l. 34. Moral. 1. 8.

145. Navis, in mari mersa, epigraphen tenet; FIDE, SED CUI, VIDE. In natatores hoc symbolo uti licet; de quibus canit Ovidius;

Natator.
Ovid. Epist. Heroid.

Arte laborata merguntur in æquore puppes;
Tu tua plus remis brachia posse putas?

Porrò maris nomine Mundum intellige, cui quisquis fidit,

Mundus fallax.

S. August. Epist. 45.

fidit, æternùm mergitur. S.P. Augustinus; *Quantùm laudandi atque prædicandi, qui dignati non sunt etiam cum mundo florente florere, tantùm increpandi & accusandi sunt, quos perire cum pereunte delectat.*

Tentationes in corpore nostro assiduæ.

146. In naviculam Evangelicam, cùm è portu solvisset, venti procellosi quasi dato signo irruerunt, ac tantùm non obruerunt. Unde lemma; AGITUR RIMOSA PROCELLIS. Ita anima nostra in corporis naviculâ malè materiatâ navigat; Hinc fatiscens, assiduam tentationum aquam haurit, & decumani malè compositorum affectuum fluctus præsentem continuò interitum minitantur. Quid multa? *Corpus, quod corrumpitur, aggravat animam.* Unde observat S. Hieronymus, Christum legislatorem nos non docuisse tentationes omninò deprecari; *impossibile est, humanam animam non tentari*; sed ne inducamur in tentationem. Quod alio loco idem Dominus præcipiens, *Vigilate*, inquit, *& orate, ut non intretis in tentationem. Intrare in tentationem*, subdit idem S. Ecclesiæ Doctor, *non est tentari, sed vinci.* Tentata fuit castissimi Josephi pudicitia, at minimè victa: sollicitata Susanna, at ope Divinâ victrix evasit. *Erras frater, erras* (rursum S. Hieronymus Heliodoro loquitur) *Si putas unquam Christianum persecutionem non pati: tunc maximè impugnaris, si te impugnari nescis. Adversarius noster, tanquam leo rugiens, aliquem devorare quærens circumit, & tu pacem putas?*

Sap. 9.

S. Hieron.

Maria V.

S. Ildeph. ser. 1. de Assump.

147. Navis oneraria, dum in flumine existit, ab uno alterove homine citra negotium in omnem partem trahi potest; cùm tamen in sicco reposita, vix centenorum viribus movenda esset. Unde navim onustam, & intra aquas à tribus duntaxat hominibus huc illucque impulsam; hoc lemmate notavit P. Sebastianus à Matre Dei. GRAVIA HIC LEVITANT. Mariæ Virginis hæc imago est, quæ leges ac præcepta, quantumvis servatu difficillima, efficit levia, ac servantibus suavia. Unde non caret mysterio, quòd Decalogi Tabulæ in arca fuerint repositæ: *Arca enim*, S. Ildephonso teste, *Deipara typus est*; ut enim legem exactè custodias, in arcâ, in Deiparâ, illam colloces, necesse est. Imò in arca præter Legem etiam manna asservabatur; ut disceres, te legem cum suavitate reperturum, si in arcæ, in Deiparæ patrocinio illam locaveris; ut quæ legem non solùm facilem, sed & jucundam, dulcemque efficit.

Timor Dei

Psal. 127. S. Aug. in Psal.

148. P. Blasius Palma Symboli loco Navim depinxit, cujus carbasa ventis tantò amplius restiterunt, quò validiùs firmata erant: addito lemmate, FIRMATA RESISTUNT. Ita homo, in timore Domini firmatus, omnibus mundi, carnis & dæmonis tentationibus validissimè resistit. Unde David; *Beati omnes, qui timent Dominum.* Compendio Magnus Augustinus; *Time Deum qui super omnes est, & hominem non formidabis.*

Psal. 87. 8. Afflictus. Christus patiens.

Euthym. in hunc loc.

149. Ludovicus Brethe, Canonicus Regularis Cong. Gallicanæ, Emblematis loco Navim inter tempestates & procellas depinxit; addito illo Psaltis lemmate, OMNES FLUCTUS TUOS INDUXISTI SUPER ME. Hominem, undique adversitatibus jactatum, hæc imago repræsentat. Christus patiens Divino Patri suo verissimè dixerit; *Super me confirmatus est furor tuus, & omnes fluctus tuos induxisti super me.* Nam, ut Christi ore prosequitur Euthymius, *In me irruit ira tua, quam delicta hominum in se concitaverant, ego tamen libens eam sustinui, & te placavi. Passione quippe ac morte meâ indignationem tuam omnem sedavi, veluti cùm quis plagam, in puerum delatã, in se suscipit. Livore enim, inquit, ejus sanati sumus, & Dominus tradidit eum peccatis nostris.*

Auxilium Dei in necessitatibus

150. Nihil navi in vasto Oceano prodest anchora, ubi cœlum obscurâ nube obductum, furibundâ tempestate fulminat, procellisque horrendis mare inquietat, & navis ipsa hinc inde volutata, antennisque & velis spoliata, sævientium ventorum ludibrio cedit. Itaque quum *non tali auxilio* se servari posse intelligant Nautæ, tremore perterriti, ad aliam opem confugiunt, tensisque manibus Cœlo supplicant. Unde Serenissimus Philotheus, Navim inter tempestates depinxit, quæ frustra jactâ anchorâ, epigraphen præfert; NON TALI AUXILIO. Nos, dum in hâc vita veluti in aperto volvimur pelago, pluribus fortunæ casibus agitati, nequidquam ad prudentiæ, nostræque virtutis anchoram confugiamus, præsertim ubi justa Divinæ iræ animadversio nos insequitur. Quo tempore omnium optimè suæ providebit securitati, qui abjectâ omnium terrestrium rerum spe, suarumque virium depositâ fiduciâ, omnem spem in illo ponet, qui anxietatum nostrarum haud ignarus, succurrere nostris miseriis, doloresque & ægritudines tam animi, quàm corporis submovere potest. S. P. Augustinus de se ipso fatetur; *Desperatus ad omnipotentem venio, vulneratus ad medicum curro.* Et alibi; *sive in affluentia rerum simus, sive in angustia, expectandus est Dominus, qui & quod verè bonum est det: & quod verè malum est, avertat à nobis.* Emblematis mentem hoc Epigrammate explicat Author.

S. Aug. ser. 7. de Temp.

Idem ser. 245 de Temp. c. 2.

Dum ruit, effusis & debacchatur habenis
Æolus, & pelago prælia sæva movet:
Ventis acta ratis jam scandit ad infima terra
Tartara. jam subitis fluctibus astra petit.
Quid facias, Palinure, salo, frendentibus Austris?
Sistis inaccessas anchora nulla rates.
Non tali auxilio; *melioribus utere fatis.*
Respuit humanam, dum fremit æquor, opem.

Gratia efficax.

S. August. in Psal. 68.

Idem l. de Prædest. SS. cap. 8.

151. Navis in portu hærens, ubi ventus secundior spiraverit, spontaneâ fertur aurâ, suumque iter prosequitur. Emblemati subscripsit Serenissimus Philotheus; SPONTE TUA FEROR AURA. Ita prorsus afflante efficaci Divinâ gratiâ, sponte in omne virtutis genus ruimus, nec patimur nos in lubricâ mundi aut carnis arenâ detineri. S.P. Augustinus; *Ut mutaremur in pejus, nostra iniquitas fuit; ut mutaremur in melius, non nostra justitia, sed gratia Dei præstat.* Et rursus; *Gratia, quæ occultè humanis cordibus Divinâ largitate tribuitur, à nullo duro corde respuitur. Ideò quippe tribuitur, ut cordis duritia primitus auferatur.* Emblematis sensum ita explicatum accipe ab ipsomet Philotheo;

At sequar, & facili sulcabo cærula puppi,
Si mentem afflabis, spiritus alme, meam.
Affla, & vel tenui mulce mea carbasa vento,
Lenisque in proram lusitet aura meam.
Non etenim validos desidero mitior Euros;
Si modò vel leviter moveris, ipse sequar.
Quò fert aura, feror: Nec me superabit eundo,
Quæ rapido trahitur concita cymba Noto.

RETE. NASSA.

Cap. VII.

152. QUi forte suâ contentus, nullum amplius illius incrementum ambit, Emblematis loco fascem, è retibus colligatum, præferat; cum lemmate, NIL AMPLIUS OPTAT. Marcus Curius, Eques Romanus, in diversis occasionibus præclara animi moderati specimina dedit; ibi cumprimis, quando ingentem auri vim, à Samnitibus oblatam, generosè recusavit, cum dicto; *Curium malle locupletibus imperare, quàm ipsum fieri locupletem.* Idem, Rege Pyrrho ex Italia in fugam acto, *nihil omninò ex præda regia, quæ exercitum, urbemque ditaverat, attigit.* Rursus, cùm Senatûs Romani liberalitate cuivis septem agri jugera, Curio verò, utpote Belliduci de republicâ meritissimo, quinquaginta decernerentur, *ipse tamen popularis assignationis modum non excessit; parùm idoneum Respublicæ civem existimans, qui eo, quod reliquis tribueretur, contentus non esset;* ut de illo refert Valerius Maximus. Illud ipsum Emblema etiam Caroli V. Imperatoris est proprium, qui intra S. Justi solitudinem receptus, Romanum Imperium fratri, Regna verò filio suo liberrima voluntate renuntiavit. Arsenius quoque, Arcadii Magister, relicta Imperialis aulæ majestate, pauperrimum desertum amplexus est. S. Alexius. S. Bernardus, S. Thomas Aquinas, aliique sexcenti, pessum datâ ædium paternarum affluentiâ, præter paupertatis Evangelicæ quietem nil aliud desiderârunt.

Contentus suâ sorte.

Val. Max. l. 4. c. 3. n. 15.

153. Piscatores in Insula Chio, olim retibus suis in mare jactis, optimâ sorte tripodem aureum extraxere, qui vel vas erat, Apollinis sacrificiis destinatum; vel certè mensa rotunda, tribus pedibus subnixa. Quare piscatione adeò locuplete illecti, retia sua denuò sollicitè explicârunt, rati, priore fortunâ se identidem esse beandos: at conatu prorsus irrito; nam diu multumque fatigati, nec tripodem amplius, nec quodvis aliud laboris sui pretium tulerunt. Eo alludens D. Didacus Saavedra, rete vacuum, è mari extractum, figuravit; cum lemmate, NON SEMPER TRIPODEM. Veluti diceret, varios adeò rerum humanarum successus esse, ut non rarò iisdem omninò instrumentis eventus penitus adversos enitamur. Sic Alexander Magnus cum Macedonum suorum phalange innumeras passim victorias, ac gloriam, nullo unquam ævo intermorituram, est aucupatus. Vicissim verò alii, prudentiâ & robore nihilo inferiores, inter assiduam adversæ fortunæ stragem conflictantur. Judas Machabæus angusto militum suorum manipulo ingentes Regis Antiochi, Demetrii, Lysiæ, Apollonii, aliorumque exercitus confecit, at idem cum eodem omninò militum numero adversus Bacchidem congressus, non jam pristinum fecilitatis tripodem, sed manus vacuas, & ipsam etiam propriæ vitæ jacturam retraxit. Atque adeò ex uno successu prospero plures alios pelliceri, in bellis præsertim, vix unquam licet, cùm assiduam cœli revolutionem ipsa etiam eventuum vicissitudo subsequatur, & non rarò eadem causa effectus prorsus contrarios pariat. Expertissimus in rem præsentem Julius Cæsar, ait; *Etsi multùm cùm in omnibus, tum in re militari potest fortuna.* Livius testatur, *Nusquam minus, quàm in bello eventum respondere.* Ex Tullius, *Omnium bellorum exitus, eventusque incerti.*

Successus varii.

1. Machab. à c. 3. usq; ad 9.

Belli eventus incertus.

Iul. Cæsar l. 6

Livius l. 2.
Cicero lib. 6. Epist. fam. 1. & 6.

154. Rete, piscibus plenum, ac extra aquas versus fluminis marginem tractum, epigraphen sustinet; TRAHIT INVITOS. Pisces enim, quantumvis inviti, pro piscatorum arbitrio in partem omnem raptantur. Calamitatis hoc symbolum est, quæ mortalibus vim quandam arcanam admovet, eosque è vitiorum pelago ad virtutis Divinæ littus trahit. P. Cornelius à Lapide in illud Threnorum commentatus, *Expandit rete pedibus meis;* ait, *Tribulatio enim est rete Dei, quo homines piscatur, & INVITOS ad se TRAHIT.* De his tamen Augustinianum illud pronunties; *Felix necessitas, quæ in meliora compellit.*

Calamitas.

Thren. 1. 13. Corn. à Lap. in Ep. Iacobi v. 2. cap. 1.

S. Aug. Ep. 45.

155. Rete è maris profundo pisces quidem in terram extrahit, at sine ulla eorum offensa aut vulnere: secus atque hamus, fuscina, aut tridens, qui miseros confodiunt, lacerantque. Unde reti subscribes; EXIMIT, NON PERIMIT. Ita bonus Corrector, exoptatam è proximo frugem reportaturus, rete, non hamum, imitetur, necesse est; Idque maximè allaborare debet, ut peccatoris animam salvet, non verò excruciet. Quamobrem Divinus Magister suos Apostolos solis retibus uti volut; *Laxate retia vestra in capturam.* Appositè S. Ambrosius; *Benè Apostolica instrumenta piscandi retia sunt, quæ captos NON PERIMUNT, SED reservant, & de profundo ad lumen EXTRAHUNT.*

Corrector.

Luc. 5. 4.

S. Ambros. in hunc loc.

156. Prædicationem Apostolicam, uti & Divinam gratiam, Christus reti, in oceanum merso, nonabsimilem dixit. Cui proinde subscribes; EX OMNIBUS CONGREGAT. Ipsummet Servatorem audi; *Simile est regnum Cælorum sagenæ missæ in mare, & EX OMNI GENERE piscium CONGREGANTI: quia ad peccatorum veniam sapientes, & fatuos, liberos & servos, divites & pauperes, fortes & infirmos vocat,* inquit interpres S. Gregorius. Eodem Emblemate avaritiæ humanæ indolem describere licet, quæ ex omni hominum sorte aliquod lucrum conquirere solet. B. Albertus Magnus, *Per rete,* inquit, *notatur avaritia, sive rerum concupiscentia; avaritia quippe est rete diaboli, quod expandit super faciem universæ terræ. Per hoc rete juvenes capit & senes, sive viros, sive mulieres.*

Fides.

Matt. 13. 47.

S. Greg. in hunc loc.

Avaritia.

Albert. Mag. serm. de S. Andrea.

157. Majores pisces intra rete captivi detinentur, minoribus per illius maculas elabentibus. Unde lemma; MINORES EVADUNT. Ita homines pauperes, simplices, neglecti, humiles, & innocentes è damnationis æternæ tendiculis citra negotium sese expediunt; solique superbi, divites, avari, potentes, crudeles, cæteràque hominum portenta iis miserè implicantur. Thomas Stapletonus; *Majores pisces,* inquit, *piscatorum retia ingressi, capiuntur, minores autem per foramina sæpè elabuntur. Unde & Sapiens; Gravissimum judicium fiet his qui præsunt. Sic Nabuchodonosor judicia Dei in Israel exercens, magnates omnes captivos in Babylonem abduxit, populum autem in terrâ patriâ reliquit.* Unde Magnus Augustinus; *Potentior est, & tutior solidissima humilitas, quàm ventosissima celsitudo.*

Judicium Divinum.

Humilis securus.

Staplet. in Prompt. Moral. Dom. 3. Adv. n. 6.

S. Aug. l. 8. de Trin. c. 7.

158. Nassa in mari, uti & rete avibus capiendis explicatum, epigraphen reddit; PRÆDATUR ERRANTES, velut D. Paulo Bertarello, Doctori & Archipresbytero placet; ERRANTES DETINET. Ita lasciva fœmina mortales nonnisi otiosos ac vagabundos irretire solet. *Cor ipsius quasi sagena prætereuntes concludit,* inquit S. Gregorius Thaumaturgus. Cæterùm etiam persona zelosa perversos quosvis hominũ animos ad Dei obsequium constringere novit. B. Albertus Mag. *Per sagenam,* inquit, *intelligitur gloriosa Virgo Catharina. Sicut enim mulier fornicaria sagena est diaboli, per quam capit animas peccatorum; ita etiam Virgo prudens & sancta, sagena est Iesu Christi.*

Fœmina lasciva.

S. Catharina V. & M.

S. Albert. M. ser. de S. Cathar. V. & M.

159. Nassa,

Vitium.

159. Nassa, è ligno contexta, ac piscibus capiendis destinata, à Bargalio hunc Tassi versum lemmatis loco recepit. SEMPRE AL ENTRAR APERTA, AL USCIR CHIUSA. Id est; INGREDI, NON EGREDI DATUR. Ita prorsus vitiorum semita ingressum quidem offert suavissimum, at reversuro penè invia ac impossibilis videtur. Scitè Aloysius Novarinus;

Novar. Agn. Nupt. 1293.

Intrat ut in nassam nullo conamine piscis,
Inde revertendi cui via nulla datur;
Sic via proclivis vitii, quâ posse reverti
Ingressum, proprio non datur auxilio.

Infernus.

Eadem, Virgilio teste, infernalis portæ consuetudo est;

- - - Facilis descensus Averni,
Noctes atque dies patet atri janua Ditis;
Sed revocare gradum, Superasq; evadere ad auras,
Hoc opus, hic labor est, &c.

Virg. Æn. 6.

Huc collineans Jobus, de Deo ait; *Salvabit te de ore angusto latissimè*, Id est, ex inferno, cujus ostium, ab ingressu spatiosum, vix ullam egrediendi rimulam relinquit. *Os angustum amplissimè*, inquit Philippus, *eò quod amplum sit ad recipiendum, & angustum ad remittendum. Quoniam inferi mortuos intra se teneant, & eos ad vitam non patiantur exire.* Eodem ectypo hominis avari mores describere licet, qui opibus suis erogandis parcissimus, ore nunquam non altum hiante alienas absorbere cupit.

Job. 38.16. Philip. in hunc loc. Avarus.

160. S. Maria Magdalena, recens ad Christum conversa, tantundem à scelerum perpetratorum memoriâ deprimebatur; quantum à charitate erga Deum sublevata erat. Hanc proinde D. Carolus Bossus Emblemate significaturus, rete piscatorium depinxit, quod supernè à massulis subereis allevatum, infernè à plumbearum pondere mersabatur. Epigraphen addidit; HINC GRAVOR, INDE LEVOR. Vel; GRAVITAT; ET LEVITAT. Illud ipsum de prædicatione Evangelicâ dixerim, quæ humanam mentem non tantùm liberalibus æterni præmii promissis in altum evehere, sed insuper infernalium suppliciorum minis deprimere solita, eam tandem, ceu piscem rationalem, è voluptatum aquis ad Divinæ perfectionis littus pertrahit. S. Paschalius ad illa D. Matthæi verba animum advertens, *Simile est regnum cælorum sagenæ missæ in mare*, ait; *Trahitur hæc sagena duobus connexa funibus per medium hoc mare à summo usque deorsum extensa; sursum siquidem spe super omnes fluctus sæculi vehementer erecta & firmata: deorsum verò usque ad ima timore Divini judicii demersa.*

S. Magdalena. Prædicatio evangelica. S. Pasch. l. 7. in Matth. 13.47.

SCAPHA. PHASELUS.

Cap. VIII.

161. **A**Nima, ad vocationis & gratiæ Divinæ executionem prompta, à P. Certano scaphæ non absimili dicitur, quæ majori navi alligata, eam per vastissimum Oceani iter, ancillæ loco, assiduò sequi consuevit. Emblemati epigraphen subdidit; TRAHENTEM SEQUOR. Alluserat nimirum ad illa sacri Epithalamii verba; *Trahe me: post te curremus.* Promptâ hâc animi voluntate cumprimis spectandus S. Paulus, de se ipso disertè testatur; *Cum placuit ei, qui me segregavit ex utero matris meæ, & vocavit per gratiam suam, continuò non acquievi carni & sanguini.* S. Augustinus; *Sequamur Christum caput nostrum, ut & nos sequatur cuius caput sumus.*

Respõdere gratiæ Dei. Cant. 1.3. Galat. 1.15. S. Aug. l. de vera R. lig. cap. 41.

162. Mortuam Christinam Gallicam, Emanuelis II. Sabaudiæ Ducis Matrem, mox Francisca Gallica, Regiæ illius Celsitudinis Sponsa, fato non minus dolendo, quàm admirando, subsecuta est. Unde Comes Emmanuel Thesaurus ad illarum exequias Navim Emblematis loco statuit, quæ velis explicatis in Oceano progrediens, scapham vicinã è puppi suâ trahebat; cum lemmate, MAJOR MINOREM. Nimirum ad illud Juridicorum axioma alluserat; *Major pars trahit ad se minorem.* Idipsum in dies cernere licet, dum minores à Majorum imperio, authoritate, aut exemplo in quasvis partes rapiuntur. S. Gregorius Papa; *Sunt nonnulli, quos ad amorem patriæ cælestis plus exempla, quam prædicamenta succendunt.*

Exemplum. S. Greg. lib. 1. Dialog.

163. Scapha, sine remis ac temone in pelago oberrans, epigraphen sustinet; QUO ME CUNQUE TRAHENT. Eædem animi indifferentis & ad aliorum voluntatem penitus compositi, voces sunt. Cleantes, à Seneca citatus, canit;

Indifferens. Senec. Ep. 107.

DUC ME parens, celsique dominator poli,
QUOCUNQUE PLACUIT, nulla parendi mora est,
Assum impiger.

Sic vincamus, sic loquamur, subjungit Seneca, *paratos nos inveniat, atque impigros fatum. Hic est magnus animus, qui se Deo tradidit.* Et Justus Lipsius; *Quidquid Deus ille noster dat, excipe libenti, imò & hilari fronte. Vivere te vult? velis. Mori? non nolis, &c.*

Lips. Constit. 2. Epist. 17.

164. Phaselus inter Oceani tempestates tantò incedit felicior ac securior, quò minore mercium pondere onusta fuerit. Unde lemma; TUTIOR, QUO LEVIOR. Christianus, & cumprimis Religiosus, vitam tantò magis Tranquillam, omnisque periculi expertem ducit, quantò à bonis terrenis liberior fuerit. Scitè Apuleius; *Cupio me ad pauciora coercere, tantò futurus beatior, quantò pauperior.*

Paupertas. Apul. Orat. Apolog.

TABULA HYDROGRAPHICA, cum Pyxide nauticâ. *Cap. IX.*

165. **T**Abula hydrographica nautis normæ loco deservit, ad directam semitam inter vastissima æquoris invia assequendam. Unde Tabula illa, pyxidi nauticæ substrata, epigraphen tenet; PER VADA, PER SYRTES. Vel ut Giliberto placet; PER IGNOTA, PER INVIA. Vel, PER INVIA MONSTRAT ITER. Seu ut D. Sigismundus Laurentius subscripsit; DIRIGIT ITER. Ea ipsa Sancta fidei, Legis Divinæ, Angeli tutelaris, & prudentis Consiliarii, in suos clientes est beneficientia; quippe quos inter præsentis vitæ discrimina ad securæ beatitatis portum felicissimè manuducunt. Idem de bono exemplo dixerim, quod ab hominibus justis exhibitum, instar Tabulæ hydrographicæ, directum virtutis ac perfectionis iter commonstrat. S. Ambrosius; *Sanctorum vita*, inquit, *cæteris norma vivendi est; ideoque digestam plenius accepimus seriem scripturarum, ut dum Abraham, Isaac, & Jacob, cæterosque justos, legendo cognoscimus, velut quendam nobis innocentiæ tramitem, virtute eorum reseratum, imitantibus vestigiis prosequamur.*

Fides. Angelus Custos. Consiliarius. Exemplũ. S. Ambr. lib. de Ioseph. c. 1.

166. Tabula hydrographica epigraphen tenet; TUTUM PRÆMONSTRAT ITER. Vel ut Lucarino placet; UT CERTUM PETATUR. Sanctos Angelos Tutelares hæc imago spectat, *Qui*, teste S. Bernardo, *custodiunt nos in omnibus viis nostris.* Unde *tantum sequamur eos, adhæreamus eis, & in protectione Dei cæli commoremur.* Cæterùm sanctissima

Angelus Custos. S. Bernard. Psal. Qui habitat.

S. Augustinus. S.Thom. Aqu.

D. Augustini, Thomæ Aquinatis, aliorumque Patrum Doctrina directum veritatis ac sapientiæ assequendæ tramitem manifestat.

Contemplatio Dei.

167. Bartholomæus Rossus Tabulæ hydrographicæ inscripsit; JUGITER PRÆ OCULIS. S.Carolum Borromæum hoc Emblema concernebat, qui, oculis in Crucifixum assiduò defixis, animum ab ejus contemplatione nunquam distraxit. Et certe, si S.Gregorio Nazianzeno fidem habeas, mens nostra à Deo suo nunquam deberet abstrahi. *Non tam sæpè respirare oportet, quàm Dei meminisse; Deus enim perpetuo nobis benefacit, in esse conservans, & necessaria ministrans. Nam si vel minimo momento à nobis oculos removeret, in nihilum redigeremur, sicut imago nostri in speculo apparens in nihilum redigitur, quamprimùm nos loco movemus: & sicut calor ab aqua recedit, quoties ab igne vel sole removetur. Ut corpus animæ, rami arboris trunco, solares radii soli uniti, ut ab illis virtutem suam trahant, esse debent; ita mente semper Deo uniti esse deberemus.* Porrò Lex Divina, instar tabulæ hydrographicæ, *jugiter præ oculis* nostris statuenda est. Unde David, de homine justo disserens, *In lege Domini*, inquit, *voluntas ejus, & in lege ejus meditabitur die ac nocte.* Cæterùm omninò convenit, mortis memoriam, instar tabulæ hydrographicæ ab oculis nostris nunquam retrahi. Justus Lipsius; *Quid homini magis convenit, quam mortem habere in animo & oculis, quæ semper imminet, & tacito quodam pede surrepit?* Et S. Gregorius Nazianzenus;

S. Greg. Naz. Orat. de cura pauperum. — Lex Dei. — *Psalm.* — *Lips. lib. 2. Physiolog. dissert. 1.* — *S. Greg. Naz.*

Sis memor instantis semper tibi funere mortis,
Hoc minus horrenda morte fruère modo.

S. Scripturæ lectio.

168. Sacræ Scripturæ lectio, haud secus atque tabula hydrographica, indubitatum salutis obtinendæ portum commonstrat. Unde Patris Certani lemma; LITTORA SIGNAT. Id probè expertus S. Augustinus, de se ipso fatetur, quod vix oculis in paucula Apostoli verba defixis, quantocius è pristinæ vitæ pelago ad securum veritatis Catholicæ portum eluctatus fuerit. *Legi*, inquit, *in silentio capitulum, quò primò conjecti sunt oculi mei: Non in comessationibus & ebrietatibus, &c. nec ultra volui legere, nec opus erat; statim quippe cum fine hujus sententiæ, quasi luce securitatis infusâ cordi meo, omnes dubitationis tenebræ diffugerunt.*

S. Aug. lib. 8. Conf. c. 12.

169. Victorius Amedeus, Sabaudiæ Dux, in novis legibus, & opportunis constitutionibus, pro bono Pedemontii regimine sanciendis, tantam adhibuit prudentiam, ut P. Aloysius Juglaris illum Tabulæ hydrographicæ non absimilem dixerit, quæ hanc epigraphen præferat; IGNOTAS DOCET USQUE VIAS. Propria hæc Christi reviviscentis idea est, qui mortuis novam & hactenus incognitam vitæ recuperandæ viam aperuit. *Ignota enim*, teste S. Ambrosio, *erat ante Christum via vitæ, quæ nullius adhuc surgentis fuerat temerata vestigio: at ubi Dominus resurrexit, nota facta, solo attrita est plurimorum.*

Prudentia. — Christus resurgens. — *S. Ambros. serm. 74.*

T R I R E M I S.

Cap. X.

170. TRiremis, vento destituta, nautas ad vela explicanda & remos ducendos compellit. Unde lemma; PROPRIIS NITAR. Ita homo, in extremo discrimine omnium ope destitutus, propriam suam industriam ac fortitudinem periclitari solet. Scipio, cùm claudum quendam inter milites recensitum videret. *Nihil*, inquiebat, *ab eo milite boni expectandum, qui pedibus suis ambulare non potest*; uti refert Appianus Alexandrinus.

Propriâ arte operari. — *App. Alex.*

171. Triremis epigraphen è Virgilio mutuatam sustinet, PER TELA, PER HOSTES.

Virgil. 2. Æneid. v. 355

- - - Per tela, per hostes
Vadimus haud dubiam in mortem.

Generosus

Ita animus generosus quævis gravissima discrimina ipsamque adeò mortem parvi æstimare novit. De hoc Sophocles;

Sophocles in Euriphyle.

Virorum fortium pectus non languescit.

Vita humana.

Icone illâ totam hominis justi vitam describere licet, qui inter appetitus concupiscentis & irascentis flammas, & inter insanos vitiorum ac dæmonum insultus assiduò constrictus, jure illud Ovidii de se pronuntiaverit;

Ovid. l. 1. de Pont. Eleg. 7.

Vivimus assiduis, expertes pacis, in armis,
Dura pharetrato bella movente Getâ.

Unde loca, à Dei servis habitari solita, papilionum, non verò domuum nomine in Sacris Litteris vocantur, cùm eorum vita tota sit militans, & assiduis hostium armis incursata. Petrus Cellensis in illa Balaami verba commentatus, *Quam pulchra tabernacula tua Jacob, & tentoria tua Israel*; ait, *Quæ sunt tabernacula Jacob, nisi exercitia animi luctantis, & pugnantis contra vitia carnis, & suggestiones inimici? Tamdiu enim habitat Jacob in tabernaculis, quousque solvantur vincula carnis: habitans denique anima in corpore, hostium vallatur multitudine. Aggreditur siquidem eam concupiscentia, scutum arripit ira, lanceam luxuria, gladium invidia, &c.*

Pet. Cellens. l. de Panibus. cap. 13. Num. 24. 5.

172. Non multùm laudis promeretur ille, qui inter fortunæ blanditias, nullâ unquam adversitate interturbante, salutis suæ negotium perficit. Atque adeò is duntaxat plenam à laude palmam refert, qui mille injuriis incursatus, violentos scelerum aut Tartari assultus reprimit. Heroicam hanc animi magnitudinem Triremi non absimilem dixerim, quæ impellentibus propriis remis, inter conjurata ventorum agmina iter suum prosequitur. Lemma; VEL REFLANTIBUS. Sotion, à Joanne Stobeo citatus, *Quemadmodum*, inquit, *navigia præclara judicantur, non quæ in tranquillitate navigant, sed quæ tempestatibus obsistunt, & evadunt: sic & homines, qui iræ & perturbationibus resistere valent, magni, fortesque habentur.* Idipsum audaces assolent, qui inter adversitatum turbines fortunæ suæ incrementum quærunt. Propertii consilium est;

Resistentia — *Sotion. ser. 2. de Ira apud Io. Stobeum serm. 20.* — Audax.

Audendum tibi aliquid, si vis esse aliquid.

Eandem iconem de obstinato peccatore interpretari licet; qui crebrâ cœlestis gratiæ inspiratione lacessitus, voluntatem semper adversam & refractariam objecit. Hanc contumaciam Judæis acerbè olim exprobravit S. Stephanus; *Vos semper Spiritui Sancto resistitis, sicut Patres vestri, ita & vos*; Id est, interprete S. Joanne Chrysostomo, *In hoc solum incubuistis, ut, quæcunque Deus præceperit, in contraria faciatis: quemadmodum & nunc faciunt.* Quin, malitiam illam Hebræorum populus adeò congenitam habuit, ut Boccardus testetur; *Semper ea faciunt, quæ Dei placitis adversantur. Etenim cùm illos volebat jejunare, tunc incrassabantur, dilatabânturque. Rursus ubi non vult eos jejunare, mordicùs tenent jejuniũ. Cùm vellet illos victimas offerre, ad simulacra properabant: cùm non vult illos celebrare festum diem, studio festum diem agunt.*

Peccator contumax. — *Act. 7. 51.* — *S. Io. Chrys. Orat. 1. cont. Judæos* — *Boccard. ibid.*

173. Quantumvis adversus triremem spumantes turbentur undæ, illa tamen, ferreo proræ suæ rostro probè munita, fluctus omnes facilè proscindit, & insignem è tumultuante pelago victoriam refert.

Unde

Unde lemma; QUASCUMQUE FINDIT ROSTRO. Constantis ac generosi animi hæc idea est; qui sanctitatis aut innocentiæ armis instructus, omnem iniquæ fortunæ tyrannidem, hominumque malitiam triumphat. Seneca; *Sapiens ad omnem incursum munitus, & intentus, non si paupertas, non si luctus, non si ignominia, non si dolor impetum faciat, pedem referet. Interritus & contra illa ibit, & inter illa.* Meus Concanonicus D. Matthæus Bossus de instituenda sapientia his omninò verbis philosophatur. *Neque mala ulla viro bono possunt accidere, nolentemque impetere, VIRTUTE SUPERANTE NEQUITIAM. Quare eripiat quidquid suum est à sapiente fortuna, opes dico, voluptates, honores, patriam, affines, amicos, eundem mala valetudo vexet in corpore: aut hostis in vincula, tormentaque conjectum excruciet, neque malè quidquam penetrabit ad animum, nisi consenserit, tam potens est in electis contra procellas, & malorum omnium gurgites, perversorum quoque hominum nequitiam Divina virtus, & gratia, & ea libertas, quam validam & inviolabilem Deus animis nostris attribuit.* Opportunè Horatius generosam mentem hoc poëmate provocat;

Constantia

Senec. Ep. 59.

Matth. Boss. de instituenda Sapient. Disp. 6.

- - - - - Vivite fortes,
Fortiaque adversis opponite pectora rebus.

174. Triremis, per difficiles ac periculosos scopulos ad vicinum portum appulsa, epigraphen sustinet; ARTE, ET LABORE. Nulla enim difficultas unquam ita gravis accidit, quin labore ac industriâ superari queat. Verissimè canit Poëta;

Labor & industria.

Assiduus LABOR, ET solers INDUSTRIA, quid non
Edomat? Huic cedent omnia dura licet.

Et Virgilius;

- - - Labor omnia vincit
Improbus, & duris urgens in rebus egestas.

Virgil lib. 1. Georg. v. 145

Labore denique & industriâ ad indubitatum salutis æternæ portum pervenimus; Unde S. Hieronymus; *Nullus labor durus, nullum tempus longum videri debet, quo gloria æternitatis acquiritur.*

S. Hieron. in Epist.

175. Irriti erunt Divinæ gratiæ afflatus, nisi labor ac diligentia tua socias operi manus admoverint. E Triremi id disces, quæ Oceanum transmissura, aspirantes quidem è cœlo ventos explicatis velis recipit; at nisi validis simul remigum lacertis propellatur, mox otiosa fluctuabit; ac secundos quosvis ventos in sui ludibrium convertet. Unde lemma; VELIS, REMISQUE. Vel ut Carolus Rancatus verbis ex Ovidio mutatis subscripsit; REMO UTAR, ET AURA. Opportunè S. Basilius Magnus; *Neque in rebus bonis conatus humanus, sublata ope Divinâ, perfectè unquam, quod vult, poterit adipisci. Neque item vicissim Divinum præsidium ad nos nullo nostro studio venturum putandum est. Sed AD PERFECTUM VIRTUTIS CUMULUM conjuncta simul ESSE utraque hæc OPORTET, ET HUMANUM STUDIUM, ET AUXILIUM COELESTE.*

Cooperari gratiæ.

Ovid 1. de Pont. Eleg. 6

S. Basil. in Constit. Monast. c. 18.

176. Triremis, dimissis in fluctu velis remis propellitur. Emblemati inscripsit Philippus de Lamberg, Eques Ordinis S. Joannis Hierosolimitani; NON FRUSTRA. Ita nimirum labore sæpè variis tentationum venti, fluctusque superantur. Unde S. Hieronymus hortatur; *Aliquid operis facito, ut te diabolus inveniat occupatum: non enim facilè capitur à diabolo, qui bono vacat exercitio.* Nihil hoc magnis illis Ægypti Patribus, si Cassiano credimus, fuit antiquius: quare discipulis suis velut per manus tradidère, curarent ut *semper diabolus occupatos inveniret.* Quid quod Deus ipse id remedii ad solitudinis levanda tædia, æstumque tentationum defendendum S. Antonio præscripsit? Cùm enim continuæ orationis pertæsus, importunis subinde cogitationibus percelleretur, verum Samaritanum opem flagitavit, audivitque; *Antoni, cupis Deo placere? ora, & dum orare non poteris, manibus labora, & semper aliquid facito, fac, quod in te est, & non deficiet tibi auxilium de Sancto*; uti his omninò verbis refert Anonymus author sermonum ad fratres in Eremo. Alii ferunt, viro Dei angelum, juvenis formâ conspicuum, nunc geniculando, nunc manus supplices tenendo, id ipsum commonstrâsse.

Labor.

S. Hieron. in sermon.

Auth. serm. ad frat. in Eremo ser. 19

FINIS LIBRI VIGESIMI.

MUNDI SYMBOLICI

LIBER VIGESIMUS PRIMUS.

INSTRUMENTA MATHEMATICA.

AMUSSIS.

Cap. I.

DIVUS Carolus Sechiarus, Can.Reg.Lateranensis, in poesi Italicâ, & Emblematis constituendis ingeniosissimus, amussim figuravit, quæ à cæmentariis ad fabricas extruendas usurpari solita, epigraphen tenebat; SÆPIUS, UT RECTIUS. Bella hæc conscientiæ examinandæ idea est: frequens enim virtutis hujus usus ad animi nostri rectitudinem obtinendam instrumentum est longè efficacissimum. S.Dorotheus; *Cùm sæpenumerò ac plurimùm peccemus, & quam facillimè obliviscamur, opus esset, frequentissimè ac singulis horis nosipsos exquirere, rimari, ac perscrutari diligentissimè.* S. Franciscus Xaverius proprio suo exemplo assiduum illud conscientiæ examen persuadet, qui, Horatio Tursellino teste, *Sæpius in die diligentius conscientiam excutiebat suam: & cæteros ad idem faciendum magnoperè hortabatur, in eo perfectæ vitæ cardinem verti ratus.*

Examen conscientiæ.

S Doroth. serm. 16.

Horat. Tursel l.6 c.6. Vita.

2. Glans plumbea, è filo suspensa, Architectis perpendiculi seu amussis loco deservit ad fabricas, sine inclinatione aut defectu erigendas. Unde lemma; DIRIGIT, DUM GRAVAT. Ita calamitas, spiritum nonnihil aggravans, opportunissimum internæ rectitudinis, ac genuinæ perfectionis assequendæ instrumentum est. S.P.Augustinus in illa Psaltis Regii verba commentatus, *Adjutor in opportunitatibus, in tribulatione*, ait, nullum opportunius rectitudinis obtinendæ auxilium à Deo in homines derivari, præter calamitatem. *Quid sit adjutor in opportunitatibus, exposuit, cùm addit, in tribulatione. Non enim convertitur anima ad Deum, nisi dum ab hoc sæculo avertitur. Nec opportunius ab hoc sæculo avertitur, nisi cùm nugatoriis ejus, & noxiis, ac perniciosis voluptatibus labores doloresque miscentur.* Et S.Bruno; *Adjutor in tribulationibus, id est, agens occulto judicio, quòd ipsa tribulatio adjuvet eos ad augmentum meriti.*

Calamitas utilis.

S Aug in Psal. 9. 10.

S Bruno in illud.

3. Timor Dei nativo suo pondere ad spirituale virtutis ædificium mirificè deservit, omnemque ab eo obliquitatem prohibet. Haud secus atque structuræ altitudo, ad amussim crebrò examinata, sine ullo vitio aut inclinatione surgit. Epigraphen subjunges; LABORES DIRIGIT. Vel, NE FLECTAT A RECTO. Ad verbum Orbo Venius;

Ut perpendiculo cunctos manus ipsa LABORES
DIRIGIT artificis, sic quoque verus amans.
Verus amans RECTO nunquam de tramite
FLECTET,
A domina pendens totus, & in domina.

Orb Ven. Embl. Amor fol. 96

Cassiodorus; *Brevis & plena commonitio, quâ Domino amabili de timore servitur. Nam sicut remissa securitas culpas admittit, ita timor desiderabilis delicta semper excludit.*

Cassiod. in Ps. Servite Domino in timore.

4. Quando nautæ in alto mari fluctuant amussi, intra oceani undas demissâ, non tantùm fundi qualitatem, sed & distantiam explorant. Proinde pelago immersa amussis, epigraphen sustinet; QUALE, ET QUAM PROCUL. Ita homo sapic..., & in Sacris Litteris versandis assiduus, in cœlestium arcanorum abyssum crebrò mergitur, ibique reconditissima Prædestinationis, Reprobationis, extremi judicii, aliaque mysteria vestigat. Portò homo prudens internam aliorum mentem experiri, & num candore ac sinceritate, an verò fraudibus & imposturis assueta sit, sedulò perscrutatur. Seneca; *Prudentis proprium est, examinare consilia, & non citò facili credulitate ad falsa prolabi: de dubiis non diffinias, sed suspensam tene sententiam.*

Sapiens.

Prudens.

Senec. l de 4 Virtut.

ASTROLABIUM.

Cap. II.

5. IOannes Ferrus Astrolabio subscripsit; STELLARUM MOTUS OBSERVAT. Illius hæc idea est, qui à negotiis terrenis abstractus, mente penitus extaticâ, solis rebus cœlestibus contemplandis inambulat. De Patriarcha Isaaco refert Moses, *Egressus fuerat ad meditandum in agro.* Nimirum magnus ille Chronicus, interprete P.Cornelio à Lapide, dicere voluit; *Meditabatur ergò Isaac tum res naturales, uti motus & cursus side-*

Contemplativus.

Gen. 24. 63 Corn. à Lap. in hunc loc.

siderum, eorumque auctorem, & motorem Deum, tum potius meditabatur res cœlestes & Divinas. Eò, ni fallor, etiam collineabat Procopius his omninò verbis; *Iter illud conveniebat Isaaco, eò quòd non multis frequentaretur hominibus, & ab omni strepitu esset segregatum; quia per illud incedens, speculationi rerum Divinarum erat incumbens.* Idipsum anima verè sancta assolet; *Sapientis enim est,* inquit D. Ambrosius, *segregare se à voluptatibus carnis, elevare animam, atque à corpore abducere.*

Procop. in Genes. loc. — S. Ambros. lib. de Isaac cap. 1.

6. Astrolabium hoc lemmate introduxêre; INTER SIDERA VERSOR. Ita omninò persona contemplativa oculis assiduò in cœlum defixis incedit. Eodem Emblemate intellectus humani perspicaciam significare licet, cujus vires eousque porriguntur, ut ad cœlorum vastitatem, stellarum naturam, & ipsius etiam Dei perfectionem contemplandam pro arbitrio suo exspatiari queat. Justus Lipsius; *Solus homo,* inquit, *scientiam omnium & amat, &, si vult, habet. Quid ei clausum est? Cœlos penetrat, & Deum ac Divina mente adit.* Mirifica in rem præsentem est illa duodecim rutilantium stellarum apparitio, quæ Anno 1401. augustam Canoniam Deiparæ Virginis de Frigdionaria, civitati Lucensi vicinam, per aliquot noctes in coronæ modum eo ipso tempore ambiebat, quo duodecim Servi Dei, ceu totidem stellæ, ad Canonicorum Regularium Ordinem in Frigdionaria reformandum, sedulam & unanimem contulerunt operam; uti præter plurimos alios referunt in Chronicis nostris D. Gabriel Pennotus, & in Lyceo suo Lateranensi Abbas Rotinus. Atque adeò cui inter sanctos illos Reformatores numerari, aut certè illorum consuetudine uti licebat, jure de se pronuntiâsset, *Inter sidera versor.* Cæterùm eandem epigraphen sibi propriam vendicat, quisquis justorum consortio ac familiaritate fruitur; hi enim iteratò in Sacris Litteris stellarum nomine comprehenduntur.

Contemplativus. Studiosus. — Lips. lib. 3. dissert. 2. — Gabr. Pennot. lib. 2. Chronic. cap. 9. Abb. Rosin. in Lyc. Later. lib. 10. in vita Leonis de Carate.

BILANX. LIBRA. STATERA.

Cap. III.

Judex.

7. Bilanx, in æquilibrio sustentata, epigraphen reddit; ÆQUA IMMOTA. Boni Judicis hoc ectypon est, qui tum demum omnes justitiæ ac rectitudinis partes absolvit, quando nullo odii, amoris, proprii commodi, aut timoris affectu præponderante, in sententiâ suâ firmus persistit. S. Bernardus, illa Christi verba examinans, *Sicut audio, judico, & judicium meum justum est,* insignẽ hanc paraphrasin, cuivis Judici unicè observandam, subjungit; *Non sicut odi, non sicut amo, non sicut timeo, sed sicut audio.* Alexander ab Alexandro testatur, Athenienses Areopagitas obscuram noctem, ceu judiciis ferendis opportunissimam elegisse: ut Judices *procul ab omni affectu, tantummodo facta cognoscerent, personas non viderent.* Et verò, si hæc sit optima judicandi methodus, jure conqueritur Marcus Tullius, hodie rationem ab illâ diversissimam usurpari. Enim verò, inquit ille, *Plura judicant homines aut amore, aut cupiditate, aut iracundiâ, aut dolore, aut lætitiâ, aut spe, aut timore, aut errore, aut aliquâ permotione mentis, quàm veritate, aut præscripto, aut juris normâ aliquâ, aut judicii formulâ, aut legibus.*

S. Bernard. de grad. Humilit. — Joan. 5. 30. Alex. ab Al. lib. 3. Dier. Genial. cap. 5 — Cicero. 2. de Orat.

8. Bargalius bilanci subscripsit; PIEGA ONDE PIU RICEVE. vel ut D. Vincentio Giliberto placet; PENDE, UNDE PRENDE. Id est, PONDERE ACCEPTO DECLINAT. Falsos amicos, usurarios, aut Judices iniquos hæc imago spectat, quorum favores non quidem ad justitiæ aut rationis, sed ad munerum ac proprii commodi pondus inclinantur. Oleaster illud Dei præceptum interpretatus, *Non accipies munera,* ait; *Expendendum valde est, quòd non dixit æquissimus Legislator: Munus non accipies ad iniquè judicandum: sed acceptionem in universum prohibuit, quoniam noverat, nullum esse munus, quod saltem accipientis animum non inclinet, aut debilitet.* Optimè Justus Lipsius; *Ut trutina in eam partem vergit, in quâ plus ponderis; sic perfidi in eam, ubi plus æris.* Et Joannes Audenus;

Judex corruptus. — Oleast. in Exod. 23. 8. — Lips. Centur. 1 Epist. 44. — Audenus.

Quid non argento, quid non corrumpitur auro?
Qui majora dabit munera, victor erit.

9. Bilanx, in æquilibrio suspensa, à P. Jo. Bartholomæo Panciero, Augustiniano Excalceato, epigraphen recepit; OGNI PESO LA SGIUSTA. Id est; PONDUS OMNE CORRUMPIT. Eorum hoc symbolum est, qui quidem in sorte etiamnum humili ac infimâ vitam penitus inculpatam, summèque laudabilem duxêre; at nonnullo dignitatum pondere locupletati, quantocyus à pristina rectitudine degenerârunt. Certè filii Heli tamdiu virtutum studiosi extiterunt; donec ad populi regimen sublevati, in omnem enormium vitiorum licentiam prolaberentur! uti Regum Fasti prolixè testantur. De his S. Gregorius Papa; *Steterunt, subdit: sed in culmine prælationis positi, Prophetæ filii ceciderunt.* Eadem hominum miseriæ altum illachrymatus S. Petrus Damianus, *Nonnulli,* inquit, *antequam officii sacerdotalis culmen attingant, mites se & humiles in omnibus exhibent, excrescere in virtutibus student, bonis moribus pollent, &c. sed cùm pastoralis curæ jura susceperint; quidquid sanctitatis habuerant (ut ita, prô dolor! dicam) concambio miseræ permutationis admittunt &c.* Cæterùm etiam Judicis æquitas à maligno munerum pondere deprimi ac violari consuevit. Scitè S. Isidorus Pelusiota; *Quemadmodum si alteri bilanci aurum imponas, lanx deprimitur, & inæquale ostendit jugum. Sic & Judex cùm auro corrumpitur, nihil rectum aut salutare judicat.*

Dignitas corrumpit. — S. Greg. in 1. Reg. 1. 1. — S. Pet. Dam. Tom. 2. ser. 5. — Judex corruptus. — S. Isid. Pelus. lib. 5. Ep. 182.

10. Idem Joannes Bartholomæus Pancierus trutinam in æquilibro statuit, quæ unam lancem vasis aureis, coronis, ac gemmis; alteram verò justis suis ponderibus onustam habuit: addito lemmate, ÆQUA FIT PONDERE. Ita nimirum Deus diversa calamitatum, morborum, & persecutionum pondera hominibus immittit, ut bonis spiritualibus aut temporalibus locupletati, nunquam è justo virtutum æquilibrio declinent. Hoc sensu S. Paulus; *Ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, Angelus Satanæ, qui me colaphizet.* S. Gregorius Papa; *Optima virtutis custos,* inquit, *est infirmitas vel pressurarum vel tentationum, & fit certo moderamine, ut dum quisque sanctorum jam quidem interius ad summa rapitur, sed tentatur exterius, nec desperationis lapsum, nec elationis incurrat.* S. Hieronymus Regem Ezechiam, fatali morbo gravatum, considerans ait; *Ne elevetur cor Ezechiæ post incredibiles triumphos, & de mediâ captivitate victoriam, infirmitate corporis sui visitatur, &c.*

Calamitas ad æquitatem cogit. — 2. Cor. 12. 7. — S. Greg. l. 9. Moral. cap. 6. — S. Hieron. 4. Reg. 20. 1. & Isaia 38. 1.

11. Academici Philomati, inter cæteram funebrem D. Ascanii Piccolominii pompam, Bilancis symbolum repræsentârunt, quæ unâ parte depressa, et alterâ in sublime ferebatur; cum lemmate, LEVATUR ALTERA. Mens Symboli erat, corporeâ Magni illius Prælati parte in terram ac tumulum descendente, nobiliorem alteram, animam videlicet, versus cœlum sublevari. Porrò indies experimur, corpus nostrum, sacris mortificationibus ac pœnitentiis aggravatum, opportunam spiritu sublevando occasionem præbere. S. Basilius in illud Moisis, *Attende*

In morte. — Mortificatio. — S. Basil. in hom. 3.

tende tibi ipsi; ait, *Quemadmodum in staterarum momentis contingit, ut, quam si degravaveris lancem, velis nolis, illi oppositam tantò reddes leviorem: consimilem in modum assolet in carne & animâ contingere &c.*

12. Bilanx ponderis sui judicium nonnisi è sublimi suspensa manifestat. Unde lemma; SUSPENSA LIBRAT. Judex hanc ideam ob oculos sibi statuat, omnique terreno affectu in judiciis ferendis sit superior. Theodoricus, Magistratum constituens, dicebat; *Esto innocentiæ templum, temperantiæ sacrarium, ara justitiæ. Absit à judiciariis mentibus aliquid profanum. Pro Principi sub quodam sacerdotio serviatur.* Et S. Isidorus Pelusiota; *Judicem opus est & sagacem, & integrum esse, pudoreque, ac blanditiis, & metu superiorem. Nam cuivis horum affectuum succumbas, totam judicii religionem obteret.*

Judex rectus.

Theod apud Cassiod. lib. 1. Epist. 12.

S. Isid. Pelus. lib. 3 Ep. 275.

13. P. Aloysius Caraffa Emblematis loco bilancem statuit, quæ alternis vicibus tamdiu elevari ac deprimi solet, donec justo pondere aggravata, in æquilibrio conquiescat. Epigraphen addidit; CONSISTAM IN ÆQUO. Significabat nimirum, sese inter prosperitatum & ærumnarum vicissitudines semper æqualem ac constantem vixisse. Scipio Romanus, Tito Livio referente; *Animos eosdem in omni fortuna*, inquit, *gerimus, gessimusque; neque nos secundæ res extulerunt, nec adversæ minuerunt.* Eâdem omninò similitudine S. Isidorus Pelusiota Religiosum hortatur, ne in vitiorum extrema ruat, suasque corporis castigationes moderatè instituat. *Prudentem atque cordatum Monachum, probum & libripendem esse oportet, neutram lancium partem propendere permittentem, hoc est, nec inediam in languorem ac virium imbecillitatem, nec profundum victum in petulantiam & libidinem.*

Moderatio

Livius l. 37.

S. Isid. Pelus. lib. Ep. 424.

14. D. Didacus Saavedra Bilancem figuravit, quæ scutum militare ac gladium ponderans, epigraphen tulit; QUID VALEANT VIRES. Emblemate hoc politico principes discant, proprias suas vires probè experire, priusquam alienas lacessant. Cautissimi Moisis præceptio erat; *Considerate terram, qualis sit, & populum, qui habitator est ejus, utrum fortis sit, an infirmus: si pauci numero, an plures?* Ad hoc propositum S. Lucas; *Quis Rex iturus committere bellum adversus alium Regem, non sedens prius cogitat, si possit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad se?* Marcellus Consul, bellum auspicaturus, Collegæ suo dixit; *Quin imus cum equitibus paucis exploratum. subjecta enim res oculis certum dabit consilium.* Carthaginenses quoque *miserunt, qui per speciem Legatorum longo tempore Romæ morarentur, exciperentque consilia nostrorum.* uti refert Frontinus.

Cautela & prudentia.

Num. 13. 19.

Luc. 14. 31.

Fron. lib. 1. cap. 2.



Coll. Wengense Can Reg S Aug ad S Michaelem Ulmæ

15. FUit, qui bilanci inscriberet; OMNIBUS ÆQUE. vel ut Tasso placet; OMNIBUS IDEM. Principum hæc parænesis est, ut in subditis gubernandis ex æquo procedant, omni justâ ac vitiosâ partialitate penitus relegatâ. Idipsum Eugenius II. Emblemate morali demonstrans, bilancem depingi fecit; cum dicto, REDDE CUIQUE SUUM. Unde nonnemo, à Plutarcho citatus, Themistocli dixerat. *Optimè ipsum profuturum Reipublicæ, si se omnibus æqualem præberet.* Et Agapytus; *Æquâ lance tam ad amicos, quàm ad inimicos vergens, judicandi munus obito: neque benè sentientibus de te gratificans ob benevolentiam, neque malevolis resistens propter inimicitias.*

Æquitas Principis.

Plut. in Præcept. regend. Reipubl.

Agap. Epist. Paræn. ad Justin. n. 41.

16. Homo, in æstimandis aliorum meritis partialis, simul & ingentem stateram, & parvulam auri libellam imitatur. Illa enim denarium, quantumvis grandem, minimè sentit, eumque incuriè dissimulat; libella verò rationem severissimam ad minutissimum usque granum ab eo exigit. Unde lemma; NON ÆQUO

Partialitas.

Beda lib. 2. in Prov.

ÆQUO EXAMINE LANCES. De hâc agendi inæqualitate Beda; *Qui aliter causam pauperis, aliter potentis; aliter sodalis, aliter audit ignoti, staterâ utique librat iniquâ.*

Prudens.

17. Statera inscriptionem sustinet; RERUM PONDERA LIBRAT. Ita homo prudens singula meritorum, aliarumve rerum momenta æquo suo pretio appendere ac æstimare novit. Porrò cauti ac prudentis Judicis est, ante sententiam pronuntiandam omnes circumstantias severâ lance examinare. Ecquis ambigat, enormia Pentapoleos flagitia lynceis Dei oculis fuisse manifestatissima? Et tamen, quod mireris, oculatissimus ille Judex, priusquam in eos animadverteret, dixit; *Descendam & videbo, utrū clamorem, qui venit ad me, opere compleverint, an non?* moxque duos Angelos, veluti ministros suos incorruptos & perspicacissimos ablegavit, qui civitatum illarum delicta explorarent. Hâc Divini judicii methodo persuasus S. Evaristus I. ait, *Si Dominus omnium Sodomorum mala, quorum clamor ad cœlos usque pervenerat, omnia sciens prius, nec credere, nec judicare voluit, quam ipse ea cum fidelibus testibus diligenter investigans, quæ audierat, opere veraciter agnosceret; multò magis nos humani, & peccatores homines, quibus incognita sunt occulta Dei judicia, præcavere, & nullum, ante veram justamque probationem judicare, aut damnare debemus.*

Gen. 18. 21.

S. Evarist. I. Epist. 2. quæ reperitur in Tom. I. Conciliorum.

Justitia Dei.

18. Eodem planè argumento Franciscus Raulinus bilanci subscripsit; DISCERNIT PONDERA TANTUM. Eandem omninò indolem Principis justitia congenitam habeat; quippe quæ, omni alio respectu omisso, soli meritorum ponderi æstimando oculos advertat. Hanc agendi methodum probè observatam habet Deus, qui *non respicit personam hominum*, sed solum operationum valorem æquissimâ judicii sui librâ appendit. S. P. Augustinus in illud Psaltis Regii, *Donec intrem in sanctuarium*, ait; *Totum hoc, quod vocatur humanum genus, omnis ista mortalitas ventura est ad examen, ventura est ad libram, appendentur ibi opera hominum;* & ut scriptum est Matth. 16. 27. *Reddet unicuique secundùm opera ejus.*

Matth. 22. 16.
S. August. in Psal. 72.

Judicare alios temerè.

Matth. 7. 4. S. Aug. Præfat. in Ps. 139.
Horat. lib. 1. Sat. 3.

19. Stateræ, Emblematis loco, subscripsi; PENDIT ALIA, NON SE. Hominem temerarium, alienis quidem, nunquam tamen propriis operationibus dijudicandis deditum, hæc imago spectat. *Is enim verò videt festucam in oculo fratris sui, & trabem in oculo suo non videt.* S. Augustinus; *Nos in hâc vitâ difficilè nos ipsos noverimus, quantò minus debemus de quoquam præproperè ferre sententiam?* Apposite Horatius;

Cùm tua non videas oculis mala lippus inunctis,
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum,
Quàm aut aquila, aut Serpens Epidaurius?

Pers. Sat. 4.

Huic affinis Persius;

Ut nemo in sese tentat descendere, nemo!
Sed præcedenti spectatur mantica tergo.

Terent. in Heauton. Act. 3. scen. 1.

Et Terentius;

——————— *Dii vestram fidem*
Itane comparatam esse hominum naturam omnium
Aliena melius ut videant, & judicent,
Quam sua?

Socius.

20. Ambrosius Lui, publicas Theses propugnaturus, duas stateras Emblematis loco junxit; addito epigrammate, JUNCTÆ GRAVIORA. Eoque, ni fallor, ad Assistentem suum alludebat, significabatque, in quotidianis difficultatibus superandis maximum è præstanti socio levamen suppetere. Oraculum Divinum est; *Frater, qui adjuvatur à fratre, quasi civitas firma.* Cassiodorus; *Astra ipsa cœli mutuo reguntur auxilio, & vicario labore participata Mundum suis luminibus administrant. Ipsi quoque homini duplices manus, socias aures, oculos geminos Divina tribuerunt: ut robustius perageretur officium, quod duorum fuerat societate complendum.*

Prov. 18. 19.

Cassiod. l. 10. Var. Ep. 5.

Calamitas exaltat.

21. Joannes Ferrus stateram hoc lemmate loquentem introducit; PONDERE ERIGOR. Eorum hoc ectypon dixerim, qui inter calamitatum ac persecutionum pondera maximos progressus faciunt. D. Matthæus Bossius gratiosum hâc de re exemplum affert in Alexandro Gonzaga, Ludovici secundi Marchionis Mantuani, fratre. Is enim, lic et alissimo aspectu juvenis, ab ingruente violento morbo formam adeò monstruosam induit, ut capite semper versus pectus depresso, ac humeris fœdè supra collum tumescentibus, incedere debuerit. Unde ob corporis vitium adeò enorme, omnem hominum consuetudinem ac mundi pompam abominatus, sese ad vitam solitariam recepit, ibique omnem operam solis litteris, ac virtutibus Christianis acquirendis adeò impensè consecravit, ut ab amicorum suorum quodam interrogatus; *Quam is formam corporis, & valetudinem prosperam emeret?* generosè responderit; *Tantum abest, ut vires corporis optem, ut etiam nolim eas mihi concedi, si facile possim. Nam cum memetipsum,* gibbositatis, aliarumque calamitatū pondere aggravatum *conspicio, de rebus omnibus, quæ sunt cæteris appetibiles atque jucunda; de libidine dico, de cupiditate, ac honoribus, ac dignitatibus, surgit mihi contemptus, & satietas quadam, cogorque cum Propheta clamare; Bonum mihi quia humiliasti me, ut discam justificationes tuas.* Hieronymus Preti inter complures suas ærumnas de se ipso cecinit;

Matth. Boss. de tolerand. advers. Coll.

S'armata à danni miei cieca Fortuna
Vinto a terra m' opprime, empia m' offende;
L' alma, che non soggiace ad onta alcuna,
Sorge, e'l suo volo al Ciel libero rende.

Justitia.

22. Alcibiades Lucarinus justitiæ symbolum bilancem statuit, quæ ponderibus suis in æquilibrio suspensa, epigraphen tulit; NEC CITRA, NEC ULTRA. Proprium enim boni Judicis est, à legum præscripto, ac rationis dictamine nec latum unguem deflectere. Horatius;

Est modus in rebus, sunt certi denique fines,
Quos ultra citraque nequit consistere rectum.

Et S. Ambrosius; *Qui judicat, non voluntati suæ obtemperare debet, sed tenere quod legum est.*

S. Ambr. ser. 20 in Ps. 118.

Superbus.

S. Bonavent.

23. In bilance, quantò inferius deprimitur una, tantò altera fertur superius. Unde lemma; DUM SUBLEVOR, DEPRIMO. Ita quantò plus propriis nostris viribus arrogamus, tantò plus Deo suffuramur. *Superbus enim*, asserente D. Bonaventurâ, *fur est, & latro, deteriorque; res alienas invito Domino, honorem scilicet, gloriamque, uni Deo debitam, sibi usurpans.* Clamat siquidem Deus; *Gloriam meam alteri non dabo.* Modò igitur, quando quis superbit, vaneque effertur, ac se ipsum de bono aliquo naturali palpat, quodcunque illud sit, planè Supremæ Majestati honorem suum deprædatur. Ac profectò in hoc genere metus gravissimus etiam Seraphicum illum Franciscum perculit; ob quod Deum enixè precatus est sæpius, ut si quid ipsi singularis gratiæ impertiri vellet, illud ipsemet custodiret; *non enim tantum mihi fidere audeo*, inquiebat, *ut tua tibi bona non diripiam, mihique plus æquo arrogem.*

Isa. 42. & 48.

S. Franciscus.

24. Bilanx suspensa, ponderis beneficio, unam lancem habet sublevatam, alteram verò depressam; sicque EXTOLLITUR, ET DEPRIMITUR.

vel

Prælatus.

velut alii è Psalmo subscripsêre; HUMILIAT, ET EXALTAT. Ita dignitatum pondera Prælatum supra subditos elevant, & simul humiliant, dum illorum commodis ac profectui servire debet. Disertè id explicans Magnus Canonicorum Legislator Augustinus, ait; *Honore coram vobis Prælatus sit vobis, timore coram Deo substratus sit pedibus vestris.*

S. August. in Regul.

CIRCINUS.

Caput IV.

25. Circinus, uno pede in orbem circumductus, & altero intra centrum defixus, epigraphen tenet; CIRCUIT, LOCO MANENS. vel, si lubeat, circinum tripodem figurabis, qui uno pede immoto, reliquis duobus binos circulos uno ductu describat; cum P. Hortensii Palavicini lemmate, UNO IMMOTO. Iis hoc Emblema deservit, qui tam proximi sui commodis, quàm propriis indigentiis temporalibus procurandis solicitè distenti, simul in Deo, tanquam vitæ contemplativæ centro, firmissimè persistunt. Hoc sensu S. Bernardus illa Psalmographi verba interpretatus, *Paratum cor meum Deus, paratum cor meum,* ait; *non semel tantùm, sed & secundò, & vacare tibi, & proximis ministrare. Hic plane pars optima, quæ non aufertur; bonum, inquit, acquirit gradum, qui benè ministraverit; fortè meliorem, qui benè vacaverit Deo; optimum autem, qui perfectus est in utroque.* Baptista Guarinus eadem circini effecta in Amante profano deprehendit, qui diversas regiones pervagatus, cor suum unicè & assiduò in amasia defixum conservabat. Ipsius verba ita habeto;

Contemplativus.

S. Bernard. serm. de Assumpt. Psal. 107. 2.

Amans profanus.

Con voi sempre son io
Agitato, ma fermo;
E s'è l nemo v' involo, il più vi lasso,
Ch' un piede in voi quasi mio centro io fermo,
L' altro patisce di fortura i giri
Mà non può far, che intorno à voi non giri.

Peccatoris fraudulenti malitia eodem Emblemate significari potest; hic enim è vitiorùm cœno ad virtutem sectandam concitatus, nonnunquam à pristinis flagitiis non sine pœnitudinis nota deflectere videtur; at, corde nimium quantùm intra cœptas noxas defixo, paulò post ad eandem vitæ præteritæ lineam identidē revertitur. Eleganter Mellifluus Bernardus ad illa Psaltis Regii verba alludens, *In circuitu impii ambulant,* ita philosophatur; *Qui in circuitu ambulat, proficiscitur quidem, sed proficit nihil. Væ homini, qui sequitur hunc circuitum, qui nunquam à propriâ voluntate recedit. Si conaris avellere, paululum sequi videbitur; sed in dolo; Circuitus est, aliunde reditum parat, non ab ea penitus abducetur. Satagit undique, undique fugitat, hæret tamen semper propriæ voluntati.*

Peccator recidivus.

S. Bernard. serm. 12. in Psal. Qui habitat.

26. Officina Plantiniana Symboli loco circinum præfert, qui uno pede firmus, & altero in orbem ductus, circulum describit; cum lemmate, LABORE ET CONSTANTIA. Innuit videlicet, cujusvis operis complementum labore ac perseverantiâ, ceu gemino fulcro, perfici. Hanc virtutem in Trajano suo deprædicans Plinius, ait; *Initium laboris mirer, an finem? Multum est, quòd perseverâsti, plus tamen, quòd non timuisti, ne perseverare non posses.*

Labor & perseverantia.

Plin. in Paneg. Trajani.

27. Circinus, uno pede stabilis, altero in orbem flexo, circulum describit; Unde lemma; NON VAGUS VAGOR. Ita Poëta, sine ullâ cœpti poëmatis jacturâ, diversas ac nobiles ambages excentricas intermiscere noluit. Prædicator etiam, è propositi argumenti orbitâ nihil deflectens, nonnunquam gratiosas digressiunculas instituit. Angelus, ad animæ, civitatis, Provinciæ, aut Regni excubias vel patrocinium à Deo ablegatus, extra Divini aspectûs præsentiam nec minimum unquam removetur, sed æternùm in ea fixus persistit. Denique Religiosus, in aliorum conversionem incumbens, orbemque totum perlustrans, semper in Deo fixus manet, sicque vagus non vagatur. S. Gregorii Nazianzeni consilio, *Ad Deum accedere prius oportet, & sic alios ad Deum adducere; sanctificari, & ita sanctificare; manus habere rectas, & sic indigentibus porrigere manum. Quid enim prodest homini, si universum mundum lucretur; animæ verò suæ detrimentum patiatur?*

Poëta.

Prædicator.

Angelus.

Religiosus peregrinans.

S. Greg. Naz. in apolog.

28. Cùm Rex quidam potentissimus Carolo Emmanueli, Sabaudiæ Duci, remoras injicere moliretur, ne contra Montisferratum arma moveret, generosum Ducis illius pectus à conceptâ belli adeundi sententiâ adeò nihil remisit, ut ipsas etiam Regis illius ditiones armatâ manu invaserit. Unde eâ tempestate Circinum Symboli loco sibi præferri voluit, qui superiore parte à vicina manu constrictus, inferiore amplissimum orbem circumscripserat. Epigraphen subjunxit; DUM PREMOR, AMPLIOR. Eadem imago Ferrariæ ad Marchionis Guidonis Villæ exequias innovata cernebatur, ubi circino inscripsêre; COARCTATIONE DILATOR. Mens Emblematia erat, generosum Ducis illius pectus tantò majore magnanimitate exarsisse, quantò graviore belli discrimine coarctatum fuerat. Illud ipsum Ordines Religiosi compertum habent, qui regularis observantiæ rigoribus suâ sponte constricti, summam in mundi conspectu fidem sibi conciliant, & incremento felicissimo dilatantur. D. Marcus Antonius Scipio, illustre Monachorum Cassinensium decus, in honorem sancti Romualdi canit;

Calamitas utilis.

Animus generosus.

Religiosi institutum.

Eremitarum auctor & Magister,
D. Benedicti institutum, temporis injuriâ solutum,
Arctiore disciplina DEVINCIENS, mirificè
DILATAVIT.

Denique S. Ecclesia, quò graviore tyrannorum crudelitate pressa, eò per orbem amplius dilatabatur. S. Hilarius, *Hoc habet proprium Ecclesia; dum persequitur, floret; dum opprimitur, crescit; dum contemnitur, proficit; dum læditur, vincit; dum arguitur, intelligit; tunc stat, cùm superari videtur.*

S. Ecclesia.

S. Hil. lib. 4. de Trinit.

29. Circinus, quamdiu pedes constrictos habet, artificum usui vix quidquam deservit; nec nisi apertus & dilatatus commodare potest. Unde lemma; DILATATUS AD USUM. Ita divitiæ, intra crumenam compressæ, utilitatem planè nullam habent, at dispersæ, & in egenas manus erogatæ, emolumenti plurimum afferunt. Horatius;

Divitiæ.

Nullus argento color est, avaris
Abdito terris inimice lamnæ
Crispe Sallusti, nisi temperato
Splendeat usu.

Horat. lib. 2. Carm. od. 2.

Hujus strophæ paraphrasin in morali ac gratioso illo Francisci Sbarræ dramate cernere licet;

Sono gli ori, e gli argenti
De la terra escrementi;
Il più ricco tesoro
E per se stesso vile,
Mentre ne l'arche, ò ne la terra è chiuso.
Solamente CON L'USO
STIMABILE si rende,
Non s'apprezza chi l'hà; mà chi lo spende.

Franc. Sbarr nell Drama intitolato la Moda Atto 2. scena 1.

Eamobrem Constantinus Clorus Imperator, mille beneficia in aliorum utilitatem profusissimè erogare solitus,

Eutrop in vita Constãt.

solitus, hanc suam gnomam identidem repetiit; *Melius esse, opes publicas à privatis haberi, quam intra unum ærarium possideri*; ut refert Eutropius.

Mortis meditatio.

30. Circinus, circulum efformans, à Lucarino epigraphen recepit; DONEC AD IDEM. Hominem, morti meditandæ deditum, hoc Emblemate significabis. Et verò, ni fallor, hæc imago ad illa Sacræ Geneseos verba alludit, ubi Deus Adamum, è flagitio recentem, his verbis fulminavit; *In sudore vultûs tui vesceris pane tuo, donec revertaris in terram, de qua sumptus es.* Cæterùm de humanæ vitæ fragilitate assiduò contemplandâ optimè canit Ovidius;

Ovid. 2. Metam.

—— Scilicet ultima semper
Expectanda dies homini est.

Job. 14. 14.

Et S. Jobus; *Cunctis diebus, quibus nunc milito, expecto, donec veniet immutatio mea. Perfecta enim vita,* subjungit S. Gregorius Papa, *est mortis meditatio; quam dum justi solicitè peragunt, culparum laqueos evadunt.*

S. Greg. l. 12. Moral.

Anima contemplativa. Virgil. l. 2. Æneid. v. 753. Ascensio Christi. Psal. 18. 7. Dignitate privari.

31. Abbas Ferrus animam, iteratis affectibus ad Deum conversam, circini Emblemate repræsentat, qui orbe suo completo, hanc Virgilii gnomam lemmatis loco tenet, QUA GRESSUM EXTULERAM, REPETO. Christum, ad cœlos revertentem, hoc ectypo depinges. Dilucidè de illo canit David; *A summo cœlo egressio ejus, & occursus ejus usque ad summum ejus.* Illorum insuper hæc idea est, qui è sorte infimâ in sublime dignitatis fastigium eluctati, tandem ad pristinam conditionem relabuntur. Certè Saul è paupere domo Cis ad regni apicem emergens, post mortem ad nativam suam egestatem rediit, & juxta Jonathæ, cæterorumque filiorum suorum ossa, *in sepulchro Cis patris sui*, tumulatus est. Vel denique in eos imago ista convenit, qui pristinam suam culpam seria voluntate detestati, in eandem iterum iterumque revertuntur: enimverò Davide asserente, *In circuitu impii ambulant.* S. Chrysostomus; *Venisti per viam fornicationis, ambula per viam castitatis: venisti per viam avaritiæ, ambula per viam eleemosynæ: si autem per ipsam viam redieris, iterum sub regno vadis Herodis.*

Recidivus. Psal. 11. 9. S. Chrysost. super Matthæi 2. per aliam viam reversi sunt.

Obedientia.

32. Collegium Societatis Jesu Monachii Bojorum inter cæteram Octidui Borgiani pompam Emblematis loco circinum stantem exhibuit; cum lemmate, SI JUSSERIS, IBIT IN ORBEM. Tanta enim S. Francisci Borgiæ erat obediendi promptitudo, ut solo Superiorum nutu orbem universum fuisset peragraturus. Nam, ut S. Bernardus ait, *Perfecta obedientia legem nescit, terminis non arctatur, nec contenta angustiis professionis, largiori voluntate fertur in latitudinem charitatis, & ad omne, quod injungitur, spontaneo vigore liberalis, alacrisque animi modum non considerans, in infinitam libertatem extenditur.* Eandem iconem S. Apostoli sibi vendicant; quippe quibus Servator dixit; *Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creaturæ.* Emblemati explicando sequentem de S. Borgia inscriptionem habeto;

S. Bern de Præcept. & dispensat.

S. Apostoli

Marc. 16. 15.

Imperando natus, obsequi maluit,
Quàm se, vel suos ducere:
Gnarus, tutissima mandata esse, quæ non dantur
Sed accipiuntur.
Hæc tam sanctè habuit, ut in homine se
Deum tueri, palam faceret.
Nutum secutus est, veluti surdus foret.
Quamvis promptissimè auscultavit.
Nec apicem quidem, aut litteram egressus,
Non vocanti solùm, sed & vocali
Obtemperavit &c.

33. Ad Legati cujusdam honorem Circinus videbatur depictus, qui in orbem circumductus, alterum pedem in centro defixum habuit, cum lemmate, CENTRO PES ALTER ADHÆRET. Id quod hoc epigrammate explicatur.

Legatus.

Pes alter graditur, centro pes alter adhæret,
Ni foret immotus, non numeraret iter.
Tu quoque terrarum fines Legatus obisti,
Et centrum, & semper circulus Aula tibi est.

Prædicator.

Hinc discant Sacerdotes & Prædicatores, ut aliorum saluti promovendæ intenti, nunquam è propriæ salutis centro deflectant, Deoque semper immobiles adhæreant. Nam, Christo teste; *Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum.* S. Bernardus; *si totus vis esse omnium, instar illius, qui omnibus omnia factus est, laudo humanitatem, sed si plena est. Quomodò autem plena est te excluso? & tu Homo es; ergò ut integra sit & plena humanitas, colligat & te intra se sinus, qui omnes recipit; alioquin quid tibi prodest juxta verbum Domini, si universos lucreris, te unum perdens? Quid solus fraudaris munere tuo? Memento proinde, non dico semper, non dico sæpè, sed vel interdum reddere te ipsum tibi.*

Joan. 15. S. Bernard lib. 1 Consid. ad Eugen. c. 5.

Peregrinatio utilis.

34. Circinus cœptum suum circulum nonnisi continuando ac circumeundo perficit. Unde lemma; DUM CIRCUIT, PERFICIT. Sacras peregrinationes hæc imago repræsentat, quæ, si ritè instituantur, plurimum perfectionis homini afferunt. Instar omnium esto S. Hieronymus, qui Galliam, Græciam, Palæstinam, aliasque terras obiens, supremum sapientiæ ac doctrinæ gradum est adeptus. Quòd verò peregrinationes ad pietatem acquirendam faciant, testem audi eundem Hieronymum. *Quis Romam veniens, & cerneas Urbem illam sanctam, & gloriosam quæ inter omnes urbes velut caput in corpore, velut sol inter astra effulget: calcans terram illam, quam Apostolorum diva vestigia presserunt, quam tot torrentes sanguinis Martyrum irrigârunt: admirans totius Ecclesiæ militantis Capitolium, quod sol doctrinæ veræ, Catholica & Apostolica, ab ipso Christo tradita, illustravit, & toti mundo spectabilem fecit, quod ipse Doctor Gentium admiratus est, cum scriberet*; Fides vestra annuntiatur universo mundo; *Rom. 1. non moveatur, non inflammetur, non incalescat? &c.*

S. Hieron in Epitaphio Paulæ.

Prædicator.

35. Circino inscripsit P. Jacobus Masenius; HINC FIXUS, ET INDE MOVETUR. Ita qui in Orbe, ad fidem ac virtutem convertendo, laborant, mente Deo fixi esse debent, dum corpore moventur. Nam, S. Bernardi consilio, *Benigna prudensque charitas affluere consuevit, non effluere.* S. Laurentius Justinianus; *Anima, desponsata Verbo, in hoc efficitur anxia, hoc agere nititur, ne suî non amittat custodiam, dum proximorum utilitatibus inservit; ne pro aliorum commodis, mentis innocentiam perdat, &c.*

S. Bernard. ser. 18. in Cant. S. Laur Just. c. 11 de casto Connub.

CIRCVLUS.

Caput V.

36. COmplures lineæ, è peripheria versus circuli centrum ductæ, epigraphen sustinent. ILLUC OMNES. Haud aliter subditorum ac filiorum oculi in Majorum suorum operationes assiduò & unicè defiguntur. Jobus de se ipso inquiebat; *In circuitu meo pueri mei:* quippe qui, interprete Nicetâ, ita erant dispositi, *ut in illum, tanquam in centrum, oculorum animique aciem intentam haberent.* Eâdem omninò ratione anima contemplativa res quasvis observatas ad Divinitatis centrum, ceu creaturarum omnium scaturiginem, derivat, simulque in eâ contemplatione plurimum amænissimæ dulcedinis persentiscit. A tenerrima affectuum istorum exusi assi-

Exemplũ Majorum. Job. 29 5. Senet in hunc loc. Anima contemplativa.

duò abreptus erat D.Fulgentius Cremonensis, meus Concanonicus, cui familiare erat, res singulas, quæ passim in oculos illapsæ fuerant, directâ lineâ ad Dei bonitatem, veluti unicum centrum, reflectere. De hoc D.Matthæus Bossus, *Vidimus*, inquit, *hâc in re Fulgentium illum Cremonensem Concanonicum nostrum, assiduè fervescere, dum flores, poma, sataque videret; dum vim elementorum, solis fulgorem, flumina, montes, reliquaque naturæ spectacula attractius secum reputaret, inque Deum auctorem eu cuncta transferret, in quo persæpè neque lachrymas, neque clamores retinebat.* E S. Pauli doctrina, omnes operationes nostræ ad unam Dei gloriam, ceu totidem lineæ ad centrum suum, dirigendæ sunt. *Sive manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis; omnia in gloriam Dei facite.* In hâc Apostoli præceptione totus erat S.Ignatius Loyola, qui suas, suæque Societatis actiones omnes unicè ordinavit *Ad majorem Dei gloriam.*

Matth. Boss de Instituend. Sapiens animo Diss. 6.

GloriaDei

1.Cor.10 31.

S.Ignatius Loyola.

37. P. Justinianus voluminis sui fronti diversas in eodem circulo lineas præfixit, quarum aliæ terminatæ, aliæ verò cœptæ tantùm, singulæ versus illud ipsum centrum tendebant. Epigraphen addidit; ET PLURES EODEM. Indicabat, nî fallor, varios Interpretes in Sacræ Paginæ libros commentari, cosque omnes, quantumvis ingenio ac voce diversissimos, ad idem veritatis centrum collineare. Porrò omnes omninò Christiani ad unicum Dei honorem & proximi utilitatem in cunctis actionibus tendere debent. Id quod nec ipsum gentilem Tullium fugiebat; *Ergò unum debet esse omnibus propositum, ut eadem sit utilitas uniuscujusque & universorum: quam si ad se quisque rapiat, dissolvetur omnis humana consociatio.*

P. Justin. in Epistolas S. Pauli.

Interpretes S. Scripturæ.

GloriaDei

Cicero lib. 3. officiorum.

38. D. Carolus Bossus Emblematis loco Circulum expressit, qui à circino formatus ac finitus, epigraphen tulit; CONTRARIO PERFICITUR. Innuebat videlicet; sicuti circulus, à primo puncto exorsus, peripheriam suam tamdiu ducit, donec in ultimo puncto, priori illi penitus adverso, conquiescat ac terminetur; ita Mariæ Magdalenæ vitam, ab amoris lascivi puncto cœptam, tandem in amorem Divinum, priori illi è diametro contrarium, desiisse. Haud aliter vitæ nostræ cursus, præteritis annis intra vitiorum sordes volutatus, si tandem ad virtutis, contritionis, ac pietatis orbitam redeat, perfectione laudabilissimâ concludi potest. S. Gregorius illa Evangelii verba examinans, quòd Sancti Magi *per aliam viam reversi sunt in regionem suam*, doctrinam hanc concinnam deducit; *Regio nostra paradisus est, ad quam redire per viam, quâ venimus, prohibemur. A regione etenim nostrâ superbiendo, inobediendo, visibilia sequendo, cibum vetitum gustando, discessimus: sed ad eam necesse est, ut flendo, obediendo, visibilia contemnendo, atque appetitum carnis refrænando redeamus. Per aliam ergò viam ad regionem nostram regredimur: quoniam qui à paradisi gaudiis per delectamenta discessimus, ad hæc per lamenta revocamur.*

S.Magdalena.

Pœnitens.

S.Greg. Hom. 10. in Evang. Matth. 2. 12.

39. Circulus, nullum initii sui vestigium habens, epigraphen sustinet; SUA PRINCIPIA CELAT. Avitam nobilitatem hoc Emblema spectat, quæ nullum originis suæ indicium investigare potest. De Turcis refert Andreas Tiraquellus; *Illos existimant omniū nobilissimos, qui prorsus ignorant patres ac matres suas, eosq; tenere primos dignitatum gradus post ipsum Principem.* Antiquus ille Rex & Sacerdos Melchisedech hoc encomio cumprimis spectandus, genealogiam ab hominum notitia penitus absconditam habuit. Erat enim, Apostolo teste, *sine Patre, sine matre, sine genealogia, neque initium neque finem vitæ* (à Sacris Litteris commemoratum) *habens.*

Nobilitas antiqua.

Andr. Tiraq. de Nobilit. cap. 19 n. 34.

Hebr. 7. 3.

40. Iisdem Apostoli verbis nixus *(neque initium, neque finem habens)* circulo subscribes; INITIO FINEQUE CARET. Æternitas, genuino hoc symbolo delineata, nullis unquam terminis constringitur. Insuper Divorum Cœlitum beatitudo, ad vitæ Divinæ dimensum nullo unquam ævo terminanda, eodem circuli Emblemate significatur. B. Albertus Magnus illa Vatis Apocalyptici verba interpretatus, *Dabo tibi coronam vitæ*, ait; *vitam interminabilem, quæ significatur in corona, quæ est circularis, & circulus non habet principium, neque finem.* Ex S. Bonaventura; *Rotunditas coronæ significat illius regni æternitatem.*

Æternitas.

Beatitudo.

B. Alb. M. in Apoc. 2. 10.

S. Bonav. de septem donis Spiritus S. cap. 11.

CONSPICILIUM.

Caput VII.

41. CONspicilia epigraphen tenent; PROCUL, ET PERSPICUE. Illa ipsa hominis prudentis ac perspicacis est indoles, qui eventus, quantumvis longinquos, distinctè ac tempestivè prævidere solet. Seneca; *Nihil nobis improvisum esse debet. In omnia præmittendus est animus: cogitandumque, non quidquid solet, sed quidquid potest fieri.* Proprissimum tamen illud Sapientiæ Divinæ ectypon habetur, quæ omnia, sive futura, sive præterita tempora penitissimè discernit, & *attingit à fine ad finem fortiter.*

Prudentia.

Senec. apud Lipsium Manud. lib. 3. dissert. 6.

Sapientia Dei.

Sap. 8. 1.

42. Conspicilis subscripsêre; PER VOS MAGIS. Sicuti enim illorum beneficio res quasvis materiales clariore visu discernimus, ita intellectus, quantumvis naturâ suâ nobilis ac perspicax, bono aliorum consilio plurimum acuitur, & officii sui negotiis melius providet. Unde vetus ac grandis ille Moses Jetri, soceri sui, consiliis est usus; Abrahamus Saræ; David Abigailis; Naamanus, Syriæ Princeps, puellæ cujusdam captivæ; aliorumque alii. Seneca; *Quidquid consilio prospici potest, prospice, quodcunque læsurum est, multò antè quàm accidat, speculare & adverte.*

Consiliarius.

Exod. 18. 24. Gen. 21. 12. &c. 1. Reg. 25. 32. 4. Reg. 5. 3. Senec. Ep. 2.

43. Rerum quarumvis objectarum species à conspiciliis polygonis ita multiplicantur, ut unicus denarius instar plurimorum appareat. Unde lemma; SPECIES DECIPIT. Ita prorsus omnes mundi divitiæ ac voluptates merissima sunt oculorū ludibria. Theophylactus super illis Apostoli verbis, *Præterit figura hujus mundi*, ait; *Mundi ideò dixit figuram, quia ejus bona solo terminantur aspectu, & apparentia sunt.* Mirificè in rem nostram Seneca; *Sciamus omnia æquè levia esse, extrinsecus DIVERSAS FACIES HABENTIA, INTERIUS pariter VANA.*

Bona terrena.

Theophyl. in 1. Cor. 7. 26.

Senec. lib. de Tranquill. cap. 10.

44. Duobus conspiciliis subscripsit Bargalius; NON IPSA, SED PER IPSA. Inde disces, res terrenas adeò cautè esse usurpandas, ut illas non quidem tanquam totius desiderii nostri terminum, sed veluti media, ad Deum consequendum unicè necessaria, adhibeamus. S.P. Augustinus; *Bona interioru sola diligenda sunt, cæteris autem ad necessitatem utendum est, non ad gaudium perfruendum.* Porrò adoratio, sacris imaginibus Catholicorum ritu exhiberi solita, non quidem unicè in saxa, ligna, aut telas; sed directè in ipsos Sanctos, veluti in imaginum illarum prototypa, ordinatur. Unde Hagyophylus nonnemo supra Crucifixi iconem hunc versiculum affixit;

Bona terrena.

S. August. in Psal. 4.

Adoratio imaginum.

NON ISTUM Christum, SED Christum adora PER ISTUM.

45. Tantùm abest, conspicilia, oculis & rebus aspiciendis interposita, visum nostrum impedire, ut illum potius adjuvent, & vires ad discernendum opportunissimas subministrent. Eò collineans P. Jo.

Bartho-

Obedientia meritoria.

Bartholomæus Pancierus, Augustinianus Excalceatus, coospiciliis inscripsit, INTERPOSITA PROSUNT. Actiones illas hoc Emblemate significatas dixerim, quæ ab obedieotia imperatæ, peculiares nostras devotiones quidem intervertunt, at iisdem adeò nihil impedimenti afferunt, nt contrà summis cœlestibus meritis eas illustrent. Hâc de re testatissimam Dei voluntatem, ac veluti chirographum, pauculis illis verbis habeto. *Melior est obedientia, quàm victima, & auscultare* Dei ac Superiorum voci, *magis quàm afferre adipem arietum.* S. Fulgentius dicere solebat, *Illos veros Monachos esse, qui mortificatis voluntatibus suis parati essent, nihil velle, nihil nolle, sed Abbatis tantummodò consilia, vel præcepta servare,* ut in ipsius vita refert Surius. Cæterùm Sancta Fides videri quidem possit, sua mysteria ab hominum oculis subtrahere; dum Fidelis *captivat intellectum in obsequium fidei*, & res Divinas nonnisi *per speculum & in ænigmate* contemplatur: secus tamen accidit; nam vires copiosissimas ad intelligenda ac distinguenda *Invisibilia Dei* è Sancta Fide accipimus.

1. Reg. 15. 22

Sur. in vit.

Fides.

DIOPTRA.

Cap. VII.

Lex Dei.

46. Dioptra, campis dimetiendis accommodata, epigraphen sustinet; UT NUSQUAM ABERRET. vel, ET LONGINQUA DIRIGIT. Ita Lex Divina Christianis, in hujus mundi campo versus cœlum sine ullo errore deducendis, plurimùm conducit. Hæc tamen ipse etiam boni Exempli est virtus, S. Isidorus; *Si ad bonum incitamentum, Divina, quibus movemur, præcepta deessent, pro lege nobis sanctorum vita sufficeret.*

Isid. l. 2. de summ. bon. cap. 11.

47. Dioptra, affulgente sole, obscurum conclave illustrat; cum lemmate, ACCIPIT, UT REDDAT. Mariæ Virginis hæc imago est, quæ Divinis gratiis è cælo illustrata, easdem copiosissimè in mundum effudit. Unde ab Andrea Hierosolymitano rectè cognominatur *Dioptra perspectiva, per quam sedentes in tristi umbra peccatorum recipientes solem justitiæ, mirabiliter illustrati sunt.* Emblematis mentem hoc Epigrammate explicat P. Masenius;

Maria V. benefica.

And. Hiero. Orat. in salut. Ang.

Illustrata diem vitreo simul orbe dioptra
Suscipit, acceptum reddit ab orbe diem.
Post quam Virgo jubar (septis caligine terris)
Hauserat è cælo, mox dedit illa solo

GLOBUS. SPHÆRA.

Cap. VIII.

48. Sphæra vitrea, ab Archimede olim elaborata, omnes cœlorum, Planetarum, galaxiæ, cæterarumque imaginum æthetearum motus miro & artificioso compendio repræsentavit. Unde illam hoc epigrammate vernaculo insignies; IMMENSE MOLI IN PICCIOL GIRO ACCOGLIE. Id est; IMMENSUM IN PARVO. Genuinum hunc SS. Eucharistiæ typum dixerim, de qua Franciscus Formigietus sequentes strophas exhibet;

Eucharistia

Ecco in picciol cerchio, in brieve giro
Compreso l' orbe universal si vede,
E quante là ne cempilo Archimede
Sotto specie di pan qui tutto miro
Qui del verace sole i rai rimiro;
Qui due nature unite ogn' uno crede
(Maravigliosa ecclissi,) e qui succede
Del lattee calle il bel cander, ch' ammiro

Mundi Symbol. Picinelli & Aug. Erath. Tom. II.

Ciba il tuo cor di questo pan, se vuoi
Sentir se scoppiera d' ardor il core,
E di celeste amor gli affetti tuoi.
Qui ristrinse il Divino, eterno amore
Tutte le sfere, de le sfere poi
Per compendio vi chiuse ancol il fattore

S. Ambrosius; *Quantâ cordis contritione & lachrymarum fonte illud Divinum mysterium est celebrandum, Domine Deus, ubi caro tua in veritate sumitur, ubi sanguis tuus in veritate bibitur, ubi summis ima, humanis Divina junguntur!*

S. Ambr. in Orat. ante Miss. dicend.

49. Terra in sphæræ universalis centro instar minutissimi puncti comparere solet. Unde Emblemati subscripsi, IN PUSILLO NEMO MAGNUS. In rem præsentem opportunum censui illud Socratis apophthegma, ab Æliano citatum; *Socrates quum videret Alcibiadem ob divitias elatum animum gerere, & ob agrorum multitudinem superbire, adduxit ad locum, in quo tabula quædam descriptionem terræ complectens suspensa erat, & eum rogavit, ut Atticam ibi requireret. Quam cùm invenisset, suos fundos eum jussit inquirere: & quum responderet, nusquam ibi pictos esse. Horum, inquit, possessione te effers, qui nulla pars sunt terræ?*

Superbia repressa.

Ælian. de var. hist. lib. 3. cap. 28.

50. Quantùm utilitatis è concordia nobis accrescat, haud obscurè è Secretorum Vicentinorum Emblemate colligere licet; in quo loci elementares, legitimo ordine inter se dispositi, cernuntur; cum dicto, NUNC FOETIBUS APTA. Plutarchus; *Ut in corpore, ex humidi, frigidi, calidi, & sicci temperatura, optima fit constitutio; sic ex fratrum concordia maximè floret genus &c.* Quando olim exsucca & arentia hominum cadavera, Ezechiële intuente, aoimanda erant, & Propheta ille ossibus promiscuè dispersis Dei nomine promittere jubebatur, *Ecce ego intromittam in vos spiritum, & vivetis. & dabo super vos nervos, & superextendam in vobis cutem. &c.* mox idem Propheta non sine oculorum voluptate prodigium illud à se visum testatur; *Accesserunt ossa ad ossa unumquodque ad juncturam suam,* peracta proinde illâ ossium juncturâ, Deus porrò præcepit; *Veni spiritus, & insuffla super interfectos istos, & reviviscant.* Sicque res quælibet, dum seperatæ existunt, ad vitam spiritualem recipiendam penitus ineptæ sunt; nec nisi legitimâ proportione unitæ, vitâ illâ felicissimâ animari queunt. S. Laurentius Justinianus; *Sicut Spiritus humanus nunquam vivificat membra, nisi fuerint unita; sic Spiritus sanctus nunquam vivificat Ecclesiæ membra, nisi fuerint in pace fraterna dilectionis unita.*

Concordia.

Plutarch. in Moral.

Ezech. 37.

Ibid. n. 7.

Ibid. n. 9.

S. Laur. Just. in ligno vitæ de charit. cap. 19.

51. Fuit qui quatuor Elementorum globis, mutuò separatis, inscriberet; DISCRETIS SUA VIRTUS. Innuit videlicet, diversas regiones diversis ac peculiaribus prærogativis à Deo donatas esse. Id probè observatum habens S. Ennodius, ait; *Quasdam mundi artifex Deus provinciis felicitates stupendâ secreti sui largitate concessit. Alias uberius melius alias vinum jussit effundere, aliis contulit triticeæ segetis ope gratulari: multas pomorum varietate, vel utilitate donavit.* Et Virgilius;

S. Ennod. l. 1. Epist. 6.

Virgil. lib. 1. Georg. v. 54

Hic segetes, illic veniunt felicius uvæ,
Arborei fœtus alibi, atque injussa virescunt
Gramina

Eodem Emblemate hominē significabis, qui proprio valore nixus, ab aliorum ope penitus est independēs.

proprius valor.

52. Superiori Emblemati è diametro adversans Taëgius, quatuor Elementorum globis mutuò separatis, inscripsit, DISCRETIS NULLA VIRTUS. Enimverò malorum omnium lerna ex una discordia nasci solet. Just. Lips. *Certum est,* inquit, *vires abjunctas & disseretas, minus esse validas aut paratas.* Et prior illo

Discordia.

Lips. lib. 5. Dial. 2. de Milit. Rom.

Boët. lib. 4 de consolat. Boëtius; *Nostine igitur, omne quod est, tamdiu manere atque subsistere, quamdiu sit unum: sed interire atque dissolvi pariter quando unum esse desierit?*

53. Globus terrestris, suâmet mole in sphæræ universalis centro suspensus, hanc Ovidii gnomam præfert; PONDERIBUS LIBRATA SUIS. Dignam grandi Principe effigiem! quippe qui nullâ emendicatâ aliorum ope nixus, negotia & operationes omnes se ipso perficit. Verus sapiens, Senecâ teste, sibimet sufficit, suâque propriâ virtute sustentatus, nullâ exteri subsidii indigentiâ constringitur. *Se contentus est sapiens,* inquit, *sapiens & manibus, & oculis, & multis ad quotidianum usum necessariis opus est, sed eget nulla re: egere enim necessitatis est: Nihil autem necesse sapienti est. Quamdiu illi licet suo arbitrio res suas ordinare, se contentus est: & ducit uxorem, se contentus: & liberos tollit, se contentus est*; Et alibi de tatione differens ait; *Hæc sola non submittit animum, stat contra fortunam. In quolibet rerum habitu securitatem servat. Id autem unum bonum est, quod nunquam defringitur. Is, inquam, beatus, quem nulla res minorem facit, tenet summa, & nullis quidem, nisi SIBI INNIXUS.* (Odrati se ipso. Sapiens. Senec. Ep. 9. Idem Ep. 92.)

54. Oduardus VI. Angliæ Rex, globum terrestrem, è manu suspensum, symboli loco prætulit; cum dicto; NIL SINE DEO. *In ipso enim,* inquit Apostolus, *vivimus, & movemur, & sumus.* Cicero; *Dico igitur, providentia Deorum mundum, & omnes mundi partes, & initio constitutas esse, & omni tempore administrari.* (Providētia Dei. Act. 17. 28. Cicero lib. 2. de Natura Deorum.)

55. D. Didacus Savedra globo terrestri ensem & ramum aureum decussatim imposuit; addito lemmate, FERRO ET AURO. Enimvero Princeps, ferro & auro instructus inter pacis bellique discrimina securus incedit. Idem porrò præmio & supplicii beneficio imperium suum obfirmat. Socrates interrogatus, *Quonam civitas ritè gubernari possit?* respondit, *Cùm boni invitantur præmiis, injusti dant pœnas.* Et Tullius; *Neque domus, neque respublica stare potest, si in ea rectè factis præmia extent nulla, nec supplicia peccatis.* (Præmiū & pœna. Cicero lib. 3. de natura Deorum.)

56. Mundi globus, Lucarino authore, epigraphen tenet, EXTREMORUM EXPERS. Immensitas Dei, nativo hoc ectypo figurata principio & fine caret. Dilucidè ipsemet Deus; *Ego,* inquit, *sum alpha & omega; principium & finis, Qui est, & qui erat, & qui venturus est.* Senec. *Quid est Deus? Mens universi. Quid est Deus? Quod vides totum, & quod non vides totum. Sic demum magnitudo sua illi redditur, quâ nihil majus excogitari potest. Si solus est omnia, opus suum & extra, & intra tenet.* Gravi ac prolixâ sententiâ Arnobius; *O maximè, ô summe rerum invisibilium procreator, ô ipse invise, nullis unquam comprehense naturis. Prima tu causa es, locus rerum, ac spatium, fundamentum cunctorum, quæcunque sunt, infinitus, ingenitus, immortalis, perpetuus solus, quem nulla delineat forma corporalis, nulla determinat circumscriptio qualitatis sine situ, motu, & habitu, &c.* (Immensitas Dei. Apoc. 1. 8. & 1. 4. Senec. Præf. Nat. Quæst. lib. 1. Arnobius.)

57. Globus terrestris epigraphen sustinet; EXTITIT ANTE SOLEM. Æternitas Divinæ hic typus est, uti ex illo Geneseos deducitur; *In principio creavit Deus cælum & terram.* Enimverò si in principio creavit mundum, necessarium planè est, Creatorem ante principium extitisse atque adeò non temporaneum, sed æternum esse. Junilius Epicopus Africanus; *Quem in principio temporum mundum creasse perhibet (Moses) ipsum profectò ante tempora æternaliter extitisse designat.* (Æternitas Dei. Gen. 1. 1. Junil. in Hexamer.)

58. Alcibiades Lucarinus Hocedro, seu globo multilatero subscripsit; QUACUNQUE CONFORME. Hæc imago, in Societatis JESU honorem ab authore suo figurata, cumprimis Sanctam Fidem Catholicam spectat, quæ, prærogativâ prorsus obstupescendâ, in omnibus mundi partibus omninò est eadem, suique simillima. Atque hoc ipso minimè postremo veræ fidei indicio ab hæresibus manifestè decernitur; hæ enim totidem diversis doctrinis ac contradictionibus, quot locis, distractæ, clarissimum adulterini sui dogmatis fastigium relinquunt: uti prolixis argumentis ostendit Thomas Bozius de Signis Ecclesiæ. Illo ipso Emblemate animus generosus ac imperterritus demonstratur, qui in omni tam blandientis, quàm adversantis fortunæ successu mentem semper quietam, sibique conformem exhibere novit. Seneca, postquam Socratem fame, egestate, familiæ ærumnis, labore militari, uxoris petulantiâ, filiorum stultitiâ, tyrannorum crudelitate, malevolorum imposturis, carcere, lethifero veneno, aliisque calamitatibus acerrimè jactatum descripserat, tandem concludit; *Hæc usque eò animum Socratis non moverunt, ut ne vultum quidem moverint Illam mirabilem laudem, & singularem, usque ad extremum servavit: non hilariorem quisquam: non tristiorem Socratem vidit, æqualis fuit in tanta inæqualitate fortunæ.* (Societas Jesu. Fides Catholica ubique æqualis. Imperterritus animus. Sen. Ep. 104.)

59. Globus cœlestis, qualem Astrologi usurpant, Inscriptionem præfert; NIL MIHI CUM TERRIS. Ita homo spiritualis, servituti Divinæ, ac cœlestibus obsequiis integerrimè consecratus, è transitoriis infimæ hujus terræ bonis nihil unquam concupiscit. *Consecratum enim pectus doctrinæ & veritati,* inquit Arnoldus Carnotensis, *intelligat, non debere sæcularibus negotiis & actionibus & lucris occupari.* S. Joannes Chrysostomus, *Anima,* inquit, *quando Divino amore, & desiderio verè corripitur, ad nihil hujus vitæ se convertit: sed sicut mente motì contemnunt ignem, & ferrum, & feras, & pelagus, & omnia; ita pii furore quodam maximè spirituali ac honestissimo infaniunt, derident omnia quæ vident.* S. Joannes Baptista hâc prærogativâ cumprimis conspicuum se probavit, nam suâ vivendi ratione à mundo penitus abstractos, Divinisque obsequiis ac contemplationibus cœlestibus unicè deditus, verissimè dixisset, *Nil mihi cum terris.* Unde S. Joannes Chrysostomus cognominem illum suum Baptistam concinno hoc panegyrico prosequitur. *Joannes ita in terris, quasi in cœlo versabatur natura namque, enim necessitate superatâ, mirabile quoddam peregit iter. Semper in hymnis, semper in orationibus fuit, nulli hominum antequam ad baptizandum accederet, Deo autem soli sua semper offerebat colloquia.* Idipsum de Thoma Kempensi meo Concanonico, testatur Heribertus Rosweidus, quòd à rebus terrenis penitus avulsus, soli rebus cœlestibus sese dicaverit. Ipsiusmet verba ita habeto *Ejus sermo omnis de Deo & sacra Scriptura. Si ipso præsente forensia aut mundana agitarentur, velut mutus ac elinguis sedebat: quasi ignarus rerum, de quibus commentarentur, omnium. Porrò si de Deo rebusq; cœlestibus, haberetur sermo, sententiam perpetuis verborum rivulis loquebatur.* (Contemplativus. Arnold. Carn. Tract. de 7 verbis. S. Io. Chrys. Hom. de Profect. Evang. S. Joann. Bapt. S. Io. Chrys. Hom. 38. in Matth. Thomas de Kēpis Can. Reg. Heribertus Rosvv.)

60. Sphæra epigraphen subjectam habet; COELESTIA MONSTRAT. Illi hoc Emblemate significantur, quæ prædicando Dei verbo dant operam, inter quos principem locum obtinet Christus, ibi cumprimis. quando post suam è morte revivescentiam *apparens eis* (Apostolis) *& loquens de regno Dei &c.* Illud ipsum etiam hominis sancti est symbolum; quippe cujus operandi ratio ad cœlestem potius quàm terrenam normam composita videtur. Unde S. Nili parænesis est; *Gaude Sanctorum colloquio,* (Prædicator. Act. 1. 3. Sanctus. S. Nil Pæran. nu. 83.)

colloquio, per eos enim Deus tibi manifestatur.

Infatigabilis. 61. Globus cœlestis epigraphen sustinet ; INDEFESSE AGENDO. Ita homo spiritualis, litteratus, aut Princeps, assiduâ suâ agendi ratione nec minimum unquam fatigatur. Hugo Cardinalis hunc characterem veris Dei servis præprimis existimans, *Vir sapientia...*, inquit, *dicnatur cœlo, quia semper volvuntur*. Haud aliter Latinus Pacatus in Theodosii Imperatoris panegyrico dicit; *Ut indefessa vertigo cœlum rotat, ita tu Imperator continuatis egotiis, & ut se quodam orbe redeuntibus, semper exercitus es.* Et prior illo Seneca; *Ex quo se Cæsar orbi terrarum dedicavit, sibi eripuit: & siderum modo, quæ irrequieta semper cursus suos explicant, nunquam illi licet nec subsistere, nec quidquam suum facere.*

Beatitudo. 62. Globus cœlestis, supra unam trutinæ lancem positus, reliquos globos sphæricos, ex adversa lance suspensos pondere suo plurimum superat. Unde Emblematis loco inscriptum habet ; PRÆSTAT. Inde conjicies, res omnes terrenas, cœlestium comparatione, penitus esse nullas, S. Nilus, *Considera cœlestium bonorum decorem, & nullum te capiet desiderium terræ, nec aliud ex adulterium.* Et Lipsio referente Aristoteles; *Etsi res mortales istas, infra sque, quod ea propiores nobis, & in eis familiares sunt, plenius nosse possumus, tamen res illas superas, si vel leviter attingere datur, ob ejus notitia excellentiam, illa ipsa levi magis pascimur & oblectamur, quam si ista universa novimus.*

Cœlestiũ & terrenorum amor simul in possibilis. 63. Joannes Orozcus geminum cœlestem ac terraqueum globum repræsentavit, cum lemmate; HA' DA SER UNO DE DOS; Id est; ALTERUTRUM ISTORUM. Innuebat videlicet, rerum spiritualium ac corporalium in eodem homine connubium penitus fore paradoxum & impossibile, nec quemquam posse simul deliciis cœlestibus ac terrenis affluere. *Quæ enim participatio justitiæ cum iniquitate?* loquebat Apostolus: *aut quæ societas luci ad tenebras? Quæ autem conventio Christi ad Belial?* *Non enim* asserente Absalone Abbate, *regnat spiritus Christi, ubi dominatur spiritus Aristotelis.* S. Gregorius Papa; *Anima*, inquit, *cum infirmis delectatur, a...* *& quanto altiori studio exerceretur ad summa, tanto majori fastidio torpescit ad infima, utraq; enim simul & æqualiter amari non possunt.* Et S. Cyprian. *Quemadmodum iidem oculi cœlum & terram pariter nequaquam aspiciunt: ita mundi amor & Dei pariter in uno corde habitare non possunt.*

64. Tametsi è cœlis ac sideribus diversi influxus in hominum corpora & animos deriventur, quorum efficacitate sese ad hanc potius quàm aliam artem impelli & inclinari sentiunt; uti prolixè docet S. Thomas: illorum tamen liberum arbitrium nihil unquam vitii exinde patitur, potestque homo rationis suæ dictamine ac gratiæ Divinæ adjutorio omnia illa superiorum facultatum incitamenta, quantumvis immoderata, edomare ac vincere. Eò reflectens P. Hortensius Pallavicinus, Emblematis loco globum cœlestem figuravit, ad cujus calcem arbor nativitatis jacebat, cum illo Virgilii lemmate, FATO PRUDENTIA MAJOR. S. Ambrosius; *Vince naturam diligentiâ, exclude corporis somnum, Naturam non formare non possumus, possumus diligentiam.* In tem præsentem facit hemistichium illud, omnium ore tritum;

Prudentia.

Libertas illibata.

— *Sapiens dominabitur astris.*

Fortuna fragilis. 65. Pulcherrimum oculis spectaculum præbuit vitrea Archimedis sphæra, in qua mundus & cœlum cum stellis suis relucebant: sed unico lapidis ictu tota an ...erebatur spectantium voluptas. Unde lemma PULCHRA, SED FRAGILIS. Ad hunc modum fortuna prospera, dum maximè splendet, exili obruitur casu. Nam ea enim felicitate non modò corrumpitur, sed etiam invidiæ stimulos, ceu totidem lapides, in nostram concitamus perniciem. Optimè Horatius ;

— *Inter*
Hectora Priamidem, animosum atq; inter Achillem
Ira fuit capitalis, ut ultima divideret mors
Non aliam ob causam, nisi quod virtus in utroq;
Summa fuit.

S. Joan Chrysost. *Quotidie*, inquit, *in omni ætate contemplamur interitum, in cunctisq; ex rerum eventu instabilitas quadam exprimitur & significatur, non hyems non æstas, non ver, non autumnus perpetuò manent, sed decurrunt omnia, evolvuntur, & delabuntur. Decet aliquis hominis illius magna est potentia, verùm duratura in posterum usq; diem, & paulò post interitura, quod ita esse ex longe olim potentioribus patet, qui nunquam in præsenti apparent.* Idipsum etiam de hominis microcosmi corpore pronuntiare licet, quod pulcherrimâ membrorum compage, & artificio à partium omnium symmetriâ fabrefactum, unico exiguæ calamitatis aut morbi lapillo sternitur ac confringitur. Verissimè Magnus Augustinus, *Fragiliores sumus, quàm si vitrei essemus. Vitrum enim etsi fragile est, tamen servatum diu durat: nos autem homines & & sub tantis casibus quotidianis fragiles ambulamus.*

Homo mortalis & fragilis.

66. Natura mutationibus adeò perennibus omnia temperat, ut mundus penè nihil aliud sit, quàm jugis & assidua vicissitudo. *Nubilo serena succedunt*, inquit Seneca, *turbantur maria cùm quieverunt; flant invicem venti: noctem dies sequitur, pars cœli consurgit, pars mergitur: contrariis rerum æternitas constat.* Proinde globum geographicum opportuno hoc lemmate insignies, ASSIDUO DISCRIMINE JACTOR. Eadem est vitæ humanæ conditio eadem vicissitudo, tota illa undes versatilis est, & quidquid in alium incurrit, potest in quemlibet quoque incurrere morbus, captivitas, ruina, ignis. Quocunque nos vertimus, quocunque mortales circumspiciemus, larga ubique sese affert ingemiscendi materies. Præclarè de vita nostra Seneca; *In hoc profundum inquietumq; projecti mare, alternis æstibus reciprocum, & modo allevant nos subitis incrementis, modò majoribus damnis deferens, assiduèque jactans, nunquam stabili consistimus loco, pendemus & fluctuamur, & alter in alterum elidimur, & aliquando naufragium facimus, semper timemus.* Postquam S. Hieronymus mentionem fecisset de Xerxe, Persarum Rege potentissimo, qui de sublimi loco infinitam hominum multitudinem, & innumerabilem videns exercitum, flevisse dicitur, quod centum annos nullus eorum quos tunc cernebat, superfuturus esset; subjecit exclamans. *O si possemus in talem ascendere speculam, de qua universam terram sub nostris pedibus cerneremus! Jam tibi ostenderem totius orbis ruinas, gentes gentibus, regnis regna collisa, alios torqueri, alios absorberi fluctibus, alios ad servitutem trahi; hic nuptias, ibi planctum, illos nasci, illos mori? alios affluere delitiis, alios mendicare, & non Xerxis tantum exercitum, sed totius mundi homines, qui nunc vivunt, in brevi defuturos.*

Vita humana mis fortis obnoxia.

Obediẽs. 67. Patres Societatis in Belgio ingentem globum sphæricum Symboli loco pinxere, qui in mente collocatus, epigraphen monstrabat; QUOLIBET IMPELLAS DIGITO. Religiosum perfectè obedientem hæc imago repræsentat, ut pote quovis superiorum nutu moveri solitum. S. Bernardus. *Fidelis obediens, inquit, nescit moras, fugit crastinum, ignorat tarditatem, præripit præcipientem, parat oculos visui; aures auditui, linguam voci, manus operi,*

Marginalia: Hug. Card. in Psalm. 8 — ...ius in ... ad Theodos. c. 10 — S. Nil. Parænes. — Lips. lib. 4. Physiol. dissert. 5. — 2. Cor. 6. 14. — Absal. Abb. serm. 2. — S. Greg. l. 18 Moral. c. 8. — S. Cypr. l. 11 de Ascens. — S. Tho. 2. 2. q. 95. — Virgil. 4. Georg. v. 416. — S. Ambros. l. de ... eph. — Horat. l. 1. serm. Sat. 7 — S. Jo. Chrys. Tom. 2 ser. 22. — S. Aug. lib. 1 de lib. arb. cap. 2. — Sen. Ep. 107 — Senec. Consol. ad Polyb. c. 18. — S. Hieron. in Epitaph. Nepot. — S. Bern. ser. de virtute obedientiæ.

exterre

tineri pedes, totum se colligit, ut imperantis colligat voluntatem. Et S. Basilius; *Apostoli submissa mentis cervice obedientiæ jugum subierunt, acriq; animo in fora, in contumelias, in lapidationes, in ignominias, in cruces, in varias neces processerunt. Hanc obedientiam is, qui secundùm Deum verè est Monachus, Antistiti suo præstet, oportet.*

S. Basil. in Const. Monast. c. 23

68. Monacensis Societatis Jesu Collegium inter cætera S. Francisci Borgiæ Emblemata, mundum instar molæ efformatum statuit, cum lemmate: TINNIT: INANE EST. Nimirum insignem illum mundi contemptum repræsentabat, quo S. Franciscus Borgia, terrena omnia fastidiens, cœlestibus se addixit. Pulchrè S. Augustinus; *O amatores mundi, cujus rei gratiâ militatis? Major non poterit esse spes vestra in mundo, quàm ut amici Mundi sitis. Ibi quid nisi fragile, plenum periculis, & per quot pericula pervenitur ad majus periculum? pereant hæc omnia, & dimittamus hæc vana & inania: conferamus nos ad solam inquisitionem eorum, quæ finem non habent; Vita hæc misera est: mors incerta subitò obrepit: & post hæc negligentiæ pœna supplicio luenda est.* Emblemati explicando sequentem poësin ex Octiduo Borgiano accipe

Contemptus mundi.

S. Aug. lib. in Confess.

Valere jussit cum cachinno Borgias
Insulsitates mellea:
Quis toxicum, drachmasq; fraudis undecim
Et uncias dementia
Miscens his octonas, situ, cerebro & fide
Mundus vacillans incoquit.
Tinnitus æris, & sonantis cymbali
Inanem inanis recreat.
Equiq; cauda, & exta, quæ nares gravant,
Ovium, texunt Musicam.
Vermis superbit in saliva textilis
Bombycis: & fragrantior
Ab ulcere, & fera fimeto, & sanguine
Putri, est voluptas narium.
Sic fœtet hic mundus, prius quam fœteat.
Hæc sana censes gaudia?

Hæc alibi;

Franciscus orbem totum, quem nemo vel armatus
Ausus est aggredi, inermis invasit.
Spolia de illo tulit, dum abjecit,
Sic victo Mundo, cum Alexandro flevit,
Quod plures fugiendo non posset vincere, &c.

HOROLOGIUM SOLARE, seu Sciathericum.

Cap. IX.

69. ACademici Concordes Symboli loco tria horologia, solare, rotatum & arenarium, præferunt; cum lemmate, TENDIMUS UNA. Ita Religionum Regulæ, quantumvis variæ, ad eandem Dei gloriam ac proximi salutem propagandam, ceu finem unicum contendunt. Porrò etsi in Religionibus diversi officiorum ac dignitatum sint gradus, aliis ad altare & chorum; aliis verò ad œconomiam; & aliis denique, ut Parochis & Prædicatoribus, ad utrumque destinatis: omnes tamen unanimi industriâ ad eandem regularem observantiam, ac religionis incrementum collineant. Ipsæ quoque actiones nostræ, diebus singulis diversissimæ, ad unicum Deum, ceu ultimum finem, referantur. S. P. Augustinus; *Christus finis dicitur, quoniam quidquid agimus, ad illum referimus: & cùm ad eum pervenerimus, ultra quod quæramus non habebimus.*

Religiosi

Deus est finis actionum nostrarum.

S. Aug. in Psal. 54

70. Horologium sciathericum, apostrophe ad solem facta, ultrò confitetur, sine resplendentis illius Planetæ præsentiâ omnem suum usum esse irritum & inanem. NIL SINE TE. Ita prorsùs homo, si Deo careat, in nihilum suum vanissimum relabitur. S Bernardus. *Quidquid sapientiæ, quidquid virtutis habere confidis, Dei virtutis, & Dei sapientiæ deputa Christo. Et quis tam insanus, ut aliunde præsumat?* Ex his planè consectaneum est, peccatorem, Divinâ gratiâ destitutum, ipsomet nihilo miseriorem vivere. S. Petrus Dam. *Tunc, videbantur esse impii, ad nihilum potius pertinebant, quàm ad verum esse. Qui enim ab illo, qui verè est, juxta illud Exod 3. Ego sum, qui sum, recedit: necesse est, ut non sit, quia ad nihilum tendit.* Et S. Bernardus, *Sequatur Deus nuntios suos; quia SINE IPSO possunt facere NIHIL,*

Homo Deo indigens.

S Bernard serm 13. in Cant.

peccator.

S. Pet. Dam Epist ad Desid Abbatem.

S Bernard. serm 2 in Cant.

71. Horologii umbra præviam solis lucem, ceu heram pedissequa, gressu nunquam exerrante insequitur. Lemma; CONCORDI MOTU. Ita subditi ad Majorum suorum exempla unicè componuntur: his enim quiescentibus, quiescunt minores, moventur; operantibus, operantur &c. Idipsum Ezechiel in rotis observatum habuit, quæ super terram versus Cherubinos in aëra sublevatos, stabant, Nam, *cùm ambularent animalia, ambulabant pariter & rotæ juxta ea; & cù elevarentur animalia de terra, elevabantur simul & rotæ. Cū euntibus ibant, & cum stantibus stabant, & cū elevatis à terra pariter elevabantur & rotæ sequentes ea.* S. Hier. *Domus Episcopi & conversatio, quasi in speculo posita, magistra est publicæ disciplinæ: quidquid fecerit, id sibi omnes faciendum putant.*

Exemplū majorum

Ezech 1. 19

S Hieron. Ep ad Heliod 7.

72. Horologium sciathericum, regularibus umbræ suæ variationibus ab uno numero ad alios progredi solitum, diei momenta ac longitudines metitur. Unde lemma; DIES DIMETIOR UMBRIS. Miseros illos hoc Emblemate describes, qui infirmitate oppressi, aut intra carceris angustias constricti; vel certè à barbaris captivi, dies suos infelices *in tenebris & in umbra mortis* transigere coguntur. Illi tamen cumprimis *dies suos dimetiuntur in umbris*, assiduisque calamitatibus jactantur, qui Deo servire student. Nam Magno Augustino teste, *Nullus servus Christi sine tribulatione est. Si putas te non habere persecutiones, nondum cœpisti esse Christianus.*

Calamitas infelix.

Luc. 1. 79

S. Aug. in serm.

73. Indies experimur, subditorum obsequia, Aulicis exhiberi solita, unicè à Principum gratiis pendere: hisq; nonnihil subsidentibus, omne illud honoris studium quantocius evanescere. Proinde id Emblemate significaturus, horologium sciathericum depinges, quod à radiis solaribus illustratū; epigraphen monstret: SI ASPICIS, ASPICIOR. Enimverò Principe gratiarū radios clementē suum reflectente, mox omnium oculi in hujus venerationem rapiuntur. Cū Josue inter primos Mosis Ministros esset recensendus, Moses in hæc verba Deum præcipientem audit *Dabis ei præcepta, cunctis videntibus, & partem gloriæ tuæ, ut audiat eum omnis synagoga filiorum Israel.* Atque adeò Moses toto intuente populo aliquid propriæ suæ lucis, honoris, & gratiæ in illum transfundere jubebatur, ut eo splendore illustratus, omnium oculos ac reverentiam in se converteret. In rem præsentem Oleast. *Discant ex hoc loco Principes, cùm ministros & Officiales instituunt, eis de sua gloria tradere; & coram hominibus, quibus præficiendi sunt, summe honorare; ut subditi videntes, quanti eum faciat Superior, eum revereantur, illiq; obediant, eumq; honorent.*

Minister Principis

Num 27. 26.

Oleast in hunc loc.

74. D. Carol. Ranc. horologio solari inscripsit; SI SOL DEFICIT, NEMO ME RESPICIT. seu brevius, SI DESERIT, DESPICIOR. Miseriam hanc cumprimis competentam habent infelices Aulici, qui benigno Principis aspectu nonnihil obtenebrato, mox omnium existimatione destituuntur. Enimvero post prosperitatis terrenæ solē deperditū, gravissimis ærumnis, ceu totidē noctibus, aut caliginosis nubib⁹, oppri-

Aulicus è Principis gratia lapsus.

Gratia Dei.

opprimuntur, nec cujusvis amore imposterùm censentur digni. Cæterùm Dei auxilio deficiente mox in salutis negotio concidimus, omnimùmque despectui exponimur. S. P. Augustinus; *Noli de te præsumere; si te Deus dereliquerit, in ipsa via deficies, cades, aberrabis, remanebis.*

S. Aug. Psal. 26. Enarr. 2.

Dependentia.

75. D. Nicolaus Crassus insignem animi sui gratitudinem ac dependentiam versus D. Bernardum Venerium demonstraturus, se ipsum horologii Emblemate significavit, cum dicto, TUO LUMINE. Ex eadem icone disces, hominem suamet industria nec quidquam proficere posse, omnemque ipsius operam ab auxilii Divini assistentia emendicari. Perspicuè S. Paulus; *Non sufficientes sumus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.* Ut adeò homo imbecillitatis suæ nunquam meminisse, omnemque suam bonitatem unicè in gratiæ Divinæ favorem, seu cujusvis excellentiæ terrenæ scaturiginem, referre debeat. Scitè S. Gregorius Papa; *Nemo se alicujus virtutis æstimet, etiam cùm quid fortiter potest; quia si Divina protectio deserat, ibi repente enerviter obruetur, ubi se valenter stare gloriatur.* Voce in rem præsentem opportunissima filiis suis præit S. Mater Ecclesia; *Largire nobis, quæsumus Domine, semper spiritum cogitandi quæ recta sunt, propitius & agendi, ut qui sine te esse non possumus, secundùm te vivere valeamus.*

Gratia Dei.

1. Cor. 3. 5.

S. Greg. l. 22. Moral. c. 19.

Brev. Rom. Dom. 8. post Pent.

76. Horologium sciathericum cum è solari radio tum ab umbrâ, per gnomonem sparsâ, conficitur, Unde Patris Certani lemma; ET LUMINE, ET UMBRA. Vitam humanam, ex assidua felicitatis & miseriæ vicissitudine compositam, eo lucis & umbræ ectypo delineatam putes S. Joannes Chrysostomus; *Deus mœstis rebus quædam jucunda permiscuit. Quod certè in sanctis omnibus facit, quos neq; tribulationes, neque jucunditates, sinit habere continuas: sed tum de adversis, tam ex prosperis justorum vitam, quasi admirabili varietate contexit. &c.* Id quod prolixè in S. Josepho, Servatoris nostri nutritio, cernere licet.

Vita humana.

S. Io. Chrys. Hom. 8. in Matth.

Humilitas.

77. Idem Abbas Certanus horologii solaris voce subscripsit; NULLA IL RAGGIO MI VAL SE MANCA L'OMBRA Idest, NIL LUMEN, SI DEFICIT UMBRA. Ita labore prorsus irrito illustrem virtutum machinam molitur, quisquis humilitate, ceu illarum omnium basi ac complemento, est destitutus. S. Gregorius Papa; *Qui sine humilitate virtutes congregat, quasi pulverem in ventum portat.* Et P. Aloysius Novarinus; *In spirituali profectu nihil egit, qui nihil se esse non cogitat.*

Novar. Elect. Tom. 1. lib. 2. num. 259.

77. Patres Theatini ad S. Antonium Mediolani è solari horologio moralem vitæ humanæ dissimilitudinem proposuêre; addito concinno hoc disticho,

Itq; rediq; viam constans, quam suspicis, umbra:
Umbra fugax homines non reditura sumus.

Seu ut Rancatus canit;

Torna, tornando il sol, l'ombra sparita:
Mà à noi non torna mai l'età fuggita.

Et licet id, spectatis solis naturæ viribus, omninò sit verissimum: fide tamen Divinâ ac infallibili compertum habemus, transitoriam vitæ humanæ umbram, quantumvis à morte præcipitatam ac destructam, adventante ad judicium extremum Divino Sole, in pristinum vitæ suæ splendorem esse reversuram. Proinde huic rei significandæ, horologium solare figurabis; addito Virgilii lemmate, ITQUE, REDITQUE. S. P. Augustinus; *Spes nostra est resurrectio mortuorum, fides nostra est resurrectio mortuorum. Sublatâ itaq; fide resurrectionis mortuorum, omnis intercidet doctrina Christiana. Fundatâ verò fide resurrectionis mortuorum, non continuò securitas est de animo Christiano, nisi distinguatur vita illa, quæ futura est, ab ea, quæ transit.*

Resurrectio mortuorum.

Virgil. lib. 6. Æneid. v. 122.

S. Aug. ser. 120. de Divers. cap. 2.

79. Solaris horologii umbra, ob assiduam motûs sui vicissitudinem, eodem penè momento formari, declinare, ac occidere videtur. Unde illam hoc lemmate, ni fallor, satis opportuno distingues; DUM PROFICIT, DEFICIT. Illius hanc ideam dixeris, qui ætate indies provectior, in virtutum exercitatione assiduò decrescit. Hunc defectum S. Ambrosius miro acumine antiquis Romanis exprobrat, qui suas Vestales, anno ætatis trigesimo peracto, ad nuptias transire, sicque virginalem adolescentiam conjugatâ virili ætate complere jubebant. *Qualis,* inquit, *ista est, non morum pudicitia, sed annorum, quæ non perpetuitate, sed ætate præscribitur? Qualis autem est illa religio, ubi pudicæ adolescentes jubentur esse, impudicæ anus!* Insana profectò lex! quæ juvenculas, à virginitate exorsas, ab hominum conspectu remotas, & innumeris prærogativis insignes, tandem jubet ætate provectiores in concupiscentiam, & amplexus lascivos ruere, totiusque perfectionis præteritæ jacturam subire. Stultitiam haud absimilem Petrus Maffeius de Brachmannis, Malabarici regni populis, recenset: qui in solitudinibus avius, & subterraneis specubus durissimo vitæ genere, inediâ, vigiliâ, nuditate, frigoris æstûsque patientiâ semetipsos discruciant, abstinentque ab omni corporis voluptate ad certum annorum spatium; quo exacto, tanquam humano fastigio celsiores, & omnium rerum licentiam adepti, nullis jam tenentur legibus, & in omni scelerum ac flagitiorum genere impunè volutantur.

Non Perseverans.

S. Ambros. lib. 1. de Virginib.

Pet. Maffa lib. 1. Hist. Indic.

80. P. Aloysius Juglaris insignem Victorii Amedei Sabaudiæ Ducis, clementiam Emblemate significaturus, horologium solare figuravit, quod tametsi gnomone seu virgâ ferreâ instructum, nullos tamen alios, nisi umbratilis ictus spargit. FERREA VIRGA EST, UMBRATILIS ICTU. Digna, certè, cujusvis magni Principis effigies! quippe qui minas quidem formidandas, at supplicia admodum moderata subditis suis incutiat. Agatius de Narlete, supremo Imperatoris Bellica duce, refert, quod Lucam, Hetruriæ civitatem, obsidione adeò arctâ strinxerit, ut cives obsidibus datis condixerint, dedituros se urbem, nisi intra triginta dierum intervallum auxiliares copias reciperent. Verùm elapso illo tempore, nullisque interea suppetiis missis, fidem datam ausi sunt negligere. Itaque cæteri Belliduces in rabiem acti, Narletem eo incitare conati sunt, ut tantam Lucensium perfidiam ulcisci, & obsides interficere vellet. Quare hos religatis manibus in civium conspectum propè urbis mœnia, veluti capite plectendos, produci jussit: cumque genibus in terram prostratis extremum vulnus expectarent. *Milites,* verba sunt Historici, *strictis gladiis violentissime feriebant, sed illata plaga, sine illorum pernicie, ligno infligebatur.* Atque adeò eo casu verissimè cernebatur *ferrea virga, & umbratilis ictus.* Optimus enim Narses, exteriore vultu formidandus, mentem re ipsa suavissimam, & affectu plenam demonstravit. Hunc morem etiam Deus familiarissimum, ac penè domesticum habet. Ipsiusmet luculentum infinitæ misericordiæ specimen audi. *Visitabo,* inquit Psaltis Regii ore, *in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum. Misericordiam autem meam non dispergam ab eo, neque nocebo in veritate mea. Ergo,* infert Magnus Augustinus, *non modo iratus non percutis, sed & irritantibus dona, si quieverint, tribuis.*

Princeps benignus.

Agat. lib. 1. de Bello.

Misericordia Dei.

Psal. 88.

S. Aug. lib. Medit. c. 2.

81. Horologio solari haud immeritò inscripserim;

Sinceritas.

UNDIQUE FIDUM. Candidi ac sinceri animi hæc idea est, qui nullo unquam eventu ad fraudes & imposturas machinandas compelli potest. De hac virtute Seneca; *Fides sanctissimum humani pectoris bonum est, nullâ necessitate ad fallendum cogitur, nullo corrumpitur præmio.*

Sen Ep. 88.

Præsentia Dei necessaria.

82. Horologium sciathericum, sole suo destitutum, epigraphen reddit; IN UMBRA DESINO. Certè homo, Divinâ præsentiâ destitutus, in pristinum suum nihilum relabitur. Rex Nabuchodonosor, à Deo castigatus, instar jumenti in campis oberrabat, neque è tot subditis ac consanguineis vel unum reperire erat, qui vagabundo Regi capillos aut ungues incideret. *Divinâ enim providentiâ destitutus*, Theodoreto asserente, *ne propinquorum quidem cura potitus est.* Idipsum etiam vita humana jure de se pronunciaverit, *In umbra desino.* In hoc argumentum opportuna est Petri Francisci Pauli poëtis vernacula.

Teodor in Daniel 4. 30

Vita humana.

Paul nella Nativit de Christo,

E trova umbre se nasce,
E lascia ombre se more
De le stelle, e del sol l' alto Fattore,
Huom, che tanto presumi
De tuoi splendori, onde superbo vai,
Volgi a quest' ombre i lumi,
E con Cristo vedrai,
Che sempre, e quando mori, e quando nasci,
Ombre solo ritrovi, & ombre lasci.

Vana gloria.

73. Horologium solare, motu penitus inobservato progredi solitum, epigraphen tenet; NON VISO GRESSU. Illius hæc imago est propria, qui operationes suas citra ullam ostentationem, aut verborum insolentiam molitur. S.P. Augustinus, *Qui benè expertus est vitiorum superandorum gradus, intelligit vitium inanis gloriæ vel solum, vel maximè esse cavendum perfectis.* Iisdem coloribus etiam vitam humanam, in momenta singula nobis penè inadvertentibus, fugacem depingere licet. Unde Ovidius;

S. Aug in Psal 7.

Vita humana.

LABITUR OCCULTE, fallitq; volatilis ætas.

Ovid lib 1. Amor Eleg 8

Et alibi;

Tempora labuntur, tacitisque senescimus annis.

Idem l 6. Fast

84 D. Joannes Jacobus Trivultius, Princeps Melpheos, & Supremus Regis Neapolitani Belliduх, Symboli sui loco horologium sciathericum prætulit, cujus umbra assiduo suo motu cum allucescente sole contendere, eumque non sine æmulationis notâ, insequi videbatur. Epigraphen addidit; NON CEDIT UMBRA SOLI. Ita nimirùm equestris virtus & Martia generositas, ipsas etiam personas regias æmulatur. Cæterùm optimus hic Princeps, qui ob insignem suam modestiam se ipsum umbræ Emblemate significavit, nepotes habuit illustrissimos, totáque Europâ celeberrimos: nimirum Marchiones de Vigevano, Duces Mirandulanos, & Comites de Misocco: inter quos jure recenseo Eminentissimum Cardinalem Theodorum Trivultium, Augustissimi Regis Catholici supremum in Republica Mediolanensi Belliducem, ac postea gloriosum Aragoniæ Siciliæ, & Sardiniæ Proregem, hodiè verò in gravissimis Catholici Monarchæ negotiis coram Innocentio X. Pontifice Maximo, Oratorem. Nec hîc prætereundum duxi Excellentissimum Principem D. Herculem, dignissimam tanti Cardinalis prædicti prolem; quem Serenissima Maria Anna, Ferdinandi III. Imperatoris filia, & hodierni Philippi IV. Hispaniarum Regis Sponsa, extra ordinarium Oratorem ad Innocentium X. Pontificem Maximum nominavit, simulq; hodie Supremi Belliducis munus in Republica Mediolanensi tantâ suâ laude sustinet, ut ob insignes & incomparabiles fortitudinis, prudentiæ, affabilitatis, magnificentiæ, cæterasque animi sui dotes, orbem universum in suos applausus converrat.

Æmulatio.

Cæterùm humilitas tametsi instar umbræ cupiat esse obscura, reliquos virtutum Soles vel antecedit, vel æquat. S. Bern. *Nulla splendidior gemma in omni præcipuè ornatu Pontificis summi, quàm humilitas Nempe si amittitur, illa virtutum cõgregatio nonnisi ruina est.*

Humilitas.

S Bern ser 4. sup Cant

85. Pater Magister Theodorus Muggianus, Congregationis Mantuanæ Carmelita, Emblematis loco parvulum horologium solare supra Breviarium apertum, & signaculis suis benè distinctum, figuravit, cum lemmate. NULLA HORA SINE LINEA. Innuebat videlicet, Orationis exercitium assiduo studio versandum esse. Testes in hanc rem dilucidissimos habeo Siracidem *Non impediaris orare semper.* S. Lucam, *Oportet semper orare & nunquam deficere.* Et S. Paulum, *sine intermissione orate.* Mirificè ad hoc propositum S. Hieronymus. *Quamquam Apostolus orare nos semper jubeat, & sanctis etiam ipse sit somnus oratio: tamen divisas orandi horas debemus habere, ut si forte aliquo fuerimus opere detenti, ipsum nos ad officium tempus admoneat. Horam tertiam, sextam, nonam, diluculum quoque, & vesperam nemo est qui nesciat. Nec cibi sumantur, nisi oratione præmissa, nec recedatur à mensa, nisi referantur Creatori gratiæ. Noctibus bis terque surgendum egredientes de hospitio armet oratio: regredientibus de platea oratio occurrat, antequam sessio, &c.* Porrò epigraphe illa, uni horologio solari indita, assiduam & indefessam operandi rationem significat. Eo encomio P. Joannes Rhò cumprimis insignem deprædicat Joannem Passeratium, quippe qui *ab aurora lucubrare sæpius exorsus, ad multam usq; noctem libris constantissimè affixus herebat, dissimulatis interim interpellantis famis, ac sitis necessitatibus.* De Patre Francisco Mendoza subjungit idem Joannes Rhò, quod Genuam ex itinere divertens, brevissimum illud temporis intervallum, equis permutandis ac itineri prosequendo impendendum; adeò virtuosè collocârit, ut à totis tam dispar digressus quædam in sacras ac studiosas suas speculationes destinata annotârit.

Oratio assidua.

Eccl 18: 22 Luc 18 1. 1 Thess 5. 17 S Hieron Epist 7 ad Eustoch.

Operatio assidua.

Ioan Rhò de Var. Virt Histor.

86. Lemma, SUPERNI LUMINIS DUCTU, horologio inditum, Principis ministrum concernit, qui ad heri sui, ceu supremi Planetæ, motum exactè compositus, operationum suarum lineis omnes illius directiones studiosissimè assequi debet. Idipsum significâsse videtur Servator, quandò Apostolis contra Divinam orationem in Bethaniam abire renuentibus, dixit; *Nonne duodecim sunt horæ diei? si quis ambulaverit in die, non offendit, quia lucem hujus mundi videt*, quibus verbis eos non tantùm adversus omnem formidinem animare, certamque sub Solis Divini aspectu securitatem promittere voluit: sed insuper in memoriam illis revocavit, quod ipse solem, illi verò duodenario suo numero duodecim diei horas imitentur, sitque adeò rationi penitus consonum, ut Soli nequidquam præcipere, sed ipsius imperia expectare, & ad omnem præviæ lucis aspectum attemperari discant. Christi voce S. Rupertus Abbas, *Quid mihi consilium datis; cùm non vos me, sed ego vos elegerim duodecim: & sic debeatis SEQUI nutum Magistri, sicut sequuntur horæ MOTUM SOLIS, sive diei?* Et Eusebius Gallicanus; *Quia horæ estis, diem sequimini, hoc enim horarum proprium est.* Quare sicuti bonus subditus Principis aut Prælati sui directione; ita quivis Fidelis gratiæ Divinæ illuminatione in partem omnem manuducitur. Hujus exemplum illustrissimum prævêre SS. Magi, in quorum laudem S. Leo Papa ait; *Sequuntur tres viri SUPERNI LUMINIS DUCTUM, & præ-*

Minister Principis

Ioan. 11 9.

Dependentia.

Rup. Abb. in loc cit.

Eusob Gallic. in loc c. SS. Magi.

S Leo ser 1. de Epiph.

& pravis fulguris indicium intentâ contemplatione comitantes, ad agnitionem veritatis, gratiâ splendere ducuntur.

87. Horologium sciathericum neminis alterius, nisi unius Solis obsequiis devovetur; quippe quod nec Lunæ, nec stellarum nec alterius cujusvis astrati luminis, sed solius supremi Planetæ beneficio promovetur. Unde è Patris Henrici Engelgrave sententia subscribes, UNI SOLI. Ita anima justa omnem suam operandi rationem unicè in Deo collocat. S. Bonaventura super illis Lucæ verbis, *Diliges Dominum Deum tuum &c.* ait; *Ad perfectum modum diligendi Deum, requiritur, quod referamus in ipsum omnes cogitationes, omnes affectiones, & omnes operationes.*

Deus finis actionum nostrarum. *S. Bonav. in Luc. 10.*

88. Joannes Ferrus Soli, adversus horologium resplendenti, subscripsit; LUMINE SIGNAT. Majoribus hanc ideam unicè ob oculos statuam velim, ut inferiores suos nonnisi præclaræ virtutis splendore, ac cœlestium operationum claritate imbuendos meminerint. Optimè Vellejus Paterculus *Rectè facere Principes cives suos faciendo docet.* Eodem Emblemate in Epiphaniæ festo utêris, ubi Sanctos Magos luminis cœlestis beneficio per viarum invia remotissima securos Deus manuduxit. S. Petrus Chrysologus; *Magos, noctis incolas, stella assuefacit ad lucem, & gradatim pertrahit ad ipsum fontem luminis & dierum.*

Exemplo docete. *Vell. Patere. lib. 11.* Epiphania. *S. Pet. Chrys. serm. 87.*

89. Academicus inter expergefactos Pistorienses Impersectus, Symboli loco horologium sciathericum, gnomone destitutum, præfert; cum dicto, NON LUMINE TANTUM. Enimverò quantumvis tota ac directa solarium radiorum copia in horologium illud effundatur, stylorumen, seu horarum indice deficiente, nullam omninò utilitatem affert. Ita nimirum gratiæ Divinæ radius inanimam humanam vix quidquam confert, nisi socium cooperationis nostræ gnomonem habeat. Eusebius Gallicanus super illis Apostoli verbis, *Castigo corpus meum &c.* ait. *Ecce beatus Paulus, jam Christi habitaculum, jam vas electionis effectus, intelligit, sibi non sufficere solam gratiam, nisi gratiæ adjungat sollicitudinem, vigilantiam, & laboris industriam &c.*

Gratia sola non sufficit. *1. Cor. 9.27. Euseb. Gallic. Hom. 1. de initio Quadra.*

90. In Domini Aldobrandini villa horologium solare cernitur, quod gracilem cypressum, initar gnomonis; areolas verò, floribus passim respersas, linearum locum obstrabat. Unde P. Famianus Strada epigraphen subdidit; DOCET, ET DELECTAT. Eloquentia, congenito sibi more, & *docet, & delectat.* Cassiodori judicio: *Bonus doctor præmiatur aptè, narrat apertè, arguit acriter, colligit fortiter, ornat excelsè, DOCET, DELECTAT, & afficit.* Idipsum de Poëtis testatur Horatius;

Eloquentia. *Cassiod. in Psal. 74.* Poëtis.

> *Aut PRODESSE volunt, aut DELECTARE Poëtæ,*
> *Aut simul & jucunda, & idonea dicere vitæ.*

91. Eidem horologio, inter boni cujusdam areolas delineato, P. Famianus Strada subscripsit, OCULIS, ET MENTI. Sacri Oratoris hanc effigiem putes, qui nobili & ordinatâ suâ dicendi materie non tantùm auditorum animos instruit, sed insuper eorum oculos regulari actionum suarum gravitate demulcet. Geminâ hâc prærogativâ æternum laudatissimus Pompejus Magnus, insigni suâ facundiâ omnes Romanorum animos rapuit, eosque vultûs suavissimi lenocinio in suum amorem concitavit. De hoc Plutarchus; *Vultum non mediocriter gratiosum, quique tacitus nescio quibus illecebris hominum studia benevolentiamq; pelliceret, atq; adeo præveniret ejus orationibus.* Xenophon, mutæ sapientiæ hominem, seditionem quandam, inter Byzantinos excitatam, sedaturus, in medias turbas deferri voluit, ibiq; negotium omne cùm suavissimæ eloquentiæ viribus, tum vultûs sui majestate inter tumultuantem plebem felicissimè composuit. Hujus rei oculatus testis Chion, *Videbamus,* inquit, *hominem pulchre imprimis com... & humanæ aspectu inter seditionis ea ortæ incendia medium, qui incredibili eloquentiâ vim, tela, impetum, iracundiamque placavit.*

Prædicator. Orator. *Plutarch.* *Chion Ep. ad Matrid apud Lud. Cresollium Vacat. autumnal. 1. sect. 2.*

92. Lucarinus solaris horologii umbram hoc lemmate loquentem sistit. PARTO COL SOL, MA' TORNO AL SUO RITORNO. Id est; CUM SOLE ABEO, ET REDEO. Affectum & operationem, ad omnes gradus cujusdam personæ nutus conformatam, hoc Emblemate significabis. Certè S. Gregorius Nazianzenus suomet testimonio sympathiam illam inter proprium ac Servatoris sui animum adeò exactam sensit, ut Sole Divino in mortis occasum vergente, Gregorii anima doloribus oppressa, ac penè exanimis conciderit; resurgente verò, in pristinas vires revixerit. *Heri,* inquit, *cum Christo in crucem agebar, suffigebar, hodie simul glorificor, heri commoriebar, hodie simul vivificor: heri consepeliebar, hodie simul resurgo.* Illis ipsis coloribus etiam operum bonorum merita ad vivum exprimuntur; mox enim, ubi gratia sanctificans è peccaminosa anima sese subduxerit, ipsa etiam merita sopiuntur, & (ut domesticâ Theologorum phrasi utar) mortificantur. At eâdem animâ ad pœnitentiæ beneficio ad deperditum gratiæ splendorem revertente, quantocius pristina illa merita reviviscunt. Dilucidè Gratianus; *Hi peccando præterita bona irrita fecerunt: hæc sicut peccando fiunt irrita, ita per pœnitentiam revivescunt, & ad meritum æternæ beatitudinis singula prodesse incipiunt.* Vide in hanc rem eruditum ac probatum P. Francisci Suarezii opusculum *De meritis mortificatis & reparatis.*

Conformitas. *S. Greg. Naz. Orat. 1. de Pascha.* Merita bonorum operum. *Grat. de Pœn. dist. 4. §. Dicens p. ß ea In. termissiem. ... Suar. O. pusc.*

93. Magnatem, versùs subditos suos assiduò beneficum, Soli non absimilem dices, qui è sublimi cœlo in horologium prospectans, à Lucarino epigraphen recepit. CONSTANTER AB ALTO. Servator, quantumvis à circumfusâ turba ad iter prosequendum veluti vi adhibitâ urgeretur; nihilominus ubi de cœcis quibusdam illuminandis agendum erat, gratiam adeò prodigiosam nequaquam transeundo aut progrediendo elargiri voluit, sed ad quietem compulitus, exoptatâ illos luce beavit. *Et stetit Jesus, & vocavit eos.* In hunc locum Origenes; *Jesus autem,* inquit, *non pertransit, sed stat: ut stante illo non transfluat beneficium; sed quasi de fonte stante profluens misericordia deveniat usque ad eos.* Atq; adeò beneficentiæ suæ lucem non quidem caducam aut fugacem, sed assiduam & stabilem in alios transfundere volebat, nimirùm *constanter ab alto.* Idipsum etiam de immensa Christi charitate pronuntiare licet, quâ discipulos suos tenerrimè, & affectu profus indeficiente est complexus. Testatissimè S. Joannes; *Cùm dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos.* Dicitur autem, interprete Cardinale Toleto, *in finem dilexisse, quia AMOREM inceptum SEMPER CONTINUAVIT: non enim dicitur in fine, sed in finem, id est usque in finem, ut amoris perpetuitas ostendatur.*

Princeps beneficus. *Matth. 20. 12.* *Origenes hom. 13.* *Ioan. 13. 1. Tolet. in hunc loc.*

94. Horologium solare, quantumvis in justas & æquales suas lineas distributum, deficiente cœlesti lumine, verè de se dixerit; NOS NIHIL. Eâdem planè ratione liberum nostrum arbitrium, etsi talentis ac viribus abundè instructum, si tamen gratiæ Divinæ lumine destituatur, quantocius omnem operandi facultatem amittit. Disertus in hanc rem S. Gregor. *Nemo,* inquit, *se alicujus virtutis æstimet, etiam cum*

Gratia Dei. Debilitas humana. Libertas hominis. *S. Greg. lib. Moral.*

cùm quid fortiter potest: quia si Divina protectio deserat, ibi repentè enerviter obruetur, ubi se valenter stare gloriatur. Quivis proinde fidelis demisso & humili sensu de seipso cum Apostolo pronunciet; *Omnia possum in eo, qui me confortat.* Hoc enim verborum compendio cùm propriam suam infirmitatem, cum beneficum gratiæ Divinæ influxum confitebitur. S. Anselmus illum D. Pauli locum interpretatus, ait; *Cùm Apostolus subderet*, omnia possum, *adjunxit*, in eo qui me confortat. *SIBI enim nihil TRIBUIT, qui omnia se posse, non in se, sed in Domino qui se confortat, fatetur.* His colophonem jungens Mellifluus Bernardus, *Sequatur* inquit, *Deus nuntios suos, quia sine IPSO possunt facere NIHIL.* veluti diceret, quia Giezi quævis nimirum creatura, vix ullum prodigium seipso operari potest, ideircò Divinus Elisæus debilitatis humanæ vices suppleat, ejusque debilitati succurrat, necesse est.

Philip. 4. 13. — *S. Anselm. in hunc loc.* — *S. Bern. ser. 2. in Cant.*

Anti-Christus. 95. Antichristus mille imposturas molietur, ut Servatorem undique imitans, non quidem grandia illa Christi opera re ipsâ efficiat, sed diversis præstigiis ac machinationibus hominum oculos fallat. In hanc rem Lucarinus horologium solare figuravit, quod nobilissimum suum Planetam solo alternantis umbræ motu assequi conatur, Epigraphen addidit; ÆMULATUR SED UMBRA. Origenes; *Solum nomen Christi, Antichristus suscipit, nec opera facit, nec verba veritatis docet, nec sapientiam ejus ostendet in se.* Etiam ambitionis vitium nonnunquam

Orig. Hom. 27. in Matt.

Ambitio. charitatem induere, eamque, similitudine tamen quantùm claudicante, imitari conatur. *Charitas enim patiens, pro æternis: ambitio patitur omnia pro caducis. Charitas benigna est pauperibus, ambitio divitibus. Charitas omnia sustinet pro veritate, ambitio pro vanitate. utraque omnia credit, omnia sperat, sed longe dissimili modo.* Inquit in rem præsentem Thomas Stapletonus.

Tho. Stapl. Promt. Moral. Dom. 3. Adv. n. 6.

Amicus falsus. 96. Experientiâ testatum habemus, secundiore fortunâ nonnihil caligante, ipsam etiam adulatorum amicitiam obtenebrescere, è sciatherico horologio id conjiciendum proponit Abbas Cerianus. Illud enim, occidente sole, umbram suam contrahit, nullique amplius utilitati deservit. Unde lemma. OCCIDENTE DESINO. Opportunè S. Maximus; *Adulatores in secunda fortuna manent, in adversa deserunt.* Ita omninò Aulicus, aut quivis alius Principis Minister, gratioso solis sui aspectu aliquantulum obnubilato, mox in extremam perniciem coojectus à nemine non derelinquitur. Id probè perspectum habens Cainus, cum Divino favore extorrem se cerneret, in hæc verba Deum est allocutus, *A facie tua abscondar, & ero vagus, & profugus in terra; omnis igitur, qui invenerit me occidit me.* Atq. adeò optimam consequentiam è præmissis istis deduxit: Nullam imposterùm è Divina luce assistentiam sperare audeo, ergo præter squalorem, exilium, ac extremam perniciem nihil amplius habeo residuum. Oleaster morali ac politico sensu hunc locum interpretatus ait; *Docet locus iste, quàm sit cavendum, Deum habere iratum, & quàm jucundum habere propitium. Sicut enim servum, quem Princeps torve respicit, omnes prosequuntur: & non Principe offenso, omnes servi se offensos esse ostendunt, & suo modo puniunt: ita ut janitor eo viso januam claudat: alius, qui arridebat, jam amplius non arrideat: ita enim, qui Deum offendit, aut cui iratus est, omnia prosequuntur, illiq. irascuntur.*

S. Maxim. serm. 17. — *Gen. 4. 14.* — **Dei absentia.** — *Oleast. in locum ist.*

Gratiæ respõdere 97. Solari horologio subscribes; A LUMINE MOTUS. Eorum hæc imago est propria, qui Divinâ luce illustrati, ad operandum progrediuntur. Certè S. Paulus tum demum ad Servatoris sui obsequia accinctus stabat, quando *circumfulsit eum lux de cælo.* S. Magi unicam hanc itineris sui causam obtenderunt; *Vidimus stellam ejus in oriente, & venimus &c.* Sexcenta alia, brevitati consulens, omitto. Porro in eos hoc Emblema convenit, qui suam agendi rationem non e proprii genii arbitrio, aut inclinatione, sed illustrante Spiritu Sancto exordiuntur. Hâc laude insignis S. Patriarcha Jacob, quantumvis Josephum præ cæteris filiis omnibus tenerrimè diligeret, (*Israël diligebat Joseph super omnes filios suos*) regiam tamen dignitatem non huic, sed Judæ hæreditariam reliquit. *Non auferetur sceptrum de Juda.* Rationem his jungens S. Rupertus Abbas, *Quia*, inquit, *in dandis benedictionibus non suam, sed Dei voluntatem debuit facere, non carnis affectum, sed spiritûs instinctum sequi dignum fuit.*

Matt. 2. 2. — **Voluntati Dei conformari** — *Gen. 37. 3. Gen. 49. 10. S. Rup. Abb. lib. 4. de Oper. Spir. S. c. 10.*

Adulator 98. Horologio sciatherico epigraphen subdidi; CONFORMOR LUMINI. Ita aulicus & adulator omnem Principis sui nutum adeò exactè observant, ut pro ipsius inclinatione ad dexteram vel sinistram, ad odium vel amorem, ad vitium, vel virtutem, quovis Protheo volubiliores, flectantur. Hieronymus Oleaster, *Sicut iniquus omnes ministros impios habet; sic Justus omnes justitiâ prædites: & ut plurimum cujus fides est Dominus, ejusdem est servus, & qualis unitu Dominus aliquem recepit, talis & ministreine.*

Oleast. in Gen. 43.

Invidia. 99. P. Aloysius Novarinus invidiam, ceu individuam virtutis pedissequam, Emblemate significaturus, horologium sciathericum figuravit, quod solari radio vix illustratum, quantocius funesta gnomonis sui umbrâ aspergitur. Epigraphen addidit; COMES LUMINIS UMBRA. Seneca, *Homo sum*, inquit, *quomodo devitabo sæcularium rerum invidiam? Facilius est pauperi contemptum effugere, quam diviti invidiam.* Emblemati explicando sequentem poësin addidit Novarinus;

Sen. lib. de Moribus — *Nov. To. 2. Adag. n. 148.*

> *Pinge mihi, pictor, radiis Titana coruscum,*
> *Signat ubi lucis linea picta viam.*
> *Quia stylus aligeri discrimina temporis index*
> *Monstrat, & horarum ferreus urget iter.*
> *Æmula Phœbes COMES ERRAT LUMINIS UMBRA.*
> *Picturæ inscriptas has superadde notas,*
> *Cœlitè seu Phœbus radiorum lucidus euro,*
> *Haud potis est umbram pellere luce levem.*
> *Sic ubi clara ingens vestigia gloria figit,*
> *Invida pene tenet, pariter umbra fugat.*

Justus. 100. Luna res transitorias, instabiles, ac mundanas, Sol verò genuinam Dei ideam repræsentat. Unde horologio solari inscribere licet; ME PHOEBUS, NON PHOEBE. Homo justus accommodatè ad hunc typum, directionem ac lucem suam non quidem à mundo, sed à solo Deo expectat. Breviter S. P. Augustinus; *Pulcher est mundus, sed pulchrior est, à quo factus est mundus. Amatur mundus, sed præponatur à quo factus est mundus.*

S. Aug. serm. 47. de Do. verb. cap. 4.

> *Spicula me Phœbi irradiant, non cornua Phœbes;*
> *Lux hominum Phœbe; sed sine nube Deus.*

Et Sclarius meus D. Carducius,

> *Phœbi nitor me lustrat, haud Phœbes jubar;*
> *Mortalium lux luna; Justorum Deus.*

101. Nulla in mundo felicitas adeò integra nobis illabitur, quin cum luce sua aliquas mœstitiæ umbras in animum nostrum spargat. E solaris horologii schemate id disces, quod à Planeta suo illustratum, epigraphen monstrat. SOL GENERAT UMBRAS. Has enim sol non seipso, sed gnomone interveniente facit. Quod si tamen delicatiori Philo-

sopho

Felicitas infelix.

sopho hæc epigraphe minus sapiat, certè alteram illam respuere non poterit; DIVIDIT UMBRA DIEM. Experientiâ enim firmatum habemus, quemcunque diem, utut felicem ac prosperum, nigro sua calamitatum thetâ inumbrari. Imò, Magno Augustino teste, Bonus est Deus. *Si non misceret amaritudines felicitatibus sæculi, obliviosceremur eum.* Non sine ingenio id rem præsentem canit P. Jo. Bapt. Bargiocchus;

S. Aug. in Psal. 93.

Barg. lib. 2. Epigr. 26.

Umbra hæc, quæ fugiens fugitivas denotat horas,
Pruma est, sine scu, filia nata patre.
At si migrantes gignit sol aureus umbras,
Quis clarum speret posse notare diem?
Stultus ego in terris luces sperare serenas
Qui potui? sed jam spes malè fida cadit.
Nam fortuna licet Phœbo sic clarior ipso,
Nigra mihi semper dividet umbra dies.

S. Joann. Bapt.

102. S. Joannem Baptistam, Servatoris nostri prodromum, horologii solaris Emblemate significârunt, quod peculiari suo officio ad omnes clarissimi Planetæ gressus delineandos destinatum est. Epigraphen addidêre; PRODIT VESTIGIA LUCIS. Joannes enim, digitum suum instar gnomonis extendens, miram Verbi Divini lucem populis omnibus manifestam fecit. Sancta Ecclesia hâc illum apostrophe veneratur;

Tu quidem mundi scelus auferentem
IN DICE PRODIS.

S. Aug. ser. 20 de Sanctis.

S. P. Augustinus; *Joannes de secreto materni uteri prophetavit, & expers lucis jam testis est veritatis. Ille erat lucerna ardens, id est, Spiritus Sancti igne succensus, ut mundo ignorantiæ nocte possesso, lumen salutis ostenderet, & quasi inter densissimas delictorum tenebras, splendidissimum justitiæ solem lucis suæ radio demonstraret, & de seipso dicens: Ego vox clamantis in deserto.*

Gratia Dei necessaria.

103. P. Blasius Palma horologio solari, infra eorum nubilum collocato, inscripsit; NIL NOS PER NOS. Tanta enim est vilitas nostra, ut, sicuti omnes horologii illius numeri sine sole, ita nos sine auxilio Divino nihil possimus. S. P. Augustinus; *Gratia efficerit, ut non tantum velimus rectè facere, sed etiam possimus, non viribus nostris, sed liberatoris auxilio.*

S. Aug. Expositio Epist. ad Rom. propos. 18.

104. Serenissimus Philotheus inter cætera præclara Symbola Horologium sciathericum exhibet, quod, à Sole illustratum, epigraphen subjunctam habet; DIRIGIT UNUS. Ita nec nos pollemus miseri, ubi se subtrahit ea benigna Numinis vis, quæ solà moderari nostros animos, idoneosque efficere ad pulcherrima opera subeunda, feliciterque peragenda, potest. Unde S. P. Augustinus; *Nihil mihi deerit si Deum habuero; & nihil mihi alia prosunt, si Deum non habuero.* Et alibi; *Non sanctus quisquam potestate sua gaudet, sed ejus, à quo habet posse, quidquid congruenter potest.* Denique; *Non habet homo, unde Deum diligat, nisi ex Deo.* Emblemati explicando sequens poëma proponit Philotheus.

Gratia Dei necessaria.

S. Aug. de Simb. l. 2. cap. 3
Idem de Trin. li. 8 c. 7 ibid. lib. 3 cap. 17.

Cedite siderea flamma, vaga lumina noctis,
Non vestrum cupio detinuisse jubar.
Non mille effulsus, quod Titan efficit unus:
Namq; unus cursum dirigit ille meum.
Hoc monstrante diem, radiis dissector aquis,
Horaque festinum strenua rapiat iter.
Auxilium sperant alii. Mihi maxima laus est,
Lumina si propius Sol mihi firmat amans.

HOROLOGIUM ROTATUM.

Cap. X.

105. Nobilis hæc machina, ratum sanè artis Dædaleæ prodigium, geminâ prærogativâ horas & indicat, & distinguit. Enimvero indice suo, seu digito, numeros omnes, ex horologii fronte distributos, monstrat; simulque tintinnabulo, determinatis quibusvis temporibus respondente, altius resonat. Unde epigraphen à Bargalio recepit; DISTINGUENS ADMONET. Ita Consiliarius aut Magister res omnes, è subditorum, aut Reipublicæ bono futuras, opportunè suggerunt. Prædicatoris maximè, seu ut cum Augustino loquar, *Sacerdotis est, in pace populum admonere, quid debeat agere; populi est, in humilitate audire, quæ monet Sacerdos. Quidquid non licet pastori is est prohibere, ne fiat: plebis est audire ne faciat.* Eadem genuina Prophetarum imago est, qui altis ac distinctis vocibus Mundum oftentui consimonefaciunt, omnesque eventus secuturos vaticinantur. Certè Daniel Balthasarem, regno suo exauctorandum; Jonas Niniven subvertendam; aliique alios prænuntiavêre successus.

Consiliarius. Magister Prædicator.

S. Aug. ser. 166 de Tēp.

Propheta

106. Judex æquus, Princeps affectuosus, & bonus Paterfamilias auxilium & beneficentiam suam absque ulla partialitatis notâ in singulos distribuunt, haud secus atque horologium rotatum, Bargalio asserente, ÆQUE IMPARTITUR. Hâc epigraphe etiam Solem in zodiaco à me insignitum memini. Theodorus, Italiæ Rex asserente Cassiodoro, dicere est solitus, *Potestatis nostræ censuram, rerum volumus esse modestiam: utquantùm Divinæ beneficia percepimus, tantùm æquabilia plus amemus. Privata siquidem studia à nostro animo probantur exclusa: quia generalis Dominus, custos factus sum Deo annuente cunctorum.* Et ipsemet Cassiodorus; *Opto meis benè, sed quod possis esse commune: quia magna injustitiæ genus est, alium sibi judicem velle, quàm potest generalitas sustinere.* Unde sublimi sensu discipulis suis dixit Servator; *Ego autem in medio vestri sum.* Innuebat videlicet se, instar horologii, in beneficiis erogandis gressu semper æquali incessisse. Locum illum interpretatus Theophylactus ait; *Non ego uni quidem servivi, alteri autem non servivi, sed EX ÆQUO OMNIBUS vobis.*

Princeps justus.

Mund. Sym lib. 1. n. 124. Cassiod. lib. 10. Epist. 5.

Idem l. 12 Epist. 5.

107. Horologium rotatum, epigraphen reddit; VARIANDO CONSTAT. Illa ipsa vitæ humanæ, uti & felicitatis terrenæ, est indoles. Enimverò, teste Justo Lipsio. *Nihil quidquam stabile & firmum Arbiter ille rerum esse voluit, præter ipsum.* Agapytus; *Circulus quidam humanarum revolvitur rerum, qui modò sic, modò aliter agitat ipsas, & circumfert: atque in his inæqualitas est, eo quod nihil ex præsentibus in eodem statu maneat.* Et Ovidius;

Felicitas mundi. Vita humana.

Lip. de Côst. ca 16 Agap Epist Paren n 11 Ovid lib 15 Metam.

- - - - - Sic tempora verti
Cernimus, atque alias assumere robora gentes,
Concidere has: sic magna fuit censuq; virisq;,
Perque decem potuit tantum dare sanguinis annos,
Nunc humilis veteres tantummodo Troia ruinas,
Et pro divitiis, tumulos ostendit avorum.

108. Horologii index pro diversâ interiorum rotularum eis circumvolutione movetur. Unde lemma; UT INTUS MOVETUR. De horologii lingula seu radio Hieronymus Preti canit;

Stella quasi cometa, errando intorno
GL INTERNI GIRI in suo girar SECUNDA.

Ita

Justus Propheta

[illegible]mo Justus suas operationes omnes ad exactum rationis & conscientiæ internæ dictamen metitur. Item Propheta internam virtutem à Deo subministratam, ex ore vultu integerrimè repræsentat. S. Basilius suis prophetiam coloribus depingens, ait; *Illustris affulgentia, à Spiritu Sancto profluens, se insérit cordi, vel præsentia exhibente aut prænuncianite quod futurum est.* Aliis eidem Symbolo subscribere placuit; LABOR INTIMUS OMNIA LIBRAT. Prudentiæ virtutem hæc imago spectat, quæ ad operationem externam accingenda, omne interni animi sui momentum consulit, & maturè examinat.

S. Basil in ca. 2. Isaiæ

Prudentia.

Loqui cum pondere.

109. Homo, nunquam sine Pondere loquens, horologium rotatum imitatur; cui lemmatis loco subscribes; NON SINE PONDERE SONUS. Hanc doctrinam vel è sola horologii contemplatione obviam habes. Unde Famianus Strada canit;

Ecclef 21. 28.

Discite non ullam sine pondere reddere vocem.

Ipse etiam Spiritus Sanctus Ecclesiastici ore in sententiam nostram concedens, *Labia imprudentium*, inquit, *stulta narrabunt, VERBA autem prudentium staterâ PONDERABUNTUR* Idest, Interprete S.P. Damiano *Prudens, quæ dicenda sunt, ponderat, & tanquam cautus viator solerter attendit, ubi linguæ suæ vestigium figat. Ille* (id est imprudens) *quidquid occultum est, per impatientiam fandi, producit mundum.*

S Pet Dam Epist 10 ad Petr Cerebrosum

Calamitas cogit clamare ad Deum

110 Horologium rotatum epigraphen monstrat; VOCEM, QUIA TORQUEOR, EDO. Seu brevius; PONDERIBUS SONITUM. Enimverò sicuti pondera, rotis violenter librandis ac devolvendis intenta, sonorum suo tempore strepitum excitant, horasque singulas in percussa campanula designant; ita homines, assiduis calamitatibus gravati, demum voces suas versus cœlum sublevare compelluntur. Emblematis mentem hoc disticho expressam accipe;

Nola silet, stat que hora,: gravi en trahe pondera plumbo,
It rota nexa rotis, tinnulaque æra sonant.

S Aug serm 221. de tem.

Ejusdem verò doctrinam è S. P. Augustino colligere licet; *TUNDUNTUR*, inquit, *ductiles tubæ, id est, animæ sanctæ, UT RESONENT Dei laudes.*

Exercitium.

111. Quantum assidua exercitatio & diligentia ad rerum quarumvis felicitatem fovendam conferant, haud obscurè ex horologio rotato disces, cui epigraphen è Virgilio mutuatam subdidêre; MOBILITATE VIGET.

Virg Æneid 4. v 174.

Fama malum, quo non aliud velocius ullum,
MOBILITATE VIGET, viresq; acquirit eundo.

Lucret. li. 1.

Optimè cecinit Lucretius,

Semper in assiduo motu res quæque geruntur.

Instabilitas humana.

Eodem Emblemate instabilem & inquietam cordis humani indolem repræsentare licet. De hac S. Bernardus; *Mobilitate naturali instabile vel in puncto fixum recusat consistere, cujus vita in motu est. & motus est et vita.* Et rursus; *Cor meum SEMPER EST IN MOTU. & nunquam requiescit sed sive dormiam, sive vigilem, somniat & cogitat quidquid ei occurrit.*

S. Bern. cap 25 de interiori domo, Idem cap 9 Medit.

Do[...]e opere

112. Qui famam pro laboris sui dimenso sublimem sortitur, vel certè qui alios operando docet, horologio rotato non absimilem se probat; hoc enim rotularum suarum cursu nunquam interrupto, sonoras campanulæ voces jungere consuevit. Unde lemma; SONAT NON QUIESCENS. *Perdit enim authoritatem docendi*, inquit in rem præsentem opportunè S Hieronymus. *cujus sermo opere destruitur.* Et rursus; *Erubescit præclara doctrina, quam propria reprehendit conscientia, frustraq; ejus lingua prædicat paupertatem, qui Crœsi divitiis tumet.* Et certè quisquis à Deo inter sapientiæ aut virtutis magistros eligitur, is doctos vocum suarum sonos assiduis meritis ac virtuosis operationibus conjunctos habeat, necesse est. Disertè Siracides. *Qui interrogationem manifestat, parabit verbum, & sic deprecatus exaudietur, & conservabit disciplinam, & tunc respondebit.* Atque adeò ut quæstionibus omnibus opportunè respondere, easque enucleatè ac sapienter aliis exponere valeas, totus quantus ad studiorum, orationum, & operationum exercitia applicandus es. Rabanus in illum Ecclesiastici locum eruditè commentatus, ait; *De sanctis Doctoribus dicit, qui ut ad interrogata dignè respondere possint, præparant verbum in corde suo, & deprecantur Dominum, ut ipse eis manifestet rei veritatem, & conservant digna operatione, quæ ipse jussit eis custodire; & sic meditando, orando, operando, condignum interrogantibus se præbent responsum.*

S Hieron. Epist. 13.

Idem Ep. 16

Ecclef 3 4

Raban in hunc loc.

113. Singulæ horologii rotæ impulsum suum totum ab appenso plumbo recipiunt, ejusque solius pondere ad cursum & operationem conentantur. Unde horologio hanc epigraphen, ni fallor opportunam subjunges; DA' UN SOL MOTORE A CENTO MOTI IL MOTO. Idest; MOTUS OMNIS AB UNO. Verbis è vernaculo Hieronymi Pieti poëmate desumptis;

La machina dal pondo in lei sospeso,
Quasi da intelligenza il moto apprende.
Che girando la fune su polo immoto
Da' un sol motore a cento moti il moto.

Huic affine est illud Unitorum Senensium Emblema, qui horologio aperto, ac rotulis undique patentibus subscripsêre; UNA MOVENTUR VARIÆ. Ita nimirùm vel solo superioris motu quantocius subditi omnes commoventur. Verissimè cecinit Claudianus;

Dependentia. Obedientia.

Mobile mutatur semper cum Principe vulgus.

Et Agapytus. *Vel exile Imperatoris verbum & minimum, ingentem obtinet apud omnes vim* Sanè ordinatio ac providentia Divina rebus omnibus certam movendi normam præit. Justus Lipsius; *Æternum illud fatum temperat, & disponit fata cumque nostrûm. Quod si ab illo, id est, à solo & summo bono: Quid nisi bonum est;*

Agap Epist paræn. 26.

Providentia Dei.

Just. Lips Cent. ad Belg. Ep 5.

114. Horologium obseratum, solâ campanulâ & malleolo prominente, epigraphen tenet; SONAT OPPORTUNE. Seu A TEMPO ALZO LA VOCE. Idest, IN TEMPORE VOCES. Prudentis & discreti correctoris hæc consuetudo est, qui aliorum profectui consulturus, occasionem ac tempus opportunum præstolatur. Ovidius;

Corrector opportunus

Temporibus medicina valet: data tempore prosunt,
Et data non apto tempore vina nocent,
Quin etiam accendas vitia, irritesq; vetando,
Temporibus si non aggrediare suis.

Ovid lib. 1 de Remed.

Et Justus Lipsius; *Critica utilissima & salubèrrima est, si modicè adhibetur & modestè.*

Lips. de milit. Rom lib 3 Dialog 2

115. Mira adeo horologii est fabrica, ut dentatæ illius rotulæ, sibi ipsis morsicantim implicitæ, gressu quidem mutuo, sed tamen penitus obverso & contrario moveantur. Unde illarum quælibet, meâ quidem sententiâ, jure de se dixerit; CONTRARIIS GRADIOR. In hoc argumentum de horologio canit Hieronymus Pieti;

Vita afflicta.

Come sfera maggiore in Ciel s'aggira,
Che co' l suo cerchio i minor cerchi abbraccia;

E le

E le rotanti sfere al corso tira,
Che del corso di lei segnon la traccia;
Così ruota maggior qui seco gira
Ruote minori, e col fuggir la caccia:
E (com' appunto i Cieli) interno ruota
Corso à corsa contrario, e ruota à ruota.

Iis hoc ectypon est proprium, qui vitam inter assiduos adversitatum & persecutionum motus transigunt. Nec illud à mulierum genio abludit, qui torrentⅇ semper adverso niti solet. Appositè Terentius;

Mulierũ genius contrarius.

Terent. Act. 4. Eunuch. scen. 7.

---- Novi ingenium mulierum,
Nolunt, ubi velis; ubi nolis, cupiunt ultrò.

Hominis structura

Cæterùm etiam tota hominis structura è rebus contrariis constat; præterquam enim quod diversa elementa, ceu corporis humani primordia, assiduò in homine confligentur, eumque tamdiu incolomem servent, dum victoria neutri parti cesserit, ita insuper complures alias partes adversas complectitur, à Lactantio loco citando recensitas. *Homo*, inquit, *ex rebus adversis ac repugnantibus configuratus est, animo & corpore, id est, cœlo atq; terra, tenui & comprehensibili: æterno ac temporali; sensibili atq; bruto: luce prædito atque tenebroso &c.*

Lactant. li. 7. cap. 4.

116. Insigni candore ac sinceritate hominem horologio non absimilem dices, quod indice suo horas designans, lemmatis loco versum ex Hieronymo Preti desumptum præferat; QUEL CHE CELA NEL SEN, SCOPRE NEL VOLTO. Scuot Raolino placet; RESPONDENT INTIMA FRONTI. S.Hieronymus; *Speculum mentis est facies, & taciti oculi cordis fatentur arcana.* Haud aliter S.Ambrosius; *Index facies plerumque est conscientiæ, & quidem tacitus sermo mentis.* E. Cassiodorus; *Vultus, qui à volumtate nominatur, speculum quoddam est animæ suæ, & quod substantialiter non cernitur, per eius habitum evidentissime declaratur.* Certè Indiarum Sapientes, juvenes quosdam ad studia electori, virtuosos illorum animos è vultûs serenitate, ac oculorum legitimâ structurâ conjiciebant. Philostrati verba sunt, *Ex quibus sapientes & naturæ periti homines, imagines velut in speculo aspicientes, quæ mens illis, quodque ingenium, contemplantur.* Plautinus affirmat, ab exteriore hominum vultu interiores bonos aut vitiosos affectus, indicio minimè vano, colligi. S. Gregorius Nazianzenus, effrontem ac petulantem Juliani Imperatoris vultum conspicatos, mox præsagiit, ipsius conscientiam esse enormium flagitiorum sentinam, sicuti postea totus orbis Christianus magnâ suâ clade didicit. Ludovicus à Casa, Augustinianus, personis quibusdam religiosis collocutus, dicebat, idipsum in vobis vestes faciunt, quod index in horologio: sicuti enim iste internam temporis mensuram, concordes aut dissonas rotas, cæteramque interiorem structuram ab externa mirificæ illius machinæ aspectu prodit; ita exterior hominis religiosi compositio internam ipsius mentem facit manifestam.

Sinceritas.

S. Hier. Ep. ad Furiam. S. Ambr. de Exa. cap. 10. Cassiod. lib. de Anim. c. 10.

Philost. in vita Apollonii lib. 2. c. 11.

S. Greg. Naz. Orat. 21.

Externis indicantur interna.

117. Horologium rotatum epigraphen monstrat; DONEC IN PUNCTO. Eorum hæc effigies est propria, qui famæ ac virtutis suæ clangorem opportuno ac debito tempore manifestandum reservant: sicuti horologium non sonat, nisi ubi determinatum punctum in rota contigerit. Ita Christus ad miracula perpetranda invitatos, respondit, *Nondum venit hora mea.* Significare nimirùm volebat, miraculosas operationes non pro cujusvis imprudentis arbitrio, sed temporibus ab æterno Patre præstitutis, eliciendas esse. Ad hoc propositum S.Irenæus; *Præcognita enim sunt hæc omnia à Patre, perficiuntur autem à Filio, sicut congruum, & consequens est apto tempore: propter hoc, properante Mariâ ad admirabile vini signum, & ante tempus volente participare compendii poculum, Dominus repellens ejus intempestivam festinationem, dixit: Quid mihi & tibi est mulier? nondum venit hora mea, expectans eam horam, quæ est à Patre præcognita.*

Opportunitas.

Ioan. 2. 4.

S. Iren. lib. 3. adver s. Hæres. cap. 18

11. Horologio rotato epigraphen, è Virgilio mutuam subjunxère; NOCTES ATQUE DIES Laborem indefessum ac concinnum hæc imago repræsentat. Hàc operandi assiduitate mirificum se probavit Guilielmus Sirletus de quo P. Joannes Rhò in hæc ipsissima verba testatur. *Ferunt, hominem sciendi avidissimum, à legendo, scribendoque cessasse nunquam; dies noctesque hoc ita agebat, ut quum nullo valetudinis aut molestiarum discrimine hoc ageret: imò somnians etiam sæpè græcè, sæpè latinè loquens præcepta proderet sapientiæ. dictum fuerit, idem ei vivere ac scire fuisse.* S Gregorii Papæ Parænesis est. *Non desinatis in labore persistere; quia sublevatio laboris, est vitium collaborantis.*

Virgil. l. 16. Æneid. v. 127.

Perseverantia.

Io. Rhò de Var. Virt. Hist. cap. 15 lib. 7. n. 12.

S Greg. lib. 5. Moral.

119. Qui operandi rationem cum doctrina à se tradita penitus consonam habet; horologii Emblemate significatur cui Lucarinus inscripsit, SONUS JUXTA GRESSUM. S.Hieronymus; *Qui idoneus est ad docendum fideles, prius debet ostendere se aptum, ut exemplo doceat, quod est totius doctrinæ fundamentum, idque efficacissimum.* Et S. Gregorius Nazianzenus;

Docere opere.

S. Hier. in cap. 1 Hier.

Vel non doceto, vel doceto moribus.

Hanc operandi methodum probè observatam habuit S. Joannes Baptista, qui pœnitentiam simul & egit, & prædicavit. Illud ipsum lemma, *Sonus juxta gressum*, indicat, humanos sermones loquentium ætati conformes esse, nam de rebus grandibus grandes de seriis prudentes, & de levibus juvenes disserunt. Hoc sensu Apostolus; *Cùm essem parvulus, loquebar ut parvulus, sapiebam ut parvulus, cogitabam ut parvulus* Porrò ab hominibus, velut totidem animatis horologiis, elicitur *sonus juxta gressum*, & quisque pro operandi ratione sermocinatur: verba enim, ceu affectuum interiorum indices, à personis sanctis sancta, & à vitiosis vitiosa proferuntur. Cassiodorus; *Est etiam*, inquit, *quoddam speculum morum agentis oratio: nec majus potest esse mentis testimonium, quàm qualitas inspecta verborum.* S. Joannes Chrysostom. initiales illas Psalmi voces examinans, *Eructavit cor meum verbum bonum*, ait, sancta Davidis verba sanctis ipsius operationibus fuisse exactè consona, ejusque articulatos sonitus interiori vitæ respondisse. Nam *Cor, à peccatis liberum, demonstrat verbum, quod eructat Propheta.*

Verba respondent ætati.

1. Cor. 13. 11.

Verba indicant hominẽ internum

Cassiod. lib. 5. Epist. 22. S. Io. Chrys. in Psal. 44.

120. Qui cumulatas suas virtutes exteriore vultu vel dissimulat, vel ab hominum aspectu removet, horologio obserato se non absimilem probat, cui Lucarinus inscripsit, IL VALORE E' DI DENTRO. Id est; PRETIUM INTUS. His affinia sunt illa Psaltis Regii verba; *Omnis GLORIA ejus filiæ Regis AB INTUS* In rem præsentem opportuna est SS. Matthæi & Lucæ, de S. Joanne Baptista relatio; ubi enim Matthæus omnes hujus summi Prophetæ austeritates ac pœnitentias prolixè enumeraverat; *Ipse autem Joannes habebat vestimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos suos, esca autem ejus erant locustæ & mel sylvestre.* S. Lucas iis omnibus omissis, sola hæc paucula verba de ipso scriptis mandavit; *Factum est verbum Domini super Joannem.* Et vero, interprete S. Ambr. *Benè S. Lucas compendiosus est, ut Joannem declararet prophe-*

phetam dicens ; Factum est verbum Domini super Joannem, ut alia non adderet, Unum dixit, & omnia declaravit. Tametsi itaque paucula de Joanne dixerit S. Lucas, iis tamen pauculis longè plura, quàm S. Matthæus comprehendit; is enim S. Joannem interioribus ornamentis insignem, ac Spiritu Divino plenum repræsentans, gloriam longè majorem de illo explicavit, quàm si omnes hominis externi castigationes enumerâsset: nam animæ nostræ valor, pretium ac gloria à conditione nostra internâ, quàm externâ potius deduci debent. S. Paschasius ait, sicuti Christi Divinitas sub carnis immaculatæ schemate erat abscondita, ita etiamnum in Eucharistia sacratissimum corporis illius thesaurum sub specierum sacramentalium velamine delitescere; ut adeò de utroque mysterio jure dixerim. *Pretium intus.* In rem præsentem S. Paschasius; *Quàm benè,* inquit, *in agro thesaurus absconditus dicitur, quia in carne Christi Divinitas corporaliter inhabitans etiam in hoc mysterio ab aspectu oculorum, ne caro videatur, subtrahitur, ut fide avidius quæratur &c.*

S. Pasch lib. de Corp & Sang Christi cap. 17.

Angelus Custos.

121. Lucatinus S. Franciscam Romanam ab Angelo percussam, Emblemate significaturus, horologium in annuli arcula figuravit, quod annularem digitum leviter pungens, horas designare solet. Epigraphen addidit; PUNGIT, SED MONET. Illa ipsa calamitatum in animas nostras effecta sunt Augustissimè S. Augustinus; *Quid non misericorditer præstatur hominibus à Deo a quo etiam tribulatio beneficium est? Nam res prospera donum est consolantis, RES autem ADVERSA DONUM EST ADMONENTIS DEI.*

Calamitas.

S. Aug in Epist. 87.

Promissis stare.

122. Academia Romano-Parthenia in Cardinalis Scipionis Barghesii, Mecænatis sui maximi, honorem, Symboli loco horologium statuit, quod horas non malleolo tantùm resonante, sed & linguâ exhibente designare consuevit, inscriptionem subjunxit istam; UTROQUE INDICE CONCORS. Mens Emblematis erat, Cardinalem illum res quasvis, generosâ linguâ promissas, liberalissimâ manu in opus redigere. P. Famianus Strada inter cæteram nobilissimi horologii sui descriptionem, ait;

Fam. Strad lib. 2. prolus. Acad 3. hist.

Æneus hic monitor turri sonat, & simul horas
Mobilis inscripto lingula in orbe notat.

Tandem verò ad Principes conversus, in moralem ac politicam hanc doctrinam concludit;

Discite (ne multis) ore, manuque loqui.

Marin 3. p. Lyra.

Eodem argumento D. Marinus persuadet, Christianam fidem non nudo tantum linguæ aut vocum sonitu, sed ipsis etiam manibus, operibus nimirum, homini Christiano propriis, demonstrandam esse.

Che val fede senz' opre? E vano, è vano
Dir solo, Io credo, e nel Signor confido &c.
Non basta al Horivol senz' alcun fallo
L' hore segnar, s' a le sonore rote
Moto non porge, anima al metallo.

S. Aug ser 53. de Temp.

Pulchrè S. P. Augustinus; *Verè beatus est, qui & rectè credendo benè vivit, & benè vivendo fidem rectam custodit. Igitur sicut otiosa est fides sine operibus: ita nihil proficiunt opera bona sine fide recta.*

Maturitas.

123. D. Emmanuel Thesaurus Abbas horologio rotato subscripsit; MULTA, PRIUSQUAM LOQUARIS, TECUM VERSA. Seu; SECUM MULTA PRIUS. Sicuti enim horologium, priusquam sonum edit, legitimam moram interponit; ita cogitationes tuas, præcipitantis linguæ vitio nunquam patiaris in verba prorumpere, nisi ad rationis libellam probè ac diu examinatas. Laërtius hanc

Laërt lib. 1 cap. 4.

fuisse Chiloni gnomam ait; *Non committendum esse, ut lingua præcurrat animum.* Idipsum Agapytus, Justinianum Imperatorem imbuens, docebat; *Contemplator bene prius, quàm mandes, quæ velis: sic fiet, ut semper prudenter jubeas quæ fas est: lubricum enim est instrumentum linguæ.* P. Famianus Strada, posteaquam horologii fabricam eleganter descripserat, tandem ad Magnates conversus, ait;

Agap. Epist. Paræn. ad

Fam. Strad. loc. cit.

At vos Heroes, quorum metimur ab ore,
& regimus vestro tempora nostra sono.
Discite NON DARE posse unquam RESPONSA, PRIUSQUAM.
MULTA AGITET SECUM MENS operosa diu.

Hoc sensu Siracides; *Est tacens, non habens sensum loquelæ: & est tacens, sciens tempus aptum. Homo sapiens tacebit usque ad tempus.* S. Ambrosius; *Sapiens,* inquit, *UT LOQUATUR, MULTA PRIUS CONSIDERAT, quid dicat, aut cui dicat, quo in loco, quo tempore &c.* Et S. Gregorius Papa; *Sancti viri in suis judiciis faciles non sunt, sed cuncta prius rationabiliter intus ordinant, ut ea foris irreprehensibiliter disponant.* Denique Joan. Audenus;

Eccles. 20. S. Ambr. ... offic. 1. 10

J. Aud. in Epigr. ...

Vis sapiens dici? rarò, & MEDITATA LOQUARE.
Sæpe loquax, verbis proditur ipse suis

Calamitates.

124. Meâ quidem sententiâ horologio rotato opportunè inscribes; DANT PONDERA LEGEM. Seu, A PONDERE MOTUS. Hoc schemate innuitur, persecutionum, morborum, ac calamitatum pondera à Divina providentia passim immitti, ut humana corda, aliàs fortè ignavo otio dissolvenda, excitentur, & directam virtutum ac legis Divinæ semitam incedere discant. Idipsum, ni fallor, significârunt ii, qui horologio rotato subscripsere; RESPICE PONDUS. S. P. Augustinus; *Lex fidei est, non inanis fidei, quæ per dilectionem operatur. Per hanc impetratur gratia, quæ fortes facit in tribulatione temporali, ut pereant in humilitate mortali.* D. Angelus Grillus Abbas, poësi ad Deum conversâ, canit;

S. Aug. ... 138 Cont ...

Abb. Gril. in pius ... Affet. ...

Il metallo vivace
Miraculo de l' arte,
Che con spirto loquace
In chiare suon distingu, e mostra l' hore
Tantò d' anima hà parte,
Quanto da giusto peso
Viene utilmente offeso
Così questo mio core,
Tantò hà di vita, e di pensieri eletti,
Tanto ti loda, e canta,
Quanto le rote de suoi, vari effetti
Son da temprato, ed equal peso messe
Di tue pietose, e mediche percosse.

Virtus considerata.

125 Horologium, horas indice suo designans, epigraphen reddit; QUIA RECTUS, ASPICIOR. Ita nimirùm rectitudo, virtus, & innocentia, omnium oculos in se rapiunt. De Themistocle refert Plutarchus, quod spectaculi intuendi causâ theatrum ingressus, omnium spectatorum oculos ita a ludo illo distraxerit, ut unicè in generoso ac celebri illo heroe contemplando defixi hæserint. Haud aliter cùm S. Joanne Baptista in deserto, rigidis jejuniis extenuatus, & aspero cilicio indutus, pœnitentiam prædicaret. *Tunc,* referente S. Matthæo, *exibat ad eum Jerosolyma, & omnis Judæa, & omnis regio circa Jordanem.* Atque adeò Jerosolyma ac Judæa tota in desertum illud effundebatur, ibiq; nobiles & plebei, sapientes ac idiotæ passim accurrebant, ut oculos suos in

Matt. 3

S. Jo. Baptista.

Joan-

S. Io. Chrys.

Joannis, ceu Judicis Divini virtute, sanctimoniâ, & vitæ rectitudine contemplandâ defigere possent. De hoc S. Joannes Chrysostomus; *Erat admiratione dignissimum, tantam in hominis habitu fulgere virtutem tantam quam in illo splendere constantia dignitatem.*

Paterfamilias.

126. Horologium, singulas horas indice ac sonitu suo demonstrans, epigraphen tenet; EXCITAT ET DIRIGIT. Eâdem omninò ratione, horologii suscitabulo, uti & chalybi ad ignes suscitandos destinato, inscribes; SOPITOS SUSCITAT. Idipsum Magistrorum, Superiorum, ac prædicatorum munus est, qui suos subditos ab inertis animi somno ad directam virtutis operationem expergefaciunt. Hoc veluti celeusmate Christianos omnes excitans Apostolus, altùm clamabat; *Hora est, jam nos de somno surgere.* Et paulò post; *Sicut in die honestè ambulemus: non in comessationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitiis, non in contentione & æmulatione &c.* S. P. Augustinus; *Prædicatores voluntates pigras excitent, accendant frigidas, corrigant pravas, aversas convertant, repugnantes pacificent.*

Prædicator.

Rom. 13. 11. &c.

S. Aug. de bono viduit. c. 18.

127. Horologium sonans ac expergefaciens, inscriptionem sustinet; IN TEMPORE SUO. Vincentius Gilibertus hoc Emblemate misericordiam ac providentiam divinam repræsentabat. Affectu integerrimo David; *Oculi omnium in te sperant Domine, & tu das escam illorum IN TEMPORE OPPORTUNO.* Illa ipsa etiam prudentis Correctoris aut Prædicatoris imago est, nam, Malachiâ asserente, *Labia Sacerdotis custodiunt scientiam.* Id est, interprete S. Hieronymo; *Custodiunt, ut LOQUANTUR IN TEMPORE, denique conservis cibaria in tempore suo.* Et ut compendio utar, quivis homo prudens nonnisi suo tempore loquitur, expectatâ nimirum opportunitate, quæ vel in propriam, vel in proximi sui utilitatem cedat. Siracidis hac de re sententia est; *Est tacens non habens sensum loquelæ & est tacens, SCIENS TEMPUS aptum. Homo sapiens tacebit usque ad tempus.* Ad idem propositum S. Basilius; *Opportuna verba,* inquit, *à te procedant, ut dent gratiam audientibus.* Et S. Gregorius Papa; *Sapiens tacebit usque ad tempus; ut nimirum cùm opportunum considerat, postpositâ censurâ silentii, loquendo quæ congruunt, in usum se utilitatis impendat.*

Providentia Dei. *Psal. 144. 15*

Prædicator. *Malach. 2. 7* *S. Hier. in hunc loc.*

Loqui opportunè. *Ecclesi. 20. 6* *S. Basil. ad Filium spiritualem* *S. Greg. p. 3. Pastor. admon. 15.*

128. Horologium cum suscitabulo inscriptionem refert; ET LEVITER ICTUM SONAT. Illius hæc idea est propria, qui animum vel ad vindictam, vel ad cordis sui arcana manifestanda facilem præsefert. Illud ipsum Emblema promptam excellentis cujusdam ingenii vivacitatem describit, quod levissimè provocatum, eruditionem ac facundiam suam non sine auscultantium admiratione prodere solet. P. Joannes Rhò hanc ingenii felicitatem in Principe D. Virgilio Cæsarino plurimùm deprædicans, *Nobiliorum authorum loca,* inquit, *si quis incipiendo provocâsset, usque ad miraculum securus pronuntiabat.* Et rursus; *Auctorum ac Principum eorum sententias, ipsaque verba retinebat, ut quum primùm locus aliquis indicabatur, illo sine ulla cunctatione totum redderet, magnâ atque admirabili memoriæ ubertate.* Eandem memoriæ promptitudinem in Thoma Kempensi, Concanonico meo, commendans Heribertus Rosvveidus, ait; *Se ipso præsente forensia aut mundana agitarentur, velut mutus & elinguis sedebat. Porrò si de Deo, rebusque cœlestibus haberetur sermo, mox postulatus sententiam, velut limpidissimus fons perpetuus verborum rivulus scaturiens loquebatur, aut potius profluebat.*

Vindictæ deditus.

Ingeniũ promptũ.

P. Rhò de Var. virt. l. 7. c. 12. n. 7. Idem l. 5. c. n. 7.

Rosvv. in vita Thom. Kemp.

129. Quantumvis horologii pondus se ipso in imum devolvatur; propriis tamen viribus in sublime retrahi penitus nequit. Unde Lucarini lemma; AT PER SE REDUCI NEQUIT. Ita homo, proprio arbitrio lapsus, pristinum gratiæ statum nonnisi succollante Deo resurgere valet. Hugo Victorinus; *Homo fragilis est, ad peccatum pronus, AD RESURGENDUM INEPTUS.* S. Ambrosius; *Quasi clavis quibusdam suffigitur anima corporeis voluptatibus, & cùm semel adhæserit cupiditatibus mersa terrenis, difficile in altum potest, unde descendit, sine Dei favore revolvere.* Et S. P. Augustinus his coronidem subnectens, ait; *Idoneus homo ad casum, NON EST IDONEUS AD RESURRECTIONEM SUAM.*

Homo peccator. *Hug. Vict. de proprietatibus l. 4. c. 9.* *S. Aug. ser. 30 de Verb. Apost.*

130. Hortensius Brunellus, Academicus inter Errantes Brixienses Sincerus, Symboli sui loco horologium rotatum præfert; cum lemmate; NON EXTRINSECUS TANTUM. Innuit videlicet, veram virtutem non è vultu tantùm externo, sed potius ab interioris animi merito ac valore metiendam esse. Certè S. Paulus obsequia sua divina non internis tantùm peregrinationis ac prædicationis Evangelicæ laboribus, sed longè magis, in tenerrimo suo erga Deum affectu consistere testabatur. *Testis mihi est Deus,* inquit, *cui servio in spiritu meo in Evangelio filii ejus.* Hunc locum interpretatus S. Anselmus, ait; *Cui servio in spiritu meo, id est, in affectu mentis meæ quia non per simulationem illi famulatum exhibeo: sed quidquid foris benè erga servitutem ejus operor, hoc intus in voluntate cordis similiter facio.* Et S. Thomas Aquinas; *Servio in spiritu meo, quasi dicat, NON SOLUM IN EXTERIORI servitio corporali, sed præcipuè interius secundùm spiritum.*

Virtus vera.

Rom. 1. 9. *S. Ansel. in hunc locum*

S. Tho. Aqu. in eundem locum

131. Horologium rotatum, gemino munere, horas & indices designat, & malleo distinguit. Lemma OCULIS ET AURIBUS. Prudentes illos Magistros huc ectypon concernit, qui doctrinæ suæ fidem non lingua tantùm, sed & opere faciunt: idque unum cumprimis curant, ut discipulos suos non auditores solùm, sed & spectatores habeant. Scitè in rem præsentem Agapytus; *Quæ subditis verbo, quasi lege præscribis, hæc tu præveniens re ipsâ præstiteris, ut verbis, quibus persuades, integra quoque vita adstipuletur, sic enim commendabile tuum asseverabis imperium, si & ratiocineris non sine opere, & opereris non sine ratione.*

Docere verbo & opere.

Agap. Epist. Parat. n. 9

132. Magnatum beneficentiam, versus subditos suos instabilem, ex horologii rotati emblemate dignoscere licet; cui subscripsi; AD OGN' OMBRA D' INCIAMPO IL CORSO ARRESTO. Id est; MINIMO DETINEOR. De Principum regimine verissimè pronuntiavit Ægydius; *Levissimas ob causas potentia sævit: aliquando etiam officiis irascitur.* Id sanè in aulæ Ægyptiæ primoribus perspicuum habetur: nam ob causas levissimas *iratus contra eos Pharao, misit eos in carcerem.* In hunc locum Oleaster; *Hoc communiter servis Principum evenire solet, ut propter facilem causam in carcerem detrudantur, & unâ horâ perdant, quod totâ vitâ sua meruerũt.* Et mox subjũgit; *Varia & injusta res Principis animus, qui pro re minima hominẽ summè evehat & pro nihilo deprimat.* Nec aliter Pius Papa; *Ut oculus parva festuca turbatur; sic principũ gratia offensiũcula vel minima cadit. Interdũ etiã nullo crimine perditur.*

Gratia Principũ instabilis.

Ægyd. l. de regimine Principum. *Gen. 40. 2.*

Oleast. in hunc locum

Pius Papa Epist. 160.

133. Horologio rotato inscripsi; NON ERRARO' S' IO STARO' SEMPRE ERRANDO. Id est; PROCUL ERRORE, DUM ERRAT. Hinc assiduam operandi industriam discas velim: nam uti è Sanctis Patribus habetur testatum, Dæmon adversus animos occupatos omnem nocendi aditum præclusum habet. Proinde, è spiritualis hujus politicæ sententia, assiduò operari, & in virtutũ curriculo

Operari assiduò.

progredi coneris, neque animum unquam patiaris inerti ac otiosâ quiete diffluere. Optimè dixit S. Gregorius Papa; *More viatorum nequaquam debemus aspicere, quantùm jam iter egimus, sed quantùm superest, ut peragamus.* Summam hac in parte laudem pro meritis suis à Mose retulit Enoch, qui, sicuti in vitæ exordio *ambulavit Henoch cum Deo*; ita & reliquo toto vitæ decursu intra Divinam semitam nec minimùm est feriatus. *Et facti sunt omnes dies Henoch trecenti sexaginta quinque anni. Ambulavitq; cum Deo.* atque adeò grandis iste Sanctus in terris semper peregrinatus, Divinæque gratiæ impulsum assiduò secutus, sicuti *ab ineunte ætate profecit in via Dei, ita*, asserente Cardinali Cajetano, *perseveravit proficiendo in ea semper.*

S. Greg. l. 22 Moral. c. 5. — *Gen 5 v. 22. & 23.* — *Cajet. in hunc loc. citat.*

134. Horologium rotatum epigraphen à me recepit; DAL ALTRUI CURA IL GIRAR MIO DIPENDE. Id est; AB ALIO REGIMEN. Ita juventus aliorum maturitate ac experientiâ gubernetur, necesse est. S. Hieronymus; *Nulla res*, inquit, *absque Magistro discitur. etiam muta animalia, & ferarum greges ductores sequuntur suos. In apibus principes sunt, Grues unam sequuntur. &c. Et per hæc omnia ad illud tendit oratio, ut doceam te non tuo arbitrio dimittendum, sed vivere debere in Monasterio sub disciplina unius patris &c.* Proinde Juvenes seniorum directionem sedulò assequantur, quippe quòd illorum virtute ac peritiâ ad vitæ suæ decursum, citra noxam absolvendum, instituantur. S. Ambrosius; *Ut aqualium usus dulcior, ita senum tutior est: qui magisterio quodam & ductu vita colorat mores adolescentium, & velut murice probitatis inficit. Namq; si hi, qui sunt ignari locorum, cum solertibus viarũ iter adoriri gestiunt: quantò magis adolescentes cũ senibus debent novũ sibi vitæ iter aggredi, quò minus errare possint; & à vero tramite virtutis deflecteret*

Juventus. — *S. Hier. Ep. ad Rustic. Monach.* — *S. Amb. l. 2. Offic. c. 43.*

135. Juventutem opportuno rotati horologii Emblemate significabis, quòd indies tantundem operis conficere solet, quantum ab humana industria dirigitur. Unde lemma; PUR CH' ALTRI INTENTO AL MIO GOVERNO ASSISTA. Id est; MODO MANUS DOCTA ME REGAT. Seneca; *Educatio maximam diligentiam, plurimumq; profuturam desiderat, facile est enim teneros adhuc animos componere.* Duo Gracchi, teste S. Hieronymo, maximâ eloquentiâ celebres, eam à Corneliæ, Matris suæ, educatione ac diligentia hæreditariam accepêre. *Gracchorum eloquentia multum ab infantia sermo matris contulit.* Et rursus; *Hortensii oratio inter paternos sinus coaluit.* Arcadius & Honorius insignes in pietate Christiana progressus fecêre, quia præceptore usi sunt Arsenio, tantæ virtutis homine, ut à S. Ecclesia inter Divorum Cœlitum seriem sit recensitus. Ludovicus Galliarum Rex tantæ sanctitatis suæ incrementum à Blancæ, Matris suæ, industria accepit. S. Augustinus assiduo Monicæ, genitricis suæ, studio tandem sanctam fidem, ac legis Divinæ observantiam est assecutus.

Juventutis educatio. — *Sen lib. 2. de Ira c. 18.* — *S. Hier. Ep. ad Latam.*

136. Homo avarus id solum in proximi sui commodum persolvit, quantum à muneribus & proprio quæstu stimulatus fuerit. Haud secus atque horologium rotatum nonnisi UNCTUM PROGREDITUR. Idipsum mens humana assolet, nam quodam cœlestis solatii dulcore delinita, virtutem ac legis Divinæ observantiam indefesso cursu amplectitur. S. Ambrosius populum Hebræum, è Mara ad fontes Elim deductum, considerans, ait; *Cunctorum dispensator Deus, qui omnia suaviter disponit, interserit in ipso etiam itinere refrigeria quædam, ut iis refota, atque reparata anima promptior ad reliquos redeat labores.*

Avarus. Suavitas cor movet. — *S. Amb. Tr. de 42. Mansionibus Mans. 5.*

137. Horologii rotati frontem hoc epigrammate insignivi; RITE, SI SÆPE REVISOR. Hinc conjicies, quantum utilitatis è conscientia, sedulò ac frequenter discutienda, referamus; cujus examinis hujus efficacitatem non modò Sancti Patres, sed ipsi etiam gentiles Philosophi, Seneca, Plutarchus, Epictetus, Pythagoras, aliique adeò probè perspectam, observatamq; habuêre, ut singulis diebus in singulas actiones præteritas attentè inquirendum dixerint, sic enim gaudio ob operationes bonas, dolore verò ob vitiosas concepto, humanum pectus fortes emendationis ac progressus ulterioris stimulos accepturũ, existimabant. S. Hieronymus inter cæteras Pythagoræ præceptiones etiam hanc recenset; *Duorum temporum quàm maximè habendam curam, manè & vesperi: id est, eorum quæ acturi sumus, & eorum quæ gessimus.* Phocilidis, Stobeo referente, consilium erat *Nec somnum mollibus admittas oculis, priusquam diurnorum operum ter singula æstimaveris. Qua transii? Quid egi? Quid opportunum omisi? Incipiens autem à primo, percense quoq; sequentia. Et malis quidem commissis increpare bonis autem delectare.*

Examen conscientiæ. — *S. Hier. Apolog. adv. Ruff. cap.* — *In Serm. ferm. 5.*

138. Horologio, ponderibus suis librato, inscribes; ÆQUIPONDIIS TEMPERATIO. Enimverò justa rotarum harmonia, & horarum distributio nunquam exerrans, certam ponderum mensuram exigunt. Inde Prælatus discat subditos suos discretè ac rigoribus nunquam excedentibus aggravare. S. Prosper; *Leniter castigatus, exhibet reverentiam castiganti, asperitate autem nimia increpationis offensus, nec increpationem recipit, nec salutem.* Princeps etiam, ne in communem Reipublicæ symmetriam offendat, vectigalium onera ad dimensum & pro subditorum viribus imponere debet. P. Franciscus Suarez; *Servanda est*, inquit, *proportio tributi ad personas, quibus imponitur. Non est enim justum, ut omnes æqualiter solvant, sed juxta facultatem & conditionem uniuscujusq; : plus enim à divite, quàm à paupere exigendum est cæteris paribus.*

Rigor discretus. — *S. Prosp. l. de Vit. contempl.* — Tributi moderatio. — *Suar. Leg. cit.*

139. E sacris Litteris compertum est, homines mundanos secundùm legem, pro arbitrio ac perversa voluntate sua statutam, vivere. Unde Salomon illorum ore dicit; *Sit autem fortitudo nostra lex justitiæ.* Id est, faciamus pro libitu nostro licitum, quidquid vires ac libido nobis suggerunt. Eam ipsam legem innuit Apostolus his omninò verbis; *Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati &c.* Itaq; hominem, ad has mundi leges compositum, horologii rotati emblemate significabis, cui Raulinus inscripsit. LEGEM SERVO, SED TORQUEOR INTUS. Enimverò homo ad vitiosam crapulæ, libidinis, ambitionis, vindictæ, aliorumque scelerum legem conformatus, internum animum crudelissimâ syncresi tortum sentiet. Seneca; *Nullum conscium peccatorum tuorum magis timueris, quàm temetipsum, alium enim potes effugere, te autem nunquam; nequitia enim ipsa est sui pœna.*

Sap. 2. 11. — *Rom. 7. 23.* — Vitiosus. — *Sen. lib. de Moribus.*

140. Horologium rotatum suis quibusque momentis voces elicere, ac rursus reprimere novit; Unde à P. Henrico Engelgrave hanc Persii gnomam lemmatis loco accepit; DICENDA, TACENDAQUE CALLES. Ita omninò homo prudens, ac corrector discretus, silentium & loquelam, prout necessitas tulerit, sibi indicere nôrunt: haud dubiè ab illa Salomonis doctrina instituti; *Tempus tacendi, & tempus loquendi.* Cassiodorus; *Varium poscit remedium diversa qualitas passionum. Feroces districtione premendi sunt, mansueti civiliter admonendi, dolosi cautè, simplices sub lenitate tractandi sunt. & ideò ubique necessaria probatur esse prudentia, quæ rebus omnibus adhibere videtur accommoda.*

Pers. Satyr. 4. — Corrector prudens. — *Eccles. 3. 7.* — *Cassiod. ep. 5.*

141. Fe-

Regularum observatio. *Religio.*

141. Felicem horologii motum non tantùm bona rotularum, cæterarumque partium interiorum constitutio, sed & pondera, ex æquo & ad dimensum disposita, promovent. Unde Caroli Bovii lemma; PONDUS ET ORDO MOVENT. Ita Religionum progressus erit omnium sententiâ laudatissimus, quando suas Regulas & constitutiones, maturâ gravique authoritate institutas, sedulo ac legitimo ordine assequuntur. S. Ignatius perfectionem Societatis suæ in eo constituit; *ut constanti animo incumbant, ut nihil perfectionis, quod divinâ gratiâ consequi possint, in absoluta omnium constitutionum observatione, nostrique instituti peculiari ratione adimplenda prætermittant, & exactissimè omnes nervos virium suarum eò intendant.* Abbas Claravallensis S. Bernardus, Religiosos quosdam sanè currentes incitans, *Rogo vos fratres*, inquit, *& multùm obsecro, sic agite, & sic state in Domino dilectissimi, solliciti semper circa custodiam ordinis, ut ordo custodiat vos.* Emblematis mentem bello hoc disticho explicat meus D. Carducius;

Ignat p. 6. Const c 1. 1. — *Ber Epist. 32 ad Frat. de S. Anast.*

Pondus, & ordo movet doctâ vertigine molem,
Sic regitur latis legibus Ordo sacer.

142. Horologium rotatum campanolam malleolo percutiens, ELAPSAS NUNTIAT HORAS. Hoc D. Philippi Gallinæ, mei Concanonici, lemmate Prophetas aut illos Dei Ministros significabis, qui aliis vitæ aut felicitatis publicæ finem denuntiant. Ita Isaias, citra ambages ullas, Regi Ezechiæ indicavit; *Dispone domui tuæ, quia morieris tu, & non vives.* Item Ezech. Israëlitis, *Afflictio una, afflictio ecce venit, finis venit, venit finis.* Et S. Joan. *Filioli, Novissima hora est, & sicut audistis, quia Antichristus venit, Unde scimus quia novissima hora est.* Cæterùm morbus prodromus est mortis, & *elapsas nuntiat horas.* Seneca; *In omni morbo tria gravia sunt; metus mortis, dolor corporis, & intermissio voluptatis.*

Propheta Mortem nuntiare. *Isa 38. 1. Ezech 7. 5. 1 Joan 2. 18* — *Morbus nuntiat mortem.* *Sen Ep. 72.*

143 Peccatores conscientiam, assiduâ inquietudine agitatam, Isaias mari tumultuanti non absimilem dixit; *Impii quasi mare fervens, quod quiescere non potest.* At P. Henricus Engelgrave eundem horologii rotati Emblemate repræsentat, quod nec inducias, nec quietem ullam admittere solitum, epigraphen è Virgilio sustinet: NEC MORA, NEC REQUIES. Justus Lipsius; *Ut ii, qui febriunt, jactantse inquiete, lectum mutant, ita nos, qui fomitem mali circumferimus, & telo affectuum percussi, frustra illud motu & discursu sanare volumus.*

Isa 57 20. — *Peccator inquietus* *Virg 5 Æn* *Lips l. 1 de constan c. 2.*

144. Horologium, quantumvis exteriore vultu pulcherrimis ornamentis, rarissimis automatis, ac pretiosis parergis instructum, nullâ tamen unquam internâ quiete perfruitur. Unde Caroli Raricati lemma; NULLA QUIES INTUS. His ipsis verbis Ovidius Famæ habitationem describit:

Ovid l 12. Metam.

Nocte dieque patet, tota est ex ære sonanti,
Tota fremit, vocesque refert, iteratque quod audit;
NULLA QUIES INTUS.

Idipsum homines, in dignitatibus constituti, compertum habent: nam externo & apparente honorum splendore conspicui, interiorem animum infinitis molestiis volutatum sentiunt. S Gregorius Papa; *Quantò quis hic altius erigitur, tantò curis gravioribus oneratur: eisque ipsis populus mente & cogitatione supponitur, quibus superponitur dignitate.*

Dignitas. — *S. Greg l 17. Moral c. 12*

145. Denticulatæ horologii rotæ, morsicatim sibi implicitæ, mutuis revolutionibus ac impulsibus circumaguntur. Eò reflectens D. Jo. Bapt. Mazzolenus, epigraphen subdidit; MOVENT, DUM MOVENTUR. Seu ut Lucretio Borsato placet; ALTERNIS AUXILIIS. Ita nimirum in Academicis aut militaribus exercitiis complures solis aliorum exemplis stimulantur. Inde etiam significatur, Principem ac subditos mutuam sibi vicem & auxilium rependere debere. Quin eadem opitulandi vicissitudo nemini non cum suis proximis observanda est; cum in hunc præcipuè finem civitates sint extructæ, ac Respublicæ stabilitæ, ut è complurium vicinia utilitas & vita socialis coalesceret. Unde Christus, discipulos suos ad mundum convertendum ablegans, *misit illos binos*, ut mutuis auxiliis negotium adeò arduum facilius perficere possent. S Ambrosius; *Hæc utique lex naturæ est, quæ nos ad omnem stringit humanitatem, ut alter alteri, tanquam unius partes corporis, invicem deferamus, nec detrahendum quidquam putemus, cùm contra naturæ legem sit, non juvare. Sic enim nascimur, ut consentiant membra membris, & alterum alteri adhæreat, & obsequantur sibi mutuo ministerio.*

Auxilium mutuum. — *S. Amb l. 3 offic. c 3.*

146. Carolus V. Imperator integram sonantis horologii structuram in parvulo annulo elaboratā habuit. Unde illam hoc lemmate insignivit P. Jacobus Masenius; IN PARVO MAGNA. SS. Eucharistiam hæc imago concernit, quæ angusto panis orbe totam Divinam sapientiam complectitur. Porrò Maria Virgo uteri sui angustiis Deum, cæli ac terræ Dominum, continuit. Ut adeò ab Andrea Cretensi rectè cognominetur *compendium incomprehensibilium perfectionum.* Et à S. Epiphanio, *Corona regia pretiosissimum habens lapidem, & gemmis similem, Christum.* Eruditè canit P. Masenius;

S. Eucharistia. — *Maria V.* *And Cret. Orat 2. de Assump* *S. Epiphan. Orat de laud. Deip.*

Cæsareus totum complectitur annulus orbem,
Quo regitur versis noxque diesque rotis.
Desine mirari, claudi tam grandia parvis,
Dum capit immensum Virgo pusilla Deum.

147. Horologium, nonnisi internis & occultis rotularum cursibus agitatum, horam tempusque mortalibus designat. Unde horologio inscripsit Serenissimus Philotheus; MOTIBUS INTERNIS regitur. Nullus dubito, quin omnibus fidei nostræ asseclis persuasum sit, neque pium aliquid, neque gloriosum à nobis posse committi, nisi stimulante illâ interiore Divinâ gratiâ adducti, vitam pulcherrimis virtutibus exornemus. S. P. Augustinus; *Occulta est gratia & in abdito latet: Non videtur, sed inde eminet quod videtur.* Et rursus; *Valde occulta & abstrusa vis est, quâ Deus agit, ut etiam illa, quæ sensu carent, confestim ejus obtemperent voluntati.* Emblematis mentem hoc epigrammate explicat Author;

Gratia Dei. — *S. Aug sol. 1. 2 addit à Carl. c 15 Idem in Psal 109.*

Quæ jacet in mensa, celeres quæ denotat horas,
Ordine dat certos machina mota sonos.
Motibus internis regitur. *Sic temporis index*
Acta sonat, motu deficiente silet.
Et Deus æthereo tentat mea pectora motu;
Hoc cessante silent, hocque movente sonant;
Non iste externâ procedit origine motus,
Aut humana sacrum dextera ducit opus.
Interna internus tangit præcordia motus,
Et motu in medio, credite, Numen inest.

148. Horologium, statis quibusvis momentis sonare solitum, ab Antonio de Burgundia hanc ex Ecclesiaste inscriptionem recepit; EST TEMPUS TACENDI, ET TEMPUS LOQUENDI. S. Hieronymus hunc locum explicans, ait; *Pythagoricos reor, quorum disciplina est tacere per quinquennium, & postea eruditos loqui, hinc originem sui traxisse decreti. Discamus itaque & nos prius non loqui, ut postea ad loquendum ora reseremus. Sileamus certo tempore, & ad præceptoris eloquia pendeamus. Nihil nobis videatur rectum esse, nisi quod discimus: ut post multum silen-*

Eccles 3 7. — *Loqui opportunè.* *S Hier in Reg. Mon. cap. 22.*

silentium de discipulis efficiamur Magistri &c. Et S. Gregorius. *Tempus tacendi*, inquit, *& tempus loquendi: discretè quippe vicissitudinum pensanda sunt tempora, ne aut cùm restringi lingua debet, per verba inutiliter defluat: aut cùm loqui utiliter potest semetipsam pigrè restringat.* Cumprimis tamen viris religiosis hanc ideam commendatam velim, cùm *Silentium*, afferente S. Basilio, *sit gymnasium benè loquendi.*

S. Greg. p. 3. Pastor ad mon. 15. — Silentiũ. — S. Basil. in Reg. fus. c. 13

149. Horologio inscripsit P. Jacobus Masenius; FERIAR, DUM AUDIAR. Ita S. Apostoli, ut toto orbe Evangelium annuntiarent, tormenta ac plagas libenti acceperunt animo. Ad Prædicatorem veluti Mundi rationalis horologium, conversus S. Augustinus, ait; *Prædica salutem Domini ne prædices in prosperis, & obmutescas in adversis.* Et rursus; *Fortes in Ecclesia adhærent ori Dei, ut sine timore prædicent veritatem.*

Apostoli. — Prædicator. — S. Aug. Ps. 70. conc. 1. Idem l. 2. cont. Petil. c. 104.

150. Horologium nonnisi rotis & ponderibus circumagitur. Unde lemma; SINE PONDERE MUTUM EST. Ita nimirum ut gratiam sui faciant, opemque ferant Causidici, auri opus est pondere. Hos aptè describens Cassiodorus, ait; *Hi sunt, qui causas protendunt adhibiti, impediunt prætermissi, fastidiunt admoniti, obliviscuntur cùm locupletati sunt, qui emunt lites, vendunt intercessiones, deputant arbitros, judicanda dictant, dictata convellunt, attrahunt litigaturos, protrahunt audiendos, retrahunt transigentes.* Eorum insuper hæc imago est, qui Divinas laudes ac preces nunquam persolvunt, nisi calamitatum aut objurgationum pondere pressi.

Advocatus. — Cassiod. in Psal. 71.

HOROLOGIUM ARENARIUM.
Cap. XI.

151. PUlvis, per angustum clepsydræ foramen furtim transfluens, temporis prætelabentis moram ostendit. Unde lemma; HOC PEREUNTE PERIS. Nativo hoc ectypo caducam vitæ humanæ sortem repræsentare licet. S. Isidorus; *Nil fugacius seculo, rebusque seculi, quas dum tenemus, amittimus: & per infantiam, pueritiam, juventutem ac virilem & ingravescentem ætatem, ac maturam ætatem, annosque ultimos senectutis utique septem spatia Philo vitam describit humanam. Mutamur & currimus, nescientes ad mortis terminos pervenimus.* Andreas Biancus;

Vita humana caduca. — S. Isid. lib. 3. sup. Amos. — Bianc. lib. 1 Epig. 48.

Tempora dinumerat tibi pulvis sæpè cadendo:
Pulvis deficiens ipse, caducus & es.
Sedulus observans alieno in pulvere casum,
Damna nihil curas pulveris ergo tui.
Restaurare potes clepsydræ stulte ruinas,
At non & vitæ sic reparare tuæ

152. Horologii pulverarii, uti & rotati, hæc epigraphe est propria; INTERMITTENDO INUTILIS. Sicut enim horologium, otiosè consistens, nihil planè habet utilitatis; Ita è cœpto virtutis cursu vix quidquam commodi hauries, nisi eundem indefessè prosequaris. S. Laurentius Justinianus illa Apostoli verba examinans, *Sic currite, ut comprehendatis*, ait; *Non enim poterit quis ad consummationem virtutis attingere, nisi voluerit in ipsius exercitio perseverare. Omnis labor, qualibetque virtus laudem non meretur, nisi in eadem viriliter perseveret.*

Non perseverans. — B. Laur. Iust. Tract. de obed. c. 6.

153. Pulvis, ex uno horologii vitro in aliud, assiduâ vicissitudine transfluens, epigraphen tenet; IRREQUIETUS INERRAT. Ita homo mundanus laborum suorum angustiis vix ullam quietem interponere permittitur. Eadem Amantis profani idea est, qui vanissimis suis cogitationibus assiduò agitatus, nihil unquam tranquillitatis reperit. S. Augustinus; *Intueamur quanta in laboribus & doloribus homines dura sustineant, pro rebus quas vitiosè diligunt; & quantùm se his feliciores fieri putant, tantò infelicius concupiscunt.* Emblematis ansam è sequenti epigrammate cepi;

Mundanus irrequietus. — Amans inquietus — S. Aug. l. de Patienti. — Silentium

Exiguus vitro pulvis, qui dividit horas,
Dum vagus angustum sæpe recurrit iter,
Jam fuit Alcippus, qui Gallæ ut vidit ocellos,
Arsit, & est subitò factus ab igne cinis.
Irrequieto cinis miseros testabere amantes
More tuo, nulla posse quiete frui.

Huic poëmati affinis est vernaculus ille D. Thomæ Stigliani Rhytmus;

Questa in cavo cristallo accolta arena,
Che l' hore addita, e la fugace etade,
Mentre ogn hor giù, quasi filata, cade
Rapidamente per angusta vena.
Alcippo un tempo fù, che amò Tirenna:
Tirenna, che com Angelo in beltade,
Così supero sempre in feritade
Ogni libica serpe, ò tigre armena.
N' arse il misero, e fu sempre deluso,
Sin che dal grave ardor condotto a morte,
Disfessi in polve, è fù qui dentro chiuso.
Misera de gli amanti, e strana sorte,
Serban l' arse reliquie anco il prim' uso,
Travagliar vive, hor non riposan morte.

154. Alcibiades Lucarinus hominem, arcani custodiendi tenacem, horologio pulverario non absimilem dicit; quod Emblematis loco inscriptionem præfert; INFUNDITUR, NON REFUNDITUR. Isocratis ad Democritum præceptio erat; *Sermonum deposita fidelius quàm pecuniarum custodito.* Ita Euripides, à nonnullis per cavillum interrogatus, cur halitum adeò fœtentem è pectore emitteret, respondit, *Multa in illo arcana computruerunt.*

Arcanum — Paul. Manut. l. 9. Apopht.

155. Clepsydra, duodecim horas & vastum solis cursum emetiens, ab Abbate Ferro epigraphen recepit; IMMENSUM METIOR. Nimirum insignem, succinctam, ac facilem methodum, à P. Magistro Sancti, Dominicano, in SS. Theologia docenda exhibitam, significabat. Hæc tamen metaphora, hominis cujusvis laudem nimiùm quantùm excedens, in Virginis Mariæ uterum propriissimè convenit, qui instar limpidi ac pretiosi crystalli, Deo plenus, verissimè de se pronuntiaverit, *Immensum metior.* S. Bonaventura; *Immensa fuit gratia, quâ Virgo fuit plena. Immensum enim vas non potest esse plenum, nisi immensum sit illud quo est plenum. Maria autem vas immensissimum fuit, ex quo illum, qui cælo major fuit, concipere potuit.* Et paulò post; *Tu ergò immensissima capacior es cælo, quia quem cæli capere non poterant, tuo gremio contulisti; capacior es mundo, quia quem totus non capit mundus, in tua se clausit viscera &c.* Cæterùm Sapientia Divina restringit, continet ac metitur immensum, quippe quæ *Attingit à fine usq; ad finem fortiter.* Ad hoc propositum de Deo philosophatus S. Gregorius Nazianzenus, ait; *Universum esse in se ipso nunquam inceptum, nunquam desiturum complexus continet, tanquam infinitum quoddam & interminatum essentiæ pelagus.*

Theologus præstans. — Maria V. gravida. — S. Bonavent. Spec. c. 5. — Sapientia Dei. — Sap. 8. 1. — S. Greg. Naz. Orat. in Nativitat.

156. Horologium arenarium verè de se ipso dixerit; MINUTA POLVE, E FACII VETRO IO SONO. Id est, SUM PULVIS, ET FRAGILE VITRUM. Humana vita instar pulveris abjecta, & instar vitri caduca, Emblemate illo significatur. Sanctus Hieronymus; *Qui Dei æternitate per-*

Vita humana fragilis. — S. Hier. ad Ephes. lib. 2.

perspectâ, breve, & penè ad puncti instar, humanæ vitæ spatium cogitaverit, ante oculos suos habebit semper interitum, & erit humilis atque abjectus. Id quod ineus D. Carduclus huc disticho explicat;

Quod cernis, nihil est, fragilis nisi carcere pulvis,
Vitrea vita hominis pulveris instar abit.

D. Fr. Cyrus de Pers, postea quam in quodam suo poëmate vitam humanam cum horologio pulverario comparásset, tandem concludit;

Brieve momento ogni poter dissolve,
Qui ti specchi à ò mortale, e quindi impara,
Che di vetro è la vita, e l'huom di polve.

INSTRUMENTUM. Cap. XII.

Regulæ Religiosorum. Charitas.

157. PErpendiculum, regulam quadratam, circinum, cæteramque Architectonices supellectilem in fasciculum colligatam, P. Julius Nigronius hoc lemmate distinxit; VIS OMNIBUS UNA. Innuebat videlicet, Religiosorum Regulas, quamlibet inter se diversas, ad unicum spiritualis ædificii & obsequii Divini finem contendere. Richardus à S. Victore ait, virtutes omnes ad charitatem, veluti ad scopum unicum collineare. *Meritò*, inquit, *Regina virtutum charitas esse dicitur, quia virtus nomen amittit, quæ non jungitur charitati.* Idipsum de Sacra Scriptura ait, ad quam assequendam omnes reliquæ scientiæ collineant. Unde ad Sacræ Scripturæ scientiam conversus, ait; *O cunctarum ancillantium scientiarum Regina, quæ semper astas à dextris Dei in vestitu deaurato circumdata varietate.*

Rich à S. Vict. apud incognit. jup. Ps 44.

S. Scriptura.

Idem ibid.

158. Instrumentum, Agricolis ad arbores in quadro collocandas usurpatum, à Cardinali Fausto Orlandino epigraphen recepit; UNDIQUE IN RECTA. Nempe animum demonstrabat, in omnibus sive prosperis, sive adversis successibus erectum. Tales suomet exemplo omnes exoptabat Christianos S. Paulus; *In omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros in multa patientia per arma justitiæ à dextris & à sinistris; per gloriam & ignobilitatem; per infamiam & bonam famam.* Id est interprete Joanne Cassiano. *Nec prosperis duntaxat elatus, nec dejectus adversis, sed itinere plano, ac viâ regiâ semper incedens, ab illo tranquillitatis statu nequaquam lætitiâ superveniente, quasi in dexteram motus, nec adversis ingruentibus, tristitiâque dominante velut ad lævam rursus impulsus.*

Justus.

2. Cor. 6. 4.

Ioan Cass. collat 6. c. 9



159. REgia sua Celsitudo, Ferdinandus Hispaniarum infans, Cardinalis, & Philippi IV. Frater, eodem tempore gravissima Italiæ, Hispaniæ, Galliæ, Germaniæ, & Flandriæ negotia adeò dexterè administravit, ut, tametsi foro tam Ecclesiastico quàm sæculari, rebus item tam civilibus quàm militaribus gubernandis summo omnium applausu in dies distineretur, illam tamen immensam curarum molem insigni suâ prudentiâ suavissimam, ac superatu facillimam effecerit. Unde D. Carolus Bossus in Principis hujus symbolo grave aliquod pondus depinxit, quod ab Archimedis trochleis ac machinis mirâ facilitate sublevarum, epigraphen tenebat; SINE PONDERE PONDUS. Hoc ipso argumento P. Cornelius à Lapide demonstrat, quantùm unius sagacis personæ industria ac prudentia in rebus quibusvis arduis possit. *Videmus*, inquit, *ingentia onera, & naves mercibus onustas, per rotas & trochleas levari à parvis hominum paucorum viribus: itidē fit in spiritu; nimirum majora cernimus per eum tolerari & portari, quàm sint ejus vires, si rotâ troch-*

Mundi symbol. Picinelli & Aug. Erath. Tom. II.

Prudentia

Cor à Lap. in Prov. c. 18 v. 14. fol 461.

trochleâ; aut vecte peculiaris gratiæ, aquè ac prudentiæ & solertiæ vehatur. Prudentia enim solers est in adinveniendis modis, praxibus, rationibus, & considerationibus, quibus tristitiæ vel adversitatis pondus allevietur. S. P. Augustinus; *Ubicunque fuerit prudentia, frustrantur universa contraria; ubi autem prudentia negligitur, omnia contraria dominantur.*

S. Aug. lib. de singular. Cleric.

160. Instrumento, ponderibus sublevandis destinato, inscribes; ARTE TANTUM. Seu; QUOD ARDUUM, FACILE. Enimverò industria ac prudentia humana pro libitu suo operatur, & res quasvis arduas aut penè impossibiles mirâ facilitate superare novit. Ut adeò verissimum sit Dionis Cassii dictum; *Nihil est, quod ingenio humano non possit effici.* Hurtante Senecâ, *Adhibe rationem difficultatibus; possunt & dura molliri, & angusta laxari, & gravia scite ferentes minus premere.* P. Joannes Rhò, ut demonstraret, Societatis JESU Patres cunctis Regulis, summâ S. Ignatii, Patriarchæ sui, prudentiâ ordinatis, non tantùm maximâ fortitudine & energiâ, sed & admiranda facilitate ac dulcedine obsecundasse, eandem machinæ mathematicæ symbolo est usus. *Vitem perpetuam* inquit, *Mathematici machinamentum appellant, quod lentissimè ac minimo strepitu sese convolvens, nullo operosiore trochlearum molimine, immania nihilominus pondera, quàquam pueris circumagatur manu, in altum subvehit, mirantibus, qui abditam artis vim, ac validissimum opificis ignorant ingenium.* Porrò amoris, ceu machinæ prodigiosæ, beneficio, gravissima quævis onera mitam induunt facilitatem. *Machina cordis vis amoris*, inquiebat S. Gregorius Papa, ab Hugone Carensi citatus.

Industria

Cass. apud Lips. l. 3. admir. c. 25. Senec. l. de Tranquill. anim. c. 10. P. lo Rhò de Var. Virt. Hist. lib. 5. c. 2 fol. 544.

Amor.

Hug. Caren. in Psal. 24.

161. In instrumento tractorio cernere licet, funes, uti & trochleas, motibus penitus contrariis moveri; aliis nimirum sursum, & aliis deorsum tendentibus: hæc tamen illorum contrarietas ad eundem ponderis sublevandi finem conducit. Unde lemma; CONTRARIÆ UNUM. Haud aliter calor & frigus, humiditas & siccitas, cæteræque contrariæ elementorum proprietates ad tutius universi, omniumque individuorum conservationem mirificè deserviunt. Ita omninò etiam consolationes & calamitates, quantumvis inter se oppositæ, promovendo homini justo plurimùm levaminis conferunt. S.P. Augustinus; *Fortis omnibus bene utitur; amico ad rependendam gratiam, inimico ad patientiam, quibus potest ad beneficentiam, omnibus ad benevolentiam.*

Contrarietas.

S. Aug. de vera Relig. cap. 47.

162. Instrumento, ponderibus levandis destinato inscripsère; MINIMO QUOCUNQUE JUVANTE. Innuebant videlicet, auxilium, quantumvis exiguum, nonnunquam ad res maximas perficiendas plurimùm conferre. Atque adeò, ut benè dixit P. Joannes Sylveira, *Ad gloriosos triumphos non solùm magna, sed etiam parva conveniunt.* Hæc veritas tot firmata experientiis, meo Concanonico S. Joanni Bridlingtoniensi persuasit, quòd res quasvis minimas, in Ordinis sui constitutionibus propositas, exactissimè observârit; probè gnarus, illas tametsi opinione nostrâ exiguas, spiritui nostro sublevando mirificè deservire. De illo in hæc verba testatur Surius, *Disciplinæ monasticæ tam fuit exactus cultor, ut nec minima constitutionis negligeret, quod idem etiam suis fratribus tu supremo spiritu attentius commendavit.* Porrò in sacris Litteris, quævis non modò periodus aut sententia, sed minimi etiam apices grande pectori nostro, ad infinitam beatitatem evehendo, adjutorium subministrant. Testis in hanc rem locuples S. Cyrillus Alexandrinus, ait; *Nihil ita parvum in Sacris Scripturis invenitur, quod magnum nobis utilitatem non pariat.*

Auxilium

Jo. Sylv. l. 4. in Evang. c. 12. n. 101

Minimorum cura.

Sur. 10 Octob. cap. 4.

S. Scriptura.

S. Cyrill. Alex. l. 2. in Jo.

163. Idem superioris numeri Emblema inscriptionem subjunctam habet; VIS SINE VI. Eadem Eloquentiæ est efficacitas, quæ auditorum animos in persuadentis sententiam suavissimè compellit. Gratia quoque Divina voluntatem nostram sine adhibita violentia in sui obsequium trahit. Eò enim illa Sacri Epithalamii verba collineant; *Trahe me, post te curremus.* Et illa S. Joannis; *Nemo potest ad me venire, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum.* Augustissimè S. Augustinus; *Noli cogitare, te invitum trahi; trahitur animus & amore. &c.*

Eloquentia. Gratia Dei.

Cant. 1. 3. Joan. 6. 44. S. Aug. Tra. 26. in Jo.

164. Instrumentum, gravissimis ponderibus mirâ facilitate sublevandis deserviens, epigraphen tenet; PARUM OPIS EXTERNÆ. Duobus modis intelligendam se offert hæc inscriptio. Primò quidem, quòd machina illa totam operationem non solâ se perficiat, sed insuper exterum aliquem, quantumvis levem, hominis influxum & cooperationem requirat. Hanc ipsam methodum in animabus, ad æternam salutem sublevandis, Deus observat: tametsi enim gratia præveniens, excitans, concomitans, & congrua, ceu totidem cœlestes machinæ, miram operandi facilitatem ac energiam subministrent: exigunt tamen parùm opis externæ; voluntatem nimirum liberi arbitrii nostri cooperationem: hic enim quamlibet infirmus noster labor, cum gratia Divina ad prodigiosum justificationis & salutis opus perficiendum concurrit. *Liberum arbitrium*, loquit Cornelius à Lapide, *gratiæ cooperatur excitanti, ejusque influxui supernaturali in opus supernaturale concursum præbet naturalem, sibi suaque naturæ viribus commensuratum.* Alterò verò modo emblematis hujus epigraphe intelligi potest, quod, sicuti machina illa ad immania quævis pondera sublevanda exteriore adjutorio parùm aut nihil indiget, ita hominis sapientis virtus sibimet adeò sufficiat, ut exterâ aliorum beneficentiâ vix quidquam opus habeat. Seneca testatur; *Sapientem se ipso esse contentum: sed tamen* subjungit, *& amicum habere vult, & vicinum, & contubernalem, quamvis sibi ipse sufficiat.* Et paulò post; *Sapiens se contentus est, non ut velit esse sine amico, sed ut possit. &c.*

Gratia Dei.

Cor. à Lap. in 2. Cor. 6. 3. v. 5.

Seipso operari.

Senec. Ep. 9

165. Carolus Bovius symboli loco machinam tractoriam figuravit, quæ ingens aliquod saxum sublevaturi, crassum funem, in complures orbes contortum, eidem circumplicabat; addito Lemmate, NON UNO ATTOLLITUR ORBE. Ita nimirum ad durum ac perversum hominis pectus, è terra attollendum, summis laboribus ac tolerannâ maximâ opus est. S.P. Augustinus; *Vincere consuetudinem dura est pugna. Moles imposita sepulchro, ipsa est vis duræ consuetudinis, quâ premitur anima.* Et S. Isidorus; *Difficile est, peccati consuetudinem vincere: pravus usus vix abolitur: assidua consuetudo vitium in naturam vertit. Animus, sceleribus astrictus, vix ab eis divelli potest.*

Peccator conversio difficilis.

S. Aug. in Ps. 30. S. Isid. lib. 1. Soliloq.

MICROSCOPIUM.

Cap. XIII.

166. Microscopii beneficio res quasvis minimas ac vilissimas exactissimè distinguere licet; hæ enim, intra illud repositæ, in molem adeò grandè excrescere existimantur, ut unicum milii granulum in grande crocodili ovum; minimam vitri particulâ in ingentem crystalli massam & unicam formicam in elephantem, metamorphosi non minùs jucundâ quàm admirandâ, commutatam videas. Unde D. Alphonsus Puccinellus Abbas, Canonicorum Regularium, & Academicus inter Incom-

Incompositus Fanenses Animatus, Microscopio inscripsit; ET MINUTISSIMA QUÆQUE. Ita Christus Judex humanas actiones, quamvis minutissimas, distinctissimè perspiciet. *Quoniam*, teste S. Matthæo, *omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii*, Justus Lipsius, *Deus*, inquit, *nostros sensus rimatur, & verba nostra veluti in auraria trutina pendit*. Cæterùm, ne Emblematis hujus sensum, ab Authore suo intentum, reticeam; magnum utique vivacis ac pulcherrimi ingenii argumentum est, si etiam minutis rebus contemplandis operam & industriam suam applicet. Opportunè Lipsius; *Suave est, in minimis etiam vera scire*.

Christus Judex. *Matt. 12. 36.*

Lips. lib. de una Relig. Scientia.

Lips. lib. 1. Polit. dial. 2.

167. Abbas Certanus microscopio inscripsit; MINIMA GRANDESCUNT. Oratoris hæc idea est, cujus eloquentiâ videntur Pygmæi excrescere in Gigantes. Porrò homo lividus, iracundus, aut alio quovis maligno affectu dementatus, alienos defectus utut minutissimos, instar enormium trabium extollit & aversatur. In hanc rem S. Petrus Chrysologus; *Imperfectis oculis GRANDESCUNT FORMÆ, turbantur species, res falluntur ipsa, quia non jam visionem capiunt, sed adhuc umbram sustinent visionis*. Huic sententiæ suffragatur Plutarchus; *Quandoquidem*, inquit, *ut per nebulam corpora, ita res per iram APPARENT GRANDIORES*. Cæterum etiam carnales nostri oculi, nimium quantum defectuosi, voluptates terrenas, se ipsis vilissimas & minimas, instar maximarum æstimant.

Eloquentia. Malevolentia.

S. Pet. Chrys. serm. 176.

Plut. lib. de non irascendo.

168. Res quævis minimæ, in microscopio conclusæ, incrementum penè centesimum accipere, & instar maximarum repræsentari videntur. Nulla verò miri hujus ludibrii alia est causa, quàm parvulum vitrum, ad microscopii fores cooperiendas insertum. Unde P. Certanus lemmatis loco subscripsit; CHI MI COPRE, MI SCOPRE. Id est; QUOD ME TEGIT, DETEGIT. Ita humilitas, dum virtutem suam abscondere nititur, eam aspectu maximam efficit. Unde hortatur Magnus Augustinus; *Esto humilis in humili Deo tuo, ut sis excelsus in glorificante Deo tuo*. Cæterum Emblematis hujus epigraphen subministrabat Regia Sabaudiæ Princeps, Christina Borbonia, Ludovici XIII. invictissimi Galliarum Regis Soror. Cùm enim primaria quædam ex ipsius gynecæo pedissequa, cui Petræ nomen, vitâ excessisset; & complura nobilissima ingenia illius tumulum diversis epitaphiis ac characteribus exornâssent; Regia Princeps, auditis omnibus illorum sententiis, acutè subjunxit; Nostra illa pedissequa, Petræ nomine insignita, hodieque sub funebri petra recumbens, opportunam hanc epigraphen præferat; *Quæ me tegit, detegit*.

Humilitas. *S. Aug. in Ps. 30.*

169. Vitrum, microscopio præfixum, res quasvis se ipsis millies majores repræsentat; ut adeò oculis nostris splendidè illudat, sitque fraudibus & mendaciis plenum. Nihilominus tamen fallacis hujus instrumenti beneficio res minimas, & ob nimiam suam tenuitatem ab oculis nostris absconditas, distinctè perspicere licet. Unde Carolus Bovius Microscopium hoc lemmate insignivit; VERITAS EX MENDACIO. Haud rarò accidit, falsa quædam delicta maligno ac mendaci aliorum ore in viros sanctos spargi: at hæc ipsa, si ad veritatis lancem pro tribunali examinentur, ingentem illorum sanctimoniam, hactenus ignotam, mirificè propagant, omniumque applausui manifestam faciunt; uti exemplo suo expertus est S. Ignatius Loyola. S. Jo. Chrysostomus; *Talis*, inquit, *est conditio falsitatis vel erroris, ut etiam nullo sibi assistente consenescat ac defluat; talis autem è diverso veritatis status, ut etiam multis impugnantibus suscitetur & crescat*.

Bonum ex malo.

S. Io. Chrys. in Homil. 3. de laud. Paul.

PERPENDICULUM.
Cap. XIV.

170. PErpendiculum, genuinum hominis perspicacis ac prudentis symbolum, epigraphen præfert; ÆQUA DIGNOSCIT. Hanc prærogativam à Deo unicè expetiit Rex Salomon, quando sub regni initium nullam aliam intellectui suo felicitatem desideravit, nisi ut quosvis ambiguos hominum eventus ex æquo discernere, eosque opportuno judicio ac justa sententiâ dirimere posset. *Dabis ergo*, inquiebat ad Deum, *servo tuo cor docile, ut populum tuum judicare possit, & discernere inter bonum & malum*. Ubi, interprete Abulensi, *non solum volebat Salomon habere aptitudinem ingenii ... hoc quod susciperet disciplinam* speculativè; *sed volebat habere cor actualiter doctum & sapiens, ut posset* practicè *ex tunc judicia prudentissima dare*, ut judicare possit populum tuum, *id est, definire legitima, & contentiones forales*; & discernere inter bonum & malum *Istud est quantum ad genus deliberativum, quod non est in judiciis, sed in eis quæ agenda sunt, & occurrunt homini multa difficultates: & circa has magnâ prudentiâ opus est, ut sciat quid eligendum sit, & quid bonum vel malum esse possit*.

Prudentia.

3. Reg. 3. 9. Abul. in hunc loc. q. 5.

171. Bartholomæus Rossius grandem S. Caroli prudentiam, quâ res omnes obliquas ac difficillimas complanare noverat, perpendiculo non absimilem dixit; addito lemmate, OMNIA ÆQUAT. Ea ipsa veri Principis aut Prælati rectitudo esto, sciatq; subditos suos præmiis ac suppliciis ex æquo dirigere. Arnobius. *Magnarum est mentium*, inquit, *pari pendere cunctos lance, & individuam cunctis benevolentiam exhibere*. Et S. Clemens Alexandrinus, *Eorum, quæ à Moyse dicta sunt de justitia, compendium fecit Pythagoras dicens*? Stateram non esse transiliendam. *Hoc est, non prætergrediendam esse æqualitatem, quæ versatur in distributionibus, honorando justitiam*. Cumprimis tamen epigraphe illa mortis est propria. Enimverò teste Senecâ; *Æquat omnes cinis. Impares nascimur, pares morimur*. Haud aliter de morte canit Horatius;

Princeps justus.

Arnob. lib. 6. advers. gent.

S. Clem. Alex. lib. 5. Stromat.

Mors.

Æquo pulsat pede pauperum tabernas,
Regumque turres.

Et rursus;

——————*Æqua tellus*
Pauperi recluditur
Regumque pueris.

Senec. Ep. 91. Horat. lib. 1. ode 4. Idem lib. 2. ode 18.

QUADRANGULUS.
Cap. XV.

172. ILlustrissima Littarum familia abacum lusorium quadrangulum, in alternantes nigras & deauratas mandras decussatim distinctum, in armis suis gentilitiis præfert. Unde, Comite Alphonso Littâ in Archiepiscopum Mediolanensem consecrato, Juridica Civitatis illius Academia quadrangulum aureum Emblematis loco suspendit; addito Illustrissimi D. Caroli Scotti lemmate; QUADRAM AD REGULAM. Ipsissima hæc lemmatis verba è Regum fastis habentur mutua, ubi inter innumera alia ornamenta, quibus Salomon templum suum excolucrat, etiam hoc recensetur; *Operuit omnia laminis aureis opere QUADRO AD REGULAM*. Mens verò Emblematis erat, optimum illum Archiepisco-

3. Reg. 6. Justus.

pum non sibimet tantum integerrimam ac perfectissimam virtutum omnium esse normam, qualem his omninò verbis describit Ausonius;

Vir bonus & sapiens justo se examine pensat,
Ne quid hiet, ne quid protuberet, angulus æquis
Partibus ut coeat, nil ut deliret amussis.

Sed insuper exemplo suo subditis omnibus instar regulæ deservire, ad quam operationum suarum rectitudinem examinare possint. *Sic enim*, asserente Venerabili Bedâ, *solùm suos auditores fidem & opera justitiæ docere sufficiunt, dum ipsis prius sacris paginis edocti, diligenter quæ sit fides tenenda, quo virtutum calle incedendum, certâ definitione veritatis didicerunt.* Et paulò post; *Neque sanctuarium Domino ædificant, qui docere alios regulam, quam ipsi non didicère, conantur.*

Beda lib. de Templ. Salom. cap. 4.

173. Quadrata seu cubica figura, quoquo versum jacta versataque fuerit, recta semper consistit; quippe quatuor duntaxat lineis, & totidem angulis semper descripta. Unde lemma, AD NORMAM UNDIQUE. Origines hâc icone Prophetarum & Apostolorum volumina significabat, quæ à vitiis omnibus expurgata, quadratam undique perfectionem continent, simulque regulæ opportunissimæ loco deserviunt, ad orbem universum emendandum, corrigendumque. *In his solis vera continetur sapientia*, inquit ex Originis sententia Pierius Valerianus, *utpote quæ vitiis omnibus resectis, excisisque, quadratum vitæ justitiæ tenorem, & ex omni parte liberatum præseferant.* Eadem imago etiam hominum Apostolicorum est propria, qui vitæ suæ exemplo, ceu normâ justissimâ ac undique æquali, alios omnes ad virtutis lineam dirigunt. *Est ergò justitia quadrata*, inquit apud Joannem Cartagenam S. Clemens Alexandrinus, *omnis ex parte æqualis, & similis in verbo, in facto, in abstinentia à malis, in beneficentia, in perfectione cognitionis, nusquam alio modo claudicans.*

Evangelium. — *Pier. Valer. lib. 39.* — Justus. — *Io. Carteg. Hom. 15. §. 3. Tom. 4.*

174. Figura cubica, in quamcunque partem, dexteram vel sinistram, anteriorem vel posteriorem, versata; recta semper & æqualis persistit. Unde lemma; STAT SEMPER IN RECTO. Ita anima justa inter omnes tumultuantis mundi, ac insultantium malevolorum impetus, nunquam non in amando & æqualis & erecta perseverat. In rem nostram opportunissimè Magnus Augustinus; *Attendite similitudinem quadrati lapidis; Similis debet esse Christianus: in omni tentatione sua Christianus non cadit, & si impellitur, & si qua vertitur non cadit: nam quadratum lapidem quocunque verteris, stat. Sic ergò conquadramini ad omnes tentationes parati: quidquid impulerit, non vos evertat: stantem te inveniat omnis casus.* S. Ambrosius illa Apocalypsis verba interpretatus, *Civitas in quadro posita est*, ait; *Per quadraturam civitatis perfectio designatur. Quadratum quippe lapidem in quamcunque partem verteris, rectus stabit. Et si quadratum lapidem, aut aliud, quidquid quadrari potest, diligenter inspexeris, perfectionem Ecclesiæ in eo esse depictam deprehendere poteris.* His subscribit Achilles Bocchius erudito poëmate;

Justus. — *S. Aug. in Ps. 86. v. 1.* — *S. Ambr. in Apoc. 21. 16* — *Bocch. Symb. 48.*

Heroi meritò sedes quadrata dicatur,
RECTUS enim SEMPER CONSTITIT ille sibi.

175. Lapis quadratus, in planitiem devolutus, conquiescit, ac firmus persistit. Lemma; UNDIQUE FIRMUS. Ita homo sapiens ac virtuosus, quantumvis acerrimè exagitatus, in operationibus ac propositis suis laudabilibus constans perseverat. Quamobrem Cebes, fortunæ volubilitatem significaturus, eam rotundo lapidi insidentem depinxit; Sapientiam verò, veluti individuam firmitatis & constantiæ comitem, in quadrato statuit. Simonides Poëta Græcus, dixit; *Bonum virum esse, verè difficile, manibusque, & pedibus, & mente quadratum.* Aristoteles quoque, cum in Ethicis, tum in Rhetorica, hominem virtuosum saxo quadrato non absimilem dicit; quippe qui firmo & stabili animo insignitus, omnes adversantis fortunæ impetus, ridere novit. Ad hoc propositum exquisitè Venerabilis Beda, *Quadratum omne*, inquit, *quocunque vertitur, fixum stare consuevit, Cui nimirum figura corda assimilantur electorum, quæ ita in fidei firmitate consistere didicerunt, ut nullâ occurrentium rerum adversitate, nec ipsâ etiam morte, à sui rectitudine status possint inclinari.*

Constantia. — *Beda lib. de Templ. Salo. cap. 4.*

QUADRANS ASTRONOMICUS.

Cap. XVI.

176 Quadrans astronomicus epigraphen tenet; COELESTIUM INDEX. seu; COELESTIA SCANDERE DOCET. Patres spirituales, Theologos, & Prædicatores hæc imago concernit, qui digito versus cœlum intento, directam illius assequendi semitam commonstrant. De S. Paulo testantur Apostolorum Acta. *Introgressus synagogam, cum fiducia loquebatur per tres menses, disputans & suadens de regno Dei: Puta*, inquit interpres P. Cornelius à Lapide, *de regno cœlorum, deque modis & viis, quibus ad illud tendere debemus.* Quadrantis astronomici symbolo etiam Sacram Scripturam intelligere licet, cujus adminiculo cœlum scandere discimus. S. Gregorius Papa; *Scriptura sacra ostendit altitudinem in promissione præmiorum, ostendit horribilem aspectum in terroribus suppliciorum. Recta est enim in præceptis, alta in promissis, horribilis in minis.*

Prædicator. — *Act. 19. 8.* — *Corn. a Lap. in hunc loc.* — S. Scriptura. — *S. Greg. Hom. 9. in Ezech.*

177. Quadranti astronomico inscripsêre; FIRMO INTUITU REPERIT. S. Joannes Evangelista accommodatè ad hanc ideam à Magno Augustino cognominatur *Sublimium Prædicator, & lucis æternæ atque internæ fixis oculis contemplator.* Atque adeò grandis ille Apostolus, res cœlestes irretortis ac firmis oculis contemplatus, arcana invenit, nemini alteri pervia: & certè, ne de hac Joannis perspicacia quidquam dubites, quando Christus redivivus & immortalis supra maris Galilæi littus comparuit, nullus è cæteris Apostolis illum agnovit; *Non tamen cognoverunt discipuli quia JESUS est.* At caligantibus iis omnibus, soli Joanni erat cognitus; unde *Dixit discipulus ille, quem diligebat JESUS, Petro: Dominus est.* In hunc locum S. Cyrillus Alexandrinus, *Joannes*, inquit *propter mentis puritatem & cordis oculorum acumen, ad intelligendum erat aptissimus.* S. Hieronymus; *Non sciebant Apostoli, quis esset: solus Virgo Virginem agnovit.* Et S. Petrus Chrysologus, *Primus qui diligitur videt, quia semper amoris oculus acutius intuetur, & semper vivacius, qui diligitur, sentit.*

S. Joannes Evang. — *à August.* — *Ioan. 21. 7.* — *S. Cyril. Alex. in hunc loc.* — *S. Hier. li. 1. cont. Iovin.* — *S. Pet. Chrys. serm. 78.*

178. Fuit, qui quadrantem hoc lemmate insigniret; SUPREMA METITUR. Sacræ Theologiæ, uti & Astrologiæ, hoc symbolum est, quæ vel in penetrandis arcanis Divinis; vel in superiorum sphærarum siderumque numero, vastitate, revolutionibus, aspectibus, ac influxibus repræsentandis occupantur. Philosophiæ nomine Theologiam describens Tullius, ait; *Philosophia est disciplina, omnium rerum Divinarum & humanarum rationes investigans.*

Theologia Astrologia. — *Cicero lib. de Univers.*

RECULA

REGULA QUADRATA.

Cap. XVII.

Christus Judex.

Psal 74. 3. Virgil. 1. Æn v. 546

179. Scipio Bargalius Regulæ quadratæ subscripsit; RECTI, ET OBLIQUI MENSURA. Ita Christus Judex non obliquas tantùm & injustas, sed sanctas quoque ac justas hominum operationes ad infinitæ rectitudinis suæ dimensum explorabit. Ipsummet Vatis Regii ore testantem audi; *Cùm accepero tempus, ego justitias judicabo.* Quin, nec ipsum etiam Poëtam id fugiebat;

Si genus humanum, & mortalia temnitis arma:
at sperate Deos memores fandi, atque nefandi.

Senec. lib. 4 de Benef. c. 12.

Regula Religiosorum.

Beda Tom. 8. Com in bort de Tran

Cæterum, quia Bargalii lemma nonnihil illis Senecæ verbis, quibus legem describit, affine est; *Legem dicimus justi, injustiq; regulam esse*, Idcircò normâ hâc quadrata Religiosorum regulas significare licet; quæ eò unicè collineat, ut res quasvis fugiendas sectandasque edoceret. Venerabilis Beda; *Regula*, inquit, *dicuntur a regendo, eò quòd nos regant, docendo, quid vitare, quid facere debeamus.*

Regula.

S. Hier in Galat. 6 16

180. Regula quadrata, muro aut ligno applicata, epigraphen tenet; SIC NON DECIPITUR. Ita operationes nostræ, ad legis Divinæ, aut rectæ rationis dimensum exactæ, nunquam in ullum errorem deflectere possunt. S. Hieronymus, in illa Apostoli verba commentatus, *Quicunque hanc regulam secuti fuerint, pax super illos*; ait, *Ad normam omnia diriguntur, & utrum prava rectave sint, cùm regula apposita fuerit, arguuntur. Ita & doctrina Dei, quædam quasi norma sermonis est, quæ inter justa judicat, & injusta.*

Deus.

Psal 17. 26. Senec. lib. de Provid. c. 2.

Par pari reddere.

181. Regula quadrata, ligno lævigato adhibita, epigrapheo monstrat, RECTA RECTIS. Ita Deus bonus bonum, amicis amicum, & rectis rectum se exhibet. In rem præsentem David; *Cum sancto sanctus eris, & cum viro innocente innocens eris, & cum electo electus eris.* Et Seneca; *Patrium habet Deus adversus bonos viros animum, & illos fortiter amat.* Atque adeò Divinam suam beneficentiam ad servorum suorum conditiones ac merita dimetiri solet. Hîc, obsecro, Dei Filium eo omninò habitu paulisper consideres velim, quo Palæstinam circuiens, oculos in Zachæum, staturâ pusillum, contemptibilem, & avarum, unicè defigebat. *Et suspiciens JESUS vidit illum.* Quid enim, inquies, vultus Divinus cum homuncione pygmæo & usurario; At vicem meam doctè & acutè subiens Beda, respondit; *Vidit JESUS videntem se, quia elegit eligentem se, & amavit amantem se.* Zachæus enim Christi videndi desiderio ita exundabat, ut ardori suo nonnihil temperaturus, in arborem sycomorum exilierit. Unde Christus mutuam illi vicem rependere volens, aspicientem aspexit, amantem amavit, & servum adeò promptum favore amplissimo est complexus.

Luc. 19. 5.

Beda lib. 5. cap 77. in Luc.

SPECULUM CYLINDRICUM.

Cap. XVIII.

182. Speculum cylindricum, ceu columella vitrea, species omnes, in vicinis objectis sparsas, colligit, & intra sinum suum unitas repræsentat. Unde Dominus Soldatus Abbas, Academicus inter Incompositos Fanenses Confusus, Symboli loco cylindrium illum præfert, qui varias literas, supra pettam sparsim descriptas intra se collegit; cum lemmate, characteribus indito; ARCANO SECERNIMUR. Innuebat, nî fallor, Dominos illos Academicos, arcano quodam impulsu à reliquorum civium commercio, & à terrestrium negotiorum solicitudine abstractos, in literario illo lyceo congregari, ibique, veluti in vitro lucidissimo, exquisitos ingenii characteres parturire. Porrò Divina providentia homines Apostolicos arcano quodam prodigio è mundo elegit. Dilucidè Christus; *Ego elegi vos de mundo.* De se ipso S. Paulus; *Segregatus in Evangelium Dei.* Et S. Petrus; *Vos autem genus electum.* Innumera alia loca brevitati consulens omitto. Unde S. P. Augustinus monet; *Noli tibi arrogare conversionem, quia nisi te Deus vocaret fugientem, non posses converti.* Cæterùm nobilissimum Speculi cylindrici nomen clarissimo suo intellectu comprimis sibi vendicat P. Benedictus à S. Jacobo Ferrariensis insigne Eremitarum Excalceatorum Ordinis S. Augustini decus; qui vivaci suo acumine è variis S. Augustini Operibus sententias copiosissimas, in Philosophiæ Scholasticæ usum ac methodum accommodatas selegit, easque à Logica exorsus, recepto ordine in *octo libros Physicorum*, in libros *de Cœlo & Mundo*, *de Ortu & interitu*, *de elementis*, *de Anima*, *Metaphysica*, *& Ethica*, itemque in librum *de Amœnitate Philosophica* distribuit, totamque operum molem octo eruditis voluminibus complexus, ea sub *Philosophia Augustiniana* nomine in publicam lucem edidit. Nec his contentus, Sacram Theologiam, eâdem omninò methodo collectam, molitur, eamque, in duo volumina distinctam, suo tempore publici juris facere cogitat. Id quod laudatissimis voluminibus etiam ante hac præstitêre noster D. Nebridius à Mindelheim, Canonicus Regularis Claustro Neoburgensis in Austria, Mattheus Hauzeur Franciscanus, & alii complures. Quamobrem sententiæ à præstantissimis his Philosophis ac Theologis è Magno Ecclesiæ lumine S. P. N. Augustino collectæ, in ordinem distributæ, & non sine acumine explicatæ, pro meritis suis hanc Emblematis præsentis epigraphen, veluti sibi propriam, enuntiant; *Arcano secernuntur.*

Solitudo literatorum.

Electio Justorū.

Joan 15. 19. Rom 1. 1.

1. Pet 2. 9. S Aug in Psal. 84.

183. Corporis humani, aliarumve quarumvis rerum figuræ ac imagines, se ipsis deformissimæ, si intra speculum cylindricum colligantur, formam venustissimam induunt. Unde lemma; INFORMIA FORMAT. Hominis prudentis est proprium, res quasvis intricatissimas felici successu evolvere, ac in formam exoptatam contrahere. Justus Lipsius; *Vide saeculum hoc: turbidum est, res magna in motu & expectatione. Quid tam necessarium, quam rebus magnis magnos item viros admoveri, qui administrent feliciter & gubernent!*

Prudentia.

Lips Cent. singul Ep. 14.

TABULA GEOGRAPHICA.

Cap. XIX.

Sapientia Dei.

Heb 4. 13.

184. Lucarinus Tabulam Geographicam Emblematis loco suffixit, cum dicto; UNO ASPECTU. Infinitam nimirum Sapientiæ Divinæ perspicaciam innuens, quæ uno solo obtutu res omnes, in terra ac cœlo contemplandas, penitissimè distinguit. Dilucidè ad Hebræos suos Apostolus; *Et non est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus. Omnia autem nuda & aperta sunt oculis ejus*, quod interprete Dionysio Areopagitâ, hoc sensu intelligas, *Non quòd per speciem singula consideret, sed quòd UNO causæ COMPLEXU omnia sciat & contineat.* S. P. Aug. de Patre ac Filio æterno differens, *Omnia*, inquit, *quæ sunt in eorum scientia, in eorum sapientia, in eorum essentia, unusquisque eorum simul videt: non*

Dion Areop de Divin Nom cap 7 S Aug l 15. de Trinit. cap 14.

particu-

particulatim aut sigillatim, velut alternante conspectu hinc illud, & inde huc, & rursus huc, & rursus inde vel inde, in aliud atque aliud, ut ubiqua videre non possit nisi non videns alia: sed, ut dixi, SIMUL OMNIA VIDET, quorum nullum est, quod non semper videt. Eandem tabulam geographicam extremi judicii ideam dixerim; sicuti enim in illa omnes Provinciæ, omnia regna, totaque Oceani vastitas uno oculi jactu, ac veluti compendio, penetrantur, ita coram extremo tribunali omnes omnium hominum cogitationes & operationes, sive bonas sive malas, *uno aspectu* pervidere licebit. S. Basilius; *Non confusè aut summatim & indigestè res ipsæ cernentur: sed singula per partes, ut se habeant, velut in pictura usque cernentur. Neque ea solum, quæ in apertum opus prorupêre, verùm & quæ sine effectu operis in animi tabula inscripta fuerint cogitationes.*

Judicium extremũ.

S. Basil. de vera Virg.

185 Tabula geographica, universam terræ ac Oceani vastitatem intra unius angusti globi aut chartæ spatium cogens, epigraphen reddit; IMMENSUM MINIMIS ARCTAT. Species sacramentales, Divinam immensitatem intra unius exiguæ orbitæ terminos constringere solitæ, hoc symbolo demonstrantur. Concinnè in rem præsentem canit Andreas Biancus;

Euchari-stia.

Bianc. lib. 1. Epig. 50.

> *Est Deus, immenso quem non capit orbis in orbe.*
> *Est orbe non parvo, quem simul ore capis.*
> *Cur mundo haud capitur, sicque angustatur in ore?*
> *Non etenim in mundo Verbum, ut in ore, sapit.*

Porrò etiam in angusta intellectûs humani peripheria res quasvis maximas & immensas reperire est. Justus Lipsius *Omnia, quæ in mundo sunt, homo continet, & in capaci illa mente gestat.* Idipsum de quovis volumine historico pronuntiat idem Lipsius; *In historia,* inquit, *non unius aut urbis exempla, sed omnium temporum, omnium gentium, quasi in diffuso theatro, res gestæ spectantur.*

Intellectus humanus.

Lip. lib. 1. Po. ii. diss. 1.

Historia.

Idem lib. 1. Oper. critic. Epist. 24.

186. Charta cosmographica in unica exigua macula totam Oceani vastitatem; in aliquot angustis lineis amplissimam Provinciam; & in unico puncto maximam civitatem repræsentat. Unde illam Franciscus Raulinus hoc lemmate insignivit. IN PARVO CERNUNTUR MAGNA. Odoardi Farnesii, Parmensium Ducis, honorem hæc imago loquebatur; quod in rebus etiam minimis summam animi sui magnitudinem fecerit perspicuam. In rem præsentem testatur S. Hieronymus, *artificium Divinum è tenuissimis quibusvis animalculis, ut apibus, culicibus, formicis &c mirificè resplendere.*

Parvæ res mirabiles

S. Hieron. Ep. 1 ad Heliod.

187. Joannes Orozcus refert, illustrem quandam Hispaniæ familiam symboli loco mundum, tabulâ geographicâ expressum, tenere; cum dicto, TODO ES POCO. Id est, SUNT OMNIA PARUM. Innuit videlicet, totum Mundum nihili ab illo æstimari, qui Deo gaudere cupit: sanctaenim & generosa anima, nullis unquam terrenis deliciis; quin, nec ipso universo mundo, sed solâ Dei præsentiâ exsaturari potest. Unde hortatur Magnus Augustinus; *Vivamus benè, mundum contemnamus, nihil nobis sit omne quod transit.* D. Ascanius Ordeus Abbas, ac Concanonicus meus, inter cæteras suas morales Odas canit;

Mundus est nihil æstimandus.

S. Aug. serm. 51. de Temp. cap. 5.

> *Non può sferico il mondo empir già mai*
> *L'alma triangolar benche una sia,*
> *Sol può bear a pien l'anima mia*
> *Quel uno sol, c'ha triplicati rai.*

Eodem Emblemate Magistratum, aliamve personam avaritiâ inexplebilem, significare licet. Verissimè Eccles. *Avarus non implebitur pecunia.* Et Horatius;

Avarus.

Eccl. c. 5. Horat. l. 3. Oda. 24.

> ——— *Scilicet improba*
> *Crescunt divitiæ, tamen*
> *Curtæ nescio quid semper abest rei.*

188. Summam rerum terrenarum omnium vanitatem tabulæ geographicæ symbolo dignoscendam propones; addito lemmate, TODO ES NADA. Id est, OMNIA NIHIL. Testatissimè Eccles. *Vanitas vanitatum & omnia vanitas*, Tertullianus; *Omnia imaginaria in sæculo, & nihil veri.* Et D. Ascanius Ordeus Abbas, superiore numero citatus;

Bona mundi vana.

Eccles. 1. 2.

Tertull. de corona Milit. cap. 13.

> *O di stolto mortal vani pensieri!*
> *Locar sua speme in questo mondo immondo,*
> *Molto promette, e null' attende il Mondo,*
> *E sono i doni suoi finti e non veri.*
> *Lucidi inganni son le gemme, e gli ori,*
> *Apparenti chimere i fasti humani,*
> *I titoli d' honor fantasmi insani,*
> *Vil fango le ricchezze, ombre i tesori.*
> *Il tutto, è vuoto, è solo un picciol punto*
> *Tutta la terra, e pur tù l' assorigli,*
> *E con mille d' honor punti, e puntigli,*
> *Per un punto librar vuneggi appunto.*
> *Folle che siegue l' ombra, e pasce il vento.*
> *E vanitade il grandeggiar d' Arride,*
> *E savoloso il faticar d' Alcide,*
> *E la Nestorea età scarso un momento &c.*

TELESCOPIUM.

Cap. XX.

189. TElescopii beneficio res dissitas ut propinquas intuemur. Lemma; IN DISSITA FERTUR. Ita Historicorum volumina postero orbi vetustissima quæque Majorum facinora ob oculus statuunt, eaque vel imitanda, vel detestanda proponunt. Porrò illam telescopii indolem plerique hominum congenitam habent, qui domesticis suis vitiis identidem connivere soliti, exteros duntaxat aliorum mores sibi præsentes sistere, & crisi acerrimâ perstringere consueverunt. Gravi invectivâ Christus; *Quid autem, inquit, vides festucam in oculo fratris tui & trabem in oculo tuo non vides*; Criticos quosdam Anachoretas opportuno apologo correxit Abbas Prior. Nam saccum multâ implens arenâ, conjecit in tergum, modicam autem sportam, parùm arenæ continentem, manu ante se gustabat, rogatus cur hoc faceret? respondit: *Saccus ille, qui multum habet arenæ, mea peccata sunt: & quoniam multa sunt, posui ea supra dorsum, ne doleam pro ipsis & plorem: ista autem arena, modica peccata sunt istius fratris, & sunt ante faciem meam, & in ipsis exerceor judicans fratrem.* Abbas Pastor hanc vitæ regulam alteri dedit; *Nullum sperna neque condemnes & nulli obloquaris, & Deus præstabit tibi requiem, & erit sessio in a sine perturbatione.* Hoc hominum genus eleganter perstringens Horatius canit;

Historici Critici.

Matth. 7.

Vita Patrũ lib. 5. libel. 9. nu. 9.

Ibid. nu. 1.

Horat.

> *Cùm tua pervideas oculis malè lippus inunctis,*
> *Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum,*
> *Quàm aut aquila, aut serpens Epidaurius?*

TETRAEDRUM.

Cap. XXI.

190. INstrumentum hoc mathematicum, quatuor triangulis æqualibus & æquilateris contentum, à Lucarino epigraphen recepit; UTCUNQUE SURSUM. Ita hominis justi anima inter omnes

Justus

omnes fortunæ sive blandientis sive adversantis insultus,erecta semper,ac versus Deum sublevata persistit.S.Ambrosius; *Hac prima virtus,ut non frangaris adversis , non extollaris secundis: ut in afflictione non relaxes intentionem,nec desperationem induas ; sed omnia noveris Divinæ misericordiæ deputanda.* Hanc doctrinam, theoricu S.Ambrosii calamo expressam,S Cyprianus,Martyr invictissimus, in praxim deduxit: nam violentâ hostium tyrannide hotreo dum jactatus,candidè affirmavit , se spiritu, ceu nobilissimâ sui parte,versus Deum assiduò immobilem ac erectum perstitisse.Unde ad Demetrianum , Judicem crudelissimum, & fatalem Christianorum hostem,scripsit : *Viget apud nos spei robur, & firmitas fidei , & inter ipsas seculi labentis ruinas erecta mens est,& immobilis virtus, & nunquam non lata patientia,& de D. o sucese.a per anima secura.*

S. Ambr. in Psal. 1.
S. Cyprianus ad Demetr.

TRIANGULUS.

Cap. XXII.

S.S. Trinitas.

191. SCipio Bargalius triangulum hoc lemmate insignivit; ÆQUALIS UNDIQUE. Genuinum hoc SS.Trinitatis est ectypon , in qua *Qualis Pater,talis Filius,talis Spiritus sanctus , & Patris,& Filii,& Spiritus sancti una est Divinitas,æqualis gloria,coæterna majestas.* Uti in Symbolo suo docet S. Athanasius.Ab hoc nihil alienus S.Fulgentius , ait, *Totus Pater in Filio & Spiritu sancto est, totus Filius in Patre & Spiritu sancto est , totus quoque Spiritus sanctus in Patre & Filio.Nullus horum extra quemlibet ipsorum est : quia nemo alium aut præcedit æternitate aut excedit magnitudine, aut superat potestate.* Ad idem propositum concinnè sacer quidam Cygnus canit ;

S. Fulg. de Fide ad Petrum.

Filius æterno proles æquæva Parenti
Amborum communis Amor,cœli aurea flamma
Spiritus ignipotens,implens ardoribus orbem,
Unum Numen idem tribus,& tribus una voluntas
Majestas,natura eadem,tribus una potestas.

192.Circulus,in trianguli umbilico figuratus , epigraphen tenet ; DATUR VACUUM. Hæc inscriptio,nonnihil obscura,meo quidem judicio rectè in hanc commutatur ; NON UNDIQUE COMPLET.Vel certè,ut meo Concanonico D.Gregorio Brunello placet ; TOTUS NON SUFFICIT ORBIS. Verbis ferè è Juvenali mutuatis ;

Juven. Sat. 10.

Unus Pellæo Juveni NON SUFFICIT ORBIS.

Mundus non satiat. Anima humana.

Mens Emblematis est , hominem,in triangulo illo repræsentatum, tametsi integrum Mundi circulum possideat , nunquam tamen voluntatem & appetitum suum explere posse:anima enim humana,ad Dei similitudinem creata,solius Dei capax existit, neque ullâ re creatâ perfectè unquam exaturabitur. S. Bernardus accomodam huic proposito personã induit; *Cor meum*,inquit,*per multa dispergitur,& huc illucque quærit,ubi quiescere possit.& nihil invenit,quod ei sufficiat,donec ad ipsum redeat.*Et Magnus Augustinus ; *Nihil est,quod animam impleat, nisi tu Deus,ad cujus imaginem est creata.*Et Alibi ; *Satis ostendis, quàm magnam creaturam rationabilẽ feceris,cui nullo modo sufficit ad beatam requiem quidquid te minus est.*Ab augustissimo Parente nihil degenerans Filius devotissimus,Thomas Kempensis,affectu ioregerrimo ait; *Quia tu Domine Deus meus super omnia optimus es : tu solus altissimus:tu solus potentissimus:tu solus sufficientissimus & plenissimus:tu solus suavissimus & solatiosissimus : tu solus pulcherrimus & amantissimus : tu solus nobilissimus & gloriosissimus super omnia,in quo cuncta bona simul & perfectè sunt, & semper fuerunt,& erunt : atque ideo minus est & insufficiens,quidquid præter teipsum mihi donas , aut de te ipso revelas,vel promittis,te non viso,nec plenè adepto. Quoniam quidem non potest cor meum veraciter requiescere,nec totaliter contentari,nisi in te requiescat, & omnia dona omnemque creaturam transcendat.* Opportunè meus D.Gabriel Flamma ;

S. Bern. Med. cap. 9.
S. Aug. Soliloq c. 9. Idem l. 13. Confess. c. 8.
Lib. 3. de Imit. cap. 21. num. 2.
Gab. Flamma nelli sonet. 72.

Non può quetar cosa finita
L'alma capace de l' eterno amore.

Et magis distinctè alius ;

Ampla nimis mea mens,totus non sufficit orbis,
Angustum est,quidquid terra fretumque parit.
Uni pontus alit gemmas ; rato naviget uni
Nauta,uni tellus pignora culta ferat :
Non tamen explebit: Divini scilicet unus
Explevisse potest mentem,animumque Deus.

TUBUS ACUSTICUS.

Cap. XXIII.

195. REcens ac mira est Tubi acustici structura , qui articulatam vocem, intra se receptam , ad quatuor vel plura milliaria propagat. P. Athanasius Kircherus , orbis & ævi hujus litterarii prodigium,testatur , se tubi illius in Monte Eustachiano experimentum cepisse adeò felix,ut solo tubi acustici sono duo hominum millia , tametsi quatuor aut quinque milliaribus à sacello Eustachiano distarent, ad Sacram Pentecostes solemnitatem celebrandam sint convocata.Aliud in hæc omninò verba subjungit,Tubo acustico *mediante,ex arce Eberstorff Cæsar locutus est & mandavit (loquendo tamen ordinariâ voce) Dominus Schaffenberg & à S.Juliano,existentibus in Neugebeu,quidquid voluit,& omnia intellexerunt, perfeceruntq; mandata ibidem.* Unde tubum illum hoc lemmate insignies; IN OMNEM TERRAM. SS. Apostolorum hoc Symbolum est ; nam *in omnem terram exivit sonus eorum,& in fines orbis terræ verba eorum.*Isaiam hortatus Deus,*Clama*,inquiebat,*ne cesses,quasi tuba exalta vocem tuam.*Voluit nimirum Deus concionatorum voces longè latèque ad omnes peccatores sine discrimine propagari.*Clamare ergò jubemur*,inquit in illum locum S.P. Augustinus,*& vehementer clamare. Ne pareas*, inquit,*id est,peccatoris iniquitati,ne tacendo pereas, & dum verecundia ejus consulis,non consulas sanitati : ne vulnera illius,quæ clamando resecare poteras,reticendo in pejus enutrias.*Tubus acusticus videri poterat Magnus ille orbis Taumaturgus S. Antonius de Padua,cujus concionantis vocem ad duo milliaria distinctè perceperunt,uti testatur Surius. Cæterum hoc Emblemate horrenda illa tuba significatur,quæ,per orbem universum audienda , mortuos omnes è sepulchris suis ad extremum tribunal evocabit.*Venit hora,in qua omnes , qui in monumentis sunt,audient vocem ejus , & procedent qui bona fecerunt,in resurrectionem vitæ; qui verò mala , in resurrectionem judicij.*Altum jam olim in S. Hieronymi auribus personabat hæc tuba , quando de se ipso testatus est ; *Sive bibam,sive comedam,sive vigilem,sive dormiam , semper hæc mihi tuba insonat : surgite mortui, venite ad judicium.*

Ath. Kirch. in Phonurg. lib. 1. sect. 6.
Apostoli.
Isa. 58.
Concionator.
S. Aug. serm. 104. de Temp.
S. Ant. Pad.
Sur. 13. Iun.
Judicium extremũ.
Ioan. 5. 28.
S. Hieron. in Reg. Monach.

TUBUS OPTICUS.

Cap. XXIV.

194. Tubus opticus, dum radios, è superiore labio à sole receptos, ex altero in adversam chartam mundam transfundit, aliquot in ea maculas adumbrat. Unde chartam, à tubo illo inumbratam, hoc lemmate loquentem introduxêre. NON IDEO MACULOR. Hinc disces, machinamenta, à personis grandibus ad innocentum famam denigrandam usurpata, paulò post conatu prorsus irrito evanescere, nec adversus innocentiam quidquam posse. S. Joannes Chrysostomus; *Gaude de innocentia, & exulta: gaude, inquam; quia ubique illæsa est, ubique secura: si tentaris, proficis: si humiliaris, erigeris; si pugnas, vincis; si occideris, coronaris, &c.*

Innocentia intacta.
S. Io. Chrys. in Homil.

195. Superiori Emblemati è diametro contrarius D. Aresius, chartam figuravit, quæ aliquot maculas, à solari lumine per tubum opticum aspersas, monstrabat; cum lemmate; DECOLORAVIT ME SOL. S. Franciscum hæc imago spectabat, qui è resplendentis Cherubini aspectu sacra vulnera corpori suo impressa accepit. Ut adeò ipsius anima cum S. Gregorio Nysseno verissimè de se pronuntiare potuerit. *Deus in me sponsam suam, tanquam in scopum, unigenitum filium suum jaculavit.* In rem præsentem opportunissimè S. Ambrosius; *Nudemus membra nostra bona vulneri, nudemus sagittæ electæ, qua Christus est; Bonum est, hâc vulnerari sagittâ.*

S. Franciscus S. stigmata recipiens
S. Greg. Nyss. Hom. 4. in Cant.
S. Ambr. in Psal. 118.

196. Charta, à Sole per tubum opticum illuminata, simul & splendorem & maculam recipit. Unde, lemmate ad Solem converso, ait; TU NITOREM, TU NIGROREM. vel ut aliis placet; LUMINE DEFERUNTUR ET UMBRÆ. Ita omninò res quævis mundanæ tantundem mœroris, quantum felicitatis afferunt. Scitè Manilius;

Felicitas mundana.
Manil. apud Lipsium in Panegyr. Plinii.

——— Tanta est rerum discordia in ævo
Et subtexta bonis mala sunt, lachrymæq; sequuntur
Vota, nec in cunctis servat fortuna tenorem.

Et Horatius;

——— Nihil est ab omni
Parte beatum.

Horat. lib. 2 ode. 16.

Inde etiam disces, terrenæ felicitatis magnitudinem plerumque pedissequas habere vitiorum umbras. Enimverò Senecâ teste;

Honorem sequitur vitium.

Prospera animos efferunt.

Senec. Agam. Act. 2.

Huic suffragatus S. Isidorus, ait; *Quantò quisque curis mundi majoribus occupatur, tanto faciliùs vitiis premitur. Si enim vix valet peccata animus devitare quietus, quantò minus occupatione sæculari devinctus?*

S. Isid. lib. 3 de sum. bon. cap. 48.

197. Tubus opticus, versus stellatum noctis cœlum directus, epigraphen sustinet; NOVA SIDERA CERNO. Hominis contemplativi aut studiosi hæc idea est, qui in extases suas abreptus, nova identidem cœli arcana penetrat. Unde Studium ab Hugone Victorino definitur, *Studium est assidua ac sagax retractatio cogitationis, aliquid involutum explicare nitens, vel scrutans penetrare occultum.* D. Joannes Paschasius in rem præsentem canit;

Contemplativus Studiosus.
Hug. Vict. l. 3. Didasc.

Nox ruat; ad cœlum quis longa per ostia vitri
Aspiciat, sidus deteget axe novum.
Quæ nova non cernet virtutum sidera menti
Insita, nocte libris quis studiosus erit?

198. Carolus Bovius Emblematis loco tubum opticum pinxit, qui versus Jovis planetam directus, aliquot minutissimos planetas, hactenus nemini observatos, circa illum deprehendit. Epigraphen addidit; VISA PER ANGUSTUM. Significabat videlicet, S. Ignatium Loyolam, post prævias calamitatum angustias, amplissimis cœli solatiis recreatum esse. Idipsum expertus Ezechiel; cùm inter carceris ærumnas stringeretur, rerum prodigiosarum spectator extitit. *Cùm essem in medio captivorum vidi visiones Dei.* S. Joannes, in Insula Pathmos exulans, per cœlorum vastitatem cogitationibus suis amplissimè est exspatiatus. Et S. Stephanus; *Cum saxorum crepitantium turbine quateretur, inter æthereos aulæ cœlestis sinus Divina ei charitas fulsit.* S. P. Augustinus; *Servi Dei, qui dupliciter mala temporalia patiuntur, quia & ab ipsis impiis, & cum ipsis patiuntur, habent consolationes suas, & spem futuri sæculi.*

Consolatio tribulatione.
Brev. Rom. 26. Decemb.
S. Aug. Epist. 122.

199. D. Aresius S. Joannem Evangelistam tubi optici Emblemate repræsentavit, qui versus stellas directus, epigraphen tulit; OCULORUM UNO. Innuebat nimirum, res Divinas simplici tantùm oculo aspiciendas esse, eumque, à cæteris omnibus abstractum, soli Deo intendere debere. Gilibertus super illis Sacri Epithalami verbis, *Vulnerâsti cor meum. IN UNO OCULORUM*, ait; *Si plures habes oculos, omnes alios claude, ut hoc uno utaris, quo solum dilectum intueris soles, quo solum vales. Qui directè intueri volunt, alterum oculum claudunt, alterum intendunt &c.* Inde etiam disces, infinitam Dei perfectionem, & inaccessa ipsius arcana, non quidem curiosâ investigatione, sed simplicissimâ fide omnium optimè apprehendi. Justus Lipsius; *Aculeatos & Curiones detestandi, præsertim in Religione, quæ simplicissima, & fidem, non rationem, ducem habet. Assentiendum hic, non quærendum.* Et S. Isidorus; *Ea quæ sunt supra hominis intelligentiam, scrutanda non sunt. Quidquid supra hominis intellectum est, quærendum non est. Consilio autem Divino servandum est, ut hoc credatur esse justitia, quod Divinæ placuerit voluntati.* Cæterùm bonus Judex in sententiis pronuntiandis unico tantum oculo utatur, eumque solum in rei æquitatem ac merita defixum habeat; alterum verò, in peculiares affectus aut propria commoda respectantem, perpetuis valvis occludat. Erasmus; *Ut, qui acriùs cupiunt perspicere, alterum oculum occludunt. Ita Judex rectiùs intelligit justum, si nullius personæ respectu revocetur.*

Fides.
Gilib. Abb. serm. 30. in Cant.
Lipsius de una Relig.
S. Isid. lib. 1. Sent. cap. 1.
Judex.
Erasmus.

200. Joannes Ferrus Urbanum VIII. in rebus alienissimis penetrandis ac discernendis acutissimum Emblemate demonstraturus, Tubum opticum figuravit, cum lemmate; REMOTISSIMA PROPE. vel ut aliis placet; LONGINQUA TUETUR. Hanc tubi optici virtutem P. Franciscus Rugerus sequenti disticho explicat.

Prudentia.
Fran. Rug. lib. Epigr.

Per crystalla oculis longè trajecta fit absens,
Præsens Dædaleo visus imago tubo, &c.

Eo Emblemate significabis, res quasvis difficillimas diligentiæ ac speculationi humanæ fieri pervias. Unde Terentius;

Diligentia.
Terent. in Heautin. Act. 4. scen. 2.

Nihil tam difficile, quin quærendo investigari possit. Porrò, S. Fides mentem humanam ad res remotissimas contemplandas promovet, easque, utut longinquas, sub illius oculus statuit; tametsi enim gloriam æternam, resurrectionem mortuorum, aliaque arcana corporeis nostris oculis intueri non liceat; eâ tamen tantâ fidei efficacitate nobis repræsentantur, veluti aspectui nostro præsentissima subjacerent. In hoc argumentum P. Cornelius à Lapide, *Fides facit, ut bona futura, quæ nondum existunt, certa habeamus, certoque futura credamus & speremus, perinde ac si jam subsisterent, eaque coram nobis cerneremus; fides enim illa quasi præsentia & certissima oculis mentis subjicit.* Eodem typo prophetiæ virtutem indicare licet, quæ eventus

Fides.
Corn. à Lap. in cap. 11 ad Hebr. v. 1.

remo-

remotissimos è vecino detegit. De hâc S. Thomas; *Prophetia primo & principaliter consistit in cognitione, quia videlicet Propheta cognoscunt ea quæ sunt procul, & remota ab hominum cognitione. Unde possunt dici Prophetæ à pro, quod est procul, & phanos, quod est apparitio, quia scilicet eis aliqua quæ sunt procul, apparent.* In rem præsentem plurimum confert illud Siracidis de Isaia Propheta encomium. *Spiritu magno vidit ultima. Usque in sempiternum vidit futura, & abscondita antequam evenirent.*

Thom. 2. 2. q. 171 art.

Eccl. 48. 27

201. Si latiorem tubi optici fenestellam oculo applicaveris, ita ut angustior in longinquum protendatur, experieris tunc, res quasvis vicinas instar remotissimarum apparere. Unde Joannes Ferrus tubo optico, eâ ratione inverso, subscripsit; PROPIORA PROCUL. Significabat nimirum, Urbani VIII. pectus à propinqua divitiarum affluentia, ac illustrissimo familiæ suæ splendore remotissimum vixisse. Eodem divitiarum contemptu Philo Hebræus mirificè insignem celebrat Israëlis populum, quando transituri per Edomitarum terras his omninò verbis ab ipsorum Rege petiit; *Non ibimus per agros, neque per vineas, non bibemus aquas de puteis tuis: sed gradiemur viâ publicâ &c. donec transeamus terminos tuos.* Unde attonitus exclamat Philo, *O promissionem generosam & magnificam! Itane, obsecro, superare, transire, quidquid in terra bonum censetur, poteritis? Conspectum divitiarum aversabimini? majorum dignitates despicietis? Gloriam prætercurretis tanquam rem vilissimam? sanitatem corporis, integritatem sensuum, pulchritudinem optabilem, & cætera, quibus anima domus honestatur, transcurretis obiter, ut nihil horum referatis in bonorum ordinem, Olympia cœlestisque animæ sunt hæc insignia.* Et certè illa animi magnanimitas instar prodigii habenda est, si bonis omnibus affluens, affectum suum ab iis abstrahere, ac veluti alienissimas parvi æstimare nôrit. Eodem Emblemate homines illos incurios significare licet, qui animas, sibi unicè propinquas ac maximi æstimandas, adeò parvi pendunt, ut de illa, ceu rerum omnium vilissimâ ac postremâ, vix unquam cogitent. Homerus apud Lipsium de Laërte in hæc omninò verba meminit; *Hortum, agros, domum, omnia curabat, se neglecto.* Eorum insuper hæc imago est propria, qui imminentes quosvis eventus prospicere negligunt; haud dubiè ab illo Horatii consilio persuasi.

Divitias spernere.

Num. 20. 17.

Philo l. quod Deus sit immutabilis.

Lips. l. 3. Physiol. dis. 3

Horat. l. 1. ode 9.

> —— *Quid sit futurum cras, fuge quærere: &*
> *Quem sors dierum cunque dabit, lucro*
> *Appone.*

202. Academici Incompositi Fanenses symboli generalis loco tubum opticum præferunt, qui in plures peculiares tubulos divisus, epigraphen tenet; COMPOSITI AD SEPOSITA. Mens iconis est; sicuti tubuli illi, mutuò uniti, ad res longinquas manifestandas deserviunt; ita litteratos hujus Academiæ viros domo ac professione adeò quidem esse diversos, ut alii Religiosorum, alii sæcularium, Jurisperitorum, Medicorum, Oratorum, Poëtarum, aliarumque facultatum partes alii sequantur; horum tamen omnium in contemplandis rebus ingeniosissimis concordem & unicam esse industriam. Cumprimis tamen Ordines illos Religiosos hoc Emblema concernit, qui è variis nationibus, ac omni hominum sorte compositi, in eo potissimum conveniunt, quod in quasvis extremas ac barbaras regiones emissi, proximorum salutem nullibi non promovere satagant; uti indies in Patribus Dominicanis, Franciscanis, Augustinianis, & cumprimis in Societate Jesu videre licet, cujus professores è tertia Summarii Regula jubentur *Diversa loca peragrare, & vitam agere in quavis mundi plaga, ubi majus Dei obsequium & animarum auxilium speratur.*

Unio.

Mundi symbol. Picinelli & Aug. Erath. Tom. II.

Summ. Reg. soc. reg. 3

203. Abbas Lanci, Canonicus Regularis ad superius Incompositorum Fanensium generale Symbolum alludens, se ipsum Academici adjuncti nomine vocavit, ac proprii symboli loco unam tubi optici partem assumpsit, cum dicto, EXTENDIT AD OPUS. Significabat quippe, sicut quodlibet tubi optici membrum ad visum prolongandum maximè confert, ita virtuosas illius Academiæ operationes suis subsidiis plurimum promoveri. Ingeniosa ac nobilis hæc imago illorum est propria, qui vitam suam, quamlibet adversam & plurimis calamitatibus afflictam, aliorum bona propagare cupiunt. Multus in hoc argumentum Seneca; *Indulgendum est*, inquit, *honestis affectibus, & interdum etiam, si premunt causæ, spiritus in honorem suorum vel cum tormento revocandus, & in ipso ore retinendus est, cum bono viro vivendum sit non quamdiu juvat, sed quamdiu oportet. Ille qui non uxorem, non amicum tanti putat, ut diutius in vita commoretur, qui perseverat mori, delicatus est. Hoc quoque imperet sibi animus, ubi utilitas suorum exigit; nec tantùm sibi velit mori, sed & si cœpit, intermittat, & suis se commodet.* Tenerrimos hos affectus sensu longè maximo exprimit S. Paulus; *Desiderium habens dissolvi & esse cum Christo, multò magis melius: permanere autem in carne, necessarium propter vos. Et hoc confidens scio, quia manebo, & permanebo omnibus vobis ad profectum vestrum.* S. Martinus, Episcopus Turonensis, morbo fatali gravatus, & jamjam è corporis mole versus cœlestem patriam sublevandus, cùm discipulorum suorum vota, ac juges pro vita propaganda preces perciperet, in hæc verba Deo supplicavit, *Domine si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem.* S. Ignatius Loyola dicere solebat, se cœli portam jamjam uno pede ingressum, ac æternæ beatitatis securum, quantocyus aliquo tempore gradum revocare velle, si id spiritualis proximi sui necessitas, aut gloriæ Divinæ incrementum exigeret.

Auxilium

Charitas in proximum.

Sen. Ep. 104

Phil. 1. 23.

S. Martinus.

S. Ignat. Loyola.

204. Emmanuel Thesaurus insignem Philippi II. Hispaniarum Regis prudentiam, tam in res præsentes, quàm longinquas perspicacissimam, Emblemate significaturus, ad ipsius exequias Tubum opticum figuravit, qui versus aliquot Oceani montes directus epigraphen tulit; PROCUL ET PROCUL. Quo lemmate præsupponitur, hoc adverbio *procul*, tam viciniam, quàm longinquitatem significari. Cæterùm Emblematis Author mentem suam hoc epigrammate explicat;

Prudentia.

> *Quod densat Boreas, madidus quod ventilat Auster,*
> *Utraque custodis, quod lavat alba Thetis.*
> *Solus & immotus gemino Rex prospicis orbi,*
> *I nunc, & terras Numina habere nega.*

Atque adeò viri prudentis est, futura æquè ac præsentia perspicere. Seneca; *Si prudens est animus tuus, tribus temporibus dispensetur: præsentia ordina: futura prævide; præterita recordare. Nam qui nil de præteritis cogitat, vitam perdit; qui nil de futuro præmeditatur, in omnia incautus incidit.*

Senec. de 4. Virtut.

205. Tubo optico subscripsi; COELI COMMERCIIS APTAT. Certè Sacra Theologia cognitionem nostram ad res cœlestes sublevat; uti & Eleemosyna nos cœli incolas efficit. S. Nili parænesis est; *Pauperes foveto; ipsi enim Judicem nobis conciliant. Inopiæ sanctorum subveni; per eos enim tibi cum Deo contigit societas.* Fides tamen præ cæteris

Theologia. Eleemosyna.

S. Nil. in Paræn. n. 35.

Fides. S. Bern. ser. 42 in Cant. Psal. 44. 11.

cæteris virtutibus omnibus mentem nostram ad cœlestia gaudia idoneam reddit. S. Bernardus illa Psaltis Regii verba expendens, *Audi filia, & vide*, observat, auditum esse proximam dispositionem ad videndum; tunc enim perspicaces nostros oculos in paradysi splendorem defigere licebit, si recondita & obscura sanctæ fidei mysteria, in caliginoso auditu prope conservata habuerimus. *Audi filia & vide, videre desideras? sed audi prius, gradus est auditus ad visum. Proinde audi, & inclina aurem tuam, ut per auditus obedientiam pervenias ad gloriam visionis.*

Christus Judex. Hab. 4. 12.

206. Tubus opticus visui nostro ad res adeò longinquas contingendas deservit, quales humanus oculus nativâ ac præfixâ suâ perspicaciâ nunquam assequi potuisset. Unde lemma; INVISIBILE LUSTRAT. Certè oculus Divinus viscera quævis profundissima penetrat, cordium arcana detegit, & ipsas etiam animi nostri cognationes apertissimè discernit. De oculatissimo hoc Judice S. Paulus; *Vivus est sermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti & pertingens usque ad divisionem animæ ac spiritus compagum quoque ac medullarum, & discretor cogitationum, & intentionum cordis, & non est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus.* Etiam Sancta Fides oculos suos in Deum, tametsi purum spiritum, omnique humanâ virtute longissimè superiorem, ac penitus invisibilem, defigere solet. Ita S. Petrus Apostolus, asserente S. Leone Magno, *per revelationem summi Patris corporea superans, & humana transcendens, vidit mentis oculis Filium Dei, & confessus est gloriam Deitatis*; idque eo haud dubiè momento contigit quando dixit, *Tu es Christus filius Dei vivi.* Sancti Magi, quantumvis in pauperrimo tugoriolo nonnisi puellum lactantem viderint, affectu tamen intensissimo Divinitatem, sub infantilibus exuviis delitescentem, adorârunt. Suffixus in Cruce in latro nihil quidem præter livores, ignominias, opprobria, cæteramque fatalem mortis acerbissimæ supplicium in exteriore Christi vultu deprehendere poterat, at interiore animi oculo illuminatus, funestum illum gloriæ Regem agnovit. Centurio, cùm Christum, animâ jamjam expirante, altum exclamare inaudivisset, illum non jam purum hominem, sed immortalem Deum est confessus &c.

Fides. S. Leo ser. in Transfig. Matt. 16. 16.

207. Tubi optici beneficio etiam in ipsa solis sphærâ aliquot maculæ, nemini aliàs vel per suspicionem cognitæ, deprehenduntur. Unde lemma; NE PIU' BEL LUMI ANCOR SCOPRO LE MACCHIE. Id est; VEL NÆTOS CERNIT IN ASTRIS. Genuinum hoc perspicaciæ Divinæ ectypon habetur, in cujus purissimo conspectu ipsa etiam puritas erubescit, & aliquid immunditiei patitur. Optimè S. Isidorus; *Ad districti examen judicis, nec justitia justi secura est, nisi pietate Divinâ, & ipsa justitia, quâ quisquis justus est, Deo justificante justificetur. Alioquin apud Deum & ipsa peccatum est. Inde est quod ait Job; Innocentem & impium ipse consumet. Consumitur quippe à Deo innocens, quando ipsa innocentia liquidius requisita, & Divinæ innocentiæ comparata, nihil efficitur, nisi & ibi misericordia pietate homo justificetur.* Et S. Gregorius; *Omnis humana justitia injustitia esse convincitur, si districtè judicetur. Si enim remotâ pietate discutimur, opus nostrum pœnâ dignum est, quod remunerari præmiis præstolamur.*

Deus Judex. S. Isidor. l. 1. de sum. bon. c. 30. n. 3. S. Greg. l. 9. Moral. c. 15.

Malignû. Lips. l. de una Relig.

Eodem Emblemate hominem malignum describere licet, qui res etiam candidissimas aliquo vituperii aut ignominiæ nigrore onerare novit. Justus Lipsius; *Nihil tam probè aut providè dicitur, quod non vellicare malignitas possit.*

208. Mirus adeò tubi optici est usus, ut ex unâ fenestellâ res singulas se ipsis majores, ex alterâ verò minores repræsentet. Unde D. Didacus Saavedra tubo optico inscripsit; AUGET, ET MINUIT. Ita animi nostri affectus, pro majore amoris aut odii sui ratione, res quasvis augent vel diminuunt. Intuere, obsecro, tenerrimas Matris de dulcissimo filio suo voces, quasvis enim bonas & laudabiles ipsius recula ultra meritum instar prodigii extollit; defectus verò omnes adeò dexterè imminuit, ut enormem filii gibbum honesto clarioris Humeri nomine obvelet; cæcitatem, visus imbecillitatem interpreteturs effrontem vocet vivacem; & stultum, simplicem. Eâque dicendi methodo cæteras omnes filii partes ad amoris sui dimensum extollit, deprimitque. Idipsum Detractor assolet, ut alterius famam minuat, & infamiam augeat. Unde detractio ab Hugone Victorino rectè definitur; *Detractio, est locutio, ex invidia procedens, bona aliorum denigrans.*

Animæ passione captus. Detractor. Hugo Vict.

209. Tubi optici beneficio res longinquæ melius distinguuntur, quàm vicinæ. Unde Joannes Riccardus, academicus inter Errantes Brixienses Abstractus, tubo optico hanc epigraphen subjunxit; EMINUS MAGIS. Ita Sanctæ fidei arcana melius à longè, quàm sub oculos posita discernuntur. Potiò malevolorum oculi in res exteras acrius, quàm in domesticas feruntur: nam levissima quævis aliorum vitia cernunt acutissimis perstringere nôrunt, ad proprios defectus ut plurimùm cæci. *Fit enim nescio quomodo*, inquit Hugo Victorinus; *ut magis in altis cernamus, quod delinquitur, quàm in nobis.* Unde Poeta Horatius;

Fides. Malign. Hugo Vict. in l. 1. c. H. 1. sat. 3.

Cùm tua pervideas oculis mala lippus inunctis
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum,
Quam aut aquila, aut serpens Epidaurius? at tibi contra
Evenit, inquirant vitia in tua rursus & illi.

Et Terentius;

Terent. in Heaut.

Ita comparata est hominum natura,
Aliena melius ut videant & judicent, quàm sua.

210. Oculus tubi optici beneficio in res longinquas, & extra visus sui sphæram remotas, feliciter defertur. Unde lemma è Petrarcha somptum. OV' OCCHIO ALTRUI NON GIUNGE. Id est; QUOD NULLO LUMINE CERNES. Ita hominis perspicacis prudentia res remotissimas aliisque penitus inobservatas deprehendit. Item Beatorum Cœlitum oculi, adminiculante lumine gloriæ, arcanum adeò multiplex & admirandum in Deo aspiciunt, *quod oculus non vidit, nec in cor hominis ascendit.* Denique sanctæ fidei auxilio abditissima quæque mysteria, scientiis planè omnibus terrenis ignota, penetramus. S. Bernardus; *Quid non invenit fides? attingit inaccessa, deprehendit ignota, comprehendit immensa, apprehendit novissima; ipsam denique æternitatem suo illo vastissimo sinu quodammodo circumcludit.*

Prudens. Beatus. 1. Cor. 2. 9. Fides. S. Bern. in Cant.

211. Tubus opticus, quò exstitit longior, tantò in res longinquiores visum nostrum propagat. Unde à Lucretio Borsato epigraphen cepit; QUO LONGIOR, LONGINQUIUS. Prudentis Gubernatoris hæc imago est, qui bonos aut malos rerum quarumvis eventus tantò longius prospicit, quantò in consultando politico Reipublicæ bono tardius ac maturius procedit. Seneca; *Deliberandum est diu, quod statuendum est semel: deliberare utilis, mora est tutissima: mora omnis odiosa est, sed facit sapientiam.*

Tardus prudens. Senec. in Prov.

212. Insolens adeò quorundam fastus est, ut reculas suas, vix enim unico terræ pugillo comparandas, instar celsissimorum montium jactitent. In horum

horum vituperium Paulus Maccius Tubum opticum expressit, qui repræsentat MAXIMA QUÆ PARVA. *Jactantia est*, inquit meus Hugo Victorinus, *fastu mentis id agente, majora quam sunt de se promittere.* Valerius Maximus; *Nihil est, quod magis diminuit laudis praconium, quam suos assidue jactare successus, & singulis diebus anni vendere diem unum. Legitur de Mario, quod, cùm plurima fecisset egregiè, unà sui jactatione gloriam famæ perdidit, & quia sibi præsumpsit adscribere, quod ex ore alieno captare debuerat publicæ commendationis vota demeruit.* Emblemati explicando sequens Epigramma adjecit Author.

[Jactãtia. Hugo Vict.] [Val. Max. 4.]

> *Prospectum pete specillo, sic maxima credes*
> *Quæ parva, & dices proxima visa procul.*
> *Convenit hoc illi, proprio qui captus amore,*
> *Jactat se magnum, grandia cuncta sonat. &c.*
> *Speculum amoveas, abscedet grandis imago,*
> *Jactanti nubem deme, pusillus homo est.*

213. Tubus opticus res longissimo intervallo dissitas, oculis nostris veluti præsentes, effigie planè obstupescendâ exhibet. Unde tubo huic inscriptionem, è superiore epigrammate desumptam, affiges, PROXIMA VISA PROCUL. Ita omninò Prophetia res olim futuras ceu præsentes demonstrat. In hoc argumentum Laurentius Beyerlinck ait; *Prophetia definitur Divina inspiratio rerum à nobis procul distantium, eventa immobili veritate, & maximâ cum certitudine prænoscens, atque denuncians.* Idipsum Fides assolet, quæ venturis, quamlibet longinquos, ut purgatorii pœnas, inferorum supplicia, Beatorum gloriam &c. oculis nostris clarissimè ingerit. Chrysostomo teste. *Fides lampas est; quia sicut lampas illuminat domum, ita fides animam.* S.P. Augustinus. *Fides, quando inest in nobis, videmus in nobis; quia & rerum absentium præsens est fides. & rerum, quæ foris sunt, intus est fides; & rerum, quæ non videntur, videtur fides.*

[Prophetia.] [Beyerlinck inTeatro V. Propheta.] [S. Io. Chrys. in Matt. 25] [S. Aug. t. 13 de Trin. c. 5]

214. Tubus opticus res longissimo intervallo remotas, manifestat, &, ut quidam lemmatis loco dixère, IN ULTIMA RERUM porrigitur. Proprium hoc prophetiæ Symbolum dixeris. De hac S.Thomas; *Primò, inquit, & principaliter consistit in cognitione eorum, quæ sunt procul, & remota à cognitione hominum, qualia sunt principaliter futura contingentia, quia per se remota à cognitione omnium hominum.* Prolixus in hoc argumentum videtur P. Antonius Fernandez. Compendio S.P. Augustinus. *Prophetia est imago futurorum.*

[Prophetia.] [S. Tho. 2. 2. q. 171 a. 1.] [Ant. Fern. Prælud. 1 in Visiones]

215. Fistula dioptrica, qualem non ita pridem Batavus quidam invenit, varia siderum symptomata, intuentibus ad amussim exhibet, monstratque stellas quasdam circa solem apparentes, situmque variantes; stellam insuper Veneris instar Lunæ crescentem decrescentemque. & alia admiranda, quæ oculi solius obtutum effugiunt. Unde homini per fistulam illam opticam versus sidera prospectanti subscripsit P. Sebastianus à Matre Dei; CHA ASSUMPTA, SCIAM. Mariam Virginem hâc imagine significabat, quæ suis clientibus res absconditas, humanoque ingenio longè superiores aperit. Mirum est, quod Christus vili ac infami mulierculæ Samaritanæ, propè puteum existenti, sublimia Trinitatis, Incarnationis, & Gratiæ mysteria aperuerit; verùm Mariæ Virginis hæc umbra fuit: ipsa enim, teste S.Ruperto, Puteus est, juxta illud Canticorum, *Puteus aquarum viventium.* Quia ergò Samaritana ad puteum accedebat, ideò mirum non est, tot miranda illi à Servatore manifestata: quisquis enim pergit ad puteum hunc benedictum, Virginem Deiparam, arcana plurima penetrabit. Cæterùm fistulæ opticæ symbolo sacram Scripturam, veluti omnium scientiarum synopsin ac parentem, intelligere licet; utpote quâ assumptâ, & assiduò evolutâ res quasvis abditissimas penetrabis. S.P. Augustinus, *Tanta est Christianarum profunditas literarum, ut in eis quotidie proficerem, si eas solas ab ineunte pueritiâ usque ad decrepitam senectutem maximo otio summo studio, meliore ingenio conarer addiscere: in quibus latet altitudo sapientiæ: ut annosissimis, acutissimis, flagrantissimisque cupiditate discendi hoc contingat, quod eadem scriptura quodam loco habet: Quum consummaverit homo, tunc incipit.*

[Maria V. doctrix o-tiam.] [S. Rup. in Cant. 4.] [S. Scriptura.] [S. Aug. Ep. 3 ad Volus.]

FINIS LIBRI VIGESIMI PRIMI.

MUNDI SYMBOLICI

LIBER VIGESIMUS SECUNDUS.

INSTRUMENTA MILITARIA.

A R C U S.

Cap. I.

1. LAude dignum eſt, & inter Eutrapeliæ virtutes numerandum, ne aſſiduis ſtudiis, aliiſve exercitationibus frangatur, honeſto nonnunquam otio ac quieti indulgeat. Ex arcu Turcico id diſces, qui remiſſo nervo, epigraphen tenet; NE RELENTESCAT. Diſertius in hanc rem Ovidius;

Recreatio.

Ovid. ep. 3.

Quod caret alternâ requie, durabile non eſt,
Hæc reparat vires, feſſaque membra levat.
Arcus & arma tua tibi ſint imitanda Diana:
Si nunquam ceſſes tendere, mollis eris.

S. Gregorius Nazianzenus, de animi ſui relaxationibus diſſerens. *Inambulabam ego ſolus, inquit, vergente jamjam in occaſum ſole. Locus porrò, in quo ſpatiabar, maris ripa erat. Soleo enim ferè hujuſmodi oblectamentis labores diſſolvere ac relaxare. quandoquidem nec perpetuam contentionem nervus ferre poteſt: ſed laxari nonnunquam arcûs cornua oportet, ſiquidem rurſus intendendus ſit, ac non ſagittario inutilis tum futurus, cùm eo utendum erit.*

S. Greg. Naz.

2. Arcus, remiſſo nervo, epigraphen Hiſpanam monſtrat; MI REPOSO NO ES PLAQUEZA. Id eſt; REMISSIO NON AD OTIUM. Hac imagine perſuadetur, è quotidianis noſtris laboribus nonnunquam eſſe quieſcendum, non quidem otii cauſâ, ſed ut deperditæ vires recuperentur. Plutarchus. *Lyram, inquit, & arcum remittimus, quò melius poſſint tendi: ita recreandus otio animus, ut ad labores reddatur vegetior.* Statius;

Recreatio.
Plutarch. in Moral.
Stat. l. 4. Sylv.

—— —— Vires inſtigat, alitque
Tempeſtiva quies: major poſt otia virtus.

Et Seneca; *Danda eſt remiſſio animis, Meliores, acrioreſque requieti ſurgent.*

Senec. l. de Tranq. animi c. ult.

3. Ira Dei, quo lentiore brachio intenditur, eò acerbiore vulnere tandem exoneratur; haud ſecus, atque nervus tantò validiorem infligit ictum, quò longius retrahitur. Unde lemma; UT VALIDIUS. vel, PRESSUS INTENDITUR. ſeu REFLEXU VALIDIOR. S. Hieronymus, *Sicut qui paulatim arcum intendit, tempus dat alteri ut fugiat, qui ſi fugere noluerit, tanto fortius ſagitta emiſſa configitur, quantò majori tempore arcûs intentio fuit facta: ſic Deus, qui laneos habet pedes, ſed ferreas manus, tarditatem vindictæ, ſupplicii gravitate compenſat.*

Ira Dei.
S. Hier. in c. 2. ep. ad Rom.

4. Arcus epigraphen tenet; PRESSUS INTENDITUR. Ita iracundia ac furor Divinus, quò longius reprimitur, eò evadit vehementior. Veriſſimè S. Hieronymus; *Divina juſtitia, diutius repreſſa & collecta majore impetu fertur.* Eandem iconem etiam de humano corde interpretari licet, quod diverſis calamitatibus reſtrictum, ad voces in cœlum ejaculandas diſponitur. Certe Iſraelitæ, *Clamaverunt ad Dominum cùm tribularentur.*

Ira Dei.
S. Hieron. in Tarentin.
Calamitas ſua evat.

5. Humilis animi oratio, mirâ efficacitate, ipſos etiam cœlos penetrat. Id quod Abbas Ceſtanus ex arcu dignoſcendum proponit, qui ſagittam violentia tantò majore jacit, quo nervum habet depreſſiorem. Epigraphen addidit; NISU MAJORE FERIT. Hæc penè ipſa verba præivit Salomon; *ORATIO HUMILIANTIS SE, NUBES PENETRABIT.* Et S. Baſilius Seleucenſis, *Quando Abraham ſuo illud ſermoni prætexuit: ſum pulvis, & cinis, tunc naturæ agnitione terminos eſt merito ſupergreſſus.*

Pſal. 106.
Oratio humilis.
Eccl. 35. 21.
S. Baſilius Orat. 22.

6. Arcus, quantumvis validè intenſus, longiore temporum intervallo vires ſuas deperdit, & à priſtina ſua vehementia plurimum remittit. Unde lemma; TEMPORE LENTESCIT. Haud aliter in amoris & odii affectibus, uti & in animi noſtri doloribus, ſuccedit: qui omnes ſolius temporis beneficio mitigantur. Seneca; *Summi doloris intenſio invenit finem.* Et S. Bernardus; *Dolor continuus & acerbus, diuturnus eſſe non patitur. Nam ſi non aliunde extunditur, neceſſe eſt ut cedat vel ſibi. Enimverò citò aut de remedio conſolationem recipiet, aut de aſſiduitate ſtuporem.* Et rurſus; *Noli nimis credere affectui tuo, qui nunc eſt. Nihil tam fixum animo, quod neglectu, & TEMPORE non OBSOLESCAT.* Ovidius;

Calamitas finem habet.
Seneca.
S. Bern. l. 1. ad Eugen.
Ovid in Ibin.

Leniat aut odium tempus & hora meum.

Et alibi;

Idem l. 1. de art.

—— —— LENTESCUNT TEMPORE curæ.

7. Nulla

Religios⁹

S. Ambros. in Psal. 4. Ephes. 3. 1. S. Pet. Chry. in Luc. 15. 9 ser. 3.

7. Nulla certè major est libertas, quàm si Deo alligatus vivas: ut adeò Religiosus, votorum ligamine Deo suo obstrictus, se ipsum arcui non absimilem dixerit, cujus cornua ab eodem nervo & constringuntur & relaxantur. Unde lemma; ARCTATUS EXOLVOR. In hanc sententiam præclarè S. Ambrosius super illis Apostoli verbis; *Paulus vinctus Jesu Christi*, ait, *Christus quos alligat, liberat, quos* ADSTRINGIT, ABSOLVIT. S. Pet. Chrysologus, serias illas filii prodigi ad patrem suum voces expendens, *Fac me sicut unum ex mercenariis tuis*, eruditè subjungit; *Hoc petit, quia qui penes extraneum servam tenuerat libertatem, penes patrem credit sibi futuram liberam servitutem.*

Peccator.

Psal. 118. 61. Plato l. 9. de Republ.

S. Amb. l. de Joseph. cap. 4.

8. Lucarinus arcum, nervo constrictum, & ambobus cornibus inclinatum depinxit; addito lemmate, PIEGATO SI LEGA. Id est; CURVATUS LIGATUR. Homines malè cautos hæc imago describit, qui ad flagitia inclinati, se ipsos miserrimæ vitiorum servituti implicant. Unde tandem in eosdem cum Davide gemitus prorumpere coguntur; *Funes peccatorum circumplexi sunt me.* Platonis sententia est, *Quoties peccas, toties te velut catenâ revinctum, nequissimo & spurcissimo Domino pro mancipio tradis.* S. Ambrosius; *Servile est omne peccatum, libera innocentia. Servit igitur, ac miseram quidem servitutem, qui ipse sibi Dominos facit, ipse vult habere quos timeat.*

Pœnitentia humilis.

Tertull. l. de pœnit. c. 9.

2. Reg. 12. 13. &c.

Luc. 23. 41.

S. Aug. ser. 58 de Temp.

S. Io. Chrys. ser. de Pœn.

9. Peccator pœnitens, in Numinis supremi conspectu inclinatus, ab omnium noxarum ligamine extricatur: haud secus atque Arcus, utroque cornu demisso, paulò post exsolvitur. Epigraphen subjunges, PIEGATO SI SCIOGLIE. Id est, CURVATUS EVOLVITUR. De hac pœnitentiæ virtute optimè pronuntiavit Tertullianus. *Cùm provolvit hominem, magis revelat; cùm squalidum facit, magis mundum reddit: cùm accusat, excusat: cùm condemnat, absolvit.* Hujus rei testem locupletem se offert David, qui noxam suam coram Deo submissè confessus (*Peccavi Domino*) mox omni culpâ exsolutum se vidit. (*Dominus quoque transtulit peccatum tuum.*) Latro ille felicissimus flagitiis suis coram universo mundo non sine profunda humilitate vix indoluerat. (*Nos quidem digna factis accipimus*) quantocyus liberrimo volatu ad cœlos abiit. Cumprimis tamen Rex Manasses, innumeris sacrilegiis innodatus, quamprimùm demissâ illorum pœnitudine ducebatur, mox pristinam Dei amicitiam sibi conciliavit, ab omni veterum noxarum vinculo liberrimus. De hoc S. P. Augustinus; *In captivitatem ductus, & in carcerem missus, cum grandi humilitate pœnitentiam agens, ita Dei gratiam obtinuit, ut mereatur inter Dei amicos postmodum numerari.* Et S. Joannes Chrysostomus, posteaquam dixerat, *Quis sceleratior Manasse? & hunc pœnitentia revocavit*; tandem exclamat; *O Pœnitentia, misericordiæ mater, & Magistra virtutum! Magnum opera tua, quibus reos resolvit ac reficis delinquentes. &c.*

Attentio.

S. Io. Chrys. Hom. 4. de incomprehensibili Dei natur.

10. Mutius Sfurza, Marchio de Caravaggiu, & Academicus inter Intentos Fixus, symboli loco arcum intensum figuravit, qui sagittam directè versus metam destinans, epigraphen tulit; INTENTUS INTENDO. Significare volebat, suas actiones non quidem fortuitò, sed deditâ operâ, & summo ingenii studio ad exoptatum finem collimare. In hoc argumentum S. Joannes Chrysostomus; *Ut sagittarius, qui sua tela directurus sit, probè ac scitè, priusquam mittat, quemadmodum constet, procurat, & ubi se per directum calci proposita accuratè constituit, tum jacere incipit; idem etiam tu agere debes; cùm sagittâ pessimum illud, infestumque hostis diaboli caput transfigere cupias, cura de statu cogitationum tuarum accipere prius, ut ex directo & sine ullo impedimento, fixo pede tela tua probè in illum possis dirigere.*

Concordia.

Hug. Vict. in c. 1. Reg. S. Aug. Ps. 75. 2.

11. Quantùm fœderata plurium Monarcharum concordia possit, haud obscurè ex arcu conjicies, qui se ipso quidem vix ullum habet robur; at cornibus suis, nervo colligatis, vires validissimas exerit. Illum proinde Lucarinus hoc lemmate notavit; SOL COLEGATO PUOTE. Id est, IN COLLIGATO VIRTUS. Meus Hugo Victorinus animadvertit, Davidem his suis de Deo vocibus, *Factus est in pace locus ejus*, mox subdidisse; *Ibi confregit potentias arcuum, scutum, gladium, & bellum.* veluti diceret, concordiam, quæ pacis nomine significatur, fœcundam esse ac gloriosam nobilium victoriarum parentem. *De Domino scriptum est*, inquit, *factus est in pace locus ejus, ibi confregit potentias, scutum, arcum, gladium, & bellum. Ex quibus verbis patet, quod omnia diabolica arma frangit concordia.*

Prædicator.

Oratio.

S. Hieron. in Habac.

12. Tametsi sagitta, ex arcu jacta, frequenter à scopo aberret; id tamen non usque adeò est universale, quin destinatam metam aliquando feriat, ictumque lethalem infigat. Unde D. Petri Bembi lemma; IN VAN SEMPRE NON SCOCCA. Id est; NON SEMPER IN VANUM. Ita Verbum Divinum, instar sagittæ, à Prædicatore Apostolico sparsum, nonnunquam effectus prodigiosos refert. Oratio quoque non semper repulsam patitur, sed iteratis affectibus jacta, tandem voti se compotem experitur. S. Hieronymus; *Dominus noster sciens clementiæ suæ pondera atque mensuras, interdum non exaudit clamantem, ut eum probet, & magis provocet ad rogandum, & quasi in igne excoctum, justiorem & puriorem faciat.*

Recreatio.

Val. Max.

Bonom. in Chr. Ach. Emb. 30.

13. Arcus non semper intentus sit, necesse est; secus enim robur suum enerve ac prostratum experietur. Unde inscriptio; FRANGITUR, NI LENTESCAT. Ita homo suis laboribus aliquid otii interponat; memineritque, corporis sui compagem, nequaquam æneam, nimiis & assiduis studiis paulò post labefactatum iri. Valerius Maximus; *Otium, quod industriæ & studio maximè contrarium videtur, præcipue subnecti debet: non quo evanescit virtus, sed quo recreatur.* Scitè Joan. Franc. Bonomus;

Non animum assiduis intende laboribus. Arcus
In partes, semper qui jaculatur, abit.

Humilitas exaltat.

Ephes. 4.

S. Ber. ser. de 2. de Ascens.

14. Nervus in arcu, quo magis inclinatus, eò sagittam jacit validiorem. Proinde nervum seu chordam illam P. Henricus Engelgrave hoc Lucretii lemmate insignivit, DEPRESSA MAGIS. Ita omninò animus, humilitatis virtute inclinatus, copiosas cœli penetrandi vires accipit. S. Paulus de Servatore disserens, ait; *Quod autem ascendit, quid est, nisi quia descendit primùm.* Hoc veluti celeusmate nos excitans Mellifluus Bernardus, *Descende*, inquit, *ut ascendas; humiliare, ut exalteris; hæc est enim ad sublimitatem via. &c.*

Malign⁹. Detractor.

S. Hier. ep. ad Demetr.

15. Arcus sagittam suam nonnisi incurvatus ejaculari potest, contortus enim, validas scopi feriendi vires accipit. Unde Caroli Rancati lemma; E PER FERIR ALTRUI TORCE SE STESSO. Id est; UT FERIAT, SEMET CONTORQUET. Ipsissima hæc hominis maligni, aut detractoris idea est, qui, injuriam in vicinos suos sparsuri, variè contorquentur, & ipsam etiam conscientiæ suæ rectitudinem offendere non abhorrent. *Oro te*, inquit S. Hieron. *quid invido delectationis præstat invidia? quæ secretis quibusdam conscientiæ ungulis livor ipse discerpit, & alienam felicitatem tormentum facit?*

16. Arcus debilior à chorda seu fide adducta frangitur. Unde lemma, FRANGITUR ADDUCTA SEGNIS INERSQUE FIDE. Idipsum in ignavis hominum quorundam animis experimus, quos quævis angustia frangit ac dejicit; ibi præsertim, quando carnificum tyrannide ad sanctam fidem ejurandam stringuntur. His animum viresque suggerens Apostolus, *Resistite*, inquit, *fortes in fide. &c.* Unde S. Isidorus; *Ab incredulis*, inquit, *diabolus timetur ut leo: à fortibus in fide ut vermis contemnitur.*

Ignavus.

1. Pet. 5. 9.
S. Isid. l. 2. de sum. bon. c. 5.

17. Ericus, Dux Brunsuici, Symboli loco arcum expressit, qui manibus adductus, in astra sagittam jaciebat, cum lemmate, SIC ITUR AD ASTRA. Innuebat videlicet, directâ ad cœlum semitâ incedere, qui in militiâ, sive spirituali, sive corporali, pro Deo honore ac gloriâ pugnat. Sanctus Augustinus; *Christus Imperator Martyrum sibi non pepercit, militibus imperans pugnam: sed prior pugnavit, prior vicit, ut pugnantes exemplo suo hortaretur, & majestate suâ adjuvaret, & promissione coronaret.*

Miles.

S. Aug. præfat. in Psal. 40.

ARCUS BALISTARIUS.

Caput II.

18. **A**Nimum resolutum arcui balistario, non absimilem dices, qui ab harpagine tensus, epigraphen legendam offert; CARICARLA, O SPEZZARLA. Id est; ADIGERE, VEL FRANGERE. Ita omninò miles imperterritus aperto Marte aut vincere, aut mori statuit. Illa ipsa etiam Principis avari est effigies, qui animo tyrannico stimulatus, Provinciam subditam vel ad sufferenda intolerabilia onera, vel ad præsentem interitum compellit. Hujus insaniæ facilè primipilum dixeris Roboamum, qui Rempublicam suam, nimium quantum depressam, surdis identidem auribus rejecit: at ubi violentâ suâ tyrannide illam frustra *adigere* est conatus, tandem *frangere* cœpit, simulq; decem tribuum jacturam fecit, uti prolixè restantur Regum Fasti. Benè adeò pronunciavit Salomon; *Rex justus erigit terram, vir avarus*, id est, interprete Rabbi Aben Ezrâ *Vir actionum*, qui nimirum subditos ultra justitiæ leges gravat, *destruit eam.* P. Cornelius à Lapide super illud Proverbiorum. *Qui vehementer emungit, elicit sanguinem*, ait, *Princeps qui subditos suos nimiâ severitate compescit, &c. plusquam satis est, legibus premit; eorundem iram & furorem in se concitat & impatientes animos ad bella & seditiones cogitandas exacuit. &c.* Eodem Emblemate immoderatus ac imprudens quorundam fervor notatur, qui carnem nimiis jejuniis, ciliciis, flagellis, vigiliis aliisque castigationibus stringere soliti, propriam sibi perniciem accersunt. His certè illas Apostoli voces considerandas objecerim; *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo.* Hunc locum opportunè interpretatus S. Joannes Chrysostomus, ait: *Non dixit, interimo; neque enim caro est inimica; sed castigo & in servitutem redigo, quod quidem est Domini, non hostis; tortoris, non inimici; pædotribæ puerum exercentis, non adversarii.*

Animus resolutus.

Princeps avarus.

3. Reg. 12.

Prov. 29. 4.

Cor. à Lap. in Prov. 30. 31.

Mortificatio indiscreta.

1 Cor. 9. 27.

S. Io. Chrys. Hom. 23.

19. Arcus Balistarius ab Abbate Ferro epigraphen recepit; TENSUS VEHEMENTIOR. Ira supplicium Divinum, quantò tardius, tantò accidit homini validius. More suo clarissimè S. P. Augustinus; *Nunquid prolixa misericordia potest auferre justitiam? QUANTO enim DIUTIUS EXPECTAT, TANTO GRAVIUS VINDICAT. &c.* Et D. Basilius Paradisi;

Ira Dei.

S. Aug. ser. 104. de tem.

Tarda la man Divina
Grave però, per strade al mundo occulte,
Non lascia al fin l'onte de giusti inulte.

20. Arcus balistarius, globo oneratus, epigraphen tenet; SUBLIMIA SPECTAT. Ita animus nobilis ad res tantùm excelsas aspirat. Verus quoque amans uni duntaxat rei, non quidem gregariæ, sed nobilitate, meritis, ac natalibus commendatæ, inhæret. Cæterùm eandem etiam animæ contemplativæ ideam dixerim, quæ affectu spirituali plena, res omnes terrenas, quantumvis aliorum judicio eximias, dedignatur. S. P. Augustinus; *Quisquis futuræ vitæ cor præparaverit, totam istam contemnit: contemptu istâ, securum facit expectare diem, de quo expectando Dominus terruit.* Ad hoc propositum P. Hermannus Hugo canit;

Animus nobilis.

Amans verus.

Anima contemplativa.

S. Aug. in Psal. 147.

Hug. l. 3. suspir. 4.

Quò meus ergò suos Amor ejaculabitur ignes?
(Primitiæ nostri namque caloris erunt)
An ferar humanâ furiata Cupidine tæda,
Cognata Angelicis, stirpsq; sororque choris?
Aut mea mortales venient in colla lacerti,
Quæ sum immortalis sponsa creata Deo?
Ah super hasce hyemes nostri rapiuntur amores,
Terra parem thalamis non habet ista meis.

Et rursus.

Suspir. 1. ibidem.

Ah minus est animo, quidquid sola dissita terra,
Astriferaque obeunt mœnia vasta plagæ.
Quod neque terra capit, neq; regna liquentia ponti,
Non hominumq; lares, non hominumq; domus.
Quod neque siderei claudunt amplexibus orbes,
Id voto spes est, resque petita meo.

ARIES MILITARIS.

Cap. III.

21. **V**Eteres Romani instrumentum hoc militare ad hostium muros arietandos quassandosque adhibuerunt; unde nonnemo Emblematis loco Arietem pinxit, qui majore impetu in adversum murum ferendus, nonnihil retrahebatur, cum dicto, FEROCIOR INDE, seu ut Dominico Gamberto placet; SUSPENSO FORTIOR ICTU. Verbis è Lucano mutuatis. Ita omninò Deus, supplicii sui bracchio moram injicere, & aliquantulum retrahere solitus, postea ictus tantò graviores infligit. Enimverò, ut paulò ante ex S. Hieronymo diximus, *Divina Justitia, diutius repressa, & collecta, majori impetu fertur.* Scitè P. Bernardus Bauhusius;

Lucan. l. 3. Phars. el.

Ira Dei.

S. Hieron. Thren. 12.

Bauhus. Epig. lib. 1.

Ad scelerum pœnas ultrix venit ira Tonantis,
Hoc graviore manu, quo graviore pede.

Idipsum etiam in animi nostri affectibus experimur, qui aliquanto tempore non sinè violentia repressi, tandem furore ac impetu longè graviore erumpunt.

Passiones humanæ.

22. Aries, adversus murum allisus, Didaco Saavedra authore, epigraphen sustinet. LABOR OMNIA VINCIT. Ad verbum Virgilius;

Labor.

Virg. Georg. l. 1. v. 145.

— — Labor omnia vincit
Improbus; & duris urgens in rebus egestas.

Hoc adagium prolixè illustrant Erasmus, S. Clemens Alexandrinus, aliique Virgilii interpretes. Instar multorum tamen hoc loco unicum Poëtæ illius distichon accipito.

Eras. Chil. 1. Cent. 5. c. 21.

S. Clem. Al. l. 6. Strom. c. 1.

Assiduus labor, & solers industria, quid non
Edomat? huic cedunt omnia, dura licet.

23. Eidem Emblemati Gambertus inscriptionem è Claudiano sumptam indidit. LAXABIT VIAM. Enim-

Claud. l. 2. Ruffin.

Magnanimitas. Miles generosus. Senec. ep. 13.

Enimverò militum generosorum ferocia ac magnanimitas obstinatos & durissimos quosvis hostium impetus perrumpit. Senecæ judicio, *Vir fortis & strenuus ipsam sui hostis victoriam vincit.*

ARMA.

24. NObilis Animosorum Cremonensium Academia, Symboli universalis loco, Herculis arma in unum fasciculum constricta, nimirum clavam, facem & sagittas, præfert: cum lemmate, IN OMNES CASUS. Opportunâ hâc icone Orationem repræsentare licet. De hac Isaacus Presbyter; *Oratio refugium est auxilii, & fons salutis, & confidentiæ thesaurus, & luminis, qui in tenebris sunt, & portus liberans tempestate, & auxilium liberans in ægritudinis molestia & clypeus liberationis in prælio, & sagitta acuta contra inimicos &c.*

Oratio. Isaac Presb. lib. 1. de Mundi Cont.

25. Emmanuel Philibertus, Sabaudiæ Dux, loricam femoralia, gladios, lanceas, aliorumque armorum fascem, in armamentario suspensam, hoc lemmate distinxit; CONDUNTUR, NON CONTUNDUNTUR. Innuebat videlicet, se etiam pacis tempore in omnes belli ingruentis eventus accinctum stare. Synesius de Imperatore pacifico disserens, *Bellicosus quidem,* inquit, *omnium maximè pacificus fuit; soli enim illi pacem colere licet, qui lacessentes ulcisci, ac male afficere potest. Eumque Regem dixerim omni ex parte, rebus ad pacem attinentibus instructum esse, qui cùm injuriam inferre nolit, propulsandæ injuriæ facultatem sibi comparavit.* Deus quoque supplicia sua nonnunquam suspendit, eaque non quidem minuit, sed tempori adversus perduelles reservat.

Pax armata. Synes. l. de Regno.

26. Carolus Emmanuel, Sabaudiæ Dux. Symboli loco galeas, brachialia, lanceas, gladios, aliaque arma in fascem colligata expressit; addito lemmate, NEC CONDUNTUR, NEC RETUNDUNTUR. Nimirum invictam ac generosam suam magnanimitatem repræsentare voluit, quâ nec Martiam suam supellectilem in armamentario abscondere, nec eandem, assiduis exercitationibus in quosvis eventus paratam, infringere est passus. Porrò etiam Justitiæ Divinæ arma, nec abscondi, nec quassari unquam solita, semper in omnium conspectu versantur, suamque aciem ad contumaces hominum animos castigandos, convertendosque nunquam non limitatam ostendunt. In hanc rem Ezechielis ore ipsemet testatur Deus; *Gladius exacutus est & limatus; Ut cadat victimas, exacutus est: ut splendeat, limatus est.* S. P. Augustinus; *Judicium Dei formidandum est & amandum, formidandum malis propter pœnam, amandum bonis propter coronam.*

Miles formidandus. Justitia Dei. Ezech. 21. 9. Aug. in Psal. 100.

27. Joannes Ferrus cataphractæ militari subscripsit; TEGIT, ET ORNAT. Alii hanc Horatii gnomam lemmatis loco substituêre. PRÆSIDIUM, ET DECUS. Utramque hanc prærogativam è grandium personarum tutela recipimus. Ea ipsa etiam bonorum operum ac virtutum Christianarum est effigies, quæ hominis simul & ornamentum & præsidium conferunt Esthius in illud D. Pauli monitum commentatus, *Induamur arma lucis*; ait. *Ea* (bona opera) *vocat arma, quia non solum TEGUNT ut vestimenta, verùm etiam tanquam arma DEFENDUNT ac tutum reddunt hominem adversus impugnationes diaboli.* Thomas Cajetanus, *Æterna salutis meritoria opera (quæ appellantur arma lucis) non solùm sunt opera luci consona, sed sunt armatura defensiva, tum offensiva hostium, virtute Divinæ gratiæ.*

Protectio. Opera bona. Esth. in Rom. 13. 12. Cajet. in hunc loc.

Et S. Joannes Chrysostomus, *In sensibili quidem armatura durum in & exosum armari: hic verò jucundum & est dignum: lucis quippe sunt arma: unde & radiis solaribus illustriorem te faciunt; atque in tuto optimè munitum constituunt.*

S. Io. Chrys. in hunc loc.

28. Lorica, scutum & cassis cristata humano corpori tantundem conferunt molestiæ, quantùm ornamenti. Unde lemma; ORNAT, ET ONERAT. Ita omninò dignitates ac negotia sublimiora individuum cum gravissimis calamitatibus conjugium habent. Ut adeò verissimè dixerit nonnemo; *Honos onus*, Id quod innuere volebat Samuel, quando Sauli, nuperrimè in Regem uncto, animalis armum in convivio asservavit: volebat enim, interprete Joanne Guilielmo, significare. *Quòd, cùm armus maximè valeat ad onera ferenda, Saul cogitaret, se non ad jocum, ad lusum, ad voluptates: sed ad maxima onera ferenda atque sustinenda vocari.* S. Gregorius Papa, de dignitatibus Ecclesiasticis disserens, ait; *Quantò quis hic altius erigitur, tantò curis gravioribus oneratur: eisq. ipsis populis mente & cogitatione supponitur, quibus superponitur dignitate.* Joannes Paschalius;

Honor onerosus. Io. Guil. l. 5. Antiquit. Convival. c. 3. S. Greg. l. 17. Moral. c. 12.

Indue belligeræ pulchrum thoraca Minervæ,
Ornat & est oneri; sic quoque onustat honor.

29 Sancti Martyres eadem arma, quibus olim crudelissimè trucidati erant, hodie in cælis veluti totidem pacis & victoriæ gloriosissimæ trophæa, circumferunt. Ita sua Sancto Laurentio craticula, S. Clementi anchora, S. Catharinæ rota, S. Vincentio mola, S. Andreæ crux, aliisque alia maximo passim sunt ornamento. In hanc rem arma quædam militaria, ex aulæ pariete suspensa, hoc lemmate notavi; VEL IN PACE DECORA. Opportunè de armis ait Cassiodorus; *In bello necessaria, in pace decora.*

Martyrum instrumenta. Cassiod. l. 6. Var. Ep. 8.

30. Ad Marchionis Guidonis Villæ exequias, Ferrariæ celebratas, Emblematis loco cataphractam trabali cuidam ligno alligatam, proposuêre; quod in æquilibrio suspensum, cùm ex uno latere ab ingenti saxo deprimeretur, ex altero cataphractam illam in sublime efferebat. Epigraphe subjuncta erat; PONDERIBUS EXTOLLOR. Innuebant videlicet, grandem illum Belliducem è negotiis & oneribus quibus indies gravabatur, summum honoris sui incrementum sumpsisse. Cæterùm calamitates ac miseriæ opportunissima hominis exaltandi instrumenta sunt. Exempli instar habeto Josephum Patriarcham, Sanctos Christi Martyres, & ipsummet etiam Christum. *Servi enim*, inquit S. Petrus Chrysologus, *etsi patiuntur mala, non patiuntur ad pœnam, sed subeunt ad coronas. Adversa illis non sunt necessitatum causa sed sunt causa victoriæ.*

Calamitas exaltat. S. Pet. Chrys. serm. 15.

31. Honores ac munia militaria, quantumvis præsenti & assiduo vitæ discrimini obnoxia, solicitè tamen ab hominum superbia ambiuntur. Hanc mortalium voluntatem nonnemo Emblemate significaturus, diversa arma expressit, quæ in fascem colligata, epigraphen monstrabant, INVENIENT MANUS. Ad verbum Lucanus;

Ambitio.

Invenient hæc arma manus.

S. Bernardus; *Multi non tanta fiducia & alacritate currerent ad honores, si se sentirent onere gravari. Nunc verò quia sola attenditur gloria, & non pœna, purum esse Clericum in Ecclesia erubescitur, seseque viles æstimant & inquilinos, qui quocunque eminentiori loco non fuerint sublimati.*

S. Bernard. in Ep. ad hom. Sen.

32. Hominum ingenia, sicuti otio rubiginem contrahunt, ita virtuosis exercitationibus poliuntur: haud secus atque arma squalentia, USU NITESCUNT.

Labor illustrat.

CUNT. Hanc Berlingerii Gessi iconem opportunè illustrat Vegetius; *Omnes artes, omniumque opere, quotidiano usu, & longi exercitatione proficiunt.*

33, Idem Berlingerius armorum acervo, solaribus radiis percusso, inscripsit; LACESSITA REFULGENT. Verbis è Virgilio mutuatis;

Horrescit strictis seges ensibus: araque fulgent Sole lacessita, & lucem sub nubila jactant.

Fortitudo invicta. Ita Heroum fortitudo, aliorum assultibus provocata, amplissimos gloriæ radios spargit. Certè S. Eustachius cum suis liberis, uti & S. Maurinus cùm Sociis, ubi in solis conspectu ad sacrilega facinora concitati fuerant, prodigiosum invictæ ac Christianæ constantiæ lumen diffuderunt. S. Cyprianus; *Tempestate pressura, ac nube, & caligine discussa tranquillitas ac serenitas refulserunt.*

34. Posteaquam diuturnum bellum Anno 1659. inter Hispanos & Gallus fuerat compositum, Carolus Rancatus diversa arma militaria, in acervum congesta, & olivæ ramis cooperta, figuravit; addito lemmate, SINE MILITIS USU. Ad verbum Ovidius;

Non tuba directi, non æris cornua flexi,
Non galea, non ensis erat. Sine militis usu
Mollia secura peragebant otia gentes.

De pace pronuntiat S. Gregorius Papa; *Si Dei vocantur filii, qui pacem confundunt.*

35. In armamentario arma sunt plurima & varia; arma ad hostem aggrediendum, ad tuendas civitates &c. Emblemati subscripsit P. Sebastianus à Matre Dei; TU TAMEN TOLLE. Bellum est vita præsens, & bellum cum hoste crudelibus armis munito, quibus resistere quàm sit arduum, multorum pernicies & vulnera comprobant: verùm providit Deus armamentarium, Virginem Deiparam, *nam mille clypei pendent ex illa, & omnis armatura fortium* tam ad aggrediendum, quàm ad reprimendum hostem opportunissima. Non sine mysterio David, à facie Saulis ad Abimelechum profugus, accepit gladium è tabernaculo: cur, obsecro, è tabernaculo? *Tabernaculum* teste Richardo à S. Victore, *Deipara figura est.* Unde si cum hoste congredi, ac victor redire volueris, nonnisi è tabernaculo isto arma mutues velim.

36. Basilica S. Genovefæ Emblematis loco scuta, gladios, pharetras, arcus, aliaque arma militaria igni imposita exhibet, cum lemmate è Psalmo; ARCUM CONTERET, CONFRINGET ARMA, ET SCUTA COMBURET IGNI. Hominem, belli sedandi, ac pacis componendæ studiosum, hæc imago spectat. Ad pacem promovendam omnes cohortans Magnus Augustinus, *Habete pacem,* inquit, *Si vultis ad illam trahere ceteros, primi illam habete. In vobis ferveat quod habetis, ut alios accendat.*

37. Serenissimus Philotheus è palo apparatum bellicum, gladios, thoraces, chirothecas ferreas, galeas, scuta, lanceas &c. suspendit; quibus imminens è cælo manus, epigraphen subjunctam habet; QUID HAC ABSENTE JUVANT. Quid enim omnis belli supellex prodest, quasi manu ac spiritu humano inanimata, immobilia jacent arma, nullique inserviunt usui si humani brachii ministerio haud regantur, etsi solidissimo ferro aut metallo sint fabricata. Ex hoc schemate virium nostrarum imbecillitatem conjicere licet, si gratiæ Divinæ absuerit manus. S. P. Augustinus; *Voluntatem quidem liberam mihi dedisti, sed sine te, Deus, nihil est mihi conatus meus.* Et rursus; *Tu per te ex viribus tuis nihil potes. Adjuvat te ille qui tibi sermonem misit, Et vincitur iniquitas.* Erudite in rem nostram canit Author:

Arma cruentati video fulgentia Martis,
Tela, hastas, gladios, tympana, scuta, pilas.
Æmula fulmineo video tormenta furori,
Sulphureo vastos ore datura globos.
Quid tamen illa juvant, usum si dextera justum
Denegat, inmmeritis dextera facta dolis?
Quid laudo humanas vires? nihil omnia prosunt,
Si magnis absuerit dextera sola Dei.

Margin: Virg. 7. Æn v. 528. — S. Cyprian. l. de lapsis in princip. — Pax quieta. — Ovid. l. Mat. — S. Greg. in Pastorali. — Mariæ V. Patrocinium. — Rich. à S. Vict. l. 10. de M. V. — Psal. 45. Pacis studiosus. — Adjutorium Dei necessarium. — S. Aug. Ps. 46. Enarr. 2. Idem in Ps. 36.

CHIROTHECA FERREA.

Cap. V.

38. Chirothecæ ferreæ beneficio nobis ipsis tutelam, hostibus verò offensam creamus. Illam proinde opportuno hoc lemmate distingues; TEGIT, AC FERIT. Protector sanguinarius, & ad vindictam sumendam proclivis, hoc Emblemate depingebatur. Idipsum de Deo non incongruè interpretaberis, è cujus clementia tutelam, & è justitia supplicium colligimus. Humanas enim exuvias induitus, primum suum adventum salutis nostræ vindicem esse voluit; at olim in altero universalis judicii adventu sententiam penitus irrevocabilem adversus sceleratos statuit. Quamobrem meus Concanonicus Absalon Abbas; *Quis,* inquit, *advertens Deum ad terras descendere pro salute hominum, desperare potuit? Aut quis expectans judicem tam terribilem securus unquam fuit? O quàm cautè ambulandum, ubi unus & idem Dominus, fortis propugnator ad salvandum, & tam districtus Judex ad uniuscujusque opus, quale sit, discutiendum &c.* Providè monet Magnus Ethicæ Christianæ Magister Augustinus; *Sic eum dilige misericordem, ut velis esse veracem: non enim misericordia potest illi auferre justitiam, neque justitia misericordiam.*

Margin: Deus misericors & justus. — Absal. Abbas serm. 4. — S. Aug. in Psal. 44.

CLAVA.

Cap. VI.

39. Experientiâ constat, invidos sibimet nocumenta longè graviora, quàm proximis suis accersere. In eam rem D. Didacus Saavedra duos canes, ceu proprium invidiæ typum, figuravit; qui clavam muricatam ingenti rabie dilacerabant, simulque propria labia copioso cruore perfundebant, addito lemmate, SUI VINDEX. Jacobus Sannazarius;

L'invidia, figliuol mio, se stessa macera.

Et prior illo Virgilius;

Livor tabificum malis venenum,
Intactis vorat ossibus medullas,
Et totum bibit artubus cruorem.

Benedictus Soffagus;

Non est invidia magis execrabile monstrum,
Hoc tamen usque boni pessima pestis habet.
Nam quemcunq; tenet, pœnis hunc torquet acerbis,
Et vitium vitio conterit ipsa suo.
ULTRIX IPSA SUI est, seseque ulciscitur ipsam,
Pœna nec invidia tristior invidia est.

In hoc argumentum S. Basilius, *Invidia,* inquit, *concipientem se animam corrodit & tabefacit.* Hinc magno fratri suo concolor S. Gregorius Nyssenus; Invidiæ malevolentiam innumeris titulis ac nominibus

Margin: Invidus. — Virgil. Ep. de Livore. — Soffag. l. 4. Epigram. — S. Basil. Hom. de invidia. S. Greg. Nyss. in vita Mosis.

bus describit. Inter cætera ab ipso vocatur *Mortifer stimulus, mucro reconditus, natura morbus, bilis venenosa, sabes sponte adhibita, telum amarum, FIGENS ANIMAM CLAVUS, flamma cordis, intestinorum ignis, &c.* Nec aliter Salvianus, *Dummodò unusquisq; hominum alium lacerare non desinat, tanti putat, ut etiam sibi ipse non parcat; sed plane mali istius retributio est, qua solum prosequitur authorem, illi enim nihil nocet penitus, cui detrahit, tantummodò illum punit, cujus ab ore procedit.* Eodem Emblemate significatur, offensam, adversus minores aut magnates sparsam, in authorem suum retorqueri.

40. Princeps justus, adversus ministros iniquos & subditos sceleratos animadvertens, clavam imitatur, quæ hydram percutiens, epigraphen sustinet; VI VIRUS. Rex Theodoricus apud Cassidorum ait; *Deo auspice, Fridiladum locis vestris præesse censuimus, qui actores animalium legitima severitate coerceat, homicidia rejecet, furta condemnet.* Et paulò post; *Necesse est vindictæ subjaceat, qui pravis moribus obsecundat.* Ad hoc propositum opportunè Machatius Chrysocephalus Gretsero referente, ait; *Flagellat Deus Ægyptum, Divina potentia administro Mose, qui denas plagas efficit, ut perfecti supplicii numerum subirent, qui ad summum usq; scelerum processerant.*

F U N D A.

CAPUT. VII.

41. CAligula, priusquam reum aliquem capitali sententia feriret, prolixis verborum ambagibus miserrimum hominem erigere, ac maxima libertatis recuperandæ fiduciâ roborare solebat, ut postea inexpectatæ sententiæ fulmen ipsius animum tantò acerbius penetraret, majorique terrore perculleret, atque Adeò insolens hæc judicii ratio fundam imitabatur, quæ lapidem tantò validiore offensâ jacit, quantò amplius in orbem circumducta fuerit. Unde lemma, CIRCUMACTA VALIDIUS. De ira Divina canit Prophetes Regius; *Vox tonitrui tui in rota.* Enimverò Deus vindictam suam in gyros quidem amplissimos ac diuturnos circumducit, at tandem assiduo incremento in furorem actus, adversus obstinatum peccatorem validissimè exoneratur. Optimè in rem nostram S. Hieronymus; *Deus, qui laneos habet pedes, sed ferreas manus, tarditatem vindictæ supplicii gravitate compensat.*

Ira Dei.

Psalm.

4. Hieron.

42. Lapis tantò majore impetu ac velocitate è funda vibratur, quantò è circumagente manu remotior fuerit. Lemma; QUO REMOTIOR, EO VELOCIOR. Significabat quippe Emblematis Author, se in absentis amici imperia tantò ferri celeriorem, promtioremque, quantò prolixiore locorum intervallo ab ipso dissideret. In hanc rem meus D. Salvator Carducius canit;

Promptitudo.

Remotior quo permanet, velocior
Volat manu vibratus è funda lapis,
Amicus haud sin atus est Amasio
Studiosior, quò degit is longinquior.

Porrò quo remotior à circumagente mundo vixeris, eò velocius ad cœlum transibis. Joannes Cassianus, *Solitudo novit emendatis moribus contemplationem purissimam reserare, & intuitu sincerissimo spiritualium sacramentorum scientiam revelare.*

Solitudo. In Cassi. l.5. de inst. Mon.

G A L E A.

Cap. VIII.

43. GAlea, ore versus cœlum elevata, & supra ardentes prunas liquefacienda, epigraphen tenet; POST MUNERA BELLI. Ignatium Loyolam hæc imago spectabat, qui post exactos militares labores, tandem obstinatis peccatorum cordibus emolliendis operam dedit. Emblemati explicandu sequentem poësin addidit D. Gregorius Brunellus;

S. Ignatius Loyo-

Quam cruor imbuerat sævi POST MUNERA BELLI,
Hæc galea accensæ quem fovet igne micat.
Uritur ad prunas, & plumbea massa liquescit,
Ut solet à moto cerea tæda foco.
Explicat empyreos Ignatii hæc cassis amores,
ardet amore Jesu, qui modo miles erat.
Illius igne calens, omnis pecator anhelat
Cor durum, & teneras linquitur in lachrymas.
Arderent Loyola tuis Aquilonia flammis
Frigora dum æthereas mittis ab ore faces.

Ut relicta mundi militiâ Dei charitate ardeas, enixè monet Magnus Augustinus; *Incipiamus ardere charitate, donec totum mortale consumatur; & quod contra nos fuerit, eat in sacrificium Domino.*

Mondum relinquere. S. August. in Ps. 64.

44. Galea, in nidum commutata, ac incubantes columbas fovens, epigraphen monstrat. POST MARTIA BLANDIS, subintellige, *inservit.* vel NE GLI ARNESI DI MARTE AMOR S'ANNIDA. Certè S. Paulus corde penitus Martio & adversus Christianos efferato, *ibat spirans minarum & cædis.* At postea nutricem amabilissimam induens, *Filioli mei*, inquit, *quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis.* Deus quoque à minis & terroribus exorsus, tandem in amoris affectus suavissimos desinit. Unde quamprimùm Vates Divinus dixerat; *Deus æmulator, & ulciscens Dominus, & habens furorem.* Mox subjungit; *Dominus patiens, & magnus fortitudine.* Vix eadem protestatus, *Indignatio ejus effusa est ut ignis, & petræ dissolutæ sunt ab eo.* Mox iterum subdit; *Bonus Dominus, & confortans in die tribulationis.* S. Augustinus; *Propterea se Judex venturum minatur ut non inveniat quos puniat, cum venerit. Si damnare vellet, taceret. Nemo volens ferire, dicit observa.*

S. Paulus.

Act. 9. 1.
Galat 4.19

Terrores Dei in clementiâ desinunt.

Nahum c.1.

S. Augustin ser. 309. de Temp. c. 3.

45. Ad Marchionis Guidonis Villæ exequias, Ferrariæ in S. Francisci æde celebratas, Emblematis loco galeam figurârunt, quæ ad sortes militari more trahendas accommodata, epigraphen tenebat. HINC SORTES. Enimverò sortes felicissimè è magnanimitate trahuntur: semperque virtus militaris appendices individuos habet honores ac dignitates. *Virtus gradus ad gloriam, virtus mater gloriæ*, inquiebat S. Bernardus.

Virtus parit felicitatem. S. Bernard.

26. Galea, tametsi io solius capitis tutelam accommodata, epigraphen tamen à D. Jo. Francisco Bonomo istam accepit TOTUM SERVAT. Enimverò capitis incolumitatem certa totius reliqui corporis sanitas consequitur. Opportune P. Cornelius à Lapide, *Galea principem corporis partem puta caput ipsum, à quo cætera membra, totusq; homo pendet tuetur &c* Nam, teste Valerio Maximo. *Ducis in consilio posita est virtus militum* Unde populus fidelis, Regem suum à fatali hostium ictu vendicans, toti regno salutem conciliat. Sic posteaquam Abisar lethale giganthis cujusdam ferrum à Rege Davide represserat, Israëlitæ hunc imposterum cum hoste cōgredi prohibuerunt, id unum causati, *Ne extinguas lucer-*

Capitis salus est salus totius.

Corn. à Lap. in Eph. c. 17
Val. Max. l. 4.

2. Reg. 21.

lucernam Israel. Seu ut Chaldæus interpretatur, *Ne pereut secum regnum Israel.*

Alciat Emb. 178.

47. Galea, in alveare commutata, apibus passim circum volitantibus, epigraphen tenet; DAT MELLA POST BELLA. Apposite Andreas Alciatus;

En galea, intrepidus quam miles gesserat, & quæ
Sæpius hostili sparsa cruore fuit;
Parta pace, apibus tenuis concessit in usum
Alveoli, atque favos, grataque mella gerit.

Bellidux benignus.

Belliducis hæc imago est propria, qui post superata gravissima vitæ bellique discrimina, tandem militibus suave ac sumptuosum convivium instruit, uti de grandi illo Henrico IV. refert Catharinus d'Avila. Deus quoque post militiam in hac vita benè transactam, æterna ac suavissimâ beatitudine hominem remuneratur. S. Augustinus; *Non transit ad summum pacem, ubi summum silentium est, nisi qui magno strepitu prius cum suis vitiis belligeraverit.* Et rursus; *Ad tempus laboras, in æternum non laborabis. Brevis est molestia tua, æterna erit beatitudo tua. Ad modicum doles, sine fine gaudebis.*

Deus præmiator. S. Aug. in Psal. 9. Idem Psal. 36. Con. 2.

G L A D I U S.

Cap. IX.

48. QUædam magni nominis persona se ipsam gladii Emblemate figuravit, cujus lamina intra machæropœi officinam attrita, & pulvere e rodente lunata, epigraphen tenebat; ATTRITA REFULGET. Significabat nimirum, se è persecutionibus splendorem ac famam tantò illustriorem fuisse sortitam, quantò majore illarum violentiâ premebatur. Huic affine est alterum illud Emblema, in quo gladius, supra cotis totam exacuendus, inscriptionem reddit; MOTU PERFICITUR. Indies enim experimur, animas nostras non minus beneficii ac perfectionis è calamitate accipere, quàm è core ferrum. In rem præsentem canit Hieronymus Preti;

Calamitas utilis.

S' armato a danni miei cieca Fortuna
Usato à serru m' opprime, empia m' offende:
L' alma, che non soggiace ad onta alcuna,
Sorge e'l suo volo al ciel libero prende.
Cosi tal hor frà nubil il Ciel s' imbruna,
Pur frà l' ombre, e l' orror fulgoru, e splendo:
Cosi stella qual hor più l' aria è bruna
I raggi suoi più luminosa accende.
Pietra sfavillà umor, ch' altri percote:
E'l fabro i suoi metalli al colpo prova:
E fiamma arde viu più, s' altri la scuote.
Ferro acuto si rende, e si rinova
Al girar de la pietra: e le rote
Gira fortuna, e quel girar me giova.

Exercitiũ.

Alii eodem epigrammate, *Motu perficitur*, opportunè commonstrant, è jugi ac laboriosâ exercitatione plurimum utilitatis nobis accrescere. Scitè apud Justum Lipsium Diogenes, *Nihil omninò in vita sine exercitatione perficitur.*

Lips. l. 3. Manud. diss. 1.

49. Gladii illi præ cæteris probantur, qui è flexu in rectum redeunt. unde gladius, è superiore parte depressus & arcuatus, Emblematis loco inscriptum habet; FLEXU PROBATUR. Ita omninò animæ virtuosæ perfectionem ex humilitate, ceu lapide lydio, manifestè deprehendimus. S. Cyrillus, referente Dionysio Cartusiano, *Crede mihi*, inquit, *quia maxime fit vilis fuerit, qui magnus in se reputat. Ubi ergò profunda humilitas, ibi excelsa est dignitas, & ubi ex te ipso dejectio est magna, ibi ex virtute dignificatio maxima.* S. Bernardus; *Magna & rara virtus ut magna licet operantem, magnum te nescias, & manifestam omnibus, tuam te solum latere sanctitatem: mirabilem te apparere, & contemptibilem te reputare.* Theodoretus, de prodigiosa Symeonis Stylitæ virtute philosophatus, inexplicabilem ipsius humilitatem, ceu indubium tantæ perfectionis characterem, adducit. *In tantis laboribus, tantâq; rerum gestarum magnitudine, & miraculorum multitudine, est tantâ morum modestia ac moderatione præditus, ac si sit dignitate postremus omnium hominum.* Denique Emblemate illo innuitur. sicuti gladii præstantiam è facili ipsius flexu conjicimus, ita generosum ac fortem hominis animum benevolentiâ & affabilitate comprobari. Machabæorum historia in Romanorum honorem ait; *Quia sunt potentes viribus, & acquiescunt ad omnia, quæ postulantur ab eis.*

Humilitas.

Cartus. in Prov. 16. 33.

S. Bern. ser. 13. in Cant.

Theod. Hist. Patrum cap. 26.

Fortis benevolus.

1 Mach. 8. 1

50. Academicus, inter Philopponos Faventinos Rubiginosus, symboli loco gladium, rubigine obductum, præfert, cujus lamina supra cotem expolienda, epigraphen monstrat, DETERSA MICABIT. Certè anima, vitiorum rubigine abstersâ, gratiosum splendorem diffundit. Hoc sensit Salomon; *Aufer rubiginem de argento, & egredietur vas purissimum.* Et Isaias; *Dissolve colligationes impietatis, solve fasciculos deprimentes, & omne onus dirumpe, tunc erumpet quasi mane lumen tuum.* De pœnitentia disserens S. Cypr. *O pœnitentia*, exclamat, *quid de te novi referam: Omnia ligata tu solvis, omnia clausa tu reseras, omnia adversa tu mitigas, omnia contrita tu sanas, omnia confusa tu lucidas, omnia desperata tu animas.*

Pœnitentia illustrat.

Prov. 25. 4

Isa. 58. 6.

S. Cypr. de laud. Pœn.

51. P. Eustachius Venator, Augustinianus Excalceatus, gladio, ceu justitiæ symbolo, inscripsit; JUDICIS, NON VINDICIS. Boni Prælati aut Principis hæc imago est, qui suam authoritatem non quidem peculiari vindictæ, sed soli justitiæ administrandæ interponunt. Eò reflectens Trajanus Imperator, Romano Præsidi gladium, ceu authoritatis collatæ typum, tradidit, cum dicto; *Hoc utere pro me, si mea potestate ritè fungar; si autem, eodem utere contra me.* Gladius enim nunquam injuriarum aut scelerum, sed solius æquitatis ac Reipublicæ promovendæ instrumentum esto. Seneca; *Hæc tria lex secuta est, quæ Princeps quoque sequi debet: ut eos enim, quem punit, emendet; aut ut pœna ejus cæteros meliores reddat: aut ut sublatis malis securiores cæteri vivant.*

Judex sine passionibus.

Senec. l. 1. de Clement. c. 22.

52. Nec solus clypeus defendendo militi, nec solus gladius hosti offendendo sufficit, nisi ambo simul mutuam conferant operam. Unde Lucretius Borsatus ex uno Emblematis latere clypeum, ex altero verò gladium depinxit; addito epigrammate, NEUTER SOLUS. Id est, *clypeus & gladius.* Ita Christianus nunquam solo fidei scuto munitus incedat, sed insuper vivacem operis gladium jungat, necesse est. Eò collineans Apostolus, disertè hortatur, *in omnibus sumentes scutum fidei &c. & gladium spiritûs.* S. P. Augustinus; *Sine charitate potest quidem fides esse, sed non & prodesse.*

Fides cũ operibus.

Ephes. 6. 16.

S. Aug. l. 15. de Trinit. c. 18.

53. Fridericus IV. Symboli loco gladium tenuit, qui libro transversim innixus epigraphen legendam obtulit; HIC REGIT, ILLE TUETUR. Innuebat videlicet, populos & provincias non armis tantùm, sed & legibus stabiliri. Regis Atalarici ore Cassiodorus; *Perfectionem*, inquit, *necessariarum rerum completam esse credimus, si quemadmodum eligendo virum patritium armatu Republica partes providiamus, ita & de sociando ei litterarum peritissimo consulamus.* Et Justinian. Imperator; *Nunquam sane credi-*

Leges & arma.

Cassiod. l. 8. Var. Ep. 12.

Iustin. in Constit. de Præside Pisidiæ.

credidissemus, veteres Romanos ex parvis adeoque minutissimis principiis tam amplam constituisse Rempublicam, & totum exinde terrarum orbem sibi adjunxisse, pressisse, & tueri imperio potuisse, nisi majoribus in provincias magistratibus missis, plus eâ re dignitatis sibi comparâssent, simulque illis armorum juncta, ac legum potestatem fecissent, nec non ad utrumque accommodatos & idoneos habuissent. Hac de re Virgilius;

Virgil. Lib. Æneid. 6. 851.

Tu regere imperio populos Romane memento
(Hæ tibi erunt artes) pacique imponere morem;
Parcere subjectis, & debellare superbos.

Nec aliter ad Augustum Saletius Flaccus;

Val. Flacc. ad August.

Res Italas ARMIS TUTERIS, *moribus ornes;*
LEGIBUS EMENDES.

Et Sulpitia, Domitiani Imperatoris ævo nobilis Satyrica;

---- Duo sunt, quibus extulit ingens
Roma caput; VIRTUS BELLI, ET SAPIENTIA PACIS.

54 Vincentius Vallierus, Nobilis athleta Venetus Emblematis loco proprium brachium depinxit, illudque gladio armatum, hoc lemmate insignivit. VICE VALLI ERO. Verbis nimirum ad proprium ipsius nomen & cognomen alludentibus. Mens autem Emblematis erat, sibi ad patriam defendendam tantùm animi ac generositatis superesse, ut gladium suum invicti propugnaculi loco objicere sit paratus. Veteres Spartani, & nostrò ævo Poloni, nulla civitatibus suis mænia circumdare solebant: ajebant quippe, civium armatorum animos ac brachia, si necessitas postulaverit, in muros vivacissimos commutatum iri. Porrò homo timore Dei munitus, nullas timet dæmonis aut hominum insidias, quovis propugnaculo fortior. S. Augustinus; *Timor præsens securitatem generat sempiternam. Time Deum, qui super omnes est, & hominem non formidabis.*

Generositas urbis tutatrix.

Timor Dei. S. August. in Ps.

55. Joannes Franciscus Villava Emblematis loco gladium figuravit, qui baccato oleæ ramo cinctus, epigraphen sustinebat. LENIMINE ACUTIUS. Sicuti enim gladii acies, oleo delinita, acrior evadit; ita Divina vindicta obstinatis peccatoribus tantò magis est formidanda, quantò majorem in expectanda pœnitentiâ mansuetudinem exhibet. S. Bernardus. *Noli contemnere Dei misericordiam, si non sentire vis justitiam; ut enim scires, quanta districtè succedit, tanta illa mansuetudo prævenit: ex magnitudine indulgentiæ, magnitudinem ultionis attende.*

Ira Dei.

S. Bern. ser. 1. in Epiphan.

56. Gladius, sceptro decussatum impositus, eidemque à corona regia colligatus, epigraphen reddit; ILLÆSA SUPERSUNT. Mens Emblematis erat, Caroli Emmanuelis, Sabaudiæ Ducis, virtutem ac fortitudinem, tametsi inter diversa bellorum discrimina agitatam, summo semper omnium applausu ac veneratione redisse victricem. Porrò Sanctæ Crucis lignum, à Servatore nostro ad expugnandas Tartari vires usurpatum, quantumvis unanimi Judæorum ac gentilium assultu oneraretur, etiamnum tamen illæsum persistit, supra Regum frontes ornamento pennitus mirabili ac glorioso resplendet. In hoc argumentum meus D. Salvator Carducius;

Fortitudo formidata & honorata

Crux gloriosa.

Arma Sabauda hostis telis illæsa supersunt.
Stant etiam, edomito Dite, trophæa Crucis.

Genus enim illud mortis, inquiebat S. Athanas. *quod illi* (Judæi) *pro sua opinione ut ignominiosum intulere, eo conversa est in trophæum devictæ mortis.* Et S. Joannes Chrysostomus super illis Apostoli verbis, *Usque ad mortem crucis*, ait; *Longè pulchrius atque admiratione dignius spectaculum apparet, cùm tot ab hostibus adversus ipsius gloriam artificiis ac machinis adhibitis, splendet tamen illa & fulget.*

S. Athan. l. de Incarn. Verb.

S. Io. Chrys. in Philipp. 2. 8.

57. Experientiâ assiduâ firmatum habemus, amico, è pristinâ inimicitiâ conciliato, semper diffidendum esse, nec unquam sine gravi discrimine ullam in ipso fiduciam collocari. D. Didacus Saavedra id è gladio discendum proponit, qui in duas partes disruptus, epigraphen tenet; NON SI SALDA. Idest, NON SOLIDATUR. Siracidis monitum est, *Ne credas inimico tuo in æternum: sicut enim æramentum æruginat nequitiâ illius: & si humiliatus vadat curvus, adjice animum tuum & custodi te ab illo.* Seneca, velut à Siracide edoctus, in rem præsentem opportunissimè ait, *Nunquam fidelem credas eum tibi, quem ex inimico amicum habueris.* Hoc sensu in Apologetico suo S. Cyrillus, *Quare*, inquit, *timendus semper, & cavendus offensus est, quoniam tenax injuria, levis ira, expectata vindicta, tarda clementia.* Certè Absalon, postea quam in Davidis, patris sui, gratiam, quâ ob interfectum Amonem exciderat, rediit: paulò post non tantùm adversus regnum, sed in ipsam etiam Patris sui vitam arma seditiosa est motus. Triphon, cum Jonatha Machabæo conciliatus, non ita multò post eundem proditoriè necavit. Josephi fratres, tametsi innumeris favoribus in Ægypto cumulati, assiduâ tamen formidine agitabantur, ne ille injuriam, sibi olim illatam, ulcisceretur. Atque adeò rupta amicitia vix unquam in pristinam soliditatem coalescit, tum quòd offensum pectus assiduò ebulliat, hominemque ad vindictam expetendam provocet; tum quod ipsemet offendens odium adversùs personam offensam inexpiabile foveat, semperque ob illius inimicitiam stimuletur, à quo timoris occasionem suspicari potest. Verissimè in Agricolæ vita dixit Cornelius Tacitus; *Proprium humani ingenii esse odisse, quem læseris.*

Amico conciliato non fidendum. Eccl. 12. 10.

Seneca.

S. Cyrill. l. 2. Apol. mor. c. 25.

2. Reg. 15.

1. Macch. 13.

Corn. Tacit. in vita Agricola.

58. Gladius flammeus, in Genesi descriptus, (*posuit ante paradisum flammeum gladium*) Emblematis loco epigraphen suffixum habet, SECAT ET URIT. Hæc penè ipsa verba præit illa Magni Augustini gnoma, *Hic ure, hic seca, ut in æternum parcas.* Utraque verò illa igniti gladii virtus etiam purgatorio est propria. *Urit* enim, dum miseras animas sensibili & horrendo cruciatu torquet; *secat* autem, dum ligamina, quibus captivæ stringuntur, tandem dirumpit, usque liberrimam ad cœlos evolandi facultatem facit. In rem præsentem opportunè S. Ambrosius & Rupertus Abbas, *flammei gladii* nomine incendium illud piaculare intelligunt, in quo piæ manes, necdum cœlo receptæ, exterguntur. Cæterùm quævis censura Ecclesiastica, inter quas præcipua Excommunicatio, illo gladii flammei symbolo ritè exprimitur; quippe quæ hominem non tantùm ab Ecclesiæ suffragiis fidelium consortio, sacramentorum usu, & sepulturâ Ecclesiasticâ *secat*, dirimitque; sed insuper eundem *urit*, & atrocissimis tam animæ, quàm corporis, & facultatum suppliciis excruciat, uti prolixè videre est in Theatro Magno, sub titulo, *Excommunicatio timenda.* & in Cardinalis Baronii Annalibus.

Gen. 3. 24.

S. Augu. in Purgatorium.

S. Ambros. O Ron. 3. in Psal. 118.

S. Rup. Abb. in Gen. l. 3. c. 32.

Censura Ecclesiastica.

59. Senecæ judicio *Gladium bonum dices, non cui deauratus est balteus, nec cui vagina gemmis disten-*

Sen. Ep. 76.

distinguitur, sed cui acies ad secandum subtilis; & mucro, monumentum omne rapturus. Unde lemma; E MUCRONE ÆSTIMANDUS. Ita omninò homines non fortunâ aut divitiis, sed moribus ac ingenii acie æstimandi: secus atque perversa ævi nostri consuetudo solos opulentos ac nobiles reveretur. Ut adeò verissimum sit illud Ovidii;

Virtus sola in homine æstimāda. Ovid. 1. Fast.

In pretio pretium nunc est; dat census honores,
Census amicitias, pauper ubique jacet.

Controversum olim erat inter Romanos, utrum Christus in Deorum numerum esset referendus, cum tantus ubique audiret Thaumaturgus? definitum tandem est negativè, quòd non haberet cultores; cùm paupertatem prædicaret, quam omnes recusant quam quisque contemnit: uti refert meus Canonicus Raymundus Jordanus, Idiota cognomine. Longè tamen sapientius hâc de re pronuntiavit Seneca; *Si quis, inquit, omnia alea habeat, valetudinem, divitias, imagines multas, frequens atrium, sed malus ex confesso sit, improbabis illum. Item si quis nihil horum, quæ retuli, habeat, deficiat pecuniâ, clientum turba, nobilitate, & avorum, proavorumque serie, sed ex confesso bonus sit, probabis illum.* Gravius ad Eugenium Pontificem S. Bernardus, *Non sis,* inquit, *sine acceptio personarum, non parvi te reum peccati æstimes, si facies peccatorum, non potius causas judicas meritorum.*

Idiota de Oculo mysti c. 6. Sen. Ep. 76. S. Bern. l. 2. de Consid. c. 14.

60. Pileus (libertatis symbolum) à gladio sustentatus, epigraphen tenet; IN FERRO LIBERTAS. Populus enim, aliorum injuriis aut tyrannide oppressus, armorum virtute in libertatem ac pacem restituitur. S. P. Augustinus; *Non pax quæritur, ut bellum excitetur, sed bellum geritur, ut pax acquiratur.* Et rursus, *Pacis intentione geruntur bella, ab iis etiam, qui virtutem bellicam student exercere. Unde pacem constat belli esse optabilem finem.* Porrò servi Dei, ferreis catenis cincti, ac flagellorum aculeis percussi, sensuum impetus reprimunt, asseruntur que *in libertatem gloriæ filiorum Dei.*

Bellum ob pacē. S. Aug. Ep. 205. Idem l. 19. de Civ. c. 12. Mortificatio.

61. Gladio intra vaginam recondito inscripsit Zincgrefius; PROMTIUS EXTRAHITUR; QUAM IMMITTITUR. Hinc conjice, bellum tardè esse auspicandum. Providè dixit Terentius; *Omnia prius experiri, quàm armis uti, sapientem decet.*

Bellum tardè auspicandū. Terent. in Eunu. ho. Act. 4. sc. 7.

HASTA. LANCEA.

Caput X.

62. SI Poëtis fidem habeas, Achillis hasta eodem tempore & vulnerabat & sanabat. Unde illam hoc Ovidii hemisticio insigniverunt; VULNUS, OPEMQUE GERIT. Idipsum assolet Deus, qui humanum pectus acri calamitatum aculeo nonnunquam transfigit, simulque ex illo ipso vulnere sanitatem felicissimam proficit. E Jobi testimonio, *Ipse VULNERAT, ET MEDETUR, percutit, & manus ejus sanabunt.* S. P. Augustinus *Utile quiddam est tribulatio, utile medici ferramentum, & plagis illatis sanandis, & plagis avertendis, ne inferantur.*

Ovid. l. 2. de Remed. Calamitas sanat. Iob. 5. 18. S. Aug in Psal. 51.

63. Eidem hastæ inscribes; QUA VULNUS, SANITAS. Ita sanè è calamitatibus, quibus acerbè indies transfigimur, opportunissimam profectû ac præsidii nostri occasionem desumere licet. Scitè Joannes Fran. Bonomus;

Calamitas medetur.

Vulnerat, & sanat, quos fixit Pelias hasta;
Sæpè eadem nobis, quæ nocuêre, juvant.

Inde etiam significatur, eundem vulneri obligando sanandoque teneri, qui illud incussit. Plutarchus; *Ut Telephi vulnus eâdem hastâ sanatum est, quæ vulnus inflixerat ita vulnus objurgationis ab eodem sanabitur, qui fecit.* Et Ovidius,

Remedere. Plut. in Moral. Ovid. lib. 1. de Remed. Amor.

Ad mea decepti Juvenes præcepta venite,
Quos suus ex omni parte fefellit Amor.
Discite sanari, per quem didicistis amare,
Una manus vobis VULNUS OPEMQUE feret.

Hanc operandi methodum quibusvis Correctoribus unicè observatam velim, ut linguâ suâ, ceu Achillis lanceâ, delinquentem proximum quidem feriant; sed mox eidem persanando antidotum obducant. Hieronymus Porti in Enthusiasmis suis poëticis eandem iconem non sine joco de venustâ, simulque immundâ fœminâ intelligit.

Correctot.

Zaccherosa, ma vaga,
Quanto lorda a la vista, al sen più cara
Qual hor tua man m' impiaga,
Non mi te mostri di pietate avara:
Che passando lo stral per le tue dita,
Mandi insieme l' unguento, e la ferita.

Fœmina pulchra & simul immūda.

64. Achillis lancea mox pristinam transfixo corpori sanitatem contulit, neque ullam è vulnere incusso cicatricem aut offensam reliquit. Unde lemma; NIL QUOD LÆDAT HABET. Has ipsas voces Sedulius in rosæ encomium usurpavit,

Et velut è spinis mollis rosa surgit acutis,
NIL QUOD LÆDAT HABENS.

Principis justi hæc idea est, qui in sceleratos nullâ aliâ, nisi Reipublicæ conservandæ causâ animadvertit. Bonus item ac prudens Paterfamilias verbera omnia unicè in servi aut filii emendationem ac progressum destinat. Hanc operandi methodum in Deo cernere licet, qui tum maximè in hominem apparet beneficus, quando illum calamitatibus pulsat. Tertullianus; *Ad omnia tibi occurrit Deus, idem PERCUTIENS, SED ET SANANS: mortificans, sed & vivificans; humilians, sed & sublimans, condens mala, sed & pacem faciens.*

Castigare. Calamitas. Tertul. l. 2. cont. Marc. c. 14.

65. Achillis hastam, quantumvis expolitam, & ad vulnera infligenda vibratam, hoc lemmate insignies ET ISTA SALUTEM. Haud aliter Deus ipsam etiam perniciem nobis efficit beneficam, eamque demum in maximum salutis nostræ incrementum convertit. Testatissimè Apostolus; *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Omnia, etiam peccata,* subjungit S. P. Augustinus, *Nam prædestinati ex casu humiliores, cautiores, & ferventiores resurgunt.* Ad hoc propositum Justus Lipsius; *Tam Provida Dei benegnitas est, ut illam ipsam NOXAM IN SALUTEM nostram VERTAT, & peccatum in bonum.*

Calamitas utilis. Rom. 8. 28. S. Aug. l. de Corrept. & grat. c. 1. Lips. l. 2. de Const. c. 7.

66. Complures hastulæ, in fascem colligatæ, epigraphen sustinent; UNITÆ VALENT. vel, UNIONE ROBUR, vel ut D. Sigismundus Laurentius easdem hoc lemmate loquentes introducit; NEC FRANGIMUR, NEC FLECTIMUR. Nimirum insigne illud Sciluri Scythæ factum Emblemate isto innuitur, qui, Plutarcho referente, suis quinquaginta filiis concordiam persuasurus, totidem jacula afferri jussit, quæ in fasciculum colligata, nullis viribus flecti poterant; separata verò, citra negotium frangebantur. S. Joannes Chrysostomus: *Nihil cum concordia comparandum, dilectissimi; sic enim singuli multorum instar erunt: si enim unanimes fuerint duo aut decem, jam non unus, sed singuli eorum quasi decem fiunt.* Ad hoc propositum Justus Lipsius; *Frequentia & multitudo civium, fundamentum est omnis potentiæ & diuturni status.*

Concordia. S. Io. Chrys. Hom. 1. in Dīc. Lips. l. 1. Admon. cap.

67. Hasta

Potentia regia.

67. Hasta militaris, cum Neptunio piscatorum tridente decussatim colligata, lemmatis luco adverbium subjunctum habet; UBIQUE. Sicuti enim tridens prælüs navalibus, hasta verò terrestribus deservit; ita Belliducem ubique locorum ex æquo fortem ac invictum esse oportet. Hoc ipsum etiam Principum illorum est ectypon quorum imperiis Oceanus ac terra frenantur; uti sunt Rex Hispaniarum, Galliarum, & Angliæ, Respublica Veneta &c. Eruditè D. Carducius;

Tridens, & hasta ubique regnat præpotens,
Quà pontus undat, quaque tellus germinat,
Corona sic Hispana, ut orbis Arbitra,
Terra, Marique jura dat palmaria.

Deus ubique.

S. Aug lib. 7 de Civit. c 30.

Verissimè tamen de Deo, non terræ tantum ac maris, sed & Cœli Domino, ubique præsentissimo ac potentissimo, id intellexeris. S. P. Augustinus, *Deus ubique totus, nullis inclusus locis, nullis vinculis alligatus, in nullas partes sectilis, ex nulla parte mutabilis, implens cœlum & terram præsente potentia, non indigente natura.*

Educatio

Correctio.

Senec Ep. 50.

68. Hasta, quantumvis curva, caloris beneficio in formam rectam cogitur, P. Cerranus Emblemati subscripsit; CALOR EXPLICAT. Ita solicita & assidua educatio pravas juvenum inclinationes ad directam virtutis lineam compellit. Correctio quoque, è charitatis ardore proficiscens, distortas & vitiosas hominum animas ritè emendat. Seneca; *Nihil est, quod non expugnet pertinax opera, & intenta, ac diligens cura, Robora in rectum, quamvis flexa revocabis. Curvatas trabes CALOR EXPLICAT, & aliter nata, in id figuntur, quod usus noster exigit, quantò facilius animus accipit formam, flexibilis & omni humore obsequentior.*

Calamitas.

Senec lib. 1. de Ira

69. Hasta distorta, artificum more intra coarctatam forcipem complananda, epigraphen tenet; TORQUEAT DUM DIRIGAT. Ita omninò quævis anima, inter calamitatum angustias ad Deum conversa, jure dixerit, *Torqueat, dum dirigat.* Ex iis enim amplissimam virtutis & internæ rectitudinis occasionem sortiti potest. Seneca; *Quemadmodum quædam hastilia detorta, ut corrigamus, adurimus, & adactis cuneis, non ut frangamus, sed ut explicemus, elidimus; sic ingenia vitio prava, dolore corporis, animique corrigimus.*

Consuetudo.

Pythag.

Ovid 4. Fast.

Idem lib 2. de Arte.

70. Hastam, in alterutra extrema parte prehensam, nonnisi difficillimè sustinere licet; quamvis in medio arrepta, citra negotium in sublime attolli queat. Unde lemma; LEVIOR IN MEDIO. Idipsum in omnibus nostris operationibus experimur, quæ tametsi initio intolerabiles, consuetudine redduntur facillimæ. Benè dixit Pythagoras; *Elige vitam optimam, nam consuetudo reddet jucundissimam.* Ovidius;

Non sentitur sedulitate labor.

Et alibi;

Quod male fers, assuesce; feres benè: multa vetustas
Lenit, ac incipiens omnia sentis.

Consilium maturum.

Jacob 1.19.

Senec lib 2 de Ira c. 35.

71. Aliquot hastæ, in fascem colligatæ, à Lucretio Borsato epigraphen recepêre; NE STATIM AD PRÆLIA. Innuit videlicet, hominem prudentem consiliis admodum maturis & tardis ad arma tractanda, ad pœnas infligendas, aut ad sanguinem fundendum permoveri. Unde, è S. Jacobi præscripto, quivis homo sit *tardus ad iram.* In hanc rem Seneca; *Animi motus eos putemus esse sanissimos, validissimosque, qui nostro arbitrio ibunt, non suo ferentur.*

Virg lib 6. Æneid v. 760.

Plin. lib 7. cap 28.

Clementia.

Senec lib 1. de Clement. cap. 3.

72. Hasta, à Latinis *pura*, id est, sine ferro, cognominata, cæteras omnes nobilitate superabat. Unde Virgilius de Sylvio, Albanorum Rege, disserens, eum hastæ puræ innixum repræsentat;

Ille (vides) pura Juvenis qui nititur hasta.

Plinius illustria præmia bellica, à L. Dentato acquisita, recensens, ait *Spolia cepit triginta quatuor, donatus hastis puris duodeviginti.* Eò reflectens Raulinus, hastam puram hoc lemmate insignivit; SINE CUSPIDE NOBILIOR. Ita nimirum clementia est ornamentum Principis longè nobilissimum: *Ita enim virtutes magni viri decori, gloriæque sunt, si illis salutaris potentia est*; inquit Seneca.

Mund. Symb l lib 7 n 68.

Prudentius Peristepha. in Hymn 8 Rom Mart

73. Serpens, lanceâ adversus terram transfixus, conatu prorsus irrito caput dentesque efferatos in illius offensam erigit. Unde lemmatis vice unicum adverbium sustinet; FRUSTRA. Hanc iconem ex Ariosti versibus, alibi adductis, insinuavimus. Ab hoc nihil difformis Prudentius, canit;

Sic vulneratus anguis ictu spiculi
Ferrum remordet, & dolore sævior,
Quassando pressis immoratur dentibus,
Hastile fixum: sed manet profundius,
Nec cassa sentit morsuum pericula.

Innocentia.

Malevolus.

Psal. 139.4.

Psal 2.2.

Psal 2.1

S Chrysost. in Homil.

Ita nimirum malitia adversus innocentiam & justitiam conatu prorsus irrito fatigatur. Judæi certè, *Acuerunt linguas suas sicut serpentes*: simulque livore pleni *adversus Dominum & adversus Christum ejus* insanierunt. At incassum omnia, nam *gentes & populi meditati sunt inania.* Innocentiam alloquens S. Chrysostomus ait; *Tibi boni parent, mali invident, zelant æmuli, inimici succumbunt, nec unquam poteris victrix non esse, etiamsi inter homines judex justus defuerit.*

Bellum.

S. Aug To 2 Epist 07.

Apoph. lib 5.

74. D. Didacus Saavedra Emblematis loco lanceam, ceu palum, in terram defixit, quæ oleæ ac viti sustentandæ deserviens, epigraphen monstrabat; IN FULCRUM PACIS. Hinc discas, bellum nonnisi pacis recuperandæ propagandæque causâ inchoari debere. S. P. Augustinus; *Pacem habere debet voluntas, bellum necessitas.* Et Epaminondas, in Apophtegmatis citatus; *PAX BELLO PARATUR: nec eam tueri licet, nisi cives sint ad bellum instructi.*

Delitiæ mundanæ.

Boet. lib. 3 de Consol.

Detractor fallax.

Proditor

75. Lanceæ fastigium viridi ramulo cinctum, epigraphen sustinet. IN ABDITO CUSPIS. Huc Emblema, in argumenta plurima accommodatum, delitias humanas cumprimis describit, quæ nunquam sine socia calamitate incedunt. Boëthius. *Quid de corporis voluptatibus loquar? quarum appetentia quidem plena est anxietatis: satietas verò pœnitentiæ? Tristes verò esse voluptatum exitus, quisquis reminiscitur libidinum suarum, intelliget.* Detractor quoque sub encomiorum schemate lethalem alienæ famæ transfigendæ aculeum abscondit. Denique Proditor fallacibus suis blanditiis tamdiu socium inescat, donec hostes illum ex insidiis adoriri queant.

PAPILIO.

Cap. XI.

Domus angusta.

Petrarcha 2 de Remed dial 2.

Cœlum.

76. PApilio, quantumvis angustum terræ spatium occupans, ab Abbate Ferro epigraphē recepit. TECTUM MILITIBUS AMPLUM. Enimverò domus, à magnanimo pectore habitata, nequaquam dici potest angusta. Optimè in rem nostrã Petrarcha; *Nulla tã parva domus est, quã nõ amplificet magnanimus habitator.* Illo ipso Emblemate etiã Paradisũ ceu immensũ gloriæ papilionem, describere licet, quam

Parach. 4. 24.

Dominus exercituum suis sequacibus est fabricatus. *O Israel*, exclamat attonitus Propheta, *quàm magna est Domus Dei, & ingens locus possessionis ejus? Magnus est, & non habet finem: excelsus & immensus!*

Protectio

Isa. 4. 6.

77. Papilio, militibus ad fervidæ æstatis, & rigentis hyemis intemperiem prohibendam ex æquo accommodatus epigraphen à me recepit; E DAL CALDO, E DAL GELO. Id est, A FRIGORE, ET ÆSTU. Ita Protector è munere suo validam adversus omnes sinistros eventus tutelam subministrare debet; atque adeò, Isaiâ asserente, *Tabernaculum erit in umbraculum diei ab æstu, & in securitatem, & absconsionem à turbine & à pluvia.* De Maria Virgine id comprimis intelligere licet, Nam, ut D. Bernardus ait, *ipsa tenente, non corruis; ipsâ protegente, non metuis; ipsa duce, non fatigaris; quâ propitiâ pervenis; &c.* Acta Apostolorum testantur S. Paulum fuisse *Scenofactoriæ artis.* Unde ad hanc illius conditionem reflectens Sacer Poëta Aratus, ait, Apostolum illum non tantum pelliceis papilionibus conficiendis, dedisse operam; sed ipsummet prodigiosi papilionis loco deservisse, sub cujus umbra adversus inundantes scelerum pluvias, & igneos suggestionum ardores summa erat tranquillitas,

Maria V.

S. Bernard. in serm.

Act. 18. 3.

S. Paulus.

Aratus in Act. Apost.

> *——— Tentoria quippe*
> *Fortia nobilibus fabricabat in aggere textis.*
> *Longius hac abiens peregrinus unique viator*
> *Erigit, atque HYEMES, SOLESQUE hic*
> *pellibus ARCET.*
> *Nos quoque per culpam prima de sede repulsi*
> *Exilio mundi jacimur, via reddita tandem*
> *Qua patria repetamus iter, munimina nobis*
> *In castris sunt Paule tuis, ac criminis imbres*
> *Tempestas mundi ferat, scelerumque vapores*
> *Ignitus tentator agat, sub tegmine tali*
> *Tuta salus nullum discriminis excipit ictum.*
> *Nec prostrata feris succumbit viribus hostis.*

PHARETRA.

Cap. XII.

In morte.

78. NOnnemo, mortuâ quâdam dilectâ personâ, doloris sui vehementiam significaturus, pharetram vacuam depinxit; cum lemmate HÆRENT SUB CORDE SAGITTÆ. Id tamen inficias non iverim, hanc iconem ab Emblematis naturâ nonnihil deficere, cùm expressè nitatur sensu allegorico. Ea tamen pharetræ pictura in Divinam Matrem convenit, quæ licet supra Calvariæ rupem nullo exteriore vulnere esset saucia, in pectore tamen acerbissimas doloris & commiserationis sagittas altùm defixas habuit. Richardus à S. Laurentio; *Ipsa fuit Martyr in anima: & gladius doloris qui pertransivit animam ejus in Unigeniti passione, pro amarissimo ei martyrio computatur.* Idem ad Crucifixum conversus, ait; *Omnia vulnera, quæ tu sparsim spersis in corpore, suscepit in corde: & sicut lancea militis perforavit latus tuum. Joan. 19. sic gladius doloris ejus animam pertransivit. Luc. 2.*

Maria V. in Calvariæ monte.

Rich. à S. Laur. lib. 3. de Laud. Virg.

Idem lib. 1. cap.

Consiliarius malus.

79. Abbas Ferrus pharetræ subscripsit; SOMMINISTRA AL FERIR GLI STRALI AL ARCO. Id est; ARCUI TELA MINISTRAT. Idipsum malus consiliarius assulet, qui Principi violentas & injustas actiones suggerit. Ita Regis Darii Satrapæ grandem illum Monarcham adversus Danielem concitabant. Aman sceleratis suis suggestionibus Regem Assuerum ad mortem adversus innocentes Israelitas decernendam provocavit. Jonadab excæcato Ammoni nefandas artes subministravit, ut incæstuosos suos furores cum venusta Thamare posset exequi. Pharisæi, horrendum vociferati, Pilatum compulêre ad Christum in crucem agendum. Jobi uxor malignis suis vocibus heroem illum fortissimum ad execrandas blasphemias lacessere est ausa. *Adhuc*, inquiebat nequissima; *tu permanes in simplicitate tua, Benedic Deo, & morere.* Et licet has voces, conatu prorsus irrito adversus ipsum sparserit, vires tamen in Jobi animum tantas habuere, ut eum acerbissimè sauciârint, & vehementissimos stimulos ad impatientiam subjecerint. S. Joannes Chrysostomus; *Ego non tam Jobum admiror ante mulieris adhortationem, ut mihi est admirabilis post illius perniciosum consilium. Sæpè accidit, ut quem rerum natura evertere non potuit, oratio & exitiosa adhortatio frangat: id càm diabolo nequaquam esset ignoratum, post plagam inflictam verbis hominis adoritur.* S. Laurentius Justinianus imaginem illam in meliorem partem interpretatus, ait, è Sacra Scriptura, ceu pharetra instructissimâ, acutas sagittas subministrari ad quasvis hostium vires validè transfigendas. *Et quidem Sacra Pagina pharetra quadam spiritualis, in qua sagitta acuta & ignita latitant. Hanc nemo Deo militans derelinquat, assiduo cogitatu virtutem intelligat scripturarum, ut juxta qualitatem suggestionis, responsionis intorqueat jaculum.*

Job. 2. 9.

S. Io. Chrys. in Caten.

S. Scriptura.

S. Lau. Iust. de casto Connub. cap. 6.

PYROBOLUS.

Cap. XIII.

80. ALphonsus I. Dux Ferrariensis, Symboli loco, pyrobolum prætulit, qui in aëre diffringens, flammas ac perniciem spargit. Epigraphen Gallicam subjunxit; AU LIEU, ET TEMPS Id est; LOCO, ET TEMPORE. Nam è prudentiæ præscripto, in quibusvis gravibus negotiis opportuna occasio est captanda. Octavianus Imperator in imperii sui exordio hanc à Dione parænesim accepit. *Non statim omnia, uti decretum erat, executus est; veritus ne parùm succederet, si simul homines transferre & invertere vellet: sed quadam in tempore disposuit, quadam REIECIT IN TEMPUS.* S. Irenæus id à Dei Filio studiosissimè observatum testatur. *Præcognita sunt hæc omnia à Patre: perficiuntur autem à Filio, sicut congruum & consequens est, APTO TEMPORE: propter hoc properante Mariâ ad admirabile vini signum, & ante tempus volente participare compendii poculum, Dominus repellens ejus tempestivam festinationem, dixit; Quid mihi & tibi est mulier?* S. Rupertus Abbas in illis Isaiæ Seraphinis animadvertit, quòd sex alis instructi, duabus tantum ad volandum sint usi: atque *volabant pro LOCO, ET TEMPORE.*

Prudentia.

Dion lib. 52.

S. Iren. lib. 3. cont. Hæres. cap. 18.

Isa. 6. & S. Rup. lib. 1. de Trinit. & oper. cap. 28.

81. Academici Animosi Novarienses Symboli universalis loco globum, à pyrobolo sparsum, præferunt; qui novo militari stratagemate ad litteras in obsessam civitatem jaciendas deservit. Epigraphen subjunxêre; PER TELA, PER IGNES. Innuebant videlicet, nobilissima sua ingenia inter medios grassantis Bellonæ furores nunquam à litteratis Academicorum exercitationibus destitisse. Quippe, Tullio teste, *Ad magnanimum pertinet, ea, quæ videntur acerba, ita ferre, ut nihil à statu naturæ discedat, nihil à dignitate sapientis.*

Studiosus

Magnanimus.

Cicero lib. 1. de Offic.

82. Flamma, in pyrobolo conclusa, libertatem anhelat, ac, veluti carceris impatiens, sphæ-

ram

ram illam assiduis motibus jactat. Unde D. Emmanuël Thesaurus Comes in Optico suo Aristotelis Tubo pilam puniceam, ab inquilino igne agitatam, ingenioso hoc lemmate insignivit; NESCIA STARE LOCO. Martium, vel etiam iracundum ac impatientem hominis animum hoc Emblemate describes. Seneca, inter cætera hominis iracundi lineamenta, etiam hæc recenset; *Torva facies citatas gradus, inquieta manus &c.*

Bellicosus. — Iracundus. — *Senec. lib. 1. de Ira cap. 1.*

83. Academicus, inter Errantes Brixienses pertinax, Symboli loco sphæram, nitro & piceis fomentis gravidam, præfert; quæ aquis injecta accenditur, & veluti humido illi elemento insultans, ignem vomit. Epigraphen subjunxit; ETSI MILLIES SUBMERGATUR. Ita animus generosus, quocunque miseriarum Oceano inundante, nunquam non superior evadit. In encomium D. Pauli ait S. Joannes Chrysostomus; *Quemadmodum si scintilla ignis quadam, quæ extingui nequeat in mare prolapsa, incursantibus multis fluctibus, pessumeat, rursusq; splendida emergat, ad eundem quoque modum B. Paulus nunc quidem periculis velut conflabatur, nunc verò ex ipsis emersus nitidior ac splendidior ascendebat, eò ipso, quod vexabatur victoriam referens.*

Generosus animus. — *S. Io. Chrys. Hom. 25 in Epist. 2. ad Corinth.*

84. Pyrobolus, in aëre dissiliens, viva passim incendia spargit. Unde lemma; NON SE CAPIT INTUS. Mei Concanonici ad S. Mariam de Passione Mediolani opportuno hoc Emblemate immensam D. Caroli charitatem significabant, quæ sentita solius pectoris angustias concludi minimè sustinens, in sexcentas operationum flammas erupit: unde ad sublevandam pauperum egestatem integros principatus vendidit; ut peccatores ad frugem revocaret, assiduò non sine valetudinis jacturâ è pulpitis detonuit. In Xenodochiis frequens, opem ægrotis liberalissimam tulit &c. Ut adeò S. Bernardus eodem charitatis igne exæstuans, jure exclamet; *O amor præceps, vehemens, flagrans, impetuose!*

Charitas S. Caroli. — Amoris vis. — *S. Bernard. Serm. 79 in Cant.*

85. Pyrobolus diffringens, & immodicam flammarum vim passim evomens, epigraphen sustinet; VIM VI. Quasi nimirùm ignis diceret; quia violento sphæræ gravatæ sinu captivus detineor, ideò vim vi repressurus, mutuâ violentiâ carcerem effringo, meamque libertatem cum illius dispendio vindico. Ad hoc propositum Justinianus Imperator; *Jus gentium est, quo gentes humanæ utuntur, solis hominibus inter se commune: veluti erga Deum religio: ut parentibus, & patriæ pareamus; ut vim atque injuriam propulsemus.* Has tamen posteriores duas propositiones sano ac moderato sensu, intelligas velim, Optimè Ovidius;

Vindicta justa. — *Instit. ff. L. 2. & ff. de Iust. & Iur.* — *Ovid. lib. 3. de Arte.*

Judice me, fraus est concessa, repellere fraudem,
Armaq; in armatos sumere jura sinunt.

86. Pyrobolus non alio fine rumpitur, nisi ut fragmina sua passim dispersa, stragem inferant. Unde lemma; DISRUMPOR, UT NOCEAM. Seu, DUM NOCEAM, PEREAM. Hæc ipsa animi fortis ac resoluti est indoles, qui injuriam adversus hostes suos vindicaturus, ipsum etiam propriæ vitæ dispendium parvi æstimat. Certè Samson, ut Philistæis stragem inferret, libentissimam vitæ suæ jacturam fecit. Et Zopyrus Babylonium, civitatem nobilissimam expugnaturus, Justino teferente, *Domi se verberibus lacerari toto corpore jubet, nasum, & labia, & aures sibi præcidit*

Inimicus generosus. — *Iudic. 16. 30.* — *Iustin. lib. 1.*

87. Ignis succensum globum pyrium in aëra sublevat. Lemma; SURSUM RAPIT IGNIS. Ita S. Ignatius Loyola, amore Divino succensus, quatuor fermè cubitis à terra elatus pendebat. Cæterùm ea sancti amoris vis est, ut mortales illius beneficio

S. Ignatius Loyola.

Mundi symbol. Picinelli & Aug. Erath. Tom. II.

passim è terris ad cœlos evolent. Testatissimè S. P. Augustinus; *Quisquis dilexerit Deum & proximum, animam habet pennatam, sancto amore volantem ad Deum.* Et alibi; *Sancti amoris flammâ ardentes Martyres, fœnum carnis robore mentis arserunt. Ipsi autem integri spiritu, ad eum quo sunt accensi, pervenerunt.*

Amor ad cœlum elevat. — *S. August. in Psal. 63. Idem ser. 38. à Vermondo addit. Tom. 10.*

S A G I T T A.

Cap. XIV.

88. Aliquot sagittæ, adversus marmor vibratæ, epigraphen monstrant; INFRINGIT SOLIDO. Verbis ex Horatio mutuatis;

--- *Fragili quærens illidere,*
Infringit solido.

Ita nobile hominis pectus omnes adversantium vires enervat ac reprimit. Seneca; *Ut tela à duro resiliunt, cum dolore cadentis solido feriuntur? ita nulla magnum animum injuria ad sensum sui adducit, fragilior eo quod petit;* Cæterùm S. Ecclesiæ Doctores, seu saxa durissima, quasvis sagittas, à gentilibus ac hæreticis sparsas, infringunt; *Et sicut mortiferas sagittas, sic insana verba perversa cogitationis eorum, de impia cordis pharetra procedentia, Doctores quasi lapides vivi suscipiant, & fidei VIRTUTE CONFRINGUNT,* inquit in rem præsentem opportunè Author operis imperfecti.

Resistere. — *Senec. lib. 3. de Ira cap. 4.* — Hæretici reprimuntur. — *Auth. Oper. Imp. 11 in Matth.*

89. Sagitta epigraphen præfert; CONSEQUITUR, QUODCUNQUE PETIT. Ita Minister prudens operam suam vix unquam inanem collocat. Illius quoque hanc effigiem dixerim, qui nunquam non voti sui se compotem experitur. Eadem tamen cumprimis in animam orantem convenit; Nam S. Marco teste. *Omnia, quæcunque orantes petitis, credite, quia accipietis, & evenient vobis.* S. P. Augustinus; *Fit in oratione conversio mentis ad Deum, qui semper dare paratus est, si nos capiamus quod dederit.* Hoc sensu Christophorus Finottus:

Minister prudens. — Oratio. — *Marc. 11. 24. S. Aug. lib. 2. de ser. Dom. in monte c. 5.* — *Finott. dist. 92.*

Posce Patrem; dicto citiùs dabit omnia; Montes
Vel si collibeat tollere, vota feres.

90. Carolus Rancatus sagittæ volanti inscripsit; NUNQUAM FRUSTRA. Verbis è Statio mutuatis;

Stat. in Epithalam. Stellæ.

Hic puer è turba volucrum: cui plurimus ignis
Ore manuq; levi nunquam frustrata sagitta.

Eidem Emblemati etiam hanc inscriptionem cum priore synonymam subjunges; NUNQUAM IRRITA. Belliducis fortunati hic typus est, cujus operationes nunquam non è votis & ex animi sententia succedunt. Alcidis sagittas hâc prærogativâ insignes deprædicat Seneca;

Bellidux fortunatus. — *Seneca in Hercul. Oetæo.*

---- *Munus Alcide cape*
Has Hydra sensit: his jacent Stymphalides,
Et quidquid aliud eminus vici malum;
Virtute felix; has enim NUNQUAM IRRITAS
Mittes in hostes.

Oratio quoque nunquam à Deo recedit irrita; S. Augustini monitum est; *Non deficiamus in oratione; Ille quod concessurus est, etsi differt non aufert. Securi de pollicitatione ipsius, non deficiamus orando.*

Oratio. — *S. August. in Psal. 65.*

91. Tres sagittæ simul colligatæ, fœdus illud repræsentabant, inter Pium V. Philippum II & Rempublicam Venetam adversus Turcas sancitum. Epigraphe subjuncta erat; VIS NESCIA VINCI. Emblemati huic affine est illud Alciati, in quo

Concordia.

Concordia.

sub titulo *Concordia insuperabilis*, tricorporis Geryonis statuam sequenti epigrammate illustrat;

Ter geminos inter fuerat concordia fratres,
Tanta simul pietas mutua: & unus amor.
Invicti humanis ut viribus ampla tenerent
Regna uno dicti nomine Geryones.

Prov. 18, 19. Diog. Laert. lib. 6, cap. 1.

Dilucidè Salomon; *Frater, qui adjuvatur à fratre, quasi civitas firma.* Laërtio referente, Antisthenes dixit; *Fratrum, qui essent concordes, convictum omni muro dixit esse fortiorem.*

Profectus. 2. Reg. 1, 22. S. Hier. Ep. ad Celantiam.

92. D. Arelius sagittæ volanti inscripsit; DONEC DEFECERIT, NON CONVERTETUR. Assiduum in virtute progressum hoc Emblemate delineabis. Davide teste, *Sagitta Jonathæ nunquam rediit retrorsum, & gladius Saul non est reversus inanis.* Hac de re eruditè S. Hieronymus; *Totum spacium vitæ tuæ sit, ut peragere possis justitiam; ne de præterita justitia confidens remissior efficiaris.*

Plaut. in Penulo. Miseria una ex altera. Job 1, 16. De Imit. c. 13. n. 3 l. 1.

93. Fuit, qui telum, è nervo jactum, hoc lemmate notaret, INSTAT ALTERUM. Ad verbum Plautus; *Prinsquam unum est injectum telum, tum instat alterum.* Ita omnino sicut unda trudit undam, sic unam miseriam è vestigio insequitur altera. Testem locupletem habeto Jobum; cùm enim vix primùm de direptis armentis nuntium audivisset, *venit alter, & dixit: Ignis Dei cecidit de cœlo.* Et mox; *Sed & illo loquente venit alter &c.* Et paulò post: *Adhuc ille loquebatur, & ecce alius intravit &c.* Verissimè meus Thomas Kempensis. *Non est homo securus à tentationibus totaliter, quamdiu vixerit: quia in nobis est unde tentamur, ex quo in concupiscentia nati sumus: Una tentatione seu tribulatione recedente, alia supervenit; & semper aliquid ad patiendum habemus, &c.*

Excellentia. Vell. Paterc. lib. 1. Hist. Horat. lib. 4 Carm. od. 2.

94. Incomparabilis adcò est sagittæ valor, ut scopum feriens, epigraphen monstret; NEC VINCI. NEC ÆQUARI. Hâc loquendi ratione Velleius Paterculus Homerum celebrat; *Neque ante illum, quem imitaretur, neque post illum, qui eum imitari posset, inventus est.* Et Octavianum Augustum Horatius;

Quò nihil majus meliusve terris
Fata donâvere, bonique Divi:
Nec dabunt; quamvis redeant in aurum
Tempora priscum.

4. Reg. 23, 25.

De S. Rege Ezechia testatur Oraculum Divinum; *SIMILIS ILLI NON FUIT ante eum Rex, qui reverteretur ad Dominum in omni corde suo, & in tota anima sua, & in universa virtute sua juxta omnem legem Mosi, NEQUE POST EUM SURREXIT SIMILIS ILLI.*

Regna. Lips. Cent. 3 ad Belg. Epist. 51. Profectus. S. Bernard. Epist. 253.

95. D. Didacus Saavedra sagittæ volanti subscripsit; O SUBIR. O BAXAR. Id est; AUT ASCENSUS, AUT CASUS. Innuebat videlicet, Principum regna, si non crescant, imminui & corruere. *Magna imperia*, teste Lipsio, *limites suos habent, quò cùm ventum sistunt, retroeunt, ruunt.* Quin etiam spiritualis nostra negotia persistentiam adeò nullam patiuntur, ut anima vel in melius proficiat, vel præcipiti ruinâ in interitum cadat. S. Bernardus; *Vidit scalam Jacob, & in scala Angelos, ubi nullus residens, nullus subsistens apparuit; Sed VEL ASCENDERE, VEL DESCENDERE videbantur universi: quatenus palam daretur intelligi, inter profectum & defectum in hoc statu mortalis vitæ nihil medium inveniri.*

96. Telum, è nervo vibratum, Ferro authore epigraphen sustinet; VOLAT IRREPARABILE, seu IRREVOCABILE. De hoc vitæ humanæ symbolo Ovidius;

Vita humana. Ovid. 5. Fast.

Temporalabuntur, tacitisque senescimus annis,
Et fugiunt fræno non remorante, dies.

Et Horatius;

Horat. l. 4 Carm. Od. 7

Cùm semel occideris, & de te splendida Minos
Fecerit arbitria,
Non Torquate genus, non te facundia, non te
Restituet pietas.

Sap. 5, 13. Senec. Ep. 24.

Salomonem in medio luxu querentem audi; *Nos nati continuò desivimus esse.* Seneca; *Quotidie morimur, quotidie enim demitur aliqua pars vitæ: & tunc quoque cùm crescimus, vita decrescit usque ad hesternum quidquid transiit temporis, periit, &c.*

Horat. in Arte. Detractor. S. Pet. Dam. Serm. 64. de vitio linguæ. Verbum irrevocabile.

97. Sagitta è nervo jacta & volans, epigraphen ex Horatio sustinet; NESCIT MISSA REVERTI. Hinc disces, injurias, adversus alienam famam à lingua nostra sparsas, nonnisi ægerrimè revocari posse. S. Petrus Damianus; *Pœnitet quidem omninò, tam incautè noxia protulisse, sed remedium non occurrit, quia quod SEMEL EMISSUM est, NON POSSUM REVOCARE, juxta quod Flaccus ait; Et semel emissum VOLAT IRREVOCABILE verbum,*

Prædicator. S. Greg. lib. 3 Moral. Gilib. Abb. in 1 Cor. 3, 1

98. E S. P. Augustini sententia, bonus Prædicator *Non alta, sed apta* pro concione dicat. Unde Prædicatoris symbolo sagittam incidi facies, quæ versus metam vibrata, epigraphen sustineat; NON ALTE, SED APTE. In hoc argumentum Sanctus Gregorius Papa: *Debet subtiliter is, qui docet, prospicere, ne plus audeat, quàm ab audiente capitur: Prædicare debet, ad infirmitatem audientium semetipsum contrahendo descendere, ne dum parvis sublimia, & idcircò non profutura loquitur, se magis curet ostendere, quàm auditoribus prodesse.* Gilibertus Abbas ad illa Apostoli verba reflectens, *Tanquam parvulis in Christo lac vobis potum dedi non escam &c.* ait: *Utinam istud attendant, qui facturi in conventu fratrum sermonem, student MAGIS ALTA, QUAM APTA dicere facientes apud infirmas intelligentias miraculum sui, non ipsorum salutem operantes, &c.*

Obedientia. S. Bernard. Ser. de Grad. obedientiæ. S. Io. Chrys. Hom. 32. in Genes.

99. Telum, pro sagittarii nutu è nervo extento volans, à Bargalio epigraphen accepit: HAUD QUAQUAM MORA. Velocem & acceleratam hominis obedientiam hoc Emblemate dignosces S. Bernardus: *Velociter currit homo Dei, & velocem habere desiderat sequentem. Viam mandatorum tuorum cucurri, inquit David. Fidelis obediens nescit moras, fugit crastinum, ignorat tarditatem.* Et S. Joannes Chrysostomus, de Patriarcha Abrahamo disserens: *Mox ut audivit, Egredere de terra tua. Gen. c. 12. NON MORAS NEXUIT, non distulit, sed obediens imperanti, quod imperatum erat, mox fecit.*

Calumnia. Lips. l. de vera Relig. Senec. l. quod in sapientem non cadat injuria c. 3 & 4.

100. Calumniæ adversus virtutem conatu prorsus irrito jaciuntur: haud secus, atque complura tela in cœlum sparsa, IRRITA CADENT. Scitè Justus Lipsius: *Ut tela quædam, in cœlum emissa, ore cò videntur, non eunt: sic malitiosorum calumniæ bonos non tangunt.* Et Seneca; *Non refert, quam multa in illum conjiciantur tela, cùm sit nulli penetrabilis.* Et rursus: *Quid igitur? non erit aliquis, qui sapienti facere tentet injuriam? Tentabit, sed non perventuram ad eum: Majore enim intervallo à contactu inferiorum abductus est, quàm ut ulla vis noxia usque ad illum vires suas perferat.*

101. He-

Justus non potest offendi.

101. Hominis justi vita adeò est sublimis, ut ad eam transfigendam nullæ hominum calumniæ exporrigantur: haud sane aliter, atque jacula, adversus stellas sparsa, DECIDENT INFRA. Seneca; *In insuperabili loco stat animus, qui externa deseruit, & arce se sua vindicat. Infra illam omne telum cadit.* Et alibi; *Etiam cùm potentes, & imperio editi, & consensu servientium validi, nocere ei tentent, tam circa sapientem omnes eorum impetus deficient, quàm quæ nervo, tormentisque in altum exprimuntur, cùm extra visum exilierunt, citra telum tamen flectuntur.*

Senec Ep 85. Idem lib de Constant Sap. cap 4.

102. P. Magister Paulus Richiedei, Academicus inter Errantes Brixienses Incitatos, & insigne Ordinis Dominicani decus, nec minus in poëli, quam prosâ celeberrimus, symboli loco sagittam volantem præfert, quæ ignem in aëre concipiens, epigraphen monstrat; IGNESCIT EUNDO. Ni fallor, hæc imago ad illam Alcestæ sagittam alludit, quæ, si Virgilio fidem habeas, volando exarsit;

Virgil. l. 5. Æneid. v. 525.

Namq; volans liquidis in nubibus arsit arundo,
Signavitque viam flammis, tenuesque recessit
Consumpta in ventos.

Consuetudo.

Mens Emblematis est, homines assiduâ exercitatione ac consuetudine ad operationes, sive laudabiles, sive vitiosas, plurimùm concitari, tandemque in eas ardentissimè succendi. Et quidem de virtutibus ait Origenes; *Ex justitia generatur justitia, & ex castitate castitas. Si enim primò tenuiter castus esse cœperit, accepto castitas fomento, quotidie castior efficitur.* Ad idem argumentum Salomon; *Justorum semita quasi lux splendens procedit & crescit.* De vitiis ait S. Basilius; *Unum peccatum aliud velut congenitum per gradus excipit, ceu fornicatio fornicationem, & ipsa assuefactio mendacii mater fit mendacii & qui mentem diu exercuit ad furandum, multo jam negotio aggreditur iniquitatem.*

Orig Hom. 23 in Num. Prov. 4. 18. S Basil in cap. 9 Isa.

Clementia Principis.

103. P. Raulinus ad superioris numeri Alcestam alludens, sagittam figuravit, quæ è nervo jactata, epigraphen tulit; CONSUMET FLAMMA VOLANTEM. Enimverò sicuti flamma sagittam ex arcu volantem comburit, ejusque fatalem ictum prohibet; ita Princeps clemens amoris sui incendio tela omnia à justitiæ rigore adversus subditos sparsa, mitigat & consumit. Theodatus, Italiæ Rex, cùm ad solium promoveretur, Cassidoro referente dixit; *Mutavimus cum dignitate propositum, & si ante justa districtè defendimus, nunc clementer omnia mitigamus.* Porrò lethalis illa sagitta, adversus Ezechiam; uti & altera in extremum Hierosolymæ excidium emissa, ab amoris igne, quo Deus erga Davidem exarserat, penitus absumpta fuit: nam, quod Regum Fasti testantur, in optimi Davidis gratiam, Deus justum illud supplicium in benevolentiam suavissimam convertit. *Addam diebus tuis quindecim annos: sed & de manu Regis Assyriorum liberabo te, & civitatem hanc & protegam urbem istam propter me, & propter David servum meum.*

Cassiod lib. 10. Var. 4 Reg 20. 6

Exercitus sine Duce

104. Asserente D Joanne Bapt. Mazzoleno, jaculum, dirupto mucrone, AD NIHILUM VALET ULTRA. Ita Exercitus, ob iniquam Belliducis interfecti sortem consternatus, nullam amplius victoriæ spem habet residuam. Hæc penè ipsa verba præiit Justinus Historicus; *Nam sicuti telo, si primam aciem perfregeris, reliquo ferro vim nocendi sustuleris: sic illo* (de Epaminonda loquitur) *velut mucrone teli ablato Duce Thebanorum, Reipublicæ vires hebetatæ sunt, ut non tam illum amisisse, quàm cum illo interiisse omnes viderentur.*

Justin Hist. lib. 6.

105. Sagitta, versus scopum jacta, epigraphen à *Mundo symbol. Picinelli Aug. Erath. Tom II.* me recepit. NON QUODCUNQUE PETIT. Illa enim à destinata meta nonnunquam deflectit, &, Horatio teste,

Desiderium frustratum.

Non semper feriet quodcunque minabitur arcus.

Adamus, à supprema lege prævaricatus, animo nimiùm quantùm arrogante Divinam excellentiam assequi cogitavit; at prô! quantùm à scopo aberravit miser! eo enim superbiæ suæ conatu in extremam mortis calamitatem fuit præcipitatus. Saul, iteratis vicibus sagittas adversus innocuum Davidem ejaculatus, nunquam non scopo præfixo excidit. Adonias summâ quidem sollicitudine Abisag sibi desponsare moliebatur; at hæc vicissim miserrimo proco violentam mortem est machinata. Sulymannus, Turcarum Imperator in occupanda Vienna operam penitus inanem collocavit. Alphonsus Albuquercius assiduis consiliis artes maximè opportunas investigabat, quibus, ad sterilitatem toti Ægypto inducendam, Nilum fluvium è cursu suo divertere, Machometi cadaver flammis absumere, ejusque tumbam deprædari posset, at fine suo delusus, vitâ excessit. Gustavus Adolphus, Suecorum Rex, ad Imperii Romani fastigium aspirans, omnes penè Germaniæ provincias ac civitates violentis armis infestavit: at cùm imperiali coronæ manum jamjam victricem admoveret, fallente vestigio in funebrem tumbam præceps corruit, & in aperto campo exanimis, proprioque sanguine purpuratus jacuit. Cæterùm etiam in oratione experimur non semper impetrari, quod vel malè vel contra Dei voluntatem desideramus; S.P. Augustinus; *Deus tollit quod male desideraști, & docet, quod debeas bene desiderare.*

Oratio non exaudita.

S Aug in Psal 43.

106. Alcon Cretensis, cùm filium suum inter horrendi draconis amplexum cerneret, sagittam tantâ dexteritate est ejaculatus, ut illæso filio, draconem interfecerit; uti Virgilius, Sidonius Apollinaris, Valerius Flaccus, aliique testantur. Eò alludens nonnemo, sagittam figuravit, quæ serpentem, manu sustentatum, transfixerat; cum lemmate: FERIENDA FERIT. Seu, PETENDA PETO. Ita prudens Medicus aut chirurgus solam affectam partem incidit, reliquo corpore penitus illæso. Correctior item discretus, sine ulla peccatoris offensa, solius vitii jugulum petit. David ultricem Dei manum inclamans, ait; *Exurge Domine in ira tua, & exaltare in finibus inimicorum.* Sed quid inde? *Consumetur nequitia peccatorum,* Volebat nimirum Rex sapientissimus in sola vitia, non autem in caducos & fragiles homines à Deo animadverti. S. Joannes Chrysostomus; *Quærit, ut peccatum de medio tollatur, non ut sumat pœnam de inimicis.*

Virgil in Eclog. Medicus. Corrector. Psal. 7. 7. ibid n. 10. S. Chrysost. in hunc loc.

S. Thom. Aquinas.

107. D. Aresius in S Thomæ Aquinatis panegyrico demonstravit omnes magni illius Doctoris opiniones ac sententias singulari suo acumine vigere. Unde Emblematis loco complures sagittas intra eandem pharetram expressit, addito epigrammate; NULLI DEEST ACIES. Hanc epigraphen jure optimo etiam de Senecæ Epistolis intellexerim; illarum enim quælibet peculiari suâ vivacitate & acrimoniâ excellit. Idipsum de Martialis poësi pronuntiat Plinius Junior; *Erat homo ingeniosus, acutus, & qui plurimum in scribendo, & salis haberet & fellis, nec candoris minus.*

Plin Jun. Ep. ad Cornel Priscum.

Innocentia persecutioni obnoxia.

108. Compluribus sagittis, in candidum scopi, seu orbitæ ligneæ umbilicum sparsis, epigraphê subjunxi; OMNES IN ALBUM. Innuebam videlicet, Satyricas ac pungitivas malevulorum linguas unicè adversus innocentiam collineare; indies enim experimur, pleristq; persecutionum sagittis metam vix unquam esse aliam præfixam, nisi virtutis & meriti candorem,

Josephus, præ cæteris omnibus Jacobi Patriarchæ filiis eandidus ac meritis insignis, omnium fratrum suorum ovidiam in se unum concitatam sensit. Geneseos testimonio; *Filius accrescens Joseph, filius accrescens,& decorus aspectu.Sed exasperaverunt eum, & jurgati sunt, invideruntque illi habentes jacula.* In rem præsentem ait Epictetus; *Sapientiæ studium suscipere cupis? statim te para,quasi futurum sit, ut deridearis, ut multi te subsannent.* Et Sanctus Prosper;

Gen.49.22 Epictetus. S.Prosp.in Epigram. 23.

Impia pars mundi parti est infesta piorum,
Nec tolerare potest dissimiles animos.

109. Inter cætera D. Berlingerii Gessi Emblemata complures sagittas cernere licet, quæ ab arcubus versus metam extortæ, epigraphen tenent; NUNC PROMERE VIRES. Ibi enim extremas nostras vires solemus periclitari, quando plurimorum conatus simul pro eadem palma obtinenda luctantur, uti indies in congressibus Academicis & Equestribus experimur. Classicum canens, & in mundi hujus stadio ad virtutis bravium excitans S. Chrysostomus, ait; *Exsere vires, fortiter dimica, atrociter in prælio isto concerta. Considera pactum, conditionem attende, militiam nosce: pactum, quod spopondisti; conditionem, quâ accessisti; militiam, cui nomen dedisti.*

Certamen academicum equestre, vel ascetioum.

S Chrysost. Tom 5.ser. de Mart.

110. Sagitta, versus scopum vibrata, epigraphen reddit; NON QUASI IN INCERTUM. Verbis è S.Paulo mutuatis; *Ego igitur sic curro, non quasi in incertum.* Ita negotium quoddam auspicaturus, mentem suam unicè in præstituto fine defixam habe, nec illum temerè, sed animo prorsus indubitato assequi contende. Illum Apostoli locum interpretatus Esthius; *Sic curro*, inquit, *non quasi in incertum, id est temerè, & quamlibet in partem, sed rectà ad metam destinatam, ut faciunt, qui in stadio currunt, & vincere volunt.* Disertè Magnus Augustinus; *Quod non bonâ intentione facis, non tibi proderit: quia quomodo facit, non quomodo illi evenerit, sibi imputabitur.*

1.Cor.9.26. Intentio. Esth.in hunc loc. S. Aug. in illud Matth 6. si lumen quod intus est &c.

111. Sagitta motu tantò velociore per aëra defertur, quantò majorem vim à nervo impressam accepit. Unde lemma; INTENSIUS VELOCIUS. Idipsum in animabus nostris experimur, quæ cursu tantò celeriore ad Deum recurrunt, quò intensioribus tormentis excruciatæ fuerint. S. Augustinus, etiamnum juvenis, Deo penitus neglecto, solis voluptatibus terrenis inhiabat; at *Cùm quodam die pressus stomachi dolore repentè æstuarem moriturus, vidisti* (inquit,) *Deus meus, quo motu animi, & quâ fide baptismum Christi tui, Dei & Domini mei, flagitavi?*

Calamitas facit celerem. S. Aug lib.1 Confess. c. 11

112. Sagitta, in præfixum scopum vibrata, epigraphen à P. Malenio accepit; TETIGISSE, VICISSE EST. Maria Virgo ab Andrea Cretensi rectè cognominatur *Scopus qui excogitatur fuit ante saecula*; Et à S.Bonaventura *Finis ira Dei.* Quisquis enim scopum sibi præfixit Mariam, non potest ab æterna salute deflectere. Opportunè canit Emblematis Author;

Maria V. And Cret Orat 2 de Assump. M Virg S Bonav in Psal. min

Quisquis in armata victor jacularis arena,
Dicere in positum figere tela scopum.
Nobis meta salus. Aspira victor honori?
Ne male deflectas, sit tibi Virgo scopus.

113. Sagitta, per aëra volitans, epigraphen tenet; PONDERE VICTA REDIBIT. Sagitta enim, proprio gravata pondere, tandem post diuturnos volatus ad centrum suum recidit. Ita prorsus Anima, per multos scelerum errores vagabunda, tandem infirmitatum & tribulationum pondere pressa, ad Deum centrum suum, revertitur. Disertè Psaltes Regius de Hebræis testatur; *Cùm occideret eos, quærebant eum: & revertebantur, & diluculo veniebant ad eum.* Cato, coram Senatu Romano pro Rhodius perorans, dixit; *Adversæ res homines domant, & docent, quid opus sit facto* Seneca; *Magis Deos miseri, quàm beati colunt. Franguntur calamitosis animus, & ipsa se infelicitas damnat Diligentius Dii coluntur irati.* Et apud Senecam Tragædum Agamemnon;

Calamitas ad Deum compellit. Psal. Cato in Gellio. Sen. Con. 1 Lib 1. Sen.

In vota miseros ultimus agit timor.

114. Sagitta, ad scopum destinata, tamdiu per aërem volitat, donec præfixum attigerit locum, Emblemati subscripsit Serenissimus Philotheus; DONEC ATTIGERIT. Nobis ad Divinam gloriam collimantibus nihil debet esse obstaculo, quamquam orbis,& quidquid ipsi inhedit malitiæ, huic laudabili se opponant proposito, sed persequendum omni studio consilium, quo ad sanctissimum illum scopum contendimus. S.P. Augustinus; *Fecisti nos ad te, & inquietum est cor nostrum donec requiescat in te.* Et rursus; *In hac vita homines magnis laboribus requiem quærunt, sed non inveniunt: volunt enim requiescere in rebus inquietis, & non permanentibus.* Canentem audi ipsummet Philotheum;

Quies a Deo. S.Aug. 1 Conf. c. 1 Idem Catechiz.

Excusso properè volat irrevocabilis arcu,
Et petit oppositum missa sagitta scopum.
Talis inoffenso cupio contendere cursu,
Quo cupis, ut tendam, tramite, Magne Deus.
Lex tua sancta scopus, timidos quo dirigo gressus,
Anxia quo mentis torqueo tela mea.
Improbe, ne nostra remoreris, ut ante sagittam!
Illa volat donec tangat anhela scopum.

115. Sagittarius, emissis in rupem sagittis, reverberatisque læditur. Lemma; LÆDENTEM LÆDIT. Ita calumniatores invidi, dum in probos fortesque offenduntur, ipsi læduntur. Rectè Salomon; *Putredo ossium invidia.* Menander à Joanne Stobeo citatus, *Res singula*, inquit, *ab insito aliquo vitio pereunt, & omnes corruptiones causa veniunt intrinsecus Ut ferrugo, si consideres ferrum; si vestes, tineæ; teredo, si lignum spectes; Invidia verò majorum omnium pessima rabidum fecit hominem, & faciet, & facit, &c.* Virgilius;

Invidia nocet invido. Prov. Stob. Virg. Epig. de Livore

Livor tabificum malis venenum,
Intactis vorat ossibus medullas,
Et totum bibit artubus cruorem.

Exquisitè de Invidia cecinit nonnemo;

Justius invidiâ nihil est, qua protinus ipsum
Auctorem rodit, discruciatque animum.

116. Sagitta levi pluma ad scopum suum dirigitur; Lemma; QUOD DIRIGIT, LEVE EST. Ita venus honoris, qui aulicos ad ardua quæque perpetranda impellit, & levissimus & vanissimus est. De rebus terreois omnibus disserens Seneca, ait; *Quæcunque videntur eminere rebus humanis, quamvis pusilla sint, difficiles ac arduos tramites habent. Confragosa in fastigium dignitatis via est.*

Vana gloria. Honor vanus. Sen. Epist

SCLOPETUM.

Cap. XV.

117. Animum, ad vindictam pronum, sclopeto non absimilem dices, quod, obducto catulo, epigraphen tenet; SI TANGAR; seu; EST TETIGISSE SATIS. Manu enim levissimâ con-

Vindictæ deditus.

contactum, flammas & globos minitatur. Ad hoc propositum D. Joannes Paschalius canit;

Concipit bombarda minor, si tangitur, ignes:
Dum cane demisso stat paritura necem.
Pellitur ignitus faciles quoque tactus ad iras,
Arma lacessitus suppeditatque furor.

Hos ipsos effectus etiam in Jobo eventuros suspicabatur vaferrimus Dæmon, quando Creatorem ad illum tangendum his omninò verbis incitavit. *Extende paululum manum tuam, & tange cuncta quæ possidet, nisi in faciem benedixerit tibi.* At conatu prorsus irrito; nam animus ille generosus, omissis impatientiæ flammis, vivæ voluntatis resignatæ & laudis Divinæ incendia sparsit: probè gnarus, vilium & abjectarum mentium esse proprium, quâvis vellicante injuriolâ in motus iracundos prorumpere. Optimè Seneca; *Pusilli hominis & miseri est, repetere mordentem, ut mures & formicæ, ad quas si manum admoveris, ora convertunt.*

118. Scipio Bargalius Emblematis loco sclopetum figuravit, quod ex altera catuli parte etiam falculam, ardente funiculo igniario instructam, monstrabat; cum lemmate, ALTERUTRO. Ita animus, ad vindictam paratus, alterutro quo potest modo, sive publico, sive privato, hostem suum adoriri ac trajicere solet. S. Gregorius Nazianzenus de hostis Tartarei insidiis, quas assiduò sustinere debebat, altum conquestus, eum his omninò verbis interpellat;

Cur me tam sævo exerces sine fine duello,
Exitiumque mihi, & bello melius aperto,
Et rem fraude geris!

119. Nonnemo Matronæ cujusdam, Adamantis nomine, constantem pudicitiam, & inter omnes hostium assultus intemeratam, Emblemate significaturus, sclopetum depinxit, adversus adamantem explosum; cum lemmate; NULLA POSSO LEVARNE. Id est; NIL DEMERE POSSUM. Hac eâdem metaphorâ S. Joannes Chrysostomus insignem Jobi constantiam repræsentat. *Beatus Job*, inquit, *ille pugil pietatis, athleta orbis, acceptis innumeris à diabolo telis, vulnus non accepit, sed sicut adamas quidam omnes impetus ferre potuit: & à tantis fluctibus non solùm non est submersus, sed & prævaluit.* Nec aliter de S. Apollinari Episcopo & Martyre S. Petrus Chrysologus, *Injecit tela quæ potuit, & omnia armorum suorum genera callidus exegit inimicus: nec tamen fortissimi doctoris movere mentem potuit, aut temerare constantiam.*

120. Minimam quamlibet occasionem interdum fœcundam esse grandium malorum parentem, haud obscurè è sclopeto conjicies, cui subscripsit Ferrus; DA PICCIOLO SPIRAGLIO IL FOCO APPRENDO. Id est: Ignem A PARVO MEATU. S. Joannes Chrysostomus; *Quando parvam animi perturbationem susceperis, ne eam neglexeris quod parva sit, sed considera, quod id, quod ex ea alitur, maxima mala parit.* Unde Ursicinus Presbyter, S. Gregorio teste, viribus jam exhaustus, & ultimum cum morte luctatus, fœminam quandam, ætate jam decrepitam, cùm fatali ipsius lectulo propinquaret, his omninò verbis repressit; *Recede à me mulier; adhuc igniculus vivit; paleam tolle.* Ea ipsa etiam hæreseos est varieties, quæ initio exigua, paulò post in immane incendium excrescit. S. Hieronymus, *Scintilla res parva est, & penè dum cernitur, non videtur, sed si fomitem comprehenderit, & nutrimenta, quamvis parvus ignis urbes, latissimos saltus, regionesque consumit. Arrius in Alexandria una scintilla fuit, sed quia non statim oppressa est, totum orbem ejus flamma populata est.*

121. Philipponi Pistorienses symboli loco sclopetum, duobus catulis instructum, præferunt, addito lemmate, DAT FLAMMA VIRES. Hinc disces, ab amore, sive sacro, sive profano, grandes in humano pectore effectus & operationes generosas excitari. S. Joannes Chrysostomus in Jacobo Patriarcha observat, quod, amore erga uxorem ac liberos stimulante, primus omnium, ac veluti in agminis fronte adversus Esau incesserit. *Vide, inquit, ut timidus ille, charitate suscitante, Leone quovis animosior evadat: velut propugnaculum eorum quoddam se ipsum ante cæteros locans, paratus erat ferum illum, & minas, quemadmodum suspicabatur, spirantem excipere primus, & suo ipsius corpore parare uxoribus salutem*

122. Sclopetum, funiculo igniario intra falculam accenso, & digito ad ligulam applicato, epigraphen tenet, CÆDIT, DUM CEDIT. Cadente enim ac cedente ligulâ, sclopetum quantocyus igneos è sinu suo globos evomit, & ictus fatales infert. Judam huc Emblemate significare licet, qui, osculi figendi causâ, supra Servatoris sui collum ruens, eundem crudeli Synagogæ capiendum occidendumque tradidit. Etiam Parthorum milites, dum fugam simulant, & ex acie cedunt, maximam hostibus cladem inferunt. S. Ambrosius; *Periti jaculandi CEDENTES solent VINCERE, & FUGIENTES gravioribus sequentem ictibus VULNERARE.*

123. Lancea, sagitta, & gladius aciem suam apertam ostendunt, & stragem à se inferendam palam omnibus minitantur; at sclopetum malignam suam nocendi facultatem exteriore vultu penitus absconditam tenet; omnemque crudelitatis suæ vim intra propria viscera dolosè asservat. Unde lemma, VIS ABDITA. Hæc ipsa Proditoris est indoles, utpotè aliorum cladem nonnisi occultè machinari solita. Si tamen eandem iconem meliore sensu interpretari libeat, in eos illam convenire dixeris, qui virtutum suarum prærogativas modesto silentio, procul omni ostentatione, tegunt. Christo monente, *Attendite, ne justitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis.* De virtute disserens S. Ambrosius, *Beata planè*, inquit, *quæ non alienis æstimatur judiciis; sed domesticis percipitur sensibus, tanquam sui Index: neque enim populares aliquas opiniones pro mercede aliqua requirit.* Et Seneca; *Qui virtutem suam publicari vult, non virtuti laborat, sed gloriæ.* Opportunè cecinit Theognides;

Si benè agis, benè sit tibi quid præconia quæris?

124. Ut sclopeto metam ferias, non sufficit ligulam aut falculam solo digito moveri, nisi insuper voluntatem & oculum, ad dioptræ leges attentum jungas. Unde D. Bulingerius Gessus hanc Horatii gnomam lemmatis loco subjunxit; ET MANUS, ET MENS. Ita omninò manuum nostrarum actiones solius intentionis beneficio in bonam vel sinistram partem determinantur. *Quia intentio*, teste Dionysio Carthusiano, *imponit speciem operationi.* Ut verò indubitatam canonis hujus Theologici fidem habeas, unicum, obsecro, Christum patientem intuere. Imprimis enim Pater æternus *pro nobis omnibus tradidit illum.* Deinde Servator *tradidit semetipsum*, ac tandem etiam Judas *eum tradidit.* Ubi vides, eandem quidem singulorum in tradendo fuisse actionem, totumque discrimen à diversa illorum intentione promanâsse. *Totum una res est*, inquit Doctor Angelicus, *sed non una intentio: quia Pater ex charitate; Filius ex obedientia simul & cum charitate: Judas verò ex cupiditate & proditoriè.*

Marginalia: Amor stimulat. — S. Jo. Chrys. Hom. 33 in Ep. ad Cor. — Judas. — S. Amb. l. 2. Offic. c. 5. — Proditor. — Virtus abscondita. — Matth. 6. 1. — S. Amb. l. 2. Offic. c. 1. — Sen. Epist. 103. 113. — Intentio. — Dion. Cart. serm. quomodo sacr. Altaris sit suscipiendum — Rom. 8. 32. — Galat. 2. 20. — Matt. 27. 3. — Tho. Aqu. in Galat. 2. 20. — Chrys. 128. — Chrys. ... — Greg. Pap. l. 4. Dial. c. 2. — Hier. Ep. ad Cypr.

SCOPUS.

Cap. XVI.

Præmiũ.

125 SCipio Bargalius è voluminis sui fronte duas sagittas præfert, quarum una versus scuti umbilicum propius defixa, epigraphen reddit; PROPINQUIORI. Ita omninò in virtutum palæstra plausum ac præmium referunt, qui minus à scopo aberrant. Attalaricus Rex, teste Cassiodoro, dicere solebat; *Electio nostra de meritis venit: & tantò quis regali animo proximatur, quantò bonis studiis societate jungitur.*

Cassiod. l. 9. Epist. 22.

Ingenia inæqualia. Merita inæqualia.

126 Scopus, compluribus lanceis impetitus, Epigraphen tenet; NON OMNES EODEM. Enimverò non omnia ingenia eandem in scopo feriendo laudem referunt; aliis quippe propius, aliis verò longius ab illius umbilico recedentibus. Dilucidè Apostolus; *Omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium.* Quo loco, è S. Anselmi sententia, de cœlestis gloriæ præmio agitur; tametsi enim multi ad illud obtinendum collineent, solis tamen iis ab agonotheta Deo distribuetur, qui ad legis Christianæ dioptram cunctas totius vitæ suæ actiones sedulò exegerint. *Currunt enim Judæi*, inquit, *currunt nonnulli Christiani, qui ad vitam non sunt prædestinati: quia omnes isti in fine præmium sperant se accepturos, & ad illud tendunt per vitæ præsentis stadium. Sed prædestinatorum Christianorum populus, qui legitime currit, accipit bravium.*

1 Cor 9. 24. Beatitudo. *S. Ansel. in hunc locum*

Excellere paucorũ est.

127. Aliquot sagittæ, adversus clypei umbilicum sparsæ, epigraphen legendam offerunt; PAUCIS LICET. Enimverò paucorum est, supremam artis aut conditionis suæ perfectionem adipisci. De arte Oratoria testatur Quintilianus; *Est certè aliquid consummatæ eloquentiæ, neque ad illam pervenire natura humani ingenii prohibet: quod si non contingat, altius tamen ibunt, qui ad summa nitentur, quàm qui præsumptâ speratione quò velint evadendi, protinus circa ima substiterint.*

Quintil. in Prœm Instit. Orat.

Judex.

128. Judicem prudentem, perfectum, & Justitiæ orbitam nunquam excedere solitum, sagittæ non absimilem dixerim, quæ versus scopum directa, epigraphen tenet; NEC CITRA, NEC ULTRA. S. Basilius; *Quemadmodum is, qui sagittam tendens ad metam dirigit, NEC ULTRA, NEC CITRA, nec utrobiq; errando à via proposita excidit; ita rectus Judex saltitabit, nec in judicando personam accipiet.* Hanc legem cuivis litterato observatam velim, ne cœptam materiem aut nimis extendat, aut plus, quàm fas est, restringat. Lipsius; *Ut in sagitta mittenda non minus aberrat, qui citra scopum, quàm qui ultra jaculatur, sic in scribendo quisquis pauciora, quàm pro re, aut plura dicit.*

S. Basil. in Princip. Proverb. Litteratus. *Lips. in Inst. Epistolica.*

Prædestinatio.

129. Complures sagittæ, adversus scopum emissæ, inscriptionem referunt; TUTTE AD UN FINE, ED UNA SOLA AL SEGNO. Id est; AD SCOPUM EX OMNIBUS UNA. His affine est illud Evangelii; *Multi sunt vocati, pauci verò electi.* Et illud S. Pauli; *Omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium.* In hunc locum P. Cornelius à Lapide; *Apostolus dicit unus, non tres vel quatuor, quia propriè respicit ad bravium, id est, aureolam, & excellens præmium, quod non omnibus electis, sed paucis heroicè certantibus datur &c. Ergò*, subdit Joannes Cassianus, *vive cum paucis, ut cum paucis eligi & invenire merearis in cœlo.* Cæterùm in quâvis conditione plurimos quidem ad supremæ perfectionis metam collineare cernimus, quamvis eam unicus tantùm, vel saltem paucissimi, feriant.

Matt 20. 16. 1 Cor 9. 24. Cor. à Lap. in hunc loc. *Cassianus* Excellere paucorũ est.

SCUTUM.

Cap. XVII.

130. PLutarchus de Matrona quadam Spartana refert, quod filio suo, ad bellum accincto, scutum militare obtulerit, additâ extremâ hâc parænesi, ut vel cum illo vinceret, vel in illo, tanquam sarcophago sepeliretur. Compendio Ausonius;

Plut. in Lacon.

> *Mater Lacæna clypeo obarmans filium,*
> *Cum hoc (inquit) aut in hoc redi.*

Ausonius Epig. 24.

Ad hoc generosæ Matris dictum nonnemo alludens, scuto subscripsit; AUT CUM HOC, AUT IN HOC, seu ut aliis placet; ET CUM HOC, ET IN HOC. Nobis certè incumbit, non tantùm cum sancto fidei scuto adversus hostes generosè congredi, sed & in illo extremam vitæ periodum claudere. Apostoli cohortatio est; *In omnibus sumentes scutum fidei. In omnibus*, inquiunt repetitò S. Hieronymus & P. Cornelius à Lapide; *vult enim nos in omni tentatione, & opere, gestare clypeum fidei. &c.*

Fides. *Ephes 6. 16. S. Hier. & Cor. à Lap. in hunc loc.*

131. Scutum, gladio sociatum, epigraphen præfixam habet; PERIMIT, ET TUETUR. Gemina illa prærogativa non tantùm Principi potenti, sed & Angelo Tutelari est propria; hic enim eandem cum S. Michaële laudem habet;

Princeps Angelus Custos.

> *Michaelem in virtute*
> *Conterentem Zabulum,*
> *Quo custode procul pelle*
> *Omne nefas inimici.*

Quoties ergò, subinfert Doctor Mellifluus, *gravissima cernitur urgere tentatio, & tribulatio vehemens imminere, invoca custodem tuum, directorem tuum, adjutorem tuum in opportunitatibus tuis.* Et rursus; *Angelorum præsentia PROTEGERE nos, & PROPULSARE potest inimicum.* Illud ipsum Emblema validam S. Crucis virtutem exprimit, quæ instar gladii suos hostes sternit, & fidelibus instar scuti patrocinatur. De hac Ennodius;

S. Bern. de. serm. in Angel. S. Crux.

> *At mihi crux cuspis, crux scutum, crux q; thoraca,*
> *HAC TEGAR, HAC FERIAM, hac pacis fœdera firmes.*

Ennod. in ... de Cruce.

132. Qui imperterrito animo aut vitam relinquere, aut aliorum violentiam repellere decrevit, clypeum chalybeum, plurimis sagittis ferreis fulminatum, imitatur; cum lemmate; AUT REPELLIT, AUT FRANGITUR. Judas Macchabæus, tametsi angustum militum suorum manipulum innumeris hostibus jamjam irruentibus, longè videret imparem, noluit tamen aliorum consilio ingloriam fugam arripere, sed generoso animo, *Eamus*, inquiebat, *ad adversarios nostros, si poterimus pugnare adversus eos, & si appropinquavit tempus nostrum, moriamur.* Leonides trecentis tantùm militibus Spartanis stipatus, cùm adversus centum millia Barbarorum dimicare cogeretur, in hæc generosa verba suos est allocutus; *Jam enim aut moriendum est nobis, aut vincendi Barbari.* Eâdem ratione quidam Belli dux apud T. Livium suos est cohortatus; *Moriamur milites, & morte nostrâ eripiamus ex obsidione circumventas legiones.* Et apud Virgilium Æneas;

Animus resolutus. *1. Mach 9. 8.* *Leonid. ap. Plutarch. in Lacon.* *Liv. lib. ...*

> -- *Moriamur, & in media arma ruamus.*

Virgil. in Æn. ...

133. Scutum, laternæ conjunctum, epigraphen tenet; LUMINE, ET UMBRA. Felicitatis terrenæ hic typus est, quæ voluptatum suarum luci sociam individuam habet mœstitiam. Seneca;

Felicitas terrena. *Seneca in Thyeste.*

Nulla

Nulla fors longa est: dolor ac voluptas
Invicem cedunt: brevior voluptas
Ima permutat brevis hora summis.

Et Philo Hebræus; *Non est cur aliquis putet, meram & nullo dolore mixtam lætitiam cælitus in terram descendere: sed temperata est ex utroque.* Unicum Caroli V. testimonium instar plurimorum esto, qui felicitate hactenus inaudita victorias penitus prodigiosas est assecutus; complura enim Africæ regna subjugavit; multas Europæ provincias defendit; Solymannum, potentissimum Asiæ tyrannum, in fugam egit; aliosque innumeros triumphos ex Hispania, Italia, Saxonia, Geldria, Hungaria, Peloponeso, & Tunis retulit: atque adeò, ut compendio dicam, totidem trophæa gloriosissima fixit, quot hostes ac bella est aggressus Et tamen, quod mirum, cum Bruxellis suas ditiones ac regna in Philippum II. filium suum libertimè transferret, coram toto senatu non absque lachrymis ingenuè est confessus, *Se toto regni tempore nec ad unum quidem heræ quadrantem purâ habuisse, meramque lætitiam, sed omnem illam multis curis, angoribus, doloribus permistam*; uti testatur P. Cornelius à Lapide. Verissimè dixit Pindarus;

Nam fluxa rerum vicissitudines aliæ alia
Cum voluptatibus,
E laboribus ad homines accedunt.

134. Manus, clypeum sustinens, epigraphen refert; NE LÆDAR. Patrocinium, aliunde in nos derivatum, hoc Emblemate significatur. S. Joannes Chrysostomus; in scuto fidei repræsentans, ait; *Quemadmodum scutum ante totum corpus instar parietis proponitur, ita sanè & fides; nam illi cedunt omnia.* Porrò non abs re clypeum militarem SS. Eucharistiæ ideam dixerim; hâc enim armatæ fideles, scutum adversus omnes Tartari insidias tutissimum objiciunt. P. Alphonsus Salmeron illud Isaiæ ut aculum interpretatus, *Faciet Dominus exercituum omnibus populis in monte hoc convivium*, ait, opportunè admodum mensam ac convivium illud à Domino exercituum instructum esse, ut fideles omnes arma & præsidia validissima inde referrent. *Dicitur hoc convivium instructum à Domino exercituum, quia pro exercitibus Ecclesiæ militantis corroborandis, & contra malignorum spirituum exercitus confortandis, institutum est*

135. Scutum, à fulmine diruptum, adversis ictibus prohibendis non sufficit: atque adeò, ut Abbas Cerranus inscripsit; TROPPO DEBIL RIPARO AL FIERO COLPO. Id est; ICTUM NON SATIS ELUDIT. Ita omninò præsidium nullum adeò firmum habetur, quod omnes maledicæ linguæ ictusâ nobis propellat. S. Valerianus; *Feri speculo per cælum volantis facilè scuti objectione contemnis. Verborum verò ictus nec revocari, nec prohiberi; multò enim velociora sagittis sunt.*

136. S. Clara, augustissimi Sacramenti hierothecam manibus sustinens, Saracenos, tantâ majestate exterritos, in fugam egit. Unde in ipsius honorem meus Concanonicus D. Carolus Secchiarus Atalantæ scutum figuravit, cujus immodico splendore intuentes omnes attoniti & consternati, sua spolia ultrò detulerunt. Epigraphen addidit; TERRITAT HOSTES. S. Vincentius Ferrerius eandem dæmonis fugandi virtutem in SS. Eucharistiâ efficacissimam testatur; unde, inquit, moribundi scuto illo inexpugnabili tempestivè muniri solent, ut Tartareus hostis, ad animas diripiendas vigilantissimus, ostendionem fulvere, ac fugam moliri cogatur, *Magnam*, inquit, *difficultatem habet anima in exitu è corpore, tibi veniunt dæmones eam expectantes: propter quod datur communio infirmis, datur viaticum. Nam tunc dæmones, sentientes Christi præsentiam, fugiunt.*

137. Testudo militaris, è junctis compluribus scutis formata, eandem inscriptionem sibi vendicat, quam P. Juglaris ponit, è navibus ductam, inditam; JUNCTIS VIS NULLA NOCEBIT. Hinc ingens emolumentum, è concordia nobis accrescere solitum, conjicere licet. Hac de re opportunè Torquatus Tassus canit;

Movemo la guarra, e contra i colpi crudi
Facciam densa testuggine di scudi? che
Giunsersi tutti seco a questo detto:
Tutti gli scudi alzar sovra la testa
Egli unitron così, che ferro tetto
Facean contra l' orribile tempesta,
Sotto il coperchio del fero stuol ristretto
Va di gran corso, e nulla il corso arresta;
Che la soda testuggine sostiene
Ciò che di ruinoso in giù ne viene.

Frater qui adjuvatur a fratre, quasi civitas firma, inquiebat Salomon. Philo Carpatius super illis Sacri Epithalamii verbis. *Terribilis ut castrorum acies ordinata, ait, ut enim hostes cum hostibus pugnaturi, dum sese rite cogunt ac muniunt, nullumq; aditum irrumpendi hostibus relinquunt, non modo metui sunt hostibus, sed facilè tuentur ac liberant: verùm etiam facto agmine, hostes ipsos plerumq; superant ac perdunt: Ita Christi sponsa, fidelium multitudo, & ipsa quæque ANIMA pacis CHARITATE VALLATA, atque munita, non solùm INEXPUGNABILIS est prorsus, verùm etiam terrerem hostibus incutit, ac fugam &c.*

138. Clypeus umbonem muctonatum, & ad offensam inferendam expeditum, ustentans, à P. Juglari epigraphen recepit; GEMINO SPECTABILIS USU. Ita Princeps, ut omnes perfectionis suæ partes expleat, non tantùm subditis tutelam, sed & sceleratis opportuna supplicia decernere debet. *Dulcis & rectus Dominus*, inquiebat Vates Regius. Et rursus; *Diligit misericordiam & judicium*; id est, interprete P. Agellio; *Summus omnium Judex & arbiter misericordiam diligit & judicium: nam hæ duæ virtutes summoperè illi placent: has & aliis &c.* Nam, ut docet Theologorum Apex Augustinus, *Non potest misericordia illi auferre justitiam, neque justitia misericordiam.* Illam ipsam etiam S. Crucis effigiem dixerim, quæ fidelibus tuendis scuti loco deservit, hostes verò instar gladii transfigit. Præclarè S. Orientius canit;

Si purum maculare animum parat impius hostis,
Semper ovans castam sollicitare fidem.
Accipe tela, quibus cordis pia mœnia serves,
Crux tibi sit clypeus, crux tibi sit gladius.

139. Inter cæteram solemnem pompam, Mantuæ ad Deiparæ coronatæ honorem celebratam, aliquot Emblemata infixa cernebantur. Illorum uni scutum incisum erat, cum lemmate. TUTELA, DECUSQUE. Enimverò sub Virginis gloriosissimæ umbra non tutela tantùm, sed & insigne ornamentum nobis accedit. S. Bernardus, *Sinum sua misericordiæ Maria omnibus aperit, ut de plenitudine ejus accipiant universi; captivus redemptionem, æger curationem, tristis consolationem, justus gratiam, Angelus lætitiam, deniq; tota Trinitas gloriam.* Cæterùm Emblematis hujus epigraphe ad illam Horatii uden alludit;

Mecænas atavis edite regibus,
O & præsidium, & dulce decus meum.

140. Eidem scuto subscripsêre; TUTATUR, ET ARMAT. Et quidem à scuto admodum con-

Marginal notes: Philo Hebr. de Abrah. ... Pindarus. — Corn. à Lap. Prov. 14. ... in Pindaro. — Protectio des. — Chrysost. ... — Eucharistia. — Concordia. — Tass. Gerus. Lib. Cant. 18 stanz. 74 — Prov 18.19 — Philo Carp. Cant. 6.9. — Princeps. Deus justus & misericors. — Psal. 24.8. Psal. 32.5. P. Agell. in hunc locum — S. Aug. in Psal. 44. — S. Crux. — Mariæ V. protectio — S. Bernard. Super Signum magnum — Horat. lib. 1. Od. 1.

gruè armari dicimur, cùm solius scuti vocabulo cætera arma omnia significentur. Uoce Josephus Scaliger Servius. Ludovicus à Cerda, aliique illum Virgilii locum interpretati,

Virg. 9. Æneid. v. 309.

-- -- Regi responsa ferebant
Ter centum scutati omnes.

Ajunt, *Scutatorum* nomine *armatos* esse intelligendos. Quin ex Egesippi testimonio scutum cæterorum armorum omnium vicem ac patrocinium subit. *Progredimur*, inquit, *in bellum munitι, undiq; tegitur galeâ caput; loricâ pectus, totumque clypeo corpus; ubi ferias hostis Romanum militem reperire non potest, quem ferro septum circumspicit.* Præclarè hæc imago ad augustissimam Exercituum Reginam, Mariam, convenit, quæ sola instar mille propugnaculorum est. Ad hanc conversus Cosmas Hierosolymitanus, ait; *Insuperabilem, Deipara, spem tuam habens, servabor: defensionem tuam possidens non timebo, persequar inimicos meos, & in fugam vertam, solam habens, ut thoracem protectionem tuam & omnipotens auxilium tuum.* Ferdinandus II. Imperator Monachis Benedictinis facultatem dederat, sumptuosi templi ac cœnobii ad honorem Mariæ Virginis propè mœnia Viennensia extruendi. Id indignè ferens urbis Gubernator, fabricam, vallis adeò vicinâ, hosti maximo præsidio fore, & civitati, totiq; imperio plurimùm damni allaturam, obtendebat. Cui Imperator, *Ego nullum tuenda civitatis propugnaculum aptius novi, quam Virginis templum: malo Virginem in proximo coli, quàm in Urbe militem esse: securiorem mihi tutelam ab ea polliceor quam ab hoc.* Addidque; *Nihil esse quod à Virginis templo timeatur, plurimum autem quod speretur.*

Egesip. l. 5. de excid. Hierosol. c. 2. — Mariæ V. patrocinium. — *Cosmas Hierosol. hym. 5.* — Maria V. protectrix civitatis. — *Guil. Lam. de virtutib. Ferdin. c. 7.*

141. Stellarum Tydei scutum, à Capaccio commemoratum, epigraphen tenet; NON SINE LUCE TEGIT. Ita nimirum Magna Dei Parens, è S. Apocalypsis testimonio, sole amicta, suos clientes non tantùm protegit, sed eos insuper pallio illo augustissimo coopertos illustrat, & in partem summi splendoris ac gloriæ suæ vocat. Appositè de Deipara tradit S. Epiphanius, quod si *nubes lucida, quæ fulgur de cælo lucidum deduxit.* Unde de his ipsis clientibus Marianis illas Evangelistæ voces mysticè interpretari licet. *Nubes lucida obumbravit eos.* Porrò quivis Princeps, afflictos suos subditos in fidam ac tutelam propriam recipiens, gemino hoc scuti Emblemate delineatur, adeoq; illos *non sine luce tegit*: nam è beneficentia ac patrocinio, in calamitosos exhibito, maximum splendorem sibi conciliat. Agellius, illa Psalmi verba examinans, *Dii fortes terræ*, seu ut alii traducunt, *Protectores*, vel *scuta terræ*, ait, eo loco Principes Deorum nomine intelligi: nam *Principes terræ præcipue Dii sunt, quia & ipse Princeps fuit, & in ejus manu & potestate animi eorum positi sunt.* Et paulò post; *Itaque præclarè in Hebraico legimus, Domini sunt scuta terræ. id enim illis præcipuè incumbit, ut infirmioribus pro scuto sint, eosque defendant, & à potentiorum injuria protegant. In quo munere propemodum cum Deo æquati sunt, & quodammodo Dii facti.*

Capac. lib. 1. dictu impres. c. 6. — Maria V. protectrix gloriosa. — *S. Epiphan. Orat. de laud. Deip. Matth. 17. 5.* — Princeps beneficus. — *Agell. in Psal. 46 ro.*

142. Scutum Spartanum, urnâ sepulchrali nixum, epigraphen tenet; ETIAM POST FUNERA CUSTOS. Ita nimirum B. Virgo Maria non viventibus duntaxat, sed piis etiam defunctis amplissimo est patrocinio. *Tu es Mater mea* inquiebat, audiente S. Brigittâ Christus, *Tu mater misericordiæ, tu consolatio eorum qui sunt in purgatorio, tu lætitia eorum, qui peregrinantur in mundo.* Ad hoc propositum S. Bernardinus Senensis observat, quando sacratissima Virgo Siracidis ore de se ipsa dicit, *In fluctibus maris ambulavi*; maris nomine tempestuosum purgatorii pelagus intelligi, ad quod Mater misericordiæ crebiò invisens, opem afflictis animabus liberalissimam affert. *Pœna purgatorii*, inquit, *ideo dicitur fluctus, quia transitoria est; sed additur maris, quia nimirum est amara. Ab his tormentis liberat B. Virgo, maximè devotos suos, & hoc est quod ait, & in fluctibus maris ambulavi, scilicet visitans, & subveniens necessitatibus, & tormentis devotorum meorum, & omnium.*

Maria V. protectrix defunctorũ. — *B. Brigitta l. 3. Revel. cap. 10.* — *Eccles. 24. 8.* — *S. Bern. Senens. 3. de nom. Mariæ a. 2. cap. 3.*

143. Massenorum scuto, quod litterâ M. insignitum erat, illud Lucani de Pompejo Magno hemistichium, lemmatis loco subscripsêre; STAT MAGNA NOMINIS UMBRA. Characterem illum B. Virginis Mariæ proprium dixeris, cujus vel solum nomen, instar scuti, ac tutelæ validissimæ habetur. De hoc Virgilius cecinisse videri posset.

-- Magnum Regina nomen obumbrat.

Præclarè Richardus à S. Laurentio; *Turris fortissima nomen Dominæ; ad ipsum confugiat peccator, & salvabitur.* Et certè Regina cœli, ac totius universi Imperatrix nos è suo nomine bona omnia sperare jubeat, necesse est, si vel terrestrium Principum nomina securam adversus quosvis hostes tutelam spondeant. Imperator, referente Cassidoro, ait; *Tuitionem tibi nostri nominis, quasi validissimam turrim, contra inciviles impetus & conventionalia detrimenta nostra concedit auctoritas.*

Mariæ V. nomen. — *Virg. 10. Æn. v. 4..* — *Rich. à S. Laur. l. 1. de laud. Virg.* — *Cassiod. l. 7. Formula tuitionis 5.*

144. Scutum, geminâ Herculis columnâ insignitum, epigraphen sustinet; HAUD TENDIMUS ULTRA. Enimverò quisquis Mariæ Virginis patrocinio recipitur, felicitate adeò cumulatâ gaudet, ut votorum summam consecutus videri possit. S. Bernardus de Deo testatur, quod *totius boni plenitudinem posuit in Maria: ut proinde si quid spei in nobis est, si quid gratiæ, si quid salutis, ab ea noverimus redundare.*

Mariæ V. protectio summa. — *S. Bernard. Ser. de Aquæductu.*

145. Virgilius erudito calamo Cyclopes describit, dum clypeum impenetrabilem, quo Æneas inter bellorum discrimina uteretur, libratis brachiis cudebant;

Virgil. 8. Æn. v. 447.

Ingentem clypeum informant, UNUM OMNIA
CONTRA
Tela latinorum, septenosque orbibus orbes
Impediunt &c.

Quare meus Concanonicus D. Gregorius Brunellus hanc clypeo epigraphen incidi fecit; UNUS OMNIA CONTRA. SS. Eucharistiam hæc imago spectat, quæ sub specierum sacramentalium orbia adversus omnes hostium tam visibilium, quàm invisibilium sagittas præsidium offert tutissimum. De Tyrannis ac carnificibus disertè id testatur S. Cyprianus, *Quos excitamus, & adhortamur ad prælium, nos inermes & nudos relinquamus, sed protectione sanguinis & corporis Christi muniamus, & cùm ad hoc fiat Eucharistia, ut possit accipientibus esse tutela, quos tutos esse contra adversarium volumus, munimento Dominicæ saturitatis armemus.* De vitiis verò & peccatis S. Bernardus, *si quis vestrûm* inquit ad suos Monachos, *non tam sæpe modò, nec tam acerbos sentit iracundiæ motus invidiæ, luxuriæ, aut cæterorum hujusmodi, gratias agat corpori & sanguini Domini, quoniam virtus Sacramenti operatur in eo.* Porrò illud ipsum scutum inter cætera Mantuana Emblemata insignem Mariæ Virginis tutelam repræsentabat, quâ suos clientes ab omni hostium assultu vindicare consuevit. De hac Richardus; *Potens est Maria ad protegendum: unde ipsi potest securè dicere servus ejus illud Jobi 17. Pone me juxta te, & cujusvis manus pugnet contra me.* Eodem Symbolo orationis vim explicare licet; nam asserente Sancto Ambrosio, *Bonum scutum oratio,*

Eucharistia defendit. — *S. Cyprian. Epist. 17.* — *S. Bernard. Ser. in cœna Dom.* — Protectio M. V. — *Rich. l. 2. de laud. Virg. part. 3.* — Oratio. — *S. Ambros. Orat. in Obitu Val.*

quo

omnia adversariis ignita spicula repelluntur. Etiā sancta Fides omnem hostium violentiam propulnovit. Dilucidè in rem nostram Apostolus; *In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia nequissimi ignea extinguere.* Hujus experimen- P. Gabriel de S.Maria, Augustinianus excalceatus S. Virgine Thecla affert, quæ solo fidei scuto ita, tauros, leones, & ursos incolumis transiit; hus encomium hoc tetrastichon cecinit;

... urfus frendens, rugiens leo, taurus anhelans
Ante verecundos procubuêre pedes.
Quod non mille viri valuêre potentibus armis,
Id valet absque armis una Puella fide.

... que virtus instat clypei deservit, ad quasvis ho... injurias eludendas. Unde D. Angelus Maria ... onus Abbas in oda ad D. Basilium Paradisi ...;

... entro, Dentro noi stessi arte si serra
Ond' al buom vengon dati
Contro a le stelle adamantini arnesi.
S' à i cor Virtù fa scudo, e cori illesi
Restaran, benche i Fati
Scbierino contra loro ogn' astro in guerrà.

6. Scutum, quernis ramusculis coronam; ... taphen tenet; TUTELÆ PIGNORA CER... Innuit videlicet, è Mariæ Virgini patrocinio ... m ac securam opem in nos derivari. Hinc Em... atis affine est illud alterum, quod clypeum ro... lum, ceu proprium æternitatis typum, repræ... t; addito lemmate, ÆTERNAM TIBI ... NDET OPEM. Enimverò Mariæ Virginis ... cinium nullo unquam ævo deficiet. Ægydius Columna; *Gloriosæ Virginis auxiliis & gratiis muniuntur, tanquam sub tutissimis clypeis, omnes homines. Et ipsa est omnis armatura fortium.* S Bernardinus Senensis testatur; *Ipsam esse arcum fœderis sempiterni, ut non interficiatur omnis caro.*

Ægyd. Columna de Sôlut Ang. S Bern Sen. Te 2 ser 1. de Unmilitate B.V.

147. Ajacis clypeus septenis pellium crassiorum exuviis coopertus erat. De hoc Ovidius;

Surgit ad hoc clypei Dominus septemplicis Ajax.

Unde scutum illud, nullis unquam armis pervium, epigraphen recepit; NULLI PENETRABILE FERRO. Certè quisquis Deiparæ præsidio fruitur, extra teli jactum tranquillus vivit. S.Gregorius, Nicomediensis Episcopus, Virgini beatissimæ supplex. *Te*, inquit, *Christianorum multitudo murum habet firmissimum; te fideles, ac Reges validum habent armamentarium. Per te bellorum frangunt audaces impetus, per te victoriæ trophæa consequuntur. Habes vires insuperabiles, robur inexpugnabile.*

Mariæ V. protectio
S Greg. Nicom. Orat. de M V. Præsentat.

148. Reverendissimus & Amplissimus Dominus Jo. Adamus Weberus Canonicus Regularis, Abbas Ecclesiæ Hogel Wertensis, in eruditissima sua Arte discurrendi author est, hominem quempiam, ex superbia potius, quàm scientia ampullatum, Symboli loco hanc unicam voculam scuto suo incidi fecisse, OMNIA. Cujus tamen tumori obliquè castigando, alius adscripsit litteram S ante O; ut loco *omnia*, legeretur *somnia*. Indicabat nimirum in rebus humanis & terrenis *omnia* esse *somnia*. Præclarè, ut cætera omnia D. Augustinus. *Omnes istæ felicitates, quæ videntur sæculi, somnia sunt dormientium. Somnus est somnus, & nihil invenerunt in manibus suis, quia in somno videbant divitias transituras.*

Felicitas terrena somnium
S. Aug in Psal 131.



EMblematis loco Scutum, S. Gregorii Martyris icone conspicuum, pinxi; quod pluribus impetitum lanceis, manum, quâ tenebatur, incolumem servabat; cum lemmate, HOC MIHI PRÆ-

PRÆSIDIUM. Enimverò inclytum S. Georgii Collegium, Ordinis Canonicorum Regularium, Augustæ Vindelicorum, sub Divi illius Megalomartyris præsidio inter complures calamitates, quas fortunâ identidem alternante annis abhinc sexcentis toleravit, integrum semper perstitit, hodieque in utriusque asceticæ ac temporalis œconomiæ formam amplissimam excrevit, strenuè rem totam agente Rmo. D. Bernardo, celeberrimi illius Collegii dignissimo Præposito & Abbate. Cæterùm quæ Magni Martyris Georgii virtutes, ac innumera, quæ plurimis per orbem universum hominibus tulit, præsidia calamo prolixiore enumerata desideras; Manuale Georgianum consule, Anno 1679. ab Adm. R. & Spectabili Domino Joanne Georgio Grueber, Can. Reg. ad S. Crucem Aug. Vind. Decano, non sine ingenti eruditione, & in cognominem suum S. Georgium veneratione, editum. In rem nostram de S. Georgio Martyre pronuntiat Gregorius Cyprius, Patriarcha Constantinopolitanus; *Verbo uno, S. Georgius communis apud Deum omni tempore benefactor est in hac vita, communem erga nos gerit sollicitudinem.*

Greg. Cypr. in Encom. S. Georgii.

150. Clypeo subscripsit P. Jacobus Masenius; DEFENDIT, LICET OFFENSUS. Boni Prælati aut Pastoris hæc imago est, qui, pro subditorum incolumitate, nulli non discrimini sese objicere parati sunt: Disertè Christus; *Bonus Pastor animam suam dat pro ovibus suis.* S. P. Augustinus; *Amor in eo, qui pascit oves, in tam magnum debet spiritualem crescere amorem, ut vincat etiam naturalem mortis timorem.* Et S. Gregorius; *Stare in periculo ovium non potest, qui in eo, quod ovibus præest, non oves diligit, sed lucrum terrenum quærit. Dum enim honorem terrenum amplectitur, dum temporalibus commodis lætatur, opponere se contra periculum trepidat, ne hoc, quod diligit, amittat.*

Prælatus. Pastor. Jo. 10. 11. S. Aug. Tra. 123. in Joan. S. Greg. Hō. 14.

TORMENTUM MILITARE. BOMBARDA, GLOBUS.

Cap. XVIII.

151. Globus ferreus flammarum violentiâ è tormento militari propellitur. Unde lemma; IMPELLOR FLAMMIS. seu ut P. Bovio placet; IGNE PROCUL MITTENTE. Equitem quemdam, amoris efficacitate ad pugnam concitatum, hoc Emblema spectabat. Ovidius;

Ovid. Ep. 3

Fortius ille potest, multo qui pugnat amore.

S. Ignatius Martyr, stimulante charitatis flammâ, carnificum tyrannidi ac leonum faucibus sese ultro dilaniandum obtulit. Jacob, conjugum ac filiorum amore, fatalem suum hostem Esau, tametsi plurimo milite stipatum, generosè aggressus est. Apostoli, Spiritûs sancti igne succensi, in extremas mundi partes promtissimâ voluntate delati sunt. S. Bernardus; *O jugum sancti amoris, quàm dulciter capis, gloriosè laqueas, suaviter premis, delectanter oneras, fortiter stringis, prudenter erudis! ô felix amor, ex quo oritur strenuitas morum, puritas affectionum, subtilitas intellectuum, desideriorum sanctitas, operum charitas, virtutum fœcunditas, meritorum dignitas, præmiorum sublimitas.*

Amor facit generosum. S. Bern. lib. de diligendo Deo.

152. Mansuetudinis beneficio gravissimos quosvis iracundiæ impetus edomari, haud obscurè è tormento bellico conjicies, cujus globus adversus saccum lanâ plenum, emissus, inscriptionem tenet; IN MOLLI FRANGITUR. Idipsum his omninò verbis observat S. Isidorus; *Contra impulsum arietis remedium est saccus plenus.* Dilucidissimè in rem præsentem Salomon; *Responsio mollis frangit iram.* S. Joannes Chrysostomus, *Cùm sæpè,* inquit, *Judæorum populus in Apostolos insurrexerit ac dentes exacuerit, illos columbæ simplicitatem imitando, & cum decenti modestia respondendo, iram ipsorum superâsse, furorem extinxisse, impetum retardâsse.* Et rursus; *Maledicos & feros repugnando magis exasperamus, cedendo mitigamus facilè, & eorum mollimus insaniã.* Hanc sententiam probè edoctus S. Franciscus Salesius, cùm inter disputandum fatuosis & arrogantibus hæreticorum verbis lacesseretur, omnia illorum tela artificio planè Angelico fregit, & veluti sacco laneo effrenes illorum assultus eventu adeò secondo enervavit, ut suavissimâ suâ respondendi methodo exoptatum ab inhumana hostium superbia triumphum retulerit. Vide Christophorum Ghiardam, de hac ipsius virtute prolixè disserentem. Optimè dixit Q. Curtius: *Obsequio mitigantur imperia, & Principum sævitia in mansuetudinem vertitur civium obedientiâ.*

Ira. Isid. Origin. lib. 18. c. 11. Prov. 15. 1. S. Io. Chry. hom. 14. in Matth. Idem hom. 41. in Ioan. Christ. Ghiard. l. .. cap. .. Curt. l. ..

153. Tormentum bellicum, dum exoneratur, epigraphen sustinet; SONITUS AB IGNE. Vel ut D. Octaviu Boldono placet; DAT IGNIS SONITUM. Ita nimirum homo, iracundiæ flammis concitatus, in ingentes minarum stridores prorumpit. Teste Valeriano Maximo, hominis iracundi forma est. *Crudelitas, horridus habitus, truculenta species, violenti spiritus: vox terribilis, cui silentium dare incrementum est.* Appositè Ovidius;

Iracund. Val. Max. lib. 1.

-- Ingentes parturit ira minas.

Idipsum etiam in SS. Apostolos convenit, qui Spiritus sancti igne succensi, sonoras Evangelii voces per universum orbem sparserunt. *Apparuerunt illis dispertitæ linguæ tanquam ignis, & repleti sunt omnes Spiritu S. & cœperunt loqui. &c.*

Apostoli. Act. 2. 3.

154. Tormentum bellicum, globis ferreis oneratum, & flammis lacessitum, è faucibus suis æneis copiosas flammas & horrenda globorum fulmina evomit. Unde P. Aloysii Juglaris lemma; REVOMIT, QUOS ACCIPIT. Ita justa hominum vindicta injurias omnes, ab hoste acceptas, in eundem ex æquo retorquet. Augustinus Mascardus refert, quòd, Jannetino Doriâ à fœderatorum copiis iniquè interfecto, Paulus III. ad Principem illius parentem litteras dederit, doloris ac commiserationis plenas. Quia verò Principi probè perspectum erat, literas illas non è sincero affectu proficisci, sed politicas tantũ simulati animi ambages esse, idcircò ut primùm intellexit, Ducem Aloysium, Pauli filium, ab iisdem fœderatis occisum esse, illas ipsas litteras, ut commiserationis suæ testes, ad Pontificem remisit, solo nomine proprio immutato. Eandem inscriptionem de Christo Judice interpretari licet, qui mala compensabit malis & offensas omnes olim in suos refundet authores. Ad hoc propositum Glossa Ordinaria super illis Jobi verbis; *Vidi eos, qui operantur iniquitatem flante Deo periisse,* è S. Gregorii Papæ doctrina ita philosophatur; *Conflamus nos utrem, dum ab extra intus trahimus & ab extra intus reddimus. Deus ergò in retributione flare dicitur, quia AB EXTERIORIBUS causis intus judicii consiliũ CONCILIAT, ET ab interno consilio EXTERIUS sententiam EMITTIT, id est, à malis nostris quæ extra videt, judicium intus disponit, & ab interno conceptu extra damnationem facit.* Cœlũ quoq; dum terrã grandine ac fulminibus quassat, nihil aliud in eam spargit, nisi exhalationes & vapores, paulò ante ab ipsamet terra adversus cælũ jactas.

Vindicta. Aug. Masc. lib. intitulato la Congiura del Fiesco. Par pari reddere. Christus Judex. S. Greg. l. 5. Moral. c. 15. Iob 4. 8.

155. Bombarda epigraphen refert; ARDET, UT FERIAT. Hinc disces, auditorum pectora à Prædicatoribus, aliisque viris Apostolicis, nonnisi ardore Divino succensis, penetrari. Dilucidè S. Petrus Damianus

Prædicator.

mianus; *Si vis Dei verbum clarius intonare, cave ne Divini amoris in te flamma tepescat.* S. Gregorius Papa; *Lex ipsis Prædicatoribus imposita est, ut ipsi vivendo illuminent, quæ loquendo suadere festinant. Nam loquendi authoritas perditur, quando vox opere non adjuvatur.* Compendio S. Antonius Paduanus; *In Apostolos missus est Spiritus S. in forma ignis, ne eos calefaceret ad alios incendendos, quia QUI NON ARDET, NON INCENDIT.* Marcellinus Pisanus eandem effigiem libidini propriam dicit, quæ animam in extremam perniciem præcipitatura, immodico ardore flagrat.

156. Tormentum bellicum, clavis confixum, nullis amplius est usui. Unde D. Aresii lemma; AD NIHILUM VALET ULTRA. Ita homo, peccati cujusdam clavo in anima transverberatus, penitus evadit inutilis & abjectus. S. Bonaventura; *Sicut putredo aufert pomo decorem, valorem, colorem, odorem, & saporem, sic peccatum aufert animæ decorem vitæ, & odorem famæ, valorem gratiæ, & saporem gloriæ, unde dicitur quasi putredo consumendus.* Ut adeò jure de se dixerit; *Ad nihilum redactus sum.*

156. Joannes Baptista Rusca, Religiosus Oblatus ad S. Sepulchrum Mediolani, Sanctum Servatoris nostri clavum, in eadem mea patria totius Europæ venerationi exponi solitum, compluribus emblematis significavit. Inter cætera bombardam, clavis confixam, hoc lemmate notavit; JAM FRUSTRA MINABITUR. Innuebat videlicet, Sanctorum clavorum efficacitate omnes Tartari vires adeò esse enervatas, ut imposterum humanæ genti terrorem omnino nullum incutere valeant. Ab hoc proposito nihil alienus S. Leo Papa; *Clavi illi*, inquit, *qui manus Domini, pedesq; transfoderant, perpetuis diabolum transfixère vulneribus, & sanctorum pœna membrorum, inimicarum fuit interfectio potestatum.*

158. Bombarda, clavo confixa, ab Henrico Engelgrave hanc Ovidii gnomam lemmatis loco recepit; ORA REPRESSIT. Nimirum infelicem illum energumenum innuebat, qui, è sancti Evangelii testimonio, à dæmone obsessus, mox mutus evasit, id enim hostis ille vaferrimus adhuc molitur, ut peccatorum ora quantocyus obturet, omnemque confitendi facultatem præcludat. Philippus Diez in illum D. Lucæ locum ait; *Diabolus præcipuè intendit nobis ora concindere, ne peccata nostra confiteamur.* Unde è Magni Augustini sententia, *Confessio est salus animarum, dissipatrix vitiorum, oppugnatrix dæmonũ. Quid plura? obstruit os inferni, portas aperit paradisi.*

159. Miles, formidando ac veluti ardore in hostem irruere solitus, bombardam imitatur, quæ Emblematis loco epigraphen sustinet; CO'L LAMPEGGIAR TUONA IN UN PUNTO, E SCOPPIA. Id est; CUM FULGURE TONAT, ET FERIT. Verbis è Tasso mutuatis, ubi de Argante & Chlorinda, cùm turrim quandam ligneam comburere pararent, canit;

In quel modo, che fulmine, ò bombarda,
Co'l lampeggiar tuona in un punto, è scoppia,
Movere, ed arrivar, ferir lo stuolo,
Aprirlo, e penetrar fù un punto solo.

Porrò Princeps, vindictæ aut iracundiæ flammâ nimium succensus, ultra justitiæ leges facilè punit ac supplicia decernit. Nam, ut verè dicit Cassiodorus, *Ubi est fervida vindicta, non est temperata justitia.*

160. Bulingerius Gessus observat, metam tum demum à bombarda cum laude attingi, si ritè & ad dioptræ leges dirigatur. Epigraphen è Baptista Guarino mutuam subjunxit; SOL SEN DRITTO JO MIRO. Id est; MODO RECTE INTENDAM. Ita quilibet justus, intentione suâ unicè in Deum defixâ, cœlum & res quasvis desideratas validissimè expugnat. Sapientis effatum est *Justi in perpetuum vivent, & apud Dominum est merces eorum, & cogitatio illorum apud altissimum*; veluti diceret, justi æternam vitam, ac mercedem beatam consequuntur, utpote assiduâ suâ intentione ad Deum directi. S. Laurentius Justinianus; *In cunctis operibus quicunq; animi salutem exoptat, intentionis suæ componat obtutum, & ad illum, quem Divina lex mandat, dirigat finem, ut non casso labore desudet.*

161. Tormentum bellicum, propugnaculo impositum epigraphen sustinet; IMPERTERRITA TERRET. Generosam hominis magnanimitatem hæc imago significat, qui timoris omnis penitus incapax, gravem vicinis suis formidinem incutit. Jure id de potentia Romana; & hodie etiamnum de potentia Austriaca; cumprimis verò citra omnem defectum de Omnipotentia Divina pronuntiaverim. S. P. Augustinus; *Terribiles sunt Reges terræ, sed ille super omnes, qui terret Reges terræ.*

162. Omnes tormenti bellici vires unicè à pulveris nitrati efficacitate scaturiunt; sine hac enim nec tonare, nec muros sternere; nec quæcunque alia munimenta fulminare potest. Unde lemma: EX PULVERE VIRTUS. Eximia adeò est orationis virtus, ut sonitu suo ipsos etiam cœlos implere, & durissimas quasvis adversitates violentâ suâ expugnare queat; hæc tamen ipsius efficacitas maximum incrementum accipit, si pulverem, mortis inquam memoriam, habeat comitem. Inter S. Gregorii flores hanc sententiam reperire est; *Ille Deo veram orationem exhibet, qui semetipsum quia pulvis sit humiliter videt, qui nihil sibi virtutis tribuit.*

163. Tormentum bellicum, globis quibusdam vicinum, epigraphen tenet: VIRIBUS NON SUIS. Eorum hæc imago est propria, qui viribus alienis nixi, suas operationes exercent. Sancti Martyres gentilitatem quidem superârunt, idolorum statuas diruerunt, & adversus ipsos etiam tyrannos inter tormenta gravissima triumphârunt: res tamen adeò prodigiosas non propriis viribus, sed solius Dei virtute perfecerunt. Unde ad Deum conversa S. Ecclesia, canit, *Tu vincis inter Martyres.* S. P. Augustin. illa Apostoli verba examinans, *Bonum certamen certavi*, ait; *Quæro, quâ virtute certaverit; utrum quæ illi ex semetipso fuerit, an quæ desuper data sit? sed absit, ut tantus Doctor ignoraverit legem Dei, cujus vox est in Deuteronomio. Ne dicas in corde tuo; Fortitudo mea, & potentia manus meæ fecit mihi virtutem hanc magnam, sed memoraberis Domini Dei tui: quia ipse tibi dat fortitudinem facere virtutem.*

164. Qui S. Thomam Aquinatem bovis muti agnomine vocitabant, olim ab Alberto Magno id responsi tulêre, bovem hunc mutum non ita multò post toto orbe personaturum. Eò alludens nonnemo, Emblematis loco bombardam figuravit, cum dicto, CUM SONITU FERIET. Opportunâ hac icone disces, iram Divinam nunquam ab infinita misericordia adeò dissociari, quin supremus & amantissimus ille Monarcha, Deus, omnia supplicia, in humanam gentem exoneranda, prævüs sonoris vocibus annuntiet, & ut saluti suæ consulere possint, sedulò præmoneat. S. Basilius oraculum illud divinum ponderans; *Nunc ostendam vobis, quid ego faciam vineæ meæ. Auferam sepem ejus &c.* ita philosophatur, *Clementia Dei erga homines peculiare hoc est: non clã, aut silenter ingerit supplicia, sed intendens comminationes, eas prædicit affore; per hoc peccatores invitans ad pœnitentiã.* Hãc veritatẽ sexcẽtis S. Scripturæ locis cõprobatã dilucidè in Exodo cernere licet, ubi Deus Ægyptũ tonitruis voluit percellere, priusquã illã grandine devastaret,

Margin notes: Clavus ... confixi. — Leo Pap. — Ovid 6. Metam. — Luc 11.14. — Confessio. — Phil. Diez in Luc. Dom. 3 Quadrag. — S. Aug. l. de Pœnitent. — Miles impetuosus. — Tass Gerus. Conquist. l. 15 stanz. 55 — Princeps iracundus. — Cass. in Psal. — Intentio recta. — Sap. 5. 16. — S. Lau. Iust. de Regim. Prælat. c. 22 — Potentia Dei. — S. Aug. in Psal. 75. — Oratio cũ mortis memoria — S. Greg. in florio. c. 92. — Martyres — Auxilium Dei. — S. Aug. l. de Grat. & lib. arb. c. 6. 2. Tit. 4. 7. — S. Thom. Aquinas. — Deus puniens. — S. Basil. in Isa. 5. 5.

Exod 9 23
Orig hom 4

devastaret. *Dominus dedit tonitrua & grandinem.* In hunc locum Origenes *Vide*, inquit, *temperamentum divina correptionis; non cum silentio verberat, sed dat voces, & doctrinam cœlitus mittit, per quam possit culpam suam mundus castigatus agnoscere.* Illum ipsum tormenti bellici morem observat virtuosus Prædicator, qui facundiæ suæ sonitum unicè ad sceleratorum hominum corda transverberanda destinat. De S.Francisco Salesio testatur D. Christophorus Ghiarda; *Franciscus de Sales primo prædicationis sua ingressu animum non ita ad flores, sicuti ad fructus attentum habuit. Nec fuit instar pyroboli resonantis, aut cymbali tinnientis tantùm; sed instar bombarda, qua globo suo exonerata, obvios quosvis sauciat, sternitque.*

Prædicator fructuosus.

Christ Ghiard lib 1, cap 7. Vita

165. Bombarda exonerata & flammam spargit & strepitum. Unde P.Bovii epigraphe; CUM FULGORE SONUS. Ita militia gemino beneficio & insignem gloriam, & famam nullo ævo intermorituram conciliat. Porrò qui omnes Prædicatoris Apostolici partes explere cupit, is non tantùm Christianæ doctrinæ sonitum in lingua, sed & gloriosæ ac exemplaris vitæ fulgura in vultu demonstret, necesse est. Enimverò Divinæ flammæ omnium primò supra Apostolorum capita resplenduerunt; *Apparuerunt illis dispertita lingua tanquam ignis, seditq; supra singulos eorum.* Et postea, *Cœperunt loqui variis linguis &c.* In S.Francisci Salesii vita testatum habetur, quòd sanctæ fidei prædicandæ intentus, radios è vultu clarissimos sit ejaculatus. Teste S. Gregorio Papâ, *Necesse est, ut, qui verba Dei loquitur, prius studeat scire qualiter vivat, ut post ex vita colligat & qualiter dicat.*

Militia.

Prædicator sit luminosus & sonorus.

Act. 2 3.
Giard l. 1. c.54. vita
S.Greg. Hõ 10. in Ezech

166. Oratio, sine interioris animi concursu ac suspirio elicita, conatu prorsus irrito fatigatur. Haud secus atque bombarda, meras flammas sine globo evomens, nec mœnia quassat, nec hostium phalanges rumpit, nec ullum victoriæ recuperandæ subsidium affert, sed soli militum ludibrio ac voluptati deservit. Unde lemma; NIL SINE GLANDE POTEST. Testatissimè Magnus Augustinus; *Clamor ad Dominum, qui fit ab orantibus, si sonitu corporalis vocis fiat, non intento in Deum corde, quis dubitet inaniter fieri?*

Oratio distracta.
S. Aug Ps. 118. conc. 29

167. D. Didacus Saavedra Symboli loco tormentum bellicum statuit, quod, ut scopum securiore ictu feriret, à regula quadrata ad dioptræ leges dirigebatur; addito lemmate, NON SOLUM ARMIS. Neque enim Princeps munere suo fungi potest, nisi omnia operationum ac virium suarum momenta ad justitiæ normam examinet. Nam teste Justiniano Imperatore, *Imperatoriam Majestatem NON SOLUM ARMIS decoratam, sed etiam legibus oportet esse armatam, ut utrumque tempus & bellorum & pacis rectè possit gubernare.*

Princeps justus & fortis.
Iustin. in Proem. Inst

168. Academicus inter Philopponos Pistorienses Incertus, tormento bellico jamjam exonerando subscripsit; EXITUS IN DUBIUM. Hanc gnomam omnes expeditiones bellicæ sibi propriam vendicant; quippe quæ vix unquam certum secundioris epilogi nuntium præmittunt. Thucididis paræmia erat; *ANCEPS CONDITIO EST BELLORUM.* Huic non absimilis Herodotus, *Belli fortuna*, inquit, *ita plerumque anceps est & dubia, ut magnus numerus à paucissimis, & qui potentes creduntur, ab imbecillioribus superentur.*

Bellum.

Thucid. l 2.
Herod. in Maxim.

169. Tormentum bellicum, glandem suam rectâ lineâ in adversi tormenti bellici orificium exonerãs, ab Aresioepigraphen cepit; OPPILABIT OS. Innuebat videlicet, S.Ambrosii eloquentiâ doctissimas ac facundas quasvis ævi sui linguas fuisse obturatas. Idipsum etiam Alexander Macedo formidandâ suâ magnanimitate effecit, ut universum orbem in facinora sua attonitum ac victum redderet. Nam, uti Machabæorum Historia de illo testatur, *Siluit terra in conspectu ejus:* quia ut interpretatur Hugo Cardinalis, *nemo audebat rebellare, vel aperire os, aut gannire.* In eundem locum P.Cornelius à Lapide ait; *Præ terrore fortitudinis, & victoriarum ejus continuarum, ut nemo auderet ei resistere, nec contra eum hiscere &c.* Porrò Præcursoris Baptistæ voce in Palestinæ deserto auditâ, reliqui Prophetæ omnes obmutuêre. Ut adeò jure à S.Petro Chrysologo cognominetur, *Major homine, par Angelis, legis summa, Evangelii sanctio, Apostolorum vox; SILENTIUM PROPHETARUM.* Author Fastorum Marianorum testatur, S.Bartholomæi Apostoli vocibus in Armenia perceptis, quantocyus omnia dæmonum oracula conticuisse. *Hic loci ad ejus facundiam continuò malorum dæmonum simulachra obmutuerunt.* Item de invicto Martyre S. Apollinari referunt Annales Ecclesiastici, quòd ipso intra Serapidis templum divertente, *Dæmon se responsa daturum negabat, dum ibidem Petri Apostoli discipulus moraretur.*

S. Ambrosius.
Virtuosus

1 Mach 1.
Hug Card & Corn. à Lap. in hunc locum

S. Jo. Bap.
S Pet Chrys. ser. 11.

Brev Rom 24. Iulii.

170. D. Vincentius Gilibertus bombardæ inscripsit; LOCO ET TEMPORE. Ita homo prudens suam operandi rationem loco & tempore opportuno accommodat. In hoc argumentum exquisitè Isaias de Seraphinis testatur, quòd ante thronum Dei, ceu totidem bombardæ igneæ ante Principem exercituum, hoc omninò habitu steterint; *Sex alæ uni, & sex alæ alteri.* Et quod *duabus velabant faciem ejus, & duabus velabant pedes ejus, & duabus volabant.* Hic non ineruditè interroges, cur duabus tantùm, non verò omnibus alis ad volandum sint usi? respondet non sine acumine S Rupertus Abbas, ideò factum, quia *volabant pro LOCO ET TEMPORE.* Spiritus enim illi purissimi, summâ prudentiâ à Deo donati, pro meliore temporis aut loci exigentiâ paucioribus alis volare consueverant.

Prudentia.

Isa. 6.2.

Rup. Ab. 1 de Trin. & op. c. cap. 21.

171. Bombarda, solas flammas, necdum verò glandem evomens, à Partheniis Romanis inscriptionem recepit; NONDUM INTONUIT. Innuebant, ni fallor, Prædicatorem illustri virtutum suarum splendore inclarescere debere, priusquam vocis suæ tonitrua in orbem spargat. Hanc parænesin ab ipsa infinita Sapientia subministratam accepimus, quando suos Apostolos primùm cum sale, ac postea cum luce comparavit. In hunc locum Author Operis Imperfecti; *Prius autem vocavit eos sal, postea autem lux, quia prius est bene vivere, secundum autem benè docere.*

Prædicator exemplaris.

Aut. op. imp. Hom. 10. in Matth.

172. Nobile quoddam ingenium glandem à bombardæ sparsam figuravit, quæ dirutâ quâdam turri, necdum acquiescebat, sed impetuoso cursu ulterius grassabatur, Epigraphen addidit; SUPEREST CURSUS. Hac de re Tassus;

> *Non si ferma la lancea a la ferita,*
> *DOPO IL COLPO DEL CORSO AVANZA MOLTO.*

Tass. Gerus. Lib. Cant. 18. stan. 14

Ita magnanimitas militaris, nullo unquam præterito facinore contenta, novas identidem roboris sui expeditiones solicitè inquirit. Idipsum etiam in actionibus virtuosis evenit; nam, asserente S. Gregorio Nysseno, *In virtute hunc perfectionis terminum esse dicimus, quod nullus in ipsa sit terminus, etenim virtutis idipsum terminus est, quòd interminata sit.*

Profectus.

S Greg. Nyss. Tract. de Asc. ...

173. Bombardæ violentiâ equos & equites, arma & armatos, turres & mœnia, aliasque res passim obvias validè sternimus. Unde lemma. OBSTANTIA STERNIT. Perfecti Oratoris hæc idea est, qui facundiæ suæ energiâ res quasvis pro libitu subjectas habet. Achilles Bocchius;

Eloquentia

Ach. Boch. q. 94.

Fulge-

Fulgurat, ecce, tonatque, & miscet cuncta Pericles,
Ut rutilans perterricrepum, & penetrabile fulmen;
Utq; imitata ipsum fulmen bombarda trisulcum
Munitas arces, immensa repagula, turres,
Oppida, & horribili evertit concussa fragore
Mœnia latu solo. Non illi cominus audent
Sistere se fortes turma, ingentesque manipli.
Sic Oratoris summi admiranda facultas,
Quum sese ipse refert totum à cœlestibus illis
Rebus ad humanas, excelsius omnia certè, &
Magnificentius eloquitur, sentitque, movetque
Fortius, ut valeas prorsus NIL SISTERE CONTRA
Ignivomo fatuos propulsans ore Sophistas.

Fortitudo. — S. Greg. l. 8. Moral.

Fortitudinis Christianæ characteres sunt, adversa superare, nunquam succumbere. S. Gregorius Papa; *Fortitudo justorum est, carnem vincere, propriis voluntatibus contraire, delectationem vitæ præsentis extinguere, hujus mundi aspera pro æternis præmiis amare, prosperitatis blandimenta contemnere, adversitatis metum in corde superare.*

Magnanimus. — Sen. Ep. 40. — Tass. Gerus. Lib. Cant. 18 stanz. 77

174. Invictam pectoris heroici magnanimitatem glandi plumbeæ non absimilem dixerim, quæ è bombarda erumpens, sine ulla sua jactura murum adversum perstringit. Unde illam Lucarinus hoc epigrammate insignivit; TRANSIT, seu FRANGIT ILLÆSA. Seneca; *Animum excellentem, moderatum, omnia tanquam minora transeuntem quidquid timemus, optamusq;, ridentem, cælestis potentia agitat.* Ruginaldo suo hanc laudem tribuit Tassus, quando illum, civitati conscendendæ intentum, sequenti poëmate vernaculo describit;

More alcuno, altri cade: egli sublime
Poggia, e questi conforta, e quei minaccia.
Tanto è già in sù, che le merlate cime
Puote afferrar con le distese braccia.
Gran gente all'hor vi trahe, l'urta il reprime,
Cerca precipitarlo, e pur non'l caccia.
(Mirabil vista) a un grande, e fermo stuolo
Resister può; sospeso in aria un solo.
E resiste, e s'avanza, e si rinforza
E come palma suol, cui pondo aggreva
Suo valor combattuto hà maggior forza,
E ne la oppression più si solleva:
E vince al fin tutti i nemici, e sforza
L'haste, e gl'intoppi, che d'intorno haveva;
E sale il muro e il signoreggia, e il rende.
Sgombro, e sicuro a chi diretto ascende.

175. Globus è bombarda adversus civitatem volitans, à P. Bartholomæo Panciero, Augustiniano Excalceato, epigraphen accepit; VOLA, MA NON DA GIOCO. Idest; VOLITAT, NON AD LUSUM. Scurriles ac noxias illas facetias hæc imago spectat, quæ maligno ac invido quorundam animo jactatæ, legitimam charitatis fraternæ mensuram excedunt, notamque admodum probrosam proximo inurunt. His scommatis passim abundant Martialis, Persius, Juvenalis, & cumprimis Diogenes, qui ideo potissimum Cynnicus, seu Caninus dicebatur; quod obviis quibusvis dentem ac crisin suam infigere sit solitus. S. Bernardus; *Levis quidem sermo, quia leviter volat, sed graviter vulnerat, leviter transit, sed graviter urit: leviter animum penetrat, sed non leviter exit: leviter profertur, sed non leviter revocatur. Facilè volat, ideo facilè charitatem violat.*

Scomma mordax. — S. Ber. in serm.

176. Tormentum bellicum, magnum terræ pondus, ac cœli tonantis imago, à parvulo incenditur igniculo, ut densâ fumi nube, intermicantibus fulgetris, immanes ferreos globos, ac volitantium pilarum procellam, cum horribili impulsi ætheris sonitu effundat. Exiguus fomes est, pulvis ille nitratus, sed tamen solus efficax, qui tantum furorem cieat, ut in virorum urbiumque stragem duret, ingentesque eversas turres, atque immania convulsa propugnacula secum rapiat. Quamvis tota hæc machina jaceat exanimis, nihilque gloriosum operetur unquam, nisi manum admoveas, fomitemque subministres. Unde Tormento bellico subscripsit Serenissimus Philotheus; POLLET AB ADMOTO. Ita auxilium Divinum, potentissimum omnibus in rebus momentum, singula perficit, singula regit. Dum igitur animus noster ambitione sanctâ flagrans, inter cæteros eminere mortales cupit, id à Deo expectemus, ut manum nobis admoveat, cùm sine illa, veluti pigrum terræ pondus, nihil laude dignum præstare valeamus, licet vel præstantissimis naturæ experientiæque donis nos jactemus. S. P. Augustinus; *Illis vehementissimè resistendum est, qui putant sine adjutorio Dei per se ipsam vim voluntatis humanæ vel justitiam posse perficere, vel ad eam tendendo perficere.* Emblematis mentem explicans author, eruditè canit;

Auxilium Dei necessarium. — S. Aug. l. de Spirit. & lit. c. 2.

Vasta quidem præsens est bellica machina moles,
Et nil sola tamen, ni moveatur, agit.
Quis temerè confidat? opem quoq; maxima poscunt,
Atque operâ alterius; sæpè minoris egent.
At tibi confidam soli, Deus optime; namque
Nullius auxilio solus & unus eges.

T U B A.

Cap. XIX.

177. Tuba stridulis vocibus milites ad confligendum extimulat. Unde Ferrus illam hoc Virgilii lemmate insignivit. VIRES, ANIMUMQUE MINISTRAT. Idipsum testatur Lipsius; *Sonus cornuum & tubarum in præliis magnam vim habet ad spiritus & sanguinem evocandum.* Ita sanè virtutis aut magnanimitatis alienæ exemplum vicinis omnibus aliquem generosi animi ardorem inspirat. Rursus Lipsius; *Cupidinem veræ virtutis & gloriæ ingenerunt, visa sæpius aliena gloria & virtus.* Themistocles dicere solebat, Miltiadis victorias sibi somnũ eripuisse, & ad generosas expeditiones concitâsse.

Virg. lib. 1. Æn. v. 764 — Lips. l. 4. de Mil. R. in dial. 10 — Exemplũ — Lips. Cent. 1 Ep. 21.

178. Tuba ab Alcibiade Lucatino epigraphen accepit; MOVET IN UTRAMQUE PARTEM. Hæc ipsa facundi Oratoris est virtus, qui suis auditoribus risum & lachrymas, odium & amorem, spem & fortitudinem, aliosq; animi affectus pro libitu persuadere, & in suas partes flectere novit. Certè S. Cyprianus argenteâ insignis eloquentiæ suæ tubâ quosvis auditorum animos non tantùm in uberrimas pænitentiæ ac prioris vitæ corrigendæ lachrymas rapuit, sed insuper ad sanguinem ac vitam; in sanctæ fidei testimonium profundendam, permovit. Ipsummet luculentum tibi testem audi; *Cùm acies adhuc inter manus esset, & prælium gloriosi certaminis in persecutione ferveret, toto hortatu, & pleno impetu militum vires fuerant excitandæ, & maximè lapsorum mentes classico quodam nostræ vocis animandæ, ut pænitentiæ viam non solùm precibus & lamentationibus sequerentur: sed quoniam repetendi certaminis, & reparandæ salutis dabatur occasio, ad confessionis potius ardorẽ, & martyrii gloriã nostris increpiti vocibus provocarẽtur.*

Orator eloquens. — S. Cyp. ep. 59 ad Anton.

179. Tuba, cum lemmate; SPIRITUS ALIUNDE; Sanctos Prophetas figurat, qui spiritu ac virtute à solo Deo subministratâ vaticinantur. Ab hoc proposito non multum alienus Venerabilis Beda, ait; *Sicut fistula absque inspiratione*

tione nullum reddit sonum, sic cor hominis absque inspiratione Divina nullum recipit bonum. Idipsum de Poëtis testatur Ovidius;

Poëtæ. Ovid. 5. Fast.

Est Deus in nobis, agitante calescimus illo,
Impetus hic sacra semina mentis habet.

180. Tubæ sonitus tum demum efformatur, quando flatus per contractas angustissimi canalis fauces est progressus. Unde lemma; ANGUSTIIS SONITUM. Hinc disces, supplices hominum voces tantundem in cœlum spargi, quantum intra calamitatum angustias compressi fuerint. Lactantius, *Si qua necessitas gravis homines presserit, tunc Deum recordantur. Si belli terror infremuerit, si morborum pestifera vis incubuerit, si alimenta frugibus longa siccitas denegaverit, si sæva tempestas, si grando ingruerit, ad Deum confugiunt, à Deo petitur auxilium, Deus ut subveniat, oratur.* Seneca eandem tubæ metaphoram in Poëseos laudem interpretatur. *Quemadmodum,* inquit, *spiritus noster clariorem sonum reddit, cùm illum tuba per longi canalis angustias tractum, patentiore novissimè exitu effudit: sic sensus nostros clariores carminis arcta necessitas efficit. Eadem negligentius audiuntur, minusque percutiunt, quamdiu solutâ oratione dicuntur, ubi accessêre numeri, & egregium sensum astrinxêre certi pedes, eadem illa sententia velut lacerto excussa torquetur.*

Calamitas orare docet. Lact. lib. 2. Div. Instit. cap. 1.

Poësis. Sen. Ep. 108.

181. Fuit, qui tubæ subscripserit, INFLATA RESONAT. Ita Apostoli *Repleti sunt Spiritu Sancto, & cœperunt loqui prout spiritus sanctus dabat eloqui illis.* Aspirante enim Spiritu sancto, voces suas Evangelicas in omnes terræ angulos sparserunt. De his canit S. Ecclesia;

Apostoli. Act. 2. 4.

Hym. in Pentecost.

Impleta gaudent viscera
AFFLATA sancto Spiritu,
VOCES diversas INTONANT,
Fantur Dei magnalia

Facundus in rem præsentem S. Leo Papa, exclamat, *ô quam velox est sermo sapientiæ & ubi Deus magister est, quàm citò discitur, quod docetur! non est adhibenda interpretatio ad audiendum, non consuetudo ad usum, non tempus ad studium, sed spirante ubi voluit Spiritu veritatis, propria singularum gentium voces factæ sunt in Ecclesia ore communes. Ab hoc igitur die tuba Evangelicæ prædicationis intonuit.* Et quod, teste Patre Lorino, mireris, *Non potest se continere Spiritu sancto plenus, quin divina loquatur.* Id quod exemplo suo comprobârunt sancti Prophetæ, Zacharias, Joannis Baptistæ parens, Elisabetha, S. senex Simeon, & alii.

S. Leo ser. 1. de Pent.

Lorin. in Act. c. 2. n. 4.

182. D. Julius Cæsar Ripa Poësin heroicam Emblemate significaturus, tubam coronæ laureæ viretnam depinxit, addito lẽmate: NON NISI GRANDIA CANTO. Illud enim Poëmatis genus, gravi undique majestate plenum, argumenta nonnisi sublimia molitur. Porrò vir obediens, instar tubæ, nonnisi felices pugnas & victorias canit; testificante Salomone, *Vir obediens loquetur victoriam.* S. Aug. *Sola obediẽtia tenet palmã, sola inobedientia invenit pœnã.*

Poëma heroicũ.

Obediens

Prov. 21. 28. S. Aug. in Psal. 70.

183. Prædicator vitiosus, suos auditores ad virtutis studium excitare solitus, tubam imitatur, quæ hanc gnomam præferat; ANIMAT EXANIMIS. Disertè S. Paulus; *Si linguis hominum loquar & Angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans, aut cymbalum tinniens.* Hunc locum interpretatus S. Gregorius Papa; *Bona quippe,* inquit, *loquens, sed per amorem eadem non sequens, velut æs aut cymbalum sonitum REDDIT, quia IPSE NON SENTIT verba, quæ ipse facit.*

Prædicator vitiosus.

1. Cor. 13. 1.

S. Greg. l. 32. Moral. c. 14.

184. Tuba, quamvis se ipsâ ad occidendum inhabilis, aliorum tamen animos in necem ac exitia inferenda concitat. Illam proinde Senator Berlingerius Gessius hoc lemmate insignivit; EXORS IPSA PUGNANDI. Ni fallor, hæc imago illum Æsopi Apologum innuit, in quo tuba, ab hostibus in bello capta, suam innocentiam prolixè explicavit, neque ullum unquam à se interfectum protestata est, sed tandem id responsi tulit; *Ideò magis tibi moriendum est, qui, cum pugnandi sis expers, alios omnes ad pugnam concitas.* Idipsum vetulæ illæ assolent, quæ ætate ac rugis confectæ, cùm seipsas Veneri adversandas non ignorent, aliorum tamen animos ad eam pellicere solent. Porrò etiam bonus Paterfamilias, quantumvis annis grandævus, & ad labores, jejunia, aliasque corporis castigationes sufferendas inhabilis, suos tamen filios & nepotes animosè ad illam vivendi rationem extimulat,

Æsop. in Fab.

Fœmina incasta.

Paterfamilias senex.

185. Generosus hominis animus, quibusvis calamitatibus & angustiis coarctatus, non modò nullam virium suarum jacturam, sed contra plurimum roboris & felicitatis accipit. Huic rei significandæ D. Didacus Saavedra Tubam figuravit, cum lemmate, INTERCLUSA RESPIRAT. Enimverò sicuti aër, intra tubæ angustias compressus, tandem majore vehementiâ, nec sine suavi vocum harmonia progreditur; ita virtus omnium maximè inclarescit, quando ærumnis probè constricta fuerit. Tullius; *Multorum improbitate depressâ virtus emergit & innocentia defensio INTERCLUSA RESPIRAT.*

Virtus pressa.

Cicero pro Cluentio.

186. D. Atelius in S. Thomæ Aquinatis encomium tubam militarem statuit; addito epigrammate, ATTRAHIT, AUT TERRET. Innuebat videlicet, sicuti tuba vocum suarum classico amicos ad arma convocat, hostibus verò terrorem incutit; ita Angelicæ doctrinæ sonitu Catholicos omnes ad tanti Doctoris signa concurrere; hæreticis interea attonitis, & in fugam actis. Proinde vernaculam hanc de illo poësin subjungere placuit;

S. Thom. Aquin.

Qual di guerriera tromba,
Con altissime voci il suon si spande:
Tal di Tomaso il grande
L' Angelico sapere alto rimbonda,
E di sue voci altitonanti il grido,
Se'l popo l fido ATTRAHE à giusta guerra,
Lo stuol perverso, ED ATTERISCE, è atterra.

S. Joannes Chrysostomus eâdem omninò metaphorâ S. Paulum Apostolum exornat; *Tanquam tuba terribile canens, & bellicum, HOSTES quidem CONSTERNIT, lapsos autem SUORUM SENSUS EXCITAT.*

S. Paulus. S. Io. Chrys. Hom. 1 ad Popul.

187. Tubæ sonitus non in hominibus tantùm, sed in ipsis etiam equis ardorem invictum excitat, quo adversus hostem acerrimè stimulantur. Unde illam hoc lemmate insignes; AD CERTAMINA VOCAT, seu, CIET IN ARMA. Ita viri sapientis sermones, & longè magis hominis virtuosi exempla ad vitia & dæmones expugnandos incitamenta subministrant validissima. Disertus in rem nostram S. Cyrillus Alexandrinus, *Et equum,* inquit, *quidem per se alacrem & erectum, cùm vehemens belli strepitus, sonitusq; armorum, tum ferri coruscantis nitritus, ac tubarum in præliis haud vacuus terrore clangor, ad belli amorẽ excitant, atq; impellunt: hominis autẽ justi animũ ad divinũ certamen acuit sermo de rebus præclarissimis institutus, atq; ad divini amoris affectum haud mediocriter excitat.* Et S. Greg. Papa super illis sacræ Paginæ verbis, *Saul cecinit buccinâ,* ait; *Buccina canere est & victoriã nuntiare & exẽplo victorũ, aliorum mentes ad spiritualis belli propositũ excitare.* Cæterùm etiam susurronũ voces, nonnunquam hortendas factiones, & vindictas sanguinarias concitant.

Sermo spiritualis.

S. Cyrill. lib. 9. de Fest. Pasch.

S. Greg. in 1 Reg. 13. 3.

Susurro.

188. Tuba omnibus quidẽ expeditionibus militaribus

bus, bellorum simulachris, ludis Trojanis, cæterisque conflictibus Martis; nunquam tamen choreis, aut tripudiis deservit. Unde Lucretti Borsati lemma; NON AD TRIPUDIA. Hanc tubæ indolem cuivis Prædicatori congenitam velim, ut auditores suos non quidem ad voluptates, risus, cæteraque aurium blandimenta; sed ad virtutum arma, & ad vitia generosè expugnanda provocet. Hoc veluti celeusmate illum evocans Isaias. *Clama*, inquit, *ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam & annuntia populo meo scelera eorum.* Et Joël, *Canite tubâ in Sion, sanctificate jejunium, vocate cœtum &c.* S. Hieronymus super illis Sacræ Paginæ verbis, *Verba sapientum quasi stimuli*, ait; *Notandum est, quòd dicuntur verba sapientum pungere, non palpare, nec molli manu attrahere lachrymam, sed errantibus tardis pœnitentiæ dolores & vulnus infigere. Si cujus igitur sermo non pungit, sed oblectationem facit audientibus, iste sermo non est sapiens.*

[Margin: Prædicator non jocosus. — Isa. 58. 1. Joël 2. 15. Eccl. 12. 11. Hier. in hunc locum]

189. E superiore numero constat, Prædicatorem in sacris Litteris tubæ nomine significari, cujus clangore auditores ad virtutum arma, & implacabile bellum adversus vitia concitentur. Unde tubam opportuno hoc lemmate distinguere licet. NONNISI VACUA SONAT. Meminerit enim Orator Apostolicus, auditorum animos tantò efficacius ad obsequium Divinum trahi, quantò ipsemet ab omni terreno commodo liberior fuerit. Appositè Hugo Cardinalis, *Tuba, per quam designatur Prædicator, non resonat, nisi vacua. & Prædicator debet esse vacuus per humilitatem, perq; rerum terrenarum neglectum.*

[Margin: Prædicator rebus terrenis liber. — Hug. Card. in Ps. 44.]

190. Tuba, in extremi judicii die ab Angelo inflanda, defunctos omnes è tumbis suis ad vitam evocabit. *Canet enim*, Apostolo teste, *tubâ, & mortui resurgent incorrupti.* Hâc veritate nixus, Emblematis loco tubam figurabis, quæ versus cæmeterium, urnis sepulchralibus ac tumulis undique plenum, dirigatur; cum lemmate, CANENTE RESURGENT. Hinc disces, miseros peccatorum animos è scelerum suorum morte ad virtutum vitam quantocyus excitatum iri, si benignâ correctoris discreti voce, ceu tubâ angelicâ, commoneſiant. S. Gregorius Papa, *Nonnunquam, qui inter flagellorum duritiam remanent incorrecti, dulci sunt admonitione mulcendi: nam plerumque quos cruciamenta non corrigunt, ab iniquis actibus lenia blandimenta compescunt.* Emblematis mentem illustri epigrammate explicat meus D. Salvator Carducius;

[Margin: 1 Cor. 15. 52. — Correctio suavis. — S. Greg. in Pastor. 3. 31.]

Dum turba exanimis redviva resurgit ab urnis,
Effera fulmineo non tonat ore tuba.
Blanda sed harmonicis complet concentibus aures;
Dulciter unde tubâ vita canente redit.
Disce: reviviscent emortua crimine corda;
Dulcisono exagitas si scelus ore, docens.

191. Tuba ductilis, fabri malleo penè absoluta, epigraphen tenet MODULIS ITA DULCIBUS APTOR. Ita nimirum Justus per calamitates ad gratias laudesque Deo concinendas perficitur. S. P. Augustinus; *Ductiles tubæ, æreæ sunt, tundendo producuntur. Si tundendo, ergò vapulando eritis tubæ ductiles ad laudem Dei productæ si cùm tribulamini proficiatis: tribulatio, tunsio, profectus productio est. Tuba ductilis erat Job, quando repentè percussus &c.*

[Margin: Calamitas. — S. Aug. in Psal. 97.]

192. Tubæ militari subscripsit P. Masenius; ABSQUE AURA TACET. Ita Aulicus, nisi inflante honoris aut futuræ propriæ aurâ, nihil pro Reipublicæ commodo consulit. Porrò Propheta penitus evadit elinguis, nisi Spiritûs sancti aurâ concitetur. *Non enim*, inquit Apostolorum Princeps, *voluntate humanâ allata est aliquando prophetia, sed Spiritu S. inspirati locuti sunt sancti Dei homines.* Idipsum de Poësi testatur apud Platonem Socrates; *Omnes carminum Poëtæ insignes, non arte, sed Divino afflatu ista præclara poemata canunt. Res enim volatilis atque sacra Poëta est, neque Poëta prius canere potest, quàm Deo plenus sit.*

[Margin: Aulicus. — Propheta. — 2. Pet. 1. 21. — Poësis. — Plat. in Io. lib. m.]

193. Tubæ militari epigraphen subjunges, DEJICIT, ET ACCENDIT. Verbis è magno Augustino desumptis, qui & Emblematis authorem & interpretem se offert. *Sicut in prælio tuba formidolosi militis mentem DEJICIT, & animum fortis ACCENDIT, ita & sacerdotalis tuba mentem peccatoris humiliat, animos viri sancti corroborat: nec parcit voci, ut parcat saluti; & uno eodemque sono istis adhortationem dat, illis terrorem incutit. Hæc est enim consuetudo tubæ, ut delinquentium opera dissipet, & sanctorum facta confirmet.*

[Margin: Prædicator. — S. Aug. ser. 106 de Temp.]

TYMPANUM.

Cap. XX.

194. TYmpanum, bacillis suis ligneis junctum, epigraphen tenet, PERCUSSUM RESONAT. Velut D. Carolo Rancato placuit; SE NON PERCOSSE, seu, SE NON TOCCATO MI FARO' SENTIRE. id est PERCUSSUM RESONABO. Hominem in vindictam pronum hac delineabis, qui levissimo digito tentatus, mox altum vociferatur, & omnia passim clamoribus, minisque implet. Seneca; *Ut exulcerata & ægra corpora ad ictus levissimos gemunt; ita muliebre maximè, & puerile vitium est.* Et paulo post *Non est quod credas irascentium verbis, quorum strepitus magni, minaces sunt, intus mens pavidissima.* Tandem subjungit, *Exæstuante ab imis præcordiis sanguine* (de iracundis loquitur) *labia quatiuntur, dentes comprimuntur, horrent ac subriguntur capilli, spiritus coactus ac stridens, articulorum se ipsos torquentium sonus, gemitus mugitusque, & parum explanatis vocibus sermo præruptus & complosæ sæpius manus & pulsata humus pedibus & totum concitum corpus magnasque minas agens &c.* Illum ipsum tympani morem congenitum habet homo, qui calamitatibus nonnihil à Deo pressus, voces & suspiria in cœlum spargit. Discite Vates Regius: *& clamaverunt ad Dominum, cùm tribularentur.*

[Margin: Vindicta. — Sen. l. 1. de iræ 1. Idem c. 1. — Calamitas. — Psal. 106 &c.]

195. Tympanum, è pariete suspensum, inscriptionem præfert; MUTESCIT IN PACE. vel, IN PACE QUIESCIT. Ita sancti immortalis vitæ suæ decursu corpus assiduis jejuniis, vigiliis & mortificationibus evacuârunt: pellem flagellis ceciderunt, pectus in pœnitentis animi signum pulsârunt: neque unquam è gravi suo adversus tartarum & propriam carnem conflictu quieverunt: donec tandem receptui canere, ac triumphum in cœlestem patriam ducere sint jussi, ubi nullis imposterum bellis aut calamitatibus interturbandi, vitam æternùm tranquillam agunt. In illa enim patria felicissima *neq; luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra.* Quietis hujus typum minimè obscurum exhibent Regum Fasti, dum de Salomonis templo, ceu propriâ cœlestis patriæ idea, testantur, *Malleus & securis & omne ferramentum non sunt audita in domo cùm ædificaretur.* In huncce locum S. Eucherius: *Hic malleus*, inquit *hic securis, hic omnia tunsionum resonant ferramenta: in domo autem Dei nulli ictus audiuntur, quia IN ÆTERNA PATRIA OMNES jam percussionum STREPITUS CONTICESCUNT.*

[Margin: Beatus. — Apoc. 21. 4. — 3. Reg. 6. 7. — S. Euch. in hunc locum]

196. Monacense Societatis JESU Collegium D. Francisco Borgiæ, cùm in Sanctorum album relatus esset, militare tympanum Emblematis loco statuit, cum lemmate, INCÆSA ET VACUA QUAM BENE PELLE SONAT. Enimverò Franciscus

[Margin: Mortificatio.]

jejuniis & corporis edomatione assiduò exercitatus, suavissimam virtutum omnium harmoniam contraxit. Nempe *Jejunium*, Magno Augustino teste, *purgat mentem, sublevat sensum, carnem spiritui subjicit, cor facit contritum & humiliatum, concupiscentiæ nebulas dispergit, libidinum ardores extinguit: castitatis verò lumen accendit.* Pulchra est de S. Francisco Borgia sequens inscriptio;

S. Aug. ser. de jejunio.

Casta castum, viduum virgines laudamus,
Picem tangere, nec inquinari,
De Francisco dictum puta.
Inter aula Veneres Venerem nunquam aspexit.
Cæcitatem cum oculis pactus, ne excæcarent.
Corpus flagris percussit, ut ne vapularet:
Ferre perseravit, ut anima maneret integra.
Ita innocentiam Dei servavit timore, optimo Fascino. &c.

Gratia præveniens.

197. Duobus tympanis inscripsit Serenissimus Philotheus; TACTA SONABUNT. Ita nihil in hoc mundo præclarè possumus agere, nisi manu Divinâ tacti ac moti. S.P. Augustinus; *Ut esses, ut sentires, ut audires, ut consentires, prævenit te misericordia Dei, prævenit te in omnibus. Præveni & tu in aliquo iram ejus.* Eruditè canit idem Philotheus;

S. Aug. ser. 10. de Verb. Apost. c. 5.

Ænea dum tremulo pulsantur tympana motu,
Robustos referunt fortiter acta sonos.
Nos quoque torpemus, nos vasta silentia stringunt,
Ni moveat summus pectora nostra Deus.
Hoc agitante bonos intra præcordia motus
Sensit homo, & sensim, sed prius actus, agit.
Magne mihi moveas, Deus, almo Numine mentem,
Sic quodcunque voles, sed bene motus, agam.

Gratia Dei præveniens.

198. Nunquam tympanum edit sonum bellicum, animatque militares animos, nisi admota prius manus ipsum animadvertit. Unde emblemati subscripsit Serenissimus Philotheus; ANIMO, DUM ANIMOR. Ita animus noster nunquam excitari poterit, nisi Divina prius consentiens voluntas & ipsum animadverterit & destinata approbaverit. *Nec credere potuissem*, inquit Theulogorum Phœbus Augustinus, *nisi me Dei misericordia prævenisset.* Et rursus: *Ante omnia merita mea bona, prævenit me misericordia Dei.* Concinnè in rem præsentem canit Emblematis Author;

S. Aug. in Psal. 27. Idem Psal. 58. conc. 2.

Stridula dum streperis animantur tympana bombis
Pugnaces animant ad fera bella manus.
Acta potenter agunt. Sitt, Deus optime, mentem,
Atque tuâ moveas pectora nostra manu.
Tunc animant animata pios. Tu prima bonorum
Causa, Deus, ne quâ cætera cuncta fluunt.
Morta turba sumus. Te nos animante, vigemus;
Absque tuo nullus Numine motus inest.

VEXILLUM, LABARUM.

Cap. XXI.

199. VExillum militare, supra propugnaculi muros defixum, epigraphen ex Virgilio sustinet, AUDENTES FORTUNA JUVAT. Eodem sensu Ovidius;

Virg. l. 10. Æn. v. 184. Ovid. Met. 10.

Audacia.

AUDENTES DEUS ipse JUVAT.

Scipio Africanus, T. Livio referente. *Audendum*, inquiebat, *atque agendum, non consultandum in tanto malo esse.* Et Ammianus Marcellinus; *Virtutem integram esse convenit, & audacem.* Vide sis Aldi Manutii Adagia, sub titulo: *Fortes fortuna juvat*; ubi in eam rem plurimas Oratorum, Historicorum, & Poëtarum eruditiones habebis obvias.

T. Livius lib. 26. Am. Marc. lib. 16.

200. Joannes Ferrus vexillo militari subscripsit; COGIT IN HOSTEM. Hanc ideam triumphanti S. Crucis signo, vel certè ipsimet Christo, in crucem fixo, propriam dices; quippe sub quorum tutela adversus omnes hostium assultus securi incedimus. Disertè S. Ambrosius: *Exercitata mens non aquilarum præfert imagines, nec dracones, sed in Cruce Christi, & in Jesu nomine progreditur ad prælium, hoc signo fortis, hoc vexillo fidelis.* Probè id perspectum habuerunt Basilii Imperatoris milites, qui contra Manichæos dimicaturi, lætum victoriæ auspicium è gemina hac voce altum inclamatâ ceperunt: *Crux vicit*; Uti Cedrenus refert. Nec etiam Julianum Apostatam id fugerat, qui Magi cujusdam operâ ad dæmonum conventiculum deductus, cùm gravi terrore percelleretur; *ad crucem vetus, q; remedium confugit: hocque se adversus terrores consignat.* Dictis his suis mox subjungit S. Gregorius Nazianzenus; *Valuit signaculum, cedunt dæmones, pelluntur.*

S. Crux.

S. Amb. l. 2. de Abrah. cap. 7.

Cedrenus.

S. Greg. Naz. Orat. 3. n. 14.

201. Labarum, undique dilaceratum, lemmatis loco has Horatii voces præfert; IN PRÆLIA TRUDIT. Christum è cruce pendentem, ac vulneribus toto corpore confectum, hæc imago concernit: solo enim Christi patientis aspectu animum concipimus, & libertimâ voluntate in mille mortes adversus tyrannos ac carnifices impellimur. S. Laurentius Justinianus; *Cùm in Crucis stipite confixus est Christus, atque in Monte Calvariæ elevatus, tunc ad pugnam animata sunt fidelium corda. &c.*

Christus crucifixus.

S. Laur. Just. de triumph. Christi agone c. 17.

202. Alcibiades Lucarinus hanc militaribus vexillis epigraphen subjunxit; STA' VOLTEGGIANTE, E INCUORA. Id est; DANT AGITATA ROBUR. Hominibus Apostolicis hanc iconem eunecolorem dixerim, qui modò cœlum promittere, modò æterni supplicii minas interponere soliti, auditores suos ad Dei obsequium extimulant. Idipsum etiam de quovis Belliduce pronuntiare licet qui bellum auspicaturus, exercitum circuire, suosque milites in pugnam animare consuevit. Torquatus Tassus de Godefrido affirmat, quod prælium exorsus, sese ad exercitus Ægypti frontem collocârit;

Prædicator. Bellidux.

Tass. Gerus. Lib. Cant. 20 stanz. 22.

-- Sovra un corsier di schiera in schiera
Parea volar trà cavalier trà fante.
Tutt' il volto scopria la visiera:
Fulminava ne gli occhi, e ne sembianti.
Confortò il dubio, e confermò chi spera:
Et al audace rammentò i suoi vanti,
E le sue prove al forte: a chi maggiori
Gli stipendi promise, a chi gli honori.

Eâdem laude insignem se probavit Serenissimus D. Joannes de Austria, supra fœderatorum Summi Pontificis Pii V. Regis Catholici Philippi II. & Reipublicæ Venetæ exercitum supremus Bellidux. Nam navali prælio initium facturus, cymbam aliquam facilem conscendit, totamque Christianorum classem ambiit: tum omnimè navi invisens, milites omnes animosis vocibus incitavit, ut Orientis Tyrannum generosè aggrederentur, eiq; palmam extorquerent. Ut adeò, victoriâ paulò post obtentâ, jure de se ipso dixisset; *Dedit agitatus robur.* Xenophon de Clearcho, supremo Belliduce, ait; *Ipsemet in cœnum cum descendisset, ejus operis suas sibi partes depoposcit. Quod cùm cæteri vidissent, dedecori sibi fore putârunt si non fuissent illius alacritatem imitati.* Et de Corbulone Tacitus: *Ipse cultu levi, capite intecto in agmine, in laboribus frequens adesse: laudem strenuis, solatium invalidis, exemplum omnibus ostendere.*

Xenoph. l. 2. de Cyro.

Tacit. l. 15. Annal.

202. Adagium omnium ore vulgatum est; *Vetus vexillum honor Belliducis.* Illud proinde, undique lacerum ac perforatum, à P. Hortensio Pallavicino epigraphen

epigraphen recepit; LUSTRIS ILLUSTRIUS. Seu, QUANTO LACERA PIU', TANTO PIU' BELLa. Id est, LACERATUM VENUSTIUS. Verbis ex Equite Marino desumptis, ubi de vexillo canit;

E da punto di lancie, e di quadrella,
QUANTO LACERA PIU', TANTO PIU' BELLA.

Miles.

S. Bartholomæus.

Martyr.

S. Io. Chrys. Hom. de 7 Machabæis

Ita omninò militum gloria tantò magis conspicua evadit, quantò pluribus vulneribus deformati fuerint. Certè Comitis Godefridi Pappenhemii corpus, cicatricibus plusquam centenis spectandum, nomini suo famam, nullâ unquam ætate intermorituram, conciliavit. Illo ipso Emblemate etiam S. Bartholomæum Apostolum, toto corpore dilaniatum, aliosque complures SS. Martyres, insignire licet. S. Joannes Chrysostomus; *Pretiosa sunt corpora Martyrum, quoniam plagas pro Domino susceperunt: & sicut corona regalis undiq; decorata fulgentes radios emittit: ita sanctorum corpora, sicut pretiosis lapidibus, acceptis pro Christo vulneribus distincta, omnium Regum diademate pretiosiora redduntur.*

Continuitare.

Constantia; per adversa.

Rom. 8. 35.

204. Vexillum, quantumvis à ventis in omnem partem jactatum, semper tamen hastæ suæ affixum persistit. Unde lemma; AT SEMPER IN HASTA. Eorum hæc idea est propria, qui diversis negotiis aut cogitationibus distracti, nunquam à proposito suo recedunt. Ita Prædicator, in res varias digressus, eidem discursus sui filo pertexendo singulas accommodat. Illis insuper hæc imago convenit, qui variis calamitatibus agitati, è directa virtutis & obsequii Divini linea nunquam recedunt. Disertè S. Paulus suo & justorum omnium nomine; *Quis nos separabit à Charitate Christi? Tribulatio? an angustia? &c certus sum, quia neq; mors, neq; vita &c. poterit nos separare à charitate Dei.* Nervosè singula explicans Magnus Augustinus, *Nemo*, inquit, *nos separat à charitate Domini, minando mortem: id ipsum enim quod diligimus Deum, mori non potest, cùm mors ipsa sit non diligere Deum, mori non potest, cùm mors ipsa sit non diligere Deum. Nemo ab ea separat pollicendo vitam, nemo enim ab ipso fonte separat pollicendo aquam. Non separat Angelus, non enim est Angelus, cum inhæremus Deo, nostra mente potentior. Non separat virtus, quæ potestatem habet in hoc mundo: nam toto mundo omninò sublimior est mens inhærens Deo. Non separant instantes molestia; hoc enim leviores eas sentimus, quo eis, unde nos separare moliuntur, arctius inhæremus &c.* Hoc encomio præ cæteris conspicuus S. Gregorius Nazianzenus, tametsi nulle insidiis ac persecutionibus affligeretur, e summa tamen cœli potiundi fiducia nunquam dimoveri potuit. Ipsummet sibi hortatorem audi;

S. Aug. lib. 1 de Morib. Eccl. c. 11.

S. Greg. Naz. in versibus, quibus sese cohortatur.

——— *Omnia vitæ*
Commoda versetur tumidis, gravibusq; procellis.
Omniaque hic tempus talorum more volutet,
Divitias famam, vires, formaque nitorem,
Quæ Dominos persæpè suos malefida relinquunt.
Ast ego sincero complectens corpore Christum,
In spe semper ero, donec mihi cernere detur
Unita Triadis clarum & venerabile lumen.

Aulicus.

Adulator.

Orig. Hom. 1 in Ezech.

Plat. in Gorg.

Cato in suis Distich.

205. Vexillo volanti subscripsit P. Jacobus Masenius; AMAT COLLUDERE VENTIS. Ille ipse aulicorum & adulatorum genius est, qui vituperant laudantque eodem ore, prout Principis voluntate ac complacentia, ceu actionum suarum vento, impelluntur. Origenes; *Qui ad voluntatem meditata deportant, & illa semper inquirunt quæ delectent potius audientes, quàm convertant à vitiis, faciunt velamina super caput.* Plato; *Adulator optimi nullam habet curam, sed semper eo quod dulcissimum est, quasi hamo, incautam illaqueat mentem &c.* Providè monet Cato;

Noli homines blandos nimium sermone probare:
Fistula dulce canit, volucrem dum decipit auceps.

FINIS LIBRI VIGESIMI SECUNDI.

MUNDI SYMBOLICI
LIBER VIGESIMUS TERTIUS.
INSTRVMENTA MUSICA.

C H E L Y S.
Cap. I.

1. GUILIELMUS Hesius è Societate JESU Symboli loco chelyn figuravit, quæ fidibus spoliata, nonnisi inutile ac veluti exanimè lignum remanet. Epigraphen addidit; VIS VITAM TOLLERE, TOLLE FIDEM. Idipsum de sancta Christi Fide dixerim, quâ ablatâ, proximam etiam vitæ jacturam facimus. Testatissimè S. Joannes; *Qui incredulus est, non videbit vitam.* Hunc locum interpretatus S.Cyrillus, *Vitam,* inquit,*non videbit,id est, nec quantùm ad visum quidem pertinet nudum,ad vitam Sanctorum pervenire poterit,non attinget illam beatitudinem, non gustabit illa gaudia, non videbit veram vitam: supplicus enim cruciabitur,quod omni morte tristius est, in solo sensu dolorum animam in corpore retenturus.*

Fides.

Io.3.16. S Cyrill in hunc loc.

2.Chelys,in qua una fides fracta est, eodem authore epigraphen tenet; NIL RELIQUÆ.SI ME DEFICIT UNA FIDES. Ita reliquæ virtutes omnes nihil possunt,si unâ fide, ceu omnium illarum basi,destituantur. Opportunissimè in rem præsentem S.Hieronymus in illa Davidis verba, *Benedic anima mea Domino, & omnia interiora mea nomen sanctum ejus,* ait; *Quomodo cithara non emittit vocalem sonum atque compositum, si saltem una chorda rupta fuerit: sic spiritualis venter Prophetæ, si una in eo virtutum chorda defuerit, non poterit melos dulce resonare.* De fide sigillatim ait Apostolus; *Sine fide impossibile est placere Deo.* Pulchrè S. P. Augustinus, *Verè beatus est qui & rectè credendo benè vivit, & benè vivendo fidem rectam custodit. Igitur sicut otiosa est fides sine operibus bonis,ita nihil proficiunt opera bona sine fide recta.*

Virtutes concatenatæ.

S Hier.l 6. super Isa 6. in Ps.102. Fides.

Heb 11 6. S.Aug ser. 53.de Temp c.1.

3.Guilielmus Hesius chelyn, unicâ tantum fide instructam,hoc lemmate legendam proposuit; SOLA FIDES, EST VANA FIDES. Nimirum asserente Apostolo, *Fides sine operibus mortua est.* S. Bernardus; *Mors fidei,inquit, est separatio charitatis.Credis in Christum? fac Christi opera,ut vivat fides tua.Fidem suam dilectio animet, probet actio. Non incurvet terrenum opus, quod fides cœlestium erigit. Qui te dicis in Christo manere,debes sicut ipse ambulavit,& tu ambulare.* Et S.P. Augustinus; *Hæc fides spe nutritur,sicut corpus cibo reficitur; dilectione animatur,sicut corpus animâ vivificatur.*

Fides sine operibus

Jac 2.20 S Bernard serm 24. in Cant.

4 Chelys,ab assidentis pueri digitis intacta, symboli loco epigraphen tenet; MUTA FIDES, NISI MOTA. Idipsum de fide nostra dixerim; nam quod S.Jacobus testatur. *Fides, si non habeat opera, mortua est.Quousque ergò falluntur,*inquit Magnus Augustinus, *qui de fide mortua sibi vitam perpetuam pollicentur?* Et alibi; *Apostolus Jacobus,cùm quosdam redargueret, qui sufficere dicebant homini solam fidem, nec ei charitatis opera conjungebant; eos ex dæmonum comparatione convicit, ne ideò se ad Deum pertinere existimarent,quòd verum de Deo crederent etiamsi bona opera adjungere fidei non curarent.* Tu credis,*inquit Apostolus,*quoniam unus est Deus? benè facis:& dæmones credunt,& contremiscunt,&c.

5.Fides,in cheli laxatæ ac pendentes, ab admota manu frustra pulsantur. Lemma; SI LAXA EST FIDES,FIDEM NEGABIT. Ita prorsus, quos in obsequio Divino remissos,ac tepidos cernimus, ingruente quàvis levissimâ tentatione, omnem virtutum ac fidei Divinæ harmoniam perdunt. His gravissimas minas intendens Siracides,ait; *Væ dissolutis corde,qui non credunt Deo.* Seu ut Cornelius à Lapide explicat; *Væ remissis & tepidis, qui molliter & tepide adhærent Deo, nec firmiter ei credunt & confidunt,sed tempore tentationis titubant.* De hominibus tepidis pronuntians S Bernardus, *Invenire est,* inquit,*homines pusillanimes & remissos, deficientes sub onere; virga & calcaribus indigentes,quorum remissa lætitia. pusillanimis tristitia est; quorum brevis & rara compunctio,animalis cogitatio, tepida conversatio,obedientia sine devotione,sermo sine circumspectione,quorum oratio sine cordis intentione,lectio sine ædificatione,quos vix gehennæ metus inhibet, vix pudor cohibet,vix ratio frænat,vix disciplina coërcet.*

6.Fides in cheli nonnisi adductæ resonant. Unde lemma à P. Guilielmo Hesio inditum; VIS IPSA TORTURÆ FIDEM FACIT ANIMOSAM. Apostolus Christianos adversus calamitates omnes pro sancta fide tolerandas animans, *Probatio fidei vestræ,*inquit,*inveniatur in laudem,& gloriam,& honorem.* S.Sebastianus Divos Marcum & Marcellianum,acerrimis cruciatibus exagitatos, hâc ratione ad Martyrium confirmavit; *Tormenta vel levia sunt, vel gravia & acria? si levia,tolerabilia sunt.Si acria non durant sed patientem ad mortem adigunt. & per mortē ad immortalitatem transmittunt.Tolerate ergò tā acria quàm levia; quia illa brevia,hæc modica sunt.*

Illa

Illa citò extinguunt, hae brevi extinguentur. Ut fias Laurentius, ignem subeas oportet; ut Vincentius, equuleum hilariter patiare, necesse est; Jobum finxit omnigena calamitas: Tobiam formavit cæcitas; Josephum calumnia; Davidem persecutio; Danielem leones; Machabæos sartagines.

[Lætitia terrena mœrorem ficit.]

7. Anna, Henrici VIII. Angliæ Regis uxor, & Guilielmi Cliviæ Ducis filia, Symboli loco chelyn figuravit, quæ ruptis fidibus epigraphen tulit; VERSA EST IN LACHRYMAS. Mens imaginis erat, lætitiam in regiis nuptiis usurpatam, tandem, postquam Anna à Rege fuit repudiata, in gravissimum mœrorem conversam esse. Ita nimirum omnis terrena felicitas demum in tristitiam & fletum degenerat. Accommodatè Salomon; *Risus dolore miscebitur, & extrema gaudii luctus occupat.* Innocentius III. Papa Canonicus Regularis, inter cætera mundi contemnendi argumenta ait; *Semper mundana lætitia tristitia repentina succedit, & quod incipit à gaudio, desinit in mœrore.* Et Tullius; *Amores, & delitia celeriter deflorescunt; & in omnibus rebus, voluptatibus maximis fastidium finitimum est.*

[Prov 14.13] [Innoc III. l. de Cont. mundi c. 2.]

CHORDA MUSICA.

Cap. II.

[Mæstitia miscet se hilaritatem] [Job. 30 31. Amos 8. 10. S. Io Chrys Hom 69. in Matth.]

8. Alcibiades Lucarinus Emblematis loco ruptam in testudine chordam figuravit; addito epigrammate, MEDIIS ETIAM JOCIS. Significabat quippe, medium felicitatis nostræ cursum plerumque doloribus ac tristitiis interturbari. Experimento suo id edoctus Job, *Versa est*, inquit, *in luctum cithara mea, & organum meum in vocem flentium.* Et Amos; *Convertam festivitates vestras in luctum & omnia cantica vestra in planctum.* S. Joannes Chrysostomus de hominibus mundanis disserens, ait; *Etsi mille voluptatibus abundare videamur; quamvis delectationum flumina ibi adesse credamur; multis tamen amarissimis telis perfossi plerumque jacent.* Inter cæteros Mysticæ Theologiæ effectus canit P. Comaninus;

[Coman lib. 1. Cant. 1. della myst. Theol.]

Certa è la morte, incerto è il come, e il quando,
Ch' ella improvisa vien qual trà i fior l' angue;
E ciò ch' ad hor diletta & unge
Poscia contrista, e punge.

[Pati cum hilaritate]

9. Citharæ chordas his Sydonii Apollinaris vocibus, ceu lemmate insignivi; PLUS TORTA, PLUS MUSICA. Seu ut aliis placet; INTENSIUS ACUTIUS. Illius hæc imago est, qui Deo laudes decantat tantò clariores, quantò majoribus ærumnis exagitatus fuerit. De meo S. Ubaldo testatur ipsius successor B. Theubaldus, *Tunc fortior, & devotior erat in mente, quando durius flagellabatur in corpore.* Eodem sensu D. Grillus Abbas, ad Crucifixum conversus, canit.

[B Theobald. de S. Ubald.]

Fà che dolce mi sia
Nel' aspro tuo dolor la pena mia;
Sò, che Signor mi tiri,
Quasi musica corda,
Con mano di martiri,
Perche teco m' accordi, e suono renda
Tocco dal mondo poi che non t' offenda:
Deh sia suave sì, che l' alma canti
I nuntii tuoi fràgli angosciosi pianti.

[Calamitas orare docet.]

10. Aliquot chordæ, in fasciculum colligatæ, ac cytharæ cuidam vicinæ, epigraphen tenent; NON-NISI EXTENSÆ. Ita homines mundani supplices suas ad Deum voces nunquam edunt, nisi in lecto distenti, aut calamitatum violentia torti. Justus Lipsius; *Athenienses de pace nonnisi attriti cogitabant: ita plerique nostrum vix de Deo, nisi afflicti. In tribulatione sua manè consurgent ad me*, loquebatur Orator Deus.

[Lips Cent 3 ad Belg Ep. 4. Osea 6.1.]

[Calamitas orare facit.] [Nov. Tom. 1 Adag. n. 1414.]

11. A superioris numeri Emblemate non multùm recedens P. Aloysius Novarinus, nablia; testudines, citharas, sambucas, aliaque musica fidium instrumenta, in fascem colligata, hoc lemmate notavit; NON PERCUSSA SILENT. Innuebat videlicet, humana viscera, quamdiu otio ac quiete diffluunt, nullas laudis Divinæ voces spargere: at severiore Dei aut hominum brachio percussa, quantocyus in harmoniam illam suavissimam resolvi, cœlumque precibus ac suspiriis implere. Testis propriâ experientiâ locupletissimus S. Augustinus, ait; *Punctus tribulatione, cœpi quærere refugium, quod in illa felicitate sæculari desieram quærere. Quis enim facile recordatur Deum, qui semper felix est, & spe præsente gaudet?* Cyrus Pers Eques protestatur, se amoris impulsu destitutum, in versibus concinnendis penitus elinguem esse;

[S Aug in Psal 93.] [Poëta sine amore tacet.]

Mentre due stelle luminose ardenti
M' empie gli occhi di lume, il sen d' ardore,
Piansi cantando armonici lamenti,
E le querele mie furon canore.
Ma già non posso à i musici concenti
Disciorla lingua, se disciolto hò' l core;
Ne la certa animar di dolci accenti,
Se mio plettro non è l' arco d' amore.
Più di desio languendo il cor non giace,
Non mi percotte più la freccia d' oro;
Più non m' inflamma l' amorosa face.
Il cigno quando langue e sol canoro,
SE PERCOSSA NON E' LA CETRA, TACE:
E trà le fiamme sol stride l' alloro.

[Correctio severa.] [S. Ivo Carn serm 26.]

12. Chordæ æneæ, partim in suis radiis convolutæ, partim supra citharam extensæ, inscriptionem sustinent; MODULANTUR EXTENSÆ. Vel, MODULANTUR INTENSÆ. Ita nimirum animæ nostræ relaxatæ, nec hominum utilitati, nec obsequio Divino quidquam prosunt; at severiore vivendi regulâ distentæ, suavissimam innumerarum virtutum harmoniam spargunt. Emblematis hujus constituendi occasionem subministrat S. Ivo Carnotensis; *Qui citharam pulsat*, inquit, *certè singulas chordas intendendo cùm temperat, ingratum earum sonum audire solet; at postea cùm omnes tensæ & modulatæ sunt ad harmoniam, suavissimum concentum eidem reddunt. Ita etiam Doctor aut Prælatus, cùm subditos suos, vel auditores coercet, & quasi laxas citharæ chordas ad virtutes & honestatis observantiam intendit, absurda solet probra & convitia ab eisdem audire; at posteaquam omnes ad honestatem & charitatem modulati sunt, ejusdem aures laude & gratiarum actione demulcent.*

13. Chordæ, supra testudinem aut chelin extentæ, epigraphen referunt; MODULANTUR EXTINCTÆ. Illæ enim, tametsi è mortuorum animalium visceribus formatæ, harmoniam obstupescendam excitant. Idipsum in Divorum Cœlitum lipsanis usuvenit, quæ, etiamnum exanimata, res prodigiosas in terris operantur. De Propheta Elisæo testatur Siracides; *Mortuum prophetavit corpus ejus.* Et da S. Josepho Patriarcha; *Ossa ipsius visitata sunt, & post mortem prophetaverunt.* Samuel quoque, vitâ jam extinctus, Saulem eventus quosdam futuros edocuit. Et Alexius suam conditionem, quam in vivis studiosè occultaverat, mortuus manifestam fecit.

[Reliquiæ SS.] [Eccl. 48 14. Idem cap. 49 18.]

Id-

S. Io. Chrys. Orat. in SS. Iuvent. & Max. M. M.

Idcirco, ait S. Joannes Chrysostomus, *sæpe eos* (de SS. Martyrum tumulis loquitur) *invisamus, tumulos adornemus, magnaq; fide Reliquias eorum contingamus, ut inde benedictionem assequamur. Proinde magnâ fide promptitudineque huc veniamus, quo & visis Sanctorum monumentis, & consideratis eorum præmiis, inde varios thesauros undique colligamus.*

14. Sambucæ fidibus inscripsit P. Certanus; STIRATE, E RIPERCOSSE HAN DOLCE IL SUONO. Seu verbis è Sidonio Apollinari mutuatis; PLUS TORTA, PLUS MUSICA. S. Jobus hoc symbolum sibi proprium vendicat, qui inter cruciatus planè exoticos, in has benedictionis suavissimæ voces prorupit; *Sit nomen Domini benedictum*, Ut adeò jure exclamat S. Joannes Chrysostomus; *O beatam, perfectoque generosam, felicemq; animam, celebrem Angelorum famam superantem! Quare? quia in omnibus, quæ supervenerunt ei non peccat Job in conspectu Domini, sed pro his omnibus perfectam gratiarum actionem loco sacrificii obtulit dicens; sit nomen Domini benedictum.*

Pati cum hilaritate.

S. Io. Chrys. Hom. 1 in Iob.

15. Homines Sancti ad opem proximis ferendam eousque inclinant, ut illorum saluti promovendæ nullos cruciatus aut ærumnas sustinere abnuant. B. Sita, Virgo Lucensis, panem proprio ori ereptum egenis distribuit, sicque illorum famem suis jejuniis mitigavit. S. Carolus, tenerrimo suo corpore supra nudum asserem abjecto, proprium lectulum ægrotis substerni voluit. Abrahamus ad peregrinorum vires recreandas in via publica oberrabat, igneum æstivi solis ardorem nihil æstimans. S. Paulinus Episcopus Nolanus, miserum quendam captivum è barbarorum manibus erepturus, propriam suam libertatem ultrò vendidit, ac pretio inde comparato illius vitam redemit. S. Franciscus Xaverius corpus suum flagellis undiq; dilaceravit, ut purpurei rivuli, è fauciis membris passim defluentes, obstinato lascivi cujusdam peccatoris cordi emolliendo lavandoque deservirent. Unde Sanctos illos fidibus non absimiles dixerim, quæ supra citharam distentæ, ac percussæ, vicinas aures suavissimis concentibus deliniunt. Epigraphen imagini subjunges illam; TENSÆ, PULSÆQUE RECREANT. Si Joannes inter cætera Apocalypseos arcana voces nescio quas sibi allapas testatur, *sicut citharædorum citharizantium in citharis suis*. In hunc locum S. Rupertus Abbas, *Notandum*, inquit, *quòd in cithara chordæ audientes quidem delectant; sed ipsæ in extensione suâ quodammodo laborant. Sic hi* (id est Sancti) *auditores delectaverunt, sed ipsi apud semetipsos laboraverunt, & plerumque fatigati sunt.*

Sancti pro aliorum salute fatigati.

Apoc. 14.

S. Rup. in hunc loc.

16. Musica instrumenta ruptis chordis penitus sunt inutilia. Unde lemma ex Origine inditum; RUPTIS, PERIT OMNIS GRATIA CHORDIS. Ita ruptis in familia aut Republica cordibus, nil benè geritur, proximaque imminet ruina. Invicti erant Judæi, donec propriis concisi discordiis, irreparabili damno interierint; quod vaticinans Propheta dixit *Et irruet populus, vir ad virum &c. tumultuabitur puer contra senem, & ignobilis contra nobilem. Nulla enim vel minima natio*, inquit Vegetios, *potest ab adversariis perdeleri, nisi propriis simultatibus se ipsam consumpserit.*

Discordia.

Isa. 3. 5.

Vegetius.

C I T H A R A.
Cap. III.

17. OThobertus, Habspurgi Comes, Symboli loco armatum brachium exhibuit, quod citharam sustinens, epigraphen subjunctam habuit; HÆC MIHI TUBA. Veluti diceret, subditorum concordiam, harmonicæ citharæ symbolo figurari solitam, opportunissimam sibi ad quævis heroica facinora instrumentum esse. Titus Livius; *Sociabilis conversatio inter binos Lacedæmoniorum Reges, salutares per multa sæcula ipsis, patriæq; extitit.* Alciatus;

Concordia.

T. Livius lib. 10 Dec. 4.

Alciat. in Embl. 52.

> *——— Omnes*
> *Consensu populi stantque, caduntque Duces.*
> *Quem si de medio tollas, discordia præceps*
> *Advolat, & secum regia fata trahit.*

S. Hieronymus super illum Psalmi versum, *Qui docet manus meas ad prælium*, observat, citharam Davidicam; id est, linguam orantem, instrumentum simul & musicum & militare esse. *Levemus*, inquit, *manus nostras in sancta, orationes enim nostræ arma sunt contra diabolum, hæc est lyra nostra, hæc est cithara* Certè Cithara Davidica tubæ loco deservit ad infestum cacodæmonem è Saulis pectore propulsandum.

S. Hier. in Psal. 143.

Lingua orans.

18. Bartholomæus Rossus Emblematis loco citharam Apollinis figuravit, quæ, cùm chordas nunquam discordes habuisse perhibeatur, epigraphen tulit, NUNQUAM DISSONA. Mens Emblematis erat, in S. Caroli pectore assiduam virtutum & moderati animi harmoniam insonuisse. Tametsi enim ordinariâ naturæ humanæ lege etiam in viris sanctis domesticæ nonnunquam sensuum perduellium turbæ adversus virtutem suboriantur; semper tamen de illis hanc Persei sententiam pronuntiare licet; quòd.

Virtus perfecta.

> *Stat contra Ratio, & secretam gannit in aurem*
> *Ne liceat facere id quod quis vitiabat agendo.*

Omnium tamen propriissimè in Mariam Virginem hæc imago convenit, quæ adeò nunquam fuit dissona, ut nec minimum actualis vel originariæ culpæ delictum commiserit. Unde D. Thomas Aquinas ait; *B. Virgo non esset idonea Mater Dei, si aliquando peccasset, quia honor parentis redundat in prolem, secundum illud Proverb. 17. Gloria filiorum patres eorum: unde & per oppositum ignominia Matris in filium redundasset.*

Maria V. sine peccato.

S. Tho. 3. p. q. 27. a. 4.

19. P. Henricus Engelgrave, à superioris numeri Emblemate non multùm abludens, citharam decachordam, & ad harmoniæ leges exactè compositam, figuravit; cum lemmate, NEC OFFENDIT IN UNA. Ita hominis justi conscientia singulas legis Divinæ præceptiones studiosè observat, probè memor doctrinæ illius Apostolicæ, *Quicunque autem totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus.* Cumprimis Maria Virgo hanc iconem sibi propriam vendicat, quæ nullâ, etiam levissimâ culpâ, Deum offendit. Disertè Doctor Angelicus; *Maria purissima fuit, quantum ad omnem culpam, quia nec originale, nec mortale, nec veniale peccatum incurrit.*

Animus justa.

Iacob. 2. 10.

Maria V. immaculata.

S. Tho. in Expos. sal. Ang.

20. E sono se ipsam prodit cithara, num discordet, an verò ad harmoniæ leges sit composita. Illam proinde Franciscus Raulinus hoc lemmate insignivit; TEMPERIEM SONUS INDICAT. Ita prorsus interiorem animi symetriam è verbis nostris conjicere licet. *Loquela tua manifestum te facit*; inquiebant ad Petrum atrienses. Diogenes, præsentem juvenem conspicatus, *Loquere*, ajebat, *ut videam te.* Veluti ab exteriore illius sermone certam de interno homine conjecturam facturus. Optimè dixit Menander: *Humani ingenii indicium facit oratio.*

Verba indicant animum.

Matth. 26. 73.

Diog. Menand.

21. Cithara, digitis percussa, suave melos per aëra spargit. Unde lemma; EX PULSU MELOS. Illius hæc imago est, qui calamitatibus & ærumnis pulsatus, gravissimas benedictionis ac pietatis Christianæ

Pati cum hilaritate.

stianæ voces diffundit. Cassiodorus, posteaquam citharam his omninò verbis descripserat; *Sursum chordarum fila transmittens, sonis dulcissimis percussa proloquitur*: subjungit, citharæ sonitu suavissimam illam vocum harmoniam significari, quæ, inter calamitatum plagas versus cœlum sparsæ, providentissimo Deo benedicunt, & ferias pro acceptis grates referunt. *Citharizamus*, inquit, *cùm in passionibus nostris vel damnis, securi aut læti dicimus; Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est. Sit nomen Domini benedictum.* In rem præsentem opportunè refert T. Livius, quòd servus quidam, Domini sui necem vindicaturus, Asdrubalem, illius interfectorem, trucidaverit: postea verò cùm inter carnificum manus horrendum excruciaretur, *Tormentis cùm laceraretur, eo fuit habitu oris, ut superante lætitiâ dolores, ridentis etiam speciem præbuerit.*

[Margin: ...d. in 32.3. — Livius. l.]

22. Cithara epigraphen, nî fallor, opportunam sustinet; DISSONA, SI DISCREPET UNA. Nimirum illam S. Jacobi sententiam hæc imago innuit; *Qui totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus.* Enimverò sicut unicâ chordâ dissentiente, omnes reliquæ ingratam ac discordem symphoniam reddunt; ita unius præcepti transgressio omnium cæterarum virtutum harmoniam infamat, eamque Divinis auribus insipidam efficit. Verissimè Justus Lipsius: *Ut in cithara, SI vel UNICA FIDES DISCREPAT, concentus & HARMONIA TOTA PERIT: Sic justitia, si in uno aliquo delinquat.* Et S. Joannes Chrysostomus, *Ut in cithara non satis est, in uno tantùm nervo concentum efficere, sed universi percutiendi sunt numerosè & decenter; sic & in animi virtute non satis est nobis ad salutem lex una, sed universa summâ cum diligentiâ conservanda sunt.* His consentiens Cassiodorus, *Cithara*, inquit *significat virtutes morales, consonâ operatione præcinentes, quæ tunc veram citharam reddunt, quando se fœderatâ societate conjungunt. Nam sicut integra lyra dici non potest, cui aliqua chorda subtrahitur, sic nec vir sanctus perfectus æstimatur, cui virtus ulla minuitur.*

[Margin: Jacob. 2. 10. — Lips. Contra ... Belg. Ep. — Io. Chrys. tom. 26 de ... & vir... — Cassiod. in Psal. 146.]

23. Cithara, ex arbore suspensa, epigraphen reddit: OGNI DOLCEZZA E' TOLTA. Idest: DULCEDO TRANSIIT OMNIS. Animum dolore penitus inexpiabili, nullisque solatiis mitigandum, hæc imago adumbrat. In rem præsentem collineans Vates Regius, canit: *Super flumina Babylonis illic sedimus & flevimus, cùm recordaremur Sion. In salicibus, in medio ejus suspendimus organa nostra.* Nec aliter Isaias, Israelitarum miserias ad vivum exprimeret, *Cessavit*, inquit, *gaudium tympanorum, quievit sonitus lætantium, conticuit dulcedo citharæ.* Nam, ut verissimè dixit Seneca; *In ipsis voluptatibus causa doloris oriuntur. Bellum in media pace consurgit, & auxilia securitatis in metum transeunt, sine hoste patimur hostilia, & cladis causas, si alia deficiunt, nimia sibi felicitas invenit, &c.* Plurimùm iconem illâ illustrat Franciscus Petrarcha, quando Lauræ mortem deplorans, in hanc elegiam prorumpit;

[Margin: Anima dolens. — Psal. 136. 1. — Isa. 24. 8. — Senec. Ep. 91. — Petrarcha p. 2. Canz. 1]

Che debbio far? che mi consigli Amore?
Temp' è ben di morire,
Et hò tardato più ch' i non vorrei.
Madonna è morta, & hà seco il mio core:
E volendol sequire,
Interromper convien questi anni rei:
Perche mai ve' der lei
Di quà non spero, e l' aspettar m' è noia.
Poscia ch' ogni mia gioia
Per lo suo dispartire in pianto è volta,
OGNI DOLCEZZA Di mia Vita E' TOLTA.

24. Cithara, ad harmoniæ leges exactè composita, epigraphen tenet, OMNIBUS OMNIA D. Sigismundus Laurentius hoc Emblemate demonstravit, à S. Paulo Apostolo harmoniam omnium auribus suavissimam fuisse excitatam: ut adeò verissimè sit gloriatus; *Omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos.* Quòd si tamen etiam mihi Emblematis hujus Oedipum agere liceret, S. Pauli doctrinam excellentis illâ citharâ significari dicerem, cujus prodigiosa harmonia omni hominum conditioni proficua & utilis extitit. Multus in hanc Apostoli laudem S. Gregorius Nazianzenus, *Heris* inquit, *ac servis leges statuit, præfectis & subditis, viris & mulieribus, parentibus & liberis, matrimonio & cælibatui, deliciis & continentiæ, sapientia & inscitia, circumcisioni & præputio, Christo & mundo, carni & spiritui. Pro his gratias agit, illos perstringit: hos gaudium suum & coronam nominat, illos dementiæ accusat, his rectum iter tenentibus comitem se adjungit, atq; alacritatis socium se præbet, alios malè incedentes reprimit. Nunc à piorum cætu præscribit, nunc charitatem firmat, nunc luget, nunc lætitia afficitur, nunc lac propinat, nunc mysteria attingit, &c.*

[Margin: S. Paulus. — 1. Cor. 9. 20. — S. Greg. Naz. Orat. 1.]

25. Cithara, molestiis propulsandis, & animo leniendo deserviens, epigraphen tenet; ADVERSANTIA PELLIT. Gilimer Rex Vandalorum, in Africa diu prosperâ usus fortunâ, tandem à Belisario acie devictus, in Numidiæ excelsum montem Pappuam confugit. Inde sibi panem mitti petiit, spongiam, & citharam. Panem fami relevandæ, spongiam siccandis oculis, & citharam leniendo animo; uti prolixè refert Procopius. Porrò Divina Psalmodia, citharæ symbolo figurari solita, mentem nostram ab omni dæmonum incursu securam ac tranquillam efficit. Pulsavit David citharam, & à Saule malignus spiritus recessit. Hinc dixit S. Chrysostomus, *Psalmus est animæ sanctificatio, est pulcher animi concentus, acutissimum telum contra dæmones.* Quod prolixius explicans S. Basilius, *Psalmus*, inquit, *dæmones fugat, auxiliares Angelos advocat; In nocturnis terroribus securitas, in diurnis laboribus requies est: infantibus tutela, junioribus decor, senioribus solatium, mulieribus honestissimus ornatus; solitudines celebres facit. Elementum incipientibus, incrementum proficientibus, consummatio perfectorum.*

[Margin: Procop. lib. 4. Vandal. — Psalmodia. — S. Chrys. in Ps. 14. — S. Basilius Proœmio in Psalm. 1.]

L Y R A.
Cap. IV.

26. Hieronymo Fracastorio, Sylvestro Pietrasanctæ, & aliis observatum est, duas lyras, in unisonam vocem attemperatas, sympathiâ adeò mirificâ ad se mutuò ferri, ut unâ percussâ ac resonante, mox vicina altera, tametsi intacta, eandem omninò harmoniam excitet. Unde Symboli loco epigraphen subjunges; CONCENTU PARI. Vel; PAREM SCIT REDDERE VOCEM. Vel, UNAM TANGE, SONANT. Seu ut Lucarino placet; ALIIS PULSIS RESONABUNT Vel è Julii Strozzi sententiâ; VOCEM DABIT ALTERA CONCORS. Virtuosum hoc æmulandi studium in exercitationibus Academicis indies cernitur, ubi perorante uno, quantocius alii ad eandem dicendi elegantiam provocantur. Julius Strozzi eruditam Unisonorum Academiam, Venetiis Anno 1637. à se erectam, eodem geminæ lyræ symbolo repræsentavit, suamque mentem sequenti epigrammate aperuit;

[Margin: Æmulatio.]

Unam

Unam pulso lyram, vocem dabit altera concors;
Natura hoc præstant ordine sympathia,
Unisonos animos virtus facit: Improba nulli
Mens, ubi tam dulces nos Homonea vocat.
Et cantare omnes, & respondere parati,
O quantum est Venetis auribus ingenium?

Par pari reddere. Illo ipso Emblemate reciprocum agendi studium, & in verbis factisque par pari reddere edocemur. Hoc sensu Joannes Audenus canit;

Quæ dices aliis, tibi mox responsa remitti
Expectes; capies qualia dona dabis.

Maria V. ad S. Elisabetham invisens. S. Thomas Villanovanus in Maria Virgine & S. Elisabetha mutuam illam respondendi virtutem longè excellentissimam deprehendit; *Solet hoc*, inquit, *naturali quodam prodigio in consonantibus citharis evenire, ut unius chorda pulsata, alterius, quæ eodem puncto concinit est chorda, & nulla alia contremiscat. Ita omninò contigit in proposito, concinentes erant citharædorum cœlestium lyra: una Verbum, altera Vocem gestat; & quid Verbo consonantius quàm Voce? Personat una, contremiscit altera: ut facta est (inquit) vox salutationis tua in auribus meis, exultavit infans in utero meo.*

S. Tho. Vill. Conc. de Visit. B. V.

27. Lyra alteri cuidam lyræ vicina, ac plectro suo percussa, epigraphen sustinet; REFLECTIT ALIENUM. Rursus hoc Emblemate reciprocum agendi studium significatur, quo res, ab aliis acceptas in authores suos refertimus. Seneca; *Hoc certè justitia convenit, suam utique reddere beneficio gratiam, injuria talionem, aut certè malam gratiam.* Ad hoc propositum gratiosa est illa D. Caroli Baliotti, Canonici mei, poesis, ubi nuntium, ab amasia allatum, hominis mundani nomine in eandem acutè retorquet.

Par pari reddere. Senec. Ep.

Mori, disse Madonna,
Ed io risposi a lei;
Morir vivendo voi mai non potei,
Non si può dir finita,
S'ancor vive la vita.
Se morto mi volete,
Morite voi, che la mia vita siete.

28. Ioannes Ferrus lyram, ceu suavitatis poëticæ figuram, hoc lemmate insignit; OBLECTAT, ET ALLICIT. Seu ex aliorum placito; PECTORA MULCET, Ovidius;

Poësis. Ovid. lib. 1. de Pont. Eleg. 7.

Artibus ingenuis (quarum tibi maxima cura est)
Pectora mollescunt, asperitasque fugit.

Et alibi;

Scilicet ingenuas didicisse fideliter artes,
Emollit vires, nec sinit esse feros.

Psalmodia. Idipsum jure longè meliore de Psalmodia & oratione dixerim, quæ animum humanum mirificè recreat; S. Joannes Chrysostomus; *Psalmus habet voluptatem cum utilitate. Nam licet is, qui, anit, oppressus sit malis innumeris, & ab ægritudine animi occupetur, dum demulsetur à voluptate, levat animum, extollit cogitationem & mentem in sublime evehit.*

S. Io. Chrys. in Ps. 134.

29. Bargalius in nuptiis plectrum depinxit, quod lyræ seu cytharæ chordas contingens, epigraphen tulit; ADHÆSIONE CONCENTUS. Enimverò sponsus, io plectro illo figuratus, si sponsam suam, ceu musicum instrumentum, concordi animo complectatur, harmoniam amoris suavissimam, totique familiæ exoptandam elicit. Phocilides Poëta Græcus in rem præsentem appositè canit;

In nuptiis.

Amato tuam conjugem quid enim suavius, & præstantius,
Quàm cùm maritum diligit uxor usque ad senectam;
Et maritus suam uxorem, neque inter eos intidia contentio.

Quamobrem ubi nos in S. Paulo legimus, *Desponsavi enim vos uni viro.* Græcus interpres vertit, *Modulavi vos.* Quæ loquendi phrasis gratissimam illam symphoniam, i mutua conjugum concordia excitari solitam, nec hominibus tantùm, sed & ipsi Deo jucundam, apertè insinuat. Disertè Siracides; *In tribus beneplacitum est spiritui meo, quæ sunt probata coram Deo & hominibus; Concordia fratrum, & amor proximorum, & vir & mulier benè sibi consentientes;* Seu ut Græcus legit, *Vir & mulier sibi vicissim deferentes.* Homerus;

2. Cor. Eccl. 25. Hom. Il. Odyss.

Nihil enim hoc potius & melius,
Quàm cùm concordes animis domum habitant
Vir & Uxor.

30. Bernardinus Rota, uxore suâ è vivis sublatâ, lyram hoc epigrammate distinxit; VERSA EST IN LACHRYMAS. Hæc penè ipsa imaginis verba præiit Jobus; *Versa est in luctum cithara mea, & organum meum in vocem flentium.* In rem præsentem refert Aulus Gellius de Diagora, qui *habuit tres filios, eosque omnes vidit vincere, coronarique eodem Olympia die: & quum ibi eum tres adolescentes amplexi, coronis suis in caput patris positis suaviarentur, quumque populus gratulabundus flores undique in eum jaceret; ibi in stadio, inspectante populo, in osculis, atque in manibus filiorum animam efflavit:* sicque lætitia omnis *versa est in lachrymas.* Etsi verò imago ista Emblematis leges nonnihil transiliat, eandem tamen etiam Petrarcha in Lauræ morte usurpat,

In luctu. Job. Gell. lib. Petrarch. p. 2. sonet.

Gl' occhi, di ch' io parlai si caldamente:
E le braccia, e le mani, e i piedi, e' l viso;
Che m' havean si da me stesso diviso,
E fatto singular da l' altra gente.
Le crespe chiome d' or puro lucente,
E' l lampeggiar de l'angelico riso,
Che solean fare in terra un paradiso:
Poca polvere son, che nulla sente.
Et io pur vivo, unde mi doglio, e sdegno.
Rimaso senz' il lume ch' amai tanto,
In gran fortuna, en disarmato legno;
Hor sia qui fine al mio amoroso canto:
Secca è la vena del usato ingegno,
E la CETERA mia RIVOLTA IN PIANTO.

31. Plectrum, supra lyræ chordas saliens, epigraphen reddit; ASPERITATE MELOS; Seu è Paris Certani placito; RIGIDO TOCCA, E DOLCE LAVA IL SUONO. Eorum hæc idea est, qui asperò dolorum contactu excruciati, in sacros ac religiosos cantus erumpunt. Certè S. Theodorus Martyr ferreis graphiis toto pectore ad ipsas usque costas acerrimè dilaniatus, assiduò cecinit; *Benedicam Dominum in omni tempore.* Mauritius Imperator, cùm proprios filios carnificum manibus torqueri ac jugulari videret, versum illum Davidicum identidem repetit; *Justus es Domine, & rectum judicium tuum.* Inter cætera D. Pauli encomia ait S. Jo. Chrysostomus; *Non minus plagis suis gaudent, quàm regii triumphis, aut aliter delectatus naufragiis, quam cæteri acquisitis solent gaudere thesauris; livoribus, quos ei verbera inferebant, quasi quibusdam gloriabatur coronis, tribulationibus ut deliciis utebatur; squalore carceris, ut paradisi amœnitate gaudebat.*

Paris Cert. In labore. S. Psalm. Lib. Chrys. Hom. 2. de laud. S. Paul.

32. Orphei lyra, plectro ornata, ac ulrisque belluis vicina, epigraphen tenet; DULCEDINE CAPTÆ. Ita nimirum suavi ac humanâ methodo efferatæ quævis hominum pectora edomantur;

Musica.

Orphei

Orphea adstrepitam citharâ genas omne ferarum,
Et volacrum placido conticuisse ferunt.
Agna lupum haud tremait, leporem fovere molossi,
Inter & accipitres tuta columba fuit.
Discordes animos, & agrestia pectora, blando
Carmine lenire, hec fabula qaomque docet.

ducatio ... iue de ... ber educ.

Etiam suavis ac sedula educatio laudatissimam virtutum harmoniam in filiis excitat. *Dico* inquit Plutarchus, *ad liberalia studia adducendos esse pueros verbis, adhortationibusque, non mehercle terroribus.*

NABLIUM.

Cap. V.

33. MAjores nablii chordæ minoribus eo temperamento respondent, ut ambæ harmoniam, humanis auribus suavissimam, excitent. Unde D. Didacus Saavedra hanc nablio epigraphen indidit; MAJORA MINORIBUS CONSONANT. Seu, si mavelis, brevius; MAJORA MINORIBUS. Eandem animorum symmetriam quævis familia aut civitas inter patrem & liberos; Principem & populum, herum & famulos observent, velim. Callicrates Pythagoricus, referente Stobæo, ait; *Familia, quæ catas est cognationes, dissimilibus fere partibus componitur, & ad Patremfamilias, veluti unum optimum se refert, & concordiam atpote commune bonum molitur. In summa, omnis familia, tanquam psalterium, tribus istis indiget, apparatu, concinnitate, & contrectatione, sive usu musico.* Et paulò post; *Familiaris hominum ordinis partes sunt tres: Prima imperat ut maritus; secunda paret ut axor, tertia auxiliaris est, nempe liberi, & ex illis nati.* Tullius in rem nostram mirificè: *Ut in fidibus ac tibiis atque cantu ipso ac vocibus concentus est quidam tenendus ex distinctis sonis, isque concentus ex dissimillimarum vocum moderatione, unus tamen efficitur & congruens; sic summis, & infimis, & mediis interjectis ordinibus ut sonis, moderata natura civitas concentu dissimilimorum consistit: & quæ harmonia à musicis dicitur in cantu, ea est in civitate concordia, quæ sine justitia nullo pacto esse potest.*

Concordia. Stob. ser. 33. Cicer. l. 2. de Republ.

ORGANUM.

Cap. VI.

34. SCipio Bargalius in Nuptiis organum figuravit, cum lemmate; VARIETATE UNITAS. Seu ut Ferro placet; VARIETATE CONCENTUS. Ita in civitate, Republicâ, aut Religione è multiplici personarum, officiorum, graduum, & munerum varietate amœnissimus optimi regiminis concentus exoritur. Porrò multæ diversarum nationum, provinciarum, & idiomatum Ecclesiæ genuino sanctæ fidei assensu in unam coalescunt. Denique in animo nostro è disciplinarum, scientiarum, & artium tam liberalium, quàm mechanicarum varietate, mirificus ac suavissimus hominis eruditi concentus nascitur. Seneca *Non vides, quàm multorum vocibus chorus constet? unus tamen ex omnibus sonus redditur. Aliqua illic acuta est* (argumento ad organum accommodatissimo) *aliqua gravis, aliqua media. Accedunt viris fœmina, interponantur tibiæ: singulorum illinc latent voces, omnium apparent. Talem animum esse nostrum volo, ut multa in illo artes, multa præcepta sint, multarum ætatum exempla, sed in unum conspirata.* Nobilis hæc virtutum, scientiarum & disciplinarum varietas in Mose cumprimis obstupescenda erat quippe qui, referente Philone, in Regis Ægyptii aula *Numeros, & Geometriam, universamq; Musicam rhythmicam, harmonicam, metricam, sive contemplativam, sive per instrumenta, vocesq; promentem se modis variis, accepit ab Ægyptiis Doctoribus, & insuper occultam philosophiam descriptam litteris, ut vocant, hieroglyphicis, reliquas liberales artes Græci docebant, Assyrii suas litteras, Chaldæi sideralem.* Philoni testem locupletissimum jungo S. Stephanum, qui de Mose ait: *Eruditus est Moses omni sapientiâ Ægyptiorum.* His addit P. Jacobus Salianus, Mosi insuper Phisiologiam, seu omnium rerum naturalium scientiam, Dialecticam, Physicâ, & morales scientias omnes fuisse perfectissimas: ut adeò mira hæc diversarum scientiarū concordia in nobili illo intellectu suavissimam excitârit harmoniam.

Religio. Sapiens. Senec. ep. 84. Mundi Symbol. Picinelli & Aug. Erath. Tom. II.

Philo l. de Vita Mosis. Act. 7. 22. Iacob. Sal. Annal. Eccl. To. 1. Anno 2470.

35. Organum diversas voces, acutas, graves, altas, profundas, aliasque innumeras excitans, epigraphen tenet, CONCORDI DISCORDIA. Justam hanc symmetriam inter plurimos ejusdem civitatis incolas cernere licet, qui nobilitate, divitiis, inclinationibus, ætate & conditionibus longè diversissimi, ad eandem Reipublicæ incolumitatem conservandam singuli collineant. S. P. Augustinus, posteaquam illas Scipionis voces recensuerat, *In fidibus ac tibiis, atq; cantu ipso, ac voce, concentus est quidam* tenendus ex distinctis sonis, quem immutatum *aut discrepantem aures eruditæ ferre non possunt, isque concentus ex dissimillimarum vocum moderatione concors tamen efficitur, & congruens.* Subjungit; *Sic ex summis, & mediis, & infimis interjectis ordinibus, ut sonis, moderatam ratione civitatem consensu dissimilimorum concinere; & quæ harmonia à Musicis dicitur in cantu, eam esse in civitate concordiam &c.*

Respubl. S. Aug. l. 2. de Civitate Dei c. 21.

36. Organi patentis folles, justo saxorum pondere prægravati, epigraphen à me recepêre; SUB PONDERE MELOS. Eorum hæc imago est propria, qui calamitatibus depressi, in assiduas gratiarum actionis & laudis Divinæ voces prorumpunt. S. Stephanus horrendâ lapidum grandine obrutus, orationum suarum dulcedine cœlos passim implevit, hasque pro interfectoribus suis preces ingeminavit. *Domine, ne statuas illis hoc peccatum.* De Pio V. Pontifice maximo, refert Alphonsus Ciacconius, quod in lethali morbo acutissimis calculi doloribus excruciatus, jamque ferè iis sustinendis impar, identidem, instar organi, solenne illud suum decantârit; *Bone Jesu, auge dolores, sed & auge patientiam.* Fr. Cyrus de Pers Eques, sexagesimo ætatis suæ anno iisdem calculi doloribus tortus, ærumnas illas suas suavissimo sequentis poëmatis concentu expressit;

Pati cum gaudio. S. Stephanus. Act. 7. 59. Ciaccon. in vita B. Pii Quinti

D'orfee non è, nè d' Ansion la cetra
Ch' io tratto; e pur da i sassi ella è segaita.
Ogni sasso e uno strale, onde hà fornita
La morte à danni miei la sua faretra.
Da impetrito rigor nulla s' impetra;
Fatti i calcoli homai son de la vita,
Gia mi conven saldar la mia partita,
E la dura sentenza è scritta in pietra.
Cruda Medusa d' impetrirmi hà cura
L' interne parti; ed è il mio frale hai lasso,
Men durevole all' hor che più s' indura.
Per sassoso camino à ciascun passo
Pavento inciampi; è ne la tomba oscura
Mi farà traboccar l' urto d' un sasso.

Hic subjungendum censui, quod Brusonius de inveterato Regni Persici more recenset, *Qui verberibus plagisque, Regis jussu cædebatur, gratias ei agebat,*

Bruson. l. 1. de Regno Pers.

præclarè secum agi existimant, quòd Rex ejus memoriam habere se hoc pacto testatus esset.

Religiosus eruditus.

37. Organum epigraphen subjunctam habet; NON AD CHOREAS. Religiosis hanc ideam observatam velim, ut ingenia sua non quidem rebus prophanis, sed spiritualibus ac virtuosis applicent.

Prædicator.

Prædicatores quoque populum è sacro suggestu ad obsequium Dei provocent, suasque voces, ceu totidem organa unicè ad illius honorem propagandum dirigant; cæteris verborum calamistris, ac vanis falibus, quibus auditorum animi deliniuntur; penitus omissis. S. Joannes Chrysostomus hanc quondam vanitatem anxiè deplorans, *Flosculos verborum*, inquit, *& compositionem, & harmoniam curiosius sectamur, ut canamus, non ut prosimus; ut simus in admiratione, non ut doceamus; ut oblectemus, non ut compungamus; ut plausum ex laudibus obtentis habeamus, non ut mores componamus.* Et alibi: *Hoc ecclesias Dei subvertit, quoniam nec vos sermonem audire quæritis compunctionum, sed potius qui delectare sono valeat per bonam compositionem, tanquam citharædos audientes. &c.*

S. Io Chrys Hom. 30. in Acta.

Idem Hom 38. ad Pop.

38. Organum, superioribus fistularum orificiis versus cœlum directis, epigraphen ostentat; AD ÆTHERA VOCES. Religiosos illos hæc imago repræsentat, qui è munere suo unicè in Dei obsequium destinati, operam omnem placandu ac glorificando Numini impendunt. De his jure illud Isaiæ vaticinium intellexerim; *Populum istum formavi mihi, laudem meam cantabit.* Id certè de Religiosis interpretatus S. P. Augustinus, ait, *In illa vita communi fratrum, quæ est in monasterio, magni viri sancti quotidie in hymnis, in orationibus, in laudibus Dei, inde vivunt &c.*

Religios.

Isa 43.21.

S. Aug. in Psal 99.

39. Organi harmonia, non solius venti beneficio, sed & digitorum virtute excitatur. Lemma; FLATUS ET DIGITUS ADSIT. Sacer Apostolorum chorus hoc Emblemate figuratur, qui cœlestem suam harmoniam tum demum in orbem universum diffuderunt, quando non tantùm Spiritûs Sancti vento fuêre excitati (*Factus est repentè de cœlo sonus tanquam advenientis Spiritûs vehementis*) sed insuper; illius digito ad voces articulatas sunt dispositi;

Apostoli.

Dextra Dei tu digitus,
Sermone ditans guttura.

Ad hoc propositum S. Prosper; *Implet igitur Spiritus Sanctus organum suum, & tanquam fila chordarum tangit digitus Dei corda sanctorum.*

S. Prosp ep. ad Demet

40. Homo, suas doctrinas non verbis tantùm, sed & operibus firmans, organom imitatur, cum Lucarini lemmate; AURA, MANUSQUE SONUM. Ita S. Joannes in deserto pœnitentiam tam voce, quàm vitæ suæ operatione, ceu gemino persuadendi ariete, prædicavit. In hanc rem S. Petrus Chrysologus; *Magister verus, quod verbo asserit, demonstrat exemplo.* Et in Tetrasticis suis S. Gregorius Nazianzenus;

Docere operando.

Vel ne doceto, vel doceto moribus
Sermone non tam, quàm manu, pictor docet.

Rationem subjungens S. Isidorus Pelusiota, *Quandoquidem*, inquit, *sermo actione destitutus, non ultra aurem grassatur, qui autem ab actione animatus est, ut qui & acrior & efficax sit, altè penetrat, animumq; attingit.* Et Joannes Cassianus; *Nunquam erit efficax instituentis authoritas, nisi eam effectu operis sui cordi affixerit audientis.*

S. Isid Pelus l. 3 Ep. 202.

Cassian coll. 11. c. 4.

41. Organum epigraphen præfert; MINIMÆ QUOQUE. Enimverò sicuti in organo indiscriminatim singulæ fistulæ, ita in familia minimi & supremi pro suo quisque munere ac facultate ad boni regiminis harmoniam concurrant, necesse est. *Juvenes & Virgines senes cum junioribus, laudent nomen Domini*, inquiebat David. Certè Ninivitæ ad Deum placandum *vestiti sunt saccis à majore usque ad minorem. Non enim*, inquit S. Ambrosius, *sufficiebat ad placandum Deum peccantium satisfactio, nisi seniorum quoque preces parvulorum innocentia deploraret, & fletibus alienis delicta sua juventus ablueret.*

Familia.

Psal. 148.12.

Ion. 3. 5.

S. Amb. ad Simon. l. 2.

42. S. Matronianus, cum pro concione diceret, columbam auribus suis advolantem habuit; veluti auditoribus suis nullas alias doctrinas, nisi à Spiritu sancto subministratas, exponeret. Unde in illius honorem organum depinxi, quod explicatis follibus, inscriptionem tenuit; AFFLATUM RESONAT. Verbis, nî fallor, ad illum Pentecostes hymnum alludentibus:

Prædicator sanctus.

Impleta gaudent viscera,
AFFLATA Sancto Spiritu
Voces diversas INTONANT.

S. P. Augustinus: *Impleti sunt Spiritu sancto discipuli, cœperunt prædicare magnalia Dei. &c.*

S. Aug in Psalm. cent.

43 Tametsi singulæ organi fistulæ ad unicam ejusdem symphoniæ perfectionem concurrant; illarum tamen quævis vocem suam propriam, & à reliquis omnibus diversam, elicit. Unde lemma; VOCES DIVERSAS INTONANT. Ita omnes Apostolorum conatus ad unum gloriæ Divinæ incrementum collineabant. *Repleti sunt omnes Spiritu sancto, & cœperunt loqui variis linguis.* Eodem modo diversæ Doctorum ac Prædicatorum linguæ ad unam tendunt veritatem. S. P. Augustinus; *Nihil interest pro diversa linguarum, auditorumque congruentia, quàm diversis sonis dicatur, si quod dicitur, verum est.*

Apostoli.

Act. 2. 4.

S. Aug. D. 49. qu.

44. Fragilitatis humanæ ideam organum dixerim, quod, diductis follibus, epigraphen præferat; ANIMAT AURA LEVIS. In rem præsentem opportunum censui nobile illud perspicacis cujusdam ingenii epigramma:

Vita humana fragilis.

Nos tenuem strictis spirantes aera fibris
Vivimus, & Phœbi lampada conspicimus,
Quotquot vivimus, hic sumus omnes organa, quæq;
Vivificis ANIMAT flatibus AURA LEVIS.
Sic sumus ergò nihil, Plutoni pascimur omnes,
Et flatu minimo nos levis aura fovet.

Quid est enim vita vestra; inquit non sine emphasi S. Jacobus, *Vapor est ad modicum parens, & deinceps exterminabitur.* Et Seneca; *Quam stultum est, ætatem disponere! ne crastino quidem dominamur. O quanta dementia est spes longas inchoantium! Emam, ædificabo, exigam, honores geram, tum demum lassam & plenam senectutem in otium referam. Nihil sibi quisquam de futuro debet promittere. Id quoque, quod tenetur, per manus exit: & ipsam, quam premimus, auram casus incidit &c.*

Iacob. 4. 14.

Senec ep. 101.

45. Carolus Bovius, ingenioso Emblemate hoc Organo epigraphen subdidit; PER INANIA SPIRITUS. Veluti diceret, sicuti ventus nonnisi per vacuas organi fistulas dispensatur, ita spiritualia S. Ignatii solatia in eos magno numero fuisse accumulata, qui diuturnis & devotis jejuniis extenuati erant. Guilhelmus Esthius super illis Apostoli verbis, *Non est regnum Dei esca &c.* ait, *Per abstinentiam cibi & potus mens redditur alacrior ad contemplanda Divina, quæ contemplatio verum & solidum*

Jejunia.

Guil Esth. in Rom. 14.

solidum præstat gaudium rationali creaturæ. Ex S.P. Augustinus; *Jejunium purgat mentem, sublevat sensum, carnem spiritui subjicit, cor facit contritum & humiliatum, concupiscentiæ nebulas dispergit, libidinum ardores extinguit &c.*

Aug. ser. de jejunio.

46. Complures organi fistulæ inscriptionem sustinent; CONJUNCTÆ SUAVIUS. Ita preces; à multis fidelibus congregatis fusæ, Divinas aures suavius deliniunt, resque desideratas majore efficacitate extorquent. Origenes illa Vatis Regii verba interpretatus, *Beatus Populus, qui scit jubilationem*, ait, *Tantu hic nescio qua causa beatitudinis indicatur, ut universum pariter populum faciat beatum, qui tamen sciverit jubilationem*; interrogans verò quid sit *scire jubilationem?* Respondet; *Mihi videtur jubilatio indicare quendam concordiæ & unanimitatis affectum. Qui si incidat in duos vel tres Christi discipulos, omnia, quæcunque petierint in nomine Salvatoris, præstat eis Pater cœlestis.*

Oratio multorū.

Orig. in ps. 88.16.

47. Unica Organi fistula epigraphen præfert. ALIIS JUNCTA. Ita frequenter aliorum societate ac concordiâ possumus, quod solas nostra vires longè superat. Certè Magdalena, cùm sola esset, ac Christum redivivum tangere vellet, prohibita est his omninò verbis. *Noli me tangere*, at reliquas Mariæ comitata, voti sui compos evasit; nam *mulieres accesserunt, & tenuerunt pedes ejus.* In hunc locum Paulus à Palatio ait; *Negatur singularitati, quod conceditur charitati, conceditur Mariæ cum aliis, quod fuerat soli denegatum.* Sic nimirum, Senecâ teste, *Hoc uno instructior vita, contraque incursiones subitas munitior est beneficiorum commercio. Fac nos singulos, quid sumus? Præda animalium, & victimæ ac vilissimus & facillimus sanguis. &c.*

Concordia.

Joan. 20.17.

Matt. 28.9.

Pau. à Pal. in hunc locum.

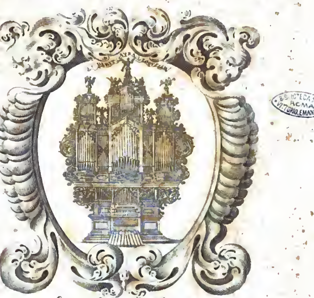
Sen. l. 4. de benefic. c. 18.

48. Organum pulsatum harmonicè plaudit, Unde lemma; MULTO FIT PLAUSUS AB ICTU. Ita SS. Apostoli & Martyres gavisi sunt *pro nomine Jesu contumeliam pati.* Nihil enim censebant gloriosius, quàm verberibus affici, & sanguinem, ipsamque adeò vitam profundere pro eo, à quo vitæ originem traximus. Præclarè in rem præsentem Magnus P. Augustinus; *Tu Domine*, inquit, *es dulcedo inæstimabilis, per quam omnia amara dulcorantur. Tua enim dulcedo lapides torrentis Stephano dulcoravit: tua dulcedo craticulam beato Laurentio dulcem fecit: pro tua dulcedine ibant Apostoli gaudentes à conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine tuo contumeliam pati. Ibat Andreas securus ad crucem, & gaudens, quoniam ad tuam dulcedinem properabat. &c.*

Act. 5. 41.

Pati cum hilaritate

S. Aug. in Solilog. c. 22.



Organum Ecclesiæ [illegible]

49. Organo inscripsi; DABIT AURA LOQUELAM. Sanctos Apostolos hæc imago concernit, qui aspirante Spiritûs Sancti aurâ, continere se non poterant, quin in laudes & præconia Dei erumperent. *Repleti sunt omnes spiritu sancto, & cœperunt loqui.* S. Leo Papa; *Apostoli*, inquit, *Spiritus sancti novâ abundantiâ repleti, ardentius velle, & efficacius posse cœperunt, proficientes à præceptorum scientia ad tolerantiam passionum, ut sub nulla jam tempestate trepidantes, fluctus sæculi, & elationes mundi fide supergrediente calcarent, & morte contemptâ omnibus gentibus Evangelium veritatis inferrent.* Rectè proin cum Poëta Christiano Spiritum S. invocat Ecclesia;

Spiritus sanctus.

Act. 2. 4.

S. Leo ser. 2. de Pentec.

Mundi Symbol. Picinelli & Aug. Erath. Tom. II.

Aura potens, amor ignipotens, spirabile Numen,
Amborum communis Amor, cœli aurea flamma,
Sancte veni, sanctis accende ardoribus orbem,
O Divum flamen, nostris te mentibus uffla.

50. Organo

Prædicatores vanis. — *S. Prosp. l. 3 de vita contempl.*

50. Organo epigraphen subdidit P. Jacobus Masenius PER AURAM AD AUREM. Ea Prædicatorum quorundam est vanitas, ut nonnisi aspirante plausus populari aurâ pro concione dicere velint. S. Prosper, *Prædicator non in verborum splendore, sed in operum virtute totam prædicandi fiduciam ponat: non vocibus delectetur populi clamantis, sed fletibus, nec plausum à populo studeat expectare. &c.*

ORGANUM HYDRAULICUM.

51. HUmoristæ Romani Organum symboli loco præferunt, quod aquis, è canali defluentibus, agitatum, suavissimam vocum harmoniam per aëra spargit. Unde organum hydraulicum, prosopopœja non ignobili, ad aquas illas conversum introducitur. CONCINO, DUM CONCIDIS. Opportuna hæc illorum idea est, qui, inundantibus calamitatum aquis, in Divinas laudes prorumpunt. S. Nilus parænesi accommodatissimâ ait; *In omnibus quando a Deo corripieris, ne murmura: castigat enim ut Pater, ideoque ut benefactor dignus est, ut gratiarum actione celebretur.* Jonas, organum verè hydraulicum, cùm intra aquas jamjam suffocandus mergeretur, pia sua cantica ac benedictiones Divinas identidem repetiit: *Circumdederunt me aquæ usque ad animam: abyssus vallavit me, pelagus operuit caput meum*; inquit de se ipso Jonas: at mox concludit; *Ego autem in voce laudis immolabo tibi.*

Pari cum gaudio. — *S. Nil. Paræn. n. 1.* — *Jon. 2. n. 6. & 10.*

52. Organum, hydraulicum à Græcis dictum, utpote ab aquarum cadentium impetu in harmoniam suavissimam agitatum, Francisco Raulino authore, epigraphen monstrat. TEMPERAT UNDA SONUM. Bella hæc animæ supplicis idea est, quæ precum suarum vocibus lachrymas, ceu comites validissimas, jungit. Certè Judith, *orans cum lachrymis*, grandi suo negotio exoptatam imposuit coronidem. Christus, è cruce pendens, *cum clamore valido, & lachrymis exauditus est.* De Magdalena pœnitente testatur S. Petrus Chrysologus; *Ad delitias Deitatis totas, totam pulsat cordis sui, & corporis symphoniam, organi planctus dat clamorem, citharam per suspiria longa modulatur, gemitus aptat in fistulam &c.*

Oratio cum lachrymis. — *Judith c. 6. Heb. 5. 7.* — *S. Pet. Chrysol. serm. 93.*

53. Academici Vivaces Placentini eandem organi hydraulici iconem præferunt, quod undarum defluentium impetu agitatum, epigraphen sustinet; INFLAT, DUM INFLUIT. Organum enim, aquarum affluentiâ & impulsu concitatum, harmoniam suavissimam edit. Hæc ipsa Spiritus Sancti effecta sunt: fideles enim, inundante ipsius gratiâ perfusi, quantocius in prodigiosas laudis ac Prophetiæ voces solvuntur. De Saule testantur Regum Fasti; *Insiluit super eum Spiritus Domini, & prophetavit.* Et Apostolorum acta, *Venit Spiritus Sanctus super eos, & loquebantur linguis, & prophetabant.* Item; *Repleti sunt omnes Spiritu Sancto, & cœperunt loqui.* S. Leo Papa de festo Pentecostes ait; *Ab hoc igitur die tuba Evangelicæ prædicationis intonuit: ab hoc die imbres charismatum, flumina benedictionum omne desertum, & universam aridam rigaverunt.*

Spiritus S. — *1. Reg. 10. 10.* — *Act. 19. 6.* — *Ibid. c. 4.* — *S. Leo serm. 1 de Pentecost.*

54. Organum hydraulicum, ut perstrepet, affusis aquis cogitur. Unde lemma; AFFLUENTE SONAT. Ita arcana, quæ nullis artificiis extorqueri possunt, plerumque inter convivia dexterrimè produntur. Opportunè Seneca, *Vino exæstuante, quidquid in imo abditum, effertur, & prodit in medium. Onerati mero quemadmodum non continent cibum, vino redundante, ita ne secretum quidem. Quod suum alienumque est, pariter effundunt.* Et Horatius;

Ebrietas arcana prodit. — *Senec. ep. 83. Horat. ep. 5 ad Torquat.*

> *Quod non ebrietas designat? aperta recludit,*
> *Spes jubet esse ratas, in prælia trudit inermem,*
> *Sollicitis animis onus eximit.*

Quod D. Ambrosius confirmans, *Plerique*, inquit, *etiam vino utuntur ut equuleo: & quibus tormenta non eliciunt vocem proditionis, eos tentant bibendo, ut patriæ statum, salutem civium, defensionis suæ prodant consilia. Virtus enim plerumque vincit dolorem, fidem autem potus excludit. Quis inter cyathos tacet, quod latere cupiebat?*

SYRINX.

Cap. VII.

55. SYrinx, compluribus aliis fistulis juncta, epigraphen tenet; JUNCTA LEPOREM. Hinc rursus colligas, quantùm utilitatis è concordia & unione nobis accrescat. S. Isidorus; *Diversorum enim sonorum rationabilis, moderatusque concentus, concordi varietate compacta, ordinatæ Ecclesiæ insinuat unitatem, quæ variis modis quotidie resonet, & suavitate mystica modulatur.* Et S. Clemens Alexandrinus; *Multi in unam cogi dilectionem festinemus, beneficio affecti, persequamur unionem. Quæ est autem ex multis unio? Cum ex vocum multitudine, & dispersione Divinam ceperit harmoniam, fit unus consentus, unum chori ducem sequens, & Magistrum Verbum.*

56. Syringi hanc nonnemo epigraphen subdidit, PERDIT SOLUTA LEPOREM. Id ipsum etiam in quatuor elementis usovenit, quæ mutuò attemperata, mirum orbi decorem ac tranquillitatem conciliant: at quamprimum inter se dissentiunt, passim omnia turbis & confusionibus personant. Hos successus in familiis, in virtuosorum contuberniis, in Academiis, aliorumque societatibus indies reperire est. Præclarè in hoc argumentum S. Gregorius Nazianzenus, *Mundus*, inquit, *celebre Dei elementum quamdiu secum pacatus atque tranquillus est, seque natura sua finibus coercet, nec quidquam adversus alterum insurgit, neque ex iis benevolentiæ vinculis, quibus ab artifice Verbo rerum universitas constricta est excedit, mundus verè est, ut appellatur, cosmos* (Græcis enim cosmos ornamentum significat) *& incomparabilis pulchritudo. At simul atque pacatus, & quietus esse desiit, mundus quoque esse desiit.*

57. Syringem, è frugifera arbore suspensam, hoc lemmate distingues; UTILE DULCI. Oratores ac Poëtæ è præcipuo suo munere auditoribus & voluptatem, & profectum ingenerent, necesse est. Horatii præceptio est;

> *Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci,*
> *Lectorem delectando, pariterque monendo.*

Detrahendum est aliquid severitati, inquit ad Prædicatores Magnus Augustinus, *ut majoribus malis sanandis charitas sincera subveniat.* De Poeta ait Plato, quod illum debeat imitari, qui languentis ac nauseabundi ægroti salutem anxiè curans, eidem cibos non ad nutriendum duntaxat accommodatos, sed insuper variâ saporum suavitate, cæterisque gulæ irritamentis conditos subministrat.

58. Syrinx, ex arbore suspensa, placido quovis afflante vento, harmoniam non ingratam excitat. Unde lemma; ET INSENSATA MELOS. Ita nimirum rudes Galileæ piscatores, aliique homines agrestes & indocti, solo Spiritûs Sancti afflatu eloquentiam planè prodigiosam induunt. Sanctus P. Augustinus; *Ineruditos liberalibus disciplinis, & omninò, quantùm ad sæculi doctrinas pertinet,*

tinet, impolitos, non peritos Grammaticâ, non armatos dialecticâ, piscatores Christus misit, & tamen per eos sic omni genere piscium implevit Ecclesias, ut plurimi etiam ex ipsis sapientibus sæculi, quibus videbatur ignominiosa Crux Christi, ea in fronte signentur. Undè in Hymno Pentecostes canit S. Ecclesia;

Impleta gaudent viscera
Afflata Sancto Spiritu,
Voces diversas intonant,
Fantur Dei magnalia.

TESTUDO.

Cap. VIII.

59 Chordæ, supra testudinem attemperatæ, vocem edunt tantò acutiorem, quantò majore violentiâ intensæ fuerint. Unde lemma; INTENSIORES ACUTIUS. Idipsum in hominibus usuvenire solet, qui Divinas aures precibus tantò intensioribus delineunt, quo acerbioribus tormentis excruciati fuerint. De Israelis populo, ab Ægyptiis horrendum afflicto, dixit Deus, *Clamorem ejus audivi propter duritiam eorum, qui præsunt operibus, & sciens dolorem ejus, descendi ut liberem eum.* Seneca; *Magis Deos miseri, quàm beati colunt. Frangitur calamitosis animus, & ipsa se infelicitas damnat.* Et Ovidius;

Calamitas orare facit.

Exod. 3. 7.

Senec. Controv. l. 1. 8.

Ovid. Met.

Cogar opemque tuam timidis exposcere votis.

Et rursus;

– – – – Dum pejora timentur,
Est locus in voto.

Idem l. 14.

Denique Lucanus;

– – – – Nova vota timori
Sunt inventa novo.

Lucan. l. 9. Pharsal.

60. D. Aresius, priusquam Episcopus crearetur, inter Philarmonicos Veronenses numeratus, testudinis thecam inter complures testudines symbolil oco prætulit, addito lemmate, ETSI FORTASSIS INANIS. Tanta enim erat optimi Pontificis modestia, ut singulares suas virtutes aliorum Academicorum comparatione nullas ac penitus inanes æstimaret. Quia tamen hæc imago à D Aresio mirum abludit, utpote qui summâ facundiâ, sapientiâ, & eruditione conspicuus, literatorum omnium admirationem in se converterit; ideircò inficias nemo iverit, eam fuisse complurium aliorum esse propriam, qui inter illustria civitatis illius, vel aliorum locorum, ingenia recenseri, Academicorum nomine quidem superbiunt, ut eruditionis ac sapientiæ harmoniâ penitus sunt inanes. Idipsum de Hypocritis intelligens S. Chrysostomus; *Hypocrita, inquit, si bonum est bonum esse, quid vis apparere quod non vis esse? si malum est malum esse, ut quid vis esse, quod non vis apparere? si bonum est bonum apparere, melius est bonum esse. Si malum est malum apparere, pejus malum esse. Ergò aut appare quod es, aut esto quod appares.*

Jactabundus.

Hypocrita.

S. Chrys. in Matth. 7.

TIBIA.

Cap. IX.

61 Nablia, citharæ, sambucæ, aliaque fidium instrumenta seipsis ab harmoniæ præscripto identidem temittunt, nec nisi crebrò attemperata, concentui musico deservire possunt. Ab his longè diversa tibia, vocem suam nativam nunquã relaxat, estque, quod Lucretius Borsius lemmatis loco asserit. SEMPER APTA. Erectum hominis animum ac nunquam non benè compositum, hæc imago adumbrat. Abulensis existimat, encomio illo Davidem à Miphibosetha condecoratum fuisse, quando dixit; *Tu autem Domine mi Rex sicut Angelus Dei es.* Veluti diceret, omnes optimi Regis affectus ita esse moderatos, ut laudatus non intumescat, calumniis oneratus non turbetur, afflictus non indignetur, vultumque inter adversæ ac blandientis fortunæ vicissitudines semper æqualem exhibeat. Seneca; *Fortis & compositus animus est, qui nec ablatum quidquam sibi sentit, nec abjectum: sed in eodem habitu stat, quocunque res cedant sive gerantur: vulgaria bona supra res suas eminent: sive aliquid ex istis, vel omnia casus excusserit, minor non fit.*

Justus.

Abulensis quæst. 14 in cap 17. 2. Reg 19.

Sen. Ep. 37.

TIBIA UTRICULARIS.

Cap. X.

62. Musicum hoc instrumentum, rusticis ac pastoribus recreandis deserviens, utriculo ac tribus tibiis componitur: harum enim prima flatum recipit, altera vocem instar bassi continuati transmittit; tertia verò, digitis per ipsius foramina variè obtentantibus, harmoniam non adeò ingratam elicit. Unde tibia utricularis, cùm nonnisi inflata resonet epigraphen, ni fallor, opportunum sustentat; FLATU DISTENTA PERSONAT. Seu; INFLATA RESONAT. Mortales illos vanissimos hæc imago adumbrat, qui tantundem operis conficiunt, quantum ab applausus humani aurâ concitantur. Ad hoc propositum præclarè Alphonsus Avila; *Populareni auram, & plausus humanos fugite, ne opera vestra frustrentur, aut imitemini organa, quæ sine vento non sonant. Sic plerique hominum, qui ad bona opera non moventur, nisi aliquins res, vel honoris, vel commodi cupiditate, & amore pellecti.* S. Gregorius Papa. *Quid in cunctis suis operibus hypocrita sperat, nisi reverentiam honoris, gloriam laudis, à melioribus metui, sanctus ab omnibus vocari? Ecce quomodo adulterator liquor balsami.*

Vana gloria.

Avila apud Novar. Adag. Tom. 1 n. 1571.

S. Greg. l 8. Moral.

63. Tibia utricularis nonnisi adversus pastoris pectus coarctata, & robusto ipsius brachio compressa, sonum edit. Unde lemma; DUM ANGOR, MODULOR. Ita quorundam hominum animos in Dei voluntatem adeò resignatos videas, ut eidem tantò suaviore vocum harmoniâ benedicant, quantò majoribus angustiis constricti fuerint. In hoc argumentum accommodatè de seipso testatur Jonas; *Cùm angustiaretur in me anima mea, Domini recordatus sum, ut veniat ad te oratio mea ad templum sanctum tuum.* Et S. Paulus; *Placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo.* Id est, interprete Theophilacto, *Glorior planè, & mihi placeo, hoc est incredibili jucunditate afficior, & in infirmitatibus ipsis oblector.* S. Theodorus, graphiis ferreis secundùm costas laceratus, assiduò cantavit; *Benedicam Dominum in omni tempore.* S. Agatha *lætissime & glorianter ibat ad carcerem, tanquam ad epulas invitata.* Joannes Fischetus, cùm ad patibulum duceretur, cantavit hymnum *Te Deum laudamus &c.* Arias Montanus illos afflicti animi lætos affectus hoc metro lyrico comprehendit;

Pati cum gaudio.

Jon. 2. 8.

Cor 2. 12. 10. Theop. in hunc. loc.

Angustiis nimiùm mihi rebus,
Te Dominum carmine supplici
Imis de baratris voco &c.

FINIS LIBRI VIGESIMI TERTII.

MUNDI SYMBOLICI
LIBER VIGESIMUS QUARTUS.
INSTRUMENTA RUSTICA.

ARATRUM.

Cap. I.

I. ARatri vomer, dum terram proscindit, plurimum quidem atteritur, at simul eximium è labore suo splendorem acquirit. Unde Bargalii lema DI CRESCENDO SPLENDESCIT. Vel ut Rossio placet; DIMINUTUS SPLENDIDIOR. Vel e mea sententia; SPLENDET ATTRITUS. Verbis è Virgilio mutuatis;

Virgil. l. 1. Georg. v. 45

Depresso incipiat jam tum mihi taurus aratro
Ingemere, & sulco attritus splendescere vomer.

Eleemosynarius.

Eleemosynarii hanc effigiem dixerim, qui divitiis nonnisi diminutus, clarissimum meriti splendorem sortitur Martyr quoque, membris omnibus dilaniatus, gloriam in Dei & hominum conspectu clarissimam sibi conciliat, S P. Augustinus; *Pagani persecuti sunt Martyres, capti sunt, ligati sunt, in carcerem missi sunt bestiis subjecti sunt, alii ferro percussi, alii ignibus concremati, vicerunt persequentes & victi sunt Martyres? Absit. Quare gloriam Martyrum apud Deum, quare foveam paganorum in conscientia conscientia.* Et S. Prosper;

Martyr. — *S. Aug in Ps. 56.* — *S. Prosp. E pig. 52.*

Mens etenim recta, & puri sibi conscia cordis,
HOC PLUS SPLENDESCIT, QUO MAGIS ATTERITUR.

Exercitatio.

2. Assiduâ virtutis exercitatione gloriam tandem clarissimam nobis conciliamus; haud secus atque vomer LONGE SPLENDESCIT IN USU. S. Clemens Alexandrinus *Ferrum usus servat purius, usus autem defectus ei generat rubiginē. Sic exercitatio salubrem habitum ingenerat, & spiritibus & corporibus.* Et Fulvius Testius Rhytmis;

S. Clem. Alex. l. 1. Strom. — *Fulv. Test. p. 2 delle sue Rime. stanz. 2.*

Cote de la virtude
Sono Scipios travagli.

Et paulò post, sensum nostrum apertè exprimens;

Giacciasi il curvo aratro.
Scioperato in disparte, e' lbue disciolto
L' erbe pascinte armenar si posi;
Vedrai chè' l vomer arro
Di rugginoso orror nel campe incolto
Rinfacciaal Villam pigro; suoi riposi.

NE I LAVOR FATICOSI
LUCIDO FASSI, e per la lunga striscia
QUANDO PAR CHE SI LOGRI ALL' HOR SI LISCIA.

3. Aratrum terram proscindens, epigraphen è me recepit AD SEMINA PARAT. Vel; FRUGES DABIT, ET OPES. Terra enim fruges suas nonnisi rostrante ferro probè fauciata parturit. Ita omninò calamitates, quibus Deus incultam ac rudem pectoris nostri glebam crebrò perarat, lætum copiosissimæ ac æternæ segetis prognosticon exhibent: Dilucide Hugo Carensis; *Cum Deus vult seminare terram bonorum, arat eam tribulationibus.* Inde etiam dites laboris, & industriæ beneficio res qualvis ab homine pro libitu obtineri. Joanne Thuilio referente, *Socrates Amalthea cornu sic interpretabatur, eum quidem significare, qui minimè sit dissolutus, sed operi intentus, genus omne boni consecuturum. Per cornu verò bovis, quod animal est laboriosissimum, virum operarium intelligi. Ilvam autem, & similia in cornu haberi, quia ex agricultura consequimur, quæcunque necessaria sunt.* Ad hoc propositum Paulus Maccius aratrum, thesauro detegendo intentum, hoc epigrammate illustravit;

Calamitas. — *Hug. Caren. in Ps. 56.* — Labor & diligentia. — *Jo. Thuil. Emb. Alc. 118.* — *Paul. Macc. Emb. 66.*

Thesauros aperit, glebas dum vertit aratrum,
Abstrusa terris hinc foduntur opes.
Aurum sive optas, apicem seu quæris honorum,
Hæc indefessus datque, dabitque labor.

4. Meâ quidem sententiâ, aratro non incongruè subscribes, TENUATUR AB USU. Epigraphen subministrante Ovidio;

Ovid. l. 4. de Pont. Eleg. 7.

--- *Assiduo vomer TENUATUR AB USU;*

Enimverò laboribus & violentis exercitiis; uti & ab artibus tam liberalibus, quàm mechanicis, vires nostræ debilitantur, extenuanturque; juxta illud Philosophi; *Agens agendo repatitur.* Seneca; *Nascitur ex assiduitate laborum, animorum hebitatio quædam, & languor.* Et Apuleius; *Continuatio litterarii laboris omnem gratiam corpore detergit, habitudinem tenuat, succum exsorbet, colorem oblitterat, vigorem debilitat* Baptista Mantuanus canit;

Labor fatigat. — *Senec. l. de Tranquil. c. 15.* — *Apud Apul.* — *Bap. Mant. l. 1 sil. 4. ad Innoc. 8.*

Nam labor assiduus mentes ut corpora frangit,
Attonitosque facit sensus, & inertia membra,
Ingenium nimio, roburque retunditur usu,

5. Aratri durities, terram vomere effringens, non modò nihil offensæ, sed contra plurimùm beneficii in eandem confert; herbis enim infæcundis, ac vitiosis radicibus extirpatis, incultam humum exercet, & in pulcherrimam frugum optimarum amænitatē

d. spo-

disponit. Unde aratrum, planitiem quandam insulcos proscindens, epigraphen tenet; EVERTENDO FOECUNDAT, seu, JUVAT, DUM LACERAT. Apposite Martialis;

Mart. l. 1. ad Lucium

Pingue solum LASSAT; SED JUVAT ipse labor.

Calamitas.

Ita omnino mortificationes ac ærumnæ, seu totidem vomeres, corda nostra expurgant, & ad amplissimas gloriæ fruges præparant. *Corda igitur*, è S. Joannis Chrysostomi consilio, *scindamus, ut si qua dolosa herba, & improba cogitatio nobis inest, radicitus eam vellamus, & puras pietatis seminibus terras exhibeamus.* S. Petrus Chrysologus testatur, eadem ipsa sobrietatis & jejunii effecta in animam nostram esse. *Jejunium est singulare sanctitatis aratrum, colit corda, eradicat crimina, evellit delicta, vitia subruit, charitatem serit, copiam nutrit, parat innocentiæ messem.*

S. Io. Chry. Hom. 4. ad Popul. Jejunium. *S. Pet. Chrys. ser. 8*

6. Aratro terram sedulò proscindenti, epigraphen è D. Paulo subjunges; DABIT DEUS INCREMENTUM. Solus enim labor est hominis; Deus verò subsecutura fructuum tam spiritualium quam corporalium incrementa impertitur. S. Paulus, *Ego*, inquit, *plantavi, Apollo rigavit, sed Deus incrementum dedit. Frustra quippe*, subjungit interpres Augustinus, *operarius omnia molirentur extrinsecus, nisi creator intrinsecus latenter operaretur.* Et rursus; *Loquendo hortando, docendo, suadendo plantare possumus & rigare, sed non incrementum dare.* In rem præsentem de imperialis Collegii Wettenhusani Fundatrice, Gertrude à Rockenstein, testantur Annales, quod à filiis Ethnicis tantùm agri ad extruendum locum sacrum petierit, quantum ipsa unius diei spatio posset aratro circumscribere: quod cum à filiis facilè impetrasset, ipsa miræ parvitatis & levitatis aratrum adornans, id spatium, quod hodie adhuc illi Collegio paret, obequitans, & aratrum in sinu gestans, sancto stratagemate circumscripsit & obtinuit. Unde aratrum illud gemino hoc lemmate tum temporis insignivisse; *Dabit Deus incrementum.* E parvis enim primordiis Collegium istud successu temporis in amplam excrevit formam, hodie præsertim sub regimine Rmi D. Dionysii, Liberi Baronis de Rehlingen, Præsulis in utraque Oeconomiâ optimi, & sapientissimi.

Laboris fructus à Deo est. *1. Cor. 3. 6.* *S. Aug. de bono viduit. c. 18. idem ser. 27 de Verb. Apost. c. 6.* Wettenhusani Collegii initatum fundatio.

CRIBRUM.

Caput II.

7. Academici Exagitati Senenses, Symboli loco, cribrum præferunt, cum epigrammate, DONEC IMPURUM. Innuebant videlicet, se in actionibus virtuosis tamdiu exercitatum iri, donec minimos quosvis imperfectionis humanæ nævos secrevissent. Cæterum quævis anima, si spiritualem cordis sui munditiem amet, delectibus resecandis assiduò incumbit, probè gnara, succrescentibus identidem imperfectionum tribulis, nullam unquam diligentiam in præsenti vita fore nimiam aut superfluam. Studiosè id observans Plutarchus, *Eos*, inquit, *qui salvi esse velint, ita vivere debere, ut perpetuò curentur.*

Profectus. *Plut. de cohibend. ira.*

8. Cardinalis Crivellus cognomini suo cribro inscripsit; SORDIDA PELLO. Pœnitentiæ Sacramentum hoc ectypo adumbratur, cujus beneficio omnes è pectore humano sordes pelluntur. Petrus Blesensis; *Hæc est*, inquit, *reconciliatio pacis, acquisitio vitæ, vitiorum abolitio.* Et S. Nilus; *Si sordidum quid à nobis commissum est, pœnitentia id lavemus.* Eandem etiam Principis justi effigiem dixeris, qui exilio aliisque gravibus suppliciis sceleratos omnes è provincia aut civitate proscribit.

Pœnitentia. *Pet. Bles. de Ierosol. peregrinat. accelerandâ. S. Nil. in Paraenes.* Princeps zelosus.

9. Innocentius Cibo Cardinalis, Symbolo suo cribrum incidi fecit; addito lemmate, A BONO MALUM, subintellige, *separat.* seu, DISCERNIT UTRUMQUE. Nimirum interprete Claudio Paradino, significare volebat, Confessarii scientia virtutem à vitio, & à lepra discerni lepram. Eadem insuper prudentis ac discreti animi; vel etiam fidei Catholicæ imago est; hujus enim beneficio pretiosa Electorum grana à gentilium ac hæreticorum paleis segregantur. S. Cæsarius Arelatensis, *Christianus populus*, inquit, *quasi tritici innumerabilia grana, à sacrilegis nationibus, fide purgante atque cribrante discernitur, & in unum quasi, infidelium lolio pertransennte colligitur &c.*

Confessarius. Prudentia. Fides. *S. Cæs. Arel. Hom. 5. de Pasch.*

10. Frumentum, per cribri foramina transfluens, à Furfurariorum Academiâ epigraphen cepit; A POCO, A POCO. id est, PAULATIM. Prudens hæc cunctandi ratio in scientiis tradendis ac communicandis accidit; doctrina enim nonnisi stillatim instar granorum è cribro, in discipulorum animos illabitur. P. Cornelius à lapide metaphora quidem diversa, in rem tamen præsentem satis accommodatè ait; *Sapientiæ Doctor leviter per modica præcepta docet sapientiam, ne eorum multitudine & pondere rudem discipulum obruat, sed sensim plura & plura illi instillans, tandem omni sapientiâ, instar fluminis, eum imbuit & replet.* Porrò virtutes & gratiæ, per peccatum amissæ, nonnisi paulatim & multis laboribus redeunt. S. P. Augustinus; *Nunquid quicunque faciunt præcepta legis, jam sani sunt? Nondum: sed ut sani fiant faciunt. Non deficiant faciendo, quia paulatim recipitur quod semel amissum est. Si enim citò rediret homo ad pristinam beatitudinem, ludus illi esset peccando cadere in mortem.*

Paulatim docere. *Corn. à Lap. in Prov. 8. 4.* Paulatim converti. *S. Aug. ser. 34 de Div. c. 3.*

11. Dum frumentum in cribro secernitur, meliora grana in terram ad cribrantis pedes decidunt, recrementis ac sordibus in cribro reservatis. Unde lemma, MELIORA DEORSUM. seu, MELIORA DIMITTIT. Idipsum Magnatum quorundam est vitium; qui sanioribus consiliis neglectis, ad pejora applicant animum. Nonnunquam etiam Prælati in electionibus instituendis malos ac imperitos sublevant, dignioribus contemptim abjectis. Author Operis Imperfecti metaphoram illam inquieti Mercatoris propriam dicit. *Quemadmodum si triticum cernas in cribro, dum huc illacque jactas id grana omnia præcellentiora deorsum cadunt, & in fine in cribro nihil remanet, nisi stercus solum: sic est substantia negotiatorum, dum vadunt & veniunt, inter emptiones & venditiones minuuntur. & in novissimo nihil illis remanet, nisi solum peccatum.*

Electio malorum. Mercator. *Auth. Op. imp. Hom. 36 in Matth.*

12. Superiori Emblemati è diametro contrarius D. Carolus Bossus, cribrum agitatum granis plenum depinxit, quod pulverem ac recrementa per foramina sua secernit, nobiliori frumento intra proprium sinum retento. Epigraphen addidit; MIHI MELIUS. Eodem Bosso interprete, hominem illum hæc imago concernit, qui politiore eloquentia destitutus, imperitè quidem sermocinatur, virtutum tamen operatione adeo excellit, ut, tametsi verba admodum incomposita fundat, suo tamen operandi studio ab omnibus maximi æstimetur. Porro Eleëmosynarios nonnullos reperias, qui meliora bona sibimet identidem reservant, deterioribus in egenos distributis. Hoc maligni animi vitium in Caino observat S. Cyrillus Alexandrinus, qui, *Quæ ex tempestivis EXCELLENTIORES essent, SUIS DELICIIS reservabat.* Illud ipsum etiam Hebræis ca-

Virtuosus non eloquens. Eleëmosynarius malitiosus. *S. Cyril. Alex. lib. 2. Genes.*

probravit Malachias; *Maledictus dolosus, qui habet in grege suo masculum, & votum faciens, immolat debile Domino.* Hujus loci epitomen exhibens S. Hieronymus, ait, *Ostendit eos habere, quæ optima sunt, & offerre quæ mala sunt.* Huc opportune afferendum censui vaferrimum illud flagitiosi hominis ingeniū, qui Jovi mediam omnium frugum partem promittens, cum postea cespitem, dactylis & amygdalis plenum, reperisset, illorum medullam ac nucleos sibi reservavit, putaminibus Jovi oblatis. *Comedit omnes palmulas, amygdalasque, & harum nucleos, sed illarum putamina ad aram obtulit*; ut his ipsis verbis recenset Æsopus.

[Malac. 1. 14 — S. Hier. in hunc loc. — Æsop. fab. 30.]

13. Cribro agitato, grana omnia à recrementis purgantur. Unde lemma; AGITATUR, UT PURGET. Ita corpus nostrum frequenter ea duntaxat ratione affligitur, ut sua persistat spiritui munditiès. S. Paulus de homine quodam incestuoso disserens. *Judicavi*, inquit, *tradere hujusmodi Satanam in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini nostri Jesu Christi.* In hunc locum S. Joannes Chrysostomus ait; *Puniatur, ut eà ratione melior effectus, attrahat gratiam, & inveniatur illam salvam exhibens in illo die. Quamobrem est magis curam gerentis & medentis, quam solum secantis, & temerè & inconsiderate punientis.*

[Calamitas utilis. — Cor 5. 5. — Io Chrys. in hunc loc.]

CURRUS.

Cap. III.

14 PAtres Societatis Jesu in Romano Sacræ Theologiæ Lycæo currum figurarunt, qui saccis, frumento plenus, onustus, à Cereris & Triptolemi draconibus trahebatur, addito lemmate, DESERTIS SEMINA TERRIS. Innuebant videlicet, Sacræ Theologiæ beneficio cœlestia semina in incultos hominum animos spargi. Cæterùm eodem Emblemate etiam illos Dei servos significare licet, qui Castellanis ac Lusitanis navibus in extremas mundi plagas vehuntur, ut cœlestia Evangelicæ doctrinæ semina, apud Indos, Gentiles, & Idololatras jaciant. De S. Paulo ait Chrysostomus; *Paulus terram simul atque mare, Græciam simul atque Barbariem, omnemque prorsus, quanta est sub sole, regionem quasi volitans circuivit, non simplici labore velut in vacuū itinera percurrens, sed peccatorum spinas pariter evellens, membraque pietatis ubique seminans, errores fugans, veritatem reducens, & ex hominibus Angelos faciens: quinimo ipsos homines quasi ex dæmonibus angelos provehens.*

[Theologia. Prædicator. — S. Paulus. S. Io. Chrys. Hom. 1 de laud. Pauli]

15 Currus & merces circumvehit, & vicissim à rotis ac jumentis circumducitur. Illum proinde Ferrus hoc lemmate notavit; ET VEHIT, ET VEHITUR. Prophetæ aut hominis Apostolici hæc idea est, qui adminiculante Deo circumductus, populos & provincias gubernandas suscipit. Princeps quoque, aut Belli dux, alienis consiliis directus, subditos suos moderatur. Certè Centurio Evangelicus imperia & dabat & accipiebat. *Nam & ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites, & dico huic: Vade, & vadit.* Id est, è S. Augustini paraphrasi, *Ego homo sub potestate, jubendi habeo potestatem.* Adamus omnes paradisi creaturas, à suprema bonitate sibi subjectas, accepit, id unum cavere jussus; *De ligno scientiæ boni & mali ne comedas.* Causam subjungens Chrysostomus, Dei ore ait; *Nonne omnium, quæ in paradiso sunt, potestatem dedi tibi, & duntaxat ab hoc uno, ut abstineres, præcepi, ut scire posses, te sub Domino quodam esse, cui obedientiam debes.*

[Propheta — Princeps — Matth 8. 9 — S. Aug. ser. 6. de Verb. Dom. — Gen 2. 16 & Io Chrys. Hom 17 in Gen.]

16. Currus Clinensis, vento ac velis provehi solitus, à D. Aresiu epigraphen accepit; INCENDIT Feliciter. Mariæ Virginis, ad Elisabetham invisentis, hæc imago erat, quæ Spiritu sancto plena, nullisque gravata peccatis, felicissimo gressu cœptum suum iter prosecuta est: ut adeò illud sancti Ambrosii ipso opere experta fuerit: *Nescit tarda molimina Spiritus sancti gratia.*

[Mariæ visitatio — S. Ambros. in Luc. l.]

17. Pauper operarius, gravi laborum pondere fatigatus, si debita mercede defraudetur, in querelas ac dolores acerbissimos prorumpit: haud secus atque currus NON UNCTUS, STRIDET. Huic veritati subscribens S. Jacobus; *Ecce*, inquit, *merces operariorum, qui messuerunt regiones vestras; quæ fraudata est à vobis, clamat: & clamor eorum in aures Domini Sabaoth introivit.* Porrò homines nonnulli tamdiu Deum sequuntur, dum bonis omnibus affluunt; at paupertate nonnihil pressi, contra Deum & Superiores murmurant; uti suo exemplo docent Hebræi, de quibus Vates Regius canit; *ipsi dispergentur ad manducandum: si vero non fuerint saturati, & murmurabant.* Adversus murmura præclarum est S. Isidori antidotum; *Discat non murmurare, qui mala patitur, etiamsi ignoret, cur mala patiatur. Per hoc quisque se justè pati arbitretur, quia ab illo judicatur, cujus nunquam injusta judicia sunt.*

[Operarius defraudatus. — Iacob c. 5 — Murmurans. — Ps. 58. 17. S. Isid. l. 3. de summ. bo.]

18 Currus sessores suos simul & PORTAT, ET AGITAT. Verbis è S. Gregorio mutuatis; *Doctor & currus dicitur, & auriga, currus, quia tolerando PORTAT, auriga, quia exhortando AGITAT.* Boni Patrisfamilias hæc imago est, qui liberos suos non sustentat tantum, sed insuper crebra agitatione ad virtutis progressum extimulat. Parentes zelosi Seneca asserente, *jubent excitari liberos ad studia obeunda maturè, feriatis quoque diebus non patiuntur esse otiosos, & sudorem illis, & interdum lacrymas excutiunt.* Et paulò post subjungit; *Patrium habet Deus adversus bonos viros animum, & illos fortius AMAT. & operibus, inquit, doloribus, AC DAMNIS EXAGITANTUR, ut verum colligant robur.*

[Prædicator. — S. Greg. in Ezech. — Pater diligens in educando. — Senec. l. quare bonis viris]

19. In Matrimonii symbolo currum cernere licet, qui à geminis equis tractus, epigraphen sustinet; CONCORDI LABORE. Unde Juridici sponsos vocant *Jugales*; veluti qui sub eodem laborum jugo ex æquo fatigantur. Josephus Laurentius observat, olim in matrimoniorum contractibus sponsos sese mutuò interrogasse; *Vir, an sibi mulier materfamilias esse vellet? Et mulier an vir paterfamilias?* Hac enim stipulandi ratione imminens familiæ jugum concordibus semper humeris à se perferendum significabant. S. Gregorius Nazianzenus testatur, eandem prorsus familiæ, atque navis gubernandæ rationem esse: sicuti enim ista adversis ventis miserrimè jactatur, ita illa discordibus conjugum animis rumpitur, concordibus verò suavissimè progreditur. Nazianzeni poësin, quia concinna, ex integro admetior.

[Matrimonium. — Ios. Laur. — S. Greg. Naz. de laud. Gorg.]

Nam si concordes animis, justique coirent
Jure tori, levius sulcarent æquora vitæ,
Nimirum duplici vento impellente carinam.
At cum discordes tædarum fœdera jungant,
Immanis labor est, dolor hic præcordia rodit,
Omnia diffidiis flagrant, pax exulat omnis,
Concutiturque domus, res atque domestica nutat.

20. Animus, in alterius voluntatem promptus & obediens, currui non absimilis probatur; cum lemmate, QUAQUAVERSUM. Cleantes, à Seneca citatus, dicere solebat;

[Obedientia. — Senec. Ep. 107.]

Duc me parens, celsique dominator poli,
Quocunque placuit, nulla parendi mora est.
Adsum impiger &c.

Hanc

Hanc animi indifferentiam sphærulæ illæ adumbrabant, quibus Deus olim sanctuarii candelabrum exornari voluit; *Facies & candelabrum ductile de auro mundissimo, hastile ejus, & sphærulas, & lilia ex ipso procedentia.* Enimverò, interprete meo Concanonico Absalone Abbate, *Sphærulæ, quæ fiunt in candelabro volubiles, & rotundam figuram habent, significant simplices claustrales, qui Prælatorum suorum reguntur imperio, salubre sibi existimantes, quidquid virtus sufferet faciendum.* Obedientiam illam proprio suo exemplo consignans Rex David, integerrimo cordè exclamavit; *Paratum cor meum Deus, paratum cor meum*, id est, ut subjungit Magnus Augustinus, *ad prospera & adversa*: protestabatur nimirum, eâdem animi serenitate tam miserias quàm felicitatem à se acceptum iri; promptam insuper sibi mentem esse, cùm ad propriam, tum ad proximi sui incolumitatē promovendam; nec minus se in res, genio suo adversas, quàm prosperas, accinctum stare. Eandem Maria Virgo in nuptiis Chananæis dilucidè innuebat, quando dispensatoribus dixit; *Quodcunque dixerit vobis, facite.* Hoc enim perfectissimæ obedientiæ compendio illorum operationes in Divinam voluntatem penitus indifferentes ac promptas exigebat.

Exod. 25. 31.

Absal. Abb. serm. 30.

Psal. 56. 8.

S. Aug. l. 50. Homil. hom. 45.

Joan. 2. 5.

21. Quantum detrimenti ac confusionis è gubernatoris absentia in totam familiam cedat, haud obscurè è solis curru conjicere licet, qui tumultuantibus equis, epigraphen sustinet; HINC ABEST APOLLO. Affirmatè Salomon; *Ubi non est gubernator, populus corruet.* Et S. Joannes Chrysostomus; *Magistratum, Ducemque, & Rectorem non habere, malum est; & est argumentum multarum calamitatum. & est incipium defectus ordinis, & perturbationis & confusionis.*

Residentia.

Prov. 11. 14.

S. Joan. Chrys. Hom. 14. in Ep. ad Heb.

22. Bernardinus Rota ad uxoris suæ exequias currum pinxit, qui geminis rotis instructus, unam monstrabat integram, alteram verò ruptam: cum lemmate, CLAUDICAT ALTERA. Veluti diceret;

Mentre visse colei,
Che per dolce compagna il Ciel mi diede,
Lieto il corso passai de giorni miei.
Hor che, (lasso) la fiede,
En lei spezza la rota
Di mia felicità rigida sorte,
Sarà mia vita una continua morte.

Porrò ut prædestinationis tuæ viam feliciter decurras, utrâque auxilii Divini & cooperationis virtuosæ rotâ utaris, necesse est: alterutrâ enim claudicante, miserè subsistes ac peribis. Unde hortatur Apostolus; *Satagite ut per bona opera vestra certam vestram electionem & vocationem faciatis.* S.P. Augustinus; *In spiritualibus conflictibus sperandum & petendum est adjutorium Dei, non ut nos nihil faciamus, sed ut adjuti cooperemur.*

Cooperatio gratiæ.

2. Pet. 1. 10.

S. Aug. lib. Quæst. in Deut. q. 30.

23. Currus falcatus, qualem veteri more in bellis usurpârunt, unico impulsu rotas & falces simul contra hostem movebat. Illum proinde D. Didacus Saavedra hoc lemmate Hispano insignivit; RESOLVER, Y ESECUTAR. Id est; DECERNE, ET EXEQUERE. Salusthius; *Priusquam incipias consulito: & ubi consulueris, maturè facto opus est, ita utrumque per se indigeum, alterum alterius auxilio viget.* Et T. Livius; *Agendo, audendoque res Romana crevit, non his segnibus consiliis, quæ timidi cauta vocant.*

Consilium.

Salust.

T. Livius.

24. Hippolyti currus, equis è monstri cujusdam præsentiâ exterritis ac dissolutus, quantocyus in extremam ruinam præcipitatus est. Hoc Poetarum commentum Emmanuel Thesaurus Symboli politici loco statuens, epigraphen subdidit; CONSULENTIUM DISCORDIA, IMPERII LABES. Scipio, expugnatâ Numantiâ, à Tyresia Principe interrogatus, quomodo civitas illa, hactenus insuperabilis, capta fuisset; respondit, *Concordia victoriam, discordia exitium præbuit.* Ita quoque Principum Hæbreorum discordia, Titi & Vespasiani ævo, extremam invictæ Hierosolymæ perniciem creavit. Verissimè Tullius; *Quæ domus tam stabilis, quæ tam firma civitas est, quæ non odiis atque dissidiis funditus possit everti?*

Discordia.

Cicero.

25. Currus, ad triumphorum majestatem adhiberi soliti, Dione teste, etiam funeribus deducendis inserviebant. Unde P. Raolinus Emblematis loco epigraphen subjunxit; FUNERIBUS, ET TRIUMPHIS. Præclarum hoc sanctissimæ Crucis ectypon dixerim, quæ opportunissimum Servatoris nostri, tam morientis quàm triumphantis, instrumentum extitit. Ut adeò ab Ecclesia jure cognominetur, *triumphale lignum in quo vita mundi pependit, in quo Christus triumphavit.* S. Hilarius; *Triumphus planè est, quare ad crucem & offerentem se non sustinere, stare ad sententiam mortis; sed inde confessurum à dextris virtutis: deputari inter iniquos, sed Paradisum donare: elevari in lignum, sed terram tremere: sepelire mortuum, sed resurgere Deum: secundùm hominem pro nobis infirma omnia pati, sed secundùm Deum in his omnibus triumphare.*

S. Crux.

S. Hilar. l. 10. de Trinit.

26. Currus Eliæ igneus in cœlum raptus, à P. Jacobo Masenio epigraphen cœpit; AURIGA LATET. Idipsum in salutis negotio experimur, ubi Justos per virtutis semitam in cœlum contendere videmus, aurigam agente occultâ Dei gratiâ. S.P. Augustinus; *Valde occulta & abstrusa vis est, quâ Deus agit, ut etiam illa, quæ sensu carent, confestim ejus obtemperent voluntati.* Et rursus; *Occulta est gratia, & in abdito latet: Non videtur, sed inde eminet quod videtur.*

Gratia occulta.

S. Aug. in Psal. 105.

Idem ser. 12. ex addit. à Parif. e 15.

F A L X.

Cap. IV.

27. FAlx, maturam segetem demetens, epigraphen tenet; SUCCIDIT, NE CADAT. seu melius; CÆDIT, NE CADAT. Hunc ipsum morem observat Deus, dum animam nostram à ruina æterna vindicaturus, diversas corpori plagas temporales infligit. S. Paulus adeò acerbis mali genii pugnis diverabatur, ut passim suspiraret; *Datus est mihi stimulus carnis meæ, Angelus Satanæ, qui me colaphizet.* Verùm è Richardi Victorini, & S. Anselmi sententia, optimus ac providentissimus Deus plagas illas omnes in eum finem destinabat, ne Paulus superbiæ aut vanæ gloriæ peccato cespitaret, sed semper intra virtutis orbitam, calamitate suffulciente, erectus, merita sua retineret. *Hoc remedium*, teste S. Anselmo, *Divinitus accepit, ut per iniquum Angelum semper injuriis, & tentationibus pressus non posset ex revelationibus extolli.*

Calamitas præservat.

2. Cor. 12. 7.

S. Ansel. in hunc loc.

28. D. Vincentius Gilibertus Emblematis loco geminam falcem pinxit, quarum una frumento, altera verò uvis succidendis immissa, epigraphen subjonctam habet; ÆQUAT, seu ut ego falci graminibus demetendis intentæ, subscripsi; ÆQUA LEGE. P. Octavius Buldonus falcem, intra flavescentes segetes figuratam, hoc lemmate distinxit; OMNIBUS ÆQUA: vel ut aliis placet; INÆQUALIA ÆQUAT. Ita bonus Judex aut Prælatus justitiam suam ex æquo in omnes exercet. Eandem insuper

Judex æquus.

Mors æqua.

genius

Ovid. ep. ad Livium.

genuinam mortis effigiem dixerim, de quo Ovidius

Tendimus huc omnes, metam properamus ad unam
Omnia sub leges mors vocat atra suas.

Horat. l. 1. ode 4.

Horatius;

Pallida mors æquo pulsat pede pauperum tabernas
Regumque turres.

Et alibi;

Idem l. 3. Ode 1.

——— æquâ lege necessitas
Sortitur insignes, & imos:
Omne capax movet urna nomen.

S. Ber. l. de per just. c. 4.

S. Bernardus de morte disserens ait; *Non miseretur inopiam, non divitias reveretur, non generi cujuslibet, non moribus. non ipsi denique parcit ætati: nisi quod senibus quidem in januis, adolescentibus in insidiis est.* In fratris sui morte cecinit D. Angelus Maria Arcionus Abbas;

Folle è il Fato accusar con lunghe strida:
Che inesorabil, fiero,
Preghi et non ode, è non si move à i pianti.
Ah, chi non siegue, e chi precorse inanti
Per lo stesso sentiero
Inevitabil legge à morte guida.
Da la Parca omicida
Pur un non fugge; ond' è conforto al male;
L' esser commune il colpo, il danno equale.

29. Humanam mortem falcis Emblemate figurabis, quæ prati cujusdam herbas demetens, epigraphen tenet; REFLORESCENT. Enimverò sicuti herbæ recisæ identidem progerminant; ita homines mortis falce succisi, olim reviviscent. Ad hoc propositum opportunè Mercurius Trismegistus; *Deus, instar agricultoris periti, quodcunque minus adultum est, amputat, ut statutis temporum intervallis iterum REVIVISCAT.*

Resurrectio.

Trismegist. in Pymand.

30. Flavescentium spicarum manipulus messoris manu constringitur, ut commodiore falce demeti queat. Unde illam Alcibiades Lucarinus hoc lemmate insignivit; AMPLEXATUM SECAT. Ita Judas, Servatorem suum proditurus, eundem nequissimo amplexu strinxit. Hunc alloquens S. Ambrosius, ait; *Amoris pignore vulnus infliges? & charitatis officio sanguinem fundis? & pacis instrumento mortem irrogat servus Dominum, discipulus prodis Magistrum?* quam invectivam reperis lib. 3. de Spir. sanct. cap. 18. prope finem. P. Aloysius Juglaris inter cætera Christi elogia ait;

Judas.

S. Amb. l. 10. in Luc. c. 26.

Jug. elog. 40. de Christo.

Funes illi per amplexus intentat,
Morsus per oscula.
Omnem supellectilem charitatis
In usum odii traxit.
Hostilem animum texit in iis,
In quibus detegi benevolus solet.

Ibid. Elog. 72.

Et rursus;

Bellum præludio pacis indixit,
Amoris armis abusus ad odia,
Salutem, quam voce dederat,
Manu destruxit.

31. Falx, arboris cujusdam ramis applicata, epigraphen à Saavedra accepit; PODA, NON CORTA, id est, CARPIT, NON CÆDIT. Principibus hanc indolem congenitam velim, ut tributa à subditis moderatè, omnique seposito ipsorum detrimento, exigant. Cornelius Tacitus, *Dura vectigalia*, inquit, *populo non imponant: nimia enim in exigendo tributo severitas, & nimium ipsius tributum impositū movet subditos frequenter ad seditionem.* Eodem Tacito referente, Tiberius sancivit, *Ne provinciæ novis oneribus turbarentur, utque vetera, sine avaritia aut crudelitate magistratuum tolerarent.* Saavedra testatur, Flavium Ervegium Regem in III. Concilio Toletano tributa sua ita ordinasse, *Ut nec incauta exactio populos gravet, nec indiscreta remissio statum gentis faciat deperire*; uti refert Saavedra.

Tributū moderasum.

C. Tacit. l. 4. Annal.

Saavedra symb. 67.

32. D. Antonius Abbatus in erudito suo volumine humanos quosdam defectus exagitans, ejusdem fronti Satyrum præfixit, qui falcem manibus sustinens, frutero cuidam succidendo, expurgandoque insistebat; cum lemmate, IN MALA LIGNA MALIGNA. Castigatio enim id unum allaborat, ut solos vitiosos extirpet, iis, qui virtute ac meritis excellunt, penitus intactis. In rem præsentem Christus Patrem suum æternum opportuno Agricolæ nomine vocans ait, *Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum.* Nam S. Augustino interprete, *CULTURA IPSIUS EST in nobis, quod non cessat verbo suo EXTIRPARE MALA SEMINA de cordibus nostris, aperire cor nostrum tanquam aratro sermonis, plantare semina præceptorum, expectare fructum pietatis. At, si quæ propago infidelis, aut INFRUCTUOSA est, EVELLITUR.* Ex his concludit S. Hilarius, justitiæ gladium, quem Deus Principum manibus commisit, adversus sceleratos admodum esse debere rigorosum. Dilucidè Apostolus; *Si malum feceris, time: non enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est; VINDEX IN IRAM ei, QUI MALUM AGIT.* S. Petrus Damianus debitum veri Principis muniis examinans, ait; *Illius officium est, ut reos puniat, & ex eorum manibus eripiat innocentes.* Et paulò post ad illa S. Pauli verba alludens, hanc cuivis Principi apostrophen subjungit; *Non ad hoc præcingeris gladio, ut violentorum mala debeas palpare vel ungere, sed ut ea studeas vibrati mucronis ictibus obtruncare.*

Justitia.

Ioan. 15.

S. Aug. in ... de ... Dom.

S. Hilar. in psal.

Rom. 13.

S. Pet. Dam. Opusc. 57. c. 2.

33. Judex prudens & circumspectus nihil unquam decernit, nisi omnibus causæ conditionibus maturè examinatis; haud secus atque falx, segetibus nonnisi maturis ac flavescentibus applicari solita, epigraphē tenet; FLAVENTIA METIT. Lemmatis hujus occasionem ex inscriptione sepulchrali desumpsi, quā mei Canonici Regulares Mediolanenses in insigni templo S. Mariæ de Passione singularem Vincentii Falcucci Ugubini; optimi Juridici & Senatoris Mediolanensis, prudentiam, & in judicando sagacitatem posteris commendârunt. Epigrammatis exordium hoc erat;

Judex.

Falce velut messor, FLAVENTIA DEMETIT arva,
Turbida decidit jurgia sæpè fori &c.

Emblemati præsenti affinia sunt illa Servatoris verba, *Videte regiones, quia albæ jam sunt ad messem.* Volebat nimirum, interprete Magno Basilio, significare, illos ex hac terrenæ vitæ gleba ad felicitatis æternæ granarium proximè ac securissimè transferendos esse, qui virgineo casti animi candore maturuerunt.

Ioan. c. 4. S. Basil. Orat. de Virg.

34. Plinius in ferri utilitatibus describendis facundissimus, *Hoc*, inquit, *tellurem scindimus, serimus arbusta, ponimus pomaria, vites squalore deciso annis omnibus COGIMUS JUVENESCERE.* Unde falx, luxuriantes vitis defrondatæ coliculos putans, epigraphen tenet; JUVENESCERE COGIT. Hinc facilè conjicies, calamitatum duritie animos nostros mirificè vigorosos, & ad omnem virtutum frugem fertiles effici. In hanc rem apertè testatur Christus, quòd Pater æternus, instar Vinitoris, *Omnem* (palmitem) *qui fert fructum, purgabit eum,*

Plin. l. 34. c. 14.

Calamitas.

Ioan. 15.

bitrorum, ut fructum plus afferat. Et S.P. Augustinus; *Mundat itaque mundos, id est fructuosos, ut tanto sint fructuosiores, quanto sunt mundiores.*

35. Ad arboris prostratæ radices falcem collocabis, cum lemmate; NE REPULLULET. Ita omninò quisquis mala omnia cupis extirpata, singulas occasiones, ceu fertilissimas illorum radices, studiosè & assiduò succidas, necesse est. S. Bernardus illa Joannis Baptistæ verba interpretatus; *Jam securis ad radicem arborum posita est*, ait, *Excisam, non extirpatam arborem in sylvam pullulare videas densiorem. Quod periculum si volumus declinare, securim ponamus, necesse est, ad radices arborum, non ad ramos.*

36. Falx, vitem aut aliam quamcunque arborem putans, epigraphen tenet; AMPUTAT INUTILES. ad verbum Horatius;

Inutilisque falce ramos amputans,
Feliciores inserit.

Genuinus hic Principis justi typus est, qui vindicantis justitiæ falce omnia scelerum sarmenta ac luxuriantes vitiorum coliculos à subditis suis præscindit. Unde Justitia interrogata,

Cur gladium tua dextra gerit? cur læva bilancem?

Respondet;

Ponderat hæc causas, percutit illa reos.

Canonicorum Regularium constitutiones sanciunt, *Quia sapientis est Medici, putrida membra, quæ omnibus medicamentis adhibitis non convalescunt, sed in pejus deficiunt, ne reliqua membra inficiant, ferro abscindere; ideirco quicunque ex nostris sæpius de gravioribus culpis convictus & punitus, vitam emendare noluerit, excommunicetur, & ab omnium fratrum conversatione separatus maneat, &c.* Idipsum in Regula sua disertè jubet Magnus Concanonicorum Legifer Augustinus. Jacobus Bruck Emblemati explicando sequens epigramma affert;

Amputat hic putres ramos, non utile lignum,
Illorum vitio ne integra pars pereat.
Rescindenda mali est quævis occasio, ne fors
Invaleant longâ crimina fœda morâ.

37. Juvenis, immaturâ morte sublatus, virescentem in campo herbam aut spicam imitatur, quæ à falce succisa, inscriptionem reddit; DUM MESSIS IN HERBA. vel, IMMATURE NON PARCIT. Item, VEL TENERRIMA CARPIT. Emblematis constituendi occasionem suggessit Benedictus Sossagus, qui, ad mortis effigiem reflectens, canit;

Mortales tua messis erunt. Mors comprime falcem,
Quid messem properas sternere cæca tuam?
Quid juvat Mors falce ferire, DUM MESSIS IN HERBA est,
Saltem IMMATURÆ PARCE, precor, segeti.
Quid loquor, ah demens! mors quæque TENERRIMA CARPIS,
Maturam ut segetem germina prima metis.

Unde providè monet Christus, *Videte, vigilate, & orate. Nescitis enim quando Dominus veniat, serò, an media nocte, an galli cantu, an manè. Serò namque*, inquit interpres Theophilactus, *fieri existis, quando quis moritur in senectute, media nocte, cùm quis moritur in medio juventutis; galli cantu verò, cùm ratio completur in nobis, manè autem puerilis ætatis.* Eodem gemitu Pallantem prosequitur Virgilius;

O dolor, atque decus magnum rediture parenti.
Hæc te prima dies bello dedit, hæc eadem aufert.

FLAGELLUM.

Cap. V.

38. Duo baculi, corrigio è supremis suis partibus colligati, frumento triturando deserviunt. Ut adeò flagello inscripseris; ELICIT FRUCTUS. vel, ELICIT, DUM CONTERIT. Calamitatis hæc idea est, quæ humanam mentem flagello nonnihil acerbiore excipiens, ingentes virtutum acervos extorquet. In rem præsentem augustissimus Augustinus; *Si frumentum es, quid times tribulam? Non apparebis, qualis antea eras in spica, nisi tribula conterendo à te separaverit paleas.*

39. Tribula, æstuante sole suprà spicas volutata, attritum frumentum ab aridis paleis secernit ac expurgat. Unde lemma, PREMIT, UT PURGET. Ita persecutiones, quas malignus orbis contra justos nunquam non machinari consuevit, iisdem opportunissimi instrumenti loco deservit, ut curas terrenas subterfugere, ac perfectam puritatem obtinere queant. S. Gregorius Papa; *Reproborum nequitia, tribulæ more, electorum vitam quasi grana à paleis separans, PREMIT, UT PURGET. Mali enim bonos magis ab hujus mundi desideriis expediunt, dum affligunt.*

JUGUM.

Cap. VI.

40. Bargalius matrimonio significando Jugum pinxit, quod à gemino bove sustentatum, epigraphen tulit; NON BENE AB UNO. Uterque enim Sponsus, *Jugalium* cognomine à Juridicis vocari solitus, æquales oneri sustinendo humeros supponere debet. S. Ambrosius; *Bona igitur vincula nuptiarum, sed tamen vincula bonum conjugium, sed tamen à jugo tractum.* Virgilius Didonem Reginam, Æneæ amore captum, in hæc verba loquentem sistit,

Si mihi non animo fixum immotumque sederet,
Ne cui me vinclo vellem sociare jugali,
Postquam primus amor deceptam morte fefellit;
Si non pertæsum thalami, tædæque fuisset,
Huic uni forsan potui succumbere culpæ.

Ubi verbis istis, *vinclo sociare jugali*, veterem quorundam morem innuit, qui novos sponsos ante Junonis aram jugo cuidam colligare solebant, *quasi videreatur eidem jugo annecti*, inquit P. Ludovicus Cerdanus. Ad hoc propositum S. Paulus, interprete D. Hieronymo, de matrimonio ineundo statuit; *Nolite jugum ducere cum infidelibus.* Cæterùm etiam Lex Evangelica illu jugi nomine vocatur. *Tollite jugum meum super vos.* Huic enim sufferendo obsecvandoque solum Dei auxilium non sufficit, nisi & nostras vires jungamus. Oraculum Divinum Sophoniæ ore statuit; *Reddam populis labium electum, ut invocent omnes in nomine Domini, & serviant ei humero uno.*

41. Sub Christo, libertatis nostræ vindice, gravissimum legis Mosaicæ, ac servitutis diabolicæ jugum excussimus. Unde Emblematis loco jugum, aquis immersum, depinges, cum lemmate, PUTRESCET. In rem præsentem accommodatè vaticinatus Isaias ait; *Computrescet jugum à facie olei.* Locum hunc elucidans Leo de Castro, ait; *A facie ergo olei, id est Christi, qui oleo exaltationis est unctus: & fons, & origo olei, ex quo tanquam ex capite in membra defluit, computrescet jugum, id est, liberabitur Jerusalem jugo servitutis &c.* S. Gregorius Papa benefi-

Eleemosyna.

centiam illam etiam spiritui sancto propriam dicit; *Jugum quippe à facie olei computrescit, quia dum sancti Spiritus gratiâ ungimur, à captivitatis nostræ servitute liberamur* Hugo Cardinalis testatur. eleemosynæ beneficio humanam mentem gravi peccatorū jugo liberari *Onus & jugum diaboli, id est peccatum, quod collum peccatoris onerat & inclinat, computrescet à facie olei, id est eleemosyna.*

Hug Card. in Isa. 10.

42. Leo X. Pontifex maximus, symboli loco jugum habuit; cum lemmate, SUAVE. voce è S. Matthæo sumptâ; *Jugum enim meum suave est.* Et verò Legis Evangelicæ jugum optimo jure suave dicitur. Enimverò asserente S. Gregorio, *Quid grave mentis nostræ cervicibus imponit, qui vitare omne desiderium, quod perturbat præcipit, qui declinare laboriosa mundi hujus itinera monet?* Porrò nobilissimum illud jugum etiam suave dicitur, quia nihil omnium molesti ponderis, sed contra plurimum levaminis ac gratiæ affert; animos enim sibi addictos, non quidem ut servos, sed ut compendio dicam, jugum illud nequaquam captivitatis aut miseriæ, sed exaltationis ac felicitatis æternæ instrumentum est. S. Ambrosii cohortatio est; *Suscipite jugum Christi. Nolite timere quia jugum est, festinate quia leve est. Non conterit colla sed honestat, Quid dubitatis, quid procrastinatis? Non alligat cervicem vinculis, sed mentem in gratia copulat. Non necessitate constringit, sed voluntatem boni operis dirigit.*

Matt 11.30 S Greg. 4. Moral.

Lex Evangelica

S Amb l de his & in jamus c. 22.

43. Jugum, sceptro transversim colligatum, epigraphen sustinet; DUM SERVIO, REGNO. Ad hanc personæ religiosæ ideam accommodatè S. Ambrosius super illis D. Lucæ verbis, *Regnum Dei intra vos est*, ait, quòd, *qui vult esse Rex sit servus in Domino Eâ enim parte, quâ participamur servituti, participamur & regno.* Et S. Petrus Damianus; *Demus gloriam laudi ejus, quem laudant omnes gentes: qui ministros suos, & laudat, & laudabiles facit: HUIC SERVIRE, REGNARE est, qui servivit pro nobis sub dura, & gravi necessitate &c.*

Religiosi.
S Amb. l. 4. in Luc.
Luc 17 21.
S Pet Dam serm 58.

L I G O.

Cap. VII.

44 AGricolarum industria, ut campos uberioribus aquis fœcundent, omnem è fontium scaturigine terram removent. Ut adeò ligonibus, palis, ac bidentibus, propè scaturientem rivulum figuratis, opportunè inscripseris; UT FLUAT UBERIOR. Ita omninò gratiæ Divinæ fontes longè copiosiùs affluunt, si omnia rerum terrenarum obstacula sedulò amoveantur. Unde mei Thomæ Kempensis ore dicit Deus; *Fili, pretiosa est gratia mea; nec patitur se misceri extraneis rebus, nec consolationibus Divinis. Abjicere ergò oportet omnia impedimenta gratiæ, si optas ejus infusionem suscipere.*

Gratia Dei.
Tho Kemp. de Imit l. 3. c. 53.

45. Hortus, crebro ligonis ictu effossus, herbis suis inutilibus, ac radicibus vitiosis expurgatur. Unde lemmâ; PURGAT DUM SAUCIAT. seu; DUM SCALPIT, EMUNDAT. Nos certè calamitatibus, ceu totidem ligonibus probè vulnerati, insignem animi interioris munditiem sortimur. S. P. Augustinus; *Si recusares tentationem, recusares refectionem; ergò reficeris, & si reficeris, in manibus artificis es, aliquid tibi tollit, aliquid corrigit, aliquid complanat, aliquid mundat, agit quibusdam ferramentis suis.*

Calamitas purificat.
S Aug in Psal 94.

46. Ligonis beneficio, inutiles herbæ ab utilibus ita studiosè secernuntur, ut his corroboratis, illas evellat, ac extinguat. Unde epigraphe; MALAS A BONIS. Idipsum assolet Divinus Judex, qui oves ab hircis, zizania à frumento, & pisces inutiles à pretiosis exactissimè separat; uti iteratis locis tradit D. Matthæus. S. Gregorius Papa ligonis Emblemate spiritum discretionis dignoscendum proponit, qui malitiam à bonitate aptè novit distinguere; illam quidem fugiendo, hanc sectando. De Christo Judice ait Magnus Augustinus; *Judicium Dei formidandum est & amandum, formidandum malis propter pœnam, amandum bonis propter coronam.*

Christus Judex.

Matt. ... & 25 4 33
Discretio
S. Greg. 1. Reg.
S Aug in Psal ...

47. Meus Concanonicus D. Aloysius Figinus Abbas ligoni subscripsit; MALAS MALE PERDET. Verbis è S. Matthæo mutuatis, *Malos malè perdet.* Bella hæc vindicatricis Justitiæ imago est, quæ ferri sui acumine malas hominum scelératorum herbas è civitate ac provincia severè proscribit. De Christo, supremo Judice, ait S. Augustinus; *Christus in judicio videbitur terribilis, qui visus est contemptibilis; demonstrabit potentiam, qui demonstravit patientiam. In cruce patientia erat, in judicio potentia erit.* Cæterùm Justitia, gladium & bilancem manu sustinens, cùm interrogaretur,

Matt. 21.
Justitia vindicativa.
Christus Judex.
S Aug in Psalm 5.

Cur gladium tua dextra gerit? cur læva bilancem?
Respondit;
Ponderat hac causas, percutit ille reos.

48 Herbarum ac radicum vitiosarum luxuries non uno quidem, sed frequenti ligonis ictu extirpatur. Huic proinde Abbas Figinus inscripsit; NON UNICO ICTU. seu, SEDULO USU. Haud aliter ad defectus nostros emendandos multiplex & assidua industria concurrat, necesse est. Erat equidem Patritius, S. Monicæ maritus, religione infidelis, & naturâ cholericus; filius verò Augustinus primâ suâ ætate in carnis ac hæresum cœno penitus submersus, quos tamen matrona illa piissima assiduo studio ac frequenti cohortatione tandem ad Fidei Christianæ, & interioris animæ munditiem felicissimè excoluit. Cæterùm consuetudinis malæ tanta est vis, ut nonnisi repetito ictu evelli possit. Nam, teste S. Isidoro, *Difficile est peccati consuetudinē vincere, pravum usus vix abolitur assidua consuetudo vitiū in naturā vertit, animus sceleribus adstrictus, vix ab eis avelli potest*

Consuetudo mala vix deleri potest.
S Isid l. soliloqu.

49. Eâdem omninò ligonis operâ utiles herbæ foventur, quâ inutiles eradicantur: ut adeò ligonem opportuno hoc lemmate insigniveris; MORTIFICAT, ET VIVIFICAT. Zelosi ac diligentis Prælati hæc imago est, qui subditos vitiosos coërcere, infirmos autem prudentiâ adeò sagaci roborare potest ut ex æquo rigorem & clementiam, prout necessitas tulerit, adhibere sciat. *Corripiat inquietos*, ait in Regulâ suâ sapientissimus Augustinus; *consoletur pusillanimes, suscipiat infirmos. Disciplinam libens habeat, metuendam imponat.* Theodosius Imperator, in subditos suos plus æquo indulgentior, nonneminem è Magnatibus suis ad sanctum quendam Eremitam ablegavit, ut ab eo pias ad Deum preces, ac doctrinā aliquam salutarem impetraret. Hic præsente aulico hortulum ingressus, noxias aliquot herbas ligone evulsit, ac soli exsiccandas abjecit; alias verò in terram repositas studiosè coluit. Revertente Legato, Imperator illud Eremitæ factum interpretatus, *Ita nos*, inquiebat, *quasi per discretum librata justitia sarculum, & elaboremus reprobos radicitus extirpare; & bonos, ut Deo fructificent, in tranquilla pace componere*, uti refert S. Petrus Damianus.

Prælatus.
S. Aug in Reg.
Princeps justus & benignus
S. Pet Dam Opusc 57. c. 4.

50. Lanceæ ferrum, in parvuli ligonis formam inflexum, ac re ipsâ horto colendo deserviens, epigraphen sustinet; AD PRÆLIA QUONDAM. Ita S. Paulus Apostolus, metamorphosi non minus celeri, quàm prodigiosâ, è superbo milite in solertem fidelium hortulanum est transformatus, qui de se ipso testari potuit; *Ego plantavi.* In rem præsentem S. P. Augustinus; *Cùm autem Paulus Apostolus, prius Saulus crudelissimus esset, & immanissimus persecutor, nihil*

S. Paulus.
S. Aug Tra Homil in 14 c1

bilomninò boni merebantar, imò merebatur plurimū malum; merebatur eaim damnari non eligi. Et ecce subitò cùm mala faceret, & mala mereretur, unà cœlesti voce prosternitur: persecutor dejicitur, prædicator erigitur. S. Martinus ab exercitu ad animas gubernandas transiit. S. Ignatius Loyola, relicto profanæ militiæ labato, Societatem factam est auspicatus. Cæterùm P. Athanasius à S. Carolo, Augustinianus Excalceatus, Emblematis mentem sequenti epigrammate explicat.

Signatius Loyola.

Lancea prævaluit generosa ad prelia quondam,
Quæ ligo nunc parvum findere tento solum.
Quam multi Martes, quàm maxima fulmina belli
Exactà pugnà vas coluère diu!
Loyola ille miles &c.

Res parvæ nocēt.

51. Indies cernimus, arborem, quantumvis grandem, radicibus suis à ligone exultis, quantocius prosterni. Unde lemma; DECIDET EXIGUO. Hinc disces, vili ac imbecilli robore nonnunquam vastas gigantum machinas præcipitari: ut adeò maxima pericula nonnunquam à rebus minimis incumbant. S. Chrysostomus; *Mirabile quiddam & inauditum dicere audeo: solet mihi nonnunquam non tanto parva & vilia: illa enim ut aversemar, ipsa peccati natura efficit: hac antem hae ipsâ re, quia parva sunt, desides reddunt: & dum contemnuntur, non potest ad expulsionem eorum animus generosè insurgere. Unde citò ex parvis maxima fiunt negligentiâ nostrâ.* Emblematis Oedipum habeto meum Concanonicum D. Salvatorem Carducium;

S. Chrysost. hom 27 in Matth.

Decidet exiguo prægrandis machina ferro:
Sic minimo immensus corruit hoste gigas.

MODIUS.

Cap. VIII.

52. MOdius, frumento mensurando accommodatus, superiore labio in terram verso, ab Otiosis Bononiensibus epigraphen accepit; MINUS, CUM MAGIS. Ita nimirùm anima, ad virtutes ac cœlestes gratias recipiendas tantò efficitur ineptior, quantò rebus terrenis propinquior fuerit. Author Operis Imperfecti, *Mundi amatores,* inquit, *& carnis, in spiritualibus quidem & Divinis, quæ superiora certè esse dicuntur, vacui sunt & insensati; in inferioribus autem, id est in mundialibus, & terrenis, aliquatenus pleni videntur & sapientes.*

Mundanus.

Auth. Op. Imp Hom 10. in Matt.

53. Hominem avarum semper experiêre difficilem & adversum, dum ab illo quidpiam postulaveris; solumque ibi planum ac benevolum deprehendes, si explicatas ipsius manus auro vel argento expleveris. In hoc argumentum Carolus Rancatus modium figuravit, qui frumento refertus, â vicino ligno ad dimensum complanabatur; addito lemmate, PLANUS, SI PLENUS. S. Petrus Damianus; *Acceptis muneribus si contra datorem quid agere volumus: mox in ore nostro verba mollescunt. &c.* Exemplo suo id edocti fuère Josephi fratres, quibus primâ vice ad aulam Ægyptiam delatis, Josephus *quasi ad alienos durius loquebatur*; at cùm secundò muneribus onusti ad eum reverterentur, (conformiter nimirùm ad illud Jacobi parentis sui imperium; *Sumite de optimis terræ frugibus in vasis vestris, & deferte viro munera,*) tum demum eos *clementer salutavit Hospes enim,* inquit interpres Franciscus mendoza, *à muneribus vacuus, duriter excipitur; muneribus verò plenus, perhumananiter tractatur.*

Munera placant.

S. Pet. Dam lib. 2. Ep. 2.

Gen. 42. 7.

Gen. 43. 11.

Mendoz. in 1. Reg c 8 n. 3. Annot 32 sect. 3. n. 8.

Mundi symbol. Picinelli & Aug. Erath. Tom. II.

OCCA.

Cap. IX.

54. OCca terram peraratam æquat, eamque graminibus, cæteràque radicum luxurie expurgat; tandem verò supra agrum crebrò ac tractim raptata, ferreos suos dentes plurimum acquirit expolitos ac splendidos. Unde lemma; SPLENDESCIMUS USU. Ita prorsus ingenium Romanum è virtutum exercitatione splendorem amplissimum sortitur. Eâdem metaphorâ persuasus, dixit, *Ingenium hominis ferro est simile, quod EX USU SPLENDESCIT.* Contra verò, *in otio rubigine obducitur, & exeditur &c.* De Pompejo Magno ait Vegetius, *Neque enim ille aliter potuisset par esse Sertorio, nisi se, & milites frequentibus exercitiis præparasset ad prælia.*

Exercitiū

Veget. l. 1. cap. 9.

55. Occa epigraphen præfixam habet; EVERTIT, ET ÆQUAT, seu; ÆQUAT, DUM LACERAT. Principis justi hæc idea est, qui in sceleratos severè animadvertens, summum Reipublicæ beneficium exhibet. Opportunissimè Justus Lipsius; *Nullà re quæcunque Respublica magis florebit, aut floruit, quam rigidà & immota justitia. Hac felicitas regnorum & statuum interna & externa. Interna quidem; nam quis nescit, scelera & flagitia per eam removeri, virtutes promoveri? Externa; quia agri, viæ, maria frequentantur: & securitas ubique, ac tranquillitas regnant.* Pœnitentia, è cordis nostri fundo omnes vitiorum radices extirpans, eundem complanat, & ad virtutum segetem amplissimam emundat. Ab hac loquendi ratione non multum alienus Tertullianus, de S. Joanne Baptista ait; *Pœnitentiam destinabat purgandis mentibus præpositam, ut quidquid in corde hominis ignorantia contaminâsset, id pœnitentia verrens, & radens, & foras abjiciens, mundam pectoris domum, superventuro Spiritui sancto pararet.* Cæterùm etiam conscientiæ remorsus *Æquat dum lacerat*; simul enim dum interiorem hominem dilaniat, eundem etiam è rudi vitiorum glebâ in virtutum planitiem uberrimam exæquat.

Justitia vindicās.

Lips. Monit Polit. lib. 2. cap 9.

Pœnitentia.

Tertull. l. de Pœnit. 2.

Conscientiæ remorsus.

PALUS. Cap. X.

56. ACademicus, inter Gelatos Bononienses Directus, symboli loco complures palos præfert, qui ad dioptræ leges directi, epigraphen sustinent. UT NUSQUAM ABERRET. Ita sanctorum exempla, instar dirigentium palorum, deserviunt, ne è vitæ nostræ linea in hoc mundi itinere deflectamus. S. Ambrosius; *Sanctorum vita cæteris norma vivendi est; ideoq; digestam plenius accepimus seriem scripturarum. ut dum Abraham, Isaac & Iacob, cæterosq; justos legendo cognoscimus, velut quandam nobis innocentiæ tramitem, virtute eorum reseratum, imitantibus vestigiis prosequamur.* Perspicuè S. Bonaventura; *Secura via tendit ad vitam, qui graditur per monumenta Sanctorum, quorum doctrina ac vita probata est in Ecclesia.*

Exemplū bonum.

S. Amb l. de S. Joseph. 1

S. Bon. in cap 6 Luc.

57. Palus in terra tantò persistit firmior, quantò graviore malleorum violentiâ percussus fuerit. Unde lemma; FIRMIOR ICTU. Ita generosum pectus è calamitatum impulsu in virtutis proposito stabilitur potius; quam labefactatur. S. Bernard. tria potissimum beneficia homini è calamitatibus advenire testatur; & secundo loco constantiam illam prorsus immobilem numerat. *Tribulatio*, inquit,

Calamitas.

S. Bernar. in Sent.

tria confert. Exercitium, ne virtus amoris, otii torpore frigescat. Probationem, ut nostra constantia fortitudo ad exemplum hominibus innotescat. Præmium, ut juxta tribulationis modum, immensum gloriæ pondus accipiat.



58. NOn equidem inficias iverim, palum, è quo vitis arctè constricta suspenditur patibulo, aut alteri passionis instrumento persimilem esse; id tamen æquè certum est, vitem è suffulciente suo palo plurimum beneficii & honoris accipere; utpotè à quo in sublime effertur, alias humi inter ignobiles fungos reptatura. Unde palus, vitem sustinens, epigraphen reddit; SUSPENDENS ERIGIT. Hanc inscriptionem ab Ecclesia Ambrosiana subministratam accepi, quæ verbis è S. Ambrosio mutuatis de S. Ecclesia canit; *Propagines suas ligno bajulante SUSPENSAS ERIGIT ad regna cœlorum.* Symbolum istud summam beneficentiam, è calamitatibus & Martyriis in animas nostras derivari solitam, repræsentat; utpote quæ corpora humana, è patibulis & equuleis suspensa, ad æternæ gloriæ fastigium promovent. Cæterum S. Crux hominum à se pendentium erectio ac summa gloria est. Cassiodorus; *Crux est humilium tuitio invicta, superborum dejectio, victoria Christi, perditio diaboli, infernorum destructio, cælestium confirmatio, mors infidelium, vita justorum; de qua S. Ioannes Chrysostomus, Crux est Christianorum spes, Crux Romanorum victoria, mortuorum resurrectio, cæcorum dux, conversorum via, claudorum baculus, pauperum consolatio, arbor resurrectionis, lignum vitæ æternæ.*

Ecclesia Ambrosiana Præfat. Dom. 3. Octobris

Calamitas exaltat.

S. Crux.

Cassiod. super illud Ps. Signatum est super nos &c.

59. Palus, ramis ac frondibus omnibus destitutus, viti quidem sustentandæ, non tamen obumbrandæ deservit. Unde lemma; FULCIT, NON OBUMBRAT. Ita omninò S. Josephus purissimam Sponsam constantissimè quidem sustentavit, non tamen obumbravit; utpote quæ fœcunditatem suam nulla humanâ operâ, sed solâ Spiritûs S. obumbratione accepit. Disertus sancti mysterii prodromus Gabriel, *Spiritus sanctus*, inquiebat, *superveniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi.* De hac obumbratione prolixè & eruditè P. Aloysius Novarinus. Undè D. Bernardus S. Josephum nominat *Virum Mariæ, quia homo virtutis, non quia maritus.* Et S. Petrus Chrysologus, *Maritum solo nomine, conscientia sponsum.*

S. Josephus.

Luc. 1. 35.

Novarr. Umbr. Virg. ...

S. Bernar. hom. 2 in Missus est.

S. Pet. Chrys. ser. 175.

60. Palus alueus, aquis immersus, tandem instar saxi obdurescit. Proinde D. Carolus Rancatus aliquot palos, stagno immersos, hoc lemmate insignivit; GELU DURAMUS, ET UNDIS. Verbis è Virgilio mutuatis;

Durum à stirpe genus, gnatos ad flumina primum
Deferimus, sævoq; GELU DURAMUS, ET UNDIS.

Virgil. lib. 9. Æneid.

Sanctos quadraginta Martyres hoc Emblema repræsentat, qui intra aquas conglaciatas prodigioso & invicto Christianæ fortitudinis igne exarserunt. De his Joan. Bapt. Mazzolenus canit;

Martyres quadraginta

In stagnum immissi, gelu concretum,
Incrementum accepère virtutis;
Frigore coactus est sanguis, at non coactè, sed spontè.
Collectus in sese sanguis
Majores accepit vires, ut resisteret hosti &c.

Mazzol. in Encom. sub 9 Martii.

S. Paulus, *periculis in mari, in frigore & nuditate afflictissimus*, semper in Dei amore magis magisque obduravit. De hoc S. Chrysostomus, insignis D. Pauli Encomiastes, *S. Paulus undique pressus, nec oppressus, cedere nescius, clarior semper redit, patiendo victor, & millies Martyr.*

S. Paulus

2 Cor. 11. 26. & 27. Chrys. hom. 25 & 26.

RASTRUM.

RASTRUM. *Cap.* XI.

61. RUsticum hoc instrumentum, compluribus ferreis aut ligneis dentibus instructum si supra grana trahatur, solas arentes paleas aufert, frumento citra ullam offensam relicto. Unde authore P. Lucretio Borlato, epigraphen præfert; MELIORA RELINQUIT. Illud ipsum vindicantis Justitiæ est ingenium, quæ innocentibus penitus intactis in solos sceleratos animadvertit. Ita Noë cum sua familia inter inundantis diluvii procellas incolumis stetit. Loth cum consanguineis nec minimam è Pentapoleus incendio jacturam sustinuit. Hieremias, capto Israëlis populo, liber evasit &c. Cæterùm eodem lemmate, *Meliora relinquit*, imprudentiam humanam delineare licet, quæ rebus saluberrimis plerumque neglectis, noxias ac inutiles pronissimo animo amplectitur. Inter hos facilè agmen duxerit Roboamus, dum prudente senum consilio rejecto, ad immaturas juvenum opiniones non sine proprio ac totius regni exitio animum advertit. *Dereliquit consilium senum, & adhibuit adolescentes.* In hunc locum P. Cornelius à Lapide; *Maturo senum consilio spreto, sequitur juvenilem, & stolidam adolescentem sententiam, ideoq; subditos offendit, avertit &c.* Xerxes, sanissimâ Artabani cohortatione neglectim præteritâ, Mardonio juveni, adulatori vaferrimo, obtemperavit: at quanto suo malo! mox enim Regum potentissimus non sine gravi sua infamia toto Græcorum regno exulare debuit. Nero optimis Senecæ ac Burri consiliis relictis, imprudentes quosdam secutus est, simulque imperii ac vitæ jacturam fecit. Cæterum homines mundani, relicto Deo, terrenas ac viles voluptates imprudentissimè sectantur. S.P. Augustinus, *Voluptas transitura sine prudentia desideratur; verum cùm transierit, cum pænitentia cogitatur.* Et alibi; *Injustum est, relinquere sæculorum conditorem, & diligere sæculum, & servire creaturæ potius, quàm Creatori.*

Justitia vindicativa.

Imprudentia humana.

3. Reg 12. 8.

Corn. à Lap. in hunc Loc.

Deum relinquere.

S. Aug. serm. 11. de verb. Apost. c. 9. Idem in Psal. 32.

62. Rastrum, supra aream versatum, nonnisi viles paleas ad se trahit. Unde lemma; VILIORA CAPESSIT. Opportunum hoc mundani hominis symbolum habent, qui vanitatum ac deliciarum terrestrium quisquiliis assiduò inhians, animum nunquam ad meliora applicat. De se ipso altum conquestus Poëta, canit;

Mundanus.

> ---- ---- *Video meliora, proboque,*
> *Deteriora sequor.*

Et S. Gregorius; *Ecce jam mundus in se ipso aruit, & adhuc in cordibus nostris floret. Undique percutimur, undique amaritudinis replemur: & tamen cæcâ mente carnalis concupiscentiæ, ipsas ejus amaritudines amamus, fugientem sequimur, labenti inhæremus.*

S. Greg. hom. 28.

63. Rastrum areis expurgandis, glebæ frangendæ, ac campis complanandis deservit. Unde lemma; AREAS, ET ARUA REPURGAT. Principis prudentis hæc imago est, qui exiliis, cæteroque vindicantis justitiæ rigore in vitiosam ac sceleratam hominum fæcem animadvertens, civitatem aut provinciam expurgat. S. Petrus Damianus de Theodosio Imperatore refert, quod Eremitæ cujusdam exemplo ad spinas ac herbas vitiosas è terra extirpandas persuasus; *Violentias injustè viventium cœpit ulcisci, reatus ac scelera districtâ jurisdictionis animadversione percutere, à nefariis ausibus improbos cohibere, & per auctoritatem Imperialis potentiæ perversorum corda terrificans, in pace cuncta componere.*

Justitia vindicans.

S. Pet. Dam. Opusc. 57. cap. 4.

ROTA *Caput* XII.

64. ROta symboli loco epigraphen subjunctam habet; INCLINATA PROGREDITUR. Genuina hæc prudentis personæ idea est, quæ per humilitatis semitam progrediens, sublimes honorum apices conscendit. S. Bernardus; *Hæc est via, & non est alia, præter ipsam. Qui aliter vadit, cadit potius, quàm ascendit, quia sola est humilitas, quæ exaltat; sola quæ ducit ad vitam.* Et alibi; *Quis docebit nos ascensum salubrem? Quis nisi de quo legimus, quoniam, qui descendit, ipse est & qui ascendit? Ab ipso demonstranda nobis erat ascensionis via, ne ductoris, imo seductoris cujus aut vestigium, aut consilium sequeremur. Quia ergo non erat, quo ascenderet, descendit altissimus, & suo nobis DESCENSU suavem ac salubrem DEDICAVIT ASCENSUM.*

Humilitas exaltat.

S. Bernar. serm. 2. de Ascens. Dom. Idem Ibid. serm. 4.

65. Animus grandis, tametsi millies revolutus, semper sibi constat; haud secus atque Rota, cum Bargalii lemmate; MOTU SEMPER ÆQUALI. Xisti Philosophi pronuntiatum erat; *Sapiens semper similis est sibi.* Seneca hoc encomio Socratem & Catonem deprædicat; *Illam mirabilem laudem,* inquit de Socrate, *& singularem usque ad extremum servavit: non hilariorem quisquam, non tristiorem Socratem vidit: ÆQUALIS FUIT IN tanta INÆQUALITATE FORTUNÆ.* Et paulò post de Catone; *Nemo mutatum Catonem, toties mutata Republica, vidit; eundem se in omni statu præstitit.* S. Basilius Seleuciensis in grandi Patriarcha Josepho miram animi compositionem tam inter adversa, quam prospera deprehendit, nam calumniis oneratus, in carcerem conjectus, ac miserrimè ab orbe universo derelictus, ærumnas illas tranquillo ac imperterrito animo toleravit: postea verò mutatâ fortunâ, ad primos Ægyptiæ aulæ gradus sublevatus, crudeles injurias, à fratribus acceptas, dissimulavit, neque ullum vel minimæ vindictæ indicium sibi elabi passus est. Hanc illius virtutem perspiciens S. Gregorius Papa, *Hæc,* inquit, *Joseph docuit, à fratribus venundatum, libertate animi infracta servitium perpeti, & iisdem post fratribus mente non elata principari.* Agapytus Diaconus illam compositi animi virtutem cuivis bono Principi congenitam exigit; *Æqualem,* ait, *oportet semper esse Imperatoris animum: mutari enim pro rerum varietatibus, mentis instabilis argumentum efficitur: firmiter autem bonis inhærere stabilitorum est hominum, animamq; inconcussam habentium.*

Constantia.

Senec. Ep. 104.

S. Basil. Orat. de Joseph.

S. Greg. l. 10. Moral. cap. 3.

Princeps.

Agap. ad Justin. n. 13.

66. Animus moderatus, justitiæ terminos nunquam excedens, Rotam imitatur; cum lemmate, NON EXCEDENS EXORBITA. Richardus Victurinus illam D. Pauli sententiam, *Propter te mortificamur tota die,* personis prudentibus applicat; quæ in corporibus suis castigandis nunquam ad extremos rigores declinant, sed semper mediâ ac discretâ viâ incedunt. *Mortificate ergo,* inquit, *mortificate, inquam in die tamen, ut omnia in luce discretionis fiant, ne ultra, citrave mensuram metam operum vestrorum rota discurrat.* Cæterum eodem Emblemate hominem justum intelligere licet, qui ad voluntatis divinæ normam exactè conformatus, præviâ ipsius vestigia nunquam egreditur. Sanctus Bernardus; *Pleni quippe Deo, celsi meritis, cumulati virtutibus, nihilominus tamen erectos vertices, tota & humili obedientia submittunt, & inclinant illius supereminentis imperio majestatis, tanquam oves mansuetissimæ, ad nutum sui pastoris per omnia ambulantes, & sequentes eum*

Psal. 43. 22.

Moderatio.

Confirmari.

S. Bern. ser. 53. in Cant.

quocunque ierit. De his non incongruè intellexerim illud Ezechielis oraculum, *Quocunque ibat spiritus, illuc eunte spiritu & rota pariter elevabantur sequentes eum, spiritus enim vitæ erat in rotis.*

Ezec. 1. 20.

67. Cæsar Martinengus Comes, Academicus inter Errantes Brixienses Dictus, (symbolo loco rotam præfert, cum lemmate, SEMPER IN SEMITA. Animum constantem; & voluntatem inceptò suo opere indeflexam, hæc imago repræsentat. Ad hanc, virtutem cunctò fideles excitans S. Ambrosius ait, *Semel in Petra Christi locatus, lubricum non debet habere vestigium, sed tenere statùs sui firmitatem.* Illud ipsum Siracidis consilium est, *Confide in Deo, & mane in loco tuo.* Et Angeli ad Danielem, *Sta in gradu tuo* De Fabricio, Romano celeberrimo vetus patæmiaetat; *Facilius est solem à suo cursu, quam Fabricium à suo proposito deducere.* S. Athanasius, ut ὁμοούσιον adversus Arrianos propugnare desisteret, gravissimis Imperatorum, Pontificum, ac totius penè orbis persecutionibus urgebatur; at tantum abfuit illum à sententia sua dimoveri, ut contra, quadraginta sex annorum spatio innumeras calamitates perpessus, extra veritatis Catholicæ lineam nec minimum deflexerit.

Constantia.
S. Amb. in Ps. 61. n. 7. Eccl. 11. 22 Dan. 10. 11.

68. Voluntas in omnem Superioris nutum prompta & obediens, rotam imitatur, hoc lemmate insignem; UTRIMQUE PROGREDITUR. Hanc operandi rationem probè observatam habuerunt Seraphini, qui, obstupescente Ezechiele, *ibant, & revertebantur in similitudinem fulguris coruscantis.* Servus ille à Plauto citatus, de seipso testabatur;

Obedientia.
Ezec. 1. 14

Plaut. in Capt.

---- Pro rotanti me licet,
Vel ego huc, vel illuc vorsor, quò imperabitis.

S Bernardo teste. *Non attendit verus obediens, quale sit quod præcipitur, hoc solo contentus, quia præcipitur.* Cæterùm antiquus ille Cebes fortunam volubili rotâ nixam repræsentabat, veluti quæ assiduâ vicissitudine modò progreditur, modò retrocedit modò ad prosperitatis dexteram, modò ad sinistram calamitatis flectitur Ovidius;

S. Bernar.

Fortuna inconstans.
Ovid l. 5. Trist. Eleg. 9.

Passibus ambiguis Fortuna volubilis errat,
Et manet in nullo certa, tenaxque loco.
Sed modo læta manet, vultus modo sumit acerbos,
Et tantum constans in levitate sua est.

89. epigraphen reddit; AD MOTUM FACILIS. Ita anima justa ad virtutes exercendas facillimam se exhibet. S. Hieronymus, à D. Thoma Villanovano citatus. *Anima sanctorum*, inquit, *rotæ sunt mobiles, & agiles ad omne bonum, quia quoniam nihil gravedinis peccatorum habent, modico flatu spiritus celerrimè volvuntur. Uncta enim sunt oleo devotionis sanctæ, & ideò AD omnem virtutis MOTUM FACILES & mobiles sunt.* Idipsum de homine obediente dixeris, utpote ad omnes aliorum nutus assequendos promptissimo.

Anima justa.
D. Tho Vil Conc 2. de S. Dorothea.

Obediés

70. Axem ac rotam crebrâ axungiâ obliniri oportet: secùs enim nimium atrefactæ, molestos stridores excitant. Unde lemma; UNGITUR, NE STRIDEAT. Illustre quoddam ingenium in Caufidicis & Procuratoribus morem penitus contrarium observat; sicuti enim rota ne strideat, ungitur, ita vicissim illi à clientibus suis unguntur, ne sileant.

Caussidicus.

Ne siccus, volvente rota crepet, ungitur axis:
Caussidicum mos est ungere, ne taceat.

Genuino tamen Emblematis sensu dici potest, Caussidicos ungi ac pecuniis corrumpi, ne pro justâ causa loquantur. Cassiodorus; *Apud Caussidicos etiam ipsum silentium venale est, ac lingua eorum damnificâ, nisi funibus argenteis ligetur.*

Cassiod. in Ps. 73.

71. Rota, ponderibus ac saxis, supra fabricas attollendis, deserviens, nunquam è pristino suo loco dimovetur; unde epigraphen reddit; MANENS ATTOLLIT ALIA. Ita Princeps citra proprium incommodum quosvis suos amicos ad fastigia celsiora provehit. Quando misertimi illi cæci Divinum Medicum opis ferendæ causâ inclinârunt, referente S. Matthæo, *Stetit Jesus, & vocavit eos.* Hunc Christi morem expendens Origenes, *Jesus autem*, inquit, *non pertransiit, sed stat: ut stante illo non transfluat beneficium, sed quasi de fonte stante profluens misericordia deveniat usque ad eos.* Atque adeò Servator, penitus immotus, illos è misertima caligine ad amplissimum gratiæ suæ splendorem sublevavit: unde jure thaumaturgam Servatoris manum hoc lemmate insignivetis; *Manens attollit alia.*

Princeps
Matt. 20. 32 Orig. Hom. 14.

72. Rota, seu rectius, lapis molaris, subjectum frumentum irrequieto suo pondere frangit, commolit & in minutissimum pulverem reducit. Unde lemma ROTANDO CONTERIT. Haud aliter tempus assidua sua revolutione res quasvis atterit & consumit. Ovidius.

Tempus edax.

Tempus edax rerum, tuque invidiosa vetustas,
Omnia destruitis.

Ovid.

Seneca, *Fluunt omnia, & in assidua diminutione sunt corpora nostra; rapiuntur fluminum more. Quidquid vides, currit cum tempore. Homo fluida est materia, & caduca, & omnibus obnoxia casibus.*

Senec. Ep. 67.

73 Rota molaris grano quidem frangendo, comminuendoque deserviens simul etiam seipsam atterit ac consumit; sicque TERENDO CONTERITUR. Hominis flagitiosi ac sanguinarii hæc idea est, qui in aliorum cædem aut jacturam intendam solicitè attentus, tandem propriis facultatibus, ipsáque adeò vita, excidit. Salomon; *Dissipat impios Rex sapiens, & incurvat super eos fornicem*; Seu, in Interpres Hebræus traducit, *& redire facit super eos rotam.* Ita nimirum justo Dei judicio, quisquis malum infert, malum ex æquo recipit. Caini exemplo id dilucidans Chrysostomus. *Percussit*, inquit, *germanum Cain, & è vita sustulit: horum tamen coronatus est alter, alter pœnas pro scelere luit: occisus Abel occisus est, mortuus tamen cadis fratrem insimulans, vexabat, & comprehensum manibus tenebat.*

Vindicativus. Talionis lex.
Prov 20. 26.
S. Io Chrys. Tom. 1. de laude Dei.

74. Rotæ molares aquarum impulsu in orbem rapiuntur, ut sua revolutione reciprocam ad grana commolenda operam præbeant. Unde epigraphe; AGUNTUR, UT AGANT. Ita homines, ad virtutes ac operationes meritorias applicandi, impulsum suum à gratia recipiunt. In hunc sensum accommodatissimè ac compendio Magnus Augustinus; *Aguntur ut agant, non ut ipsi nihil agant.* Et Gilbertus Abbas; *Utraque alteri necessaria est, & industria gratia, & gratia industria, & vicariam sibi opem communicant.*

Cooperari gratiæ.
S. Aug l. de Corrip. & grat. c. 2. Gilib. Abb. serm. 7. in Cant.

75. Rotæ molares aquarum impetu revolvuntur quidem, non tamen extra suos polos unquam dimoventur; atque adeò CONVERTUNT, NON EVERTUNT. Hoc Chlotarii I. Galliarum Regis symbolo significatur, persecutiones ac violentias non modò nihil exitii nobis creare, sed potiùs opportunissima profectus capiendi instrumenta esse: hæc enim, ut nonnemo dixit, *Exercitium, non exitium, non exitum præbent*, S. Joannes Chrysostomus, *Eruditio disciplina custos est spei, & dux via ad vitam ferentis, & spiritualium magistra virtutum, ad cœlestes repromissiones perducit, & ad Divina præmia facit pervenire: hanc que nos sectari oportet ad vitam, & averti ab omni malitia.*

Calamitas.
S. Io Chry. Tom. 3 Hom de Eruditione Disciplina.

76. Rota

Constantia.

76 Rota, tametsi quoad peripheriam circumvoluta, firma tamen in suo centro seu polo persistit. Eam proinde D. Aresius hoc epigrammate insignivit; IN MEDIO NON COMMOVEBITUR, Seu, IMMOTA MOVETUR. Ita generosum hominis pectus inter mille adversantis mundi vicissitudines immobile conservatur, neque ullam internæ tranquillitatis jacturam facit. Disertè de homine justo Psaltes Regius, *Paratum cor ejus sperare in Domino, confirmatum est cor ejus, NON COMMOVEBITUR* Et S. Hieronymus; *Per bonam & malam famam, à dextris & sinistris, Christi miles graditur, nec laude extollitur, nec vituperatione frangitur, nec divitiis tumet, nec confunditur paupertate, & læta contemnit, & tristia.* Ab his nihil dissentiens Seneca: *Non vagatur, quod est fixum & fundatum. Istud sapienti perfectè contingit, aliquatenus & proficienti, provectoque. Quid ergo interest; Hic commovetur quidem non tamen transit, sed suo loco nutat: ille NEC COMMOVETUR quidem.*

Psal. 111. 8. — S. Hier. in hunc loc. — Senec. Ep. 86.

Profectus.

77. Quamdiu rota currit, seipsâ regitur ac sustentatur; at à cursu desistens, mox corruit. Unde D. Aresii lemma; NI CURRAT, LABITUR. Seu, AUT CURSUS, AUT CASUS. Idipsum in Dei semita continuò experiri licet; Lapsui enim propinquum te æstima si à pristino illius percurrendæ fervore nonnihil remiseris. S. Bernardus; *UBI NON CURRERE, ibi & DEFICERE incipis. Hinc planè colligitur, quia nolle proficere, nonnisi deficere est.* Huic doctrinæ plurimum affinis S. Hieronymus, ait; *Quomodo qui adverso flumine lembum trahit, si remiserit manus statim retrolabitur, & fluentibus aquis quò non vult ducitur; sic humana conditio, si paulùlum se remiserit, discit fragilitatem suam, & multa se non posse cognoscit.* Et S. Gregorius Papa; *Nisi mens contentione ferveat, unde mundus non vincitur, per quem animus semper ad ima revocatur.*

S. Bernar. Epist. 253. — S. Hier. l. 9. Con. Pela. — S. Gre. Lib. Mor. c. 28.

Calamitas.

78. [illegible] Antonius Bendinellus rotam, malleo percussam, hoc lemmate distinxit: ACUITUR ICTU. Innuebat videlicet, intellectum humanum inter adversas calamitatum plagas perspicaciorem, magisque acutum effici S. Gregorii Nazianzeni pronunciatum est, *Ingenium acuit dolor.* Unde homines inter obsidionum angustias etiam è calceorum ac suorum corio, aliàs in solum hominis patrocinium destinat, cibos parare; & potum è torulentis humoribus, quos nocturno tempore supra araneatum telas destillatos collegerant, extrahere didicerunt. Quin, arcuum suorum funibus ruptis, mulierum capillos adhibuerunt; aliis acutissimis stratagematis, quæ necessitate magistrâ docti sunt, brevitati consulens supersedeo, ac studiosum lectorem ad Plutarchum, T. Livium, Frontinum, Poliennum, & modernos historicos, in hâc materiâ satis prolixos, remitto.

S. Gregor. Naz. Orat. de funere Patris.

Contemplativus.

79. Philosophiæ scitum est, terram à rota perfectè sphæricâ nonnisi unico indivisibili puncto attingi. Undè lemma; PARTE MINIMA TANGIT. Hominis contemplativi hoc symbolum est, qui à mundo penitus abstractus, totus in Deo persistit. Justus Lipsius in rem præsentem opportunissimè. *Sicut rota, quæ in terra volvitur, parte imâ & minimâ eam tangit, cætera extat, & in alto est: sic nos oportet decurrere per hæc humilia, optima & maxima parte elatos, & sublevatos.* Et prior illo Arnobius; *Rota licet in terra volvatur, tamen dum steterit, magna pars est aliena à terra, & parva pars ejus in terra consistit. Sic licet corporis pars sit in terra ambulans, tamen animæ [illegible] ... hominis conversatio est in cælis.* De SS. affirmat D. Gregorius Magnus; *Terrena pertranseunt, & vix summis vestigiis terram contingunt.*

Lips. Cent. 1. ad Belgas Ep. 18. — Arnob. in Psal. 70. — S. Gre. Hom. in Ezec.

Juvenitus.

80. Argillæ massa, supra rotam figularem posita, neque adhuc in certam formam astricta, à D. Camillo Viano epigraphen cepit; INCERTUM. Ita nimirum de Juvenilibus vix quidquam certi conjicere licet, num in honoris aut contumeliæ vasa sint efformandi. *Tria sunt difficilia mihi,* inquiebat Salomon; *& quartum penitus ignoro; viam aquilæ in cælo, viam colubri super petram, viam navis in medio mari, & viam viri in adolescentia. Adeo enim,* inquit interpres P. Cornelius à Lapide, *instabilis est via hominis in adolescentia, ita se adolescens in omnes horas in diversa torquet, & nunc huc, nunc illuc rapitur, ut difficile sit id comprehendere, & animadvertere, quo tendat,* enim verò, teste S. Ambrosio, *Vicina est lapsibus adolescentia, quia variarum æstus cupiditatum, fervore calentis inflammatur ætatis.* Idipsum etiam de prædestinatione pronuntiaverim, quæ circa fideles eligendos aut reprobandos humano ingenio penitus est impervia. Horatius;

Prov. 30. 18. — Corneli à Lap. in hunc loc. — S. Amb. l. 1. de Viduis.

Prædestinatio occulta.

> *Prudens futuri temporis exitum*
> *Caliginosâ mente premit Deus.*

Horat. l. 3. Carm. od.

Par pari reddere.

81. Nonnemo Emblematis loco clavem expressit, quæ sclopeti rotam violentius circumsura, valido ejusdem rotæ renisu rumpebatur; cum lemmate, VIM VI. Insinuabat nimirum, injustos hominum assultus, & violentas injurias optimo jure in authores suos retorqueri; quamobrem provida natura vulgare illud axioma omnium cordibus ingeneravit, *VIM VI repellere licet. Jus enim exigit,* inquit Cassiodorus; *sagittas fraudis redire in dolosum verticem sagittantis.* Publius Mimus;

Cassiod. l. 5. Epist.

> *VIM VI repellas jure quovis Gentium,*
> *Vim vi repelle, ubi natura jusserit.*

Publ. Mim. in Iamb. apud Ioan. Gruterum.

Consuetudo. Exercitium.

82. Experientia docet, rotam in curru è laboriosa sua revolutione tantò ardentius calefieri & inflammari, quo certiori cursu progreditur. Unde lemma; INCANDESCIT EUNDO. Ita nimirum amor, odium, vitium, virtus, cæterique interioris animi affectus è frequenti exercitatione incrementum amplissimum sumunt. De amore id comprimis observatum habens S. Laurentius Justinianus, ait; *Amor igitur vires restaurat, cum decertat, & eo fit robustior, quo pluries exercetur.* Nicodemus Christo servire exorsus, animum tanto timore frigescentem attulit, ut Divinum Magistrum non nisi intempesta nocte frequentaret: at in obsequio illo provectior amore versus Christum tam immodicè incaluit, ut clara die, aromatis onustus, ad Christum è Cruce tollendum, ac sumptuosâ sepulturâ exornandum, prodierit.

S. Laur. Iust. de Discipl. Monast. Convers.

Martyrium.

83. His Emblemata aliquot subjungere placuit, quæ de fatali S. Catharinæ Virginis & Martyris rota alicubi suspensa vidi. Duæ grandes rotæ, fabris & Architectis ad pondera sublevanda deservire solitæ titulum hunc volantem præferebant. LEVAMUS IN ALTUM. Ita omninò catastæ, equulei, compedes, ac cruces Dei servis opportunissima sublimioris gradûs conscendendi instrumenta sunt. Salvianus de Christi militibus ait: *Ad cælestis regni januã gradibus pœnarum suarum ascendentes, scalas sibi quodammodo de equuleis, catastisque fecerunt.* David Sanctorum Martyrum ore ad Deum conversus, dixit; *Qui exaltas me de portis mortis.* S. Vincentius, Carnificum manibus in equuleo horrendum excruciatus, sancto quodam fastu gloriabatur, è patibulo illo plus exaltationis, quàm torturæ sibi accrescere; cum dicto, *Altior sum facula.*

Salv. l. de Guberna. — Ps. 9. 15.

84. Coris aquariæ rota, mucronibus acuendis deserviens, epigraphen tenet; ILLUSTRAT,

Calamitas.

ET ACUIT. Mens Emblematis erat, grandem illam Heroidem, S. Catharinam, inter fatalium rotarum torturam non modò æternum gloriæ splendorem, sed insuper ad quinquaginta Philosophos convincendos convertendosque, mirum ingenii acumen sortitam fuisse. Hæc ipsa effecta in omnibus animabus afflictis cernere licet; & quidem quod calamitas *acuat*, disertè fatetur S. Gregorius Nazianzenus his omninò verbis; *Calamitas inventrix est ingeniosa.* quod verò simul etiam *illustret*, locupletem testem se offert S. Joannes Chrysostomus, qui de Magno illo spiritualis militiæ duce, Jobo, ait, quod ulceribus ac plagis undique confectus, mirificè resplenduerit. *Valde, supraque modum carnis illius natura clarior apparuit, vulneraque solaribus radiis clariora.*

S. Greg. Naz. Orat. in funere Patris. S. Chrysost. Hom. 5 de Patient. Iob.

85. Stannarii rota, lancem suspensam habens, epigraphen tenet; ROTANDO PERFICIT. Ita nimirùm S. Catharina è rotæ doloribus perfectionem adeò cumulatam sortita est, ut eodem momento Martyr gloriosissima, cœlorum civis, ac æternum beata evaserit. Nec Catharinæ tantùm, sed ipsis etiam hominibus sceleratis ilia calamitatum dutities magnos vitæ corrigendæ stimulos subjicit. S. P. Augustinus; *Tribulatio interius & exterius glorificat Creatorem, compellit nolentem, erudit ignorantem, custodit virtutem, protegit infirmantem, excitat torpentem, humiliat superbientem, purgat pœnitentem, coronat innocentem, initiat ad mortem semper viventem.* Io Poëli sua Lyrica canit Fulvius Testi;

S. Catharina. Calamitas. S. Aug. in Psal.

> *Ne rischi rinforza,*
> *Ne i martiri s'affina, e ne le stesse*
> *Miserie sue vive virtù contenta.*

Et Hieronymus Preti;

> *Ferro acuto si rende, e si rinova*
> *Al girar de la pietra: o le sue rote*
> *Gira fortuna, e quel girar mi giova*

86. Radii intra rotam omnes ad idem centrum collineant. Unde lemma SPECTAMUS AD UNUM. Innuebat videlicet, omnes S. Catharinæ cogitationes & affectus ad solum Deum, ceu unicum totius universi centrum, fuisse ordinatos. S. Bernardo teste, idipsum de Maria Virgine pronuntiare licet; ad hanc enim omnium creaturarum obsequia & venerationes, veluti ad centrum concurrunt *Sicut ad medium mundi, sicut ad centrum terræ, sicut ad rerum causam, sicut ad negotium omnium sæculorum respiciunt, & qui in cœlo sunt, & qui in terra, & qui in inferno habitant, & qui nos præcesserunt, & qui sequuntur, & nati natorum, & qui nascentur ab illis.*

Contemplativus. Maria ab omnibus honoratur. S. Bernar. sermon. de Pentecost.

87. Rotam, ab axe sua sustentatam, D. Haymo Corius hoc lemmate insignivit; INNIXA REVOLVOR Hominem, ab alterius nutu ac voluntate penitus suspensum, hæc idæa spectat. Optimum Epicteti Philosophi consilium est, nulli alteri, præterquam soli Divinæ voluntati, inhærendum esse. *Simpliciter nihil aliud velis, quàm Deus vult.* Item; *Militia est cujusque vita, & diuturna quidem, ut varia. Observare decet militis obedientiam, & quæ Imperator jusserit, facere omnia.* Et rursus; *Melius est quod Deus vult, quàm quod ego. Adsum ei servus & minister, adeoque pedissequus. ad eadem contendo, nec alia expeto; idemque quod ipse, volo ego quoque & sentio.*

Obediens. Dependens. Epict. l. 1. c. 19. Idem l. 3. c. 14. Idem l. 4 c. 7.

Fortuna.

88. Rota, assiduâ vicissitudine ex imo in sublime, & è sublimi in imum volvitur. Lemma, ALTERNA VICE. Fortunæ proprium est, inter ornamenta & dedecora homines alterna vice versare, tristibus læta, lætis tristia, nec bonis perpetuis frui, nec malis æternum ingemiscere patiendo. Hæc enim fortunæ est inconstantia, hæc vitæ præsentis alea, hæc regnorum mutabilis vicissitudo *quod*, asserente sapientissimo Ecclesiaste, *de carcere catenisque interdum quis egrediatur ad regnum, & alius in regno inopiâ consumatur.* Joseph e carcere ob sapientiam evectus est ad Principatum Ægypti; vice versâ Rex Sedechias à Chaldæis captus, excæcatus, vinctusque ductus est in Babyloniam. Juvenalis;

Eccl. 4. 14. Gen. 41. 4. Reg. 25. Iuven. Sat. 7.

> *Si fortuna volet, fies de Rhetore Consul,*
> *Si volet hæc eadem fies de Consule Rhetor.*
> *Ventidius quid enim? quid Tullius? anne aliud quã*
> *Sidus & occulti miranda potentia fati?*
> *Servis regna dabunt, captivis fata triumphos.*

Cn. Cornelius Scipio Asina ex consule captivus, & ex captivo consul factus est. Quod Valerium Maximum in admirationem rapit. *Quis crederet, inquit, illum à duodecim securibus ad Carthaginensium pervenire catenas? quis rursus existimaret, à Punicis vinculis ad summa Imperii perventurum vestigia?* Inconstantiam fortunæ & felicitatis humanæ ex quodam Rege à se devicto, cùm didicisset Sesostris Rex Ægypti, fortunam reverenter habuit. Is enim curru aureo vectus, jussit illum trahi à quatuor regibus à se devictis; rogatus ab eo, cur id faceret? *Miror, ait, rotam volvendo nunc in sublime attolli, nunc ad ima deprimi.* De volubilis fortunæ conditione id dictum intelligens Sesostris, eandemque sortem sibi obvenire posse considerans, statuit, ne illi posthac currum traherent. Verè Pius II. Pontifex Maximus, Carlotæ, Reginæ Cypri, opibus ac regno exutæ dixit; *Instabile regni solium est, nulla potentia longa: hos erigi, illos deprimi Deus permittit.*

Val. Max. l. 6. c. 10. Zonar. l. ... c. ... Lib. ... ch.

STIMULUS.

Caput XIII.

89. JUmenta ignava, aut pigrescentia, ab aculeato stimulo excitantur; & ad cœptum opus adiguntur. Unde lemma; EXCITAT, DUM SAUCIAT. Idipsum assolet Deus, quando animas nostras pungente calamitatum stimulo ad virtutis incrementum concitat. Seneca; *Nolite, obsecro, vos expavescere ista, quæ Dii immortales velut stimulos admovent animis. Calamitas virtutis occasio est.* Et Idiota; *Nequaquam contemnenda est tribulatio, quæ cordis est sanitas, & via recta ad vitam. Incessum format, & dirigit in viam pacis, erudit ad scientiam, exercet ad timorem, ut coronet ad gloriam.*

Tribulatio. Senec. l. de Provid. c. 4. Idiota lib. de Patient. c. 16.

V A N N V S

Caput XIV.

90. AD Concertationis Academicæ auspicium, grande ventilabrum symboli loco depinxêre, additâ hac gnomâ; PELLENDO VICISSIM. Hinc constat, quantum levaminis è sociali complurium vita nobis accedat; hac enim vivendi ratione quasvis miserias aut defectus mutuò è cordibus nostris propulsamus. S. Basilius Magnus; *Qui se colendæ pietati dederunt* (loquitur de Canonicis Regularibus, in communi viventibus) *si in societate cum aliis degunt, in qua inter se VICISSIM alter alterum*

Vita socialis. Disputatio. S. Basil. Const. monast. c. 19.

alterius sui propositum animi ad virtutem exacuunt, seque inter se rectè factorum æmulatione ad majores quotidiè in studiis rerum honestarum faciendos progressus IMPELLUNT. Et paulò post; *Qui animo æger est, & affligitur, et complures præsto sunt, à quibus curetur, à quibusque assiduè erigatur. Hi æquabili jure inter se altoratorum & famuli sunt, & Domini, & invicta libertate accuratissimam sibi inter se serviunt servitutem. &c.* Cæterum etiam correctionis fraternæ beneficio reciprocam opem nobis ferimus, & vitiorum pulverem mutuò è proximis nostris excutimus; probè gnari, quod *Unicuique Deus mandavit de proximo suo.*

Correctio fraterna. Eccl. 17. 12.

61. Vannus gemino munere cum ad selectius frumentum accumulandum, tum ad inutiles festucas & arentes paleas excutiendas separandasque ex æquo deservit. Unde primam præfert epigraphen; PURIORA SECERNIT. Et alteram è Cantico Mariano desumptam, DIMITTIT INANES. Hominis studiosi hæc imago est, qui diversa authorum volumina evolvens, meliora quævis in penum suum litterarium colligit, cæteris minus utilibus rejectis. Porrò etiam Christus Iudex severissimi judicii sui ventilabro justos à reprobis discernet; illis quidem instar purioris frumenti, in æternæ beatitudinis granarium transmissis, his verò, ceu totidem infœcundis ac sterilibus paleis, ad ineluctabilia inferorum præcipitia abjectis. Testem habeo luculentum, S. Matthæum, *Congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igni inextinguibili.* In hunc locum S. Hilarius; *Triticum suum,* inquit, *perfectos scilicet credentium fructus dicit cœlestibus horreis recondendos, paleas autem infructuosorum hominum inanitatem.* Et S. Paschasius; *Leves, & vacui à fructibus boni operis, à consortio sanctorum segregantur.*

Luc. 1. 46. Studiosus. Christus Judex. Matth. 3. 12. S. Hilar. in hunc locum. S. Paschas. in hunc locum.

92. Vannus, granis subjectandis deserviens, purius frumentum ab inutilibus festucis discernit. Unde Emblematis loco à Scipione Bargalio epigraphen recepit, MALE JUNCTA SECERNIT. Prudens Magister aut Prælatus ex hac idea justos à vitiosis segregandos discat. Certè, quod numero superiore diximus, coram extremo tribunali justos omnes à reprobis exactissimè separatos intuebimur. Id probè perspectum habens S. Ioannes Baptista, dixit; *Cujus ventilabrum in manu sua, & permundabit aream suam: & congregabit triticum in horreum, paleas autem comburet igni inextinguibili.* Ad hoc propositum S. Gregorius Papa; *illo extremi judicii ventilabro triticum, paleæque discernitur, ut nec in tritici horreum paleæ transeant, nec in palearum ignem horrei grana dilabantur.* Tertullianus affirmat, Christianos persecutionibus & ærumnis, ceu totidem ventilabris jactari, ut optima virtutum grana ab inanibus sceleratorum & apostatarum paleis discernantur, *Hæc palea illa,* inquit, *quæ & nunc Dominicam aream purgat, Ecclesiam scilicet, confusum acervum fidelium ventilans, & discernens frumentum Martyrum, & paleas negatorum.*

Magister. Christus Judex. Mat. 13. 12. S. Greg. l. 25. Moral. cit. in Cat. aur. Tertul. l. de fuga. 1.

93. Quidquid granis leve aut inutile permixtum fuerit ventilabri beneficio segregatur. Unde lemma: QUOD LEVE, DEPELLIT. Seu ut P. Hortensio Pallavicino placet; VANIS ELUDIT. Verbis è Virgilio mutuatis;

Exspectata seges vanis eludit avenis.

Virgil. l. 1. Georg. v. 226.

Ita Deus calamitatum ventilabro suos Fideles assiduò agitat, ut levitates, ac evanidas mundi reculas, quibus detinentur, studiosè excutiant. S. Ambrosius Psalmi verba examinans; *In gentibus dispersisti nos;* Seu ut Aquila & Symmachus vertunt, *In gentibus ventilasti nos;* ad propositum nostrum gratiosè ait; *Sicut triticum, si ventilatur, & à paleis separatur, mundum est: si autem ventilatum non fuerit, mundum esse non poterit, sed est paleis concretum atque permixtum: ita etiam homo nî tentationibus fuerit ventilatus, fragilia quæque, veluti paleas, à se non potest separare.* Hoc emblemate rursus ea, quæ paulò ante iteratò diximus, confirmantur: nimirum Divini Iudicii ventilabro infelices illos procul esse reprobandos, qui in virtutibus nimiùm quantùm exsucci, leves, ac infirmi ab omni tentationum vento facillimè sese jactari permittunt. S. Gregorius Nazianzenus; *Ventilabrum habet, quia repurgat aream, & QUIDQUID LEVE est, vento obnoxium REJICIT; quidquid verò grave in horrea ponit.*

Calamitas purificat. S. Ambros. in hunc loc. Judicium extremum. S. Greg. Naz. Orat. in cap. 3. Luca.

94. Vannus omnes è frumento agitato festucas ac pulveres excutit & emundat. Unde lemma, PURGAT, DUM AGITAT. Ita omninò justi, violentâ persecutionum tyrannide jactati, in perfectionis area ab omni vitiorum sorde expurgantur. In hoc argumentum explicatè S. Gregorius Papa; *Reproborum nequitia electorum vitam, quasi grana à paleis separat, & DUM AFFLIGIT, EXPEDIT, &c.*

Tribulatio purgat. S. Greg. l. 26. Moral. cap. 9.

FINIS LIBRI VIGESIMI QUARTI.

MUNDI SYMBOLICI
LIBER VIGESIMUS QUINTUS
CORPORA MIXTA.

A R C U L A.
Cap. I.

Ordo.

1. Typothetarum charactêres, in loculamentis seu arculis suis distributi, epigraph ntenent. RITE CONFLATI VALEMUS. Ita nimirum bono rerum agendarum ordine Perfectionem nostram plurimùm promove nus. Justus Lipsius, de studiosis differens, ait; *Legere, aut colligere parum est: seligere, disponere, eloqui, poscit laudem.* Xenophon tradit, totam rerum militarium salutem è legitimo ordine pendere. *Nam militum confertissimæ phalanges, nisi in ordinem redigantur, ad nihil præstant: paucissimi autem bellatores, si recte eum ordinem & dispositionem suscipiant, validissimi atque insuperabiles sunt.*

Lips. alloeut ants notas in l. de Cruce. Militia. *Xenoph. l. de dictis & factis Socratis.*

Importunitas. Oratio perseverans. *S. Basil in Consil Monast.*

2. Arcula, eleemosynis colligendis destinata, Abbate Ferro authore epigraphen sustinent; DONEC ACCIPIAT. Vel; ET A CHIEDER RITORNO. Id est; ITERUMQUE PETIT. Illorum importunitatem hoc Emblemate repræsentabis, qui nunquam acquiescunt, nisi rebus è voto suo acceptis. S. Basilius laudabilem hanc importunitatem animabus orantibus unicè observatam cupit. *Etsi mensis præterit, etsi annus, etsi triennium & quadriennium, acriter PERSEVERATO tamen, DONEC IMPETRES.*

Modestia. Conformitas. *Theodoret*

3. Eidem arculæ subscribes; QUEL CHE SI PORGE ACCETTO. Id est; OBLATUM RECIPIT. Personam modestam hoc Emblema adumbrat, quæ in Divinam providentiam integerrimè resignata, omnia, sive prospera, sive adversa, æquo ac tranquillo animo accipit. Theodoretus Juvenes Hebræos, cùm jamjam in succensam Babyloniæ fornacem præcipitandi essent, in hæc verba loquentes introducit; *Cum sapiens sit (Deus) et rerum nostrarum moderationem committimus, quamlibet judicii ejus sententiam tanquam meliorem, nobisque viliorem LIBENTER ACCEPTURI.* Quid quod ipsis etiam Gentilibus ea animi moderatio persuasissima fuerit; Senecæ consilium est; *Imperetur æqualitas animo, & sine querela mortalitatis tributa pendamus. Hyems frigora adducit? Algendum est. Æstus calores infert? æstuandum est. Intemperies cœli valetudinem tentat? ægrotandum est, &c.*

4. Arcam veteris testamenti hoc lemmate insignivit P. Jacobus Masenius; NE TANGE, PERIBIS. Illam Ozæ tragædiam hæc imago innuit, qui labentem arcam tangens, repentina morte corruit. *Extendit Oza manum ad arcam Dei, & tenuit eam, iratusque est indignatione Dominus contra Ozam, & mortuus est ibi juxta arcam Dei.* Hinc conspicias velim, quanta puritate S. Eucharistiam tangere ac sumere oporteat, in qua non quidem manna terrestre, sed cœleste & Divinum, imò Deus ipse, asservatur. Eodem Emblemate significatur, S. Scripturam reverenter esse tangendam, legendam, & audiendam. Denique B. Virgo Maria arca testamenti est, qui Christum novi fœderis auctorem suo utero complexa mundo peperit. Hanc arcam quisquis temere aut irreverenter tangere præsumit, à Deo percutitur. Nestorius, negans illam esse Deiparam, percussus fuit, cum lingua ejus blasphema à vermibus corrosa computruit. Constantinus Copronymus illam comparans bursæ, quæ exempto auro nonnisi vilis est bursa, carbunculo ictus vociferabatur, vivum se inextinguibili igni traditum esse propter Mariam Deiparam. Plura exempla vide apud Paulum Diaconum, Zonaram, & Joannem Moschum. Rectè proinde à S. Laurentio Justiniano Maria V. cognominatur. *Arca testamenti verissima, quæ auro vestita mundissimo, & virtutum gemmis ornata.* In rem præsentem canit Emblematis Author;

2. Reg. 6.6

S. Eucharistia.

S. Scriptura.

Maria V.

Paul. Diacon. lib. 22. Zonar. l. 3. Moschi in Prat. Spir.

> *Sacrilegas arca dextras admoverat Oza,*
> *Lethalique manus obstupuêre gelu.*
> *Et Maria mastix nascentis Numinis arca*
> *Implicitas ausit contemerare manus?*

5. Arca fœderis, eodem Masenio authore, inscriptionem præfert; NON NUMMIS, SED NUMINI. Cujusvis hominis animam hæc imago re- præsen-

Anima justa.

præsentat, quæ Deo acquirendo, non verò divitiis colligendis creata est. S. P. Augustinus; *Certum sit arca Dei, ubi habitent divitiæ Dei.* Porro Maria Virgo, Arca Dei sacratissima, Numine fuit plena, ut adeò à S. Gregorio Thaumaturgo rectè dicatur; *Verè arca est sanctissima Virgo, intrinsecus & extrinsecus deaurata, quæ universum sanctitatis thesaurum recepit.* Canentem audi P. Jacobum Masenium;

S. Aug. in Psal. 6. Maria V. Gregor. Thaumat. de Annunt.

Non patet hæc nummis, sed magni est Numinis arca;
Quàm similis Virgo, dissimilisque fuit!
Lapidis arca polo leges ac manna tenebat,
Legifer hac arcâ Virgine clausus erat.

ÆGYPTUS.
Cap. II.

6. DOminicus Gambertus in tabula geographica totum Ægypti regnum, figurâ suâ è Plinii sententia, trigonum repræsentavit, quod Nilus fluvius, in sex canales effusus, opportunè circumfluit ac irrigat: addito Claudiani lemmate; SINE NUBE FERAX. Nimirum suppetias illas significabat, quas Franciscus I. Mutinensium Dux, æstate nimiùm quantùm ardente, suis fœderatis tulit. Porrò etiam generosum Mecænatem hoc Emblema spectat, qui suos favores læto ac sereno vultu, procul omni mœroris nube, in alios copiosè effundit. Leo Imperator hoc genio insignis, Zonarâ referente, dicere solebat: *Nec aliter oportere Principem quoscunque aspexerit, suâ benignitate atque misericordia dignari, quam sol quos sui luminis claritate illustret, sui quoque caloris participes efficiat.*

Benefactor lætus. *Zonaras in vita Leonis Imp.*

CALCAR.
Cap. III.

7. EQui, calcaribus incitati, loca quævis ardua tentant. Unde lemma calcari subjunctum; MOVET, ET IMPELLIT. Has ipsas vires Majorum exempla congenitas habent: juventus enim ab iisdem extimulata, ad quævis operationes accingitur. Hegesippus; *Sicut boni Principis vita probitatis quædam præscriptio, & per universos vivendi forma est: ita Imperatoris colluvio, lex flagitiorum est.* S. Paulus, Petro Apostolo improbans, *Quomodo*, inquit, *gentes cogis judaizare*; Hunc locum interpretatus Cajetanus Cardinalis ait, ibi nullam aliam, nisi prævii exempli violentiam intervenisse. *Cogis exemplo facti tui: facta enim Superiorum non tam invitant; quàm cogunt subditos ad imitationem.* Unde Matthæus publicanus, vix Servatoris mensam post conversionem suam accumbens, alios complures publicanos quantocius in vestigia sua traxit, & ejusdem mensæ venerabundos ac pœnitentes convivas est sortitus. *Et factum, discumbente eo in domo, ecce multi Publicani & peccatores venientes discumbebant cum Jesu.* Ad hoc propositum S. Paschasius, *Unius peccatoris conversio, multis exemplum præbuit pœnitentiæ. Et in domo, ad quam prius multos secum propter lucra conduxerat, ad veniam invitat.*

Exemplum. *Hegesip. lib. 1. in Excid. in cap. 5.* *Galat. 2. 14. Cajet. in hunc loc.* *Matt. 9. 10.* *Paschas. l. 5. in Matth.*

8. De B. Aloysio Gonzaga memorant Historiæ, quod humeros suos calcaribus instar cilicii strinxerit, eâ nimirum ratione proprium spiritum ad perfectionis & æternæ gloriæ semitam velocius decurrendam extimulaturus. In hanc rem juvabit Joannis Rhò floridam de illo phrasin audire. *Quantâ fortitudine opus fuit, quum stellulas illas, acuminatas rigido è chalybe radiatas nudo admovens lateri, veste ac balteo ita urgeret, ut quieto molesta, incedenti etiam intoleranda, laterum tenera perfoderent? O novum sui hostem, qui equestria instrumenta disciplina, cœlestis exhortationis habuit hortamenta! Haud mirum, cursum tam brevi confecisse, qui subditus calcaribus evolaret.* Ad hoc tenelli Herois factum alludens, calcaribus Emblematis loco subscribes; ETIAM CURRENTIBUS APTA. Ita bona consilia etiam iis juventibus intra virtutis curriculum incitamento sunt, qui nativâ suâ indole ad res quasvis magnas concitantur. Ita etiam militaribus animis, quantumvis naturâ suâ generosis, novus ex ampla mercede ardor accrescit, ut celeriore impetu ad heroicas ac gloriosas expeditiones ferantur. Onosander, de re militari disserens, ait; *Ubi honor fortibus viris habetur, pœnaque non negligitur ignavorum, ibi bonâ spe complere exercitum necesse est: alios enim metus à peccatis deterret, alios ad fortia facinora ambitio impellit.*

B. Aloysius Gonzaga. *Io. Rhò de Var. Virt. lib. 1. 7. c. 3. n. 4.* *Consilium.* *Præmium.* *Onosand. de re milit. c. 30.*

9. Calcaria, frena, & flagella ab humana prudentia ad equorum superbiam edomandam inventa sunt: usenim stimulis discunt hero suo obedire, & in omnes ipsius nutus flecti. Unde illa Equitum supellex in fasciculum coacta, meis Concanonicis Symboli loco deservit, eamque in insigni Canonica S. Mariæ de Passione Mediolani hoc lemmate proposuerunt; HIS EQUI, ÆQUI. Innuebant videlicet, castigationibus, exemplis, consiliis ac suppliciorum formidine duras & obstinatas quasvis hominum cervices emolliri, & ad æquitatis leges flecti. Themistocles, Plutarcho referente, dicere solebat; *Asperos & indomitos pullos in optimos equos evadere, si quis illis adhibeat disciplinam, rectamque institutionem.* Rabbi Ben Syra inter cæteras suas sententias etiam hanc numerat; *Aurum indiget percussione, & puer verberationibus.* Veluti diceret, sicuti aurum inter malleorum impulsus splendorem ac ornamentum longè maximum sortitur, ita juventutem virtutibus ac scientiis sub rigidiore ferula assuescere. Optimè ac compendio S. P. Augustinus: *Disciplina magistra est religionis, magistra vera pietatis, quæ nec ideo increpat ut lædat, nec ideo castigat, ut noceat. Nihil profectò est quod non disciplina aut emendet, aut salvum faciat.*

Educatio. *Plut. in vita Themist.* *Castigatio.* *S. Aug. tract. de Util. disc. Tom. 9.*

10. Sicuti frenum equo inter ancipites vias dirigendo; ita calcar eidem excitando ac propellendo deservit. Unde calcar, freno junctum, epigraphen sustinet; EXCITAT, ET DIRIGIT. Geminum hoc Prælati aut Prædicatoris munus est, ut ignavos excitet, ac errabundos ad directam legis Divinæ semitam manuducat. Jonâ in utramque aurem dormiente, *Accessit ad eum Gubernator, & dixit ei: quid tu sopore deprimeris? Surge, invoca Deum tuum.* In hunc locum P. Ribera, *Meritò*, inquit, *Jonam excitat Gubernator, sive Proreta. Quoniam Gubernatorum Ecclesiæ est, dormientes in peccatis excitare, ut surgant, & invocent Deum.* S. P. Augustinus; *Prædicatores voluntates pigras excitent, accendant frigidas, corrigant pravas, aversas convertant, repugnantes pacificent,*

Prælatus. Prædicator. *Ion. 1. 6. Ribera in hunc locum.* *S. Aug. de bono vid. cap. 18.*

11. Frenum calcari connexum, Emblematis loco inscriptionem à me recepit; REPRIMIT, ET IMPELLIT. Fæcunda plurimorum conceptuum hæc imago est. Bonus Prælatus, S. Petro Damiano teste, audaces subditos authoritatis suæ fræno reprimere, & ignavos eloquentiæ suæ calcari propellere debet. *In conventu spiritualium fratrum tunc discretionis ordo congrue servatur, si moderatio rectoris imitetur diligentiam equitis: ille siquidem calcaribus utitur ut IMPELLAT frenis, ut REPRIMAT. Stimulat equum tardius incedentem; refrænat superbè frequentia vestigia glomerantem.* Calamitates, à Deo

Prælatus. *S. Pet. Dam. l. 6. Epist. 14.* *Calamitas.*

immissæ, vitiorum licentiam refrænant,& ad virtutis progressum impellunt, Basilii Paradisi hac de re poësis lyrica est;

L' Monaldini il male
Freno à la libertà d' ama felice,
Stimulo à la virtù d' alma otiosa.

Pœnitens. Poti ò peccator ad frugem convertendus, iræ Divinæ formidine reprimitur, & misericordiæ consequendæ fiduciâ incitatur. Hoc sensu meus D.Paulus Sylvius de Magdalena pœnitente canit;

Sylv. Pianto ii.stanz. 116.

Prova in tanto nel cor glispronì, e' l freno;
Hor move il passo, e si ritira, e pensa,
Ardo il desio, mà al sequier vien meno,
Vorrebbe pur andar, mà poi ripensa;
Del caldo petto il chiaro, e bel sereno
Rumàn turbato da' l oscura, e densa
Nube di quella tema, che sospesa
Rendo, timida voglia ad alta impresa.
La sprona alto desio, dubbio l' affrena:
L' accende amor, freddo timor l' agghiaccia;
Hor di vivace speme ella è ripiena,
Hor dal seggio del cor tema la scaccia. &c.

Femina mala. Torquatus Tassus in Armidæ, pessimæ fœminæ, machinamentis calcaria freno juncta fuisse observat.

Tass. liberat. Cant 4. stanz. 87.

Usa ogn' arte la donna, onde sia colto
Ne la sua rete alcun novello amante:
Ne con tutti, ne sempre un stesso volto
Serba: mà cangia a tempo atti, è sembiante,
Hor tien pudica il guardo in se raccolto;
Hor lo rivolge cupido, e vagante,
La sferza in quelli, il freno adopra in questi
Come lor vede in amar lenti, ò presti.

Educatio. 12. Calcar, authore meo Concanonico, D.Philippo Gallinâ, epigraphen sustinet; IGNAVOS seu, SOPITOS SUSCITAT. Vel, PLAGIS INSTRUIT. Castigatio utilis. Magistri, aut Præceptoris hæc idea est, qui discipulos suos in studiorum curriculo ad honores olim assequendos excitaturus, acerbiore ferulâ, seu calcari, propellere consuevit. Calamitas. Certè calamitates, dum pungit, excitat. *Castigasti me, & erudituis sum,* inquiebat proprio suo exemplo sapiens Hieremias. Cato Censorious dicebat; *Adversa res domant, & docent quid opus sit facto. Secunda res lætitia transversum trudere solent à rectè intelligendo & consulendo.*

Hierem 31. 18. Cato Censor.

CANALIS.

Cap. VI.

Oratio distracta. 13. Canalis, effracto foramine, non transmittit aquam, sed eam in via temerè ac prodigè effundit. Lemma; PERFORATUS EFFUNDIT. Oratio gratiæ Divinæ canalis est; hunc autem perforat distractio, omnemque perdit gratiam. Sapientissimus morum Magister, *Fili mi*, inquit, *attende ad sapientiam meam, & prudentiæ meæ inclina aurem tuam, ut custodias cogitationes.* Tum verò è SS. Patrum sententia, cogitationes custodies, si animum, ab omni evagatione liberum ac integrum seives; qui enim cogitationes custodire nescit, nec orare scit. Eruditè dixit Cassianus, & verè; *Per parum orat, quisquis illo tempore, quo genua flectuntur, orare consuevit. Nunquam orat, quisquis etiam flexis genibus evagatione cordis qualicunque distrahitur.* S.Basilius orationem vagam, & attentione vacuam, cibo comparat, qui nec sale, nec adipe, nec aromate illo conditus, nil habet saporis, canibus potius, quàm convivis apponendus.

Prov. 5. Cass. lib. 10. Collat. c. 14. S. Basil. in quæst. brev. reg. 279.

14. Canalis receptum liquorem omnem prodigè effundit, nil sibi reservans. Lemma; NIL SIBI RESERVAT. Prædicatores aut Prælatos illos hæc imago spectat, qui receptam è Sacris litteris doctrinam absque ullo suo profectu, in alios liberalissimè effundunt, docendi quàm discendi appetentiores. De his conquestus S.Bernardus; *Canales*, inquit, *hodie in Ecclesia multos habemus, conchas autem perpaucas: tantæ charitatis sunt, per quos nobis fluenta cœlestia manant, ut ante infundere, quàm infundi velint; loqui, quam audire paratiores: & prompti docere, quod didicerunt; & alius præesse gestientes, qui se ipsos regere nesciunt.*

Prædicator vanus. S. Bernard. in Cant.

CILICIUM.

Cap. V.

15. Vestis cilicina, è caprarum aut equorum pilis contexta, nudo pectori admovetur, ut aculeos suos lasciventi carni infigat, eamque probè castigatam in virtutis tramite coërceat. S. Bacchiarius; *Cilicium pro tegmine habere consuesceas, ut, cum attactu ejus, atque asperitate compungeris, semper peccatorum tuorum stimulos recorderis.* Et S. Paulinus.

Cilicium. S. Bacch. Ep. de reci. piend. lapsi. S. Paul. ad Celso.

Si modò lugentem gravis hirto tegmine saccus
Caprigenum setis dum teget & stimulat.

Proinde vestem illam, geminâ prærogativâ insignem, hoc lemmate distingues; TEGIT, ET STIMULAT. Idipsum prudens Correctot assolet, qui proximi sui defectus arcto silentio tegit, eumque ad eluendas prætertitæ vitæ noxas pro viribus extimulat. Certè Jonathas, Saulis patri suo, fatale odium, quo innocuum Davidem iniquè persequebatur, dissuasurus, campi cujusdam solitudinem, ceu locum opportunissimum, elegit, *Stabo iuxta Patrem meum in agro, &c.* Ut nimirum culpam, remotis arbitris exprobratam, occultare, simulque delinquentem efficaci verborum aculeo ad erroris pœnitudinem permovere posset.

Correctio prudens. 1. Reg. 19 3.

COMPEDES.

Cap. VII.

16. Compedes, è ferro aut funibus constructi, equorum cruribus injici solent, ut vel æquali gressu incedere assuescant, vel nc in pascuis relicti, longius abire possint. Atque adeo compedes illi equis quidem sunt impedimento, hero tamen plurimum commodi afferunt. Unde lemma; IMPEDIUNT, ET EXPEDIUNT. Videtur equidem libertas nostra à calamitatibus præpedimenta gravissima, & vix non fatalia perpeti, at re penitius considerata, deprehendes, præter illas nullum esse validius instrumentum, quo animos nostros intra virtutis ac moderationis limites coërceatur. *Proficit enim*, inquit de anima nostra S. Ambrosius, *in pressura, non interit, ita ut accedentibus tentationibus quotidie acquirat ad meritum.* P. Franciscus Ribera in in illud Nahum Prophetæ commentatos, *Æthiopia fortitudo ejus & Ægyptus* ait; *Ægyptus eam tuetur; id est, afflictiones & labores: id enim significat Misraim, quod est nomen Ægypti: afflictionibus siquidem in virtute proficit, & majores vires comparat ad vitia repellenda.*

Calamitas utilis. S. Ambr. in 2. Cor. 4.16. Fran. Ribera in Nao hum. 3.9.

17. Compedes equorum gressum difficiliorè quidè efficiunt, non tamen penitus sistunt: ut adeo Lucarinus illos hoc lemmate spectandos dederit; RETAR.

TARDANT, NON SISTUNT. Seu ut Abbati Ferro placet; IMPEDIT CURSUM, NON ITER. Ita juventus, ne pro effrenis naturæ suæ genio in quævis mala præceps ruat, nonnunquam arctiore quidem Patrisfamilias aut Præceptoris educatione cohiberi poterit; nunquam tamen adeò validè stringetur, quin interdum leges, ab ipsis præfixas, transiliat. Idipsum etiam de Legibus pœnalibus ac suppliciis publicis, quibus Princeps adversus sceleratos animadvertere solent, intelligendum est: tametsi enim homines facinorosi illorum intuitu à pristina sua vivendi ratione aliquantulùm retardentur, non tamen penitus ab illa desistunt. S. Isidorus; *Factæ sunt leges, ut earum metu humana coerceatur audacia, tutaque sit inter improbos innocentia: & in ipsis improbis, formidato supplicio, refrænetur nocendi facultas.*

Educatio. Castigatio. S. Isid. l. 2. Etymol.

18. Compedibus duæ equorum partes colligantur. Unde lemma; UTRIMQUE VINCIENDO. Lucatinus hâc imagine matrimonium repræsentat, quo, ceu firmo ligamine, uterque Sponsus constringitur. Huic metaphoræ subscribens Apostolus, nuptias ligaminis nomine comprehendit; *Alligatus es uxori? noli quærere solutionem. Solutus es ab uxore? noli quærere uxorem.* Ad idem propositum S. Ambrosius; *Quodam vir & uxor nexu inter se amatorio copulantur, & quibusdam invicem sibi habenis amoris adstricti sunt. Bona igitur vincula nuptiarum, sed tamen vincula; bonum conjugium, sed tamen à jugo tractum, & jugo mundi.*

Matrimonium. 1. Cor. 7. 27. S. Ambrof. l. 1. de Virg.

CORNU.

Cap. VII.

19. AMalthææ cornu, è Gentilium commento, omnium bonorum copiâ refertum, à D. Sigismundo Laurentio epigraphen recepit; NULLA HIC MUNERA DESUNT. Nimirum ingentes illos gratiarum acervos repræsentabat, quos S. Paulus Apostolus in anima sua mirificè accumulatos habuit. Unde testis sibimet luculentus ait; *Benedixit nos* (Divina bonitas) *in omni benedictione spirituali in cœlestibus in Christo.* Et rursus; *Secundùm divitias gratiæ ejus, quæ superabundavit in nobis.* Rectius tamen de Maria Virgine id intellexeris, quam SS. Trinitas per Angelum salutavit *gratiâ plenam.* S. Hieronymus; *Bene, inquit, plena; quia cæteris per partes præstatur: Maria verò se tota infudit plenitudo gratiæ.* Et paulò inferiùs; *In Mariam totius gratiæ plenitudo, quæ in Christo est, venit; quamvis aliter, quia etiamsi in sanctis Patribus & Prophetis gratia fuisse creditur, non tamen eatenus plena.*

S. Paulus plenus gratia. Ephes. 1. n. 3. & 7. Maria V. gratia plena. Luc. 1. 28. S. Hieron. serm. de M. V. assumpt.

20. Cervorum cornua id peculiare habent, quod certis temporibus decidant, & renascantur. Unde Emblematis loco epigraphen sustinent; DECIDUNT, ET REDEUNT. Hinc assiduam rerum vicissitudinem ac volubilitatem conjicere licet. Seneca; *Omne, quod fortuitò venit, instabile est, quò altius surrexit, vergit pronius in occasum. &c.* Lucanus;

Ipsa vices natura subit, variataque cursu
Ordinat. &c.

Horatius:

Diffugêre nives, redeunt jam gramina campis,
Arboribusque comæ.
Mutat terra vices, & decrescentia ripas
Flumina prætereunt.
Immortalia ne speres, monet annus, & almum
Quæ rapit hora diem.
Frigora mitescunt zephiris: ver proterit ætas,
Interitura simul. &c.

Vicissitudo rerum. Senec. l. de brevit. vitæ cap. 17. Lucan. ad Pison. Horat. l. 4. Carm. od. 7.

Et Plautus;

Nam in hominũ ætate multa eveniunt hujusmodi,
Capiunt voluptates, mox rursum miserias.
Iræ interveniunt, redeunt rursum in gratiam &c.

Plaut. in Amphitrione.

21. Cervi cornua hunc Emblematis loco titulum præfixum habent; DECIDUNT ET SOLIDA. Enim verò nullum regnum aut Respublica adeò firma est, quin tandem præfixo termino conquiescat ac collabatur. Exemplo suo id comprobant Respublica Romana, Monarchiæ Assyriorum, Medorum, Persarum, Græcorum, aliæque innumeræ, suo quidem ævo ad miraculum firmæ; at modò penitus prostratæ, soloque nomine superstites. Verissimè dixit Procopius; *Fortunæ commutatio res etiam destruit bene constitutas.* Et quod mireris, ad hanc regnorum evertendorum catastrophen nonnunquam unicum sufficit momentum. Seneca; *Longam moram dedit malis properantibus, qui diem dixit: hora, momentumq́, temporis evertendis imperiis suffecêre.*

Vicissitudo rerum. Procop. l. 1. de bello Van. Senec. Ep. 91.

22. Cervi cornua singulis annis unius rami incrementum capiunt. Unde lemma; ÆTATEM INDICANT. Ita è vitiorum numero facilè conjicere licet, quantas in anima nostra radices malitia egerit: nemo quippe repentè in vitiis fit summus, sed gradatim sceleri accrescit scelus, donec tandem generetur prava & inulcerata consuetudo. S. Augustinus; *Revera ad consuetudinem quodam progressu pervenit anima. Prima est quasi titillatio delectationis in corde: secunda consensio: tertia factum: quarta consuetudo. &c.* Quod si verò imaginem in meliorem partem interpretari lubeat, eam jure optimo sibi vendicat R. P. Drexelius è Societate Jesu; qui primum ingenii sui fœtum typis publicis enixus, singulis postea vitæ suæ annis novum aliquod volumen, fœcundo sanè ingenii utero, in lucem edidit; ot adeò illustrissimo librorum suorum numero annos illos adæquarit, quibus de litteratorum universitate optimè meritum se exhibuit.

Vitia. S. Aug. Hô. 45. in Mat.

23. Amaltheæ cornu variis quidem fructibus, floribusque insigne est: at hæc munera sibi sol vendicat, á quo illa omnia generantur. Unde Cornucopiæ, sub Sole depictum, hanc epigraphen à Serenissimo ac ingeniosissimo Philotheo accepit; MUNERIS OMNE TUI. Ergò quid gloriæ, quid eruditionis accessit mortalibus, quod gratiæ Divinæ haud debent? quid possidet homo, quod aut ingenio suo, aut adscribere virtuti suæ possit? *Quid enim habes,* inquit S. Paulus, *quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* Prorsus subjungit Magnus Augustinus, *talia cogitanti verissimè dicitur, dona sua coronat Deus, non merita tua: quia dicitur,* Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens à Patre luminum. *Si ergo Dei dona sunt bona merita tua, non Deus coronat merita tua, tanquam merita tua, sed tanquam dona sua.* Concinnè in rem præsentem canit Emblematis Author;

Gratia Dei. 1. Cor. 4. 7. S. Aug. de Grat. & l. arb. c. 6. Iac. 1. 17.

Sol aperit flores. Illo splendente vigescunt
Suaviter, & patulas explicuêre comas,
Sol aperit gravidat fruges, spicasque tumentes,
Et profert roseis mollia poma genis.
Muneris omne tui est, *quod pleno copia cornu*
Ventilat, auspiciis munera nata tuis.
At tu magne Deus (quid enim siluisse juvabit?)
Quod spero & placeo, muneris omne tui est.

CORO-

CORONA.

Caput VIII.

24 HEnricus III. è Poloniæ Rege in Regem Gallarum unctus, symboli loco tres coronas repræsentavit; duas quidem inferiores, veluti Poloniæ & Galliæ proprias; tertiam verò superiorem, olim in cœlo Empyreo, Deo agonetheta, obtinendã. Epigraphen addidit; MANET ULTIMA CÆLO. Innuebat videlicet, mentem suam; à majestate terrena penitus abstractam, unicè ad beatorum laureolam suspirare: alto enim pectore Princeps hic potentissimus incisa habebat illa Sapientiæ Divinæ promissa, *Accipiet regnum decoris, & diadema speciei de manu Domini*; uti & liberalissimas illas Sponsi invitantis blanditias; *Veni de Libano sponsa mea: veni de Libano: veni: coronaberis.* Læta hæc spes etiam in D. Pauli corde triumphum duxit; *Reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus judex.* S. P. Augustinus; *Non negabit justus Deus coronam debitam, cui gratiam donavit indebitam, cui autem reddet coronam debitam? utiq; meritis tuis. Sed ut reddatur tibi corona tua, Dei dona sunt merita tua.*

Spes, Contemplativus.

Sap 5.17. Cant. 4.8. 2.Tim.4.8. S.Aug. ser 17 de Divers. c.4.

25. Martinus V. Pontificum tiaras, coronas Cæsarum, Cardinalium galeros, sceptra, mitras, & gladios in mediis unius rogi flammis expressit: addito lemmate, SIC OMNIS GLORIA MUNDI. Seneca; *Gloria vanum & volatile quiddam est, auraque mobilius.* Et meus Hugo Victorinus; *Quid profuit illi inanis gloria, brevis lætitia, mundi potentia, carnis voluptas, & plena divitiæ, magna familia, & magna concupiscentia? ubi risus, ubi jocus, ubi jactantia, &c.*

Mundi bona Dignitates vanæ.

Sen Ep.113. Hug. Vict. lib. 1 de Anima.

26 Stephanus Bathorius, Rex Poloniæ, Papaverum fasciculo coronam regiam imposuit; addito lemmate; PER NON DORMIRE, id est; SOMNUM FUGAT. Significabat quippe, sicuti papaver, somno conciliando deserviens, à corona illa opprimitur; ita sibi à regni negotiis quietem ac somnum omnem adeò imminui, ut vigilantia laboriosissimâ ac penè assidua, stringatur. P. Franciscus Mendoza observat, Jacobum Patriarcham admodum opportunè vaticinatum esse, quando Judam, Israëlis sceptro ac coronâ insignitum, Leoni non absimilem dixit; *Catulus Leonis Juda.* Et paulò post; *Requiescens accubuisti ut Leo.* Enimverò *quemadmodum Leo est symbolum vigilantiæ; ita oportebat, ut Judas, ejusque posteri, principes futuri, parùm somno, multum vigiliæ indulgerent.* Referente Ariano, dicere solebat Alexander Magnus ad suos Milites, *Plus vigilare, quàm vos me certo scio; ut ipsi quietos somnos capere possitis.* Caligula coronam sibi fabricari fecit, in qua erant sol, luna, & stellæ depictæ, *ut sibi sive noctu, sive interdiu perpetuo vigilandum recordaretur*; ut refert Pierius Valerianus;

Vigilantia Principis.

Fran Men in 4. Reg c. 3 n.1 adv. famuel dormiebat. Arian l. 8. Pier. Valer. lib. 44.

27. Joannes Ferrus coronæ subscripsit; VICTORI DEBITA. seu HOSTE DEVICTO. Honores enim, ac virtutum præmia non quidem magnis natalibus, sed grandibus meritis debentur. Idipsum Cosmus, Magnus Dux Hetruriæ, significabat, quando coronam, Aquilæ rostro è cœlis delatam, hoc lemmate insignivit; JUPITER MERENTIBUS OFFERT. S. Gregorius Papa; *Summa non summo ordini debentur, sed summo labori. Nam & Doctor egregius non dixit; Unusquisque mercedem accipiet juxta suam dignitatem, sed secundum laborem.* Cæterùm symbolo illo simpliciter demonstrari potest, sua semper meritis deberi præmia. Rex Theodoricus; *Tribuenda est justis laboribus compensatio præmiorum, quia exprobrata militia creditur, quæ irremunerata transitur. Athletam populis palma designat esse victorem. Sudores bellicos civica corona testatur, &c.*

Honores debentur meritis.

Præmiũ debetur labori.

S.Greg in l. Reg c 9. n. 21. Theod. apud Cassiod l. 2. Ep. 28.

28. Didacus Saävedra, Magnatum infelicitatem repræsentaturus, coronam regiam figuravit, quæ artificiosissimè elaborata, spinis undique plena erat; addito lemmate; FALLAX BONUM. In rem præsentem dicebat Adrianus IV. *Nihil ponderosius sollicitudine omnium Ecclesiarum, quæ incumbit Pontifici; tantaque moles, ut robustissimos premeret, teneret, comminueret humeros.* Demetrius, cùm ad regnum vocaretur, Seneca referente respondit; *Ego verò me ad istud inextricabile pondus non alligo, nec in illam facem rerum hunc expeditum hominẽ demitto. Quid ad me defers populorum omnium mala? &c.* Seneca;

Felicitas regia misera.

Adrian IV apud Io Sarisb. lib. 8 de Nug. Curia c. 23. Senec l. 7. de Benef. c 9 Senec in Agamemnone Act. 1.

O regnorum magnis FALLAX
Fortuna BONIS, in præcipiti,
Dubioque nimis excelsa locas,
Nunquam placidam sceptra quietem,
Certumvè sui tenuère diem,
Alia ex aliis cura fatigat,
Vexatque animos nova tempestas &c.

Et Urbanus VIII.

Urban VIII ode in adulationẽ.

Non semper extra quod radiat jubar
Splendescit intra: respicimus nigras
In sole (quis credat?) retectas
Arte tua Galilee, labes.
Sceptri coruscat gloria regii
Ornata gemmis turba satellitum
Hinc inde procedit, colentes
Officii comites sequuntur.
At si recludas intima, videres
Ut sæpè curis gaudia suspicax
Mens ista perturbet, Promethei
Haud aliter laniat cor ales.

29. Nonnemo ad Christum patientem alludens, coronam spineam, arundini decussatim impleaam, depinxit; cum lemmate, VICTO SÆCULO. Quamvis Emblematis naturam imitetur, in ea tamen per coronam spineam triumphus ac victoria illa significatur, quam Servator noster è gemino Mundi ac Tartari hoste, per suam passionem devicto, felicissimè retulit. Opportunè S. Germanus Patriarcha Constantinopolitanus; *Purpura illa & corona ex spinis plexa ante crucem, confirmabat victoriam dicentis; Confidite, ego vici mundum, mundique Principem.* Et S. Athanasius; *Miraculum novum & incredibile, & magna sine dubio victoria insigne: quem per ludibrium, subsannationemque pulsabant, ei triũphalia addiderunt ornamenta, coccineam chlamidẽ, & coronam spineam. Ea de causa hoc genere vestimenti indutus ad mortem processit, ut ostenderet victoriam de morte, non temerè, sed pro nostra salute paratam esse.*

Passio Christi.

S Germ. orat. in sepult. Christi. S. Athan. ser. de Pass. & Cruce.

30 Coronæ regiæ inscriptionem, ni fallor, opportunam subjungo HONOS. ET ONUS. Suffragante enim experientia, Majestas terrena tantundem oneris & molestiæ, quantum splendoris & admirationis confert. S. Joannes Chrysostomus; *Non ita corona caput circumdat, sicut animam sollicitudo: nec in satellitum catervam, sed in molestiarum multitudinem spectes. Felicitas enim*, asserente Sinesio, *onus quoddam videtur plumbo gravius. Enim ergo subvertit ac deprimit, quid humeris imposueris.* Compendio S. Gregorius Papa; *Quantò quis hic altius erigitur, tantò curis gravioribus oneratur: eisque ipsis populis mente & cogitatione supponitur, quibus super ponitur dignitate.*

Honor onerosus.

S. Io Chrys Hom. 66. ad Popul. Sinef Ora de Regno. S Greg. l. 17. Mor. c. 17.

31. Pretiosa corona regia, supra incudem propè ustrinã inter malleos & limas figurata, epigraphen

àjme

Martyrium. à me recepit, PER FERRUM, ET IGNES. Ita omninò Martyrii & beatitudinis coronæ nonnisi inter calamitates & vulnera ubi occurrit. Isaacus Patriarcha *per ferrum & ignes* transiit, quando ab Abrahamo montem conscendere jussus, *portabat in manibus ignem & gladium*. Eandem gloriæ consequendæ methodum observatam habuere S. Laurentius, S. Vincentius, S. Marcianus I. Tortonæ Episcopus, aliique innumeri. Optimè dixit S. Ambrosius; *Tolle Martyrum certamina, tulisti coronas; Tolle cruciatus, tulisti beatitudinem*.

Beatitudo. Gen. 22. 6. S. Ambr. l. 4 in Luc.

32. Ad solennem D. Caroli apotheosin, Mediolani celebratam, gentilitia Borromæorum corona aurea Emblematis loco affixa cernebatur, cum lemmate; REGNI DECORA POTENTIS. Sicuti enim corona tosigne capitis reg i decus est, ita grandis ille sanctus, ceu cliens fidelissimus, Regi suo Catholico, vastisque ejus segnis singulare ornamentum attulit. Cæterum Emblema hoc Sacræ Scripturæ authoritate nititur: nam quatuor epomidis Pontificii colores, in quibus quatuor elementa figurabantur, uti & mala punica, quæ è tunicæ limbo omnia mundi regna significabant, totum suum ornatum unicè ab aurea Sacerdotis tiaria desumpsère, in qua litteris expressum, *Sanctum Domino*. Salomon illam Sacerdotis Hebræi vestem his omninò verbis explicans, ait; *In veste enim poderis, quam habebat, totus erat orbis terrarum & magnificentia tua in diademate capitis illius sculpta erat*. Cæterum Corona illa etiam Principem significabat, qui suâ prudentiâ regnum ornat & conservat, sicuti vitiis ac imprudentiâ destruit, dedecoratque. S. Ambrosius in Apologia Davidis ait; *Regum lapsus pœna populorum est: sicuti enim eorum virtute servamur, ita etiam errore periclitamur*.

Sancti ornant regna. Sap. 18. 24. Princeps. S. Amb. in Apol. Dav.

33. Dominicus Gambertus coronam auream, mensæ cuidam innixam, figuravit; quæ irrito ventorum conatu undique incursata, proprio suo pondere secura persistit. Cnomam ex Ovidio motuatam subjunxit; SUO PONDERE TUTA. Ita omninò sapientia, prudentia, & virtus, ceu totidem Principum coronæ, securitatem adeò firmam subministrant, ut nullâ exteriore violentiâ unquam everti queant. Unde Salomon Deum rogavit; *Da mihi sapientiam & intelligentiam, ut ingrediar & egrediar coram populo tuo*. Quòd autem virtus & pietas principium sint stabilimenta regnorum, nec ipsos etiam Gentiles latuit. Cicero ait; *Romanos non calliditate aut robore, sed pietate & religione omnes gentes, nationesque superasse*. Et Aristoteles; *Deos promptiores in eos, qui maximè eos colunt, & ita promovere & conservare eorum principatus*.

Princeps prudens & pius. 2. Paral. 1. 10. Cicer. Orat. de Arusp. Resp. Arist. lib. Politic.

34. Coronæ civicæ, murales, triumphales, aliæque similes, iis duntaxat in præmium cessere, qui meritis aut prævio aliquo facinore insignes fuerant. Ut adeò illarum quævis hanc sibi epigraphen vendicet; VIRTUTE PRÆVIA. Verbis ex Ecclesiastico Dedicationis Hymno mutuatis;

Virtute namque prævia
Mortalis illuc ducitur.

Æternæ gloria, coronæ nomine significari solita, iis eos tantum ab agonothetâ Deo confertur, qui illam ob iodefessos ac virtuosos suos labores præmii & mercedis loco sibi vendicant. Dilucidè S. Jacobus; *Beatus vir, qui suffert tentationem quoniam cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ*. Et prior illo Vates Regius, ad Deum conversus, dixit; *Gloria virtutis eorum tu es*. In hunc locum S. Bernardus; *Virtus gradus ad gloriam, virtus mater gloriæ est*.

Gloria Cœlestis. Jacob. 1. 12. Psal. 88. 18. S. Bern.

35. P. Eustachius Venator, Augustinianus Excal. *Mundi symbol. Picinelli & Aug. Erath. Tom. II.*

ceatus, coronam figuravit, quæ soli asino aut bubalo, non verò equis, canibus, aliisque præstantibus nobilissimis animalibus imposita, epigraphen monstrabat; NON PER QUESTO E'L PIU' DEGNO. Id est, NON EST PRÆSTANTIOR INDE. Hominem idiotam hoc Emblema spectat, qui aliorum virtute, doctrinâ, & meritis longè inferior, dignitatem quandam est assecutus. Atque adeò meus Emblematis erat, neminem è dignitate acceptâ p. estantiorem evadere, sed in pristina indignitatis suæ conditione illa perdurare, ut semper ad gradū illum superiorem non quidem propriis meritis, sed solâ eligentium partialitate sublevatus dici possit. Similem mitellam olim jam Roma viderat, quando Prætoris munus in Vatinium, hominem nauci, collatum est neglecto M. Portio Catone, viro incomparabili & virtutibus omnibus conspicuo: uti prolixè conqueruntur Seneca, Plutarchus, & Valerius Maximus. Quare tametsi Vatinius illa rejectâ Catonis dignitate gauderet, non periode tamen Catone digniorem se probaverat. Hoc loco minimè prætereundum duxi illud præsectis Emblematis satis conforme Dionysii Carthosiani axioma; *Rector illiteratus ritè vocatur ASINUS CORONATUS*.

Dignitas non dignificat indignum. Val. Max. lib. 7. cap. 5. Dion. Carth. in cap. 1. Proverb.

36. Coronam lemmate, ni fallor, opportuno legendam propones; CURSU COMPLETO. Merces enim beata, coronæ nomine vocari solita, in eos duntaxat confertur, qui vitæ suæ metam inter virtutis ac meritorum decursum attigerint. Hanc Emblematis metam dulcidè olim prævidit S. Paulus Apostolus; *Bonum certamen certavi, cursum consummavi, &c. ideoque reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die*. Opportunè S. Ambrosius; *Paulus dicit, in illa die coronam sibi esse reddendam, tu hic tibi ut reddatur insistis simplo ergò certaminis tui diem*.

Beatitudo. 2. Tim. 4. 8. S. Ambr. in Ps. 36.

CUCURBITULA.

Cap. IX.

37. Bargalius cucurbitulas, sanguini eliciendo accommodatas, hoc lemmate insignivit; EDUCUNT PESSIMUM. Justi ac prudentis Principis hoc ectypon dixeris, qui diversis exilii aut mortis suppliciis homines sceleratos à bonorum commercio separat. S. Hieronymus à Lipsio citatus, ait; *Emendandi, corrigendique per pœnas bonus Princeps semper habet finem, secandæ putridæ carnes, & scabiosum animal à caulis ovium repellendum, ne tota domus massa, corpus, & pecora, ardeat, corrumpatur, putrescat, intereat*.

Princeps justus. Lips. lib. de una Relig.

38. Cucurbitulæ epigraphen subjunctam habens; RESOLVUNT, DUM ATTRAHUNT. Ea dem Consiliatorum, Procuratorum, ac Judicum quorundam astitio doles, qui lites cum damnorum dirimunt ac resolvunt, quando manus clientum senserint onustas muneribus. Eandem tamen iconem in sensu meliore de Magnis Dei servis, S. Catharinâ Senensi, & S. Francisco Xaverio interpretari licet, qui putridam ac cruentam saniem propriis labiis è fistulosis ægrotorum ulceribus suxerunt, illosq; inde vel sanitati restituerunt, vel saltem nativum suum horrorem, è fœdâ illâ tabe generari solitum, superârunt. De S. Francisco Xaverio, magno illo orbis Christiani Thaumaturgo, testatur Franciscus Remondus, quòd io Nosocomio Veneto ad ægrotum, lue venerea contaminatum, invisens, fœtidum putorem omnem ex ulcerosâ ipsius fistula generoso ore exsuxerit, simulque miserum contagione suâ liberârit. *Xaverius*, inquit, *Monocerote virginum amatore, virgo ipse valetior, nō cornu (nullum habet) ferire nobilis, sed animalibus la-* bris

Judex avarus. S. Francis cus Xaverius. Franc. Remond Orat. XVI.

bris immissis, quidquid noxium est, eduxit. Quantum verò nativam nauseam, è Xaverii pectore depulsam, attinet, testem se offert idem Reinoudus; *Hoc inter epulas Francisce cum Xaverio singulare certamen, quo sensu reluctante, ita se fregit, ut optabile dissidium fuerit, quod ferendo victoriæ impersonaturæ vires erigeret, quâ aliquamdiu detrectando corruissent.* Qui plura desideraveris, prolixos hâc de re consulas P. Horatium Tursellinum, & Abbatem Cettanom.

Horat. Tursel. l. 3. c. 4. vita Xaverii l. 2. de Indiarum Apost.

39. Simon Biraglius cucurbitulam hoc lemmate Gallico legendam proposuit; DE MAL ME PAISTS. id est; ALOR NOXIO. Haud aliter obscœnus peccator solâ libidinis ac carnis spurcitie delectatur. Portò homo sceleratus nunquã majore gaudio diffluit, quàm dum alienis facultatibus diripiendis, hosti ulciscendo, innocentibus ac justis deprimẽdis, &, ut compendio dicam, aliorum sanguini hauriendo, dat operam. Apposité Antonius Riccardus; *Cucurbitula medica, vas vitreum, quo utũtur ad extrahendum sanguinem putrefactum, cum titulo, ALOR NOXIO: significat, hominem nequam, nonnisi quod improbum est, quærere & continere.* Plutarchus symbolum illud animi maligni proprium asserit, qui res quasvis vitiosas, in suo proximo deprehensas, quantocius ad se trahit; *Quemadmodum cucurbitulæ medicabiles deterrimum sanguinem ex corpore eliciunt; sic tu pessima quæque tuorum in te congeris &c.* Inter cætera Principum opprobria Petrus Matthæus etiã hoc recensuit; Principum avidorum aures maledictis potius quàm laudibus patent; & plerumq;, cucurbitularum more, sanguine nonnisi vitioso replentur.

Peccator. — *Ant. Ricc. Comment. Symb.* — *Plut. de Tranquill. animo.* — *Pet. Matth. Hist. de Prid. Noreat. l. 3.*

F I B U L A.

Cap. X.

40. FIbulæ, mutuò iunexæ, cingulis colligendis deserviunt. Unde lemma; DISTANTIA JUNGUNT. vel si in singulari lubeat; DISTANTIA JUNGIT. Eorum hæc idea est, qui principes, natalibus diversos, amicitiæ vinculo jungunt. Hoc encomiu insignem se exhibuit meus Concanonicus S. Alipius Episcupus, de quo Canonicorum Regularium Officia in hæc verba testantur; *Hic Hierosolymã peregre profectus, Beatum Hieronymum visitando, Christiani orbis lumina Hieronymum & Augustinum sanctâ necessitudine primus junxit.* Nec aliter sancta Fides nostrum hemisphærium cum extremis Indorum & Persarum populis conjungit. Amor insuper supremam Alexandri Macedonis Majestatem cum infimo quodam Persarum mãcipio conjonxit. Quid, quòd idem amor naturam Divinam & humanam, infinitis dissitas intervallis, in unica Servatoris nostri persona, nexu penitus prodigioso arctissimè copulãrit; P. Joannes Sylveria illud S. Matthæi arcanum interpretatus *Quod in ea natum est, de Spiritu Sancto est*, ait; *Hæc actio*, id est, hæc assistentia Spiritûs sancti, qui totus est amor, *ordinata est ad unionem naturæ humanæ cum Divina, distinctorum autem unio non tam potentia & scientia, quàm vi amoris perficitur.* De amore ait Magnus Augustin. *Nihil nocet corporis separatio, ubi est animorum vera & sincera conjunctio. Charitas enim ipsa vera est, quæ corporaliter separatos consuevit spiritualiter copulare atque conjungere.*

Amicitia. — *Offic. Can. Reg. 16. Aug.* — *Fides.* — *Amor.* — *Matt. 1. 20. P. Io. Sylv. l. 1 in Ev. c. 3. q. 14.* — *S. Aug. serm. 42. de Temp. circa init.*

FLABELLUM. Cap. XI.

41. FLabellum, importunis & infestis muscis abigendis deserviens, epigraphen sustinet; PROCACES PELLIT. Hæc ipsa Spiritûs sancti in animas nostras est beneficentia, à quibus omnes obscœnas & vitiosas cogitationes, ceu muscas importunissimas, depellit. Unde S. Ecclesia, eidẽ supplex canit;

Spiritus S.

Illumina cor hominum,
Absterge sordes mentium.

Preces non absimiles etiam ad Æterni Patris Verbum ab eâdem Ecclesia diriguntur;

Aufer tenebras mentium,
Fuga catervas dæmonum,
Expelle somnolentiam &c.

Cæterùm etiam mortis memoria flagelli vicem subit, quo omnes animæ nostræ cupiditates ac tentationes, ceu totidem obscœnæ ac intolerabiles muscæ, procul arceantur. Testem habeto S. Isidorum, quãndo ad Servatorem conversus ait; *Assidua memoria mortis prodest. Domine IESU Christe, ad deprimenda carnalia desideria & ad abigendas tentationes varias & diversas, quæ separant animam à te.*

Mortis meditatio. — *S. Isid. lib. 3. de Morte.*

42. Flabellum, adversus æstivos ardores usurpari solitum, epigraphen tenet; TEMPERAT ÆSTUM. vel, UT MINUAT ÆSTUM. Utramque illam submonstrat Bernardinus Balduinus hoc Epigrammate;

Spiritus S. — *Balduin. in lib. Lusus.*

Vivit frigoribus nimios qui temperat æstus;
Æstus diminuunt mota flabella graves,
Utile solstitiis quis non emit ære flabellum,
Cujus ope adducto frigore, vita manet?

Spiritûs sancti hæc idea est, cujus beneficio exæstuans concupiscentiæ nostræ ardor defervescit; ut adeò à S. Ecclesia jure optimo cognominetur, *In labore requies, in æstu temperies.* S. Petrus Damianus; *Spiritus, qui ex Deo est, quas replet mentes, ad cœlestia provocat, & expulso torporis & negligentiæ frigore ad amorem Divinum inflammat; petulantia CARNIS DESIDERIA REPRIMIT, & liberum cor ab omni terrena delectatione suspendit.*

S. Pet. Dam. serm. 11.

43. Flabellum, ex unâ in alteram partem agitatum, opportunam æstuanti corpori temperiem conciliat. Unde lemma; ALTERNANDO RECREAT. Hinc conjice, quantam è rerum varietate voluptatem capiamus. Cassiodorus; *Nemo dubitet, homines sua varietate recreari; quia in continuatione rerum, magnum mentibus constat esse fastidium. Dulcedo mellis, si assidue sumatur, horrescit; serena ipsa, quamvis magnopere desiderentur, jugiter adepta sordescunt.* Et Petronius arbiter

Varietas. — *Cassiod. lib. 7. Epist.*

Non uno contenta valet natura tenore,
Sed permutatas gaudet habere vices;
Taurus amat gramen mutatum carpere valle.
Et fera mutatis sustinet ora cibis,

F L A G R U M.

Cap. XII.

44. IOannes Fettus Abbas flagrum hoc lemmate loquens introduxit; PER AMORE, E PIETA' CORREGGO I FALLI. Id est; AMORE ET PIETATE CULPAS ELUO. Opportunissimum enim illud carnis macerandæ instrumentum à Pœnitentibus adhibetur, cùm ad eluendas præteritæ vitæ noxas, tum ad amoris Divini, ac pietatis Christianæ ardorem testificandum S. Petrus Damianus, *Optimè pœnitet, qui, dum carnẽ verberibus mactat, lucrũ, quod delectatione carnis omiserat, afflictionibus recompensat: & salubrẽ illi nunc amaritudinẽ ingerit, cujus olim noxiâ delectatione peccavit.* Qui verò omnia voluntariæ hujus castigationis cõmoda sub unum aspectum collocata desideras, diserta illa S. Cypriani verba legas velim; *Disciplina custos spei, & retinaculum fidei, dux itineris salutaris, ac nutrimentũ bonæ indolis, magistra virtutis, facit in Christo manere, ac jugiter in Deo vivere, ad promissa cœlestia, & Divina præmia pervenire. Hanc & sectari salubre est, & adversari ac negligere lethale.* Meritò itaque plenus

Pœnitens. — *S. Pet. Dam. Tom. 1 Ep. 8.* — *S. Cyp. l. de Discipl. & Habit. Virg.* — *Castitas.*

Castigatio.

plenus pietate dici poterit ille, qui flagri ac vitæ castigatæ beneficio ad virtutis semitam deducitur. Nec minus etiam amore versus virtutem ac Deum plenus dici promeretur, si flagro illo, ceu occa aut aratro, carnem suam studiosè colat. Cæterum etiam Pater aut Herus, flagro ad filios ac subditos coërcendos utens, suum versus illos amorem ac pietatem judicio luculento probat. E Salomonis sententia; *Qui parcit virga, odit filium suum: qui autem diligit illum, instanter erudit*, seu, ut alii vertunt, *adhibet ei castigationem* Hugo Victorinus testatur, *Disciplinam malorum desideriorum esse carcerem, frenum lasciviæ, elationis jugum; domare intemperantiam, levitatem constringere, incompositos animi motus suffocare.*

Prov. 13. 24

Hug. Vict. Inst. Monast. ad Novit. cap 10.

43. Flagrum, crebris suis ictibus carnem macerans, animamque eluens, epigraphen reddit; EXPIAT DUM MACERAT. Hæc ipsa Pœnitentiæ effecta sunt. S. Cæsarius Arelatensis; *Per dura crucis exercitia decepta dudum carnis gaudia puniuntur; ac sic mortificatione præsenti futura mortis sententia prævenitur.*

Pœnitentia.

S. Cæs. Arel. Hom. 1.

49. Flagellum [Asceticis Disciplina] extremâ suâ parte ferreis aliquot stellulis armatum, ab Academico Circumspecto epigraphen retulit. CRUORE NOTABILIS IPSO. Flagellum illud hoc symbolo significaverim, quo Carolus V. Imperator piâ & assiduâ tyrannide in carnem suam desævit, quod postea, sanguine undique perfusum, Philippus II. jure veluti hæreditario, instar cimelii pretiosissimi, Philippo III. consignavit, idque hodie etiamnum inter optimos religiosissimæ & augustissimæ domûs Austriacæ thesauros asservatur. Sancti Martyres, proprio conspersi sanguine, sese omnium oculis conspicuos exhibent. Denique S. Ecclesia, tametsi alíis ornamentis omnibus spoliata, immensam gloriam è pretioso vulnerati Servatoris cruore habebit superstitem. S. Ambrosius; *Sanguis Christi purpura est, qui inficit Sanctorum animas, non solùm colore resplendens, sed etiam potestate, quia Reges facit, & meliores Reges, quibus regnum donet æternum. Meritoque ad tantum Ecclesiæ decorem, cui Christi sanguis erubescat, Spiritus Sanctus inclamat, quàm pulchra, & suavis es charitas in deliciis tuis.*

Martyriũ

S. Ecclesia

S. Ambr. in Psalm. Orat. 17.

FRENUM LUPATUM.

Cap. XIII.

47. FRena ac lupata equos eâ conditione moderantur, ut illos non quidem proprio suo arbitrio, sed solius equitis, ceu primarii directoris, nutu ac voluntate gubernent: neque enim freno majorem quam instrumenti vicem subire licet. Unde lemma; DIRIGIT, UT DIRIGITUR. Ita prudens ac fidelis Minister in subditis gubernandis nunquam propriâ suâ voluntate, sed solius Principis Imperio, nititur. Hæc operandi forma in Filio Dei cumprimis eminuit, qui omnia sua facta ad Patris æterni voluntatem ac providentiam studiosissimè exegit, unde testis sibimet luculentus, dixit; *Opera, quæ ego facio in nomine Patris mei* (id est, interprete P. Francisco Maldonato, *Patris decreto, authoritate, voluntate*) *hæc testimonium perhibent de me.* Hanc Filii Divini obedientiam cum Adami inobedientia comparans Magnus Augustinus, ait; *Sicut obedientia secundi hominis eò est prædicabilior, quò factus est obediens usque ad mortem; ita inobedientia primi hominis eò detestabilior, quò factus est inobediens usque ad mortem.*

Minister fidelis.

Ioan. 10. 25

S. Aug. l. 14. de Civ. c. 15.

48. Ut equus præfixam metam directo gressu assequatur, non sufficit, illi ut os frenum immitti, nisi insuper Equitis manu in omnem partem, prout necessum fuerit, aptè flectatur. Proinde hanc freno epigraphen subdidi; DIRIGIT, SI DIRIGATUR. Ita omninò voluntas nostra proprios suos affectus intra virtutis tramitem coërcere non potest, nisi prævenientis ac excitantis gratiæ auxilio gubernata. Plutarchus eâdem metaphorâ demonstrat, auditores tantundem ab eloquentia in omnem partem pro Oratoris arbitrio flecti, quantum illa prudentiæ ac rationis imperio manuducta fuerit. *Ut non satis est clavus, neq; frenum, nisi adsit, qui arte moderetur. Ita non sufficit eloquentia ad moderandum populum, nisi accesserit sermonis moderatrix ratio.*

Volũntas

Eloquentia.

Plutarch. in Moral.

49. Frenum, equorum ferociæ edomandæ deserviens, à Joanne Ferro epigraphen cepit, COHIBET. seu ut ego capitulo inscripsi, DOMABIT EFFRENES. Hæ inscriptiones plurimorum conceptuum sunt feraces. David interrogatus, *In quo corrigit adolescentior viam suam?* respondit; *In custodiendo sermones tuos.* Atque adeo juventus, instar procacis equi, validò legis Divinæ freno coërcetur. In hoc argumentum Agellius; *Nihil est efficacius ad cohibendas adolescentum cupiditates, quam divina assidua legis meditatio, quo & ducis officio fungitur, & instar frenorum exultantes ætatis impetus COHIBET.* Deus etiam inferni terrore effrenem hominum licentiam reprimit. *Nam*, Chrysostomo asserente, *Malitiam rescindens, & terrore tanquam freno quodam, tuum ad deteriora impetum compescens, nihil non agit ac molitur, ut tum per blanda ac levia, tum per molesta ac gravia, tuum ad res terrestres motum reprimat, & ad se traductum à scelere abducat.* Calamitas quoque frenum injicit, ne nimiâ genio nostro indulgentiâ in obvia quævis vitia proruamus. Anastasius Nycenus, *Propterea*, inquit, *tentationes, & afflictiones, & multi rerum casus eveniunt, ut frena innumerabilia circumponantur animæ, quæ facilè extollitur in superbiam.* Et Justus Lipsius; *O quam utile multis frenum & coërctio morbi? Nam reverà, sicut Athenienses de pace nunnisi arctati cogitabant, prisci Oratoris dicto, ita plerique nostrûm vix de Deo, nisi afflicti.* S. Ambrosius jejunium freno non absimile dicit, quo humanæ naturæ luxuries coërcetur. *Infrenant etiam teneram ætatem jejunia, & parsimonia, ubi retinaculis quibusdam indomitas cohibeat cupiditates.* Ad idem propositum præclarè Magnus Augustinus; *Sicut equis frena sunt imponenda, ita corpora nostra jejuniis, vigiliis, & orationibus sunt infrenanda; nam quemadmodum auriga, si frena laxaverit, per præcipitia ducuntur: ita & anima nostra cum ipso corpore, si ei frenum non imposuerimus, ad inferni præcipitia delabitur.* Et S. Nilus; *Equus bene frenatus, corpus inediâ domitum. Ut enim ille freno cedit, & equitis paret imperio, sic corpus fame, vigiliâque subactum, rationis obtemperat voluntati, nec cupiditatis impetu lasciviens reluctatur.*

Ps. 118. 9.

Lex Divina.

Juventus

Agell. in bunc loca

Infernus.

S. Io. Chrys. in Ep. ad Rom. 9.

Tribulatio.

Anast. Nycæn. quæst. in Script.

Lips. Centur. 1. ad Belg. Ep. 16

Jejunium

S. Ambr. l. 3. de Virginit.

S. Aug. l. de Salut. doc. cap. 5.

S. Nil. Orat. de Gula.

50. Frenum cum lupato, à Stravedra epigraphen recepit; REGIT, ET CORRIGIT. Idipsum lege & authoritate suâ Princeps assolet. Discretè Cajetanus; *Nullum majus frenum, nulla efficacior ratio componendi gestus, motus, verba, actionesque hominis, quàm ambulare ante faciem Principis.* Potiò etiam Judicii extremi memoria regit & corrigit. *Sicut enim*, inquit S. Chrysostomus, *qui Dei obliviscitur, tanquam freno abjecto in præcipitium defertur, ita quem continuus hic percellit timor, modestè vivendi viam ingreditur.*

Princeps.

Cajetan. in Genes. 17. 1.

Judicium extremũ.

S. Chrys. Hom. 28. in Ioan.

51. Freno dexterè utaris oportet ad regendum ac corrigendum equum, non ad subvertendum. Illum enim, tametsi mansuetissimum, si freno nimium hoc illucque contorqueas, ac plus justo exagites, efficies

Tributū. ut ſubſultet, ut calcibus feriat, aut ſeſſori penitus ſuccumbat. Unde lemma; PERNITIOSUM, SI NIMIUM. Ita omninò tributum (quod inventum eſt in remedium, ne populus præ nimia libertate reddatur inſolens & refractarius, ſed in officio contineatur) ſi limites excedat, ſi ſupra facultatum vires exigatur, cedet in malum & perniciem, excitabitque populos ad motus ac ſeditiones. Inter illuſtriora Davidis facinora recenſet Sacrum Oraculum, quòd *tulit David frenum tributi de manu Philiſtiim*; redemit quippe Regum optimus ſubditos ſuos à probroſa & terribili iſtâ oppreſſione. *Tributum enim*, interprete Abulenſi, *vocatur frenum, quia ſicut frenum eſt, quo tenetur jumentum, & cogitur ad diverſa, ita populus cogitur ab eo, cui tributum præſtatur*. Ex Philonis ſententia, *Qui plura tributa conatur imponere ſubditis, non facit officium Principis, ſed avari & pugnantis cum naturæ legibus.* Alexander Magnus in magnam ex continuis bellis penuriam redactus, illis tamen, qui ſuadebant populos emungere, noviſque tributis miſeros ornare, cum ſtomacho reſpondit *Olitorem odi, qui herbas radicitus exſcindit*; uti refert Eraſmus Roderodamus.

2. Reg 8.1.

Abul in c. 8. 2. Reg q. 3.

Philo in lib. de creat. Princip.

Eraſm. Rot. Adag. 3.

HARPAGIUM.

Cap. XVI.

52. CErtum harpagii genus eſt, quod, vacui evitandi causâ, tamdiu nec minimam aquæ guttulam per inferiora ſua foramina deſtillat, donec è ſuperiore parte locus aperiatur ingreſſuro aëri. Unde Abbas Ferrus harpagio diſtillanti ſubſcripſit; ACCEPTO SPIRITU. Ita ſancti Apoſtoli, ſapientiæ donis à Spiritu ſancto acceptis, orbem univerſū cœleſti ſuâ doctrinâ irrigârunt. Opportunè meus Concanonicus S. Proſper; *Montes ſunt Prophetæ, Montes Apoſtoli, montes omnes Prædicatores veritatis. Montes iſti, quidquid de convallibus ſuis aquarum fundunt, quidquid vocum de medio dant petrarum, DESUPER ACCEPERUNT, & divina gratia ſunt rigati, ut & aquis, & vocibus abundarent, quibus & ſitientes implerent, & audientes delectarent.* Idipſum innuere volebat S. Paulus his omninò verbis; *Ego enim ACCEPI à Domino, QUOD & TRADIDI VOBIS.* Hunc locum interpretatus S. Bernardus, *Magiſter gentium*, inquit, *ACCEPIT à Domino, QUOD & TRADIDIT nobis.*

Apoſtoli & Prædicatores.

S. Proſp. in pſ.

1. Cor. 11.

S. Bern. ſer.

53. Harpagium tantundem aquarum diſtillat, quantum aëris è ſuperiore parte acceperit. Unde D. Areſius harpagio, guttatim irrorāti, ſubſcripſit. ATTRAXI SPIRITUM. Verbis è Pſalmo mutuatis; *Os meum aperui, & attraxi ſpiritum.* S. Mariæ Magdalenæ honorem hoc Emblema ſpectabat, quæ Spiritu ſancto intra ipſius animam afflante, lachrymarum rorem uberrimum profudit. S. Gregorius Nyſſenus, *Aquā ad aſpergendū non ex alienis rivulis, ſed in nobis ipſis ſcaturientem Deus largitur, ſive oculorū fontem quis dicat, ſive purū cordis conſciētiam.* Et opportunè quidem lachrymarum donum unicè à Spiritus ſancti beneficentia ſcaturire dicitur; quippe quod S. Anſelmus à ſolo Deo anxiè impetrare ſtuduit, nobiſq. hanc precandi formulam præivit; *Rogo te bone IESU per illas pretioſiſſimas lachrymas tuas, & per omnes miſerationes tuas, quibus miſerabiliter nobis perditis ſubvenire dignatus es, da mihi gratiam lachrymarū, quā multum deſiderat & appetit anima mea: quia ſine dono tuo non poſſum habere eā. ſed PER SPIRITUM ſanctum tuum, qui dura cordis peccatorum mollit, & AD FLETUM COMPUNGIT.*

Pſ. 118. Magdalena.

S. Greg. Nyſ. l. de Orat. Dom. Lachrymæ.

S. Anſelm. Alloq. Cœleſt. c. 9.



Prædicatores. S. Greg. lib. 30. mor. S. Basil. lib. de spir. sanct.

54. HArpagii vertice ad aërem recipiendum aperto, quantocyus copiosa aqua per inferiora foramina defluit. Unde lemma. MODO SPIRITUS ADSIT. Haud aliter Prædicator sanctæ Ecclesiæ aream nonnisi Spiritu sancto plenus fœcundare potest. S. Gregorius Papa; *Nemo docenti homini tribuat, quod ex ore docentis intelligit, quia nisi intus sit, qui doceat, Doctoris lingua exterius in vanum laborat.* Et S. Basilius, *Licet sit sermonis ampla supellex, mens profunda, & eloquentia, & intelligentia: si non adsit spiritus, qui vim suppeditet, otiosa sunt omnia.* Mirifice in hoc argumentum Siracides de vero sapiente philosophatus, ait; Deus *Spiritu intelligentiæ replebit illum*, sed quid? *& ipse tanquam imbres mittet eloquia sapientiæ suæ.*

Eccles. 39. 8.

Magdalena. S. Pet. Chrys. serm. 93.

55. Maria Magdalena, deformem ac squalidum animæ suæ vultum assiduo lacrymarum imbre eluens, à Joanne Ferro Abbate harpagio non absimilis dicitur, addito lemmate; DILUIT ORA LIQUOR. Sicut enim defluentes guttulæ harpagii labium expurgant, ita illa omnem inveteratum animæ squalorem jugi suo planctu abstersit. De hâc S. Petrus Chrysologus. *In peccatricis caput purgandis criminibus resudabat unda, ut suo fonte mulier in novam baptisma suorum dilueret illuviem peccatorum. Et capillis capitis sui tergebat, ut juxta Psalmistam, verticem capilli, ex quo ambulaverat in delictis suis, in sanctitatem tali verteret servitute.*

Docere. Corn. à Lap. in Prov. 18. 4. S. Aug. l. 4. de Doctrin. Christ. c. 19.

56. Graciles guttulæ, ex harpagio supra tenellos flosculos sparsæ, non modò illos non opprimunt, sed contrà plurimum promovent ac erigunt. Unde D. Gregorius Brunellus epigraphen subdidit; SENSIM EFFUSA FÆCUNDAT. Prudentis Magistri hæc idea est, qui methodum in docendo facilem observans, sapientiæ suæ aquas discipulis nonnisi guttatim instillat, probè gnarus, illorum intellectus nimiâ rerum docendarum copia esse soffocandos, non promovendos. *Sapientiæ Doctor*, inquit P. Cornelius à Lapide, *leviter per modica præcepta docet sapientiam, ne eorum multitudine & pondere rudem discipulum obruat.* Ad hoc propositum minimè ingratam censui Magni Augustini præceptionem; *Cum Doctor debeat rerum dictor esse magnarum, non semper debet eas granditer docere, sed submisse, cum aliquid docetur; temperatè, cum aliquid vituperatur, sive laudatur.*

Eleëmosynæ. S. Paulus beneficus. Act. 24. 7. Rom. 15. 25. Galat. 2. 10. 2. Cor. 12. 14. S. Amb. l. de Offic.

57. Harpagium non ob aliam causam aquis impletur, nisi ut illas irrigandis languentibus herbis ac floribus in horto profundat. D. Sigismundus Laurentius epigraphen subjunxit; NONNISI UT EFFUNDAT. Certè S. Paulus Apostolus beneficentiam ac eleëmosynas suas, ad sublevandam afflictorum fidelium egestatam, nunquam non profusas ostendit; uti iteratis locis de se ipso testatur; *Post annos plures eleëmosynas facturus in gentem meam veni.* Et alibi; *Nunc proficiscar Hierusalem ministrare sanctis.* Rursus inter gravissima negotia pauperum suorum meminit; *Tantùm ut pauperum memores essemus, quod etiam sollicitus fui, hoc ipsum facere.* Denique; *Non debent filii parentibus thesaurizare, sed parentes filiis. Ego autem libentissimè impendam &c.* S. Ambrosius, *Beatus plane, de cujus domo nunquam vacuo sinu pauper exivit: neque enim quisquam magis beatus, quam qui intelligit super pauperis necessitatem, & infirmi atque inopis ærumnam.*

Parsimonia. Senec. lib. de Tranquil. Animi. 8.

58. Harpagium ex angustiis suis foraminibus minutas quidem, sed tamen herbis ac floribus nutriendis abundè sufficturas guttulas destillat. Lemma PARCE, SED SATIS. De hac parsimonia observandâ Senecæ consilium est; *Angustanda sunt patrimonia, ut minus ad injurias fortunæ simus expositi. Optimus pecuniæ modus est, qui nec in paupertatem cadit, nec procul à paupertate discedit. Placebit autem hæc nobis mensura, si prius parsimonia placuerit: sine qua nec ullæ opes sufficiunt, nec ulla satis patent. Assuescamus à nobis removere pompam, & usu rerum ornamenta metiri. Cibus famem domet, potio sitim &c.* Compendio S. Paulus; *Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus.* Et Salomon Deo supplex. *Tribue tantum victui meo necessaria.*

1. Tim. 6. 8. Prov. 30. 8.

Munera conservant amorem. Oth. Ven. Emb. Amor. fol. 38.

59. Harpagium floribus irrorandis effusum, inscriptionem reddit; ALIMENTA MINISRAT. Hinc conjicies, munerum erogandorum liberalitatem opportunum amoris nutriendi ac conversandi fomentum esse. Verissimè Otho Venius canit;

Quod teneris herbis genitalibus aura Favoni,
Perque æstum irrigua lenior imber aqua.
Hoc in amore favor fit mutuus: hanc alimenta
Sumit, & ad frugem protinus ille venit.

Eleëmosynæ. Psal. 40. S. Amb. in hunc loc.

Eleëmosynarii quoque hæc imago est, qui pauperibus præstat alimenta. S. Ambrosius illud Psalmi elucidans, *Beatus, qui intelligit super egenum & pauperem*, ait; *Ille intelligit super pauperem, qui largitur pauperi. Nam quid prodest misereri inopis, nisi alimoniam eidem largiaris?*

LARVA.

Caput XV.

Instabilitas. Senec. Ep. 121. S. Hier. Ep. 13. ad Marcell.

60. JOannes Ferrus Abbas hanc larvæ epigraphen subdidit; SUMITUR, ET DEPONITUR. Ita inconstans animus voluntatis suæ sensa ac cogitationes assidua vicissitudine immutat. His justè ac graviter exprobrans Seneca, *Multiformes sumus*, inquit, *modo frugi tibi videbimur & graves, modo prodigi & vani; MUTAMUS deinde PERSONAM, & contrariam ei sumimus, quam exuimus.* Nec aliter S Hieronymus. *Cum ad imaginem & similitudinem Dei conditi simus; ex vitio nostro personas nobis plurimas superinducimus. Et quomodo in theatralibus scenis unus atque idem histrio nunc Herculem robustus ostendit; nunc mollis in Venerem frangitur: nunc tremulus in Cybelem: ita & nos tot habemus personarum similitudines, quot peccata.*

Fabulæ gentilium. Senec. Ep. 24. Idem Consol. ad Marciam c. 10. Infernus. Apoc. 14. 10.

61. Larva deformis & horrida epigraphen reddit; A CREDULI SPAVENTO. id est, CREDULOS TERRITAT. Ita Sisyphi, Iasiones, Tantali, Titii, Acherontes, aliaque inferorum nomina à Poëtis convicta, rudem duntaxat plebem, nullatenus autem Philosophos territant. Seneca testatur; *Vanos esse inferorum metus, nec Ixionem rota volvi, nec saxum humero Sisyphi trudi in adversum, nec ullius viscera & renasci posse quotidie, & carpi. Nemo tam puer est, ut Cerberum timeat, & tenebras, & larvarum habitum.* Et rursus; *Illa quæ nobis inferos faciunt terribiles, fabula est. Luserunt ista Poëtæ, & vanis nos agitavere terroribus.* Verum tametsi Minoës Titii, Cerberi, cæteraque Gentilium commenta sint vanissimæ terrorum larvæ, fide tamen Divina firmatum est, reprobis excruciandis vera inferorum supplicia esse destinata. Testem luculentum ac oculatum habeto Joannem Apocalypticum; *Cruciabuntur*, inquit, *igne & sulphure in conspectu Angelorum sanctorum, & fumus tormentorum eorum ascendet in sæcula sæculorum.*

Comœdiæ. Fucatus homo.

62. Aliis larvam hoc lemmate distinguere placuit; VERA LATENT. Ita omnino actiones comicæ sub fabularum involucris successus veros repræsentant, & auditoribus genuinam vitæ instituendæ normam exhibent. Idipsum etiam hominis fucati aut hypocrytæ est ingenium, qui veritatis & affectuum suorum candorem pigmentis falsissimis obfuscare

novit. Ad hoc propositum Cicero; *Multis simulationum involucris tegitur, & quasi velis quibusdam obtenditur uniuscujusque natura. Frons, oculi, vultus persæpe mentiuntur.* D. Gregorius Comaninus hanc ficti animi malitiam integro capite prosequitur;

Cicero ad Q. Fratrem.

Questa vita mortal tant'è fallace,
Che le torbide menti in larva spesso
D'un volto, che con lor mal si conface.
Ecco tal porta il ciglio si dimesso,
Che di casta vergogna indicio porge,
Ma poi nel petto ha'l suo contrario impresso.
Tal sembra umile, in cui superbia sorge
D'Oto, o di Gige, e tal finge quiete,
Cui folle ardire: e furor cieco scorge.
Placide alcuno hà le sue labbia, e liete,
Che veneno furial non che di Drago
Ne l'interne hà del cor parti secrete.
Dei tesori celesti altri par vago,
Che de i terreni un desir cupo ascondo.

Veritatem hanc Patriarcha tribus exemplis cõprobat, nimirum Julii Cæsaris, Hannibalis, & sui ipsius.

Petrarc. p. 1 Sonet. 82.

Cesare, poich'il traditor d'Egitto
Gli fece il don de l'honorata testa;
Celando l'allegrezza manifesta;
Pianse per gli occhi fuor si com'è scritto:
Et Annibal, quand'al imperio afflitto
Vide farsi fortuna si molesta,
Rise frà gente lagrimosa, e mesta,
Per isfogar l'acerbo suo despitto.
E così avvien, che l'animo ciascuna
Sua passion sotto il contrario manto
Ricò pre con la vista hor chiara, hor bruna.
Però s'alcuna volta i rido, ò canto,
Facciol, perch'io non hò, se non quest'una
Via da celare il mio agnoscioso pianto.

63. Larvæ inscripsit P. Jacobus Masenius; PULCHRIS, ET TURPIBUS APTA. Ita dignitas non semper boni animi est argumentum, cum non rarò æque in malos ac bonos cadat. Seneca; *Cum velis veram hominis æstimationem habere, & scire qualis sit, nudum inspice; deponat patrimonium, deponat honores, & alia fortunæ mendacia, corpus ipsum exuat; animum intuere: qualis sit, quantus sit, alieno an suo, magnus.* Et S. P. Augustinus; *Remotis obstaculis insanæ opinionis, scelera nuda pensentur: nuda inspiciantur, fallacia tegmina, & vanæ laudes, & gloria auferantur: & apparebunt miseria peccatorum.*

Dignitas. Senec. Ep. 77. S. Aug. lib. 9. de Civit. Dei.

MALLEOLI AD TEXENDOS FUNICULOS.

Caput XVI.

64. MAlleoli ad funiculos texendos accommodati, ab Academicis Pesariensibus Distentis epigraphen recepêre; E PER MILLE RIVOLTE. Id est; IN PARTES MILLE DISTENTI. Volebant, nî fallor, significare; sicut funiculi illi è plurima malleolorum revolutione tandem pertexuntur, ita Academicorum compositiones ab intellectu, per multas figuras, varias doctrinas, & ingeniosas cogitationes agitato, ad extremam perfectionem demum deduci. Porrò virtutem, & virtutis mercedem, æternam gloriam, nonnisi mille laboribus distenti acquirimus. S. Hieronymus; *Nullus labor durus, nullum tempus videri longum debet, quo gloria æternitatis acquiritur.*

Ingeniũ vivax. Labore virtus acquiritur. S. Hiero. in Epist.

65. Eosdem malleolos lemmate nî fallor, non incongruo distingues; TENUI PENDENTIA FILO; quippe quod è resticulis tenuissimis suspensi hæreant. Vitæ humanæ hunc typum dixerim, quæ fragili sustentata filo, facillimè rumpitur. Seneca; *Stultum est, ætatem disponere, ne crastino quidem dominamur. O quanta dementia est spes longas inchoantium! Id quoque, quod tenetur, per manus exit; & ipsam quam premimus horam casus incidit.* De Vita humana nonnemo cecinit;

Vita humana, fragilis. Seneca, Ep. 101.

Clotho colum bajulat, Lachesis net, Atropos occat.

Et alius;

Vita fugax, quam causa levis tua stamina rumpit!

His tamen opportunior Cygnus ille canit;

Omnia sunt tenui pendentia stamina filo,
Et subito casu, quæ valuêre, ruunt:

M E T A.

Cap. XXII.

66. NOnnemo, personam quandam grandi ac tenerrimo amore prosecutus, ad ipsius exequias metam figuravit; addito lemmate, IT DOLOR ULTRA. Veluti diceret, dolorem, è personæ illius jactura incussum, terminis ac mensuris omnibus superiorem esse. Doloris hujus experimentum longè maximum passionis suæ tempore cepit Servator, ubi corporis & animæ cruciatibus adeò inhumanibus fuit tortus, ut omnes Martyrum pœnas, quantumvis atrocissimas, transcenderint. Porrò si gravissimas Mariæ V. ærumnas supra rupem Golgothicam attentiore intellectu perpenderis, fateri debebis, *It dolor ultra.* Enim verò interioris animi dolor, ab ea tum temporis toleratus, cunctas calamitates, ab hominibus singulis in terra unquam sustinendas, superavit. Dilucidè S. Anselmus; *Quidquid crudelitatis inflictum est corporibus Martyrum, leve fuit comparatione tuæ passionis, ò Virgo.* Et S. Bernardus; *Tuam ò Virgo, animam pertransivit vis doloris, ut plusquam Martyrem non immeritò prædicemus.*

In morte Christus patiens. Maria V. in Calvariæ monte. S. Anselm. de Excel. Virg. S. Bern. Apoc. Medi

67. Alius metæ subscripsit; NEC CITRA, NEC ULTRA. Ita genuina virtus prudenti incedit mediocritate; probè gnara, nullum unquam extremum sine appendice vitio reperiri. Justus Lipsius; *Virtus media viâ ingreditur, & cautè cavet, ne quid in actionibus suis deficiat, aut excedat.* De Magno illo vitæ instituendæ prototypo, S. P. Augustino, testatur Possidonius; *Vestis ejus, & calceamenta, & lectualia, ex moderato & competenti habitu erant, nec nitida nimium, nec abjecta plurimum: quia his plerumque vel jactare se insolenter homines solent, vel abjicere; ex utroque non quæ JESU Christi, sed quæ sua sunt quærentes. At iste beatus medium tenebat, neque in dexteram, neque in sinistram declinans &c.*

Just. Lips. l. de Const. cap. 4. Possidon. in 22 Vita.

68. D. Octavius Bolduntus metam hoc lemmate spectandam exhibuit; TANGITUR EVITATA. Verbis nimirum ad illam Horatii oden alludentibus;

Horat. l. 1 Carm. ode

- - - - - - - - - - Metaque fervidis
Evitata rotis, palmaque nobilis,
Terrarum dominos evehit ad Deos.

Genuina hæc mundanæ gloriæ est indoles, quæ nullos dignius ac copiosius insequitur, nisi quos à se sollicitè aufugientes viderit. S. Hieronymus in Ephitaphio Pauli ait; *Quanto se plus dejiciebat, tanto magis à Christo sublevabatur; latebat, & non latebat*

Gloria fugientes sequitur. S. Hier. in Epitaph. Pauli.

&

& FUGIENDO GLORIAM, GLORIAM AUCUPABATUR.

69. Currus in ludis Circensibus circa metam concitatissimè flecti solebant. Unde metæ inscripsit P. Raolinus; DAT VITATA CORONAM. Rursus in rem præsentem Horatius, superiore numero citatus;

— Metaque fervidis
Evitata rotis, &c.

Occasio fugienda

Ecclef. 3. 24.
S. Cypr. l. de singul. Cler.

Mens Emblematis erat, sicut in ludis illis è fuga obtinebatur victoria, ita æternæ gloriæ mercedem in eos duntaxat ab agonotheta Deo distribui, qui omnem peccandi occasionem studiosè evitaverint. Nam, ut verissimè ait Siracides, *Qui amat periculum, in illo peribit.* Et S. Cyprianus; *Impossibilis est liberatio flammis circumdari, nec ardere: verendum est dormienti in ripa, ne cadat.* Præclarè cecinit meus D. Carducius;

Cursori dat meta suo vitata coronam:
Præmia vis Superûm? certa pericla fuge.

NODUS.

Cap. XVIII.

Matrimonium coactum.
Amicitia vitiosorũ.

70. NOdi officium, afferente Abbate Ferro, hoc lemmate explicatur; JUNGIT, NON UNIT. seu melius; STRINGIT, NON UNIT. Id ipsum in Matrimonio coacto oluvenit, quo quidem uterque sponsus arcto & insolubili nexu colligatur, at, deficiente amoris glutino, animas ab unione & concordia alienissimas habet. Idem etiam prædonum & sicariorum est genius, qui in eandem flagitiorum societatem nonnunquam magno quidem numero conspirant, at quia non bono publico, sed peculiaribus duntaxat lucris student, ideircò in sinceram animorum unionem nunquam coalescere possunt. Denique amicitiæ aut affinitatis ligamen nonnunquam quidem Catholicos cum hæreticis conjungit, at in sancta fide è diametro oppositi, animos semper discordes, neque unquam genuinâ unione connexos sortiri possunt. *Quomodo autem,* inquit S. Cyprianus, *potest ei cum aliquo convenire, cui nec cum corpore ipsius Ecclesiæ, & cum universa fraternitate non convenit? Quomodo possunt duo aut tres in nomine Christi colligi, quos constat à Christo, & ab ejus Evangelio separari?*

S. Cypr. Tr. de simplic. Prælator.

ODONTAGRA.

Cap. XIX.

Occasionem fugere.

71. CHirurgorũ odontagra, extractum dentem sustinens, epigraphen accepit; HÆC UNA SALUS. Innuit videlicet, cuivis malo tollendo nullum esse efficacius remedium, præter sublatam occasionem. S. Joannes Chrysostomus; *Pax vera tunc præstatur, cùm quod tabe vel sanie corruptum est, abscinditur, atque projicitur quoniam factiosa & improba pars repellitur vel omnino destruitur. Nam & medicus hoc modo reliquum corpus conservat facile, si, quod reduci ad sanitatem nequit, exciderit, atq; abjecerit.*

S. Jo. Chry. Hom. 36. in Matth.

PECTEN.

Caput XX.

Advocatus avarus.

72. PEcten, ab industria humana ad exleges & cõfusos capillos extricandos inventum, eosdem plerumque non sine dolore evellit; atque adeò EXPILAT DUM EXTRICAT. Idipsum avarus Caussidicus assolet, qui ad controversiam extricandam assumptus, clientem suum miserrimè *expilat.* In rem præsentem opportunum censui Caussidici cujusdam factum, à Laurentio Beyerlinck his omninò verbis recensitum. Parisiis tempore Ludovici duo fuerunt Advocati compatres. Ad horum alterum cum venisset bonus quidam vir, sed fortunæ tenuioris, rogat, ut causam ipsius in foro adversus rusticum antagonistam, opibus magis instructum agat. Annuit ille, atque hotam constituit. Cæterum paulo post, cum rusticus, alterius partis adversarius, rogâsset eundem, ut sibi adversus alterum adesset, multoque majorem polliceretur prædam quam ille, etiam huic operam suam promittit. Redeunte primo, se excusat, quod, cum adversarii partes actorus sit, ei promissam operam præstare nequeat. Ablegat tamen eum ad alterum procuratorem, compatrem suum, cum hac commendatione; *Compater mi; venerunt ad me duo capones pingues: ego pinguiorem cepi, alterum vobis mitto: plumetur ex a parte vestra, & ego plumabo alterum.* Horum genios aptè describens Innocentius Papa, ait; *Sæpè causa tantum differunt, quod litigantibus plus, quam totum auferunt, quia major est expensarum sumptus, quàm sententiæ fructus: nec terminantur negotia pauperum cœpta, quousque eorum marsupia sint evacuata, cùm tamen scriptum sit Gratis accepistis, gratis date. Ipsi verò nec gratiam gratis dant, nec justitiam justè reddunt. Lucrum in arca, damnum in conscientia.*

Beyerlinck in Theatro Mag. V. Advocatus.

Innoc. de vilitate conditionis hum.

Ingenium vivax.
S. Hieronymus.

73. Alius pectini subscripsit: IMPLICATA EXTRICAT. Vivacis ingenii hæc idea est, quod quæcunque Sphyngis Thebani involucra felici acumine resolvere, & in explicandis iis vel cum Oedipo certare novit. Hoc encomio cumprimis spectandus S. Hieronymus, obvia quævis sacræ Paginæ ænigmata extricavit. Nam teste Romano Breviario, *Tanquam ad oraculum ex omnibus orbis terræ partibus ad ipsum Divinæ scripturæ quæstiones explicandæ referebantur.* Eandem laudem sancto Servatori, Archiepiscopo suo, tribuit Ecclesia Ambrosiana; *Servatur Mediolanensis, vir præstanti ingenio, rerum Divinarum scientia, eloquentia, & Christianis virtutibus excultus Prophetarum RES INVOLUTAS & latentes interpretando EXPLICAVIT.* Cæterùm etiam conscientiæ examinandæ beneficio intricatæ cordis humani syntheteses componuntur. Unde S. Ignatius Loyola hoc titulo Examen conscientiæ afficit. *Examen conscientiæ ad purgationem animæ, & peccatorum confessionem utilissimum.*

Brev. Rom.

Eccles. Ambr. Mart.

Examen conscientiæ.
S. Ignat. in lib. exerc.

Professor
Separatio.

74. Pecten non tantum capillos implicatos distinguit, sed etiam incompositos & exleges in ordinem redigit. Lemma, DISTINGUENDO COMPONIT. Hanc pectinis indolem quivis præstans Professor imitatur, qui scholasticas controversias, nonnunquam in congressibus litteratis excitari solitas, opportuno distinguendi artificio quamocyus dirimit. Abrahamus contentionem inter suos & Lothi, nepotis sui, pastores exortam, dexterè composuit, dum eos mutuò separandos suasit; uti Geneseos Historia testatur. Cæterum quantum ad dissolvenda ac extricanda subditorum vitia attinet, Ivo Carnotensis cuidam amico suo ad pecten dono oblatum respondit; *Cum in capillis inordinati mores, vel inordinati populi quadam comparatione possint intelligi, credo prudentiam tuam munusculo hoc, quasi quodam mysterio, vigilantiam meam excitare, ut studeam inordinatos populorum mores diversis exhortationum modis componere, atque habita discretionis moderatione ad debitum ordinem revocare.*

Ivo Carnot. Epist. 6.

PHLE-

PHLEBOTOMUM.

Caput XXI.

75. PHlebotomum, venæ incidendæ applicatum, epigraphen tenet; FERIT, UT SANET, seu SANAT, DUM FERIT. Hac ipsa calamitatis effecta sunt, quæ è vulnerata carne felicem animæ sanitatem conciliat. De Deo testatur Jobus, *Vulnerat, & medetur* Et D. Gregorius Brunellus;

Calamitas. Iob. 5. 18.

Exprimat ut nocuum tenuis mucrone cruorem,
Et pellat morbos, hastula parva facit.
Pungere in adversis sic leni vulnere ictu
Ut sanet mentem, nos Deus ipse solet.

Huic concinit D. Basilius Paradysi, nobilis Poëta Lyricus;

Bench' al'infermo noia
Dia'l ferro, lo risana, e benche punga,
A la palma i destrier porta la sprone,
Pregio de la ragione
E'l moderarsi in ramentar che spesso
Porta seco i rimedii il male istesso.

Et rursus.

Non e mal ciò ch'offende,
Se ciò ch'offende e medicina, e giova
Spesso à virtù ciò ch'ha di doglia aspetto.

Denique S. P. Augustinus vel quicunque est author Libri de visitandis Infirmis, ait; *Complectere quam pateris infirmitatem, quoniam ita proficies de virtute in virtutem. Si in infirmitate virtus augmentatur, virtus autem est salus animæ. INFIRMITAS Corporis quandoquidem per virtutem ANIMÆ PARIT SALUTEM, donum Dei est.* Et rursus; *MORBUS hic corporis MEDICINA EST spiritualis.*

S. Aug. To. 9 lib. de visit. infirm. c. 4.

76. Phlebotomum, authore P. Gambetto, epigraphen è Claudiano mutuatam præfert; PARCENDO SECABIT. Illud enim, unicâ corporis parte incisâ, totum hominem servat incolumem. Vindicantis justitiæ hoc symbolum dixerim, quæ à Principe ad paucorum hominum flagitiosorum sanguinem fundendum adhibita, totius Reipublicæ corpori medetur. Hanc ipsam operandi methodum probè observans Deus, nunquam magis beneficium se exhibet, quàm dum acerbiore calamitatum ferro in homines animadvertit. Scitè in rem præsentem S. Bernardus, *Tunc magis irascitur Deus, cum non irascitur. Volo irascaris mihi pater misericordiarum, sed illa irâ, quâ corrigis devium, non quâ extrudis devia. Cum enim sentio iratum, tunc maximè confido propitium, etenim cum iratus fueris, misericordiæ recordaberis.*

Justitia vindicativa. Deus affligens. S. Bernar. serm. 42. in Cant.

ROGUS.

Cap. XXII.

77. VEteri more, humana cadavera rogo concremanda injiciebantur; credebant enim, eo ritu manes à noxis omnibus, in vitæ decursu perpetratis, expiatum iri. Unde rogus Emblematis loco inscriptum tenet; MORTALE REPURGAT. Piaculares purgatorii flammas hoc schema repræsentat, in quibus pii fidelium manes miro potentiæ ac sapientiæ Divinæ invento cunctas sordes è pristina vita etiamnum reliquas, extergunt. Dilucidè Apostolus; *Uniuscujusque opus quale sit, ignis probabit. Si cujus opus arserit, detrimentum patietur, ipse autem salvus erit, sic tamen, quasi per ignem.* In hunc locum P. Cornelius à Lapide; *Christo, inquit, in judicio particulari assistit ignis purgatorii, quia Christo Iudici ad manum paratus adest, ut probet, puniat, & purget cujusque hominis opera.* Cæterùm etiam quodvis opus, corpore castigando à vario pœnitente applicatum, pristinam animæ munditiem reddit. *O pænitentia,* exclamat S. Cyprianus, *quid de te novi referam? omnia ligata tu solvis, omnia clausa tu reseras, omnia adversa tu mitigas, omnia contrita tu sanas, omnia confusa tu lucidas, omnia desperata tu animas.*

Purgatorium. 1 Cor. 3. 13. Corn. à Lap. in hunc loc. Pœnitentia. S. Cyp. de laud. Pœn.

78. Corpori humano, intra ardentem rogum spectando, subscripsêre, ARSO IL MORTALE AL CIEL N' ANDRA' L ETERNO. Id est; CORPORE CONSUMPTO, SPIRITUS ASTRA PETET. Emblematis construendi occasionem offert Seneca Tragædus, ubi Alcmena hanc defuncto Herculi apostrophen recitat;

Senec. in Hercul. Oet. Act. 5. sc. 1.

Certè ego te vidi flagrantibus
Impositum sylvis, cum plurimus
In cœlum fureret flammæ minis.
Arsisti certè.

Cui respondet Hercules;

- - - - - Quid quid in nobis tui
Mortale fuerat, ignis evictus tulit.
Paterna cœlo pars data est, flammis tuæ.
Virtus in astra tendit in mortem timor.
Præsens ab astris mater Alcides cano.

Animas, in piacularibus flammis detentas, hæc imago concernit, quæ à mortalitatis suæ sordibus in ardentis hypogæi rogo excersæ, ad felicitatis ætatnæ gloriam evolant. In rem præsentem jam olim Virgilius de Animabus à corpore separatis, cecinit.

Purgatorium. Virg. l. Æn. 6. v. 739.

Ergo exercentur pœnis, veterumque malorum
Supplicia expendunt: aliæ sub gurgite vasto
Infectum eluitur scelus, aut exuritur igni.
Quisque suos patitur manes, exinde per amplum
Mittimur Elysium &c.

Ignis illius purgatorii acerbitatem expendens S. P. Augustinus, ait; *Ille purgatorius ignis durior erit, quam quid potest in hoc sæculo pœnarum videri, aut cogitari, aut sentiri.*

S. Aug. in Psal. 37.

79. P. Jacobus Masenius Emblematis loco rogum & faces mortales statuit, cum lemmate, LUCE HAC LUX CLAUDITUR OMNIS. Ita nimirum omnis mundi gloria ac plausus in morte extinguitur. Hugo de S. Victore, *Dic mihi, ubi sunt amatores mundi, qui ante pauca tempora nobiscum erant? nihil ex eis remansit nisi cineres & vermes. Attende diligenter quid sunt, vel fuerunt? Homines fuerunt sicut tu, comederunt, biberunt, riserunt, duxerunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descenderunt. Quid profuit illis inanis gloria, brevis lætitia, mundi potentia, carnis voluptas, plena divitia &c.* Et Seneca;

In morte Gloria mundana finitur. Hug. l. 1. de Anima. Senec. in Troade.

Quem dies vidit veniens superbum,
Hunc dies vidit fugiens jacentem;
Res Deus nostras celeri rotatas
Turbine versat.

SCENA.

Cap. XXIII.

80. IOannes Ferrus Abbas hanc scenæ seu theatro epigraphen subjunxit; FINGIT, ET DOCET. Tales omnino pleræque Servatoris nostri conciones fuêre, quæ metaphoris ac parabolis undique respersæ, miram doctrinæ lucem universo orbi conciliarunt, uti videre licet in parabola satoris sementé facientis;

Christus prædicans in parabolis. Parabolæ.

S. Io. Chryſ. Hom. 45. in Matth.

jacentis; fœminæ abſcondentis fermentum; hominis inimici, zizania intermiſcentis thesaurum in agro reperientis &c. S. Joannes Chryſoſtomus, *In parabolis Chriſtus loquitur; ut tenacius memoriæ, quæ dicuntur, commendari poſſint. Et expreſſior propter ſimilitudinem ſermo res ipſas ante oculos apponat.* Et S. Cyrillus; *Figuræ intellectualium hæc corporalia ſunt, quæ cum ſentiantur, clariora plerumque faciunt ea, quæ aliter vix poſſumus intelligere.*

S. Cyrill. c. 62. in Ioan.

81. Scena complurium eventuum ac comœdorum varietate ſpectatoribus non voluptatem tantum, ſed & præclaras vitæ inſtruendæ præceptiones ingerit. Unde lemma; AMMAESTRA, E DILETTA. Id eſt; DOCET, DELECTAT. ſeu, UTILE DULCI. Chriſti prædicantis hoc ſymbolum eſt, qui ſuis auditoribus ſimul & recreandis & convertendis diverſas parabolas, ceu opportuniſſima legis Divinæ involucra, propoſuit; ut ſuperiore numero oſtendimus. Cur autem Servator pleraſque ſuas conciones figuris & parabolis involverit, cauſas diverſas aſſignat S. Chryſoſtomus; *Primam*, inquit, *ut ſignificantius loqueretur, & magis ante oculos poneret. Mens enim, familiarium rerum imagine concepta, magis ſuſcitatur, & tanquam in pictura rem ipſam magis amplectitur. Deinde ut jucundior eſſet narratio, & diutius animo memoraretur.* Et S. P. Auguſtinus; *Plus movent figuratè dicta, & accendunt amorem, quàm ſi nuda, & ſine ullis ſacramentorum ſimilitudinibus ponerentur. Cujus rei cauſam difficile eſt dicere. Sed tamen ita ſe habet, ut aliquid per allegoricam ſignificationem intimatum, plus moveat, plus delectet, plus honoretur, quàm ſi verbis propriis diceretur apertiſſimè.* Porrò etiam Orator è gemino ſuo munere ſimul & perſuadeat & delectet. *Nihil præſtabilius videtur*, inquit Seneca, *quàm poſſe dicendo tenere hominum mentes, allicere voluntates, impellere quo velit, unde autem velit deducere. Nam Oratoris eſt proprium, graviter & ornatè dicere, ut poſſit animos Iudicum commovere.* Illud ipſum etiam cujuſvis perfecti Poëtæ officium eſſe, Horatius affirmat;

Chriſtus prædicás in parabolis. Parabolæ.

S. Io. Chryſ. Hom. 33. in Ioan.

S. Aug. Ep. 119. ad Ian.

Orator. Caſſiod. Var. l. 6.

Poëta. Horat. in Arte.

Aut PRODESSE volunt, aut DELECTARE Poetæ,
Aut ſimul & jucunda, & idonea dicere vitæ.

82. Scenam opportuno hoc lemmate inſignîverim; NON QUAM DIU, SED QUAM BENE. Comœdia quippe parum laudis è diuturnitate refert, niſi eandem ingenioſa rerum varietas, & apta Comœdorum diſpoſitio condiant. Humanam vitam ſcenæ non abſimilem teſtatur Seneca, in quâ non qui diu, ſed qui virtuosè progreſſus eſt, plauſum feret. *Quomodo fabula, ſic vita: non quamdiu, ſed quam benè acta ſit refert.* Plurimorum inſtar pauculos enumero. S. Caſimirus annis viginti quinque; S. Agapytus nonniſi quindecim & S. Agnes ſolis tredecim vitam duxere, quando meritis ac virtutibus pleni, ad cœleſtem gloriam evolarunt. Atque adeò ſolam vitæ bonitatem, non verò prolixos animos æterna gloria ſequitur, majorique pretio virtutis candor, quàm capitis canities habetur. Salomonis pronunciatum eſt; *Senectus enim venerabilis eſt, non diuturna, neque annorum numero computata: cani autem ſunt ſenſus hominis, & ætas ſenectutis vita immaculata.*

Vita ſit virtuoſa.

Sen. Ep. 77.

Sap. 4. 8.

SCEPTRUM.

Cap. XXIV.

83. DIdacus Saavedra Emblematis loco ſceptrum regium, à ſole perpendiculari illuſtratum, depinxit; addito lemmate, à DEO. Meminiſſe nimirum quoſvis Principes voluit, regna ac principatus ſuos è ſola Dei beneficentia profluere. *Non eſt enim POTESTAS, niſi A DEO*, inquiebat Apoſtolus mox de iiſdem Principibus ſubjungens, *Miniſtri Dei ſunt, in hoc ipſum ſervientes.* Præclarè, ut ſolet, Magnus Auguſtinus; *Non tribuamus dandi regni atque imperii poteſtatem, niſi Deo vero, qui dat felicitatem in regno cœlorum ſolis piis; regnum verò terrenum & piis & impiis, ſicut ei placet, cui nihil injuſtè placet.* In hanc veritatem concedens Salomon, ait. *Data eſt à Domino poteſtas vobis, & virtus ab Altiſſimo, qui interrogabit opera veſtra, & cogitationes ſcrutabitur. Quoniam cum eſſetis miniſtri regni illius, non rectè judicaſtis.* Nec aliter Siracides, ubi enim vulgata noſtra legunt, *In manu Dei poteſtas terræ.* Interpres Syrus habet, *In manibus Domini Dominorum univerſum, enim, qui aptus eſt, in tempore conſtituet ſuper illud*, id eſt, *univerſum.* Nec Homerum id fugerat, quando dixit, *Ex Muſis & procul mittente Apolline viri Poetæ ſunt in terra & citharœdi: EX IOVE AUTEM REGES.* Unde coronati illi Apocalypſeos Monarchæ ſua diademata ad throni Divini pedem abjecere, veluti regiam ſuam potentiam nonniſi beneficiariam, & unicè ab infinita Majeſtate profluentem, teſtaturi. Eam ob cauſam hodie etiamnum Reges Chriſtiani ſuis Diplomatis hunc præfigunt titulum, *Philippus DEI GRATIA Hiſpaniarum REX.* Ingenuè nimirum confitentur, regiam ſuam dignitatem ſola Dei bonitate ac gratia ſcaturire.

Mundi ſymbol. Picinelli & Aug. Erath. Tom. II.

Principatus à Deo eſt.

Rom. 13. v. 1. & 6.

S. Aug. l. de Civit. Dei. c. 4.

Sap. 6. 4.

Eccleſ. 10. 4.

Hom. h. in. in Muſas & Apollinem.

84. Jugum, ſervitutis ſymbolum, cum ſceptro regio decuſſatim depictum, epigraphen tenet. DUM SERVIO, REGNO. Illius hæc imago eſt, qui relicto mundo, ſeſe obſequiis Divinis liberrimè conſecrat. S. Joannes è ſervitute, quam Deo fideliſſimam ſerviebat, ingentem ac regiam gloriam ſibi acceſſiſſe, gloriatur. *Feciſti nos Deo noſtro regnum, & ſacerdotes, & regnabimus ſuper terram.* In hunc locum S. Rupertus Abbas, *Confitentur*, inquit, *omnes redempti, & verum dicunt, quia ſunt ſervi ejus qui eos redemit ſed ipſe, qui redemit, non ſervos, ſed amicos: non SUBSERVIENTES, ſed CONREGNANTES FACIT.* Salomon, Hungariæ Rex, ab armata perduellis nepotis ſua manu regno ac regiâ ejectus, eremû adiit, ibique obſequiis Divinis addictus, tantam animi felicitatem reperit, ut regnum â ſe non admiſſum, ſed commutatum, ingenuè fateretur; ut ſequenti epigrammate traditur;

Religioſus.

Apoc. 5. 10. S. Rup. in hunc loc.

Rex erat Hungariæ Salomon, fugienſque Nepotis
Arma, ſubit ſylvam, ſylva repente placet.
Et ſceptrum, ac reditû ſpernês. Non abſtulit, inquit,
Sed mihi mutavit patria regna Nepos.

Porrò homo ſapiens, in alterius obſequium conductus, verè de ſe dixerit *Dum ſervio, regno*; idque non ſolum ob animi ſui libertatem, quæ nulli alieno dominio ſubjacet; ſed inſuper ob proprium perſonæ ſuæ valorem, etiam ab ipſo Domino obſervandum, honorandumque. Seneca; *Si quis exiſtimat ſervitutem in totum hominem deſcendere fallitur pars ejus melior eſt excepta: corpora obnoxia ſunt, & adſcripta Dominis, mens quidem ſui juris eſt.* Dulcidè Siracides *ſervo ſenſato*, id eſt, virtuoſo ac prudenti, *liberi ſervient.* Unde Diogenes, cum inter mancipia venalis ſtaret, interrogatus, quid ſciret? reſpondit, *Novi hominibus liberis imperare.* Micythus, Anaxilai, Rheginorum Principis, ſervus, mortuo ſuo hero in ſuperſtitum filiorum tutorem, ac totius Principatus gubernatorem aſſumptus eſt. De hoc teſtatur Macrobius; *Is tutelam ſanctè geſſit, imperiumque tam clementer obtinuit, ut Rhegini à ſervo regi non*

Sapiens.

Senec. l. 3. de Benef.

Eccleſ. 10. 25.

Macrob. l. 1. Saturn. c. 11.

dedignarentur. Atque adeò dum servit, regnavit.

85 Princeps, debito suo muneri exactè respondens, ideæ loco sceptrum intuentur, quod jugo minimum, epigraphen præferat, SERVIO REGNANS. Idprobè edoctus Antigonus Rex Macedonum, filio suo dixit; *An ignoras REGNUM nonaliud ESSE, quàm splendidam SERVITUTEM?* Et in Senatu publico Tiberius; *Dixi, & nunc, & sæpe alias P.C. bonum & salutarem PRINCIPEM Senatui SERVIRE debere, & universis civibus sæpe, ac plerumque etiam singulis.* De Principibus dilucidè S. Paulus; *Ministri Dei sunt in hoc ipsum servientes.* Et utcomque penitus dicam, justus etiam dum servit, liber est: impius vicissim, quantumvis regnet, servit. Verissimè S. P. Augustinus, *Bonus etiamsi serviat, liber est, malus etiamsi regnet, servus est.*

Principes serviunt. Rom. 13. 6. S. Aug. l. 4. de civit. c. 3.

86. Plerumque sceptrum regium naturâ corporigine nihil est aliud, nisi truncus ligneus, ut formam gracilio rem exerium, torno elaboratus, & parergis aureis insignitus. Ut adeò Augustinus Mascardus etiam opportunam hanc Virgilii gnomam lemmatis loco subjunxerit. OLIM ARBOS. Haec ideam iis obovios positam velim, qui ex infima forte ad sublimem imperii aut prosperitatis gradum emerserunt, ne in superbiam efferantur, aliosque arroganti supercilio fastidiant. Meminerint quippe se ad honores illos externos ac recentes fortasse absque propriis meritis, solo cæcutientis fortunæ beneficio eluctatos esse. Ita Abdolonymus Alexandri Macedonis gratiâ ab horti cultura ad regiam Sidonis coronâ sublevatus est. Justinus primùm subulcus, postea Romanorum Imperator audiit. Agathocles patente figulo natus, in Siciliæ Regem evasit. Saul & David è jumentis ac gregibus pascendis, Palæstinæ Reges sunt nominati. Quin ipsamet Roma majestatem ac theatra sua regia ibi postissimum locis ostentavit, ubi olim agrestes sylvæ ac mappalia habitabantur. De hâc Ovidius,

Virg. l. Æn. Natales viles. Nobilitas Ovid. Fast.

Hic ubi nunc Roma est, tunc ardua sylva virebat,

Sed instat omnium esto unius Ezechielis oraculum, qui de Solimæis Regibus disserens, atque aliorum sceptra nonnisi è sylvatum arboribus originem trahere. *Mater tua quasi vinea in sanguine tuo super aquâ plantata est, fructus ejus, & frondes ejus creverunt ex aquis multis, & facta sunt ei virgæ solidæ in sceptra dominantium &c.* Verissimum adeò est illud Senecæ: *Neminem Regum non ex servis esse oriundum, neminem non servum ex Regibus.*

Ezech. 19. 11. Sen. Ep. 44.

87. Sceptro epigraphen non incongruam subjunges; IMA DE STIRPE. Sceptrum quippe nihil aliud est, nisi ligni fragmentum, è vili arbore recisum. In rem præsentem Virgilius de Latino Rege canit:

Virg. l. 12. Æn. v. 205.

Ut sceptrum hoc (dextrâ sceptrû nam forte gerebat)
Nunquam fronde levi fundet virgulta, nec umbras,
Cum semel in sylvis imâ de stirpe recisum,
Matre caret, posuitque comas, & brachia ferro
Olim arbos, nunc artificis manus ære decoro
Inclusit, patribusque dedit gestare Latinis.

Saulem, Tammerlanem, S. Petrum, aliosque, ex infimâ forte ad regnum sublevatos, hoc symbolum concernit. Unde præclarè observat Tullius; *Satius est, meis gestis florere quam majorum opinione niti, & ita vivere, ut sim posteris meis nobilitatis initium, & virtutis exemplum.*

Princeps loco humili natus. Cicero Orat. contra Sallust.

S E R A.

Cap. XXV.

88. Sera, multis clavibus pervia, exiguo habetur pretio; solumque illa æstimatur, quæ uni duntaxat sui penetrandi facultatem permittit. Unde lemma; PARET UNI. Ita prorsus omnium ludibrio se exponit, qui sua obsequia vitio & virtuti, terræ & cælo, Deo ac dæmoni, ex æquo venditare cupit. Nunquam enim laudem promerebere, nisi singulos animæ tuæ affectus uni Deo consecraveris. Optimum Samuelis consilium est; *Preparate corda vestra Domino, & servite illi soli.* Enimverò, asserente Theodoreto, *Proprium est perfectorum hominum totum cor Deo dedicare, & omnem mentem ipsi consecrare.* Unde SS. Joannes & Paulus, illustria illa Martyrum nomina, cùm ab Apostata Juliano ad idola adoranda invitarentur, alacriore responderunt; *Nos unum Deum colimus, qui fecit cælum & terram.* Terentianoo item liberè dixerunt; *Si tuus Dominus est Julianus, habeto pacem cum illo: nobis alius non est nisi Dominus Jesus Christus.*

Servus idolis. 1 Reg. 7. 3. Theod. in Psal. 9. v. 2.

89. Sera annularis, è compluribus circulis constructa, ac diversis alphabeti litteris signata, epigraphen subjunctam habet; UNI PATET VERBO. Genuino hoc Emblemate Mariæ Virginis uterum significabis; sicuti enim sera illa annularis ibi solum aperitur, quando peculiare ac determinatum aliquod verbum è dispersis ipsius litteris compositum: ita uterus hic sacratissimus nunquam alias reseratus fuit, nisi quando Verbum Incarnatum, sine ulla integerrimæ Virginitatis offensâ prodigiosè in hunc orbem enixus est. Opportunè Chrysippus, Mariæ Virgini supplex exclamat; *Ave, quæ es puteus semper viventis aquæ. Ave porta clausa, SOLI REGI APERTA.* Idipsum metaphorâ satis dilucidâ olim vaticinatus Ezechiel, ait; *Porta hæc clausa erit, non aperietur, & vir non transibit per eam: quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam.* Quem locum SS. Hieronymus & Ambrosius prolixè de fœcunda & illibata Matris Divinæ virginitate interpretantur. Eidem symbolo P. Jacobus Masenius hanc epigraphen subdidit; PANDITUR AD VERBUM.

Maria V. gravida. Chrysip. Ezech. 44. 2.

Aspicis inscriptum distinguere pessula Verbum;
Verte, aperit clausas vox tibi lecta seras.
Æterno patuit Virgo castissima Verbo,
Nullius ad blandi verba movenda preci.

90 Eandem seram annularem, diversis characteribus signatam, hoc lemmate proposui spectandam, UNO VERBO RECLUDOR. Sera enim illa clausa ac constricta unico concurrentium litterarum verbo, ceu, clavi, dissolvitur. Ita prorsus Zaccharias, Joannis parens, linguâ fat diu tenebatur elingui; at vix Joannis nomine articulatim scripserat, mox effractis obseratæ linguæ repagulis, in benedictionis & laudis Divinæ voces prorupit. *Scripsit, dicens, Joannes est nomen ejus. Apertum est autem illico os ejus, & lingua ejus, & loquebatur benedicens Deum.* In hoc argumentum S. Ambrosius, *Videte meritum*, inquit, *quod angelus alligaverat, Joannes absolvit: quod Gabriel obstruxerat, parvulus reseravit.*

Zacharias. S. Jo. Bap. Luc. 1. 63. S. Ambros. serm. 2. de S. Jo. Bapt.

91. D. Aresius, ad SS. nomen JESU alludens, seræ annulari subscripsit; ERUDITUS IN VERBO REPERIET. Lemmate è Divinis Proverbiis mutuato; *Eruditus in verbo reperiet bona.* Ni fallor, significare volebat, omnium bonorum affluentiam ab illo repertum iri, quisquis sanctissimum hoc nomen,

Prov. 16. 20. Nomen Jesu.

Act. 4. 12.

nomen, ceu totius felicitatis epitomen, devoto ac frequenti ore invocaverit *Nec enim aliud nomen est sub cælo, in quo oporteat nos salvos esse*, inquiebat Apostolorum Princeps. Disertè Origines; *Non solùm unum bonum Iesus, sed omnia bona. Vita bonum est, Iesus est vita. Resurrectio bonum est, Iesus est resurrectio. Lux mundi bonum est, Iesus est lux mundi.* Cæterùm eodem Emblemate demonstratur, vivaci ac excelso ingenio nihil unquam reperiri esse impervium.

Orig. Præf. in Ioan.

Ingenium vivax.

92. Sera annularis, characteribus suis itidem ad SS. nomen Jesu alludens, epigraphen à me recepit; NOMEN ABSCONDITUM. In hanc rem opportunum censui illud S. Damasi Papæ epigramma, cujus initium ac finis sanctissimo hoc nomine clauduntur;

Nomen Jesu.

S. Damas. Papa.

Iure pari regnat communis conditor evI
Et cum Patre piè regnat sublimis in arcE
Sidereo sanctus insidio Numine regniS
Unde mare & terras solo videt omnia nutU
Suggerit humanis & donat munera rebuS.

93. Annulorum characteres, legitimo ordine collati, non quidem nomen aliquod cassum aut otiosum, sed virtute ac energiâ aliquâ prædirum constituunt, sicque insolubili huic seræ reserandæ deserviunt. Unde P. Hortensii Pallavicini lemma; CUM NOMINE VIRTUS. Hinc disces, virtuosas operationes nominis nostri etymo semper consonas esse debere. Certè Verbum Incarnatum, salutifero Jesu, seu Servatoris, nomine vix accepto, quantocyus, in circumcisione copiosum sanguinem, redimendis mille mundis suffecturum, profundere voluit. Porrò cùm idem Christus Orientis nomine sit vocatus, *Ecce vir Oriens nomen ejus*; item *Visitavit nos Oriens ex alto*; huic nomini suo conformandus, mox in infantiæ suæ Oriente operari cœpit, & Magos è plagis Orientalibus evocatos, in sua obsequia prodigiosè traxit. Ad hoc propositum Sedulius ait; *Convenienter scripturarum sanctioni concordans Christi nativitas, ab Oriente fulgebat, qua implet, quod Zacharia denuntiat Oratio; Visitavit nos oriens ex alto.*

Nomen consonet factis.

Zach. 6. 12. Luc. 1. 78.

Sedul. lib. 2. Oper. Pasch. cap. 4.

94. Academici Conjuncti Firmenses symboli loco seram annularem præferunt, cujus circuli diversis characteribus insigniti, epigraphen subjunctam habent; RITE JUNCTIS. Opportuno hoc Emblemate demonstrabis; Sicuti sera annularis, characteribus prudenter dispositis, citra negotium aperitur; ita sacræ scripturæ sensum, seipso quidem obscurum ac difficilem, tum demum effici intellectu facillimum, si unam sententiam cum altera maturè ac debitâ operâ conferas, ut adeò verissimum sit illud axioma: *Liber liberum aperit.* Idipsum etiam in exercitu evenire solet, ubi milites, legitimo ordine dispositi, Belliduci indubitatam victoriæ obtinendæ viam aperiunt. Xenophon; *Bonum est*, inquit, *Imperatori, ut aciem ordinare perquam doctè sciat. Quemadmodum enim lapides, ligna & tegula inordinatè quidem projecta nihil utilia sunt, eadem verò si rectè sursum, deorsumque ordinentur, domum fortem, & nunquam ruituram componunt: Idem de exercitu judicium est.* vide insuper ea, quæ nos superius primo hujus libri numero ex eodem Xenophonte in rem præsentem adduximus. Unde Macrinus Imperator, Herodiano teste, milites suos in hæc verba excitare solebat; *Arma corripiamus, & ut mos est Romanis, ordines in acie servemus*, ad felicem ac gloriosam victoriam eo ordinis militaris beneficio certius assequendam.

S. Scriptura.

Militaris ordo.

Xenoph. lib. de dictis & factis Socratis.

Herod. lib. 4

95. Sera annularis seu mero eventus fortuiti beneficio, seu operantis labore & industriâ reserari potest. Unde lemma; SORTE, AUT LABORE videlicet, destinatos fines nostros vel assidui laboris ac diligentiæ subsidio, vel fortunæ secundioris gratiâ assequimur. Certè scientiæ aliis solius Dei favore infunduntur, ab aliis econtra indefesso labore comparandæ sunt. Divitiæ solo donationis aut juris hæreditarii nomine aliquibus in scrinio accumulantur, quas alii nonnisi gravissimâ & assiduâ solicitudine conquirunt. In artibus denique sors fortuita nonnunquam laboris aut industriæ succumbentis defectum supplet. De Protogene refert Plinius, quod canis anhelantis spumam expressurus, colores sæpius absterserit, mutaveritque penicillos, arte tamen semper fallente, & ab ectypo suo dissonâ, postremò iratus arti, spongiam impegit inviso tabulæ loco; quæ mox citra opinionem colores omnes ad pictoris votum ita aptè disposuit, ut vivum spumare canem dixisses. Idipsum eodem loco testatur Plinius de Nealce, equi spumam exprimente; ut adeò utroque hoc successu fortuna subierit artis vicem. Quibusdam econtrà adeò fortuna obtingit noverca, ut omnia laboribus comparare debeant. De his semper obtinet illud Senecæ; *Laborem si recusis, parum esse potest.* Et illud Sophoclis;

Fortuna & labor.

Sen. Ep. 51.

Soph. in Electra.

Absque laboribus nulla certè felicitas.

96. Litteræ, recto ordine combinatæ, seram annularem instar clavis aperiunt; at eadem sera, litteris illis supra circulos revolutos promiscuè disjunctis, ac separatis, ad thesauros custodiendos & citra periculum asservandos aptissima habetur. Eam proinde Gambertus hoc lemmate insignivit; ARTIS OPUS TURBASSE NOTAS, Steganographiæ hoc symbolum est, quæ litteris vel inter se, vel in arithmeticæ numeros transmutatis, arcana sua adeò ingeniosè cum amicis communicare potest, ut à nemine alio penetrari queat. Cæterum lemma istud etiam in Caussidicos convenit, quorum potissima ars est, turbare veritatem, & invertere justitiam. *Hi sunt*, inquit Sanctus Bernardus, *qui docuerunt linguas suas loqui mendacium, diserti adversus justitiam, eruditi pro falsitate, sapientes sunt ut faciant malum, eloquentes ut impugnent verum.*

Steganographia.

Advocatus.

S. Bern. l. 1. ad Eugen. Pap. c. 9.

97. Quævis intricata & difficilis expeditio, quantumvis primâ fronte videatur insuperabilis, tandem tamen doctâ & sagaci rerum dispositione conciliatur, & felici termino absolvitur: uti nuperè in universali pace, inter Hispanos & Gallos, Cardinalis Mazzarini & Comitis d'Aro studiis sancitâ, videre licuit. In hanc rem D. Carolus Rancatus seram annularem Emblematis loco suspendit, cujus circuli diversis litteris signati, epigraphen habebant; DIFFICILIS FACILIS. Verbis è Martiale desumptis;

Prudentia reddit omnia facilia.

Mart. lib. 12.

Difficilis facilis, jucundus, acerbus es idem;
Nec tecum possum vivere, nec sine te.

De scientia cumprimis verum est, omnes illius difficultates assiduo labore ac studio superari. Hugo de S. Victore; *Otium stultitiam, labor scientiam generat.* Ex Origenes; *Stringe mentem, & dabit intellectum. Nihil enim tam incredibile, quod non dicendo fiat probabile.*

Labore scientia generatur.

Hug. l. 3. de Claust. an. c. 21.

Orig. in Exod.

SERTUM. Cap. XXVI.

98. Sertum, è singulis terræ floribus contextum, hanc sacri Epithalamii gnomam lemmatis loco præfert; ELECTUS EX MILLIBUS. Hinc

significare licet, Incarnati Verbi prærogativas supra reliquas omnium hominum perfectiones infinities eminere. De hoc S. Gregorius Nyssenus; *Inter omnes hominum myriades, ex quo illi esse cœperant, & quousque nascentur, solus hic nova partus specie in hanc lucem prodiit. ... nascendum natura non est cooperata, sed servivit: cujus nativitas de duorum conjunctione orta non est, partus minimè inquinatus, nisi dolorum expers &c. & sic optime dicitur, Electus ex millibus.* Porrò etiam in S. Thoma Aquinate singulatim virtutum flores miro nexu collectos testatur Clemens VI. Pontifex Maximus: *S. Thomas fuit exemplar virtutum omnium, earumque exemplaria erant membra ejus singula. In oculis reincebat simplicitas, in vultu benignitas, in auribus humilitas, in gustu sobrietas, in lingua veritas, in odoratu suavitas, in actibus integritas, in manu liberalitas, in incessu gravitas, in forma honestas, in visceribus pietas, in intellectu claritas, in affectu bonitas, in mente sanctitas, in corde charitas &c.* S. Gregorius Nyssenus illarum virtutum omnium epitomè in uno B. Meletio collectam fuisse affirmat, quæ in plurimis aliis sanctis nonnisi dispersæ reperiebantur. *Cùm primum benè morata ac modesta Ecclesia B. Meletium vidit: vidit faciem ad imaginem Dei verè formatam; vidit dilectionem fontis modò scaturientem: vidit gratiam labiis circumfusam: vidit mansuetudinem atque clementiam, qualis in Davide fuit: qualis in Salomone, intelligentiam atque prudentiam: qualis in Moyse bonitatem: qualis in Salomone perfectionem: qualis in Iosepho, continentiam, pudicitiamque: qualis in Daniele, sapientiam: quemadmodum magnus Elias zelo fidei præditum, sicut sublimis Ioannes, integritate corporis ornatum: sicut Paulus inexsuperabili præditum charitate: vidit tot bonorum certa unam animam concursum.*

Christi excellentia. S. Greg. Nyss. — S. Thom. Aquinas. — S. Greg. Nyss.

99. Sertum, è diversorum florum coronamentis connexum, gratiosum fronti redimitæ decus conciliat. Unde Francisci Riuli lemma; NECTIT ET ORNAT. Amicitiæ hoc symbolum est, cujus beneficio homines virtuosi in mutuos affectus junguntur, sibique invicem reciprocâ suâ eruditionum cõsuetudine maximum ornamentum afferunt. *Amicitia*, afferentibus S. Augustino & Tullio, *est omnium humanarum, Divinarumq; rerum cum benevolentia & charitate summa consensio: quâ quidem haud scio, an, exceptâ sapientiâ, quidquam melius homini sit à Diis immortalibus datum.*

Amicitia. — S. Aug. Ep. 41. Cicero l. de Amicitia.

100. Scientia, nisi Magnatum gratiis suffulta, ætatem ferre, aut integra persistere vix potest; haud secus atque sertum, è floribus contextum, DUM RADIX, ET HUMOR DEFICIT, LANGUET, seu, ut vernaculo idiomate subscripsit Joannes Ferrus; DI RADICE, E D'HUMOR PRIVA, LANGUISCE. Certè omnis felicitatis radix est Deus, humorem subministrante sanctâ ipsius gratiâ; ut adeo sine gemino hoc adminiculo omnes ingenii eretti vires flaccescant. S. Anselmus, illa Apostoli verba interpretatus; *Omnia possum in eo, qui me confortat,* ait, *Ecce in altum ramus producitur, sed quia in radice se tenet, in viriditate permansit, in altum omnis surgens aresceret, SI SE A RADICE DIVISISSET.* Opportunissimè S. Clemens Alexand. *Contexta autem corona marcescit, & pravitatis perplexum sertum dissolvitur, & flos exsiccatur. Marcescit enim gloria eorum, qui Domino minimè crediderunt.*

Protectio deficiens. — Gratia Dei. — S. Ansel. in Philip. 4. 13. — S. Clem. Alex. lib. 2. Pædag. c. 8.

101. Sertum, è multis floribus contextum, epigraphen tenet; EX UNIONE DECOR. Hinc grande ornamentum, è concordia nobis accrescere solitum, conjicies. S. Gregorius Nazianzenus; *Omnium rerum ORNAMENTUM IN CONCORDIA situm est.* P. Cornelius à Lapide observat, quod, *postquam dixit Apostolus,* Suscipite invicem, sicut & Christus suscepit vos, *addit,* in honorem Dei; *Quia cum Christi redemptio, quâ nos in filios suscepit, & adoptavit, cessit in honorem Dei: tum mutua Christianorum susceptio & concordia, ad quam Christus quasi Pater eos suscepit in unam Ecclesiam & familiam, in Dei honorem tendit, & vergit &c.*

Concordia. — S. Greg. Naz. Orat. 3. de Pace. — Corn. à Lap. in Epist. ad Rom. 15. 7.

102. Orator, aut Prædicator, suis sermonibus diversam materiam Evangelicam, Scholasticam, Historicam, Physicam, &c. inspergere solitus, sertum floridum imitatur; cum lemmate, VARIETATE PLACET, seu, VARIETATE VENUSTIOR. S. Clemens Alexandrinus; *Varia ac multiplex doctrina, & variè probat id quod adducitur, catechumenis admirationem afferens, ea, quæ fuerit præcipua dogmata, ad eorum, qui audiunt, persuasionem deducit, & ad veritatem.*

Prædicator. — S. Clem. Alex. lib. 1. Strom.

103. Corona, è quercu texta, epigraphen reddit; OB CIVES SERVATOS. Romanis enim consuetum erat, militi in præmium civis cujusdam à morte vindicati, coronam, è foliis ac frondibus quernis contextam, imponere; ut pluribus locis prolixè tradunt & explicant Plinius, Pierius, Alexander ab Alexandro, aliique complures, inter quos succinctè meus Conterraneus Andreas Alciatus;

Servanti civem querna corona datur.

Quod si ob salutem hominis temporalem ab interitu servatam corona querna seu Divina (Quercus enim, è Romanorum opinione arbor Divina est, quia Jovi sacra) debetur, quantam, obsecro, promerebitur ille, qui, zelo animarum succensus, vel unicã ab æterna ruina servat animam? Præclarè S. Gregorius Papa super illis Jacobi verbis, *Qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam ejus a morte, & operiet multitudinem peccatorum;* ait, *Si magna merces est, à morte eripere carnem quandoque morituram, quanti est meriti, à morte animam liberare, in cœlesti patria sine fine victuram?* Certè Christus, instar optimi Pastoris, animam suam posuit pro ovibus suis. At quod huic charitati respondit præmium? Audi Apostolum: *Propter quod,* inquit, *& Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine IESU omne genu flectatur &c.*

Præmium. — Zelus animarum. — Iacob. 5. S. Greg. l. 19. Moral. c. 13. — Philip. 2.

104. Corona, è spinis necti solita, apud Romanos nunquam amplius sive in exilio, sive in morte auferebatur. Ut adeò à Rota cognominata fuerit VITÆ MORTISQUE COMES. Veri amici hæc imago est, qui nec infortunio, nec mortis formidine sese ab altero divelli patitur. Seneca; *Vera amicitia est, quam non spes, non timor, non utilitatis sua cura avellit.* Et Tullius, *Veræ amicitiæ sempiternæ sunt.* De gemino Apostolorum Principe canit S. Ecclesia; *Gloriosi Principes terræ, quomodo in vita sua dilexerunt se, ita & in morte non sunt separati.* Cæterum etiam honor, virtuti debitus, individuam vitæ mortisque comitem agit. Virgilius;

Semper honos nomenq; tuum, laudesq; manebunt.

Amicitia vera. — Sen. Ep. 9. — Cicero de Amicitia. — Honor. — Virg. Eclog. 5.

105. Emblematis loco duæ coronæ mutuò concatenatæ cernuntur, quarum una è spinis, altera verò è rosis contexta, epigraphen legendam offerunt; NON SINE ALTERA. Ita nimirum felicitas nunquam sine comite calamitate nobis obtingit. Dilucidè Apostolus; *Non coronabitur, nisi qui legitimè certaverit.* Et S. Ambrosius; *Nemo sine certamine coronabitur. Sinit ergo nos sæpè tentari, volens ista præmia dare luctanti utiq;, non dormienti. Non decet redimitos floribus corona, sed pulverulentos: nec molles deliciis, sed labore exercitatos ornat victoria.* Exinde etiam

Gloria obtinetur calamitate. — 2. Tim. 2. 5. S. Ambr. in Ps. 1. Ser. 18.

etiam demonstrabis, geminas illas coronas nexu adeò inseparabili ac mutuo conjungi, ut homo temporalium ærumnarum spinas amplexatus, tandem æternæ felicitatis rosas obtineat. Contra verò, qui in terris inter delitias mollescere, ac rosis coronari ambit, suomet judicio ad spineta Tartarea, nullo unquam mitigando ævo, damnetur. Angelinus Gazeus coronam auream & spineam sequenti epigrammate insignivit;

Gaz. l. eni tentiar. Pia Hilaria.

Elige utram malis. En aurum en spina corona:
Illa nitet gemmis, sentibus ista riget.
Cernis homo spinas, spinas insignia cœli,
Symbola Divina cornis amicitia;
Si sapis, hanc capiti dum fas est, inde coronam,
Quæ gerit hic stimulos, post referet radios.
Sed cave, quod lucere vides, est proditor aurum,
Quod fert hic radios, post adiget stimulos.
Ergo age, quisquis ades, melioris præditus auræ,
Hac bibe verba senex, hac bibe verba puer.
Alterum in alterius medio latet. Optima mens est,
Per bona nolle malum: per mala velle bonum.

Virg. l. 6. Æneid. v. 104. Præmii spes.

106. Joannes Galleazzius Oedtolanensium Dux tres coronas è lincea suspensas habuit; addito Virgilii lemmate, ESTE DUCES. Enim vero militibus, adversus hostem concitandis, nullum arietem adeo validum admovebis atque præmii, vel coronæ adipiscendæ fiduciam. Rex Theodoricus, referente Cassiodoro, dixit *Studii nostri est, remunerationem recto conferre proposito, & bona indolis viros ad instituta meliora, fructu impensæ benignitatis, accendere. Nutriunt enim præmiorum exempla virtutem, nec quisquam est, qui non ad morum summa nitatur ascendere, quando irremuneratum non relinquitur, quod conscientia teste laudatur.*

Cassiod. l. 2. Var. Ep. 16.

Præmii.

107. Sertum laureum, victoribus in præmium cedere solitum, epigraphen tenet; ALIT ARTES. Enim vero gloriæ ac præmii referendi spes, fæcunda est summarum operationum parens. Undè Servator discipulis suis voluntariam paupertatem, injuriarum tolerantiam, hostium, & ipsius etiam mortis sustinendæ æquanimitatem persuasurus, semper addidit, hisce amatoribus totidem æternæ suavitatis gradus esse responsuros; sciebat quippe, Sapientissimus Magister, præter præfixam æternæ mercedis spem, nullum esse validiorem virtutis prosequendæ impulsum. Abulensis, illum Matthæi locum interpretatus, ait; *Quia hujusmodi actus sunt excellentes & laboriosi, quasi contra inclinationem naturæ, saltem naturæ lapsæ, & ideo non sunt secundum se appetibiles: & sic nemo vellet eas sequi. Ut ergo velint homines sequi illas, posuit in singulis præmia ipsarum.* Ad idem propositum Ovidius;

Matth. 5.

Abulensis in hunc lo.

Ovid. l. 5. Trist. Eleg. 16.

- - - Non parvas animo dat gloria vires,
Et facunda facit pectora laudis amor.

108. Meus Concanonicus D. Alexander Luzon de Millares Symboli loco sertum rosæum exhibet, quod alterius capiti à vicina manu impositum, epigraphen præfert; NON BENEFICIUM, SED MALEFICIUM. Innuebat videlicet, beneficiis ac muneribus acceptis humanas mentes adeo stringi, ut plus damni, quam beneficentiæ inde recipiant. *Acceptis quippe muneribus*, verbis S. Petri Damiani utor, *si contra datorem quid agere voluerimus, mox in ore nostro verba mollescunt, locutionis acumen obtunditur. Mens quippe percepti muneris conscia, debilitat judicialis censuræ vigorem, reprimit eloquentiæ libertatem. Nam etsi judicii rectitudo funditus non admittitur, judicandi tamen authoritas enervatur.* Bene Laomedon apud Maronem omnia suspecta habebat, præcipuè munera; unde dicebat.

Beneficia noxia. Munera noxia.

S. Pet. Dam l. 2. Ep. 2. ad Cardin.

Virg. 2 Æn.

- - - Timeo Danaos, & dona ferentes.

109. Serenissimus Philotheus Symboli loco manum depinxit, quæ coronis regiis, sceptris, ac fascibus relictis solum sibi sertum laureum auferebat; cum lemmate, CÆTERA LINQUO. Illius hæc imago est, qui divitiis ac dignitatibus mundi relictis, ad solam cœlestem gloriam aspirat. S. Gregorius Papa; *Qui cœlestis vitæ dulcedinem, in quantum possibilitas admiserit, perfectè cognoverit, ea, quæ in terris amaverat, cuncta derelinquit, in comparatione illius vilescunt omnia, deserit habita, congregata dispergit.* Pulchrè ad Emblematis argumentem canit Philotheus;

Relinquere mundana.

S. Greg. in Homil.

Sceptra tremenda alii jactent, pompâque superba
Regia adoratum purpura calcet ebur.
Et formidatis compescant fascibus orbem,
Commendetque sacrum fulva corona caput.
Me mujora juvant. Non est mortale quod opto,
Nec meus in fragili luditur orbe labor.
Mens sincera, Deo devota, atque addita cœlo,
Hæ sunt, quas jacto relligiosus, opes.
Dum fasces, trabeaq; cadunt, dum sceptra labescunt
Hoc sacrum æthereo durat in igne decus.

TABULA PICTA.

Cap. XXVII.

110. PAssim tabulæ quædam chartaceæ ac pictæ circumferuntur, quæ quidem in planitiem videntur extensæ, reipsâ tamen in distinctas & æquales plicas, ceu totidem fundi perarati sulcos, tanto oculorum ludibrio sunt corrugatæ, ut è dextro latere raræ venustatis vultum, è sinistro autem horridam ac informem larvam, intuenti repræsentent. Illarum unam P. Justinianus, S. Pauli Interpres, hoc lemmate spectandam proposuit; NON IDEM UNDIQUE. Ni fallor, significare volebat, eadem sacræ Scripturæ sententia nonnunquam sensus ita diversos comprehendi, ut ex una parte felicitatis æternæ spem, ex alterâ verò terrorem ac æterna supplicia exprimat. Unde aliqui hæc Psaltis Regii verba, *Montes exultâstis sicut arietes*, de jubilo ac motu quodam levissimo, contra verò P. Gaspar Sanchez de horrendo Judicis extremi fragore, olim adversus reprobos excitando, interpretatur. Etiam amicos falsos hæc tabula adumbrat, quippe qui dextero felicitatis oculo aspecti, benignos & amantes præferunt vultus. at, si oculo sinistro adversitatis illos intuearé, experieris terricos, aversos, & fastidii plenos. S. Isidorus. *Non sunt fideles in amicitia, quos munus non gratia copulat, nam cito deserunt, nisi semper acceperint. Dilectio enim, quæ munere glutinatur, eodem suspenso dissolvitur.*

S. Scriptura varios habet sensus.

Psal. 113. 6.

Sanch. in 3. Reg. 22. 8.

Amicus fallus.

S. Isid. l. 3. de sum. bon.

111. Meus Concanonicus, D. Alexander Luzon de Millares in ideæ politicæ proloquio tabulam spectandam exhibet, quæ graphio ab imminente scalptoris manu incisa epigraphen præfert; DECORANT ME VULNERA. Ita videlicet, si adversarii tibi succenseant, acuant in te linguas, stringant stylum, tranquillo sustineas animo; nam punctiones illæ, quo melius penetrant, magis decorant: talia vulnera sunt ornamenta. S. Gregorius Papa: *Ab omnibus corripi, ab omnibus emendari paratus sum, & solum mihi amicum æstimo, per cujus linguam ante apparitionem districti Judicis mea maculas mentis tergo*

Adversitates.

S. Greg. in Registro.

112. Ut pictura in perfectum opus exurgat, non tantum colores prævié sunt attemperandi, sed & tabula ipsa mundari, perpoliri, & si quid in illa pictū est,

est, deleri ac obliterari debet. Unde D. Alexander Luzon de Millares Symboli loco manum, spongia instructam pinxit, quæ pristinas tabulæ pictæ figuras extergens, inscriptionem legendam offert; ARTI SIC REDDITUR APTA. Cor nostrum pari ratione, si velimus, ut in eo artificiosissimus pictor Spiritus sanctus imaginem suam efformet, debet esse tabula perpolita, munda undequaque, ut in ea nulla tenus resideat mundi aut carnis memoria, nullaque inveniantur diaboli lineamenta. In illa enim Christi effigies imprimi nequit, quam Sathanæ imago occupat. *Dilectus tuus*, teste nostro Thoma Kempensi, *talis est naturæ, ut alienum non velit admittere; sed solus vult cor tuum habere, & tanquam Rex in proprio throno sedere.* Receperant olim Galatæ falsa quædam & sinistra de fide dogmata. Christus ex eorum cordibus erat abolitus. Sathanas vero sub dolorum ministerio & penicillo subtiliter adumbratus. Undè S. Paulus eosdem in pristinam Christi effigiem reformaturus, *Filioli mei*, inquit, *quos iterum parturio, donec formetur in vobis Christus. Corrupistis enim*, interprete Chrysostomo, *imaginem, perdidistis generositatem, formam immutastis, opus est, ut renascamini atque refingamini.* Porrò multi, qui è sæculi pelago ad Religionem, tanquam fidam salutis suæ stationem, confugêre, cum plurimis vaniatum terrenarum consortiis & spectaculis interfuerint (homo enim, secundum Aristotelem, intelligendo fit omnia, quia omnium rerum imagines & simulachra in phantasia ac mente sibi efformat) non rarò omnium, quæ audierunt, viderunt, fecerunt, ideas animo impressas secum ferunt, & per eas nonnunquam, veluti per quædam relicta cupiditatis vestigia ad sæculum redeunt. Hæc Isaiæ ore præcipit Deus; *Lavamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum.* E Chrysostomi sententia, *excutiendum est, quidquid in nobis residet e vetustatis, rugæ insuper omnes & maculæ ac labes abluendæ. Nos itaque excolendi eruendique erimus, ut nostri decoris & cultûs desiderio vel Princeps ipse & Dominus capiatur.*

Cor mundum.

Delmit. l. 2. c. 7.

Galat. 4.

S. Chrysost. Tom. 3. in hunc loc.

Religiosus.

Isai. 1. 16.

S. Chrysost. 34. Tom. 2.

113. Tabula, Mariæ Virginis imaginem exemplaris loco imitandam exhibens à P. Jacobo Masenio epigraphen subjunctam habet; HUJUS AD EXEMPLUM. Unde Maria Virgo ab Andrea Hierosolymitano rectè cognominatur, *Exemplar maxima perfectionis.* Et ab Andrea Cretensi, *Imago Divini archetypi rectè descripta.* Appositè canit Emblematis author;

Mariæ V. exemplar

And. Hier. in alleg. Angel. And. Cret. Orat. 1. de assumpt.

Hujus ad exemplum te pictor imagine formes,
Quisquis Apellæa dirigis arte manus.
Et quæcunque rudes formas virtutibus anceps,
Hoc mihi exemplo pulchrius orbis habet.

THRONUS.

Caput XXVIII.

114. PRodigiosa Virginis Mariæ maternitas in sacro Saronnæ templo quatuor Salomonei throni Emblematis spectanda exhibetur; quorum primus epigraphen subjunctam habet; SOLI SALOMONI. Innuit videlicet, Beatissimam Mariæ uterum neminis, nisi Regi Pacifico, Verbo nimirum Divino, adornatum fuisse. Ezechielis oraculum erat; *Porta hæc clausa erit, non aperietur, & vir non transibit per eam: quoniam Dominus Deus Israël ingressus est per eam.* Hanc locum interpretatus S. Hieron. ait; *Pulchrè quidam portam clausam, PER QUAM SOLUS DOMINUS Deus Israël INGREDITUR, Mariam Virginem intelligunt: quæ & ante partum & post partum Virgo permansit.*

Maria V. gravida.

Ezec. 44. 2.

S. Hier. in hun. loc.

115. Salomonis thronus, duodecim gradibus conscendendus, epigraphen sustinet; ASCENSUS MULTO. Mens Emblematis erat, longa Patriarcharum serie tandem in Christi genealogia ad Mariam Virginem, utpote illis omnibus sublimiorem, ascendi. S. Methodius Martyr; *Tot sæcula evoluntur, ut dignitatem Matris Dei suspicari valeamus. Conditum est momento ad unam Dei vocem cælum, & quidquid cœli ambitu continetur: at Virginem Deiparam multos per annos operosissimè fabricata est Dei omnipotentia.* Porrò, donec dignitatis aut scientiæ apicem conscendas, multos inferiores gradus superes, necesse est.

Maria V. excellentia.

S. Method. de B. Virg.

Dignitas

Scientia.

116. Eidem Throno subscripsêre; VULGAREM NESCIT SESSOREM. Hoc planè sensu de intemerato Virginis Mariæ utero pronuntiat Ambrosius Ansbertus; *Cantum fuit, ne præparatum æternæ Regi hospitium alienus hospes intraret.* Atque adeo purissimus hic uterus, ceu thronus Salomonis, unicè ad ineffabilem Dei majestatem recipiendam est adornatus. *Salomon noster*, inquit S. Petrus Damianus Cardinalis *non solum sapiens, sed & sapientia Patris: non solum pacificus, sed & pax nostra, qui fecit utraque unum, fecit thronum, uterum videlicet intemeratæ Virginis, in quo sedit illa majestas, quæ nutu concutit orbem.*

Maria V. gravida.

S. Pet. Dam.

117. Quartum denique Throni Salomonei Emblema Epigraphen reddit; MAJESTATI FERENDÆ. Idenim solius Mariæ gloriosum est privilegium, quod infinitæ Majestati, instar throni, deservierit. Rabbi Haccados, *Mater Messia*, inquit, *futura est sedes Dei, quam Deus construxit, ut in ea sederet Rex Messias, ad augendam Majestatis suæ gloriam cunctis mortalibus.* Petrus Galatinus, illa Hebraicæ verba explicans, *Solium gloriæ altitudinis*, ait: *Ego per solium gloriæ gloriosam Virginem, Messia Matrem, intelligo arbitror, quæ est sedes Dei altissimi.* Compendio Richardus à S. Laurentio; *Lectulus Salomonis id est veri pacifici, B. Virgo dicitur, in qua Deitatis inclinato capite, Dei filius requievit velut in lectulo &c.*

Maria V.

R. Haccad. Rom. ad errat. at pum.

Galat. l. 7. cap. 16.

Hier. 17. 12.

Rich. à S. Laur. l. 10. de laud. Virg.

THRONUS EPISCOPALIS.

118. D. Carducius ad funebrem Francisci Augustini Chiesa, Episcopi Saluzziensis, pompam Thronum Episcopalis, seu, ut vulgò vocant, Faldistorii Emblema statuit; addito lemmate; SALUTIS, NON PESTILENTIÆ. Nempe ad illud Regii vatis alluserat; *In cathedra pestilentia non sedit*, veluti diceret, ab optimo illo Prælato nulla alia, nisi insignis beneficentiæ argumenta in subditos fuisse derivata. Et verò ne ob malum exemplum vel perversam doctrinam in cathedra pestilentiæ sedeat Episcopus, *Oportet Episcopum*, è D. Pauli sententia, *irreprehensibilem esse.* In quem locum S. Hieronymus ait; *Omnes virtutes in uno sermone comprehendit, & penè rem contra naturam exigit; quis enim ille est, qui absque peccato & reprehensione vivat?* Cæterum Emblemati explicando hoc lyricon subjungit Carducius;

Episcopus bonus & irreprehensibilis. Ps.

1. Tim. 3. 2. Hier. ad Oceanum.

Sedes salutis hæc beata nunc emicat,
Non exedra execranda pestilentiæ:
Sic infulatus Præsul, & Doctor poli
Salutifer Franciscus Orci pestilens
Virus, Draconis & venena dissipans
Uno salutis pabulo pavit gregem.

TOR-

TORQUES.

Cap. XXIX.

119. MOnili è gemmis contexto, inscribes; NON ONERAT SED ORNAT. Ad Mariam Virginem, è Masenii sensu, hæc imago spectat; utpote quæ à S. Epiphanio cognominatur *Monile paradisi inexplicabilis.* Emblematis mentem hoc Epigrammate explicat Author;

Maria V.
S. Epip. Or. de laud. Deip.

Cernimus humano pendere monilia collo,
Ornatus tantum, non onus esse solent.
Christe caput, collumque Ecclesia, Virgo monile est;
Hoc ornare suos, non onerare potest.

120. Equites Lusigniani in Gallia Symboli loco litteram S. Societatis vestibus è torq; auro pendentem habent; addito lemmate, SILENDO SALUTEM. Silentium, tametsi domi bellique ab omni hominum ordine observandum, cumprimis tamen inter homines religiosos locum habet, estque, ut sanct. Patres loquuntur, propria illorum virtus. Ex Hieronymi Naulis, viri præstantissimi ac religiosissimi, sententiâ ad Domûs alicujus, aut universæ etiam religiosæ Familiæ reformationem haud alia re opus est, quam reformatione silentii; hoc enim florente, & illa florebit certissimè. Climacus, in silentii laudes prolixus, *Taciturnitas*, inquit *est mater orationis, captivitatis revocatio, ignis Divini amoris conservatio, cogitationum diligens inspectio, specula hostium, carcer luctus, lacrymarum amica, memoria mortis operatrix, suppliciorum pictor, indagatrix judicii, sagax mæroris subministratrix; inimica fiducia, quietis conjux, ambitiosa doctrina adversatrix, scientia adjectio, speculationis opifex, secretus in Deum profectus, occultus ascensus.* Unde ab Apostolo dictum est; *Qui non delinquit in lingua, hic perfectus est vir. Et, si quis putat se religiosum esse, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, hujus vana est religio.* Charilaus, apud Lacædemonios celebratissimus Philosophus, rogatus aliquando, cur nam Lycurgus tam paucas leges Lacædemoniis sanxisset, respondet, ideo id factum, quod Lacædemonii, gens silentio assueta, verborumque parca, legibus opus non haberet.

Silentium

Climac. in scal. para. Grad. 11.

Iac. 3.

TRITON.

Capus XXX.

121. TUrrium ac domorum fastigiis triton præfigi solet, ubi ventorum arbitrio expositus, diversâ suâ revolutione singulos ventos, qui quovis momento in aëre prædominantur, prodere possit. Unde lemma; REGNANTEM INDICAT. Ita omnino plurimum juvat, si studiosè observes, num operationes tuæ ad virtutis dexteram, an vero ad vitiorum sinistram propendeant: exinde enim haud operosè conjicies, utrum Spiritus S. an vero spiritus malignus, item non scelerum aquilo, vel charitatis Divinæ Auster pectori tuo imperet. E Judæorum operibus perspicuum erat, eo spiritu diabolico agitari, quippe quæ omnia unicè eò spectabant, ut manifestam veritatem impugnare, ac Christum interficere possent. Unde Servatorem iterato exprobrantem audire coacti sunt; *Vos facitis opera Patris vestri.* Et, *Vos ex patre diabolo estis: & desideria patris vestri vultis facere; ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit.* Econtra verò è Christi operibus, undique salutiferis, gloriosis, ac cœlestibus, nonnisi hominem Spiritu Divino plenum ominari licebat. Ut adeo suos adversarios inevitabili hoc dilemmate strinxerit; *Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi. Si autem facio, & si mihi non vultis credere, operibus credite.* Quia ut S. Chrysostomus & S. Cyrillus subjungit, *Firmum testimonium est per opera soli Deo possibilia, quæ non potest testis esse falsitatis.* In rem nostram canit Pindarus;

Operatio hominem prodit.

Ioan. 8. 41.
Ibid. v. 44.

Ioan. 10. 37.
S. Chrys. & Cyril.
Lyran in hunc loc.
Pind. Olym. ode 13.

- - - - - - - *Qui colunt virtutes.*
In apertam viam veniunt. Indicat
Opus quemque.

122. Tritoni volantem hanc epigraphen suffixêre, ADVERSA MANIFESTAT. Prophetis hæc imago est propria, qui, cælo impellente, vicinas calamitates, ac imminentia Numinis irati supplicia mundo manifestant. *Ecce ventus turbinis veniebat ab Aquilone & nubes magna, & ignis involvens*, inquiebat Ezechiel, exitiales ac Martios furores ad vivum delineans. Jonas fatalis ille prodromus, identidem ingeminabat, *Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur.* Et Habacuc; *Ecce ego suscitabo Chaldæos, gentem amaram.* Porrò bonus Prædicator populo indicat pœnas & calamitates, tam in hac quam altera vita ob peccata infligendas. Deus Hieremiæ ore Prædicatores instruit; *Qui habet sermonem meum, loquatur sermonem meum verè. Quid paleis ad triticum, dicit Dominus? Nunquid non verba mea sunt quasi ignis & quasi malleus conterens petram?* à Seneca hanc prædicandi methodum disce; *Quid aures meas scalpis?* inquit, *quid oblectas? aliud agitur, urendus, secandus, abstinendus sum. Ad hæc adhibitus es; curare debes morbum veterem, gravem, publicum. &c.*

Prophetæ

Ezec. c. 4.

Ioan. 3. 4.
Habac. 1. 6.

Prædicator.
Hiere. 23. 28.

Senec. Ep. 75.

123. Bernardinus Miniutolus, Academicus inter obscuros Lucenses Perseverans, voluntatem suam in cœpto negotio constantem & assiduam significaturus, tritonem figuravit, cum lemmate, CIRCUIT SEMPER IDEM. Certè homo, virtutum exercitio ac Divinis obsequiis semel addictus, ab iisdem nunquam remittat, necesse est. Siracidis gnoma est; *Qui continens est justitiæ apprehendet illam.* Nempe, ut Glossa Interlinearis explicat; *apprehendet illam, ut firmiter teneat.* Haud aliter Seneca; *Illo nunc revertor ut te moneam & exhorter, ne patiaris animum tuum delabi & refrigescere. Constitue illum, & contine, ut habitus fiat quod est impetus.* Compendio S. Gregorius; *Bene cepta cunctis diebus agenda sunt.* Hac perseverantiæ virtute Maria Virgo mirè resplenduit cujus affectu, viscera, ac sensus omnes in Incarnato Verbo nunquam non defixi erant. De hac præclarè S. Jo. Damascenus; *Appetitus enim in hoc sumus est, ut Divinis sermonibus nutriaris, hisque saginetur: oculi semper ad Dominum perenne & inaccessum lumen intuentes: aures Divinum sermonem audiunt, ac spiritus cithara oblectantur, per quos Verbum, carnem assumpturum, ingressum est: nares unguentorum Sponsi odore delinuntur: porrò labia tibi sunt Dominum laudantia, ipsiusque labris adhærentia.* Perlege, obsecro quæ porrò de ipsius lingua, corde, utero, manibus, genibus & pedibus, in Dei servitute assiduò occupatis, prolixe disserit. Cæterum in eos quoque hæc imago convenit, qui è multis peregrinationibus nihil proficiunt, sed iidem semper redeunt. Seneca: *Animum debes mutare, non cælum. Licet vastum trajeceris mare, sequuntur enim te, quocunque perveneris, vitia. Quid miraris tibi peregrinationes non prodesse, cum te circumferas? &c.*

Perseverantia.

Eccl. 15. 1.

Senec. Ep. 16.

S. Greg. 22. Moral. c. 8.

Maria V.
S. Io. Dam. Orat. de Nat. Mariæ V.

Peregrinatio.

Senec. Ep. 28.

124. Anima aut voluntas humana proprio conatu nullam unquam cogitationem virtuosam elucitari potest, nisi prævenientis Gratiæ afflatu excitata: haud secus atque triton, aurâ subsidente, immotus hæret, Lemma, NI SPIRET, IMMOTUS. *Primiorum impulsus voluntatis ad bonum amandum & illuminationes intellectus ad bonum cognoscendū sunt à solo*

Voluntas sine gratia.

Corn. à Lap. in Prov. 8. 35.

à solo Deo, inquit P. Cornelius à Lapide. Eandem doctrinam mille locis comprobant S. Augustinus, Concilium Arausicanum secundum, S. Prosper, S. Fulgentius, aliique innumeri. S. Augustinus; *Mandatis Dei rectis atque arduis humana non contemperatur infirmitas, nisi praeveniens ejus adjuvet charitas.* Cæterum Emblemate isto etiam hominem avarum delineabis, qui in aliorum beneficentiam nunquam movetur, nisi vel ab applausus humani, vel à lucri terreni aura concitatus; In rem præsentem meus Concanonicus D. Gregorius Brunellus;

Con. Arausi. ii canone 4. S. Aug. Ps. 118. Conc. 5.

Avarus.

Quod spectas positum turrito in vertice signum,
Immotum remanet, ni levis aura rotet.
Talis erit, cui lucra placent, atque ardor habendi,
Num stat hians, nummi gravis aura sonet.

125. Triton, in omne latus facili negotio versandus epigraphen tenet, QUAQUA VERSUM. Illud ipsum hominis inconstantis est ingenium, qui in omnem partem volubilis, cuncta animi sui decreta levissimo quovis impulsu mutat. S. Joannes Chrysostomus, *Quemadmodum fusciæ, quæ ventum indicant, semper juxta venti flatum attolluntur, nunc quidem sic, rursus vero in alteram partem: eo modo & malorum animus ad omnem impetum affectus est.* Eandem etiam veri obedientis effigiem dixerim, qui in Divinam providentiam integerrimè conformatus, à quocunque invitantis cœli nutu in omnem partem propelli potest. Epictetus; *Oportet seipsum ita conformare, ut Deo pareamus, & acquiescamus in omnibus quæ eveniunt, & volentes sequi, ut quæ ab optima mente fiunt, & proficiscantur.*

Instabilis

S. Io. Chrys. Orat 74.

Obediēs.

Epict. in Enchirid.

126. Triton, polo suo ferreo nixus, & afflantibus ventis in orbem revolutus, à meo Patre Gallina epigraphen accepit. IMMOTUS MOVETUR. Animæ flagitiosæ hic typus est, quæ libidinis, odii, aut avaritiæ affectibus, ceu polis suis, nunquam non affixa, circa illos assidua inquiete versatur: vel quæ peregrinationibus mundum obiens, in sceleribus persistit immota. *Quid terrarum juvare novitas potest*, inquit Seneca, superiore numero 123. citatus; *Quid cognitio urbium aut locorum? in irritum cedit ista jactantia. Onus animi deponendum est, non ante tibi ullus placebit locus. Magis quis veneris, quam quo interest. Bene vivere omni loco positum est.* Porrò etiam persona contemplativa aut obediens, in heri sui obsequium unicè defixa, quovis ipsius nutu circumducitur. Hoc ratione Seraphini coram Dei Throno *stabant & volabant.*

Anima vitiosa. Peregrinatio. Senec. Ep.

Contemplativus. Isa. 6. 2.

127. Tanta est tritonis voluptas, ut flanti vento undique obsecundet, eumque in omnem partem sequatur; at ubi illum nonnihil subsidentem aut absentem adverterit, mox in adversum latus revertitur. Unde lemma; PRÆSENTEM SEQUITUR. Hæc ipsa adulatorum est fallacia, qui recepto suo more præsentem laudare, damnare absentem; coram dicta factaque probare, ubi absis, improbare consueverunt. Horum indolem disertè explicans S. P. Augustinus; *Loqui dolum*, inquit, *est aliud labiis promere, cum aliud laudatur in pectore. Ad hoc maximè Adulatorum exarsit negotium, qui pene semper ne prohibeantur ab opimis mensis, blandiendo non tacent falsum, ne ab his prohibeantur si amando Deum dixerint verum.* Fidem in hæc luculenter firmat dictum Caroli R. Imperatoris, qui cum Parisiis non sine magna laudum præfatione à quodam Oratore salutaretur, à quo præcedenti anno in Anglia multis convitiis per absentiam petitus fuerat; *Utinam* inquit, *nuper cùm in Anglia perorares, minus me vituperasses, & hodie minus laudasses; utrumque tibi consultius, mihi verò gratius futurum fuisset.*

Adulator

S. Aug. l. 50. Hom. hom. 42.

V I S C U S.

Cap. XXXI.

128. Abbas Ferrus aviculam, explicatis alis super viscatos calamos luctantem, hoc epigrammate notavit; ETIAM EXPANSIS ADHÆRET. Illud ipsum etiam vitiorum est robur, quæ non modo homines terrenos, sed ipsos etiam cœli inquilinos, viros inquam perfectos, ceu aëris volucres, nonnunquam implicant. Huic infelicitati altum illacrymans S. Bernardus, *Viscus quidam*, inquit, *pravi desiderii & delectationis terrenæ volare non patitur, & citius RETRAHIT MENTEM, SI FORTE aliquando SUBLEVETUR.* Et Hugo Cardinalis; *Amor enim temporalium, viscus est alarum spiritualium.*

Vitium etiam perfectos trahit.

S. Bern. ser. 2. in Vig. Nati. Dom. Hug. Card. in c. 1. Prov.

129. Virgula viscata, aviculam implicans epigraphen sustinet; VOLANTES DETINET. Tanta terrenarum voluptatum, ac sensuum nostrorum est vafrities, ut etiam personas, quantumvis in perfectione sublimes, fascinare ac sternere norint. S. Cyrillus Alexandrinus; *Novi voluptatem, fascinantem animum, eumque, licet probitate ornatum, ad ea, quæ minimè decent, facilè impellentem.* Totus in rem præsentem Magnus Augustinus; *Obligata anima amore terreno, quasi viscum habet in pennis, VOLARE NON POTEST. Mundatu vero ab affectibus sordidissimis sæculi, tanquam extensis pennis, & duabus alis resolutis ab omni impedimento, id est duobus præceptis dilectionis Dei & proximi volas.* Unde opportunissimum Senecæ consilium est; *Ad omne fortuitum bonum, suspitiosi pavidique subsistite. Et fera, & piscis spe aliqua oblectante decipitur. Munera ista fortunæ putatis? insidiæ sunt. Quisquis nostrum tutam agere vitam volet, quantum plurimum potest, ista VISCATA BENEFICIA DEVITET: in quibus hoc quoque miserrimi fallimur, quod habere nos putamus; habemur.* Succinctè S. Petrus Damianus; *Quidquid carni voluptuosum videtur & blandum, ut revera diaboli viscariam perhorresco.*

Voluptas etiam perfectos decipit.

S. Cyril. Alex. Hom. 19. de Fest. Pasch.

S. Aug. in Ps. 121.

Senec. Ep. 8.

S. Pet. Dam. Ep. 114.

130. Volentes quidem in viscum incidunt aviculæ, at semel illapsæ, libertatem perdiderunt & vel invitæ retinentur. Lemma; INVITAS TRAHIT. Malæ consuetudinis hæc imago est, quæ humanam mentem visco ita tenaci stringit, ut nonnisi difficillimè eluctari possit. S. P. Augustinus; *Lex peccati, est violentia consuetudinis, quâ TRAHITUR etiam INVITUS animus, eò merito quò in eam volens illabitur.* S. Isidorus; *Difficile est, peccati consuetudinem vincere. pravus usus vix aboletur: assidua consuetudo vitium in naturam convertit. Animus sceleribus adstrictus, vix ab eis divelli potest.* Et S. Gregorius Papa; *Usitata culpa obligat mentem, ut nequaquam surgere possit ad rectitudinem conatur, & labitur: quia ubi diu sponte perstitit, ibi & cum noluerit, coacta cadit.* Ergo ut consuetudinem vincas, Deum ter Optimum Maximum invoca, qui Mundi nostri Symbolici, rerumque omnium est *Alpha & Omega, Principium & FINIS.*

Consuetudo.

S. Aug. l. 8. Confess. c. 5. S. Isid. l. 2. Soliloq.

S. Greg. Pa. Hom. 34. in Evang.

Apoc. 1.

F I N I S.

INDEX

INDEX

Lemmatum, quæ reperiuntur in Mundo Symbolico.

Numeri, Lemmatîs adjuncti, sunt marginales.

INDEX LEMMATVM.

Edul.

INDEX LEMMATVM.

INDEX LEMMATVM.

Recta

Pen-

Muta-

INDEX LEMMATUM.

Cam-

INDEX LEMMATVM.

Ex

Pax

INDEX LEMMATVM.

Inf.

INDEX LEMMATVM.

Arte

INDEX LEMMATUM.

INDEX LEMMATUM.

Ab

Non

Non

Ju-

Oculis

Tu

Ima

NA-

INDEX LEMMATUM.

Nil

PA[...]

Hin

Dat

Lu-

VE-

INDEX LEMMATUM.

INDEX APPLICATIONUM

QUÆ IN MUNDO SYMBOLYCO REPERIUNTUR.

Primus numerus indicat Librum.

Secundus est Marginalis.

CRE-

No-

QUÆ IN MUNDO SYMBOLICO REPERIUNTUR.

Pru-

Unus

INDEX APPLICATIONUM.

Dit.

Ter-

Distin-

De

Et

Do-

INDEX APPLICATIONUM.

Educatio V. Liberi.

Electio.

Eleemosynarius, Eleemosyna V. Hospitalitas.

Eloquentia V. Orator.

A mo-

F.

Fides & opera.

Fiducia. V. Spes. Diffidentia Fides
Filius. V. Liberi. Degener. Educatio.
Finis. V. Intentio.
Fiscus. V. Tributum.
Fletus. V. Lachrymæ.
Fœcunditas.

Fœdus. V. Societas. Amicitia.

Fœmina. V. Tactus, Libido. Aspectus. Meretrix.

G.

Sem-

QUÆ IN MUNDO SYMBOLICO REPERIUNTUR.

Lux

Ignavus

Ulu

Invisus

Alli-

INDEX APPLICATIONUM.

In

Ut

QUÆ IN MUNDO SYMBOLICO REPERIUNTUR.

S. Ma-

INDEX APPLICATIONUM.

Ardet

INDEX APPLICATIONUM

INDEX APPLICATIONUM.

Auant

INDEX APPLICATIONUM.

Princeps beneficus.

Princeps benignus.

Princeps clemens.

Princeps clemens & justus. V. Justitia & Misericordia.

Tacito.

Sic

INDEX APPLICATIONUM.

Non

In-

Rana

D.

Pa-

Pro-

Ex.

INDEX
RERUM NOTABILIUM,
QUÆ
IN MUNDO SYMBOLICO REPERIUNTUR.

Primus numerus indicat Librum; secundus est Marginalis.

Amphis-

INDEX RERUM.

Balsamum

Capus

INDEX RERUM.

I. est

INDEX RERUM.

I.

NOTABILIUM.

dig

N.

Iu-

NOTABILIUM.

P

INDEX RERUM.

Tem-

V.

Vapor

Finis Indicis Rerum Notabilium.

INDEX

INDEX
LOCORUM SACRÆ SCRIPTURÆ,
QUÆ IN
MUNDO SYMBOLICO
REPERIUNTUR.

NUMERUS MARGINALIS PRIMUS SIGNIFICAT CAPUT Libri Sacræ Scripturæ; secundus Versum Capitis. Numerus verò post Textum positus, significat Librum Mundi Symbolici, & Numerum marginalem Libri.

EX LIBRO GENESEOS.

25. 24. Qui

EX LIBRO EXODI.

EX LEVITICO.

EX LIB. NUMERORUM.

6. 9. ACetum ne bibant, l.18.n.128.
8. 7. Radant omnes pilos carnis suæ, l.15.n.265.
10. 2. Fac tibi duas tubas argenteas, l.13.n.3.
11. 33. Adhuc enim carnes erant in dentibus eorum, nec defecerat hujusmodi cibus, & ecce furor Domini concitatus in populum, percussit eum plagâ magnâ nimis, l.3. num.260.
12. 3. Erat Moyses vir mitissimus super omnes, qui morabantur in terra, l.5.n.580.
13. 19. Considerate terram, qualis sit, & populus, qui habitator est ejus, utrum fortis sit an infirmus, si pauci numero, an plures? l.21.n.14.
13. 34. Filios Enachim vidimus ibi, quibus comparati quasi locustæ videbantur, l.3.n.542.
14. 3. Utinam pereamus, & non inducat nos Dominus in terram istam, ne uxores, & liberi nostri ducantur captivi, l.5.n.440.
16. 32. Descenderuntque vivi in infernum, operti humo, & perierunt in medio multitudinis, l.12.n.107.
19. 20. Si quis hoc ritu non fuerit expiatus, peribit anima illius de medio Ecclesiæ, quia non est aqua lustrationis aspersa, l.5.n.284.
20. 16. Obsecramus ut nobis transire liceat per terram tuam, non ibimus per agros, nec per vineas, non bibemus aquas de puteis tuis, sed gradiemur via publicâ, nec ad dexteram, nec ad sinistram declinantes, donec transeamus terminos tuos, l.6.n.266.l.21.n.201.
23. 21. Non est idolum in Jacob, nec videtur simulachrum in Israel, Dominus Deus ejus cum eo est, & clangor victoriæ Regis cum illo, l.14.n.29.
24. 5. Quàm pulchra tabernacula tua Jacob, & tentoria tua Israel, l.20.n.171.
25. 12. Ecce do eis partem fœderis mei, & erit tam ipsi, quam semini ejus pactum sacerdotii sempiternum, quia zelatus est pro Deo suo, l.2.n.94.
27. 20. Dabis ei præcepta cunctis videntibus, & partem gloriæ tuæ, ut audiat eum omnis synagoga filiorum Israel, l.21.n.73.
28. 11. In Calendis offeretis holocaustum, l.1.n.198.
31. 22. Aurum & argentum, & æs, & ferrum, & plumbum, & stannum, & omne, quod potest transire per flammas igne purgabitur, lib.12.num.31.
35. 61. De ipsis oppidis, quæ Levitis dabitis, sex erunt in fugitivorum auxilia separata, l.9.n.392.

EX DEUTERONOMIO.

1. 17. NUlla erit distantia personarum, ita parvum audietis ut magnum, nec accipietis cujusquam personam, quia Dei judicium est, l.1.n.115.l.3.n.77.
8. 3. Tentat vos Dominus Deus vester, ut sciat, si diligitis eum l.2.n.326.
16. 18. Judicent populum justo judicio, nec in alteram partem declinent, l.14.n.162.
17. 20. Neque declinet in partem dextram, neque in sinistram l.16.n.162.
22. 23. Maledictus à Deo, qui pendet in ligno, l.7.n.39.
30. 19. Testes invoco hodie cœlum & terram, quod proposuerim vobis vitam & mortem, benedictionem & maledictionem, l.9.n.307.
32. 11. Sicut Aquila provocans ad volandum pullos suos, & super eos volitans, expandit alas, & assumpsit eum, l.4. num.186.194.
32. 15. Incrassatus est dilectus, & recalcitravit, incrassatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem suum, & recessit à Deo salutari suo, l.5.num.166.l.6. num.243.
32. 25. Foris vastabit eos gladius, & intus pavor, l.5.nu.519. 565.
32. 39. Ego occidam, & ego vivere faciam, l.2.n.89.
32. 41. Si acuero ut fulgur gladium meum, & arripuerit judicium manus mea, reddam ultionem hostibus meis. l.2. n.234.243.
33. 19. Inundationem maris quasi lac sugent, l.6.n.6.
32. 21. Ipsi me provocaverunt in eo, qui non erat Deus, & irritaverunt in vanitatibus suis: & ego provocabo eos in eo qui non est populus, l.1.n.219.
32. 22. Ignis succensus est in furore meo, & ardebit usque ad inferni novissima, devorabitque terram cum germine suo, & montium fundamenta comburet, lib. 6. num. 411.
34. 5. Mortuus est jubente Domino, l.4.n.496.

EX LIBRO JOSUE.

4. 18. REversæ sunt aquæ in alveum suum, & fluebant, sicut ante consueverant l.8.n.240.
7. 9. Audient Chananæi, & omnes habitatores terræ, & pariter conglobati circumdabunt nos, atque delebunt nomen nostrum de terra, l.6.n.208.
8. 4. Hostis aut dolo, aut vi, aut apertè, aut insidiis aggrediendus est, l.9.n.356.
10. 13. Mox stetit Sol in medio cœli, obediente Domino voci hominis, & pugnante pro Israel, l.3.n.267.
21. 43. Ne unum quidem verbum, quod illis præstiturum se promiserat, irritum fuit, sed rebus expleta sunt omnia, l.9.n.253.

EX LIBRO JUDICUM.

3. 17. EGlon erat crassus nimis, l.3.n.277.
9. 15. Egrediatur ignis de rhamno, & devoret Cedros Libani, l.9.n.180.
11. 39. In Israel consuetudo servata est, ut post anni circulum conveniant in unum filiæ Israel, & plangant filiam Jephte Galaaditis diebus quatuor, l.11.n.22.
14. 17. Septem diebus continuis flebat ante eum, tandemque die septimo, cùm ei molesta esset, exposuit, l.12.n.155.
15. 19. Aperuit Dominus molarem dentem in maxilla asini, & egressæ sunt ex eo aquæ, l.3.n.285.
16. 20. Ulciscar me de hostibus meis, & moriatur anima mea cum Philisthiim, l.3.n.291.

EX LIBRO I. REGUM.

1. FUit vir unus, lib.1.num.258.
1. 1. Cùm multiplicaret preces coram Domino, lib. 4.num. 477.
2. 1. Exultavit cor meum in Domino, l.6.n.91.
2. 2. Quia non est sanctus, ut est Dominus, l.6.n.152.
2. 8. Domini enim sunt Cardines terræ, & posuit super eos orbem Dominus, mortificat, & vivificat, deducit ad inferos & reducit, Dominus pauperem facit, & ditat, humiliat, & sublevat: suscitat de pulvere egenum, & de stercore elevat pauperem, ut sedeat cum principibus, & solium gloriæ teneat, l.1.n.18.l.3.nu.232.295.l.12. n.89.l.16.nu.100.l.17.n.9.
2. 17. Erat peccatum puerorum grande nimis coram Domino, l.3.n.293.
2. 30. Quicunque honorificaverit me, glorificabo eum, qui autem contemnunt me, erunt ignobiles, l.3.n.431.
3. 1. Sermo Domini erat pretiosus. l.13.n.77.

EX LIBRO II. REGUM.

EX LIBRO III. REGUM.

3. 9. DAbis ergo servo tuo cor docile, ut populum tuum judicare possit, & discernere inter bonum & malum, l. 21. num. 170.

3. 3. Dilexit Salomon Dominum, ambulans in praeceptis David Patris sui, l.3. n.370.

5. 14. Per menses singulos vicissim, l.15. n.164. &c.

5. 17 Praecepit Rex, ut tollerent lapides grandes lapides pretiosos in fundamentum templi, & quadrarent eos, Lib. num. 242.

6. 7. Malleus & securis, & omne ferramentum non sunt audita in domo cum aedificaretur, l.22. n.195.

6. 35. Operuit omnia laminis aureis opere quadro ad regulam, l.21. n.172.

8. 54. Utrumque genu in terram fixerat, & manus expanderat in caelum: l.9. n.489.

9. 11. Dedit Salomon Hiram viginti oppida in terra Galilaea, & egressus est Hiram de Tyro ut videret oppida, quae dederat ei Salomon, & non placuerunt ei, & ait: haeccine sunt civitates, quas dedisti mihi frater? & appellavit eas terram Chabul, l.16. n.8.

10. 26. Fecit Rex Salomon currus & equites, & facti sunt ei quadringenti currus, & duodecim millia equitum, lib.3. num. 370.

11. 1. Rex autem Salomon adamavit mulieres alienigenas multas, his itaque copulatus est ardentissimo amore, lib.3. num. 370.

11. 4. Cumque jam senex esset, depravatum est cor ejus per mulieres, ut sequeretur Deos alienos, l.3. n.370.

12. 8. Dereliquit consilium senum, & adhibuit adolescentes, lib.3. n. 370.

13. 4. Apprehendite eum, l.3. n.90.

15. 14. Verumtamen excelsa non abstulit, l.13. n.270.

18. 8. Qui dereliquit consilium senum, quod dederant ei, & adhibuit adolescentes, l.17. n.69.

18. 38. Ignis descendit de caelo, & devoravit holocausta & victimas, l.18. n.3.

EX LIBRO IV. REGUM.

23. 5. DElevit aruspices, quos posuerant Reges Juda ad sacrificandum, & efferri fecit lucum de domo Domini foras. Destruxit quoque aediculas effeminatorum, l.9. n.180.

2. 12. Pater mi, Pater mi, currus Israel, & auriga ejus, lib. 6. num. 271.

4. 34. Incubuit super puerum, posuitque os suum super os ejus, & oculos super oculos ejus, & manus super manus ejus, & incurvavit se super eum, & calefacta est caro pueri, l.3. n.258.

9. 30. Porro Jezabel depinxit oculos suos stibio, & ornavit caput suum; l.3. n.336.

9. 37. Erunt carnes Jezabel sicut stercus super faciem terrae in agro Jezrahel, ita ut praetereuntes dicant, haeccine est illa Jezabel, lib.3. n.338.

12. 2. Fecitque Joas rectum coram Domino cunctis diebus, quibus docuit eum Jojadas Sacerdos, l.9. n.196.

18. 4. Ipse dissipavit excelsa, & contrivit statuas, & succidit lucos, confregitque serpentem aeneum, ipse percussit Philisthaeos, l.4. n.612.

18. 6. Fecit quae mandata ejus quae praeceperat Dominus Moysi, l.3. n.380.

19. 30. Mittet radicem deorsum, & faciet fructum sursum, l.9. n.84.

20. 6. Addam diebus tuis quindecim annos, sed & de manu Assyriorum liberabo te, & civitatem hanc, & protegam urbem istam propter me, & propter David servum meum, l.2. n.103.

22. 2. Fecit, quod placitum erat coram Domino, & ambulavit per omnes vias David patris sui, non declinavit ad dextram, sive ad sinistram, l.16. n.162.

23. 25. Similis illi non fuit ante eum Rex, qui reverteretur ad Dominum in omni corde suo, & in tota anima sua, & in universa virtute sua juxta omnem legem Moysi, neque post eum surrexit similis illi, l.22. n.44.

25. 8. Nabuzardan princeps militiae, servus Regis Babylonis venit in Jerusalem, & succendit domum Domini, & domum Regis, & domos Jerusalem, omnemque domum combussit igni, l.3. n.362.

EX LIBRO I. PARALIPOMENON.

9. 19. CUstodes vestibulorum tabernaculi, & familiae eorum per vices castrorum Domini custodientes introitum, l.23. n.64.

EX LIBRO II. PARALIPOMENON.

1. 10. DA mihi sapientiam & intelligentiam, & egrediar coram populo tuo, l.25. n.39.

16. 9. Oculi enim Domini contemplantur universam terram, & praebent fortitudinem iis, qui corde perfecto credunt in eum, l.20. n. 56.

24. 2. Fecit Joas, quod bonum est coram Domino cunctis diebus Jojada sacerdotis, l.3. n.340.

24. 17. postquam obiit Jojada, ingressi sunt Principes Juda, & adoraverunt Regem, qui delinitus obsequiis eorum, acquievit eis, l.3. n.340.

24. 22. Videat Dominus, & requirat, l.3. n.341.

26. 16. Cum roboratus esset, elevatum est cor ejus in interitum, & neglexit Dominum Deum suum, l.3. n.347.

26. 18. Sacerdotes restiterunt Regi, atque dixerunt, non est tui officii Ozia ut adoleas incensum Domino, sed Sacerdotum, qui consecrati ad hujusmodi ministerium, lib. 3. num. 340.

32. 25. Elevatum est cor ejus, & facta est contra eum ira, & contra Jerusalem, l.3. n.353.

33. 11. Ceperunt Manassen, & vinctum catenis, atque compedibus, duxerunt in Babylonem, lib.10. num.30. libr.18. num.11.

33. 12. Postquam coangustatus est, oravit Dominum Deum suum, & egit poenitentiam valde, lib.9. num.573. l.10. num.39.

36. 12. Fecit Sedecias malum in oculis Domini Dei sui, lib.10. num.75.

36. 14. Sed & universi Principes Sacerdotum, & populus praevaricati sunt, l.11. n.74.

EX LIBRO II. ESDRÆ.

9. 25. COmederunt, & saturati sunt, & impinguati sunt, & abundaverunt divitiis in bonitate tua magna, provocaverunt autem te ad iracundiam, & recesserunt a te, & projecerunt legem tuam, lib.5. num. 166.565.

EX TOBIA.

1. 4. CUm esset junior omnibus, nihil tamen puerile gessit in opere, l.5. n.299.366.

1. 25. Monita salutis dabat eis, l.1. n.357.

2. 9. Rapiebat corpora occisorum, & mediis noctibus sepeliebat ea, l.9. n.96.

3. 9. Amplius ex te non videamus filium aut filiam super terram, interfectrix virorum tuorum, lib.13. num. 92.

EX LIBRO JUDITH.

EX LIBRO ESTHER.

EX JOB.

EX PSALMIS.

Z z z 2 21. 17. [illegible]

103. 6. Super

EX

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Ex Proverbiis.

EX ECCLESIASTE.

EX CANTICIS CANTICORUM.

EX LIBRO SAPIENTIÆ.

EX ECCLESIASTICO.

3. 9. Qui

EX ISAIA.

EX HIEREMIA.

EX THRENIS.

EX BARUCH.

EX EZECHIELE.

EX DANIELE.

EX OSEA.

EX JOELE.

EX AMOS.

EX JONA.

EX MICHÆA.

EX NAHUM.

EX HABACUC.

EX SOPHONIA.

EX AGGÆO.

EX ZACCHARIA.

EX MALACHIA.

EX LIBRO I. MACHABÆORUM.

EE LIBRO II. MACHABÆORUM.

EX S. MATTHÆO.

mentiti vos propter me;gaudete & exultate,quoniam merces vestra copiosa est in cœlis.l.10.n.24.

5. 13. Vos estis sal terræ,l.12.n.200.& 260.& 262.l.15.n.105.

5. 14. Vos estis lux mundi, non potest abscondi &c. l.2.n.243. l.15.n.59.& 105.

5. 15. Neque accendunt lucernam & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus,l.2.n.23.l.25. n.49.& 103.

5. 16. Luceat lux vestra coram hominibus , ut videant opera vestra bona,l.2.n.42.l.9.n.269.l.12.n.63.

5. 26. Non exies inde , donec reddas novissimum quadrantem, l.17.n.73.

5. 39. Si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam,præbe illi & alteram,l.17.n.142.

5. 45. Pater cœlestis solem suum oriri facit super bonos & malos,& pluit super justos & injustos,l.1.n.72. l.2.n.23.

6. 1. Attendite,ne justitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis,l.12.l.32.n.125.

6. 4. Sit eleemosyna tua in abscondito & pater tuus,qui videt in abscondito,reddet tibi. & cùm oraveris,intra in cubiculum tuum, & clauso ostio ora patrem in abscondito,l.12.n.61.

6. 8. Ut quid perditio hæc? l.9.n.460.

6. 19. Nolite thezaurizare vobis thesauros in terra, ubi ærugo & tinea demolitur,l.19.n.72.

6. 22. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit,l.11.n.309.

6. 33. Quærite primùm regnum Dei & justitiam ejus; & hæc omnia adjicientur vobis,l.3.n.35.& 319.l.4.n.99.

7. 2. Quâ mensurâ mensi fueritis,remetietur vobis,l.17.n.195.

7. 3. Quid autem vides festucam in oculo fratris tui,& trabem in oculo tuo non vides? l.15.n.22.l.21.n.29.& 189.

7. 6. Nolite dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos,l.5.n.605.

7. 8. Qui quærit, invenit l.2.n.434.

7. 14. Multi sunt vocati, pauci verò electi. Et angusta est porta,& arcta est via, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui inveniunt eam,l.3.n.193.& 265.l.9.num.450.& 469.lib.22.n.189.

7. 19. Omnis arbor,quæ non facit fructum bonum,excidetur, & in ignem mittetur,l.9.n.39.

7. 21. Non omnis , qui dicit mihi, Domine Domine,intrabit in regnum cælorum,sed qui facit voluntatem patris mei qui est in cœlis,ipse intrabit in regnum cælorum,l.16.n. 135.

7. 22. Multi dicent mihi in illa die, Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo dæmonia ejecimus , & in nomine tuo virtutes multas fecimus, & tunc confitebor illis, quia nunquam novi vos, discedite à me, l.9.n. 458.l.18.n.75.

8. 3. Apprehensâ manu ejus,continuò dimisit eam febris,l. 4. num.480.

8. 6. Domine puer jacet in domo paralyticus , & malè torquetur,l.17.n.182.

8. 9. Habeo sub me milites, & dico huic vade, & vadit; & alii, veni & venit. Et servo meo fac hoc & facit,lib.3. nu. 404.l.15.n.228.l.24.n.15.

8. 12. Filii regni ejicientur in tenebras exteriores,ibi erit fletus & stridor dentium,l.12.n.112.

8. 17. Ægrotationes nostras portavit,l.4.n. 240.

8. 19. Sequar te, quocunque ieris,l.5.n.5.

8. 20. Vulpes foveas habent, & volucres cœli nidos , filius autem hominis non habet,ubi caput suum reclinet, l. 5. num.199.

8. 26. Qui ventis imperat & mari, & obediunt ei. & facta est tranquillitas magna,l.3 n 109.

8. 29. Quid nobis & tibi Jesu fili Dei? venisti huc ante tempus torquere nos,l.13 n.58.

9. 9. Sequere me, l.3.nu.473.

9. 10. Et factum est,discumbente eo in domo, ecce multi publicani & peccatores venientes discumbebant cum Jesu. l.25.n.7.

10. 7. Euntes prædicate dicentes,quia appropinquavit regnum cælorum; l.14.n.23.

10. 10. Nolite possidere aurum neque argentum,neque pecuniam in zonis vestris,non peram lib.3.n 23.

10. 16. Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum ; estote prudentes sicut serpentes,l.5.n 578.l.7.n 98.

10. 20. Non enim vos estis, qui loquimini , sed spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis,l.5.n.653.

10. 22. Eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum , qui autem perseveraverit usque in finem , hic salvus erit.l.3.n.444.l.4.n.271.

10. 26. Nihil opertum , quod non revelabitur ; neque occultum quod non scietur,l.2.n. 86.l.5.n.189.l.21.n.228.

10. 28. Nolite timere eos,qui occidunt corpus , animam autem non possunt occidere.l.1.num.621. & 653.l.9.n.269.

10. 34. Non veni pacem mittere,sed gladium, l.2.n 25.

11. 7. Arundinem vento agitatam,l.9.nu.99.& 102.

11. 11. Non surrexit inter natos mulierum major Joanne Baptista,l.12.n.60.& 204.

11. 18. Neque manducans, neque bibens,l.4.n.48. l.12.n. 109.

11. 25. Confiteor tibi pater, Domine cœli & terræ,quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus , & revelasti ea parvulis,l.3.nu.401.l.4.num.376.l.5.n.289.l.19. num.38.

11. 26. Ita pater,quoniam sic placitum fuit ante te,l.1.n. 566.

11. 28. Venite ad me omnes,qui laboratis & onerati estis,& ego reficiam vos,l.2.n.47.l.5.nu. 64.l.16.nu.87.

11. 29. Tollite jugum meum super vos, & discite à me quia mitis sum & humilis corde,l.5.n.61.l.8.n.33.l.15.n.273. l.24.num.40.

11. 30. Jugum enim meum suave est,l.24.n.41.

12. 25. Omne regnum divisum contra se desolabitur, & omnis civitas vel domus divisa contra se non stabit,l.2.num. 123.

12. 36. Quoniam omne verbum otiosum , quod locuti fuerint homines reddent rationem de eo in die judicii, l. 21. num.166.

12. 44. Veniens invenit eam vacantem , tunc vadit, & assumit septem alios spiritus nequiores se,& intrantes habitant ibi,l.6.n.40.

13. 15. Ut videntes non videant , & audientes non audiant , neque intelligant,l.3.n.289.

13. 25. Cum dormirent homines venit inimicus, & superseminavit zizania,l.6.n.101.l.8.n.214.

13. 28. Inimicus homo hoc fecit,l.1.n.549.l.3.n.319.

13. 30. Colligite primùm zizania , & alligate ea in fasciculos ad comburendum,triticum autem congregate in horreum meum,l.17.n.14.

13. 43. Justi fulgebunt sicut sol in regno patris eorum , l.15. num.196.

13. 46. Inventâ unâ pretiosâ margaritâ , abiit & vendidit omnia quæ habuit,& emit eam,l.6.n.72.

13. 47. Simile est regnum cælorum sagenæ missæ in mare, & ex omni genere piscium congreganti,l.10 n.150.

13. 48. Secus littus sedentes,elegerunt bonos in vasa,malos autem foras miserunt,l.4.n 373.

13. 49. In consummatione sæculi exibunt Angeli , & separabunt malos de medio justorum,& mittent eos in caminum ignis,l.17.n 64.

13. 58. Et non fecit ibi virtutes multas propter incredulitatem illorum l.2.n.482.

14. 30. Cùm cœpisset mergi, clamavit dicens, Domine salvum me fac; & continuò Jesus extendens manum , apprehendit eum,l.3.n.310.l.6.n.120.

15. 7. Hypocritæ benè de vobis prophetavit Isaias,populus hic labiis me honorat,cor autem eorum longè est à me,l.9.n 405.

EX S. MARCO.

EX SANCTO LUCA.

 Bbb 3 12. 35. Sint

EX SANCTO JOANNE.

10. 4 Omi

EX ACTIBUS APOSTOLORUM.

AD ROMANOS

8. 33. Quis

8. 35. *Quis ergo nos separabit à charitate Christi? tribulatio? an angustia? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius?* l.3.n.87. l.4.n.417.& 676.l.l.5.n.433.& 559. l.6.n.392.l.17.n.123.l.22.n.204.

8. 37. *Sed in his omnibus superamus*, l.4.n.189.

8. 38. *Certus sum, quia neque mors, neque vita &c. poterit nos separare à charitate Dei*, l.2.n.59.& & 606.l.11.n.60.l.15.n.54.l.16.n.236.

9. 3. *Optabam ego anathema esse à Christo pro fratribus meis.* l.4. n. 346.

9. 21. *An non habet potestatem figulus luti, facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam?* l.15. num.248.

9. 24. *Vocabo non plebem meam, plebem meam; & non dilectam, dilectam; & non misericordiam consecutam, misericordiam consecutam. Et erit in loco, ubi dictum est eis, non plebs mea vos, ibi vocabuntur filii Dei vivi.* l.8.n.76.

9. 27. *Si fuerit numerus filiorum Israel sicut arena maris, reliquiæ salvæ fient*, l.3.n.193.

10. 10. *Corde enim creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem*, l.5.n.99.

10. 12. *Nam idem Dominus, dives in omnes, qui invocat illum* l. 1.n.113. l.2.n.157.

10. 16. *Domine, quis credidit auditui nostro?* l.4.n.363.

10. 17. *Fides ex auditu*, lib.3. nu.698.

12. 1. *Obsecro itaque vos, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem*, l.3.n.9.

12. 3. *Non plus sapere, quàm oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem*, l.5.n.116.

12. 11. *Spiritu ferventes, Domino servientes*, l.5.n.369.

12. 17. *Providentes bona non tantùm coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus*, l.1.n.167.

12. 20. *Si esurierit inimicus tuus, ciba illum, si sitit, potum da illi, hoc enim faciens, carbones ignis congeres super caput ejus*, l.7.n.96.l.12.n.14.l.15. n.209.

13. 1. *Non est potestas, nisi à Deo*, l.23.n.83.l.22.n.63.

13. 2. *Qui resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt*, l.3.n.268

13. 3. *Principes non sunt timori boni operis, sed mali, vis autem non timere potestatem? bonum fac, & habebis laudem ex illa. Dei enim minister est tibi in bonum*, l.3. n.394.

13. 4. *Si malum feceris, time: non enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est, vindex in iram ei, qui malum agit*, l.11.239.l.24.n.31.

13. 6. *Ministri Dei sunt, in hoc ipsum servientes*, l.23.n.83.& 87.

13. 7. *Reddite ergò omnibus debita, cui tributum, tributum; cui vectigal*, lib.4.nu.254.

13. 11. *Hora est jam nos de somno surgere*, l.4.nu.387. l.5.n.339. & 341.

13. 12. *Abjiciamus ergò opera tenebrarum, & induamur arma lucis, sicut in die honestè ambulemus*, l.4.n.396.l.5.n.366 l. 22. n.27.

13. 14. *Carnis curam ne feceritis in desideriis*, l.3.n.239.

15. 5. *Deus patientiæ & solatii*, l.1.n.158.l.3.n.399.

15. 7. *Suscipite invicem, sicut & Christus suscepit vos*, l.25.n.80.

15. 25. *Nunc proficiscor Jerusalem, ministrare sanctis*, l.23.n.57

15. 30. *Obsecro ergò vos fratres per Dominum Jesum Christum, & per charitatem sancti spiritus, ut adjuvetis me in orationibus vestris*, l.6.n.32.

EX EPISTOLA I. AD CORINTHIOS.

1. 17. *Non in sapientia verbi*, l.12.n.333.

1. 23. *Nos autem prædicamus Christum crucifixum*, l.11.n.45.

1. 28. *Quæ stulta sunt mundi, elegit Deus, ut confundat sapientes, & infirma elegit Deus, ut confundat fortia*, l.8. n.212. l.12.n.275.

1. 31. *Qui gloriatur, in Domino glorietur*, l.2.n.298.l.15. n.213.

2. 4. *Sermo meus & prædicatio mea non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus*, l.14. num.71.

2. 9. *Quod oculus non vidit, nec in cor hominis ascendit*, l.21. num.216.

2. 14. *Non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei*, l.4.n.639.l.10. num.179.

3. 2. *Tanquam parvulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam, nondum enim poteratis*, l.3.n.495.l.4.n.28.l.10. n.60.l.15.n.140.

3. 6. *Ego plantavi, Apollo rigavit, sed Deus incrementum dedit*, l.24.n.6.

3. 7. *Itaque neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus*, l.10.n.10.

3. 13. *Uniuscujusque opus quale sit, ignis probabit, si cujus opus arserit, detrimentum patietur; ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem*, l.25.n.77.

3. 17. *Qui habitat in cœlo, habitat in sancto: sancto quod nisi in templo suo?* l.1.n.53.

3. 18. *Si quis inter vos videtur sapiens esse in hoc sæculo, stultus fiat, ut sit sapiens*, l.3.n.302.

3. 19. *Sapientia hujus mundi stultitia est apud Deum*, l.2.n.101. l.3.n.533.

4. 4. *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum.* l.5.n.320.& 571.

4. 7. *Quid enim habes, quod non accepisti?* l.1.num.30.& 230. lib. 4. num. 281. l.9.n.376.lib.12.n.214.l.18.n.89.lib.25. num.23.

4. 9. *Spectaculum facti sumus mundo, & Angelis, & hominibus*, l.1.n.236 l.3.n.242.

4. 12. *Maledicimur & benedicimus; blasphemamur, & obsecramus*, l.12.n.283.l.17.n.15.

5. 5. *Judicavi tradere hujusmodi sathanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini nostri Jesu Christi*, l.24.n.13.

5. 11. *Si is, qui frater nominatur, fornicator, aut avarus, aut idolis serviens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum ejusmodi nec cibum sumere*, libro 4. num.157.

5. 21. *Eum, qui non noverat peccatum, peccatum pro nobis fecit*, l.3.n.216.& 229.

6. 18. *Fugite fornicationem*, l.3.n.268 l.5.n.241.

6. 19. *An nescitis, quoniam membra vestra templum sunt spiritûs sancti?* l.14.n.333.

7. 1. *Bonum est homini, mulierem non tangere*, l.2.n.126.l.3.n. 19.& 290.l.8.n.254.

7. 5. *Foris pugnæ, intus timores*, l.8.n.228.

7. 8. *Tristitia mortem operatur*, l.2.n.136.

7. 24. *Alligatus es uxori, noli quærere solutionem, solutus es ab uxore, noli quærere uxorem*, l.25.n.18.

7. 31. *Qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur; præterit enim figura hujus mundi*, lib.2.num.316.lib.21.numer.43.

7. 34. *Mulier innupta & virgo cogitat quæ Domini sunt, ut sit sancta corpore & spiritu*, lib. 9.num.137.lib.20. num.33.

9. 27. *Castigo corpus meum*, l.3.num.293.& 391.l.21.nu.89.l.22. num.18.

9. 18. *Quæ est merces mea? ut Evangelium prædicans, sine sumptu ponam Evangelium*, l.10. n.143.

9. 20. *Factus sum Judæis tanquam Judæus, ut Judæos lucrarer: iis qui sub lege sunt, quasi sub lege essem, ut eos, qui sub lege erant, lucrifacerem; iis qui sine lege erant, tanquam sine lege essem (cum sine lege Dei non essem, sed in lege essem Christi) ut lucrifacerem eos, qui sine lege erant. Factus sum infirmis infirmus, ut infirmos lucrifacerem. Omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos.* lib.2.num.182.l.3.n.309.& 334.l. 4. n.371.l.5.num.72.& 325.l.9.num.352.lib.10.num.143. lib. 11. num. 35. lib.12.num.237.l.15.num.176.lib.25. num.24.

EX EPISTOLA II. AD CORINTHIOS

AD GALATAS.

AD EPHESIOS.

AD PHILIPPENSES.

AD HEBRÆOS.

EX SANCTO JACOBO.

EX EPISTOLA I. PETRI.

 2.24. Cujus

EX EPISTOLA II. PETRI.

EX EPISTOLA I. JOANNIS.

EX EPISTOLA JUDÆ APOSTOLI.

EX APOCALYPSI.

FINIS.